FI 48.5
126225

1798

dup

Library
Arnold Arboretum

of
Harvard University

UTKAST

N. S. Osberg -

Herm. G. Simmons

UTKAST

TIL EN

SVENSK

F L O R A,

ELLER

AFHANDLING

OM

SVENSKA VÅXTERNAS

VÅSENDTELIGA KÄNNETECKEN

OCH

NYTTA,

AF

SAMUEL LILJEBLAD.

Andra Uplagan, tilökad och förbättrad.

U P S A L A,

tryckt hos JOH. FR. EDMAN, K:gl. Ac. Boktr.
1793.

H6094
May 16, 1946

Non ad unam Natura formam opus suum præstat,
sed in ipsa varietate se jactat. Ideoque ex aliis alias re-
parat natura figuras, non uno contenta tenore valet,
sed immutatas gaudet habere vires. SENECA.

F Ö R E T A L.

NÄR man har det lyckeligen afgjort, at Naturaliernas kannedom, deras upodling och rätta bruk är grunden til Landthushållning, torde mitt Arbete vinnna åtminstone en ursäkt. Jag har bemödat mig om, at på ett enkelt sätt och efter säkra Botaniska grunder upställa Svenska Växterna och dervid gifva anvisning på den, efter min tanka, lättaste method at examinera dem, eller enligt antagna grunder upsöka hvar okänd Örts Namn, Nyttä och Egenskaper. Jag började detta för 6 år sedan, då jag utgaf Svenska Örtslagen: En Afhandling, då endast ämnad til hjälpreda vid nyttjandet af Kongl. Hof-Medici HOFFBERGS bok: Anvisning til Växt-Rikets kannedom; men sedan samma bok då utgått och ej mera fanns til köps i någon bokhandel, och vi på modersmålet ägde ingen bok, hvaraf man kunde inhämta den speciella Växternas kannedom, kunde ändamålet af mitt första Arbete icke vinnas. Jag företog mig därför at utgifva icke allenast Genera, utan ock de dervunder hörande Species (arter). Men om detta företag i min oskyldiga föreställning, at på något sätt dermed kunna gagna mitt Fädernesland, haft upmuntran, har det ock haft sina stora svårigheter —. En vördad Allmänhet här skänkt sitt bifall åt min förra Uplaga. jag hoppas ock nu få erfara samma ynnest vid utgifvandet af denna, som jag sökt at förbättra, samt med nya upptäkter och rön öka, och til en stor del omarbета.

Korthet plågar stundom ursäktade brister. Också lär Läsaren finna, at jag här (ehuru mindre än i förra Uplagan,) ännu, kan hånda, alt förmycket betjent mig af sammandragningar och korthetsteckn, dock endast för at göra boken mindre kostsam. Jag har likväl valt sådane förkortningstecken, som til större delen förut förekomma, dels i våra Hushållsböcker, dels i våra Sy. Floror, De äro ock här nedanföre förklarade. p. VII.

Förnämsta ändamålet har varit at gagna Nybegynnare och kanske Landtkushållare i allmänhet, som väl hafva lust at inhämta en nyttig kännedom om Sv. Växterna, men ej kunna använda så mycken tid på Latiniska språket, som fordras at förstå Botaniska beskrifningar. Jag har derföre gifvit Växternas kännetecken och namn x) på Svenska, dock alltid derjämte bibehållit de Latiniska til ett rättesnöre, då man vill bruka LINNEISKA Systemet.

Vid uppställningen har jag följt den vanliga LINNEISKA methoden, med några små ändringar, för hvilka jag på sina behöriga ställen gjort reda. Indelningen är den enklaste och i mitt tycke lättaste. Vi indela nu Växterna uti 16 Clasfer, hvars kännetecken äro gifna, se Inledningen, och derefter i Ordningar, Genera och Species (slag och arter,) som vanligt varit. Hvad denna Method egenteligen beträffar, märkes, at den icke blott är nyttig vid vårt Lands växter, utan och lämpelig til alla kända Växter i verlden; ty jag har derom rådfört v. LINNÉS System, och funnit, at på lika sätt alla Dess kända Växter, som förut blifvit indelte i 24, kunna föras til desse anvisade 16 Clasfer, och har jag gifvit Schema derpå vid slutet af Inledningen.

Om ock andra orsaker, som verkat de ändringar, jag vidtagit, skulle förbigås; blir dock alltid denna enda gällande hos mig, at jag genom denna Afhandling finner mig i stånd, at mer gagna den Studerande Ungdom, som under Botaniska excursioner omger mig, och som efter denna method lättare kan undervisas om sätet, at igenfinna och urskilja Svenska Växterna.

När man ock på egen hand, efter denna Afhandling, vil examinera Växterna, bör man först väl lära känna de i Inledningen förekommande och der förklarade Termer: sedan på några bekanta växter, som man förut til äfventyrs af Svenska namnet känner, se efter huru

x) Vid namnen har jag måst antagit Landskaps-namn eller sådana, som brukas i Landsorterne. Ganfka sällan tillagt egna. Några namn har jag dock enligt språkets art sökt til at i denna Uplaga förbättra. Provincie-namnen har jag äfven här bifogat och efteråt gifvit derpå Register.

ru termerna brukas. T. e. om man känner Gulvifvan (PRIMULA veris) se pag. 75 och 86, så föres den till 5:te Classen Pentandria af sina 5 ståndare (som sitta inom blomkronan:) till första ordo Monogynia, af 1 pistill: till andra underdelningen, som är tecknad med ** och a) för sina inom fröhus täckta frön och i flock sittande blomskaft och till Slågtet 86 PRIMULA (VIFVA) med trind blompip, bar pipöppning och fröhus af 1 rum, samt till Species (som alltid eftersökes under samma nummer som står för Genus) PRIMULA veris (Gul-Vifva) y) af sin bara blomstängel och trattlika blomkrona &c. Färgen m. m. utgöra des's artförändringar (varietates,) som äro teknade i brådden med de större bokstäfverna A) B).

Och när man således öfvat sig först med några kända Växter, kan man sedan gå till de okända, och är ingen tvifvel, at ju de på lika sätt skola igenfinnas; Ty jag har följt samma method öfver allt.

En muntelig undervisning af någon Kännare kan dock bäst i början lätta ingången till Vetenskapen.

Följande ordning har jag vid Växternas beskrifning iakttagit. Först gifves vid hvar Class ett allmänt begrep om des's Växter, i synnerhet om där äro några märkeliga ordines naturales: Sedan underdelas Classen i ordningar, och vidare de större ordningarne med stjernor *) och bokstäfver a) b) c). Vid examinering bör man noga iakttaga des'sa underdelningar, ty de innehålla oftast en del af Växtens hufvud-charakter, hvilken vid Genus eller Species af samma underdelning är för korthets skuld utesluten.

Vid de otydligare Örterna, i synnerhet om de äro kända för någon hushållsnytta, har jag gifvit en särskilt kort beskrifning, äfven anvisat blomningstiden och blommandes färg. Derpå utmärkt-Medicinska nyttan, som är anförd och tecknad med M:n, och äro de, som finnas på Apoteken, uptagne efter Pharmacopœa Svecica Ed. IV, och anmärkte med Ap. samt de delar af Örten, som egen-

y) Svenska namnet är alltid vid species skrifvit inom parentes, oftast med initial-bokstaf för slägtnamnet.

genteligen brukas på Apoteken, med större bokstäfver på det de, som vilja sysfelfätta sig med at samla dessa, må derpå hafva säker anvisning. Äfven utmärkas i hvilka sjukdomar och huru de nyttjas, i synnerhet om de äro af någon äfventyrlig eller giftig verkan. Jag har i detta afseende riktat denna Uplaga med 2:ne register.

Hushållsnyttan tillkännagifves med H:n och härvid anteknas de förträffeligaste at odla på ångar samt huru hvar och en Växt mer eller mindre ätes af kreaturen. Detta har jag i korthet anfört efter den förbättrade Pan Svecicus och med de där brukeliga tecken. Se Kongl. Patriotiska Sällskapets Hushålls-Journal för åren 1779, och 1780. När Örten intet ätes, utmärkes det med 0: när Örten blott i brist på bättre föda ätes, med 01: när Örten håldre ätes med I, och då den gerna och framför annat ätes, med II. Se härom p. 90. vid MENYANTHES trifoliata (Vatnklöfver.) Äfven har jag för Biskötselns skuld, efter Kyrkoherden BJERKANDERS Biens Flora uti Kongl. Vetenskaps Acad. Handl. för år 1774, anteknat, hvilka Växter af Bien eftersökas, och dervid nyttjat samma tecken 0. 01. I. II: Dessa tecken äro alltid skrifna inom parentheses näst efter H:n. (k. utmärker kor, g. getter, &c.) Se tecknens förklaring.

Växternas öfriga nytta i Slögd, Manufaktur, Färgerier m. m. har jag ej heller aldeles förbigått, dock i lika korthet efter den anvisning, som Hof-Medicus HOFFBERG i sin bok &c. gifvit. Af dem, som allmännaft planteras på vår åker och i trädgårdar har jag uptagit, så många, som Han anfört och som säkert tola vårt Climat. De samma Växterna äro dock urskilda från våra vildtväxande med tillsatt tecken: †.

Och på det en framtid må kunna säkert veta, hvad slags Växt jag haft afseende på, har jag samlat och inlagt exemplar deraf i ett så kalladt Herbarium vivum, hvilket Kongl. Vetenskaps Societeten i Upsala tillåtit at förena med sina Naturalie-samlingar, och förvaras där såsom en särskild Svensk Örtsamling, i samma ordning som här anföres upstald.

FÖRKLARING ÖFVER TEKNEN.

- ♂ betyder hanväxt (blomma med blott ståndare.)
 ♀ — honväxt (utan ståndare med blott pistiller.)
 ⊙ — årlig (at växten varar endast ett år.)
 2 — tvårig (sås ena året, bär frukt det andra och går ut.)
 4 — mångårig (varar flere år, med mångårig rot.)
 o — ingen (då någon vanlig del felar.)
 V. v — växer.
 a — at örten förekommer allmänt.
 r — — — — — fällan.
 r.s. — — — — — endast i södra Provincierna
 såsom Skåne, Blekinge &c.
 r.n. — — — — — i de Norra såsom Lappland. &c.
 ✕ — at örten växer ej vild, utan är odlad i trågårdar
 och på åkrar &c.
 r.✕. — — — — — fällan vild, men finnes i trågårdar.
 Bl. bl. — Blomma. *Anm.* Då blad förekomma, förstås
 dermed örtblad (ej blomblad hvilka alltid
 nåmnas kronblad.)
 Tr.st. — trådstam (til skilnad från örtstam.)
 Pl:s — planteras.
 K:l:s — kallas — utmärker Synonyma.
 H:n — hushållsnyttan. *Anm.* Initial-bokstäfverne, som
 derefter innom parentes förekomma, utmärka,
 huru örten ätes af våra hemtända kreatur:
 k. för kor, g.-getter, f.-får, h.-håstar, f.-fvin.
 När örten icke ätes, följer derefter o. När
 den ätes i &c. se Företalet.
 M:n — Medicinska nyttan.
 D:s — dosis. Är merendels utfatt för äldre personer.
 br. — bruklig.
 ber. — berömd.
 förtr. — förträffelig. Är af största nytta.
 H. J. — Kongl. Patriotiska Sällskapets Hushålls-Journal.
 V. A. H. — Vetenskaps Acad. Handlingar i Stockholm.
 Fl. Sv. — VON LINNÉs Flora Svecica Ed. 2:da.
 Fl. Sc. — PR. RETZII Prodomus Floræ Scandinaviæ.
 S. V. LINN. Systema Vegetabilium. Edit. XIV.
Anm. Flere smärre förkortningar, som torde träffas,
 förstås lätt af sammanhanget såsom om en ört såges växa
 i Smol. för Smoland: i V.Göthl. för Västergöthland &c.
 följ. — nästföljande ört eller species.
 föreg. — föregående &c.

Natura et arte.

INLEDNING.

OM

VÅXTERNAS ALLMÄNNA INDELNING.

AF Naturen tyckas Växterna strax vid deras första upkomst vara delte uti 3 flockar:

- 1 De som hafva 1 hjertblad (*Monocotyledones.*)
- 2 — — — 2 hjertblad (*Dicotyledones.*)
- 3 — som äro utan hjertblad (*Acotyledones.*)

Därefter plåga Örtkännare föra dem under nio stora Slägtskaper eller *Familier*;

- 1 PALMTRÅD (*Palmae.*) Förstarne af alla växter: höra til Indierna och varma länder: utgöra där Inneväxternes förnämsta egendom: Ha enkla mångåriga stammar och bära ymnog och vällsmakelig frukt.

Uppväxa med ett hjertblad.
2 GRÅS

- 2 GRÅS (*Gramina.*) Grunden och styrkan för vår allmänna Landshushållning: gifva kreaturen den fundaste föda och oss den stärkaste afkomst: Bestå af ledfulla strån och enkla blad.

Upväxa med ett hjertblad.

- 3 LILJOR (*Lilia*) Jordens förnämsta prydnad: fågna ögat med fina tåcka blommor: ha lökak-tiga rötter.

Upväxa med ett hjertblad.

- 4 ÖRTER (*Herbæ*) och

- 5 TRÅN (*Arbores*) Naturens rikedom och yppighet: ömsom skilda, ömsom sammanblandade med sina slägter: Äro egenteliga föremålet för den Systematiska Indelningen a).

Upväxa med 2, sällan flere hjertblad.

- 6 ORMBUNKAR (*Filices*) Bergstrakters och skuggrika ställens invånare. Förbättra eller bereda den magra jorden til framtidens odling. Ha blad med fröredning på ena sidan.

Upväxa utan hjertblad.

- 7 MOSSOR (*Musci*) Äro kalla länders beklådning: De tåcka dess magraste ställen: bevara små upkommande plantor från torka och köld: Ha ganska fina frön: fröredningen inom knappar, skilde från han-blommorne.

Upväxa utan hjertblad.

- 8 ALGER (*Algæ*) Stenmosor göra ofta början til Naturens egen odling. På nakna berg och kallaste klippor fåsta sig aldräförst Lafvar (*Lichenes*), som efter hand förmultna och blifva til svartmyl-

a) Indelas i Clasfer efter ståndarnes (staminum) antal och beskaffenhet.

mylla, i hvilken federmåra örter och tråd få kasta fina frön och med tiden göra fjelfva bergen fruktbara.

Deras rot, stam och blad utgöra nästan ett. De för-torkas om sommaren af värman, men qvickna åter om hösten: få lif den tid andra växter förfalla.

Upväxa utan hjertblad.

- 9 SVAMPAR (*Fungi*) Göra slutet på Våxt-Riket: framkomma höstetiden, efter regnväder, då andra örters fröredning är förbi. Äro naturens tjennare at bortskaffa örter och tråds förvisnade blad och stammar, samt derigenom befordra en ny växningskraft. Fröredningen är ej nog utredd.

Upväxa utan hjertblad.

NATURLIGASTE indelningen af växterna vore denna efter hjertbladen, om man emellan de talrika *Familierna*: emellan örter och trån (4, 5) kunde utstaka någon gräns; men, då de slägter, som uti kallare Climat bära *örtstjerk*, få ofta uti varmare mångårig och trådaktig stam, måste man efter andra antagna grunder indela växterna och urskilja dem. Vi följa det förträffliga LINNEISKA *Sexual-Systemet*, rådfrågande dervid de förbättringar, som i senare tider blifvit gjorda af Profes. och Riddar. C. P. THUNBERG, Prof. Med. Doct. O. SWARTZ och andra berömda Örtkännare.

CLASSERNA och indelnings-ordningarne efter detta *System* äro väl artificiella (med konst utan afseende på växternas utseende,) men konsten är ofta omärkelig, och tyckes, som man endast låtit den råda, därest ingen *Ordo* af naturen varit nog tydelig.

STÅNDARNE (stamina) F. 20 a. a. utgöra grunden til clasernas bestämmande: dels efter antalet, dels efter beskaffenheten.

PISTILLERNA F. 20. c. göra grunden til ordningarne, efter deras antal och frö-ämnets beskaffenhet.

Anm. Pistillernas antal räknas af stiftens basis; om stiftens felas, räknas märkena.

Anm.

VID *ståndarne* märkes, at deras antal varierar under-
stundom. När så händer, ser man efter det antal,
som är måst rådande, eller ock, om man af något yt-
tre kännetecken (*habitus*) kan föra örten til sina släg-
tingar, då man likfom efter en *Methodus naturalis*-
kan den samma uplöka.

DE Svenska växter, som efter en *naturlig indelnings*
Method kunna uptagas, läras bäst genom öfning. Man
iakttaga vissa naturliga ordningar endast til hjälp-
da a) där växterna tyckas afvika från det vanliga an-
talet af ståndare b). Hufvudsakligen märkes, at man
dermed ej lämnar *Sexual-Methoden* (efter antalet,) utan
upptager hvar och en ört på det ställe, hon kan sökas
enligt den samma, med hänvisning til sitt rätta rum.

Af denna grund har jag vågat på några ställen gå
ifrån den vanliga upställnings kedjan, (det torde räknas
mig til tel,) men jag har gjort det för at lätta nybe-
gynnares arbete vid vissa växters examinering, där stån-
darne variera och man af likhet med andra örter, som
man til äfventyrs känner, kan lättare hänföra Växten til
sin *Class* än efter ståndarne.

Men innan jag går til växternas classification, är
nödigt at först förklara växternas förnämsta delar och
de härvid brukeliga konstord.

OM

VÅXTERNAS

ALLMÄNNA DELAR.

VÅXTERNAS delar äro hufvudsakligen:

1 ROTEN. 2 STAMMEN. 3 FRÖREDNINGEN.

Desse delas åter i smärre delar, som hvar ha sina namn.

I RO-

a) Efter vår store v. LINNÉs råd: occulte consulendus est
habitus.

b) Hälften af antalet saknas i vissa ordningar: så at 5 stån-
dare äro för 10, 3 för 6, 2 för 4 och hos några örter
variera 3 och 4, 4 och 5, eller deras dubbla antal 8 och 10.

I ROTEN.

ROTEN (Radix) fäster växten vid jorden eller någon annan kropp och drager must och våtkor til dess underhåll. Dess delar äro:

1 *Hjertrot* (caudex descendens) växten i jorden nedsligande del, hvarpå märkas *små-rötter* (radiculæ,) eller fintrådige rotfästen, som draga föda åt hjertrotten.

2 *Stubbe* eller *rotstamm* (caudex adscendens) är början af växten upsligande del.

Anm. En rot kallas: a) *Fibrös* eller *trådig* (fibrosa) då den består af smala små-rötter. Är stundom grenig F. 35 a. stundom enkel.

b) *Tapplik* (fusiformis) är aflong (tjock midtpå och smalare åt ändan) som en *Morot*.

c) *Afbiten* (præmorsa) med stympad spets, som en del *Grodblads* rötter.

d) *Knölig* (tuberosa) med runda knölar liksom sammanfästade med trådar, som rötterna på *Potatoës*.

e) *Klotlik* (globosa) rund som en *Rosva*, *Kålrot*.

f) *Lökaktig* (bulbosa) lik *Hvit-* eller *Röd-lök*.

g) *Handlik* (palmata) då den är delt liksom i fingrar, som på *Orchis*, J. Mariæ *Nycklar*.

h) *Hopknippad* (fascicularis) då flere rötter äro liksom fästade tilhopa. F. 37 B.

3 I anseende til varaktigheten kallas en rot:

a) *Årlig* (annua) då den bär frukt och dör inom ett år.

b) *Tvårig* (biennis) — bär frukt andra året och dör sedan bort.

c) *Mångårig* (perennis) bär frukt i många år. Bibehåller sig öfver vintrarne, fastän stjälken årligen förgås.

2 STAMMEN.

STAMMEN eller ÖRTSTÅNDET (Caudex, Herba) är växten del emellan roten och fröredningen.

Vid Ståndet märkas. I. SJELEVA STAMMEN. II. BLÅDEN.

DEN. III. ÖFVERKLÅDNINGEN. IV. BIHANGET.
V. VINTERLÅGRET.

I. SJELFVA STAMMEN eller STÅNGELN, som allinån-
nast är af 3 slag: 1 *Trådstam*, 2 *Örtstam* och
3 *Fot* (*svampfot*.)

1 *Trådstam* eller *Bål* (*Truncus*, *Caudex perennans*)
är en mångårig växts upstigande del, som bibehåller sig öfver jorden alla årstider: *Ek*, *Pihl* &c.
Anm. Växtens inre delar äro: *Mårgen* (*medulla*) hvar-
af kärnans svampaktiga ämne uppkommer. *Safvan* (*li-*
ber, *alburnum*,) hvaraf *veden* eller sjelfva trådet (*li-*
gnum) tilhårdnar. *Barken* och *nåfvern* (*cortex* och
epidermis) ytterst, hvarutur blomfoder och blad up-
stiga. *Ståndare* och *pistiller*, de inre blommans delar,
danas af egna fort kårll (*spiralkårll* kallade,) som kom-
ma från stammen, dela sig och antaga olika form.
De jämte luft- och närings-kårll finnas i alla växtens
delar. Sellevåfven omgifver dem alla och är likasom
ett föreningsband för det hela.

Anm. Mårgen är ett svampaktigt ämne som skiljer sig
endast från sellevåfven genom större håligheter och där-
med at den intager mellersta rumet af stammen. Af saf-
ringarne kan man sluta til trådet's ålder, då de räknas.

2 *Örtstam* (*Caulis herbaceus*) är en växts upstigan-
de del, som förgår öfver jord, så snart fröred-
ningen är fulländad. Den kallas:

A) *Stjelnk* (egenteligen *caulis*) då den uppehåller både
blad och fröredning. F. 51.

B) *Stängel* (*scapus*,) då den uppehåller blott fröredning
(är utan blad) F. 59. b. Är blomskäft, gående från roten.

C) *Strå* (*culmus*) hörer til gråsen: är pipigt och ledfullt
F. 16, 17. &c.

En örtstam eller stjelnk kallas:

a) *rak* (*erectus*) då den nästan perpendiculairt eller i en
rät linea stiger up från jorden.

b) *lutande* (*nutans*) då den är böjd uptil, så at dess
topp vetter nedåt. *Cernuus*, då blomman är lutande.

c) *styf*

- c) *styf* (rigidus) då den snarare låter bryta än böja sig; *strittus*, *spänd*, är lodrät eller rak utan böjning.
- d) *slak* (laxus) kan knapt bära sin egen tyngd. *Procumbens* nedliggande, *decumbens* nedtil, vid basis, upstående, men sedan hvilande på jorden (kulliggande.)
- e) *upstigande* (adscendens) går i krok upføre, des nedre del är kulliggande på jorden och des grenar eller öfre del rak och upstigande. F. 35.
- f) *utbredd* (diffusus) har utspridda grenar.
- g) *krypande* (repens) är på jorden nedliggande och slår rötter. F. 60. a. Är ofta *refvig* (sarmentos.) som på sinultron.
- h) *slingrande* (volubilis) kringböjd, och det antingen åt vänster såsom *Humble* eller åt höger såsom *Turkiska bönor*. Måste då alltid ha stöd.
- i) *trind* (teres) då den inga kanter har.
- k) *slät* (lævis) då derpå inga strimmor (striæ) eller fåror (sulci) finnas. *Striatus* då den är fint räflad. &c.
- l) *sträf* (scaber) betäkt med korta, styfva hår eller knölar.
- m) *skarp* eller taggig (muricatus) med uddar öfverdragen.
- n) *toppgrenig* eller alstrande (prolifer) då ifrån centern af stjolkens topp allenast grenar årligen eller gradvis utgå som på *Tallen*.
- o) *klönnedelt*, *tudelt* (dichotomus) då delningen sker i tu och tu.
- p) *knåfull* (geniculatus) afdelad vid sina leder eller krökningar med tjockare ringar eller knölar. *Ledfull* (articulatus) som på *gräsen*. *Ledfri* (enodis.) &c.
- Anm.* I anseende til delningen kunna *grenarne*, vara *fastigiati*, vid en lika högd: *coarctati* hopdragne, tryckta liksom intil stjelen: *patentes* utstående, eller ännu mer utbredda *divergentes*, *deflexi*, *nedböjde*. m. m. *Qvistar* kallas grenar af tråd och buskar.

3 *Fot* (stipes, caudex) kallas bålen på *Palmtråd*. *Svamp-fot* (stipes fungorum) kallas svampars nedersta del, som är under hatten. F. 67. a.

Stipes kallas ock den delen af *ormbunkar*, som uppehåller stambladet (frons.) F. 36. a. Men märkes at denna är merendels bladskaft, ty deras stam öfverstiger sällan jordbrynet.

Anm. Om stammen felas kallas växten acaulis.

II. BLADET (Folium) tjenar til at befordra växtens utdunstning och rörelse. Har olika namn:

1:o *Efter dess figur:*

a) *rundt*, cirkelrundt (orbiculatum) då dess diameter tvärsöfver är lika stor med diametern längsefter. F. 68.
b) *ovalt*, långrundt (ovale) då diametern längs efter är längre än tvärsöfver, men bladet rundar sig lika mot bägge ändarne. F. 69.

c) *äggrundt* (ovatum) då diametern längsefter är längre än tvärsöfver: Bladet något spetsar sig mot ena ändan liksom ett ägg. F. 70.

Anm. Om den smalare ändan vetter nedåt, heter det *obovatum*. Då tillika denna smalare ända är utdragen jämbred, kallas det spadlikt (spathulatum.)

d) *aflongt* (oblongum) då diametern längsefter är flere gånger längre än tvärsöfver F. 71. Liknar det ovala, men är mycket längre.

Anm. är stundom något spetsigt, och har nedtil ägglik bredd. F. 45. kallas då *örhångelikt* (panduræforme,) eller långspetsat (acuminatum.)

e) *lanfettlikt* (lanceolatum) är aflongt, men spetsar sig emot bägge ändarne. F. 72, 38. c.

f) *viggeliikt* (cuneiforme) är aflongt, men i öfre ändan bredt, nedtil spetsigt (liksom en kil eller vigge.) F. 33. B. b.

g) *jämbredt* (lineare) dess bräddar ligga lika långt ifrån hvarandra. F. 73.

h) *sylllikt* (subulatum) är nedtil jämbredt och uptil spetsigt. F. 74, 75.

Anm. Då det är något bredt och mycket långt, heter det *svärdlikt* (ensiforme) F. 37. d. Har det 3 fidor och kanter kallas *trekantigt* (triqvetrum.) F. 75. *Barr* (acerosa) äro syllika öfver vintren qvarsittande. *Löf* äro platta och årligen affallande blad. Härigenom skiljes emellan Barr- och Löf-tråd.

i) *njurlikt* (reniforme) är ett rundt blad, som nedtil är inskurit (diametern längsefter är kortare än tvärsöfver.) F. 42, 57. b.

k) *hjerthlikt* (cordatum) är ett äggrundt blad, som nedtil är inskurit (diametern längsefter är längre än tvärsöfver.) F. 43, 78.

Anm.

- Anm.* Om uptil inskurit heter det obcordatum. F. 79.
- l) *månligt* (lunatum) njurligt med spetsiga flikar. F. 44. B.
- m) *pil-lik* (sagittatum) är hjertligt med spetsiga flikar (är nästan triangelformigt.) F. 44. A.
- n) *spjutligt*, eller uddigt som ett spjut (hastatum) är lanfettligt eller aflongt med 2:ne utstående flikar nära basis. F. 56. b.
- o) *flikigt*, *klufvit* (lobatum, fissum) ett blad, som är något delt (måst til hälften.) F. 39. b. 62.
Det förra i åggrunda, det senare i jämbreda flikar.
- p) *delt* (partitum) klufvit måst til basis.
- q) *fingerligt*, *handligt* (digitatum, palmatum) delt nästan som fingrar på en hand. F. 61.
- 2:o *Efter bladets brädd eller kant* (margo.)
- a) *sågat* (serratum) då i brädden äro uddar eller taggar liksom på en såg. F. 57. c. 39. b.
Dubbelt-sågat är då på desz större insågningar äro åter smärre. F. 58.
- b) *naggat* (crenatum) då uddarne ej vetta åt en sida längs efter som på en såg, utan äro lika åt båda sidor. F. 34. B.
- c) *tandat* (dentatum) desz uddar sitta ett stycke ifrån hvarandra. F. 43.
Groft-tandat (sinuato-dentat.) då uddarne äro stora, utdragne. F. 49. b. Kallas äfven *bugtiga* (sinuata.)
Småtandat (denticulatum) då de äro ganska små.
Hårbräddat (ciliatum.) F. 45. &c. *Cartilagineust* (cartilagineum) med hårdare ämne i eller omkring kanten. Brädden ser då bråk- eller hinnaktig ut.
- d) *rundtaggad*, *rundflikiga* (runcinatum) är liksom sammanfatt af flere *pil-lik*a blad (desz uddar äro framtil rundade, baktil tvåra.) F. 47.
- e) *lyr-taggad*, *lyrflikigt* (lyratum) är spjutligt med flere utstående flikar nära basis. F. 46.
- f) *partaggad*, *pinntaggad* (pinnatifidum) har sidoflikar som svara emot hvarandra (parbladiga eller med djupa sidoinskärningar.) F. 51. b. b.
- g) *taggit*, *uddtaggit* (spinosum) kallas egenteligen då uddarne fluta sig i en styf spets, som på *Tistel*.

3:o *I afseende til bladets spets. m. m.*

- a) *spetsigt* (acutum) som slutar sig med en spetfig vinkel.
hårspetsat (cuspidatum) — — med borstlik spets.
- b) *trubbigt* (obtusum) — — med en cirkelbåge. F. 69.
tvårt (truncatum) — — — med en tvårlinea.
- c) *urnupit* (emarginatum) — med en inskærning. F. 76. 62.
- d) *intryckt* (retusum) — — med intryckt spets. F. 77.
- e) *inbøjt* (incurvum, inflexum) når spetsen er bøjd upåt
emot stjelen.
nedbøjt (reflexum) når spetsen er bøjd tværtom (nedåt.)
- f) *strutlikt* (cucullatum) når bågge fido-kanterne ere
indrullade emot hvarandra, at de næsten likna en tratt
eller strut.
- g) *bådigt* (repandum) då brædden (margo) går hit och
dit bugtig, har likfom utåt och inåt vända stycken
af en cirkelbåge. F. 77.
- h) *fålligt* (plicatum) når bladet gør i kanten up och
nedstigande vinklar, eller ligger likfom i veck och
fållar. F. 34. B.
- i) *vådigt* (undulatum) når brædden gør bøger, likfom
stiger up och ned: er stundom *krufigt* (crispum.)
- k) *platt* (planum) då brædd och yta er jævn.
Skrynkligt (rugosum) då ytan o jævn m. m.
Knottrigt med uphøjde punkter.
Anm. Helt eller odelt (integrum) kallas ett blad, då
det ej har flikar eller større inskærninger; kan vara
blott i brædden naggadt, fægadt. Kallas ock enkelt.
Helbræddat (integerrimum) då des brædd er aldeles
hel (oinfkuren.)

4:o *Efter sammansætningen.*

Bladskafet (petiolus comm.) delar sig i finære
blad (foliola.) Hår mærkas i fynnerhet:

- a) *trebladigt* (ternatum) F. 40. b. &c. då allmänna blad-
skafet er 3delt.
tvåbladigt (binatum) då det er 2delt.
- b) *dubbelt* och *flerfaldigt*-3bladigt F. 63, 64. &c. då
bladskafet (petiolus) grenar sig: 3, 6delt &c.
- c) *parbladigt* (pinnatum) då det gemensamme bladskaf-
tet

tet fäster på ömse sidor, långsefter sig, flere småblad. F. 53, 54. *Desa småblad äro alltid tufsidigt sittande oftast med små bladskäft.*

Anm. Ett dylikt parblad kan vara dubbelt och mångdubbelt parbladigt. F. 52. 65. Då bladskäftet således delar sig, kallas bladet *grenigt*, och *månggrenigt* (decompositum & supradecompositum.) Parbladigheten är stundom med *uddeblad* (cum impari.) F. 53. stundom utan (abrupte-pinnat.) F. 52. stundom med *klånge* (cirrhosum). F. 54. b. stundom med visfa rader större blad (interrupte pinnatum) F. 66.

5:o *Efter låget eller ställningen* kallas bladen:

- a) *emot hvarandra sittande* (opposita) då 2:ne *blad-fästen* på stjelken svara emot hvarandra F. 55. 38. c. c.
- b) *i krans eller ring* — — (verticillata, stellata,) då 3, 4 &c. blad sitta omkring stjelken emot hvarandra.
- c) *skiftevis sittande* (alterna) då det ena bladet sitter högre, det andra lägre. F. 39.
- d) *tufsidigt* (disticha) då de sitta blott åt 2:ne sidor. F. 36.
- e) *2-3radigt* (bifaria, 3faria) då de sitta i 2, 3 rader
- δ *korsvis* (decussata) då de äro så ställda emot hvarandra, at, när man ser stjelken ifrån spetsen, föreställa de 4 rader. *När grenar äro så sittande, kallas de brachiati.*
- e) *strödda* (iparfa) då bladen sitta omkring stjelken utan någon viss ordning.
- f) *nedlöpande* (decurrens) då sidodelarne af bladet gå längre ned på stjelken än bladskäftet med sitt fäste; (ibland blir stjelken deraf kantig och likfom bladig.) F. 54. c. F. 49. a.
- Slidlikt* (vaginans) då *basis* omger stjelken likfom en balja eller flida. *På gråfsen.* a.
- 127 g) *omfattande* stjelken (amplexicaule) då bladet är utan bladskäft (sesile) och sidodelarne omge stjelken (ej nedlöpa. F. 57. c.
- h) *genombårat* (perfoliatum) när stångeln går likfom i genom bladet. Bladets kant är rundt omkring stjelken hopvuxen. t. e. *Caprifolium*.
- i) *sköldlikt* (peltatum) då bladskäftet sitter fäst nästan midtpå bladet, på dess sida (ej i kanten.) F. 60. b.
- k) *rot-*

- k) *rotblad* (radicale) som sitter vid roten. Fig. 51. c.
 l) *stjelkblad* (caulinum) — på stjelen. F. 51. b. b.

Anm. De öfriga bladnamn, som torde förekomma, äro mindre svåra att förstå: Kännas af blotta nämnandet. Hårom kan annars läsas v. LINNÉS *Philosophia Botanica*.

III. ÖFVERKLÅDNINGEN (Pubescentia &c.) Hvarje-handa en örts öfverdrag, som kan liknas vid:

- 1 *Hår*, hvaraf *Pili* äro långa, *Villus*, *Pubes*, mjuka hår. *Hirsuties* stråfva, glefa. *Ludd* (tomentum) hvitgrå, tätta hår af knapt synlig logg. *Ull* (lana) krökta hår. *Skågg* (barba) långa, jämt gående (paralleli.) *Cilia* hår i kanten. F. 45.
Strigæ något stråfva borstlika hår, som lättare brytas än böjas. *Setæ* tagellika hår. *Aristæ* agnborst på gräSENS agnar; kallas af somlige *snärp*. *Stimuli* Gaddar, stickande eller brännande hår, liksom på nåsflor.
- 2 *Krokar* (hami) ha krökte spetsar, stundom med *hulingar* (glochides.)
- 3 *Glandler* (glandulæ.) *vatnkåril* (utriculi) äro små vattlika blåsor, som utfila en ört-våtska.
- 4 *Senor* (nervi) äro enkla, långsamt gående strångar i bladen. F. 59. c.
Ådror (venæ) äro sådane, som greniga fig: desS uphöjningar synas bäst på bladens undre sida. F. 43.
- 5 *fjäll* (squamæ.) Se p. XXI.
- Piggar* (murices) äro spetsige knölar.
- 6 *Hinnor* (tunicæ.)

IV. BIHANG (Fulcrum) Tjenar att förena eller stödja visse växtdelar. Dertil höra förnåmligast:

- 1 *Blomskäft* (Pedunculus) som förenar blomman med stammen och är ofta *gemensamt* för flere blommor. *Enskilt blomskäft* (pedicellus) är en mindre del som går till en enda blomma.
 Anm. *Emellan Scapus och Pedunculus* är föga skillnad *Scapus* kallas då den går från roten, och *pedunculus* då den går från stjelen.

- 2 *Bladskäft* (petiolus) är en liten stjälke, som förenar örtbladet med ståndet. F. 62. a.
- 3 *Blomskårm* (Bractea) kallas ett fjäl- likt blad, nedanför blomman (vid blomskäftets fäste) til skapnad och färg merendels skildt från de andre örtbladen. F. 37. a. Anm. *Bractea* kan stundom tagas för blomfoder t. e. hos *Blåsippor* (*Anemone Hepatica*,) på *Cynofuri* och en del *Umbellater*. På de jenare kallas det dock vanligen *svepe*. (involucrum.)
Toppskårm (coma) kallas en stor *bractea* af flera blad som ofvan blommorne fluta stjälken. Ses på *Kejsarkronan*.
- 4 *Bladskårm stipel* (stipula) äro biblad som sitta vid bladskäftets fäste på stjälken F. 53. a. a. 54. a.
- 5 *Uddar, Piggar* (spinæ) tjena til växtens försvar: utgå måst af des trådaktiga väfande: äro dels enkla, dels grenige eller *gaffellika* (furcæ.)
Taggar, Törntaggar (aculei) utgå blott af barken. Tjena til samma ändamål, som de föreg. hvarföre de ofta vid benämmandet förblandas.
- 6 *Klånge* (Cirrhus) är ett smalt utskott, hvarmed örten til sitt stöd fäster sig vid andra växter. F. 54. b.

V. VINTERLÅGRET (*Hybernaculum*) innesluter och bevarar det späda örtföret, under vintren.

- 1 *Lök* (*Bulbus*) omger rotplantan och upkommer måst af de förra Örtbladens kvarlevor.
- 2 *Knopp, Öga*, (*Gemma*) sitter ofvan roten och danas af de tilkommande bladens fjäll.

3 FRÖREDNINGEN.

FRÖREDNINGEN (*Fructificatio*) innehåller de delar, som tjena til växtens fortplantning och äro hufvudsakligen: I. BLOMMAN, som förut går. II. FRUKTEN, som efterkommer, och III. FÅSTET som tjena til bägges stöd och ger tilkänna sjelfva blomningsfåttet.

I. BLOM-

I **BLOMMAN** (Flos) är den vårkftad, hvarest fröet efter Skaparens inrättning tilredes: Åger vanligen 4 delar:
 1 **BLOMFODER.** 2 **BLOMKRONA.** 3. **STÅNDARE.**
 4 **PISTILLER.**

Anm. *Blomm.* hos Långifte, såsom Ormbunkar, Mosfor, Alger, Svampar, ha ej dessa delar tydeliga.

1 **BLOMFODER** (Calyx) är blommans yttre omklådnings, innan den slagit ut. Kallas olika efter olika växt-ordningar, hvarest det är:

a) *Perianthium* (blomholk) är ~~sitt~~ blomfoder som sitter, *enskild* tätt utmed den öfriga fröredningen. F. 13, 28. c. Är det blomfoder som måst förekommer och tillhörer egentligen blomman; nämnes derföre sällan för blomholk utan blomfoder, och skiljes från blomkronan med sitt yttre fäste och sin gröna färg. Om annan färg, anmärkes den alltid.

b) *Spatha* (hölster) är skildt från blomman och träffas på Lökväxter och Palmträd. Är hopvuxit omkring blomman (innan den slagit ut) och remnar långsefter, när hon tränger sig fram. Blomfästet kallas här *Spadix*. Anm. Blomfodret felas underflundom, då blomman kallas bar (nudus.)

c) *Involucrum* (svepe) är gemenfamt blomfoder, skildt från blomman och träffas på *Umbellaterne* F. 40. c. Liknar (*Bractea*) blomskärm. *Involucellum* är svepe för en mindre eller enskild blomflock, *involucrum* för en större eller allmän flock.

d) *Gluma* (agn, skal) är gråsens blomfoder: består af tunna skal (valvæ) merendels 2, måst likformiga med blomkronan, som ock utgöres af dylika skal.

Anm. *Fjäll*, *Blomfoderfjäll* (sqvamæ calyc.) kallas ofta små blad af blomfodret t. e. på de sammanfatte blommarne i *Syngenesia*, äfven på de hångeblomstrige (amentaceæ,) gråsen (gramina) &c. Äro hianaktiga och tjena vid blomfåsten m. m.

e) *Calyptra* (Lufva) är en strutlik mossa på Mossorna. F. 29. a.

f) *Volva* (Slarfva) är en hinna på Svamparne. Omger i början hatten på dess nedre sida och blir trafig i kanten sen den slåpt hatten. F. 67. b.

2 BLOMKRONAN (Corolla) är blommans inre beklådning och utgör des s fågring.

Betraktas antingen som *enkel* (nedtil sammanhängande,) eller *flerbladig*. Man plågar och dela den:

I:o i egenteliga BLOMKRONAN. II:o i HONUNGSHUSET.

Anm. *Blomkronan* är *allmännaft närvarande*, *Honungshuset* saknas *understundom*. Då *blomkronan* saknas, kallas *blomman* *ofullständig* (incompletus) och *tvårtom* *fullständig* (completus,) då den åger både *blomfoder* och *blomkrona*.

I:o BLOMKRONAN.

A) ENKEL, *Enbladig blomkrona* (Petalum, monopetala) är uptil delad, men nedtil hopvåxt. Des delar åro:

a) *Pipen* (tubus) F. 13. b. som nedtil omges af blomfodret och liknar ett rör.

b) *Bråmet* (limbus) F. 13. a. den öfre delen som är utvidgad och merendels delt i *flikar* (laciniae.)

c) *Pipöpningsen* (faux) kallas där *bråmet* flutar och *pipen* börjar: är understundom tilfluten med *tänder* eller *hvalf* (fornices.) F. 13. d.

Anm. Om Bråmets flikar åro *olikformige* (irregulares,) *blomkronan* gapande (ringens, personata.) F. 28. då märkes derpå:

a) *öfre läppen* (galea.) F. 28. a.

b) *nedre läppen* (labium.) F. 28. b.

Anm. En *blomkrona* kallas:

a) *trattlik* (infundibuliformis) då den har *pip* och concavt *bråm*, nästan som en tratt.

b) *Skånkfatlik* (hypocrateriformis) då den har *pip* med platt *bråm*. F. 13. a.

c) *Platt* (rotata) då den är nästan utan *pip*, med cirkelruntt platt *bråm*. *Pipen* liknar en ring, hvarvid bråmets flikar åro fästa.

d) *Kläcklik* (campanulata) då *pipen* är upblåst, liksom ett concavt *bråm*.

B) FLERBLADIG *Blomkrona* (2, 3, 4, 5 &c. petala.)

Alla kronbladen tillsammansstagna föreställa här liksom en krona. Hvert kronblad är särskildt och delas uti:

a) *Klo*

- a) *Klo* (ungvis) kronbladets nedre och smalare del, hyar med det sitter fäst. F. 27. b.
- b) *Skifva* (lamina) des öfre utspända del (motfvarande bråmet af en enbladig blomkrona. F. 27. a. a.
Anm. Om *Blomkronan* har flere olikformiga kronblad (kronblad. 4, olika stora,) såsom i *Diadelphia* F. 25. märkes derpå:
- a) *Kölen* (carina,) det nederste bladet (är liksom sammanfatt af 2:ne) inneslutande ståndare och pistiller. F. 25. d.
- b) *Seglet* (vexillum) det öfre, emot kölen stående, kronbladet (är vanligen störst.) F. 25. a.
- c) *Vingarne* (alæ) 2:ne sidoblad, sittande på hvardera sidan om kölen. F. 25. b. b. *äro vanligen minst.*

BLOMMAN hos *Lichenes*:

- a) *Tuberculum*, en *knöl* eller kullrig fröredning.
- b) *Scutellum* en kullrig fröredn. med uphöjd kant. F. 30. a.
- c) *Pelta* en flat fröredn. fäst i bladets brädd.

Hos *Mosforne* (Musci) är blomman liksom en knapp (anthera, capsula.) F. 29. b.

Hos *Svamparne* (Fungi) en *hatt* (pileus), hvars fröredning är på nedre eller inre sidan.

II:o HONUNGSHUSET (Nectarium) är det rum i blomman, hvarest honungs-vätskan (en söt saft, som förmenes indragas i frön til deras underhåll) famlar sig.

Är til skapnad olika: sitter ibland *fårskilt*, ibland på *kronbladen*, ibland *baktil* ur blomkronan utväxt liksom en sporre (calcar.) F. 26. c. eller är:

- a) *glandellt*, som ett saftfullt fjäll.
- b) *kappelikt* (cucullatum) sitter då skildt från de öfrige delarne af blomman.
- c) *cylindriskt* som ett litet rör. Äfven
- d) som en *fåll* (plica) innom eller vid basis af bl.kronan.
- e) *gropigt* en håla på en eller annan del af blomman.

3 STÅNDARNE (Stamina) äro växtens hanar, eller den blommans inre del, hvarest *Frömjölet* (Pollen) tilverkas. Hä 2:ne delar:

a) *Strän-*

a) *Strången* (Filamentum) ståndarens nedre stycke, hvilken liksom en nål håller *knappen* uppe. F. 20. b.

b) *Knapp* (Anthera) ståndarens öfre stycke, som liknar en knapp, hvilken vanligen sitter på spetsen af strången, stundom något på sidan. F. 20. a. a. Har *håligheter* (loculi) med frömjöl uppfyllda.

Anm. *Strången kan under stundom fela, men aldrig knapparne ty de innehålla rätta befrödningsämnet. De utgöra därför en säker grund till växternas indelning.*

4 **PISTILLEN** (Pistillum) är blommans hona eller innersta del, kallas af somliga *spira*. Denna tillika med ståndaren utgöra själfva Blommans bilåger och des våsendteliga delar. Den består af:

a) *Märket* (Stigma) Pistillens öfversta ända, alltid fugtig af en våtka, för att emottaga frömjölet.

b) *Stiftet* (Stylus) är medlersta delen eller hvad som är emellan *märket* och *fruktämnet*: kan ibland felas, då *märket* sitter tätt på *ämnet*.

c) *Fruktämnet* (Germen) utgör fröstocken: är Pistillens nedersta del, som vid blommans affallande blir till frukt: sitter stundom innom blomman, då blomman kallas *inferus*; stundom utom eller under densamma, då blomman kallas *superus*.

II. **FRUKTEN** (Fructus) är den sednare fröredningens del, hvilken utgör gränsen emellan den föregående växten och början till den kommande.

Här märkas 1 BEKLÅDNINGEN eller TÄCKELSET.

2 FRÖN med deras BIHANG.

1 **FRUKTENS BEKLÅDNING** (Pericarpium) är fruktens yttre del, som innesluter och skyddar frön till dess de blifva mogna och färdiga att utsläppas. Af sådana fröbeklädningsar märkas:

1 *Fröhus* (capsula) är ett ihåligt *frögömm*e eller *fruktskal*, som då frön äro mogna och färdiga att utsläppas, öppnar sig ofvantill liksom en dosa, består af:

a) *skal* eller utanväggar (valvæ, s. valvuli.)

b) *skiljeväggar* (dissepimenta) och

c) *Rum*

- c) *rum* eller *kamrar* (loculamenta.) Ibland äro desse synliga utanpå med lika många *knölar*, och kallas frukten då *coccus* (bi, tricoccus &c.)
- 2 *Fruktskida*, *fröskida* (Siliqua) består af 2:ne sammanfogade *skal*, med frön fästa vid bägge fogningarne (suturae.)
- 3 *Fruktbalja*, *ärtskida* (Legumen) består af 2 skal; men frön fästade allenast vid ena fogningen t. e. *Ärter*, *Bönor*. F. 41.
- 4 *Frukthölssa* (Folliculus, conceptaculum) förekommer sällan: består af 1 *fröhus*, som öppnar sig på ena sidan längsefter: frön sitta på ett särskilt inuti stående fäste.
- 5 *Kärnfrukt* eller *äple* (Pomum) är en köttfull frukt, som inuti har fröhus med rum. t. e. *Päron*, *Gurkor*.
- 6 *Stenfrukt* (Drupa) har ett saftfullt kött omkring en benhård nöt t. e. *körbår*. *Nöten* inuti kallas vanligen *Kärna* (nucleus.)
- Vingefrukt*, när ett eller 2 frön äro inneslutne i en tunn genomskinlig hinna, som utbreder sig och är större än fröets yta.
- 7 *Bår* (Bacca) är stundom tort, måst saftfullt; frön deruti strödda t. e. *Smultron*, *Lingon*.
- Anm.* De så kallade *Bara frön* (Semina nuda) ha ock fina täckelser, stundom sitta de innom *blomfodret* eller *hårda blomfjäll* såsom *kottar* (strobili.) Stundom ha de egit *fröskal* (arillus) *snärp* eller ett fnas och en yttre hinna omkring sig.
- Nöt* (Nux) kallas skalet då det är benhårt t. e. *Haselnöt*.
- 2 **FRÖ** (Semen.) Är egenteliga såden och ämnet til den nya växten. Har:
- 1 *Fröfoder* (calyculus) är fröets inre hinna näst arillus.
- 2 *Lifspunkt* (corculum) spiran eller själfva början til nya växten.
- Den har: a) *Plumula*, hvaraf örtens stamm (*uppsigare*) blir.
- b) *Rostellum* (*nedstigare*) hvaraf roten nedstjuter.
- 3 *Frö-öga* (Hilum) yttre året, efter fröets vidfästning.
- 4 *Hjertblad* (cotyledon) sitter på sidan eller omger lifspunkten: Ger föda åt den spåda plantan til dess hon får

får taga fastare rötter, då det affaller. F. 57. b. b. Svarar emot moderkakan hos djuren.

Til *Fröns* BIHANG räknas:

- 1 *Krus* (corona) är kronlika taggar, såsom ett vidhängande foder: upkommer måst af *Pistillen*, som torkad kvarfitter.
- 2 *Fjun* (pappus) är en fjäder-eller hår-lik tofs, hvarmed fröet, mogit, bortflyger. F. 48. A.
- 3 *Vinge* (ala) en vidfäst hinna: tjenar til samma ändamål.
- 4 *Stjert* eller *borst* (cauda) en fintrådig tilsats i ändan af fröet.
- 5 *Krok* (hamus) en krokig tilsats, hvarmed fröet fåster sig vid förbigående Djur at derigenom utfås.

III. FÅSTET, Blomningen (Receptaculum, Inflorescentia.) Ger tilkännna fåttet, huru *Fröredningen* är fåst vid örtståndet. Af sådane märkas:

- 1 *Enskilt* Blomfåste (receptaculum proprium) Egenteliga stället, där hvar och en blomma fitter fåst på sitt skaft.
- 2 *Gemensamt* (recept. commune.) Då många små blommor sitta, utan skaft, på ett utvidgat fåste: är märkeligast i *Syngenesia*. Där finnes det ibland bart (nudum) ibland med fjäll (paleæ) besatt. F. 48. B. Hvar och en liten blomma kallas här blomster.

Ann. När många sådane blommor sitta tillsammans och utgöra likfom en enda blomma (innom gemensamt blomfoder) kallas blomman sammanfatt (*compositus*.) F. 51. a.

Om dessa små blommor ha hvardera små skaft, heter blomman *adgregatus*, såsom i *Tetrandria*. Märk: Då äro knapparne åtskilde (ej sammanvuxne.)

- 3 *Hänge* (amentum) är ett knopplikt och utdragit gemensamt blomfåste.

a) För *ståndare* (staminiferum) Strängarne sitta flockvis inom en fort fjäll eller fnas och äro merendels vid basis hopväxta. *Hela fåstet bortfaller efter blomningen tillika med knapparne, t. e. på våra vilda Löf- och Barr-träd.*

b) För *pistiller* (pistilliferum.) Dessa fjäll tilhårdna och

- och bevara frön likfom ett fröhus, kallas vanligen *kotte* (strobilus.)
- 4 *Blomhufvud* (capitulum) då många blommor sitta tätt tillsammans, på korta blomskäft och ha skapnad af ett klot eller hufvud t. e. *Våpling*.
Anm. Desse *capitula* äro ej annat än klotrunda blom-ax, som sitta i toppen af *blomstängeln*.
Glomeruli åter kallas hopklafade blommor, som sitta på sidan. F. 56. c.
- 5 *Blomflock* eller *Parasoll-blomning* (umbella) kallas, när likfom ur en medelpunkt, i toppen af stjelen, utgå flere blomskäft. F. 40. d. d. Är ofta sammanfatt, så at hvart *blomskäft* åter fördelar sig i en liten blomflock (umbellula:) är märkeligast i *Pentandria digynia*.
Anm. Om blommorna, som sitta i kanten af flocken, äro olikformiga, (med längre kronblad än midt i,) kallas den *radiata*, likasom i *Syngenesia*.
- 6 *Cyma* kallas ett *blomknuippe* eller *flock*, hvars blomskäft väl gå ut ifrån en punkt, men åter dela sig utan ordning uti smärre blomskäft, som äro olika stora: *Liknar umbella nedtil*.
- 7 *Blomkrans* (verticillus) då flere blomskäft, gå ifrån ett ställe, ringvis omkring stjelen t. e. i *Didynamia gymnospermia*.
- 8 *Ax* (spica) är ett gemensamt utdragit fäste, hvarpå blommor längsefter, utan skäft, sitta.
Anm. *Rachis* kallas fästet på en del gräs, då blommorne äro utan skäft och i strået likfom inskurna och med ett fast fjäll utanför täckta. t. e. *Råg*, *Korn*.
- 9 *Blomklase* (racemus) är gemensamt fäste (merendels enkel blomstängel,) liknande ett ax, hvarpå alla blommorne vore utdragna och med korta skäft försedda. F. 39. a. a. *Har måst lutande ställning och sidovis sittande klase*.
Blomspira (corymbus) har blomklase i toppen, liknar den förra, men blomskäften äro längre och i lika proportion om hvarandra ställda: t. e. *Kål*-eller *Rosvespiror*. *Förekommer i Tetradynamia*.
- 10 *Blomvippa*, *Blomruska* (panicula) har grenig blomstån-

stängel med derpå strödda blommor. Blomskäften dela sig utan någon viss ordning.

Kallas måst *blomruska*, då den är bladfull.

Anm. *Blomqvast*, *Fasciculus* är en uptil jämn *bl.vippa*.

Thyrsus en Blomvippa som har åggrund form.

Anm. *Hane* (♂, mas) kallas en växt eller blomma med allenast han-blomster t. e. *En* med rykande frömjöl.

Hona (♀, femina) en växt som bär honbl:r, t. e. *En* med bär.

Tvåkönad (hermaphrodita) då *knappar* och *märken* (♂ och ♀) sitta inom samma blomma. Sådane äro de fläste örter. Kallas ock *monoclinæ* til skilnad från de 2:ne följ. som bära namn af *diclinæ* (Ord. *Diclinia*.)

Sambyggare (*Monoica*, *Androgyna*) då på samma växt eller örtstånd finnas särskilda han- och särskilda honblommor. t. e. *Björk*.

Tvåbyggare (*Dioica*) då på särskilt växt finnas hanar, och på särskilt honblommor, som på *Entrådet*.

Månggifte (*Polygama*) är egenteligen, då han- och honblommor, både äro skilde på särskilt stånd; och äfven kunna finnas tilhopa på samma stånd: t. e. *Lönn*, *Ask*.

Anm. Utom de som vanligen räknas til *Polygamie*-*Clasen* äro ock en del *Umbellater*, *Syngenesister*, *Gräs* &c *Polygamer*. *Gallståndare* kallas då knapparne äro utan frömjöl. *Gallblomster*, då pistillerna äro utan märken och således ej gifva frön.

O M

CLASSERNAS KÄNNETEKEN. OCH DERAS UNDERDELNINGAR.

SYSTEMATISKA indelningen eller lättaste fåttet at urskilja Svenska Växterna är at indela dem i följande *Claser* och *Ordningar*.

1:0 *Efter ståndarnes antal*.

1 *Clasen*, när 1 stånd. är i blomman. F. 20. c. *MONANDRIA*.

2 *Clasen*, — 2 ståndare — — F. 20. A. är *DIANDRIA*.

Anm. Om ståndare sitta på pistillen eller ämnet, som F. 20. B. är *Gynandria*.

3 *Clas-*

- 3 *Clasfen*, när 3 ståndare i blomman. F. I. 2. TRIANDRIA.
Anm. Innehåller blott gräs och gräsblomstrige väx-
ter. De öfrige, som ha 3 ståndare, förenas med föl-
jande *Clas*s, utom Lök- eller Lilje-växter, som föras
til sina släktingar i Hexandria.
- 4 *Clasf.* — 4 ståndare — — — — TETRANDRIA.
Anm. Om 2 långa och 2 korta stånd. är Didynamia.
- 5 *Clasf.* — 5 ståndare — — F. 2I. A. PENTANDRIA.
Anm. 5 ståndare äro allmänna i Örtriket.
Om des knappar äro hopväxte, är Syngenesia. F. 2I. B.
- 6 *Clasf.* — 6 ståndare — — — — HEXANDRIA.
Anm. Om 2 korta och 4 längre är Tetradynamia.
- 7 *Clasf.* — 7, 8, 9, 10. ståndare. — DECANDRIA. a)
Anm. 7 och 9 förekomma ganska sällan. 8 och 10 va-
riera stundom. 10 talet träffas måst. Om strängar-
ne äro hopväxte i 2 stammar är Diadelphia.
- 8 *Clasf.* — öfver 10 ståndare (20 &c.) hvaraf alla stå på
bl.fodrets inre sida (ej på fältet) F. 32. — ICOSANDRIA.
Anm. Har måst åtliga frukter.
- 9 *Clasf.* — öfver 10 ståndare (20 — 100 &c.) hvaraf
alla stå på blomfältet. — — — — POLYANDRIA.
Har många giftiga växter.
Anm. Om strängar. hopväxte i en stamm. är Monadelph.
- 2:0 *Efter ståndarnes antal och beskaffenhet.*
Äro måst naturella *Clasfer*. b)
- 10 *Clasf.* när 2tydige ståndare (helt korta nästan hopväxte
med pistillen. som ock är kort) äro i blomman. F. 20. B.
Blomkronan flerbladig. F. 37. A. GYNANDRIA. c)
- 11 *Clasf.* — 4 ståndare, af hvilka 2 äro kortare, 2 längre
F. 22. A. Bl.kron. enbladig. F. 28. DIDYNAMIA. d)
- 12 *Clasf.* — 6 stånd. 2 kortare, 4 längre. F. 22. B. Bl.
kronan 4bladig. F. 27. — — — — TETRADYNAMIA.
- 13 *Clas-*

a) Innehåller, den 7:de, 8-9-10:de af v. LINNÉs *Clasfer*.

b) Är ej blott antalet utan flere kännemärken, som på de
samma kunna iakttagas.

c) *Clasfer*nas namn är af konstordet *Andria* (άνη man, γυνή
qvinna) och græskiska numertalet: *μόνος, δις, τρεις* &c.
håraf Mon- Di- Tri-andria &c. och Gynandria.

d) Namn af *δύναμις* vålde och *δις, τέσσαρες* 2, 4.

- 13 *Clasf.* har i 1 stam stånd:s strångar hopvåxte. F. 23. Knapparne öfver 10. *Blomkronan* 5bladig, el. hångeblomstrig. F. 34. A. 38. b. — MONADELPHIA. e)
- 14 *Clasfen* — uti 2 stammar strångarne hopvåxte, Knapparne 6 — 10. F. 31. *Bl.kron.* olikformig, 4bladig (liknas vid en båt med fina segel.) F. 25. DIADELPHIA.
- 15 *Clasf.* — i 1 knapp ståndarne hopvåxte. (Ståndarne 5, Knapparne hopvåxte göra en liten cylinder omkring pistillen) F. 21. B. *Bl.kron.* 1blad. F. 24. SYNGENESIA. f)
- Anm. *Clasfen* är naturell med sammanfatte blommor.
- 3:o Där inga ståndare och pistiller synas. Hit räknas de 4 Våxt-Familierna:
- 1:o *Filices* F. 36. 2:o *Musci* F. 29. 3:o *Algæ* F. 30. och 4:o *Fungi* F. 67. Och utgöra:
- 16 *Clasfen* — — — CRYPTOGRAMIA. g)

ORDNINGARNE, underdelningar i Clasferna, räknas olika, dels af Pistillernas antal (på lika sätt som Clasferna af ståndarnes:) Således ordningarne *Mono-gynia*, *Digynia*, *Trigynia*, där 1, 2, 3 pistiller äro &c. h), dels efter fröåmnets beskaffenhet såsom:

- I *Didynamia*, om frön fitta bara (nakna) kallas då *Gymnospermia*. Eller tåkta (innom fröhus) — — *Angiospermia*. i)
- I *Tetradynamia*, om fröskidan är rund eller kort — *Siliculosa*, om utdragen, lång såsom på *Kål* — *Siliquosa*.
- I *Monadelphia*, om hermaphrodit-bl:r — *Monoclinia*. Om sam- eller tvåbyggare — *Diclinia*.
- I *Diadelphia*, om frön äro inom få kallade *fröhus* — *Capsulares*, eller i *baljor* F. 41. — *Leguminosa*.
- Anm. Denna sednare *ordo* utgör den egenteligen naturliga Ört-*Clasfen* *Diadelphia*.

Vid *Syngenesia*, eller den få kallade *Svåger-Clasfen*, fer

e) Namn af ἀδελφός broder. Cl. utgör 2:ne Nat. Ordn.

f) Namn af γένεσις, födsel, συν, tillsammans.

g) Namn af κρυπτός dold, γάμος bröllop.

h) Åga rum i de första Clasferna som bära namn af andria.

i) Namn af γύμνος nudus, σπέρμα frö, ἀγγεῖον kår.

fer man efter, om pistillerna äro gallhonor eller frukt-
bårande. Dets ordningar äro:

1 *Syngenesia æqualis* (lika Svågerlag) när många små
blomster, som hvar och ett äro med ståndare och pi-
stiller förfedda, finnas inom gemensamma blomfodret.
Denna *ordo* underdelas i:

a) De som ha blomster med utdragen fida (blomkronor-
ne tunglika.) *Semiflosculosi* TOURNEF. F. 51. a.

b) Blomstren likform. pipiga F. 24. *Flosculosi* l. *Discoidei*.

2 *Syngenesia spuria* (Polygamia LINN.) när tvåkönade
små blomster sitta midt uti blomman (discus,) men
honblomster (som ej hafva ståndare) omgifva kanten
(*radius*) och det sker på 3:ne sätt:

a) när honblomstren i kanten ha märken och frambringa
frön lika som i disken: k:ls *Polygam. superflua*. LINN.

b) när honblomstren i kanten ej ha märken och kunna
ej frambringa frön. — *Pol. frustranea*.

c) när honblomstren i kanten ha märken, men de två-
könade i disken äro utan, och således de i kanten
endast frambringa frön. — *Polygam. necessaria*.

Anm. Denna underdelning är svår at iakttaga för ny-
begynnare: Lättare torde vara at dela denna *ordo*
(*Syngen. spuria*) såsom föregående uti:

a) *Discoidei* då alla blomkronorne äro likformiga.

b) *Radiati* då de i kanten äro med utdragne bl.kronor,
men de i disken pipiga. *flosculosi*. F. 50. A.

3 *Syngenes. segregata*, då blomstren innom allmänna *Bl.*
fodret ha särskilt bl.foder.

Anm. *Monogamia* L. då endast en bl:a är på bl.fästet
Knapparne hopfittande (ej hopvåxta) och fröhuset med
flere frön — se *Pentandria*.

SLÅGTERNA eller *Örtslagen* bestämmas af fröredningens
delar och deras täckelse, någorlunda af växtens utseende.

ARTERNA (species) af alla växtens delar, deras antal,
läge, skapnad eller förhållande fins emellan (numerus,
situs, figura & proportio.)

Anm. *Artförändringar, urarter* (varietates) äro sådana då
viska delar af växten antingen fördubblas eller uteslutas,
eller desse visa sig ovanligt stora, långa &c. som of-
taft härrör af förfet eller för mager jordmon, af större
eller mindre värma, olika luftstrek, våderlek. m. m.

S C H E M A,

Öfver Växternas indelning i Clasfer efter
Ståndarnes förnämsta antal.

Anm. N. betyder naturell, A. artificiell Class.

**—Ordningar, där flere underdelningar äro.*

STÅNDARNES Antal.		CLASSERNAS		Ordningar.
	Namn.	Numer.	Kännetecken.	
I	A. MONANDRIA.	I Cl.	har 1 stånd. i hvar blomma, 1-3 pist.	3 ord.
2	{ A. DIANDRIA.	2 Cl.	— 2 fria ståndare.	2 — *
	{ N. GYNANDRIA.	10 Cl.	— 2 korta hopväxta.	1 —.
	{ N. TRIANDRIA.	3 Cl.	— bl:rne inom fjälli- ka (kal (glumacei.)	2 — *
3	{ A. } †)			
	{ A. } TETRANDRIA.	4 Cl.	— 3, 4 lika stora stånd.	1 — *
4	{ N. DIDYNAMIA.	II Cl.	— 2 längre, 2 kor- tare ståndare.	2 — *
	{ A. PENTANDRIA.	5 Cl.	— 5 fria ståndare.	5 — *
5	{ N. SYNGENESIA.	15 Cl.	— stånd. hopvåx- te til 1 knapp.	3 — *
	{ A. HEXANDRIA.	6 Cl.	— 6 lika stora stånd. Bl.kron. 3-6delt.	3 — *
6	{ N. TETRADYNAMIA.	12 Cl.	— 4 längre, 2 kor- tare stånd: bl.kr. 4blad.	2 — *
	{ A. DECANDRIA.	7 Cl.	— Ståndarne 7, 8, 9, måst 10.	6 — *
10	{ N. DIADELPHIA.	14 Cl.	— strångarne hop- växte i 1, 2 stammar.	2 — *
	{ N. ICOSANDRIA.	8 Cl.	— Stånd. fästa på bl.fodrets inre sida.	4 — *
20. &c.	{ A. } POLYANDRIA.	9 Cl.	— fästa på sjelfva fruktfästet.	4 — *
	{ MONADELPHIA.	13 Cl.	— strångar. hop- växte i gemensam basis eller en stam.	2 — *
o.	CRYPTOGAMIA.	16 Cl.	Ormbunkar, Mos- sor, Alger och Svampar.	

AF.

†) LILIA (Monosotyledon.) föras til Hexandria.

AFHANDLING
OM
VÅXTERNAS
VÅSENDTELIGA KÄNNETEKN.

Clasfes, quo magis naturales, eo. præstantiores sunt.
LINN. Phil. Bot.

I. CLASSEN.

MONANDRIA. ENMÅNNINGAR.

SVENSKA Växterna äro i denna Clafs merendels *Vatn-växter*, *INUNDATÆ*, *Ord. Nat.* som hafva bara *Bl.*, med 1 ståndare ofta utan *Bl. krona* eller *Bl. foder*. H:n. Tjena Fiskar, Foglar och vatn-Insecter til föda.

1 *Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.*

- 1 *SALICORNIA. Bl.fodr. odelt* (iblad. och något upblåst:) *Bl.kron. o. frö 1, bart. r. s. a)*
2 *HIPPURIS. Bl.fodr. o. Bl.kron. o. frö 1. bart.*

A

3 LEM-

a) Skrifflättet torde förefalla något tvungit. Men märkes, at det är lämpat efter latinet eller den antagna Botaniska stilen. Orden: *käns med*, förstås inunder vid hvar t-ortslag. Således *SALICORNIA* *käns med* 1 ståndare och 1 pistill, har odelt eller enbladigt, något upblåst, blomfoder; är utan blomkrona, har efter hvar blomma ett frö. Växer endast i Födra Provincerne.

- 3 LEMNA har ♂ och ♀ i färskilda bl:r (sambyggare,) Dels *Bl.foder* 1 blad. *Bl.kron.* o. ♀-s *fröhus* af 1 rum.
Anm. Växten är mycket enkel, med små runda eller aflonga blad, flytande på vatnet. *Ståndarne* 1, 2, ofta otydliga.
 ALCHEMILLA *Aphanes* se *Tetrandria*.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

- 4 CALLITRICHE *Bl.fodr.* o. *Bl.kron.* 2-bladig: *Fröhus* består af 2 rum, 4 frön.
 BLITUM se *Pentandria Digynia*.

3 Ord. TRI-PENTA-GYNIA, 3, 5-QVINN.

- 5 CHARA ♂ och ♀ sambyggare, ♂:s *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* o. ♀ *Bl.foder* 4delt. *Märket* 3, 5klufvit. *Frö* 1.
Anm. *Ståndarne* äro ofta otydliga, knapparne fogade vid ämnet (germen.)
 6 ZANNICHELLIA ♂ och ♀ sambygg. ♂:s *Bl.fodr.* o. *Bl.kron.* o. ♀:s *Bl.fodr.* 1blad. *Bl.kron.* o. *frön* 4.
 7 NAJAS ♂ och ♀ tvåbyggare. ♂-Blomfodret cylindriskt och delt i 2flikar. *Bl.kron.* med 4-flikigt bräm. *Ståndarne* utan strängar. ♀ *Bl.fodr.* o. *Bl.kron.* o: *fröhus* af 1 rum.

MÄRK. De öfrige *Vatnväxterne*, som hafva utseende af denna *ordo Naturalis* höra til *örtslagen*:

RUPPIA.

POTAMOGETON.

MYRIOPHYLL.

ELATINE.

CERATOPHYLLUM. Se *Polyandria*, *Monogynia*.

1 Cl. MONANDRIA, ENMÄNN.

1 Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

1. SALICORNIA, SALICORNIA, sodaört.

- 1 S. Herbacea (Soda-ört,) har ledfull ört-stam, med utbredda grenar: *Lederne* äro uptil 2-klufne. ☉
 V. på hafsstrand. i Skåne, Gothl. &c. Blir i Jul. Aug.

Anm.

Anm. Är en låg ört med utstående grenar omkring stjelen (2 och 2 upkomma ifrån hvar led: grenarne dela sig äfven på lika sätt.) Lederne äro mot spetsen hoptryckte och inskurne, liksom tuklufne. Blirne äro små, sitta 3:ne parvis vid hvarandra. Ståndarne 1, 2, ibland flere. Hela växten ser risaktig ut.

M:n. SODA-SALT århålles genom bränning af Örtan: Är lösfande och afförande: br. i Gulsot, Fallande-sot, Skjörbjugg &c. D:s 2 qvint. deraf, i sin tvål (sapo hispanicus) om dagen, hållt i förening med beskt extract, och fortfares dermed längre tid.

Kl:s Ap. *Alkali fix. minerale. Souda.*

H:n (k. II. f. I. g. I. h. o. f. I.) — vid glasfabriker är Soda til finare glas oundgänglig. Tilredes i Spanien Ångland &c. i myckenhet. Örtan lägges i gropar och brännes til aska, hvarpå åter lägges ny ört, som förbrännes, och fortfares til dess gropen blir full af askan, hvilken tilhårdnad i klumpar uptages och säljes. Scheff. Denna nyttiga aska fås icke allenast af *Salicornia*, utan ock af *Salsola kali*. *Chenopod. maritimum* och några andra Sv. Hafs växter. — Örtan fårlik, infaltad med ättika, ätes i Ångland som Sallat.

A) — *fruticosa*. Trst. v. på Hven Fl. Sc.

2 HIPPURIS, HIPPURIS, Håstsvants.

1 H. *vulgaris* (Mångbladig-Hipp.) Örtbladen 8. 12, sitta i krans (omkring stjelen:) äro smala, nästan jämbreda (spetsiga). 2.

V. i vatn. Bl:r i Junii Aug. med rak, pipig stjeln. Har något utseende af *Equisetum* (fråken).

H:n (k. o. g. II. f. o. h. o. f. o. b. or.) Kl:s vatn-gran Smol.

A) — med vriden stjeln (bladen sitta radvis omkring stjelen i spiral.) v. i starka strömdrag. V:botn r.

B) — med flak stjeln, 8 jämbreda blad. V. flytande i Norrlands Elfvar. r. Leñ. F. Burman.

2 — *tetraphylla* (4-bladig-H.) Bladen 4, aflonga, trubbiga, i krans omkring stjelen. 2.

V. på hafsstranden, Åbo. r. Bladen variera 6, 8, 10

K:l:s H. *maritima* HELLEN. disf. *Liknar Elat. Alfinastr.*
 A) — *lanceolata* med 5 lansetlike blad uptil. RETZ.
 Obs. F. 3. t. 1.

3 LEMNA, ANDMAT.

1 *L. polyrhiza* (Stor-Andmat.) *Bladen* sitta utan skaft (*sesfilia*) runda: har många rötter. ☉.

V. i vatn. *Bladen* äro under mörkbruna.

H:n. Är begärlig föda för Ankor och Gåfs, äfven Rudor &c. i fiskdammar.

2 — *minor* (små Andmat.) *Blad.* äro utan skaft, runda, platta (ofta kupige,) med en enda rot. ☉.

V. i vatn. a. Bl. Maj. Jun. *Bladen* äro små runda, mindre än föregående.

H:n — föda för Gåfs och Fiskar.

A) *L. gibba* Fl. Sv. med kupige blad. *Blad.* blifva i Julii halfklotrunda, eller som en tuklusven årt.

3 — *trifulca* (kors-Andmat.) *Bladen* med skaft, lansetlika. 4.

V. i vatn. a. Har liksom i kors liggande blad, med strimmor på det större bladet.

Anm. Alla Lemner framkomma vid Syalans ankomst och försvinna vid dess bortgång.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

4 CALLITRICHE, KÅLÖRT.

1 *C. verna* (Rund kålört) har de öfverste bladen åggrunda: ♂ och ♀ sambyggare. ☉.

V. i diken a. Bl:r i Jun. Växten är liten, med enkla motstående blad: de öfverste äro rundaktige, de nedre smala, jämbreda, stundom tuklusne i spetsen: ♂ bl:r sitta öfver, ♀ bl:r under på samma stånd.

Intermedia A) med långa, smala, nästan hårlika blad, i toppen runda. V. i strömar. Kl:s *C. dubia* Hoffm. Obs. B. N. 1.

Tenuifolia B) med små aflonga eller lansetl. blad, alla i spetsen hela. V. där vatn borttorkat om sommaren: är liten nästan som *Tillæa aquatica*.

- 2 — *autumnalis* (Smal kålört) alla dess| blad äro smala, jämnbredda och i ändan tuklufne: Bl:ne två-könade. ☉.

V. i vatn. Liknar föregåendes var. B. Är större. Bl:r i Augusti.

H:n. Til föda åt Fisk, i dammar.

3 Ord. 3, 5-GYNIA. 3-5-QVINNAD.

5 CHARA, KARA, Lauring.

- 1 CH. *vulgaris* (Spröd-Kara) har trinda, nästan flåta stjelkar: Bladen äro innantill tandade. 2.

V. i stillast. vatn. Bl:r i Jun. Jul. Örtan är ljusgrön eller gulaktig: torr ganska bräcklig. Bären aflonga, med många frön. Bladen sitta omkring stjelken nästan som på *Equisetum*.

- 2 — *flexilis* (Vek-Kara) stjelken flåt (utan taggar) genomskinlig. 2.

V. på hafsstrand. Roslag. Bl. i Maj. Bären ha små röda frön: stjelk och blad äro långa, böjelige.

- 3 — *hispida* (Tagg-Kara) stjelk. tätt besatt med hårlika taggar. 2.

V. som förra. Färsk är den hvitaktig.

- 4 — *tomentosa* (Ludd-Kara) stjelk. har aflonga eller runda utskott (taggar.) 2.

V. på hafsstr. r. Färsk är den ljus-röd, torr askgrå. Dess taggar likna rundaktige blåsor: stjelk. vriden.

A) utan vriden stjelk, grön. Hafsstrand. Calmarl.

6 ZANNICHELLIA. VATNSERFVA.

- 1 Z. *palustris* (Vatn-Serfva) har fina hårlika blad.

V. i åar &c. Liknar *Potamogeton pectinatus*. Bl. Jul. nästan

7 NAJAS, NAJAS, Hafshår.

- 1 N. *marina* (Hafs-Najas) har smala, jämnbredda och tandade blad. 2.

V. vid Hafsstrand. r.

2. CLASSEN.

DIANDRIA, Tvåmännningar.

Denna Clafs har växter af åtskilligt utseende och beskaffenhet: kânn med 2 ståndare (2 i hvar blomma tydeliga).

Ann. Någre växter ha förr räknats til denna Clafs, som nu föras efter naturliga ordn. til andra Clasfer.

Hin åtskillig.

I Ord. *MONOGYNIA, ENQVINNADE.*

* TRÅD. *Ha enbladig Blomkrona, med bråm af lika stora flikar.*

8 *LIGUSTRUM.* *Bl.bråmet* 4-delt. *Bl.fodr.* trubbigt. *Frukt.* bår med 4 frön.

9 *SYRINGA.* *Bl.bråmet* 4-delt. *Bl.fodr.* 4-tandat, spetsigt. *Fröhus* (capsula) består af 2 rum.

SALIX,

FRAXINUS

} Se *Polyandr. Amentaceæ.*

** ÖRTER: *Ha enbladig Blomkrona med bråm af olika stora flikar* (cor. irregulari.)

10 *VERONICA,* *Bl.fodr.* 4, 5-delt. *Blombråmet* 4-delt, nederste fliken är smalare än de öfrige. *Fröhus* af 2 rum.

11 *PINGVICULA,* *Bl.fodr.* 5-delt. *Bl.kronan* gapande (har liksom 2:ne läppar,) inunder med en sporre: *Fröhus* af 1 rum.

12 *UTRICULARIA,* *Bl.fodr.* 2-delt (2 jämnstora blad) *Bl.kron.* gapande inunder med en sporre. *Fröhus* af 1 rum.

GRATIOLA Stånd. 4. (2 gallst.) Se *Didynam. Angiosp.*

*** ÖRTER, som ha 2, 3bladig *Bl.krona.*

13 *CIRCÆA,* *Bl.fodr.* och *Blomkron.* 2-bladige. *Fröhus* af 2 rum, 1 frö, inunder blomman (fl. superus.)

14 *VALLISNERIA,* ♂ och ♀ Tvåbyggare: ♂:s *Bl.fodr.* (spatha) 2-delt, med många bl.r. *Bl.kron.* 3-bladig ♀ *Bl.fodr.* 3-delt, med en Bl.a. *Fröhus* af 1 rum. r.

*** ÖR-

**** ÖRTER a) med bara Bl:r, utan kronblad.

LEMNA, stånd. 1, 2. Se *Monandr. Igynia*.

LEPIDIUM *ruderales*. Se *Tetradynamia, Siliculosa*.

b) med bara frön (utan fröhus.)

LYCOPUS, stånd. 2 frön. 4

SALVIA, st. 2. med rudiment til 2 andra. } Se *Didynamia,*

VERBENA, stånd 4, 2 gallstånd. } *Gymnospermia.*

CAREX och gräsarter se *Triandria*.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

ANTHOXANTHUM (ett grässlåg) Se *Triandria, 2gynia*.

SALIX (tråd-slag) Se *Polyandria, Amentaceæ*.

2 Clasf. DIANDRIA, TVÅMÅNN.

1 Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

8 LIGUSTRUM, LIGUSTER.

1 L. *Vulgare* (Liguster) har aflonga, spetfiga löf eller blad. r. †.

V. på Ön Orost, 1 Trågårdar. a. Bl:r i Junii, Julii med hvita Bl:r.

H:n (k. II. g. I. f. II. h. O. b. I.) — Bären färga vin svart och papper fiolett. Pl:s i Trågårdar til prydnad, med rot-telningar.

A) med aflonge trubbiga löfblad. V. Göthl.

9 SYRINGA, STRÉN.

1 S. *vulgaris* (Syren) Bladen hjertlike, spetfiga. Trst. Bl:r i Junii, har vållugtande blå Blomvippor.

M:n. Barken är något stärkande.

H:n. I Trågårdar för lugt och prydnads skull.

A) med hvita Bl:r. Blommans flikar äro nästan åggrunda. Anm. Är i sig sjelf utländsk buske, men tål ganska väl våra vintrar.

anm.

10 VERONICA, VERONIKA, Årenpris.

* *En del arter ha axlik blomning, (Spicatae.)*

- 1 *V. longifolia* (Lång Veronika) Örtbladen sitta 2, 3 emot hvarandra, lansetlike, hvasst-sågade och spetfige. γ .

+ *V. på torra ställen. Blr i Julii med blå blommor. Har hög och rak stjelk.*

H:n (k. I. g. II. f. II. h. OI. f. O.) *trind och rödaktig stjelk*

$\frac{1}{2}$ A) *V. maritima*, med 3 motstående blad, olika sågade.

V. vid Hafsstränder. a. Har ibland bredare, ibland smalare blad. V. spuria Syft. Veg. kommer nära härtil.

B) med 4, 5 emot hvarandra sittande blad: v. utmed Elfvarne i V:botn. Kengis. Har större blom-ax och Blr än *V. virginica*. S. Veg. men smalare blad.

C) med 5 blad, smala, lansetlike och hvasst sågade. *V. med föregående i skugga, Kengis. bladrik*

D) med grenig stjelk, flere blomax: smala lansetlike blad. *V. Göthl. bladrik*

- 2 — *spicata* (Ax-V.) Bladen sitta 2 emot hvarandra, lansetlika, trubbiga, i brådden naggade (crenata.) Stjelken är nedtil kulligande och utan grenar. γ .

V. på backar. Blr i Jul. Aug. Har blå bl:r: Blom-ax i toppen.

H:n (k. I. g. O. f. II. h. OI. b. I.)

- A) *V. hybrida*. Fl. Sv, med trubbigt sågade blad och grenig stjelk. Är träffad på ön Flåskian i Mälaren. De öfverste bladen helbräddade; rotbladen sågade, stjelken grenig. r.

Anm. Den *V. hybrida* som omtalas i disf. Linn. Pl. hybrida p. 7. är hel annan: har fläkige blad liksom *Verbena officinalis*.

- 3 — *officinalis* (Årenpris V.) Blrne sitta i ax, med axstängel på sidan af stjelken. Bladen äro ägglika emot hvarandra sitt. Stjelken jordliggande. γ .
V. på ångsbackar a. Blr Junii, Jul. kls Jordkrypa. V. Göthl.

M:n

M:n. *Ap.* ÖRTEN är litet stoppande. Til *Thée* tjänar bättre i sjukdomar än en del utländske *Théesorter*. Har kommit av bruk för det *Chinesiska*.

H:n (k. i. g. i. f. ii. h. ii. b. oi.)

- A) med blomstängel och ax både i toppen och på sidan sittande. r. *Var. med hvita bl:r.*

***En del med klasevis sittande blommor. (Racemosæ.)*

- 4 — *Beccabunga* (Bäckbunga-V.) *Stjelken* jordkrypande: *Bl:na* sitta i klase på sidan: örtbladen åggrunda, saftfulla, slåta. γ .

V. vid källor. a. *Bl. i Junii, Julii.* Har blad som Portlake, glatta, saftfulla. *glänsande aflångtagglike*
M:n. Är bland blodrenande medel känd.

H:n (k. i. g. i. f. o. h. ii. f. i. b. oi.) — kan färsk nyttjas til fallat: håller sig grön vid stora källor vintertiden, och kan der hämtas äfven under snön.

- 5 — *Anagallis* (Padd-V.) har rak *stjeln.*: *Bl:r* i klase på sidan: *Bladen* lansetlike och sågade. $\odot$. V. i diken. *Bl:r* i Jun. Julii. Har längre blad än föreg. samt tjockare och grenigare *stjeln.*: annars lika. H:n (k. i. g. i. f. ii. h. oi. f. o. —)

- 6 — *scutellata* (Dy-V.) *Bl.klasorne* sitta skiftevis (alterni) på *stjeln.* *Bl:na* små, på smala blomskäft hängande: örtbladen jämbreda, helbräddade. γ . V. på sankaställen a. Har långa smala örtblad; blå eller vitaktige *bl:r.* *Bl:r* i Junii-Aug. H:n (k. i. g. i. f. ii. h. ii —)

- 7 — *Chamaedrys* (Thé-V.) *Stjeln.* är på 2:ne sidor hårig: *Bl.klasf.* på sidan: *Blad.* åggrunda, utan bladskäft, i brådden inskurna (tandade) skrynkliga (rugosa.) γ .

V. i ångar a. Har vackra blå *bl:r.* *Bl:r* i Junii. M:n. Anses för bäst til *Thée* af släktet.

H:n (k. i. g. i. f. o. h. o. f. o. b. oi.)

- 8 — *serpyllifolia* (Maj-V.) *Bl:na* sitta i toppen

nåstan axlika. *Bladen* äro äggrunda, glatta, i brådden naggade. γ .

V. på åkerrenar. Bl:r i Maji Julii. Har ljusblå, litet strimige bl:r, som sitta i toppen af örtstammen; Bladen aftaga och bli mindre: där blomaxet börjar. Hvar blomma har kort blomskäft nästan som på V. arvensis: stjelen är nedtil kulliggande.

H:n (k. i. g. i. f. ii. h. i. f. i.) ^{variera helbräddade}

(19 A) *V. acinifolia* med korta blomskäft: stjelen något hårig och rak. r. *S. Veg. bladen äggrunda glatta naggade*

9 — *alpina* (fjäll-V.) *Bl:ne* sitta i toppen: *Bladen* emot hvarandra, aflonga. *Blomfodret* är stråfhårigt. γ .

V. i fjällen r.n. Bl:r i Julii.

H:n (k. i. g. i. f. i. - -)

*** *Ha ensamt sittande blommor* (pedunc. 1 floris.)

20 — *agrestis* (Åker-V.) *Blom-skäften* äro längre än örtbladen: *Bladen* hjertlika, i brådden inskurva (fågade.) $\odot$.

V. i åkrar a. Har vek, nedliggande stjelen. Bl. födrets blad äro äggrunda, lika stora. Bl:r i Maji Aug.

H:n (k. i. g. i. f. ii. h. i. —)

(A) med ägglika blad. r.

21 — *arvensis* (Ren-V.) *Blomskäften* äro kortare än bladen; *Blad.* hjertlika och inskurva. $\odot$.

V. på trådes-åkrar. Bl:r i Maji Jul. Bl:na blå sitta måst utan skäft på stjelen som är rak: Bl. födrets blad äro lansetlike och olik stora.

H:n (som förra.)

22 — *hederæfolia* (Ref-V.) *Bladen* äro hjertlike, 5flikige, stjelen nedliggande. $\odot$. r. s.

V. i Skåne &c. Bl:r Maji Jun. har blad som jordrefven (Glec. hederacea.) och bl. skäft som V. agrestis.

H:n (k. i. g. i. f. i. h. i.)

(A) med 3flikige blad v. i Ö. Göthl. liknar aldeles *V. agrestis*, men bladen äro på denne 3 eller 5flikige, stjelen utbredd flak.

- 23 — *triphyllus* (3bladig V.) Har blomskäft ^{kortare} längre än Bl. fodret: *Blad.* åro fingerlikt-delta. ☉.
 V. på åkrar, i Skåne &c. *Bl:r Maji Jun.* De nedre bladen åro 5delta, de öfre 3delta. Har djupt delta blad och styf stjerk.
 H:n (k. i. g. i. f. i. - -)
- 24 — *verna* (Vår-V.) Har kortare *Blom-skäft* än *Bl. fodret.* *Bladen* åro fingerlikt delta. ☉.
 V. på backar. *Bl:r i Apr. Maji.* Har ganska små blå bl:r, rak och grenig stjerk: år bland de mindre i släktet. De nederste bladen åro delte, de öfverste hela, lansettlike.
 H:n (k. i. g. ii. f. i. h. i.)
- 25 — *peregrina* (Flytt-V.) *Bl:rna* utan blom-skäft: *Bladen* åro lansettlika (ofta jämbreda,) glatta och trubbiga, i brådden något fågade: *stjerk. rak.* ☉. †
 V. på åkrar. r. *Bl:r Jun. Jul.* tros vara införd med utländsk spannemål: Har nu som vildväxande hos oss nästan försvunnit.

II PINGVICULA. PINGVICULA Fetört.

- 1 *P. vulgaris* (Allmän Pingvicula) har cylindrisk trind sporre til honungshus, långt som kronbladet. 2.
 V. på sidiändta ställen a. *Bladen* ligga på marken; hysa en seg våtska. *Bl. stängeln* bar. *Bl:rna* blå. *Blommar* i Junii. K:ls Tåtört. a.

1) ganska liten i fjällen. r. n.

M:n. *Bladens* saft helar spenors sår och sprickor hos kor. H:n (k. o. g. o. f. o. h. o. b. o. l.) — Norrlands tåtmjolk, som öfverträffar all annan hushålls-mjolk sommertid, kan fås häraf: *Spensvarm mjolk* silas i kår, hwareft desse färska blad åro lagde, eller omgnides kårlet dermed och ställas några dagar i svalt rum. Anm. Sedan man fått litet tåtmjolk, kan man med den samma liksom med en jäst göra all annor mjolk til sådan efter behag. Örten anses skadlig för får — dödar ohyra. — färgar hår gult. — utmärker kalljord.

- 2 — *alpina* (Fjell-P.) *Sporren* konisk, kortare än Kronbladen. γ .

V. i fjällen. Blommar i Julii, med hvita bl:r Bladen aflonga.

- 3 — *villosa* (Ludden-P.) *Sporren* fyl-lik. *Blomstängel*n mjukhårig. γ .

V. i fjällen på mofsaktige ställen r. Har små blå Bl:r och runda blad. Blommar i slutet af Junii, är minst i släktet.

12 UTRICULARIA. VATTUBLÅDRA.

- 1 *U. vulgaris* (Stora-Vattublådran) har blom-stängel med få Bl:r: *Sporren* konisk. γ .

V. i sankar karr. Bl. i Junii Jul. Bl:rne gula; med hårlika örtblad, hvar på sitt blåsor under vatnet. Blomfodret rundat.

int *H) media*. Blomfodret baktil likfom tvårhuggit (truncat.) Är mycket mindre. Mon särskild art?

- 2 — *minor* (Lilla-V.) Bl. stängelⁿ flerblom. *sporren* källik (*carinat.*) γ .

V. i karr. Bl. Jul. Aug. Har gula bl:r och blad likfom föreg. Är mycket mindre: har ej eller till slutna Bl:r (som förra) med bl. läppar, utan fri öpning och ganska kort sporre.

13 CIRCÆA. SIRSE.

- 1 *C. lutetiana* (Gul-Sirse) *stjelken* rak: bladen ågglika, i brådden något fågade. γ .

V. i Lundar, i Skåne &c. Bl:r i Jun. Aug. Har stundom hjertlika blad; dock mer aflonga och dunklare än på följande. Bl:rna hvita eller rödletta. Bl. fodret tillbaka böjt: *stjelken* är rättupstående med bl. klafor både i toppen och på sidorna.

H:n (g. i. f. ii. h. o. k. oi. b. oi.)

- 2 — *alpina* (Hvit-S.) *stjelken* nedliggande, med enda blom-klase i toppen. *Bladen* hjertlika, glatta, små-tandade. γ .

V. i skugga. Blommar i Junii, med hvita Blommor bl. klafen är stundom grenig. Bl. långspets. tandade H:n som förra.

14 VALLISNERIA. VALLISNERA, Spiral-ört.

1 V. *spiralis* (Spiral-ört) har jämbreda blad.

V. i åar: vid Alingsås r. Dets blomstängel slingrar sig i spiral. Bladen likna Sparganii natantis blad.

3 CLASSEN.

TRIANDRIA, TREMÅNNINGAR.

Denna Clafs käns med 3 ståndare, och utgöres af GRÅS (Gramina) och gräsblommige växter (Calamariæ.)

Anm. Liljor (Lökväxter) som förr varit här, föras nu til *Hexandria*: och de öfrige, som ha 3 ståndare och äro egentligen Örtor, hvilka ofta variera med 4, förenas med *Tetrandria*.

Hushålls-nyttan är förträffelig. Boskapen och de växt-ätande Djuren få härutaf sin förnämsta föda. Desse växters mindre frön tjena til föda för Foglar, och de större för Människor. Ingen af dem är giftig. *Lolium temulent.* gör väl någon yrhet, då den kommer bland malt til dricka, men uti bröd skadar den icke. De indelas i:

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

* Med ståndare och pistiller tilhopasittande (Hermaphrodita.)

15 SCHŒNUS, Bl. fodr. 6-delt (af flockvis sittande fjäll) Bl.kron. o. Frö 1. nästan rundt.

16 SCIRPUS Bl. fodr. enkelt, af fjäll, som halft öfvertäcka hvarandra rundt omkring fåstet: (1 fjäll för hvar blomma) Bl. kron. o. frö 1. utan ull.

- 17 *ERIOPHORUM* *Bl.fodr.* består af fjäll, som förra: *Bl.kron.* o. *frö* 1 med ull.
- 18 *NARDUS* *Bl.fodr.* o. *Bl.kron.* af 2 agn-skäl (2-valvis) *Frön* tåkte.
JUNCUS med tåkte frön, 6 stånd. se *Hexandr.* 1gyn.
- ** Med ♂ och ♀ bl;r innom särskilda blomster.**
- 19 *CAREX* *Bl. fodr.* består af fjäll — *Bl. kron.* o. *Märken* 2, 3: *frö* 1. trekantigt, omgifvit med skal eller fröhus, som merendels är upblåst, 2, 3-tandat.
- 20 *SPARGANIUM* *Bl.fodr.* (♂ och ♀:s) 3-delt. *Bl.kron.* o. *Märket* 2-klufvit *frö* 1.
- 21 *TYPHA* ♂ *Bl.fodr.* 3-delt (knapt märkeligt.) *Blomkron.* o. ♀ *Bl.fodr.* hårlikt. *Frö* 1, omgifvit med fiun eller hår.
Anm. Alla blomstren sitta tillsammans rundt omkring axfästet och utgöra liksom en kavel eller cylinder.
- 22 *ZEa* ♂ och ♀ på särskilt ax. ♂ *Bl.fodr.* o. *Bl.kron.* består af 2 skal, 2-blommige, äro utan borst (arista.) ♀ är 2-blommig. *Frön* sitta på utdragit fäste. †
- 23 *ZOSTERA* *Fröredning.* sitter på ena sidan af bladen. *Ståndarne* skiftevis om hvarandra, med pistiller. *Frön* ensamme.

2 *Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.*

Denna ordo är nyttigast för Landthushållare at känna, men svårast at urskilja. Innehåller egentliga gräsen, hvars blommor (Ståndare och Pistiller) alltid tåckas af agnar eller agn-skäl (glumæ) som noga böra i agttagas. De yttre svara emot *Bl. foder*: De inre emot *Bl.krona*, och äro:

- 1:0 *GRÄS*, hvars *Bl.foder* eller yttre skal innehålla en enda blomma (fl. uniflori.)
Anm. En del ha ax (spicati), en del bl.vippa (paniculati.)
- 24 *PANICUM.* Har *Bl. fodr.* af 3 skal, det ena ganska litet. *Fig. 1. a.* Grenigt ax eller blomvippa.
- 25 *PHLEUM.* *Bl. fodr.* af 2 jämbreda skal, uptil tvåra: med dubbel spets, inneslutande *Bl. kronans* skal. *F. 2.*

26 *ALOPECURUS* *Bl.fodr.* af 2 nästan lanfettlika skal.
Bl.kron. med en enda borst (arista.) *F.* 3.

27 *ANTHOXANTHUM* *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* af 2 spet-
fige skal, med borst. *Ståndarne* 2.

28 *PHALARIS.* *Bl.fodr.* består af 2 lika långa skal,
kölformige, inneslutande *Bl. kronans* skal. *F.* 4.
Anm. Blomvippan är på detta och de följande sla-
gen utspridd och mycket grenig, som synes bäst un-
der blomningen: På de 3 föregående axlik.

29 *MILIUM,* *Bl.fodr.* af 2 upblåste skal. *Bl.kronan*
mycket mindre: *märkena* pensellike. *F.* 5.

30 *AGROSTIS* *Bl.fodr.* af 2 spetsfige skal. *Bl.kron.*
större: *märkena* långsefter stråva. *F.* 6.

31 *ARUNDO.* *Blommorne* nedtil omgifne med ull (lana)
utan agn-borst *F.* 7. *En del har flerblommigt Bl.foder.*

32 *STIPA* *Bl.kron:s* yttre skal slutar sig i en vriden,
nedtil ledful borst (ofta fjåderlik.)

** 2:0 GRÅS, *hvars blomfoder innehålla 2, 3 eller*
flere blomster (multiflori.)

Anm. Dessa ha blomfoder af 2 agnskal samt bl.vippa.

33 *MELICA* *Bl. fodr.* af 2 skal med 2 bl:r samt ämne
til den 3dje. *F.* 8.

34 *AIRA* *Bl. fodr.* af 2 skal med 2 bl:r, utan ämne, til
3dje. *F.* 9.

35 *HOLCUS* *Bl. fodr.* af 2 skal, med 1, 2 bl:r, utan
ämne til 3:dje. 3 blomster färskilt, utan *Bl.kron.* *F.* 10.
Anm. Skiljes ej lätt från föregående.

36 *AVENA,* *små-axen* aflonge med vridne borst, fästa
på *Blom. skalens* rygg. *F.* 15. b.

37 *BRIZA,* *småaxens* blomster sitta radvis, på 2 sidor
(distichæ) *Bl.kronans* skal hjertlike, upblåste *F.* 11. B.

38 *POA,* *småaxen* nästan åggrunde. *Bl. kron-skal* af-
ven åggrunde något spetsfige, med hvitaktig kant,
som merendels är torr (scariosus.) *F.* 12.

39 *FESTUCA,* *små-axen* aflonge, nästan trinda: *Blom-*
kronans skal aflonge, spetsfige med agn-borst. *F.* 14.

40 *DACTYLIS,* *små-axen* på en sida sittande: *Bl.fodr:s*
ena skal större, kölformigt. *F.* 19.

Anm. Bör noga gifvas akt på bl:rnas läge åt en sida.

- 41 BROMUS, *små-axen* aflonge, med bl:r radvis på 2 sidor sittande, och med borst, fästa nedanför skälens spets.

ARUNDO *Phragmites*. se förut. *

- *** 3:0 GRÅS, med axfäste. Spicati.

Anm. Blomstren sitta inom 1 eller flere svepelika tånder, som kallas blomfoder, (af andra vanligen kallade svepen) utan skaft radvis på fästet (rachis.)

- 42 SECALE, *Bl.fodr.* är 2delt 2blommigt, ensamt sittande.
 43 TRITICUM, *Bl. fodr.* 2:delt, måst 3:blommigt, ensamt sittande. F. 16.
 44 HORDEUM, *Bl. fodr.* 6:delt, 3:blommigt, ensamt.
 45 ELYMUS, *Bl.fodr.* 4:delt, med 2 små ax ihopsittande.
 46 LOLIUM, *Bl. fodr.* 1:blad. mångblomm. ihopsitt. F. 17.
 47. CYNOSURUS, *Bl. fodr.* 1:blad. mångblomm. Bl:rne sitta ihop på en sida. F. 18.

TRIGYNIA och POLYGYNIA, se *Tetrandria*.

3 CLASSEN.

TRIANDRIA, TREMÅNNINGAR.

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

15 SCHOENUS, AG.

- 1 Sch. *Mariscus* (Tak-Ag) har trindt strå och måst 3-kantige blad: *Bladen* med hvasa kanter, sågade. 2.

V. i karr r.s. Blommar i Jul. Aug. Är hög och stor.
 Stånd. 2. & 3. *Bl. vijps. små ax gulbruna.*

H:n. Br:s til taktåkning. Kl:s Ag Gothl. Åm Öland.

- 2 — *nigricans* (Knapp-Ag) strået trindt, bart (utan blad) med åggrundt ax: svepen 2-blad. det ena svepebladet fyl-lik, långt. 2.

(blomskärm) V. i karr r. Har flere små svartbruna ax, i toppen af

af strået hopklafade innom bl.skärm, som här heter svepe. Blommar i Jun. Aug. Stånd. 2.

- 3 — *ferrugineus* (Ax-A.) strået trindt, bart med dubbelt ax: svepets större skal (valvula) är lika långt med axet. 2.

V. i kår. r. Bl. i Jul. Aug. Har svartbruna ax. Liknar föregående men är kortare och smalare. Mon varieté deraf?

- 4 — *albus* (Myr-A.) strået något 3-kantigt, med hopklafade blommor: bladen trinda, tagellika. 2.

V. i kår. a. Blommar i Julii. Har hvitaktige, upptil jämna bl.ax: på sidan 1, 2 smärre med skaft: de öfverste bladen tidige, hvarur bl.skaften upkomma, äro ej längre än bl.axen; utseendet är af Fucus. Tillägg.

- 5 — *fuscus* (Borst-A.) strået trindt, bladigt (har 2, 3 blad) med flere små ax: bladen tagellika och rånlade. 2. R. Fl. Sc.

V. i kår. r. Bleking. Calmarl. Bl. i Jul. Liknar föregående, men har bruna spetsige ax, med blad. längre än axen.

- 6 — *compressus* (Starr-A.) strået något trekantigt (måst trindt,) axet med bl:r på 2 sidor innom ett långt bladlikt skärm eller svepe 2.

V. på sidlångt mark. Bl:r i Maji Jun. Har bruna platta eller hoptrykta ax, aldeles utjeende af en Carex. Kils Car. uliginosa (myrftarr) i Ed. 1. Sv. Flora. Scirpus Caricis R. Fl. Sc. Schæn. compressus L. Sp. pl. Varierar med längre och kortare bl.skärm. Tillägg.

TILLÄGG

16 SCIRPUS, SÅF.

* Med bara strån och ett ax i toppen.

- 1 S. *palustris* (Knapp-Såf) strået är trindt, med nästan åggrundt ax[†] i toppen. 2. + utan blad. (endast blad. V. i vatn. Bl. i Maji Jun. Har blad som gråslök. sidor nedt.) H:n (k. II. g. 1. f. o. h. II. f. II. Tillägg

B

A) med

Alla färgen härborstlikad vid färg belysning

utan mygus.

major

A) — med högt strå. v. i åbråddar. K:ls Sälta Bohus. Sälting Roslag.

tilläggs

2 — *cæspitosus* (Myr-Säf) strået ^{bart} strimigt med ax innom 2 skal, i toppen; skalen långa som axet; rötterna åtskilda med små fjäll. γ .

V. i tufvige kårr. a. Blommar i Junii.

Anm. Strået fårskt är måst trindt: är bland de mindre i slågtet.

Tilläggs

H:n (k. i. g. i. f. o. h. ii. f. ii.) ^{något strimigt}

2½ A) *Bæotryon* med bar *stjeln*, vid roten omgifven med en flida (vagina) som är liksom tvårt afhuggen; ax af få blr, något längre än blfodersfjällen, som äro hvitkantade: det yttre fjället kortare. Ehrh.

Frag.

3 — *acicularis* (Nål-S.) strået trindt, syliskt inmed åggrundt ax innom 2 skal: har bara frön. γ
V. i vatn. Är liten, med smala, hårlika strån. Bl. i Julii.

** Med bara strån (utan blad) och flere ax.

4 — *setaceus* (Agn-S.) strået trindt, tagellikt, med ax, (nåra toppen,) på sidan, utan skaft (*sesilis*.) γ .
V. på våta ställen ts. Bl. Jun. Jul. Är ganska lik *Sc. acicularis*; men axet sitter här något på sidan af strået: är minst i slågtet.

A) — med ett enda ax. r.

w

5 — *lacustris* (Sjö-S.) strået ^{utan blad} trindt, inmed många åggrunda ax, på skaft i toppen. γ .

V. i sjöar a. Är hög, med många små blomax liksom knippevis sittande, innom blskärm, i toppen af strået.

H:n (k. oi. g. i. f. o. h. oi. f. i. —) Br:s til taktäckning, skåres höstetiden til Boskaps-foder. K:ls Kål-Wafs Upland.

*** Med 3kantigt, något bladigt strå, och många ax nästan i Blomvippan.

6 — *maritimus* (Hafs-S.) strået 3kantigt, Blomvippan bladig; består af flere klotlike små-ax och bl.fjäll, som i spetsen äro 3klufne. γ .

V.

V. på Hassstrand. Bl. i Julii. Blaxen äro bruna utan skaft.

✓ H:n (k. I. g. I. f. O. h. I. f. II.) Rötterna til nödbröd tjenlige.

7 — *sylvaticus* (Skogs-Såf) strået 3kantigt, bladigt: Blomvippan grenig (med finarre bl.vippor, dock vis sittande på skaft,) små axen tätt sammanfogade, utan bl.skårm u.

V. på sidl. märk, i skugga. År hög, med stor blomvippa, platta blad som *Milium effusum*. Bl. i början af Julii. bladen glatta, mjukare än på föregående. H:n (k. II. g. I. f. I. h. I. f. O.) — är mycket ber. at odla sidlanta ställen med.

17 ERIOPHORUM, ULL Ullax.

1 E. *polystachion* (Ångull) har trindt strå, med många ax, som sitta på skaft, bladen platta. u. V. i kårer a. Bl. i början af våren. Under blomningen äro axen grå-gula, utan tydlig ull, men sedan utväxa des här, som likna en hvit ull, omkring frön, och göra ibland kårångarne hvita. K:ls Myrkulla V.botn. Haredun Dahl. Madun Smol. Ångdun Ö.Göthl. Hvithufvud Vermeland &c.

H:n (k. OI. g. I. f. I. h. OI. f. O. b. I.) Först om våren ätes denna och följande af boskapen begärligt; men ej gerna frampå sommaren. — Des ull kan brukas til stoppning.

✓ A) med 2. 3 ax, nästan utan skaft, v. på berg där vatn stadnat.

W 2 — *vaginaturn* (Har-Ull) strået trindt, ledfullt; med ett ax, som har torra fjäll. u.

V. i kårer. Bl. i Maji Junii. Blomaxet äggrundt, blysergat. blomstrået med uppsvalda skidor, utan blad. + H:n som förra, får efter blomman en hvit ull. K:ls Hädd Södermanl. Svarthufvud V.Göthl.

3 E. *alpinum* (Rump-Ull) strået kantigt, bart (utan blad) med 1 ax i toppen. Ullen längre än axet. u.

B 2,

V.

+ bladen gå från roten äro medell 3kantiga, upptill platta taggellika

V. i magra kärr. Bl:r om våren. Dess all är som på de föregående under bl:en ej nog synlig. Denna är ganska liten. Liknar *Scirpus caespitosus*.

H:n o.

18 NARDUS. BORST, Borstax.

- 1 N. *stricta*, (Ång-Borst) har fylligt, rakt ax, med blommor på en sida. *u. Sträet slätt*
 V. på mager sjöland ångsmark. Blommar i Junii. Bladen trinda, tagellika. *nytt 4kantiga? Blätt i små tuftar ser ännu*
 H:n (k. o. i. g. i. f. i. h. i.) — Är ett litet och segt gräs för Slättermannens lia. K:ls Stålgräs Skåne. Stagg Calmarl. Finnskågg Dahl. Lapphår, Svinborst Norrland. m. m. *(horta gräs höga med mörkbrunt bortlikat ax)*

19 CAREX, STARR.

De många Starr-arterne underdelas i de som:

* Ha ett enda ax.

Anm. Åro små Starrarter. Fröns skal kl:s fröhus.

- 1 C. *dioica* (Såf-Starr) ♂ och ♀-bl:r sitta på särskilt stånd. *u.*
 V. på våta ställen a. Är föga större än *Scirp. acicularis*. Bl:r i Maji Junii. Stånd. 2.3; *axen* *blad* *aflonga, frön* *spetsiga*
 Anm. ♀ har spetsige frön: smala, tagellika blad. *ägrunda*
 H:n (k. i. f. i. h. o.)

- 2 — *pulicaris* (Lopp-St.) ♂ sitter öfver, ♀ under på samma ax: frön nedböjde och trinda. *u.*
 V. i djupa kärr. Bl. i Maji Junii. Har blad som föregående, men spetsige och nedböjde frön. K:ls C. *Psyllophora*. Hoffb. Anv. t. V. K. Har i början uprättstående fröämnen (germin.) Stånd. 2. Marken. 2.
 H:n (k. i. g. i. h. o.)

- 3 — *Leucoglochin* (Tagg-St.) ♂ sitter öfver, ♀ under på axet. Fröhus nedböjde. Frön 3kantige. *u.*
 V. hop med föregående, hvilken den ganska mycket liknar.

nar: Har mer spetsiga frön som i början stå uprätt, men sedan böja sig ned: des bl: r äro så. St. 3. Kils C. Pulicaris i Linn. Fl. Sv. Är en urart deraf.

- 4 — *obtusata* (Fåstings-Starr) ♂ öfver och ♀ under på axet. *Fröhusen* utflående, rundaktige, något 3kantige, bladen platta. 2.

V. på torra ställen. Öland, vid Köping r. Har blad som C. montana, bl: r som C. Pulicaris: dock mer klotrunda, knapt nedböjda. Blommor i början af Junii. Beskr. V. A. H. 1793.

- 5 — *capitata* (Ax-St.) axen är åggrundt, med ♂ i spetsen och ♀ nerunder: *fröhusen* tätt på hvarandra (*imbricatum*), något utflående 2.

V. i karr r.n. Fl. Dan. t. 372. Bladen 3kantiga (*tagellika*)

** Ha flere små-ax på hvar stång.

Anm. Desas ax äro utan skaft (*sesfiles*!) med ♂ och ♀ tillsammans (*androgynæ*) och äro något stora starr-arter.

- 6 — *chordorhiza* (Tog-St.) små-axen sitta tätt tillhopa och utgöra liksom ett enda åggrundt ax: ♂ sitter öfverst: frön platta, roten lång, trådlik, krypande. 2.

V. i sank karr. r. Bl. i Maji, Junii. Har långa på dyjorden liggande rotstammar.

Anm. Är sammanblandad i gamla Herbarier med Linn. C. uliginosa, Fl. Sv. som är *Schænus compressus* L. *Scirpus caricis* R. Fl. Sc. Härom se V. A. H. för 1793 p. 313.

- 7 — *heleonastes* (Klapper-St.) små-axen sitta nära hvarandra: bl: r uptil, *fröhusen* ligga på hvarandra (*imbricatum*) helbräddade. 2.

V. på hafstrand bland klapperstenar r.n. Bl. i Jun. Axen äro bara, utan blad, bruna vanligen 3, dt 2 sidor, Bladen smala nästan tagellika: är mindre än C. chordorhiza.

8 — *arenaria* (Sand-St.) de nederste små-axen äro åtskilda: sitta innom ett bladlikt skärm, strået trekantigt. 2.

V. i sand r.s. Har tjocka ax, långa ledsfulla, krypande rötter. Ledarne hårige liksom med svarttbrunt tagel omgifne. Bl.skärm korta. Bl.fodrens fjäll långspetsade. Stånd. 2.

H:n at dämpa flygsand med.

A) — *disticha* Fl. Sc. 2. e. med ägglika små-ax, nästan åt 2 fidor. Liknar *C. muricata*; men har ljusare bl ax, håriga rötter. V. i stenbackar. K:ls *C. disticha* Hudf. St. 2.

9 — *leporina* (Har-St.) små-axen äggformiga, sitta nära hvarandra, skiftevis, utan skäft och blomskärm. 2.

V. på ångar a. Bl. i Junii. Har brunaktiga, något tjocka ax, 3, 5 på hvar strå: har mörkare ax än föregående: små-axen äro i början cylindriska, blifva sep ägggrundade. Car. ovalis Gooden. är samma.

H:n (k. i. f. i. h. o.)

10 — *vulpina* (Råf-St.) axet dubbelt-sammanfatt (små-axen grenige) af äggformige ax, nedtil åtskilda: uptil 3blr 2.

V. på våta ställen a. Bl. i Maji, Junii. Har hvasfa 3kantige strån, axlik bl.vippa, ofta med blad vid de nedre små-axen: är bland de större Starr-arter. Stånd. 2.

H:n (k. i. g. i. h. i. f. o.)

A) — med uddiga fröhus. Liknar *Car. muricata* A.

B) — *intermedia* Fl. Sc. har de nedre små-axen mycket åtskilda och med långa bl.skärm. Axet smalare än på förra (*vulpina*): v. på mager karrjord. Har stundom svartaktige små-ax (då de mogna) och fröhus 2klufne, något utspärrade. Bl.skärm långa som hela axet.

C) — med långa, flaka ax, r. v. på skuggrika karrångar. Anm. Knappt varierar någon växt så mycket som denna; om man ville antaga fina skiljetekn, kunde man

ga arter här af tillskapas; men det tjenar til ingen nytta. Den som blifvit litet van vid slågtet, urskiljer des afarter lätt. Blomaxen äro mer sammanfatte än på de öfrige; des blr och frön utspärrade: strån 3kantige, skarpa, och knipa ihop just där blaxen gå ut; bl. skärmen äro olika: äfven 3blommornas läge. St. 2.

11 — *muricata* (Pigg-Starr) *små-axen* äro nästan klotrunda och från hvarandra skilda: *fröh.* hvarskantade, spetsige och utstående. 2.

V. i lundar a. Bl. i Jun. Julii. Har bruna frön, uptil platta. 3blr sitta under i *små-axen*. Des frön likna små stjernor, hvarföre den blifvit kallad Stellulata Gooden. Echinata Murr. varierar med 3blr dels öfver, dels under 3blommorne.

H:n (som föregående.)

A) — *Små-axen* något sammanfatte, tjocka. Roth. Fl. G.

12 — *loliacea* (Repe-St.) *små-axen* åggrunda, åtskilda, trinda: *fröh.* åggrunda, trubbiga och utstående. 2.

V. i skugga r. Bl. i Jun. Har små hvitaktiga ax och få blr. Är blekare och finare gräs än de öfrige.

A) *microstachya* EHRH. med 2, 3 ax nästan tillhopasttande i toppen, åggrunda.

B) *tenella?* EHRH. med aflonga små-ax, nedtil åtskilda och med bl. skärm: *fröh.* något spetsige. 2. v. på kårångar 2. Har ljusgrönt gräs.

13 — *curta* (Hvit-St.) *små-axen* aflonge, åtskilda: *frön* åggrunde, spetsige. 2.

V. på kårångar. Smol. och flerstådes a. Anm. Blad och strå är aldeles lik föregående, men tusvar sig mer och har kortare strå; ibland kortare än bladen. Blaxen äro hvitaktiga och under blomningen nästan cylindriske. Blommar i Maji. Anses för urart af *C. loliacea* i min Sv. Fl. Ed. I. C. 14. Men bör skiljas derifrån. Är känd under namn af *C. elongata* Linn. Fl. Sv. 841. och Leers Fl. Herborn. t. 14. f. 7. Och skiljes lätt med

fina hvitaktige små-ax och bl.fkårm. K:ls *C. canescens* Roth. Fl. Germ. *C. curta* Goodenough.
H:n (k. i. g. i. h. i.)

- 14 — *elongata* (Rank-Starr) *små-axen* aflonga, åtskilda, plattade, *fröh.* aflonge, spetsiga. 4.

V. på skuggrika kärrångar. r. Bl. Maji Jun. Liknar *C. loliacea*, men är större och mörkare til färgen: *små-axen* bava, utan bl.fkårm: brunaktige med spetsige, nästan lanfettlike frön, ej utspärrade eller taggige som *C. muricata*. Bl.fjällen äro brungula: frön grönaktige: sitta måst i 2 rader. K:ls *C. elongata* Sv. Fl. Ed. I. Roth. Fl. Germ. t. II. p. 434.
H:n (k. i. f. o. h. j.)

- 15 — *remota* (Frå-St.) *små-axen* åggrunda, måst utan skaft, långt åtskilda, med blad til bl.fkårm, långa som strået. 4.

V. i skugga. Bl. i Maji, Jun. Har ganska långa b'omfkårm.

- 16 — *canescens* (Grå-St.) *små-axen* något runda, trubbiga, utan skaft och fkårm: *fröhusen* åggrunda, trubbiga. 4.

V. i kärr. Bl. i Maji. Har smala strån, gråaktige ax, bl.fjällen med hvit hinna i kanten. Stånd. 2.
H:n (k. i. f. i. h. o.) K:ls *C. tenella*. Fl. Sc.

- 17 — *paniculata* (Vipp-St.) har grenigt ax eller bl.vippa: *små-axen* runda, trubbiga. 4.

V. i skogskärr r. Bl. axen gråaktige liksom föregående, men mycket större. Stånd. 2.

- A) — med grå-bruna blr och mindre grenige ax: blomfkårm vid det nederste axet och 2 ståndare. (*C. diandra*)

*** Med särskilda ax för ♂ och ♀. och ett enda 3ax.

a) ♀axen utan skaft (feshies.)

- 18 — *flava* (Knaggle-St.) 3axet jämnbredt, ♀axen sitta nära därintil, nästan klotrunda: *fröh.* rundaktige, spetsige, en del nedåt böjda. 4. V.

V. i vatn. Bl. i Maji. Har gulaktige, taggige små-ax, varierar til storlek. Stånd. 3.

A) — med 2, 3 åtskilda honax: och långa bl. skärm.

B) — Oederi Sv. Fl. Edit. I. med 4 ax, fröh. nästan klotrunda, ej nedböjde, är en artförändring af *C. flava*. *C. Oederi* Fl. Sc. är en var. af *C. pilulifera*. Se V. A. H. 1793.

19 — *digitata* (Hvisp-St.) Dets ax åro raka jämbreda: *axet* kortare, sitter inunder, utan blomskärm: fröh. åtskilda. 2.

V. på torra ställen i lundar. Bl. i Jun. Har långa smala ax, korta strån. Bladen flata. Stånd. 3.

Anm. *C. pedata* är utesluten såsom en växt, hvilken ingen har såkert reda på. Tros vara en urart af *C. digitata*. Har varit funnen i Lappska fjällen, men finnes nu uti intet herbar. mig vetterligt.

H:n (k. i. f. i.)

20 — *montana* (Back-St.) *axet* sitter nära intil *axet*, som är åggrundt, bågge i toppen, på nästan bart strå. fröh. ludna. 2.

V. på backar a. Bl. om våren. Har bruna ax: 1, 2 *ax*, med glatta fjäll (ofta hinaktige, spetsige,) strået kort: bladen mjuka, til färgen nästan blekgula. H:n (k. i. f. i. h. o.)

21 — *pilulifera* (Piller-St.) *axen* sitta tillsammans nästan klotrunda, *axet* aflongt. 2.

V. i skogslundar, vid berg r. Bl. i Jun. har ludna frön, aflånga små-ax i början. Blad och strå likna föregående. Kils *C. decumbens* Ehrh. *C. Oederi* Fl. Sc. hvarom se V. A. H. för 1793. p. 314.

22 — *præcox* (Vår-St.) *axet* sitter nära intil *axen*. *axen* 2:ne, åggrunda, merendels utan skaft. 2.

V. på backar och i beteshagar vid Upsala &c. a. Bl. om våren. Har bruna bl. fjäll: mörkgröna blad, *axen* sitta stundom på små skaft som *C. cæspitosa*, hvilken den liknar, men är liten nästan som *C. montana*. Jaqv. Fl. austr. t. 446. Är ingen tvifvel at v. LINNÉ hållit

denna för en var. af *C. montana*, som synes så väl af äldre Herbarier, som *Disj. Herbariones Upsalienses*. Kils *C. ericetorum*. Roth. *Fl. Germ.* *axen* äro kluhbelike (clavatæ), och rötterne krypande (utan at tufva sig), som skiljer den lätt både ifrån back- och tuf-flarren. Stånd. 3.

- 23 — *globularis* (Klot-Starr) *axet* aflongt, *axen* åggrunda med långa bladskårm. 2.

V. på bergiga ställen r.n. Bl. i Maji. Jun. Har svart ax, smal stjalk: Bladet (vid axet) är längre än axet, liknar *C. remota*, äfven *C. filiformis*.

H:n (f. i. g. i. h. o.)

Ann. *C. filiformis* (tråd starr) som blifvit förblandad med denna Ed. i. af Sv. Fl. se *C. lasiocarpa*. afd. med fl. *ax*.

- 24 — *alpina* (Fjäll-St.) *axen* åggrunda, samfittande på korta skaft, *axet* aflongt, frön åggrunda, spetsiga. 2.

V. i Torneå Lappm. r. Bl. i Junii Har strå och blad som *C. montana*, men svarta ax nästan som *C. atrata*, frön glatta.

- 25 — *saxatilis* (Bek-St.) har 3 åggrunda *ax* skiftevis sittande: *axet* aflongt. 2.

V. på berg r.n. Honaxen äro nästan aflonge, svarta.

- b) Med ett han-ax: Hon-axen på skaft sittande.

- 26 — *atrata* (Svart-St.) alla axen äro under blomningen uprätta; efter den samma hängande. 2.

V. i fjällen Bl. i Jun. Har svarta ax, gula frön: det öfversta axet är androgyna (med ♂ och ♀.) Är större än *Car. saxatilis*, hvilken den liknar.

- 27 — *limosa* (Dy-St.) *axen* åggrunda, hängande, *axet* uprättstående, långt, roten krypande. 2.

V. i sankar karr a. Bl. i Maji Jun. Axen bruna med gröngula frön. Stånd. 3.

H:n (k. i. f. i.)

A) — *elegans*, med svartbruna ax, och hvitaktige frön. rn.

B) — *pallida*, med blekgula ax. Bl. fjällen långspetsade.

V. i kärr V. Göthl. r. har bredare blad än allmänna Dystarren. Saxet är något hängande, saxen se håriga ut af de härspetfige fjällen.

C) — *pauciflora*. r.n.

28 — *pallefcens* (Blek-Starr) saxen hängande, ågg-runda, saxet uprättstående: frö. Öfver hvarandra liggande, trubbiga. u.

V. i ångslundar a. Har gröna ax måst aflonge, och mjukhåriga blad, i kanten ofta vågige.

H:n (k. I. f. I.)

29 — *panicea* (Hirs-St.) alla axen raka och åtskilda, saxen jämbreda: frö. upblåste, trubbiga. u.

V. på sjölandta ställen a. Bl:r i Jun. Bladen äro blåaktige, nästan som på neglikor: korta och något breda: axen bruna med ljusare frön. Stånd. 2.

H:n (k. I. g. I. f. I. h. o.)

A) med långa och smala blad: knapt upblåste fröhus. a. Fröfjällen bruna med en gul linea på ryggen.

30 — *capillaris* (Hår-St.) saxen finala, hängande: saxet uprättstående: frön på tvåsidor sittande, spetfiga. u.

V. på våta ångar. Bl:r i Jun. Har, under blomningen, kortare strå än bladen, och raka sax, på ganska fina skift: fröaxen äro hängande och fröfjällen falla snart af. Liknar *C. sylvatica* (äfven *pallefcens*), men är mycket mindre. Stånd. 3.

H:n (k. II. f. I. h. o.)

31 — *sylvatica* (Skogs-St.) saxet uprättst. saxen hängande, finala, med ganska långa skift; des fröhus sitta åtskilda, spetfiga. u.

V. i skogslundar r. Bl:r i Maji Jun. Har långa ax, men ännu längre skift. Liknar *C. capillaris*.

H:n samma som *capillaris*. K:ls *C. Drymeja*; EHRH.

32 — *distans* (Lång-St.) axen sitta långt ifrån hvaran-

andra, med korta skäft, i vecket af *bladen*, som omge *stjälken*, med *fröh.* kantige och spetsige. *u.*
V. i skugga r. Bl:r i Junii. Har stundom 2:ne äax.
Liknar C. pallescens: V. hög med långa strån.

A) — flacca Schr. med 2 raka äax: äaxen på långa skäft hängande: fröh. trekantigt-äggrunda r.s. K:ls C. glauca Roth. Fl. Germ.

H:n (k. II. f. I. h. I.)

33 — *pseudo-cyperus* (Slok-Starr) *äaxen* hängande: *axiskaften* sitta *tilhopa* (utgå nästan parvis,) *fröh.* tillbaka böjde, spetsige, zklufna (med 2:ne taggar.) *u.*

V. i vatn r. Bl:r i Junii, Jul. Har långa, taggige ax: stor bladig stjälk: fröhusen glatta, gulgröna.

H:n (k. II. f. I. g. I. h. I.) borde odlas på kärrångar.

34 — *cæspitosa* (Tuf-St.) *strået* 3kantigt; har 3 uprättstående cylindriska *ax*, nästan utan skäft: *äax* i toppen, *fröh.* trubbiga. *u.*

V. i tufsiga kärr a. Bl:r i Maji Jun. Har 2 svartaktige äax, med gröna äggrunda fröh. Under nederste axet är merendels ett blad, som är längre än axet; under det andra ett kortare: alla bladen äro höggröna: växer mer i tufvor än de öfrige af släktet. Varier. med längre och kortare strå, äfven til axens antal.

H:n (k. II. g. I. f. I. h. I.) Ger magert hö til vinterfoder.

*** Med flere *hau-ax* på samma strå.

Anm. äro de största starr-arter.

35 — *crassa* (Strand-St.) *äaxen* yfviga, trekantige, *Bl:fsjällen* långspetsige, *fröhusen* något upblåste zuddige. *u.*

V. vid åbräddar. Bohus, r. Bl:r i Jun. K:ls C. crassa. R. Fl. Sc. Är den störst: hittills kända starrart. Bl:axen svartbruna, bladen breda som på Poa aqvät.

36 — *acuta* (Blå-St.) *axen* sitta nästan utan skaft, *fröh.* åggrunda, något spetsiga (obtusiuscula.) 4.
 V. i karr vid åbräddar. År stor med långa skantige, hvasa strån; jämnlånga, bruna eller svarta ax, frön sitta tätt i 6, 8 rader: fjällen ljusrandade.
 H:n (k. or. g. or. f. or. h. r. f. or. b. r.) Tros vara skadelig för kreaturen, om de äta deraf mycket. Se H. J. 1780. p. 5.

A) *acuta nigra*, liknar *C. caespitosa*. Bl:r i Maji, Junii; men är mycket större, hvasare och med spetsiga frön.

B) — *acut. rufa* har bruna eller blåaktige bl.fjäll. Bl.fjällen ha hvita linier på ryggen. Bl:r i Junii r.

37 — *vesicaria* (Blåse-St.) *axen* sitta på skaft, *fröh:* upblåste åggrunde, spetsige och släta. 4.

V. vid vättn a. Har aflonga ax, med stora upsvårla uddiga fröh. K:ls *C. inflata* HOFFM. Fl. Germ. H:n (k. r. g. r. f. r. h. r.)

A) med ax utan skaft, *fröh.* litet upblåste, spetsige r:n har långa honax. K:ls *C. vesicaria* HOFFM.

38 — *ampullacea* (Kafvel-St.) *axen* på skaft, lång: sinala (cylindriska) med utstående fröh, *fröh:* nästan klotrunda. 4.

V. vid sjöstränder. K:ls *obtusangula* R. Fl. Sc. Fröh: runda med uddiga stift.

39 — *hirta* (Grus-St.) *axen* från hvarandra skilda; *axen* sitta på skaft, uprätta, *fröh:usen* ludna. 4.

V. i sand. Bl. i Junii. Har ludna blad: *fröh:usen* något upblåste, men skiljes lätt från föregående med sin hårlighet: År ock mycket mindre: år stor som *C. caespitosa*.

A) med glatta blad och stjälk utan hår. Fröh:usen håriga, v. på våta ställen r. Stånd. 3.

40 — *lasiocarpa* (Sjö-St.) *axen* sitta utan skaft; i vecket af långa blad: *fröh.* ludna, åggrunda, något spetsiga. 4. K:ls *C. lacustris* Osbeck.

V. vid sjöstränder r. Bl:r i Maji, Junii. Her nedtill trind

trind stjelk, knotttrig (nodulosus) nästan som Scirpus palustris: bladen smala, rånade, i kanten fint-sågade, bara (utan ludd.) Staxen 2, Qaxen åfven 2:ne raka; trinda, aflonge merendels utan skaft; med mycket långa bl. skärm, stift. 3, fröh. i spetsen 3delta.

A) — *filiformis* Linn. Fl. Sv. (Tråd-Starr) med ett hantax; och mycket fina strån. v. i lundar vid vatn. r.

26 SPARGANIUM, TRÅGJAN.

1 *Sp. erectum* (Rak-Trågjan) har raka; 3kantige blad. 2.

V. i vatn. Dammar. Bl. i Julii, August. Har klotrunda bl., flockvis sittande på rak och grenig stam: växer stundom til mänsliögd.

H:n (k. or. g. o. f. o. h. II. f. I.) Tros vara skadelig för kreaturen til foder.

A) — *simplex* med platta blåd, vid basen 3kantiga. a. Stammen mindre, utan grenar. Bladen smala, nederste bl. hufvet med skaft. Tros vara jårskilt art. Roth. Fl. G.

2 — *natans* (Flyt-Tr.) Blad. platta nedliggande. 2. V. i sjöar a: Bl. med förra. Har lång rak stjelk; Blad flytande på vatnet. Är oftast utan grenar. H:n (k. II. g. o. f. o. h. II. f. I.) K:ls flotagrås Smöl.

21 TYPHA. TYFA, Kafsedun.

1 *T. angustifolia* (Smal-Tyfa) ♂ och ♀axen äro åtskilda: Bladen half cylindriska. 2.

V. vid vatn; i åar. Bl. i Junii, Julii. Har långa, jämbreda eller svårdförmiga blad: cylindriska, svartbruna ax: ♀axet något skilt från ♂axet: ♀ har ymnigt fiun.

H:n (k. or. h. I. f. II.) — Fiunet br:s til stoppning. K:ls Kafveldun Helsingl. Dunsläckar Gothl. Dynema Skåne. Krutlåskare Bohus m. m.

2 — *latifolia* (Stor-T.) ♂ och ♀axen ihopsittande: Bladen långa, svårdförmiga. 2.

V. som förra r.s. Liknar föregående, men är större.
 H:n (k. o. l. h. i. f. i.) Tunnbindare bruka bladen.

22 ZEA, MAYS.

i Z. *Mays* (Mays, Turkiskt-Hvete) †. ☉.

Tal i södra Sverige tämmeligen klimatet.

H:n bris allmänt i America &c. såsom ett förträffeligt
 fådeslag.

23 ZOSTERA, SLÅNGA.

i Z. *marina* (Hafs-Slång) Blirne på bladen utan skaft. ♀.

V. vid hafsstr. a. Har blad och stjerk, som Sparg. nat.

Anm. Föredn. är egen och besynnerlig på detta gräs:

Tjenlig at kunna förrättas i vatnet. Blir i Julii.

A) Z. *oceanica*, des blir äro något uphöjde, innom ägg-
 like (olivesform.) frukt-hölfor. ♀. v. i hafvet r. Har
 de öfre frukt hölforne på skaft, aflonge; de nedre
 utan skaft. Är söga skild från Z. *marina*, hvarföre
 den anses vara varietè deräf. AFZ. Obs. de V. Sv.

H:n (k. o. g. o. f. o. f. II.)

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

24 PANICUM, HIRS.

i P. *viride* (Hund-Hirs) har trinda; håriga ax.

Des svepen (borstlike skärm) sitta flockvis, två-

blommige: frön äro liksom senige (nervosa.) ☉.

V. på odlade ställen. Smol. Bleking. Bl. i Jun. Julii.

Svepen äro hårlika, merendels 3 hår för hvar blom-
 ma. Flere strån, olika höga, växa up från en rot.

2 — *verticillatum* (Krus-H.) axet smågrenigt, med

4 små-ax i krans: 2 borstlike svepen för hvar
 blomma. Strået med utbredda grenar. ☉.

V. på odlade ställen. r.s. Liknar aldeles föregående,

har större bl.ax, som är sammansatt (en cylindrisk bl.

vippa). De nederste små-axen något åtskilde, bladen
 ofta krusigt vågige.

- 3 — *sanguinale* (Brun-Hirs) har flere ax, likfom fingrar utstående. Bl:rne sitta 2 parvis, utan borst: *strået* (eller den delen af bladet som omger strået) prickigt. ☉.

V. i åkrar r.s. Bl:r i Jul. Axen rödbruna, 3, 4 jämnbr.

- 4 — *Crus galli* (Fogel-H.) axet sammanfatt (grenigt,) har små-ax, som sitta ikifte- och parvis, Små-axen delta och kräfthåriga, med borst på bl.fodret: *axfästet* 5kantigt. ☉.

V. vid åkerrenar r.s. Bl:r i Julii, Aug. Har ofta 3kantigt axfäste, och Bl:rne på en sida.

H:n (k. i. g. i. f. i. h. i. f. o.)

- 5 — *miliaceum* (Indiank-H.) har utbredd, flak bl.vippa: *bladen* (omkring strået) ludna: Bl.fodret fpetligt, fenigt. ☉. †.

H:n Kan vänjas vid vårt klimat. Br:s i Indierna såsom en ymnogt gifvande såd.

25 PHLEUM, KAMPE.

- 1 Ph. *pratense* (Ång-Kampe) har rakt *strå*, med långt cylindriskt och hårigt ax. 4.

V. på åkerrenar a. Bl. i Jun. Jul. med purpurroda knappar. Liknar Ångkafsen, men är stråfvare; axen stråfhårig, som kåns lätt, då man stryker dem emellan fingrarne: hvar blomster är tuspetsigt. Bl.axen äro på magra ångar aflonge. Är det bekanta Timothy-gräs, som för Landthushållare så mycket recommenderas. Se Asfess. BERGII Tal om Sv. ångsköteln 1769.

H:n (k. ii. g. i. f. i. h. ii. f. i.) Pl:s hålt på sidl. ångar.

- B) Phl. *nodosum*. S. V. med nedtil kulliggande *strå*, sneda (obliqva) blad, lökaktig rot. Blomaxet nästan glatt och med hvita eller gula knappar. v. på åkerrenar r. Är blott en art-förändring af Phl. *pratense*. Träffas stundom på samma rot eller torfvä med den samma. Jämf. Afz. Obf. B. p. 23.

- 2 — *alpinum* (Fjäll-Kampe) axen aflångt. γ . r.n.
 Liknar *Ph. pratense*, men har mera kupigt och brunaktigt ax, med svarta hår. Bl. i *Julii*.
- 3 — *arenarium* (Sand-K.) strået grenigt, axen åggrunda. $\odot$.
 V. i flygsand i Skåne. Bl. i *Jun. Julii*: har korta lansetlika blad, axen klubbelike Bl.fodr. på ryggen hårigt, i spetsen helt (ej urnupit), knapparne hvita: är lågt grås.
 Anm. *Cynosur. cæruleus* har utseende af detta slag-tet. Se *Cynosurus*.

26 *ALOPECURUS, KAFLE.*

- 1 *A. pratensis* (Ång-Kafle) har rakt strå, med mjuk-hårigt ax: bl.kronan utan borst. γ .
 V. på ångar a. Bl. i *Junii*. Har långa ax. nästan som råg, höga bladrika strån, som ångkampen, men mognar tidigare, Bl.axen äro håriga af borstlika hår emellan bl.kronan och bl.foder-fjällen. Se *Blans* figur. t. i. f. 3. K:ls Råggrås. Upl.
 H:n förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.) Pl:s hållt på sidlånd god jordmon. Kan slåa tidigt och flere gån-ger om året, torde förtjena måsta beröm af alla Sven-ska gräsflag, och äger säkerligen företråde framför de hittills odlade utländska hösorter. Detta gräsflag sko-nas äfven af gräsmasken (*Phal. graminis*) då andra deraf utödas. *Linn. Fl. Sv.*
- 2 — *agrestis* (Ren-Kafle) strået rakt med glatta ax. γ .
 V. på åkerrenar r.s. Har smala cylindriska ax, med borst och bara ägnar, merendels violetta. Bl:rne fit-ta på små skaft. Varierar med rakt och neättil kul-liggande strå. Är mycket mindre än föregående.
- 3 — *geniculatus* (Kårr-Kafle) strået krökt, med knå. Bl.kron. utan borst. γ .
 V. i diken a. Bl. i *Maji, Jul.* Har blåaktige blad och ax.
 H:n (k. I. g. I. f. I. h. I. f. O.)

- A)* — med grenigt strå. Är mycket mindre än *A. pratensis*.
 4 — *panicus* (Hirs-K.) har axlik och hårig blomvippa, Bl.fodr. och bl.kron. med borst. ☉.
V. i kryddgårdar r.s. Bl. Jun. Jul. Liknar Panic. viride: Har 2:ne skal til bl.kron. mycket hårig bl.vippa. K:ls för de 2:ne bl.skalen Phleum crinitum Schreb. Gram. p. 151. t. 20. f. 3. Alopec. monspeliensis. S.V.

27 ANTHOXANTHUM, VÅRBRODD.

- 1 *A. odoratum* (Vårbrodd) axet aflångt och gulaktigt: ståndarne 2:ne. 4.
V. i beteshagar. a. Bl. i Maji. Har spensliga strån, på fet jordmån tåmeligen höga, med smala mjuka blad, bl.vippan axlik, äggrund, med lanfettlike blomster på korta bl.skaf: bl.foder-skalen spetsige, bl.kronans trubbiga med borst, ståndarne 2:ne, hvar på vid examinering gifves noga akt. Høet får här af en angenäm lukt.
H:n (k. II. f. II. g. II. h. II. f. o.) Är ganska godt foder på beteshagar, hållt om våren. På ångar bör det slå tidigt, annars förvisfnar det och längre in på sommaren lämnas af kreaturen orördt. Vid ångs kultur är således bäst at hafva detta blandadt med tidiga vårväxter, eller aldeles rent.

28 PHALARIS, FLEN.

- 1 *Ph. arundinacea* (Rör-Flen) har aflång (vidgad) bl.vippa. 4.
V. på åstrander a. Bl. i Julii. Är högt, bladrikt gräs, med vacker färgad bl.vippa, för och efter blomman hopdragen. Bl:rne åt en sida, med korta greniga bl.skaf, utan borst.
H:n förtr. (k. II. g. II. f. II. h. II. f. o) Bör slå flere gånger om året, annars blir det för stråft foder. Är af de störste Svenska grässlagen.
A) Ph. A. pissa (Randgräs) med vackra, hvitrandade blad. *V. på torrare ställen.*

2 — *phleoides* (Roll-Flen) har cylindrisk, axlik blomvippa. 2.

V. på ångsbackar. Bl. i Jun. Julii. Har ax nästan som *Phl. pratense*, strå och blad smaltare. Axet delar sig då det tryckes emellan fingrarna, bl.skaften korta, mångblommige. Varierar med afstrande blommor, vivipara.

H:n (k. I. g. I. f. I. h. I. f. O.)

29 MILIUM. AMUR, *Miliegrås.*

1 *M. effusum* (Amur) har stor, utbredd bl.vippa: Bl:rne rundaktige, utan borst. 2.

V. på skuggrika ställen. Bl. i Junii, har högt, bladfullt strå, bl.vippan mycket grenig, med hårsmala bl.skaft, bl:rne äggrunda, kvitaktige: bladen breda något skarpa: Bl:rne likna *Melicae* bl:r. K:ls *Melica effusa* *Salisbury*. Luktgrås Roslagen. Myskegrås Öland. H:n förtr. (k. II. g. II. f. II. h. II. f. II. höns och gås II.) Pl:s hållt på skogsångar. Är af våra bästa hösorter, men har hittills blifvit i ångsculturen försummad.

30 AGROSTIS, HVEN.

* *En del ha borst (aristatæ.)*

1 *A. spica venti* (Åker-Hven) Bl.vippan stor, utbredd: bl.kron. med lång borst (på det ena af dess skal.) O.

V. på åkrar a. Bl. i Julii: Har yfvig, slak bl.vippa, til färgen brunaktig.

H:n (k. II. g. I. f. O. h. II. f. I.) Växer som ogräs ibland såd, då åkren är illa sådd och ansad. Med bl.vippan färgas grönt. HOFFB. p. 77.

2 — *arundinacea* (Pip-Hv.) Bl.vippan aflong, gråbrun, yttre bl.kron-skalet vid basen ludit: dess agnborst vridit, längre än bl.fodr. 2.

V. på backar a. Bl.vippan grå, mer hopdragen än på föregående, hvilken den liknar. Strån höga, raka med 2, 3 blad: rotbladen många, högröna. Varierar med smalare och bredare blad. K:ls Calamagrostis arundinacea. ROTH. Bl. i Jun. Jul. H:n förtr. (k. II. g. o. f. II. h. II.) Pl:s med fördel på ljunghedar och stenbackar. Strån bris til Piprensare.

- 3 — *rubra* (Röd-Hven) Bl.vippan under blomningen utbredd: yttre bl.fodr-skalet glatt, med vriden nedåt böjd borst. 2.

V. på sjöstränder och kdrångar. r. Bl. i Julii. Har små bl:r och spensliga strå: är något större än följ. hvilken den liknar. Dennes agn sitta i spetsen af skalen; och bl.vippan är för och efter blomningen hopdragen likfom i ett ax. H:n (k. II. g. I. f. II. p. II. f. I.)

- 4 — *canina* (Brun-Hv.) Bl.vippan utbredd, (nästan som på föregående.) Bl.fodr. aflongt, dess borst nedböjt, fäst på bl.kronans rygg, strået nedtil kulliggande, något grenigt. 2.

V. på våta ängar a. Bl. i Julii.

H:n bör. (k. II. g. I. f. II. h. II.)

- A) — med ljusgula blommor.

Anm. Borsten äro merendels längre än bl.kronan, hvita med ett brunt knä midipå: felas understundom. Flera artförändringar gifvas, som gradvis förena *Agr. rubra* och *canina*.

H:n lika. De gifva på fidlanta ängar ett lent och godt hö. Deras bl:r äro ganska små, på härlika bl:skaf, med fina borst, hvarpå man bör noga gifva åkt för at skilja den från följande, som

** äro utan borst (muticæ).

- 5 — *stolonifera* (Kryp-Hv.) Bl.vippan utbredd: bl.fodrets 2:ne skal lika stora: strået nedtil kulliggande, krypande. 2.

V. på fidlanta ängar. Bl. i Julii, August. varierar ganska mycket. Har spensliga stråen, nedtil böjda
med

- med knån, hvarvid grenar stundom slå ut, äfven rottelningar, som i flygsand äro krypande: Bladen enjuka, smala. Bl.vippan yfvig, grön eller hvitagtig, med små bl:r och hårfinn bl.skaft, liksom på föregående, men utan borst på agnarne. H:n. (k. i. g. o. f. i. h. i. f. i.)
- A) — *alba* S. V. med platta blad och något rakt strå.
- B) — *decumbens* med vågige blad och nedliggande strå.
v. i flygsand.
- C) — *tenuifolia* med härlika blad och krypande strå.
v. på sidlanta ställen.
- 6 — *capillaris* (Hår-Hven) Bl.vippan med fina grenar, utbredd (yfvig,) bl.fodrs skal fyl- lika, lika stora. 2. V. på åkerrenar och ångar. r. Bl. i Jun. Julii Desf bl.vippa är brunaktig, tåt och yfvig som *A. spica venti*: Bl.kron. består af ett enda skal liksom *Alopecuri* och har inga rottelningar (stolones.) H:n. lika med *Kryphven*.
- 7 — *pumila* (Dvärg-Hv.) har raka knippevis stälda strån (många strån gå från en rot) och bl.vippan vetter åt en sida. 2. V. på sandiga ställen. r.
Anm. *Agr. stolonifera*, *alba*, *capillaris*, *pumila*, an- ses för varieteter af ett Species AFZEL. Obs. p. 24.
Kils A. *Polymorpha*. Hudf. Fl. Angl. p. 31.

31 ARUNDO. RÖR, Wafs.

- 1 A. *Phragmites* (Strand-Rör) har stor bl.vippa och 5blommigt bl.foder. 2.
V. i sjöar och vid åstränder. a. Är det största bland Sv. gräs. Bl. i Jul. Sept. Kils Skår-wafs, Blad-wafs Smol. Rör Upland.
H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i.) Då den slås strax efter höanden, blir det ett begärligt foder för mjölkekor, som deraf mycket mjölka. Se H. J. för Sept. 1779,
— br:s til taktåkning, mattor, m. m. HOFFB. p. 75.
Är i åkrar ett förtretligt ogräs, hvarpå exempel i Boh.
- 2 — *epigejos* (Berg-R. Berg-Wafs) Bl.vippan rak: bladen på nedre sidan glatte. 2.

V. på stenbackar. Bl. i Julii, Aug. är ett stråft grås.
Liknar *Agrost. arundinacea*.

H:n. S:s at dämpa flygsand.

Anm. Denna så väl som de 2:ne följande ha bl.foder med 1 blomma.

- 3 — *Calamagrostis* (Gren-Rör) Bl.vippan slak, bl. fodret slätt, med finåhårig bl.krona: strået grenigt, mycket bladfullt. γ .

V. på skogsångar och vid vatn. Bl. i Julii. Har utseende af *Agr. stolonifera*, men är mycket större och bladrikare. K:ls *Calamagrostis lanceolata*. Roth. Fl. Germ.

H:n (k. r. g. r. h. r.) Är ett nog gifvande och godt foder på skuggrika ångar.

- A) — med något hopdragen, gråaktig bl.vippa, strået utan grenar. (canescens, Wigg.) V. på ångar. r.

Anm. Flere varieteter förekomma häraf, som för korthetens skull gås förbi.

- 4 — *arenaria* (Sand-Rör) Bl.vippan axlik. Bladen sluta sig med en hvasf spets: åro långsamt med kanterna inböjde (likfom en half cylinder.) γ .

V. i flygsand. Skåne. Bl. i Jun. Aug. Bl.vippan liknar ett stort rågax: är vitaktig och bladen ljusblå. K:ls *Margräs* Skåne.

H:n. Pl:s at hindra flygsandens kringspidande.

Anm. De 3 sista tillika med *Agrostis arundinacea* föras af Roth. &c. til egit släkte under namn af *Calamagrostis*, hvars kännetekn är: Bl.fodr. 2/kaligt i blommigt, Bl.kron. omgifven med ull (basi pilosa.)

32 STIPA, FIÅDER-GRÅS.

- 1 *St. pennata* (Fiåder-Grås) har fiåderlika agnborst. γ .
V. på bergiga ställen V. Göthl. r. Bl. i Junii.

33 MELICA, SLOK.

- 1 *M. ciliata* (Grus-slok) Bl.vippan axlik. Bl.kron. hårig. γ .
V.

V. på torra ställen r.s. Bl. i Maji, Julii. Har fäderlika hår på blomfjällen.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I.) Pl:s på backar med fördel.

- 2 — *nutans* (Berg-Sl.) har enkel, lutande bl.vippa utan hår. Blommorne fitta åt en sida. 2.

V. i bergskrefvor a. Bl. i början af Junii. Des bl.foder är brunt, bl.kronan grönaktig.

H:n (k. II. g. I. f. I. h. II. gåfs &c. II.)

- 3 — *uniflora* (Lund-Sl.) Bl.vippan grenig, Bl.fodr. två-blommigt, (den ena blom. är ej hermaphrodit.) 2.

V. i skogslundar r. Bl. i Junii: är ganska lik föregående. R. Fl. Sc.

- 4 — *altissima* (Hög-Sl.) Bl.vippan stor, grenig, utan hår. 2. r. †.

Tål väl klimatet. H:n. förtr. Är ett högt, godt och mycket gifvande foder. Liknar *Melica nutans*, är större med tät och något grenig bl.vippa. Pl:s i torr jordmon hållt på ställen, där man vill behålla löfskog.

- 5 — *cærulea* (Blå-Sl.) Bl.vippan grenig, Blommorne mörkblå, cylindriske. 2.

V. på fidlanta ställen. Bl. i Junii, Julii. Har platta blad, som torkade hoprulla sig. Bl:erna likna *Aira släktet*, Bl.vippan något hopdragen, blåaktig, var. med isfärgade bl:r. Kils blå tåtel. L. Fl. Sv.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I.)

- A) — med utbredd bl.vippa och högt strå.

- B) — med hopdragen bl.vippa och krypande grenigt strå.
Anm. *Festuca decumbens* har likhet och utseende af detta släktet, men blifvit förd til *Festuca* för antalet af bl:rne, som äro 4 med rudiment til den 5, innom bl.fodret. Se *Festuca*.

34 AIRA, TÅTEL.

- 1 *A. caespitosa* (Tågt-Tåtel) Bl.vippan stor, utbredd: Blommorna glånsande (silfver-grå eller gula,) vid basen håriga, med korta borster: bladen platta, något fyl-lik. 2.

V. på ångar a. Bl. i Jul. Aug. På fetare jordmon växer nära til mans högd: har något bara strån och smala blad, samt tufvar sig vid roten.

H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II.) är ibland de mycket berömde gräsflagen. BERGII Tal om Sv. ångs-skötsel.

- 2 — *montana* (Back-Tåtel) Bl.vippan med krusige (hit och dit böjde) grenar. Bl.kron. vid basen hårig: bladen trinda, strået måst bart. 4.

V. på backar a. Bl:r i Julii. Har glänsande bl.vippa. H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.)

- 3 — *flexuosa* (Krus-T.) Bl.vippan med krusige grenar; bladen trinda, strået måst bart. 4. V. på torra st. r. Bl. i Julii. Har nästan silfverhvita bl:r. Lihnar ganska mycket föregående: skiljer sig derifrån endast med glatta eller släta bl.kronor.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.)

Anm. — agn och bl:r likna Avenæ slågtet. Krus-tåteln är förmodeligen en artförändring af backtåteln.

- 4 — *canescens* (Borst-T.) har trinda tagellika blad: bl.vippan axlik, under blomningen något utbredd 4. V. i flygsand Skåne. Bl. i Jul. Aug. Är litet gräs, med blek eller blåaktig färg, blå knappar, hvit bl.vippa, som sitter ofta innesluten innom öfverste bladet liksom i ett hölster. Liknar til blad och strå, Festuca ovina. H:n. (k. I. f. o.)

- 5 — *præcox* (Vår-T.) Bladen trinda, oingifva strået med en kantig slida. Bl.vippan axlik: Agnborsten sitter vid bl.kronans basis. ☉.

V. i sand r.s. Bl. först om våren. Liknar förra med krypande rötter: är ganska liten.

- 6 — *caryophyllæa* (Neglike-T.) Bl.vippan utspärrad (divaricata) med åtskilda bl:r, bladen trinda, tagellika. ☉.

V. i sand r.s. Dets bl:r hvitgrå som Airæ montanæ, hvilken den liknar, men är mycket mindre. Är liten nästan som föregående, med längre bl.skaft,

- 7 — *alpina* (Fjäll-Tåtel) Bl.vippan hopdragen: Bl:rna vid basen luddna: bladen platta, spetsiga (nästan fyl-lik.)

V. i Lappska fjällen r. Bl. i början af Julii: Är aldeles lik *Holcus odoratus* til blad, strå och bl:rs färg, utom at denna har mer spetsigt bl.foder, med 2:ne bl:r, hvardera med borst och något mer luddna bl.kronor. Bl.vippan mindre grenig. Torde vara en artförändring deraf.

- 8 — *subspicata* (Ax-T.) Bl.vippan axlik: Agnborsten mjuka nedböjda: bladen platta, strået mjukhårigt. 4.

V. i fjällen r.n. Bl. i Julii. Har korta strån: aflångt bl.ax med 2:ne bl:r inom bl.fodret.

- A) — *cristata* med 2, 4 bl:r inom bl.fodret: Bl.kron: med och utan borst. 4. V. i Stockholms skären r. Har 2, 3 gånger större strå än den från fjällen. Blad och strå äro öfveralt mjukhåriga (*pubescentia*.) Bl:rnas ställning kommer närmare öfverens med *Dactylis* än *Aira*. Bl:rne äro dock sällan mer än 2. Bl.kronan vit, genomskinlig, bl.fodert ljust endast i kanten: axet ser gråaktigt ut. K:ls *Poa cristata* S. V.

- 9 — *aquatica* (Kårr-T.) Bl.vippan utbredd, med flåta bl:r utan borst. Bl.kron. längre än bl.fodret, bladen platta. 4.

V. i vatn. Bl. i Junii. Varierar mycket. Små-axen 2, 3 blom. Bl.kron. färad, längre än bl.fodret, bladen platta, med krypande, nedliggande strå, och glatta stjerkblad, små brunaktige, trubbiga bl:r.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I.)

35 *HOLCUS. HOLK, Tåtel.*

- 1 H. *lanatus* (Ludd-Tåtel) har bl.vippa med luddna bl:r, Bl.fodr. 2blommigt: Den ena bl:an tvåkånad, utan agnborst, den andra eller 3bl:an med tillbaka böjd borst. 4.

V. på torr jordmon. Bl. i Julii. Har stor bl.vippa och breda blad nästan som *Phalaris arundinacea*.

H:n. förtr. (k. II. g. II. f. II. h. II.) Är ett af våra förnämsta gräsflag: kan pl:s på bara sanden och rotar sig fort: ofta trifves där intet annat gräs växer.

- 2 — *mollis* (Len-Tätel) Bl.vippan med flåta (måst bara) bl:r: bl.fodret 2blommigt: Den 2kônade bl:an utan borst, 3bl:an med borst som har knå på sig. *u.* V. på torra ställen r. Bl. i Julii. Liknar ganska mycket den förra och lärer vara en urart deraf. H:n. samma. Anm. Denna så väl som föregående råknas af en del Örtkännare til Airæ släktet. Jag behåller derföre namnet Tätel vid arterne. K:ls *Aira mollis* SCHREB. *Spic. Fl. Lipsf. p. 51.*

- 3 — *odoratus* (Myske-T.) Bl.vippan med glatta, spetfige bl:r: bl.fodret 3blom. utan borst med en 2kônad bl:a, som har 2 ståndare. *u.*

V. i skugga. Har gul bl.vippa, gula glänsande bl.foder-skål, 3blommige: (3bl:r sitta på sidan, den 2kônade midt i). Bl.kron. med lika agnskal, hårig, med guldgult fugg. Lukten behaglig. K:ls *Myskegräs*, *Majgräs*. *V.Göthl.*

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I.) Gräset fördrifver mal, lagdt bland kläder.

36 AVENA, H'AFRA.

- 1 *A. elatior* (Knyl-Hafra) Bl.fodret 2blommigt, 3bl:an med agnborst; den 2kônade utan. *u.*

V. på ångar, hälft i skärgården. Bl. i Julii Aug. Har lång och grenig bl.vippa. K:ls *Fromental* i Hushållsböcker.

H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II. h:ns II.) Dets mångdubbla nytta, se BERGII *Tal om H.* J. Dec. 1777, 1782. Ett rön har nyligen en Vän meddelat mig: 2 tunneland god åkerjord sådd med knylhafra ha gifvit på ett år 22 last hö, något öfver 1000 skålpund frö, som sålts åt Fröhandlare i Stockholm för

för 8 β. skålp. Man har svårt at uppgifva större afkastning på samma rymd. Då man ej vil låta gråset mogna til frö, kan det slås 2:ne gånger om året.

- 2 — *flavescens* (Gul-Hafra) Bl.vippan grenig, slak, Bl.fodret 3blommigt, kort: alla blommorna ha agborst. 2.

V. på Öland, Gothl. Bl. i Jun. Jul. med gul bl.vippa; har smärre blr än följande, hvilken den liknar. H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I.)

- 3 — *pubescens* (Back-H.) Bl.vippan grenig, Bl.fodr. 3blommigt, Bl.kron. vid basen hårig: bladen platta, under håriga: strået nedtil ludit. 2.

V. på backar. Bl. i Jun. Julii.

H:n. samma som följande,

- A) — med slåta blad och strån utan hår. Bladen omkring strået strimiga, ej skarpa.

- 4 — *pratensis* (Äng-H.) Bl.vippan axlik, Bl.fodr. 5blommigt. 2.

V. på torra ängar a. Bl. i Julii, bl:erna likna den förra; men bl.vippan är enkel, med små-ax nästan utan skäft, strå och blad skarpa utan hår. Bl.fodr. var. 2, 5blommigt.

H:n. ber. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I.)

- 5 — *fativa* (Allmän-H.) har 2 slåta frön innom hvart bl.foder. Det enas skal har borst. ☉.

H:n. allmänt känd.

- A) — *nigra* Svart-H. }
B) — *alba* Hvit-H. } från äldre tider odlade i Sver.

- 6 — *nuda* (Kubb-H.) Bl.fodr. 3blommigt, af hvilka 2 blr ha borst: den 3:dje år utan. ☉. †.

H:n. Ber. sådeslag: br:s i Ängland och på flere ställen: kan vänjas vid vårt klimat.

- A) — *strigosa* med 2blommigt bl.foder: Agnarne 2klufne (med 2 borst) i spetsen: Den vanliga agnborsten med knå. ☉. V. på åkrar. r. †. Fl. Sc.?

- 7 — *fatua* (Land-H.) Bl.fodr. 3blommigt: alla bl:erna ha

ha agnborst och äro vid basen håriga. ☉. V. på åkrar
Bl. i Jun. Aug. är svårt ogräs bland såden: utro-
tas efter sådesbergningen genom stubbens antåndande
och åkrens plöjande efteråt.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I.) Dets såd males i Da-
larne och nyttjas til bröd.

37 BRIZA. DARR, Darrgräs.

- 1 B. *media* (Darrgräs) har bl.vippa med ägglika
små-ax. F. II. A. Bl.fodr. kort. ☽.
V. på magra ångar a. Bl. i Junii.
H:n. (k. I. g. I. f. II. h. II.)

38 POA. GRÖE, Po-arter.

- 1 P. *aquatica* (Jätte-Gröe) Bl.vippan stor, utbredd
med 6blommige, jämbreda små-ax. ☿.
V. i vatn utmed Götha Elf, V.Göthl. Bl:r i Julii,
Aug. Har små-ax nästan som Festuca elatior: växer
3 alnar hög och är ganska bladrik: är ett af de
största Svenska gräs. Bl:nes antal inom bl.fodret
varierar emellan 6-10. K:ls Kaslevia V.Göthl.
H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I.) Pl:s både genom
rötter, och frön. Gräset bör slåa tidigt, annars blir
det nog stråft.
- 2 — *alpina* (Fjäll-G.) Bl.vippan utbredd, med 6-
blommige hjertlika små-ax. ☿.
V. i fjällen r.n. Bl. i Jul. är ganska lik P. *trivialis*,
varierar 4, 6blommig.
- A) — *vivipara* med frö som gro i axet. V. med förra r.n.
- 3 — *pratensis* (Ängs-G.) Bl.vippan utbredd, med
3, 5blommige, ägglika små-ax: strået trindt. ☿.
V. på ångar a. Bl. i Maji, Aug. Se Fig. 12. a.
Anm. Af denna ha vi många artförändringar. De
förmåmste äro:
- A) — *trivialis* Fl. Sv. med 3blommige vid basen ludna
små-ax: något hopdragen bl.vippa. V. på ängsbackar a.
Har

Har få bl.skaft 3, 5 från en punkt af strået. Bl.fodret är ibland 4-6blommigt, bladen smala, stundom hoprullade, varierar bredare på strået, som vid roten är något böjt med knå.

- B) — *angustifolia* med 3, 4blommige, litet ludna små-ax: långa, spånliga strån, bladen nästan trådlika, smala, Bl.vippan utbredd med 5, 6 grenar från en punkt. V. på ångar a.

Ann. Grånsen emellan *Poa* och *Festuca* är ibland svår at finna. Alla Po-arter ha platta små-ax med blr på 2 sidor, hvals-kantige (nästan kölförmige.) *Festucæ* (*Svingel-arterne*) hafva dem runda och slåta.

- C) — *palustris* med 3blommige, något ludna små-ax, bladen smala, under stråfva. 2. V. på kärrångar. Har små mörkbruna bl. ax: strået nedtil kulliggande.

- D) — *dubia* med stor grenig bl.vippan: små-axen 3, 5-blommige, nästan glatta: strået rakt, nedtil grenigt. v. på skogsångar r. Kils *P. dubia* Leers *Fl. Herborn.* *P. pratensis* Roth. *Fl. Germ. Linn. Fl. Sv.?* Små axen äro äggrunda platta, i spetsen svartbruna liksom svedda: bl.skaften stråfva, många utgå från en punkt af strået, som är knöligt, isynnerhet vid Roten, derifrån sido grenar utslå.

Ann. v. LINNÉ *Fil.* har vift at desse Poarter (*pratensis*, *angustif.* och *trivialis* &c.) äro blott artförändringar. *Disf. de nov. Gram. Gen.* Alla komma i nyttan öfverens at vara ett skönt foder,

H:n. lika (k. II. g. I. f. I. h. II.)

- 4 — *nemoralis* (Lund-Gröe) Bl.vippan smal (*attenuata*), små-axen måst 2blommige, spetsige: strået lutande. 2.

V. i lundar a. Bl. i Julii: Har mindre blr och blad än de öfrige; men ofta längre strå.

H:n. (k. I. g. I. h. I.)

- A) — med 3, 4 blr i små-axen: agnarne spetsige (nästan uddige.)

- 5 — *annua* (Hvit-G.) Bl.vippan utbredd med horisontella grenar, små-axen trubbig: strået platt (hopkramat,) nedtil kulliggande. V.

V. vid byar a. Bl. i Junii, Julii. Har grön eller
 hvitaktig bl.vippa, vågige mjuka blad.

H:n, Åtes gerna af alla kreatur: skal vara det bästa
 gräs at öka mjölken hos kor. Det är annars låg-
 växt och obetydligt, men skall kunna ökas i sin växt
 om man lindrigt far öfver marken med en vält. Asf.
 BERGII tal. p. 67.

- 6 — *compressa* (Berg-Gröe) Bl.vippan hopdragen
 (nästan axlik, med korta grenar,) sträet platt,
 vridit (obliquus.) 2.

V. i stenrösjor r. Bl.vippan sitter på en sida, med
 4, 5 blommor i små-axen. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

- 7 — *arenaria* (Sand-G.) Bl.vippan något utbredd:
 små-ax, 4 blom. utan skäft: blad. hoprullade. 2.
 V. på hafstrand r.s. Fl. Sc. Har hvitaktigt utseende
 kulliggande strå. Kils P. maritima Roth. Fl. G.

- 8 — *salina* (Fåger-G.) Bl.vippan utbredd, små-
 axen 5, 7 blommige, jämbreda, med trubbiga
 agnskal, sträet nedtil kulliggande. 2.

V. i vatn, diken &c. r. Har vacker uflående bl.vip-
 pa, med nedhängande grenar: blifvit hållen för
 en afart utaf Aira aqvatica. Skiljer sig derifrån
 med flere bl.r, 3 til 9 inom samma bl.foder; släta
 agnskal (ej ådrigt råflade,) skarpa bl.skäft. Kils Ai-
 ra aqvatica var. A) Sv. Fl. Ed. 1.

- 9 — *bulbosa* (Knyl-G.) Bl.vippan något utbredd åt
 en sida: små-axen 4 blommige, Roten knölig
 (likform en lök.)

V. i Södermanl. r. är liten och låg til växten, med
 smala hoprullade blad, hopdragen blomvippa, små-
 axen platta.

- A) — *vivipara* med lök-afstrande bl.vippa.

Anm. *Poa fluitans*, *elatior*, Mönch. Hasf. se *Festuca*.
Poa glomerata Zinn. se *Dactylis glomerata*.

39 FESTUCA, SVINGEL.

* Med bl.vippa på en sida (secunda.)

- 1 F. ovina (Får-Svingel) har hopdragen bl.vippa,
 borst-

borstbårande; strået 4kantigt, måst utan blad:
Bladen trinda, tagellika. 2.

V. på backar a. Bl. i Junii, Aug. Har smala stråen, som kånnas kantiga, då de rullas emellan fingrarna, och blad som på Nörd. striffa. Bl.vippan merendels brun. H:n. ber. (k. I. g. I. f. II. h. I.) K:ls Linnæi färggrås och anses för fårens bästa föda.

A) — med frö, som gro i axet (vivipara) r.n.

B) — med gulaktig bl.vippa, bredare blad och högre strå. K:ls F. *Bromoides*. S. V. r.n.

2 — *rubra* (Röd-Svingel) Bl.vippan borstbårande, med 6blommige, stråfhårige små-ax: strået trindt. 2.
V. på ångar a. Bl. i Jun. Julii. Förekommer både med slåta och ludna bl:r. Den yttersta bl:an i axet är merendels gall-bl:a och utan borst. Liknar föregående: är större, rotbladen nästan tagellika: varier. med något breda blad på stjelken: strået är plattat på en sida, måst trindt: Bl.vippan brunaktig, i lundar ofta ljusgul, med små-ax 5, 7blommige, knapt håriga. H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I.) En del gråslindar omkring Falun utgöras af denna och vårbrådden (*Anthoxanth.*)

3 — *elatio*r (Ång-S.) Bl.vippan grenig, rak; sitter något åt en sida, små-axen måst utan borst, trinda. 2.
V. på ångar a. Bl. i Jul. Aug. Har stor bl.vippa, merendels brunaktig: strået rakt, bladen platta, ofta in åt hoprullade, små-axen platta under blomtiden. Är ibland de bästa Ånggrås. Frön något stora: kunna samlas til vinterföda åt höns och gåfs.
H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.)

A) — *adscendens* med gulaktig bl.vippa, trinda små-ax, strån böjda nedtil. K:ls F. *adscendens*. Fl. Sc. Liknar F. *fluitans*. V. på torra ställen på åkerrenar och vid diken.

B) — *littorea* med något stråf bl.vippa, aflonga, bruna små-ax; som äro 4, 6blommige, utan agn. 2. V. på hafstrand. K:ls *Bromus littoreus*. Fl. Sc.

4 — *arundinatea* (Wals-S.) Bl.vippan grenig, något

got lutande: små-axen aflonga, trubbiga, utan borst med slarfvig spets (laceræ.) 2.

V. i vatn, utmed Motala elf, vid Norsholm. Ö. Göthl. Anm. När jag träffade detta gräs först 1791, fick jag ej nog tydeliga exemplar. Trodde det då vara *Aira arundinacea* Linn. och under det namnet tog up det i min *Flora E. r.*; men nu är jag underrättad at V. LINNÉS är helt annat och detta ett förut hos oss okänt gräs, som bör föras til *Svingel-arterne*. Liknar närmast *Festuca elatior*; men är mycket större. Bl.fodrets skal (glumæ) slåta, kupiga, ej med utstående kanter (kölformige) som *Poa*. Strået är högt, rakt, (nästan vid mans högd) Bladen breda, skarpa; torra hoprulla sig inåt med kanten liksom *Melica cærulea*: Bl.vippan aflång, slak, små-axen 3, 4blommige. Bl.fodrets skal lansetlika glatta, 3feniga, långa som bl.kronan: Det ena skalet något större: Bl.kronan med 2 skal, det ena (det mindre) spetsigt, helt; det andra eller större slarfvigt, med 3 uddar, genomskinlige. Häraf synas små-axen håriga och likna en *Aira*.

H:n. (k. II. f. I. h. II.) Bör flås tidigt, annars blir det för groft.

** Ha bl.vippa lika spridd åt alla sidor (æqualis.)

- 5 — *capillaris* (Små-Svingel) Bl.vippan lutande: små-axen trinda, utan borst: strået nedtil kulligande (med utbredda grenar.) Blad. tagellika. 2. V. på Öland nära hafstranden r. Är ganska liten nästan som *Carex capillaris*, hvilken den med sina små bl.ax och smala bl.skaft liknar. Med *Manna-Svingeln* har den annars nog likhet; men bladen äro trinda, bl.axen 4, högst 5blommige. K:ls F. fluitans A. i min Sv. Fl. E. 1. Bör med den icke sammanblandas. Jag har derföre nu uptagit den som särskild art.

- 6 — *fluitans* (Man-S. Mannagräs) Bl.vippan rak, grenig, små-axen trinda, utan borst. 2.

V. i vatndiken a. Bl. i Junii, Jul. Har flytande blad, liksom *Flotgräs*: små-axen långa med trubbiga.

något senige agnar nästan som en *Poa*: Under blomningen platta, med blkr i 2 rader. K:ls *Poa fluitans* Mönch. Hasf. Gåsgräs Smol.

H:n. förtr. (k. or. g. i. f. i. h. i. f. i.) ätes gerna af vatnfoglar. De bekanta *mannagrynen*, som äro vålsmakeliga och födande, beredas deraf i Polen. Deras beredningsfätt se *Linn. Skånsk. resa* p. 349.

- 7 — *decumbens* (Ax-Svingel) Bl.vippan rak: små-axen nästan åggrunda, utan borst, med bl.foder som är större än bl.kronan: strået kulliggande. 4. V. på sidl. ångar. Bl. i Junii, Aug. Har silfvergrå stora blkr nästan som *Melica*: strån nedtil håriga. K:ls *Melica decumbens* Web.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i. höns och gås II.)

40 DACTYLIS, EXING,

- 1 *D. glomerata* (Hund-Exing) Bl.vippan hopklafad, sittande åt ena sidan. 4.

V. på fet jordmon a. Bl. i Jun. Jul. Bl:na sitta tätt tilhopa, på högt och bladrikt strå. Bladen äro något stråfva.

Efter små-axens figur kunde föras til *Poa*-slågtet.

H:n. förtr. (k. II. g. i. f. i. h. i.) Är Ängelsmännernas berömda *Orchards-grafs*. Kan slå 2 gånger om året.

41 BROMUS, LOSTA.

- 1 *B. secalinus* (Råg-Losta) Bl.vippan utbredd: små-axen åggrunda (måst aflånga,) med rak borst. 6.

V. bland råg a. Bl. i Junii, Julii.

H:n. (k. II. g. i. f. i. h. i. f. i.) Frön åtas af foglar.

K:ls *Råg-Svingel* Smol. *Lösta* Upl. *Gåshafre* Gothl.

Faxe V. Göthl. *Gasfe* Skåne. *Svemmel* Dahl.

- A) — *vitiosus* Weig. obs. bot. Bladen glatta: Bl.vippan lutande med 6, 8 grenar; små-axen flåta, plattade, 8, 9blommige, med fylrika borst.

- B) — *hordeaceus*, små-axen lansetlika 12-16blommige, med hvitkantadt bl.foder, rak borst: bladen under något ludna. K:ls *Br. multiflorus* Weig.

Ann. Sådd i Trågårdar blir den *Br. fecalinus*. Är svårt at finna skiljetekn emellan desse och de 2 följande.

- 2 — *arvensis* (Ren-Lofa) Bl.vippan lutande, med aflånga små-ax. ☉.

V. på åkerrenar a. Bl. i Julii, Bl.vippan är brunaktig, bl.fodret med hvit kant: små-axen 5-8-och flerblommige: Bladen och stjälk nedtil hårige.

H:n. (samma som *Br. fecalinus*.)

- A) — med grön bl.vippa, utbredd, lutande.

- 3 — *mollis* (Ludd-L.) Bl.vippan måst uprättstående luden, små-axen aflånga, hvitkantade med rak borst, bladen mjukhåriga. ☉.

V. på ångar. Bl. i Junii. Är ganska lik *Br. fecalinus*: har rakare och mindre bl.vippa, små-ax, 6-10-blommige: borst af blommans längd. K:ls *Br. sec. β. hordeaceus*. Fl. Sv. Monne skild från *Br. fecalinus*? H:n. (som förra.)

- A) — *nanus* Weig. med få bl.ax (2, 3) 6blommige. V. låg, på torra backar. Flere strå upkomma ofta från en rot.

- 4 — *testorum* (Tak-L.) Bl.vippan lutande (hänger nästan åt en sida), med jämbreda små-ax: långa borst. ☉.

V. på tak och torra ställen a. Bl. i Julii. Har stråfhårig bl.skaft: Bl.vippan ser hårig ut af de långa borsten och smala axen.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I.)

- 5 — *sterilis* (Berg-L.) Bl.vippan lutande: Bl.fodret fyllickt, små-axen aflånga, plattade (disticha) med tvåsidige borst. ☽.

V. på bergaktiga ställen. Bl. i Jun. Jul. Små-axen 5-9blommige: åro i början jämbreda, men bli sedan utspärrade (divergent.) K:ls *Br. grandiflorus* Weig. Liknar aldeles föregående; men har bredare blad, mer utbredd och nästan rak bl.vippa: Små-axen platta (ej cylindriska), med långa agnborst. Prof. WEIGEL förenar denna och den föregående til ett species. Obs. Bot. Gripsw. 1772.

6 — *giganteus* (Lång-Lofa) Bl.vippan lutande, små-axen 4blommiga, borstbårande. γ .

V. i skugga r. Bl. i Jul. Aug. Har ganska lång bl.vippa och högt strå, nästan til manshögd, med $\frac{1}{2}$ tums breda blad. Bl.vippan är grenig, slak.

H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II.) Råknas bland de förmonligaste hushålls-gräs på skogsångar.

A) — med ganska grenig bl.vippa och längre borst.

7 — *pinnatus* (Sparr-L.) Bl.vippan axlik (utan grenar,) små-axen skiftevis sittande, måst utan skäft, trinda, med korta borst. γ .

V. på torra ställen Öland &c. Bl:r i Jun. Jul. Des ax likna *Triticum repens*. Har gulaktigt utseende af små hår, som öfvertäcka gräset.

H:n. ber. (k. I. g. I. f. I. h. I.)

A) — *gracilis*, med smala strå och längre borst: axen nästan lutande. V. i skogslundar. r.

42 SECALE, RÅG.

1 *S. cereale* (Råg) Har långa agnar och stråfbårigt bl. foder $\mathcal{D}$. $\dagger$. H:n. allmänt känd: är förmodeligen det äldsta sådeslag i Norden.

A) — *hibernum* vinterråg, odlas a. i lera, och svartm.

B) — *vernum*, vår-råg $\odot$. V. hälft i sandmylla.

C) — med grenigt ax (*composita*.) På fet jordmon. r.

43 TRITICUM, HVETE.

1 *T. cereale* (Allmänt-Hvete) Bl.fodret 4blommigt, Bl.kronan vid, något upblåst. $\mathcal{D}$.

Bl:r i Junii. Har tjocka ax, med slåta agnar. Des bl:r sitta tätt på hvarandra (*imbricati*.)

H:n. förtr. Är kan hända af alla sådesarter den förmanligaste, och måst födande: älskar lerblandad och väl ansad åker.

A) — *aestivum* (Sommar-Hv.) axen glatta, med borst. $\odot$.

B) — *hibernum* (Vinter-Hv.) axen utan borst. $\mathcal{D}$.

D 2

C) —

- C) — *turgidum* (Kubb-Hv.) Bl.fodret ludit, trubbigt, för öfrigt som den förra. D. V. bland annat hvete. H:n. som förra.

Anm. Gradvis gå desse 3 föregående, som blifvit ansedda för särskilda arter tillsammans. K:ls *Tr. segetale*. Salisb.

- 2 — *Spelta* (Spelt-Hv.) Bl.fodret 4blommigt, med två spets (likom afhuggit:) har 2kånade blr med borster: 3bl:an midti utan borst. D. H:n. Ett berömdt *Hveteslag*.

- 3 — *repens* (Qvick-Hv.) Bl.fodret spetsigt, 4blommigt; bladen platta. V. på åkerrenar a. Har blad och ax nästan som *Lolium perenne*, men på denna sitta små-axen med sin platta sida mot axfåstet (rachis,) på *Lol.* perenne med sin kant (distichæ.)

A) — med glatta borstbårande små-ax. V. i skugga.

B) — med något ludna och klubbiga små-ax. V. på högländta ställen. Smol. r.

M:n. *Ap.* Roten brukas i decocter, gör samma nytta som tunn hafresoppa.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.) — Kan med fördel cultiveras på god jordmon: pls både med rötter (sönderhackade) och frön: är på sådes-åkrar et besvärligt ogräs. Rötterna kunna samlas bland nödbröds-ämnena under dyr tid.

44 HORDEUM, KORN.

- 1 *H. vulgare* (Allmänt Korn, Bjugg) med 6radige ax, 2 rader stå mera uprätt (til axfåstet tryckta:) alla blr äro 2kånade och med borst. ☉.

V. på åkrar a.

M:n. *Vörtsirup* beröms i bröstsjukdomar. *Kornvatten* (en soppa af tvättat korn) är ganska tjenlig dryck i sjukdomar och där feberhetta bör dämpas.

H:n. Allmänt känd. Är odlad från äldsta tider i Sverige.

- 2 — *hexastichon* (Himmels-K.) axen 6radige, alla raderne lika utstående, med borst och tvåkånade blommor. ☉. ✕.

Är ganska godt sådeslag: tål klimatet.

Kornen falla sina skal då de bli mogna.

- 3 — *distichon* (Gumring-Korn) har gbl:er på platta sidan af axet, utan borst: Frön kantige, halft öfver hvarandra liggande (*imbricata*.) ☉. ✕.

Odlas allmänt i en del Svenska Provincier.

M:n. Ap. KORNET brukas til Kornvatn.

H:n. öfverträffar allmänna Kornet i godhet.

- 4 — *zeocriton* (Skyffel-K.) gbl:er på sidan, utan borst: Frön kantige, med skal (*corticata*) stå utspärrade med långa borst. ☉. ✕.

Är ett berömt Kornslag.

- 5 — *murinum* (Vild-K.) gbl:er på sidan, med borst Bl.fodret (svepen) med hår i kanten. ☉.

V. vid ståder, på vallar, i Skåne. Bl. i Jun. Jul. Har ax som råg. H:n. (k. r. g. r. f. r. h. r.)

- A) — *secalinum*, är lik förra, men har trinda, stråfva och tagellika svepen. r.

45 ELYMUS. ELM, Strandråg.

- 1 *E. arenarius* (Strand-Elm) axet rakt, bl.fodret hvit-luddit, längre än bl.kronan. u.

V. i sand vid hafvet. Bl:er i Julii: har stora hvita ax som Hvete, och blåaktige gräsblad.

H:n. (k. r. g. r. f. o. h. r. f. r.) — är tjenligast at dämpa flygfand med. K:ls Sandhafre Skåne. Rötterna kunna ock tjena til nödbröd.

- 2 — *caninus* (Qvick-E.) axet lutande, finå-axen raka, utan svepen: de nederste äro dubbla (*geminae*.) u. V. i skogslundar r. Bl:ar i Julii. Liknar ganska mycket *Triticum repens*: men har längre ax och agnborster, bredare blad och knäpt krypande rot.

Anm. De nedre dubbla axen fela understundom, äfven des bl.skärm eller svepen som utgöra rätta kämeteknet på släktet: Den borde således föras från det-

ta til *Triticum*. Jag har behållit den här efter von LINNÉS förefyn.

46 *LOLIUM, REPE.*

- 1 *L. perenne* (Ren-Repe) axet utan borst med platta, mångblommige små-ax. 2.

V. på åkerrenar a. Bl:r i Julii: strået med långt axfäste. snedt, liksom halft vridit, platta små-ax utan skaft på 2 sidor sittande: se Fig. 17. Mognar sent. K:ls Raygräs Ångland.

- A) — *tenue* små-axen 3blom. nästan trinda. V. på torra st. H:n. (k. II. g. I. f. II. h. II.) Pl:s hålt i fet lera.

- 2 — *temulentum* (Dår-R.) axet borstbårande, små-axen platta, mångblommiga. ☉. r.

V. bland Korn. Bl:r i Junii, Aug. Bl:skärmet långt, utan borst.

- A) — med långspetigt bl:skärm: bl:rne utan borst. V. ibland Lin och vårsåd Dahl, &c. Har rakt strå, ej vridit ax, som *Lol. perenne*, hvilken den liknar.

H:n. (k. O. g. O. f. O. h. O. f. I.) anses för skadelig på dricka, gör yrsel och blindhet, om det til mängd kommer ibland kornt, hvaraf dricka brygges.

47 *CYNOSURUS, ELFVING.*

- 1 *C. cristatus* (Kamb-Elfving) har mångdelte, liksom parbladige svepen. 2. F. 18. B. a. V. på ångar. Bl:r i Julii. Har aflångt ax med bl:r åt en sida sittande. K:ls Kamb-Exing. Fl. Sv.

H:n. (k. I. g. O. f. I. h. I. f. O.) Har blifvit recommended til ångs-cultur. *LOSTB. disf. Cult. prat. art. p. II.* Ger ett lent och godt gräs.

- 2 — *cæruleus* (Blå-E.) svepet helt, axet åggrundt, (blåaktigt.) 2.

V. på sidlåndta ångar. Bl:r i Maji, Junii, strået kort, nästan bart, utan blad: Bladen korta, tufva sig: axen blågrå, ha stundom gula måst blå bl:knappar Bl.

Bl.skärmen (svepet): flera fjäll, äggrundt spetsige, 2blommige: *Bl.kronans* yttre skal 3tandat, det inre 2tandat med små borst. *Bl:ar* tidigt om våren på magra ställen och där utgöra de så kallade elfdansar. K:ls deraf elfdanse, elfexing.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.) Dets rötter förqvåfva *Enbuskar*. HOFFB. Samma egenskap tros *Avena pratensis*, *Agrostis arundinacea* &c. hafva på högl. ställen.

Anm. Emellan en del gräsflag såsom *Aira* och *Avena*, *Festuca* och *Bromus*, *Poa* och några *Festuceæ*, *Elymus* och *Triticum* är nog svårt at finna såkra skiljetekn. Jag har hufvudsakligen vid examineringar gifvit akt på: Vid *Aira*, dets agnborst och tunna nästan genomskinliga agnar: *Avena*, dets ledfulla och vridne borst: *Festuca*, dets något åtskilda bl:r, trinda, flåta agnar, spetsige, utan borst: *Bromus*, dets tått sittande bl:r och borst nära eller nästan i spetsen af agnarne. *Poa*, dets glatta små-ax, med tått sittande bl:r. Agnarne med genomskinlig kant, senige (med uphöjde linier som ses lätt med microscop,) och nästan kölförmige bl.foder-skälar. *Dactylis glomerata* kommer nära intill *Poa*. *Elymus*, dets långa och spetsiga bl.skärm, flockvis sittande. *Triticum* dets korta, nästan trubbiga bl.skärm. *Lolium* känns derifrån med platta tufidiga små-ax, hvars kant (ej platta sidan) sitter emot axfästet (rachis,) som är urhålkat svarande emot bl.skärmen.

4 CLASSEN.

TETRANDRIA, FYRMÅNNINGAR.

Denna Class kns med 4 stndare, som ro jmnflora. En del dets Vxter variera med 3; men deraf har ingen Grsblommor, som i fregende 3:dje Class. Af ord. nat. ro i synnerhet ADGREGATE, STELLATE och CUCURBITACEE mrkelige, hvars nytta i Medicin, Hushllningen och til frgmne r tskillig. Vi mrka:

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNDE.

- * ADGREGATE. *Vxter med flere blomster tillsammans, inom gemensamt bl.foder.*
 Anm. Hvert blomster har enskilt bl.foder, enbladig bl.krona och bara frn, som st skilde frn hvarandra: En del ha utseende af Syngenesia, men knapparne ro hr tskilda.
- 48 VALERIANA. *Gemensam. bl.fodret (svepet) 2bladigt Bl.kronan med 5klufvit brm. Pipen med 1 knl p ena sidan. Stndarne mst 3.*
- 49 GLOBULARIA. *Gemensam. bl.fodret bestr af fver hvarandra liggande fjll, enskilda r pipigt, inunder fret: Bl.fstet fjllfullt.*
- 50 SCABIOSA. *Gemensam. bl.fodret mngbladigt: enskilda dubbelt, fver fret, bl.fstet ngot fjllfullt: frn krustaggige (coronata.)*
- 51 DISPACUS. *Gemens. bl.fodret mngblad. enskilda ganska litet, fver fret: Bl.fstet utdragit (coniskt,) fjlligt.*
- ** STELLATE. *Vxter med blad omkring stjlken, i krans. Ha alla enbladig bl.krona och 2 bara frn (bicocce.)*
- 52 SHERARDIA. *Bl.kronan trattlik: Frn 3tandade.*
- 53 ASPERULA. *Bl.kronan trattlik (med pip.) Frn klotrunda.*
- 54 GALIUM. *Bl.kron. platt (utan pip.) Frn klotrunda.*
- 55 RUBIA. *Bl.kron. klcklik; Bren 2:ne: 1 fr i hvardera.*

*** Ha

*** Ha axlika blommor (subspicatæ:) enbladig bl.krona och täkta frön.

56 SANGVISORBA. Bl.fodret 2bladigt, Bl.kronan platt, 4flikig, med fröhus, som är 4kantigt, emellan bl.fodret och bl.kronan.

57 PLANTAGO. Bl.fodret 4delt, Bl.kronan med 4 tilhaka böjde flikar; Ståndarne ganska långa: Fröhus af 2 rum, öppande sig tvärs öfver (circumscissa.)

58 LITTORELLA. ♂ och ♀ (sambyggare) ♂:s bl.krona som på Plantago. ♀:s Bl.foder o. Bl.kron. måst 4flikig, med långt stift.

**** Med kärnfrukt (cucurbitaceæ.)

Anm. Ha ♂ och ♀ blr färskilt med hopväxte knappar, 3-5, nästan som Syngenesisterne.

59 CUCURBITA. Bl.kronan 1bladig med 5klufvit bräm: Ståndarne med 3 strångar: Pist. 5klufven: Kärnfrukten med många frön, som i brådden äro upsvälde.

60 CUCUMIS. Bl.kronan med 5delt bräm: Ståndarne 3: Pist. 3klufven: Kärnfrukten med hvaskantige frön.

61 BRYONIA. Bl.kronan med 5delt bräm: Ståndarnes strångar 3, knapparne 5: Pist. 3klufven: Kärnfrukten klotrund, med många frön.

CENTUNCULUS, minimus. }

THESIUM, alpinum. } Se Pentandria, igynia.

***** Ha fyra kronblad. (Tetrapetali.)

62 TRAPA. Bl.fodret och Bl.kronan 4bladige. Frukt nöt med 4 taggar.

63 CORNUS. Bl.foder och bl.krona måst 4delte, öfver frukt-åmnet. Frukten af 2 rum.

EVONYMUS europæus. Se Pentandria, igynia.

CONVALLARIA bifolia. Se Hexandria, igynia.

CARDAMINE hirsuta. Se Tetradyndamia, Siliquosæ.

***** Ha endast Bl.foder (utan Bl.krona.) Incompleti.

64 HIPPOPHÅË. ♂ och ♀ tvåbyggare: Bl.fodret 2delt, Frukten bär med ett frö.

65 VISCUM. ♂ och ♀ tvåbyggare: Bl.fodret 4delt. Bär med 1 hjertlikt frö.

- 66 MORUS. ♂ och ♀ sambygg. ♀ *Bl.fodret* 4delt, fastfullt (bårlikt). *Frö* 1.
- 67 URTICA. ♂ och ♀ sambygg. ♂:s *Bl.foder* 4delt, ♀:s af 2 fjäll, med honungshus midti såsom en liten bågare. *Frö* 1, glänfande.
- 68 ALCHEMILLA. *Bl.fodret* 8delt, (4 smårte delar.) *Frö* 1, bart.
Anm. APHANES har 4delt *bl.foder*, 1, 2 *stift*, 1, 2 *frön* bara. *Jämf.* Dem. AFZELII *obs.* de *Veg.* Sv.
Är där förenad med föregående.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

- 69 CUSCUTA. *Bl.fodret* 4klufvit: *Bl.kronan* 1bladig 4flikig: *Fröhus* af 2 rum.
MYRICA och BETULA. Se *Polyandria Amentaceæ*.
GENTIANA *campestris*. Se *Pentandria*, 2gynia.
ALCHEMILLA (aphanes) *arvensis*. Se förut, 1gynia.

3 Ord. TRIGYNIA, TRIQVINNADE.

- 70 MONTIA. *Bl.fodret* 2delt: *Bl.kronan* 1bladig: *Fröhus* af 3 frön: *Ståndarne* 3-5.

4 Ord. TETRAGYNIA, FYRQVINNADE.

- 71 TILLÆA. *Bl.fodret* 3, 4delt, *Bl.kronan* 3, 4bladig *Fröhus* af 3, 4 rum, många frön.
SAGINA. *Bl.foder* och *Bl.krona* 4bladige. *Fröhus* af 1 rum. Är en art af SPERGULA. Se *Decandr.* 3gynia.
- 72 POTAMOGETON. *Bl.fodr.* 4delt, *Bl.kron.* 0. *Stift.* 0. *Frön* 4 bara: *Ståndarne* 4.
- 73 MYRIOPHYLLUM. *Bl.foder* 4delt, *Bl.krona* 0. *Frön* 4, bara. *Ståndarne* 4, 8. ♂ och ♀ måst sambyggare.
- 74 RUPPIA. *Bl.foder* och *Bl.krona* 0. *Frön* 4 bara, sitta på litet skaft (*pedicellata*).
ELATINE *triandra*. Se *Decandria*, 4gynia.
AMARANTHUS *Blitum*. Se *Pentandria*, Digynia.
LINUM *Radiola*. Se *Pentandria*, 5gynia.

5 *Ord.* POLYGYNIA, MÅNGQVINNAD.

- 75 EMPETRUM. ♂ och ♀ tvåbyggare: *Bl.fodret* och *Bl.kronan* 3bladige: *Ståndarne* 3: *Stift.* 9: *Bår* med 9 frön.

4 *Clasf.* TETRANDRIA, Fyrmånn.1 *Ord.* MONOGYNIA, ENQVINNADE.

48 VALERIANA. VALERIANA, Vänderot.

- 1 *V. officinalis* (Vånd - Valeriana) är tremånnig: dess örtblad parbladige (*pinnata.*) 2.
V. i skogsångar. *Bl.ar i Julii.* *Aug.* *Har hvita i början rödaktiga bl.r.* *K:ls Vänderot Ö.Göthl. Vånd-ört Upl. Welamsrot Dalarne, Ståmgrås Ångermanl. M:n. Ap* *ROTEN:* är förtr. mot fallandesot, hufvudverk (af fel i underlifvet) och nerffsjuka m. m. Drifver bäst *menses* (förer ej våld på naturen.) Tjenar ock mot maskar. D:s 3 qvintin til 1 lod, om dagen.
Anm. Roten samlas vårtid, hålft på torra ställen.
H:n. (k. oi. g. II. f. II. h. oi. f. o. b. I.)
- 2 — *dioica* (Tvåbyggare - V.) ♂ och ♀ tvåbyggare: Bladen lyrtaggade, helbräddade. 2.
V. på magra ångar r.s. *Bl.ar i Julii:* *Har de öfverste bladen pinntaggade, de nederste lyrtaggade, med helbräddade flikar, bl.rna hvita.*
H:n (k. I. g. II. f. II. h. I.)
- 3 — *locusta* (Vinter - V.) har tudelt stjelk, hela nästan jämbreda och trubbiga blad. ☉. r. ✱.
Vild är den knapt stor som föregående, men planterad blir den mycket större, grenig och med flikige blad.
K:ls Vinter-rapunzel.
H:n. Brukas bland grönkål vårtid.
- 4 — *Phu* (Stolt - Baldrian) Rotbladen odelta: stjelkbladen parbladige. ✱.

V. hög, med stor utbredd bl.vippa.

H:n. Br:s til fallat. Pl:s i bördig jordmon.

49 GLOBULARIA, SKRABBA.

- 1 *G. vulgaris* (Bergskrabba) har på stjelen lanfettlika blad, vid roten aflonge och (i spetsen) tre-tantade. 2.

V. på berg, Öland. Gothl. r. Bl:r i Junii: har nästan klotrundt bl.hufvud: blå bl:r, stjelen fjällig med små blad.

50 SCABIOSA, VÅDD.

- 1 *S. succisa* (Ång-Vådd) stjelen enkel: bladen aflonga, lanfettlike: Bl.kronan med 4 lika stora flakar. 2.

V. i ångar. Bl:r vid stottertiden: har blå stundom, hvita bl:r: rotbladen aflonga: stjelenbladen smala, lanfettlika helbräddade: variera håriga och glatta.

M:n. Örten är aflagd på Apotek. K:l's *Morsus Diaboli*. H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. b. II.) — Bladen färga grönt och gult. K:l's *Blåhattar* Bohus.

- 2 — *arvensis* (Åker-V.) stjelen grenig, stråfhårig: Bladen pinntaggade, de nederste hela: Bl.kronan i kanten utdragen (*radiata*.) 2.

V. på åkerrenar &c. a. Bl:r i Jun. Aug. Har stora rödblå bl:r, som likna *Syngenesisterne*: Rotbladen aflonga, inskurna, stjelenbladen djupt delta (parbladigt inskurna), de öfverste lanfettlike, bl:skafen långa, varierar med hvita blommor. K:l's *Båtsmän* Skåne.

M:n. Aflagd. H:n (k. I. g. I. f. I. h. I. b. II.) Blad brukas bland kål om våren.

- 3 — *columbaria* (Fålt-V.) stjelenbladen findelta, parbladige: Rotbladen åggrunda, naggade: Bl.kronan i kanten utdragen, 5flikig. 2.

V. på torra ställen, Öland. &c. Bl:r i Julii. Har slät stjelen, blå eller gulaktige bl:r: rotbladen nästan lyrtaggade, släta. H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I.)

51 *DIPSACUS. KARDER, Kardtistel.*

- 1 *D. fullonum* (Karder) Bladen sitta på stjelen utan bladskäft, i kanten sågade. D. †.

Blar *Julii Aug.* Har hög, taggig stiel och stora bl. hufvuden.

H:n. (b. 11.) bris vid Fabrikerne til ullens beredande.

52 *SHERARDIA, SCHERARDSÖRT.*

- 1 *S. arvensis* (Scherardsört) har små bl:er sittande i toppen (innom bladlika bl. skärm:) alla bladen sitta i krans omkring stjelen. ☉.

V. i åkrar r.s. Blar i *Julii*: Har blå blommor.

H:n. (k. o. g. 11. f. 11. h. 11.)

53 *ASPERULA, MADRA.*

- 1 *A. odorata* (Myske-Madra) har 8 lantsetlika blad, i krans omkring stjelen. Stjelen enkel uptil grenig, med bl. vippa. 2.

V. i skugga. Blar i *Jun.* med hvita, vålluktande bl:er.

M:n. *Ap.* k:ls *Matersylva*: ÖRTEN tjénar måst på vin at gifva god smak.

H:n. (k. 1. g. 1. f. 1. h. 1. f. 1.) Dets lukt fördrifver mal, lägges ibland kläder. K:ls *Myska Smol. Myska Skåne.*

- 2 — *tinctoria* (Fårg-M.) Dets blad åro jämbreda. Stjelen grenig, med 6 blad nedtil, och 4 uptil i krans. Bl:rne merendels 3klufne. 2.

V. på bergbackar. Blar i *Junii*: Har smalare blad än föregående. Ståndarne 3.

H:n (k. 1. g. 1. f. 1. h. 1. f. o.) Rötterna fårga ylle-rödt. M:n. Rötterna kunna nyttjas vid alla tilfällen där krapp pasfar. Se *Rubia*.

54 *GALIUM, MÅRA.*

- 1 *G. boreale* (Fålt-Måra) stjelen rak, med 4 lantsetlike blad i krans: Frön stråfhåriga. 2.

V.

V. på torra fält a. Bl:ar i Julii, Aug. Har vit bl.ruska: bladen glatta: bl.skårmen 2:ne ågggrunde. H:n. (k. or. g. i. f. i. h. o. f. i.) ROTEN fårgar ylle rödt. K:ls Måra Dahl, Hvitmåra Ångermanl. Mat-tara Ö.Botn.

A) — med ganska låg stjerk. V. på backar.

2 — *palustre* (Kårr-Måra) Stjälken med utbredda grenar, nedliggande: Bladen 4 i krans, aflonge, nedtil lansetlike. 2.

V. i vatn a. Bl:ar i Jun. Jul. Aug. Har hvita bl:r och olika stora örtblad, svartnar då den blir torr. H:n. (k. i. g. o. f. i. f. i.)

3 — *trifidum* (Tre-M.) Stjälken stråf (scaber), nedliggande, med 3, 4 jämbreda blad i krans. Bl.kronan 3klufven. 2.

V. på våta ställen r. Bl:ar i Jul. år lik G. *palustre*, men mindre. Dess blad åro något lansetlike, trubbiga. V. A. H. 1789. p. 40.

4 — *uliginosum* (Myr-M.) Stjälken flak: Bladen 6 i krans lansetlike, i brådden fint-fågade: Blommorna större ån frön. 2.

V. på vatnagtiga ställen a. Bl:ar i Jul. Har hvita bl:r, liknar G. *palustre*: år mindre, svartnar ej. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

5 — *saxatile* (Grus-M.) Stjälken nedliggande, mycket grenig, med 6 blad i krans, som åro ågg-runda (*obovata*.) 2.

V. på stenbackar r.s. Har uptil smaltare, nästan lansetlike blad. Liknar *Sherardia arvensis*.

6 — *verum* (Gul-M.) Stjälken rak, med stor, tät bl.ruska: Bladen 8, slåta, fårade. 2.

V. på åkerrenar a. Bl:ar i Julii: Har stor gul bl. viippa, mycket smala jämbreda blad. K:ls J. Marice fånghalm Ö.Göthl. Honinggrås V.Göthl. Golmåra Dahl, Sligefrö Skåne.

M:n. I *Frankr.* br:s mot fallandesot och moderpassion.
H:n. (k. II. g. I. f. I. h. O. f. O. b. I.) Anses skadelig
för hästar. Bl.vippan med löpe yftar mjölk. Häraf få
Ängelsmännen sin sköna oft. Bl:rna med alun koka-
de färga ylle gult, Roten rödt.

- 7 — *Mollugo* (Ståks-Måra) Stjelken slak, med ut-
stående grenar: bladen 8, lansettlike och något
fågade. $\mathcal{U}$.

V. på backar vid *Almare-Ståk*, r. Bl:ar i *Junii*,
Julii. Liknar *G. palustre*, men är mycket större.
Har 7, 8, 9 blad i krans omkring stjelken.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I.)

- 8 — *Aparine* (Snårje-M.) Stjelken slak, stråf, med
ludna knå (*geniculi*.) Bladen 8, i krans lansett-
like, stråfhårige, med små tillbakaböjde piggar,
Frön taggige. $\mathcal{U}$.

V. bland *Humble*, Årter &c. såsom ogräs. Bl:ar i
Julii. Blad och frön hänga vid förbigående Djur
liksom fastsnårjande sig.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. O. b. O. I.) — kan br:s til mjölkfil.

55 RUBIA, KRAPP.

- 1 *R. Tinctorum* (Krapp) Stjelken taggig: Bladen
lansettlike. $\odot$. $\star$.

Pl:s måst för desr röda färgstoff, som roten ger.
M:n *Ap.* ROTEN ber. mot Ängelska sjukan, benbrott
m. m. äfven vid afstannade menses och at stärka svag
kroppsställning. D:s ett halft qvint. 3, 4 gånger om
dagen. Ges både i decoct och pulfverform, i före-
ning med något laxersalt, äfven med honung. Inv.
brukad sätter röd färg på djurs ben: — färgar mjölk
och urin röd.

56 SANGVISORBA, BLODTPPPER.

- 1 *S. officinalis* (Blodtopper) har åggrunda, röda ax:
bladen aflonge, hjertlike. $\mathcal{U}$.

V.

V. på Gothl. r. Bl:ar i Jul. Aug. Liknar *Poterium Sargviforba*. K:ls *Vålſk-Pimpernell* i Trågårdar. H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I.) Pl:s i Ångland under namn af *Burnet* och fåges öka mjölken hos kor, til at frambringa mycken god ost. H. J. Oct. 1779.

57 PLANTAGO, GROBLAD.

- 1 *P. major* (Stor-Groblad) Bl.ſtångeln trind, med långt cylindriskt ax: Bladen breda, aflonga, nästan åggrunda. glatta. 2.

V. vid vågar a. Bl:ar i Julii. Axet är gråbrunt, Bl:rna sitta tätt på hvarandra: Bladen gå alla från roten, äro breda, 7ſenige: *Variera* vågige och tandade. M:n. Bladen brukas utv. at rena och läka sår, inv. Decoct at stilla blodflöder, *Dysenterier*. &c. K:ls *Låkeblad* V.Göthl. *Låkeblåcker* Dahl.

H:n. (k. o. g. I. f. I. h. o. f. I. b. I.)

A) *rosea* med bladigt blomax: v. i Trågårdar.

B) — med kort blomax och något åtskilda bl:r.

- 2 — *media* (Slofs-G.) Bl.ſtångeln trind, med nästan cylindriskt ax: bladen aflonge, spetsige, ludna. 2.

V. på ångar hållt lera a. Bl:ar i Jun. Julii, med rödletta, yfviga bl:ax: i början aflonga, korta, bladen håriga, 5, 7ſeniga.

H:n samma som föregående. K:ls *Slofs-Kämpar* Smol.

- 3 — *lanceolata* (Sinal-G.) ſtångeln kantig, med aflonga ax: Bladen lansfettlika, slåta. 2.

V. på åkerrenar a. Bl:ar i Jun. Aug. Har gråaktige bl:r, bl:axen i början åggrunda, lång ſtängel. Bladen äro måst 3ſenige.

M:n samma som *Plant. major*.

H:n. (k. o. g. I. f. I. h. II. b. o. I.)

- A) — *altissima* S. V. med glatta, 5ſenige blad, i brådden tandade: V. på fet jord. Har något kantig ſtängel, Jämf. Afz. obs. de V. Sv. p. 26.

- 4 — *dubia* (Ludd-G.) med hårige lansfettlika blad. 2.

V.

V. vid hafstrander r. Bl:r i Junii: År aldeles lik *P. lanceolata*, utom at dennes blad åro vid roten omgifne med en hvit ull. Blomaxet år åfven mindre, nåflan åggrundt. Se Fig. 59. Måne en varieté af föregående?

- 5 — *maritima* (Sålting-Groblad) Stångeln trind: Bladen smala, halfrinda, vid basen håriga. ♀.

V. på hafstrand. a. Bl:r i Julii, Aug. Har blomax som *Pl. major*, med gula knappar. Bladen åro nåflan gråslika, helbråddade.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II.) — Kokas i stället för kål i Norrige. Gunneri Fl. N.

- 6 — *Coronopus* (Små-G.) Stångeln trind: Bladen jämbreda, i brådden tandade. ☉.

V. på öfna fält r.s. Bl:r i Julii: År liten med kårt bl.stånge: varierar med djupt tandade blad, vid roten håriga.

58 LITTORELLA, STRANDLING.

- 1 *L. lacustris* (Strandling) Stångeln i blommig. ♀.

V. på sjöstrander r. Bl:r i Julii: ♂-bl:an liknar *Plantago*. ♀-bl:an år bar, vid roten, med ett långt stift: bladen smala, gråslika. K:ls *Plantago uniflora*. Fl. Sv.

59 CUCURBITA, POMPA.

- 1 *C. Pepo* (Allmän-Pompa) Bladen flikige: Frukten flät, ganska stor. ☉. ✕.

M:n. Pump-skisvor åro goda at binda för pannan mot hufvudvärk.

H:n. (b. II.) Gröt här af år födande och välsmakande, men fordrar god matsmältning och något krydder. Pl:s med frö eller kärnor af väl mogen frukt, och kunna kärnorna ligga i fruktsaften en tid at eftermogna, renas sedan, torkas, läggas i papper och kunna hålla sig i flera år til utfåning. Samma gäller om *Melon* och *Gurkor*.

- 2 — *Citrullus* (Arbus-P.) Bladen mångdelta. ☉. ✕.

E

M:n

M:n. *Frön* af denna (äfven af föregående och Gurkor) äro feberdämpande och låskande, då de med mandlar blandade stötas, hvarpå slås friskt vatn, som affilas och väl utkrammas samt drickes med eller utan socker en thé-kop hvar eller hvarannan timma. Tjenar i hetfig eller annan feber.

H:n. Är ber. för sin kylande och låskande egenskap under sommarhettan. K:ls *Vatn-Melon*, Tråg.

60 CUCUMIS. GURKA, Melon.

- 1 *C. Melo* (Melon-Gurka) Bladen med rundaktige anglar: Frukten knölig. ☉. †.

H:n. *Frukten* är behaglig och södande, men ej tjenlig för svag maga. Pl:s hållt med 3, 4 års gamla frön. Se *Lundberg. Frösaml.*

- 2 — *sativus* (Allmän-G.) Bladen rät-vinkligna (angulis rectis): Frukten aflong, på ytan stråf. ☉. †. *Har flikige blad, med spetsige flikar och nästan rätta vinklar.*

H:n. Br:s allmänt til insyftning, spisas äfven gröna, skurte i tunna skifvor samt med olja, ättika &c. tilredda: Om sättet at plantera och sköta Gurkor och Meloner se *J. G. Vothmans Trågård's Cateches Öfvers.* af Prof. *Swartz.*

61 BRYONIA, QVESROT.

- 1 *B. alba* (Qvesrot) Bladen flikige nästan fingerlikt delta, på bägge sidor skarpa (scabra.) 2.

V. vid gårdesgårdar. Bl:r i Jun. Jul. *Har stor tjock rot, ofta som en arm, och långa slaka stjelkar, som stödjä sig mot gårdesgårdar &c. Dess öfverste blad äro hjertlika och flikiga med en och annan tand på hvar flik, äro flikige liksom Lönnblad, men med stråfva punkter och hår öfversatta. Bl:rna hvit-gröna.*

M:n. *Ap. Roten* purgerar, drifver urin och menses. — ber. i vatnsot. D:s. Man tager af roten färsk, skuren och stött, 2 lod och låter den stå 1 dygn i $\frac{1}{2}$ stop

stop vin eller godt öl och drickes deraf 1 eller flere glas om dagen. Om våren, då roten skåres jämt af vid marken, och en grop gråfves i densamma, som strax med den afskurna delen betäckes, samlar sig efter 1 dygn en saft, som skedbladts intagen botar vatnsfot. Berömmes äfven mot maskar, convulsioner och hufvudsvaghet. Då roten fårsk lägges på svulna ben, utflyter deraf vatnet. *Tisfot.* Blånader fördelas, då skifvor påläggas, och håll och styng, med salvan deraf. En salva af Bryoniæ saft, Terpentin och Vax har läkt Schrophuleuse sår, som med inga andra medel stått at hjälpa. *Plenk.*

H:n (k.o. g. r. f. o. h. o. f. o. b. o. r.) *Roten* kan användas til nödbröd, under missväxt, om den förut torkas och väl kokas.

A) med han- och hon-bl:r fårskilt, tvåbyggare (dioica.)

62 TRAPA, TRAPA.

- 1 *T. natans* (Sjö-Trapa) Frukten nåt med 4 taggar, som sitta enot hvarandra: bladen hjertlika. ☉. V. i sjöar bland Neckeblad r. Bl:r i Julii: Bl:rna små hvita, bladen dels under vatnet hårlika (som på Myriophyllum), dels uppå flytande (likna smärre Björklöf.) H:n. Brukas utomlands til föda: Frukten har behagliga kärnor: äro stora som valnötter. K:ls *Sjönötter* Calmarl. Kunde med fördel pl:s i våra infjöar.]

63 CORNUS. CORNELL, Benved.

- 1 *C. sanguinea* (Röd-Cornell, Benved) Trådstam med råta grenar: Bl.knippet utan svepe. ♀. V. i Skåne &c. Bl:r i Junii, har hvita bl:r, röda grenar, och långgrunde, spetsige blad. K:ls *Struss* i Skåne, *Eknas* V.Göthl. H:n (k.o. g. r. f. r. h. r. b. r.) Trådet är hårdt. Tjenar til svarfving m. m. som Buxbom: af bären utpräsfas olja til lampor.
- 2 — *suecica* (Lille-C.) Örtstjelken är merendels 2-

grenig: Bl:rna purpurröda, omgifna med stora 4bladiga svepen. 2.

V. i Norrl. a. Bl:r i Jun. Jul. Svepen äro hvita, likna kronbladen på hvitsippan (Anemone.) Dets bår äro röda likfom Lingon. Kils Hönshår Ångermanl. Smörbår Jämtland, Hönson Smol. Holteblommor Dahl, Skrubbor Bohus.

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.i.) Båren ha en föt fadd smak, — åtas af barn.

64 HIPPOPHAË, HASTORN.

- 1 H. *Rhamnoides* (Hastorn) har silfvergrå, nästan lanfsetlika blad. Tr.st.

V. vid hafsstrander. Bl:r i början om våren: Bladen äro mer jämbreda än lanfsetlika. Äro glänsande. Blommor små.

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.i.) Af båren tillages mos på Åland: åfven en gul färg. Trådet til häckar fångar väl med fina taggige grenar. Pl:s med rottelningar, hållt på grusig jord.

65 VISCUM, MISTEL.

- 1 V. *album* (Mistel) stammen klynnefält (*dichotomus*) med lanfsetlike, trubbiga blad. 2.

V. på andra stora träd: är en ständigt grönskande buske. Bl:r i Apr. Jun. Har hängelika 2bl:r, nästan som på Ek, 2bl:rna sitta vid tudelningen af stjälken (axillares.)

M:n. Ap. TRÅDSTAM och qvistar. Decoët deraf beröms mot höftverk och rödfot. Grenar och blad pulveriserade br:s mot fallandesot och convulsioner. D:s från ett halft til 1 quint. någre gånger om dagen gifna i dets decoët eller Thé. Ibland tillägges litet Dyfvelsträck.

H:n. Af dets mogna bår och bark kokas fogellim. Båren mogna vintertiden. Til fogellim tagas bark och bår, stötas och kokas i vatn. Limmet blir så segt, at då det strykes på qvistar fastna foglar och dermed fångas.

66 MORUS, *MULBÅRSTRÅD.*

1 *M. alba* (Hvit-Mulbårstråd) Dets blad äro flåta, hjertlika och något flikiga. †.

M:n. *Ap. BLADEN.* *Pl:s för silkesmaskens skuld i Södra Sverige. Tål tåmmeligen klimatet.*

Pl:s i god lösmylla äls med frö dels rottelningar.

2 — *nigra* (Svart-M.) har stråfva, hjertlika blad. †.

H:n är mindre tjenlig för silkesmaskar, men har smakligare frukt än förra.

M:n. Mulbårsfast är tjenlig mot feberhetta och torfken. Rotbarken ber. mot maskar, äfven binnike-masken. Man tager 3 och ett halft quintin deraf, som sönderskåres, kokas en half timma i 1 kvarter vatn och utdrickes morgonen bittida, hvarestefter masken genom purgering bortgår. Om ej en fats gör tilräckelig verkan, nyttjas flere. HOFFB. p. 209.

67 URTICA, *NÄSSLÄ.*

1 *U. urens* (Etter-Nåssla) har runda, i brådden fågade blad. ☉.

V. vid byar a. Är mindre än följ. Bl:r i Aug. H:n. o.

2 — *dioica* (Bränn-N.) Blad. aflonge, hjertlika, fågade. ♀.

V. vid byar a. Bl:r i Augusti. 3 och 2 tvåbyggare.

M:n. Utpråsfad fast br:s mot skörbjugg, lungfot: br:s i decoct af rötterna (1 nåfva til 1 k:na vatn något inkokt,) druckit par glas om dagen. *Utv.* br:s at dermed reta lama delar.

H:n *ber.* (k. II. g. o. f. o. h. o.) — ökar mjölken hos kor. Til foder är äfven god och hälsofam för får: Det bör flås tidigt. Pläckas om våren til grönkål. Stjelkarne kunna skötas som lin til spånad.

68 ALCHEMILLA. *KÅPA, Kåpört.*

A. vulgaris (Dagg-Kåpa) har fällade och flikige blad. ♀.

V. på ångar a. Bl:r i Maji, Junii, med små grö-

na bl.r. Bladen äro rundaktige, desfs flikar i brådden naggade: Stjelken hårig. K:ls Daggsålar i Södermanl. Skåcke Jämtl. J. Mariæ kåpa Medelpad. Bl.r och blad variera gulgröna, mer och mindre håriga.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. OI. b. OI.) — skall efter v. Hallers utfago göra mjölken hos kor rätt skön och fet. Håstar rata den torr ibland höet. Gunneri Fl. N.

- 2 — *alpina* (Fjäll-Kåpa) Bladen äro 5delta, mot spetsen fågade. 2.

V. i fjällen. Desfs blad ha under glänsande ludd. Bl.r i Julii. H:n. (k. I. g. I. f. O.)

- 3 — *Aphanes* (Åker-K.) Bladen 3delta, i spetsen inskurna, trubbiga. ☉.

V. på åkrar r. Bl.r i Jul. Aug. Har låga utbreda stjelkar: Bl.rna gröna sitta hopklafade, utan skaft, inneslutne innom bladskårmen, bladen äro först 3delte (i 3 flikar,) sedan åter 2, 3flikige, hårige. K:ls *APHANES arvensis*. Fl. Sv. *ALCHEMILLA arvensis*. AFZ. obs. de V. Sv.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

69 CUSCUTA. SNARREFVA, Humlebinda.

- 1 *C. europæa* (Snarrefva) Bl.rne sitta hopklafade, utan skaft, på bar refvig stjelk: Bl.kronan 4, 5flikig. ☉.

V. på Humle, Lin &c. Desfs stjelk flåter sig omkring andra växter och ser ganska besynnerlig ut. Bl.rna äro hvita och utpå rökaktige. Bl.r i Julii, Aug. K:ls *Horsilke* Skåne. *Tåbengrås* Ångermanl.

H:n. (k. I. g. OI. f. I. h. I. b. OI.) — Örten färgar rött.

- A) *C. Epithymum* S. V. med små bl.skårm (bracteis) under bl.rna. Stjelken smal som hårstrå.

3 *Ord. TRIGYNIA, TRIQVINNADE.*70 *MONTIA, MONTIIÖRT.*

- 1 *M. fontana* (Montiiört) Stjelken grenig, tudelt: Frukten nedåt hängande (*cernuus.*); ☉. *V. vid källor. Bl:r i Jun. Julii.* K:ls Källelunk Smol. Har blad och stjerk nästan som en liten *Stellaria*, Bl:rne små, i början uprättstående. Stånd. 3, 5.

4 *Ord. TETRAGYNIA, FTRQVINNADE.*71 *TILLÆA. TILLÉSÖRT, Gropört.*

- 1 *T. aquatica* (Gropört) har liten rak stjerk, merendels tudelt: Bladen spetsiga: Bl:kron. 4klufven. ☉. *V. i gropar, där vatn stått. Bl:r i Jul. År ganska liten.*

72 *POTAMOGETON, NATE.*

- 1 *P. natans* (Abborre-Nate) har aflonga, på vatnet flytande blad. 2. *V. i sjöar och åar a. Bl:r i Julii: Har nästan inga blad under vatnet, stjerken bar, trind.* H:n. (k.i. g.i. f.o. h.o. f.i.) Abborrar och annan fisk hålla sig under dess lugn. K:ls *Bläcken* Smol. *Abborgrås* Helfingl. *Narf Ö.Göthl. Gåddnate* Upland.
- A) — med blad under vatnet smala, jämbreda, vågige. *År medium emellan P. natans och följande.*
- 2 — *fluitans* (Flyt-N.) med lansetlika, spetsiga blad på vatnet flytande, de under vatnet jämbreda, ganska långa (gråslika,) stjerken trind. 2. *V. i Lappska sjöar. Bl:r i Jul. Aug. Har längre stjerk och blad än P. natans, långa bladskäft; men korta bl:skäft. R. Fl. G.*
- 3 — *heterophyllum* (Lapp-N.) med aflonge blad på vatnet, och lansetlike nästan jämbreda och vågiga under vatnet: Stjelken hopkramad (*compressus*) 2. *V. i Norrlands träsk och sjöar. Bl:r i Jul. varierar mycket: Har mindre bl:skärm och smalare stjerk än P. natans,*

tydeligt utstående blfoder, varierar äfven med nästan trind stjelk. Monne en artsförändring af *P. gramineum* L. Fl. Sv.?

- 4 — *perfoliatum* (Åhl-Nate) Bladen hjertlika, omfattande stjelken. γ .
V. i vatn. Bl:r i Jun. Jul. Är på stjelken, utan bladskärm, men i toppen med korta trubbiga: Blad ägg-runda, trubbiga, helbräddade, omge tätt stjelken skiftevisa. Varierar med aflonga något spetsiga blad. H:n. Åhl håller sig ofta i dennes lugn.
- 5 — *lucens* (Ström-N.) har stora lansetlika blad, slutande sig i korta bladskäft γ .
V. i större strömdrag, Bl:r i Jul. är störst i släktet.
- 6 — *crispum* (Krus-N.) Dets blad äro lansetlika, krusige och i kanten sågade. γ .
V. i vatn. Bl:r i Junii: Har både skiftevis och motsittande blad. Varierar med purpurroda bl:r, de nedre bladen lansetlike, de öfre aflonga, i kanten vågige.
- 7 — *gramineum* (Gräs-N.) Bladen jämbreda, något lansetlike, bredare än bladskärmen, skiftevisa utan bladskäft. γ .
V. i dammar. Bl:r i Julii: Har tjocka bl:skäft. De öfverste bladen bredare, flytande. Stjelken mycket smal, hit och dit böjd (*flexuosus*.)
- 8 — *compresum* (Padd-N.) Bladen smala, jämbreda, något trubbiga: stjelken hopkramad. γ .
V. i vatn-gropar r. Bl:r i Julii, liknar *P. pusillum*.
- 9 — *pettinatum* (Hår-N.) Bladen smala, hårlike, sitta på 2:ne sidor (*disticha*) och i lika afstånd från hvarandra. γ .
V. i vatn. Bl:r i Jul. Aug. Har blad som Hårörten.
- 10 *marinum* (Hafs-N.) Bladen smala, hårlike: sitta skiftevis och åtskilda, omgifvande stjelken nedtill liksom med en flida (*vagina*.) γ .

V. i hafvet. Har blad som *P. pectinatum*, men mer åtskilda, och ganska lång bl.stångel.

- 11 — *pufillum* (Lille-Nate) Bladen smala, jämbreda: sitta både skiftevis och emot hvarandra, utstående: Stjelken trind. 2.

V. i vatn Bl:r i Julii. Är mindre än *P. compressum*, hvilken den liknar.

73 MYRIOPHYLLUM. TUSENBLAD, Härört.

- 1 *M. spicatum* (Ax-Tusenblad) Bl:rne sitta i ax, åtskilda (interrupte spicati.) 2.

V. i strömar och sjöar: Bl:r i Julii. Bl:rne äro sambyggare, ♂ öfver, ♀ bl:r under bara på samma ax: Ståndarne måst 4, Bladen 3, 4 emot hvarandra sittande omkring stjelen, som är grenig: Småbladen parbladige, hårfjala. H:n. o.

- A) — *tenellum* med smal grenig stjelen och ganska fina blad. r.

- 2 — *verticillatum* (Ring-T.) Bl:rne 2kånade sitta i krans omkring axen som är bladfullt. 2.

V. i vatn r. Bl:r i Julii: Har 4, 5 blad (med bl:r i bladvecket) i ring omkring stjelen, 8 ståndare: Stjelen merendels enkel: De nederste bladen hårliga, långa mångdelta, de öfverste (vid bl:rne) korta, parbladige.

74 RUPPIA, RUPPIÖRT.

- 1 *R. maritima* (Ruppiört) 2.

V. i Hafvet. Liknar *Potamogeton pectinatum*. Bl:rna sitta ensamma på skaft. Bl:r i Julii, Augusti.

5 Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNAD.

75 EMPETRUM, KRÅKRIS.

- 1 *E. nigrum* (Kråkris) har kulliggande stam. Tr.st.

V. på mager jordmon, Bl:r i Apr. Maji. Är en låg buske med barrlika blad.

H:n. (k.o. g.i. f.o. h.o. b.i.) Bären ätne göra hufvudvärk. Med alun färga de Purpurrödt.

5. CLASSEN.

PENTANDRIA, FEMMÅNNINGAR.

BLOMMORNE i denna Clafs ha 5 ståndare, hvars knappar äro ej hopväxte såsom i *Syngenesia*, utan frie: *Växterne* äro af åtskilligt utseende och beskaffenhet: äro ganska talrike. En del ha mycken likhet fins emellan och utgöra hela naturliga ordningar, andre åter föras hit blott efter ståndarnes antal. Af *Natur. ordn.* märkas i synnerhet: *ASPERIPOLIÆ*, som ha hvasfa eller stråfhårige blad, enbladig bl.krona och 4 bara frön inom Bl.fodret: ha merendels röda och flemaktige rötter: Desse äro alla invärtes stoppande och utvärtes såråkande. *LURIDÆ*, som äfven äga enbladig bl.krona, merendels mörkaktig färg och vidrig lukt: Desse frön äro täckta inom så kallade fröhus eller hölsor. Desse äro merendels giftiga och nerfsöfvande: göra folk fiolliga. En del utvärtes brukte äro värklindrande och fördelande, m. m. *OLERACEÆ*, utan bl.krona, endast med bl.foder och små hopgyttrade bl.r. &c. Äro milda och af södande egenkap.

UMBELLATÆ, eller de som ha dubbel blomflock kunde utgöra egen naturlig örtclafs; men man bibehåller dem efter den antagna Systematiska indelningen här, i synnerhet derföre at de lätt examineras til sin ordo: *Digynia*. Desse äro, om de växa på torra ställen, kryddaktige, värmande, uplösande, våderdelande och drifvande: sådana äro *Kumin, Koriander, Fenkol* &c. men på våta ställen, alltid farliga eller giftiga. *Apium* är så skarp, växande i vatn, at den gör convulsioner, men planterad på torra orter är blid och ätelig. Alla ha sin måsta kraft i frön och rötterna. Växterna i denna Clafs indelas i

I Ord. *MONOGYNIA, ENQVINNADE.*

* Med enbladig bl.krona och 4 bara frön. *Asperifolizæ* (stråfbladige.) Ha

a) Pipöppningen fri (fauce nuda.)

76 *ECHIU*M, Bl.kron. kläcklik, med olikformige flikar.

77 *PUL-*

- 77 PULMONARIA, *Bl.kronan* trattlik, *Bl.fodret* 5kantigt (*prismatisk*.)
- 78 LITHOSPERMUM, *Bl.kron.* trattlik, *Bl.fodr.* 5delt.
b) *Pipöpnningen* tillsluten med 5 *sporrelika* taggar.
- 79 LYCOPSIS, *Bl.kronan* trattlik, med krökt *pip*.
- 80 ASPERUGO, *Bl.kron.* trattlik: *Bl.fodr.* hopkrammadt.
Anm. *Bl.fodret* gör tjänst för *fröhus* at *innesluta frön*.
- 81 CYNOGLOSSUM, *Bl.kronan* trattlik: *Frön* platta nedtryckta; endast med inre kanten fästade vid stiftet.
- 82 ANCHUSA, *Bl.kronan* trattlik: *Pipen* kantig (*prismatisk*.) *Frön* kupige, vid fästet inskurne.
- 83 SYMPHYTUM, *Bl.kronan* med piklikt, upblåst *bräm*: *Pipen* tillsluten med *syllika* taggar.
- 84 MYOSOTIS, *Bl.kron.* nästan platt (*skänkfatlik*.) *Bråmet* 5flikigt; *Flikarne* merendels med urnupen spets.
- 85 BORAGO, *Bl.kron.* platt, nästan utan *pip* (*rotata*) i botn med strållika tänder.

** HA *enbladig blomkrona* och *tåkta frön*:

- a) med *blomflock* och *svepe*. Involucratæ.
- 86 PRIMULA, *Bl.pipen* trind, med bar öpning: *Fröhus* af 1 rum.
Anm. *Fröhus* öppnande sig i spetsen med 10 tänder.
- 87 ANDROSACE, *Pipen* rund, med glandler i öpningen. *Fröhus*. klotrundt af 1 rum, 5klufven spets.
b) med *platt bl.krona*, nästan utan *pip*. Rotaceæ.
- 88 ANAGALLIS *Bl.kronan* platt, 4, 5flikig, *Fröhusen* tvårtöfver öppnande sig (*circumscisæ*.)
CENTUNCULUS, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* måst 4flikig. *Fröhusen* som förra, hvarmed den förenas.
- 89 LYSIMACHIA, *Bl.kronan* platt, *Fröhuset* klotrundt, 10skaligt.
c) med *nedåt böjde ståndare*: merendels *våmjaktig*, lukt, något *mistänkt utseende*. LURIDÆ.
- 90 VERBASCUM, *Bl.kron.* platt, med något *olikaftora* flikar. *Stift*. hårigt (*lanuginos*.) *Fröh.* af 2 rum, 2 skal.
- 91 HYOSCYAMUS, *Bl.kron.* trattlik, trubbig. *Märket* klotrundt. *Fröhus*. af 2 rum, med lock (*operculata*.)

- 92 NICOTIANA, *Bl.kronan* trattlik, med fälligt bräm: *Fröhus* af 2 rum, 2 skal.
- 93 DATURA, *Bl.kron.* trattlik, fällig. *Bl.fodret* pipigt, kantigt. *Fröhus.* med 4 skal. *Bl.fodr.* affaller snart.
d) med åtskillig blomning och utseende, måst kläcklike.
- 94 MENYANTHES, *Bl.kronan* luden: *Stift.* 2klufvit.
- 95 HOTTONIA, *Bl.kronan* skånkfatlik (*hypocrateriformis.*) *Ståndarne* fästa på pipen. *Fröhöset* af 1 rum.
- 96 DIAPENSIA, *Bl.kronan* skånkfatlik; *Bl.fodret* 8delt (dubbelt). *Ståndar.* fästa på *bl.pipen* *Fröh.* af 3 rum.
- 97 AZALEA, *Bl.kron.* kläcklik. *Ståndarne* på *bl.fästet.* *Fröhuset* af 5 rum.
- 98 POLEMONIUM, *Bl.kron.* nästan 5delt, des botn be-
täkt med fjäll, hvarpå ståndarne äro fästa: *Märket*
3klufvit. *Fröhuset* af 3 rum.
- 99 CONVULVULUS, *Bl.kronan* kläcklik, med fälligt
bräm; *Märket* 2kufvit. *Fröhus.* af 2 rum, 4 frön.
- 100 SOLANUM, *Bl.kron.* platt, knapparne nästan hop-
växte, 2:ne hål i spetsen. *Bärfrukt* med 2 rum.
CAMPANULA Se nästföljande afdelning.
GENTIANA centaur. Se 2gynia.

*** HA enbladig *bl.krona*, öfver *Frukten* (Fl. superi.)

Anm. Alla föregående ha *frukten* inom *blan* (eller
bl:r *nerom* *frukt-ämnet*, inferi.

a) med tvåkönade blommor (hermaphroditæ.)

- 101 CAMPANULA, *Bl.kronans* botn täkt med fjäll,
som upkomma af ståndarnes strågar: *Märket* 3klufvit
Fröhus. öppnande sig i hål på sidan.
- 102 SAMOLUS, *Bl.kron.* skånkfatlik: *Ståndarne* omgif-
ne med fjäll: *Märket* klotrundt, *Fröhus.* af 1 rum.
- 103 LONICERA, *Bl.kron.* med olika stora flikar, *Mär-*
ket klotrundt: *Bär* med 2 rum, många frön.
- 104 LOBELIA, *Bl.kron.* med olika flikar: *Bl.fodret* 5-
klufvit, *Stånd.* med hopväxte knappar: *Fröh.* af 2 rum.
- 105 IASIONE, *Bl.kron.* med likformiga flikar, hopväx-
te knappar: *Fröhus.* af 2 rum.
Har gemensamt bl.foder som i Syngenesien.

Anm.

Anm. Desse 2 föreg. samt *Solanum* och *Viola* utgöra gränsen emellan *Syngenesf.* och *Pentandri-Clasferna.*

*** HA blommor med flerbladig bl.krona: måst fembladig.

106 RHAMNUS, *Bl.fodret* pipigt, med en liten bl.krona af 5 fjäll, som luta ihop omkring ståndarne: *Bårfrukten* rund, af 3 rum.

107 EVONYMUS, *Bl.fodr.* utstående 4, 5klufvit: *Frukten* 4kantig med 4, 5 rum, 5 skal.

108 RIBES, *Kronblad* och ståndarne fästa på *bl.fodret*, *Stift.* 2klufvit: *Frukt* under blomman, med många frön.

109 BERBERIS, *Bl.fodr.* och bl.kron. 6bladige, med 2:ne glandler vid bl.fästet. *Stånd.* måst 6. *Stift.* o.

110 HEDERA, *Kronblad* aflonga: *Frukt.* bår, med 5 frön omgifne af blomfodret.

111 VITIS, *Kronblad* sammanhängande, vid spetsarne likfom torra. *Frukt.* bår, med 5 frön.

112 PARNASSIA, *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* 5bladige: *Honungshusen* 5, hjertlike, med hår i kanten, som ha knappar. *Fröhuset* af 4 skal.

113 VIOLA, *Bl.fodret* 5delt, *Bl.kron.* 5bladig, olikformig, baktill med honungshus likfom en sporre: *Fröhus* af 1 rum, 3 skal.

114 IMPATIENS, *Bl.fodret* 2delt, ganska litet: *Bl.kron.* 5bladig, olikformig: *Fröhuset* med 5 skal.

Anm. Denne och föregående ha ståndarne måst hopvåxte som i *Syngenesien.*

THESIIUM *alpinum* se nedanføre.

GERANIUM *Cicutarium* se *Decandria*, 1gyn.

***** HA ofullkomlige blommor (med endast bl.foder eller bl.krona) incompleti.

115 GLAUX, *Bl.kronan* enbladig, kläcklik, *Fröhus* af 1 rum, 5 frön.

116 THESIIUM, Ståndarne fästa på bl.kronan, fröet 1, under blomman.

RIBES — — RHAMNUS se föregående. ****

POLYGONUM *amphibium* }
 — — — — *perficaria* } Se Decandria, 3gynia.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

* HA både blomkrona och blomfoder (Fl. completi.)

117 ASCLEPIAS, Kronbladen 5, snedt vridne: Honungs-
 hus. 5, liksom små öron, med hornlika utskott, Frön
 inom 2 frukthölslor.

118 GENTIANA, Bl.kronan enbladig, pipig: Fröhus af
 1 rum, 2 skal.

RIBES se föregående 1gynia. ****

CUSCUTA *Europæa* se Tetrandria, 2gynia.

MONTIA *fontana* se Tetrandria, 3gynia.

** Åro utan bl.krona endast med bl.foder (Fl. in-
 completi.

a) OLERACEÆ, Molle-arter. Ha små hopgyttrade
 blommor med ett frö (inuom fröhus, samt slåta och
 något saftfulla blad.

119 BLITUM, Bl.fodret 3klufvit, utväxande med fröet
 till saftfullt bär. Stånd. 1.

120 BETA, Bl.fodret 5delt: frön njurlike, inom bl.fo-
 drets massa.

121 SALSOLA, Bl.fodr. 5delt: Frön vridne (snäckelike.)

122 CHENOPODIUM, Bl.fodr. 5delt, kantigt: Frön cir-
 kelnrunda (likna en hopkrammad årt.)

Bl:rne 2kånade och bl.fodrets blad urhålkade (concava.)

123 ATRIPLEX, Bl.fodret 5delt: Frön hopkrammade.
 Anm. Har särskilte 3bl:r (utan stånd.) med 2delt bl.
 foder: 3bl:r äfven särskilte (polygami.) För öfrigt
 så lika med föregående släkte, att den knappast kan
 skiljas derifrån.

124 HERNIARIA, Bl.fodret 5delt, frö 1, Stånd. 10.
 5 St. utan frömjöl.

125 AMARANTHUS, ♂ och ♀ särskilt (sambyggare) Bl.
 fodr. 3, 5delt Stånd. 3, 5.

126 SPINACIA, ♂ och ♀ särskilda (tvåbyggare) Bl.fodr.
 4, 5delt

4, 5delt. *Stiften* 4: *Frön* inom det tilhårdnade bl. fodret: ♂:s *bl.foder* är måst 4klufvit.

b) SCABRIDÆ, med *stråfva* blad.

127 ULMUS, *Bl.fodr.* enbladigt, 5klufvit: *Bårfrukten* fastlös, hopkramad, hinaktig.

128 XANTHIUM, ♂ och ♀ sambyggare, ♂ med enbladig trattlik och 5klufven *bl.krona*, ♀:s *bl.foder* 2delt, 2-blommigt, utan kronblad, med taggig *stenfrukt*.

129 CANNABIS, ♂ och ♀ särkilta (tvåbygg.) ♂-*bl.fodr.* 5delt, ♀-*bl.fodr.* enbladigt (på ena sidan öppet.) *Frön* af 2 skal.

130 HUMULUS, ♂ och ♀ tvåbyggare, ♂-*bl.fodr.* 5delt ♀:s enbladigt: *Frön* inom det bladfulla, köttlika blomfodret.

*** SUBUMBELLATÆ, med 5bladig *bl.krona* och bara *frön*, 2 under hvar *blomma*, och enkla parasoller.

131 ERYNGIUM, blommorne sitta tätt tillsammans, på ett fjälligt, koniskt *bl.fäste*.

132 HYDROCOTYLE, *Bl.fodr.* (svepe) 4bladigt: *Kronbladen* helbräddade: *Frön* hopkrammade, halfrunda.

133 SANICULA, *Bl.flocken* med blommor tätt tillsammans, måst klotrund, midt uti åro gallblomster. *Frukten* skarp (scaber.)

**** UMBELLATÆ, UMBELLATER.

Ha 5 kronblad, 2 bara *frön* under hvar *blomma* och dubbla blomflockar eller parasoller.

I:o Med svepen vid bågge blomflockarne. Desse åro:

a) Med gallblomster eller en del blomster affallande utan frukt (abortivi.)

134 HERACLEUM, *Bl.flocken* med större blomster utomkring (strålbl:r.) *Kronbladen* hjertlike, inbøjde, *svepet* snart bortfallande: *Frön* ovala, hopkrammade, i kanten hinnaktige.

Anm. Har stundom alla blomstren likstora.

- 135 *LASERPITIUM*, Alla blomstren likstora: *Kronblad.* hjertformige; frön ovala med 8 hinnaktiga kanter.
 136 *DAUCUS*, *Strålblomstren* ofruktsamme: *Svepen* pinns taggade: *Frön* med stråfva hår.
 137 *OENANTHE*, *Strålblomstren* ofruktsamme, *svepet* enkelt: *Frön* med bihang af bl.fodret och pistiller, utan skaft.

b) *Med alla blomstren fruktsamma (fertiles.)*

- 138 *BUPLEVRUM*, har stora 5bladige *svepen* vid de mindre *bl.flockarne*: *Kronbladen* invikne. *Frön* nästan runda, hopkrammade, strimige.
Anm. Svepena merendels lika kronbladen.
 139 *LIGUSTICUM*, *Svepen* hinnaktige: *blomstren* lika stora. *Kronblad.* invikne: *Frön* aflonge, med 5 fåror.
 140 *CAUCALIS*, *Svepen* hela lansetlika, *Bl.flock.* med strålblomster: *Frön* aflonge, med hvasfa hår, nästan taggige.
 141 *CONIUM*, *Svepen* 3bladiga sittande åt en sida, *kronbladen* hjertlika: *Frön* måst klotrunda, 5strimige, på bågge fidor krusade.
 142 *ATAMANTHA*, *Kronbladen* hjertlika, *Frön* aflonga, strimiga, mjukhåriga.
 143 *SIUM*, *Svepen* mångbladige, *kronblad.* hjertlika. *Frön* åggrunda, strimiga, glatta. *Stiften* nedböjda.
 144 *SISON*, *Svepen* merendels 4blad. *Bl.flocken* med få blomster, *kronblad.* platta: *Frön* ovala, strimiga.
 145 *SELINUM*, *Svepen* tillbakaböjda, *kronblad.* hjertlika, likstora: *Frön* aflonga, hopkrammade, råflade.
 146 *ANGELICA*, De små *bl.flockarne* klotrunda, *kronblad.* platta, likstora: *Frön* kantiga, *stiften* tillbakaböjda.

II:O *UMBELLATER* med *svepen* allenast vid de mindre blomflockarne.

Anm. De allmänna äro utan *svepen*.

a) *Ha gallblomster.*

- 147 *CORIANDRUM*, *Bl.flocken* har utomkring längre *Kronblad* (strålige), *Kronbladen* midt uti hjertformige: *Frön* nästan klotrunda, *svepen* på en sida sittande (dimidiata.)

148 *ÆTHU-*

- 148 *ÆTHUSA*, *Blomstren* strålige. *Svepena* 3bladige, sitta på en fida. nedböjde: *Frön* strimiga.
Skiljes svårligen från föregående. *Fröna* äro här djupt strimiga.
- 149 *SCANDIX*, *Bl.flocken* med strålblomster: *Frön* aflonga, spetsiga.
 Ann. På en del äro frön råslade, på andra nästan slåta. 3blr sitta merendels midt i bl.flocken, de 2könade utomkring. Den följande har ock slåta frön, men ej så spetsiga, des Stift merendels tillbakaböjde (reflexi.)
- 150 *CHÆROPHYLLUM*, Alla *Blomstren* likstora. *Svepen* 5blad. nedböjda, *Kronblad.* invikne, hjertlike: *Frön* aflonga, glatta, nästan som föregående.
- b) *Ha alla blomstren fruktsamma.*
- 151 *PELLANDRIUM*, *Blomstren* midt i flocken något mindre: *Frön* ovala, strimmiga, glatta, med bihang af bl.fodr. och pistill. (coronata.)
- 152 *CICUTA*, *Blomstren* likstora: *Kronbladen* något platta: *Frön* nästan äggrunda, råslade.
- 153 *IMPERATORIA*, Alla *blomstren* likstora: *Bl.flocken* utbredd-platt (expansio-plana.) *Svepen* med få blad: *Frön* något runda, hopkrammade, midtpå kupiga, kantade.

III:o *UMBELLATER* utan svepen.

- 154 *PASTINACA*, *Kronblad.* invikna, hela. *Frön* platta.
- 155 *CARUM*, *Kronblad.* hjertlika, inböjda: *Frön* aflonga, strimiga. *Har* ibland ibladigt svepe och gallblomster.
- 156 *ANETHUM*, *Kronblad.* invikna, hela: *Frön* hopkrammade, strimiga. *Frön* ha utstående kant.
- 157 *APIUM*, *Kronbladen* likstora, inböjde: *Frön* små, ovala, strimige. *Är* ibland med ibladigt svepe.
- 158 *ÆGOPodium*, *Kronbladen* hjertlika: *Frön* aflonga, strimmiga.
- 159 *PIMPINELLA*, *Kronblad.* hjertlika: *Märket* nästan klotrundt: *Frön* aflonga, *Bl.flocken* för blomningen lutande.

HERACLEUM, se förut *Digynia*. *Umbellat. I.*

3 Ord. TRIGYNIA, TREQVINNADE.

- 160 VIBURNUM, *Bl.fodret* 5delt, *Bl.kronan* enbladig, med 5flikigt bräm, *Frukt-bår* med 1 frö.
 161 SAMBUCUS, *Bl.fodret* 5delt, *Bl.kronan* ibladig, 5flikig. *Frukt. bår* med 3 frön.
 162 TAMARIX, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* 5bladige. *Fröhuset* af 1 rum, 3 skal: *Frön* med 3jun.
 ALSINE (*Stellaria.*) Se *Decandria* 3gynia.
 CERASTIUM *semidecandrum.* Se *Decandr.* 3gynia.
 SALSOLA *kali.* Se *Pentandria* 2gynia.

4 Ord. TETRAGYNIA, FYRQVINNADE.

- PARNASSIA *palustris* se *Pentandria* 1gynia.
 SPINACIA *oleracea* se — — — 2gynia.

5 Ord. PENTAGYNIA, FEMQVINNADE.

- 168 LINUM, *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* 5bladige, *Fröhus* af 5 skal, 10 rum, hvart rum med 1 frö.
 164 DROSERA, *Bl.fodr.* 5klufvit: *Bl.kron.* 5blad. *Fröhuset* af 1 rum, i spetsen 5delt.
 165 STATICE, *Bl.fodret* ibladigt, fastlöst (*scariosus.*) *Blomkronan* 5bladig.
 Anm. *Här utseende af* Adgregatæ i 4 Clasfen.
 SPERGULA *pentandra.* Se *Decandria* 3gynia.

6 Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNADE.

- SIBBALDIA, *procumbens.* Se *Icosandria*, *Polygynia.*
 RANUNCULUS *hederaceus*
 — — — *hyperboreus* } Se *Polyandr.* *Polygynia.*
 MYOSURUS *minimus*

5 Cl. PENTANDRIA, FEMMÅNN.

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNAD.

76 ECHIUM, BLÅKUNTER.

- 1 *E. vulgare* (Blåkunter) Stjelken rak, stråfhårig, något knölig, med blommor som sitta på sidan nästan i ax, stjelkbladen lansettlika. 2.

V. på åkrar r. †. Bl:r i Jun. Julii. Har blå bl:r, och blad som *Anchusa offic.* K:s Klåkunter Skåne. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o.)

77 PULMONARIA, LUNGÖRT.

- 1 *P. officinalis* (Bred-Lungört) Rotbladen aflonga, hjertlika. 2.

V. i skogslundar a. Bl:r i Maji. Bl:rna äro, först de blå ut, röda, sedan blå. Bl.fodret lika långt med bl. pipen: Bladen aflonga, spetsiga, stråfva (af små hårknölar liksom skarpa.)

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i. f. o. b. i.)

A) — med fläckiga blad.

- 2 — *angustifolia* (Smal-L.) Rotbladen lansettlika. 2.

V. i V. Göthl. r. Bl:r i Maji, Junii. Har bl:r som föregående, men smalare blad: lansettlika, nästan jämbreda på stjelken: stjelken rak.

- 3 — *maritima* (Hafs-L.) alla bladen åggrunda: stjelken kulliggande, grenig, med små bl:r och kårt bl.foder (som halfva bl. pipen.) 2.

V. på Hafsstrand. i Bohus r. Bl:r i Junii. Har stor utbredd stjelk, Bladen isgrå.

78 LITHOSPERMUM, LÅTTA.

- 1 *L. officinale* (Stenfrö-Lätta) har liten bl.krona (knappt större än bl.fodret). Frön slåta (glänsande:) bladen lansettlika. 2.

V. på torra ställen r. Bl:r i Jun. Julii. Har gula bl:r, och hvita, glatta frön.

H:n. (k. o. g. i. h. o. i. b. o. i.)

- 2 — *arvense* (Hor-Låtta) Bl.kronan liten: Frön knörlige (*rugosa*). Bladen lansettlika. ☉.

V. på åkrar a. Bl:r i Maji, Jun. Har små hvita bl:r; ståndarne sitta måst dolda inom bl.kronans pip. Bl.fodret hårigt: örtbladen skarpa, helbräddade, lansettlika, något jämbreda, stjelen rak.

H:n (k. o. i. g. i. f. i. h. o. b. o. i.) Roten br:s i Norrland til smink. K:ls Smink-rot.

79 LYCOPSIS, ÅKER-RAST.

- 1 *L. arvensis* (Åker-Rast) Bladen lansettlika, med styfva hår, Bl.fodret under blomningen uprätt. ☉.

V. på åkrar bland såd. Bl:r i Jun. Jul. Har blå bl:r, lansettlika blad i brådden småtandade, stundom vågige. Hela växten är betäckt med styfva hår (hispida) liksom taggig.

H:n. (k. i. g. i. f. ii. h. i. f. i. b. o. i.)

80 ASPERUGO, ORMÖGON.

- 1 *A. procumbens* (Ormögon) stjelen flak (kulligande:) Frukten platt, hopkrammad. ☉.

V. vid byar. Bl:r i Maji, Jun. Har små blå bl:r, med röd ring omkring pip-öppningen. Bl.fodret utvidgar sig med frukten och blir platt, liknar nästan en gåsfot: bladen aflonga, måst åggrunda.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

81 CYNOGLOSSUM, HUNDTUNGA.

- 1 *C. officinale* (Hundtunga) Stjelen rak, med breda lansettlika blad, något hvitludna: Ståndarne kortare än bl.kronan. ☉.

V. vid städer och byar a. Bl:r i Jun. Jul. Bl:rna

äro röda, sällan hvita, med kläcklikt brdm. Bladen vågiga, mjukhåriga, mjukare än på följande, hvilken den liknar: Rotbladen på denna äro med bladskäft, stjelkbladen utan (sesfilia.)

M:n Örten anses för kramp och verkstillande.

H:n. (k.o. g.o. f.o. h.o. f.o. b.ii.) K:ls Moncklöfs i Skåne.

82 ANCHUSA, OXTUNGA.

A. *officinalis* (Oxtunga) stjelken rak, med lansettlika, stråfhåriga blad: Blomaxet med bl:r åt en sida sittande. 2.

V. vid byar a. Bl:r i Junii, med blåaktige, i början purpurroda bl:r, stjelken hög, grenig, öfveralt stråfhårig; bladen utan skäft, långa lansettlika.

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.i. f.i. b.i.) Bladen nyttjas bland grönkål vartid. Bl:saften, med alun kokad, ger grön målare-färg.

A) — med hvita bl.kronor och vågige blad.

83 SYMPHYTUM, VALLÖRT.

S. *officinale* (Vallört) har breda lansettlika blad; som sitta skiftevis och nedlöpa på stjelken. 2.

V. i skugga vid byar. Bl:r i Jun. Julii, med hvita eller ljusröda bl:r. Har hög, rak stjelk.

M:n. Ap. k:ls *Consolida major*, ROTEN ber. i Diarrhé blodspottning och sår i blåsan.

H:n. (k.i. g.o. f.o. h.i. f.o. b.i.)

84 MYOSOTIS, ÅLSKLING.

M. *scorpioides* (Skön-Ålskling) Frön flåta, Bladen lansettlika, i ändarne något tjocka. 2.

V. på backar a. Bl:r i Jun. Aug. med små ganska vackra blå bl:r. Bl:rne äro, innan de stå ut, i axet ganska artigt hoprullade. Ståndarne sitta dolda inom pipen; varierar mycket: större och mindre.

K:ls Förgåt mig ej Upland. Ö.Göthl.

H:n. (k.o. g. or. f.o. h.o. f.o.)

- A) — *arvensis* med tillslutit bl.foder, längre än bl.pipen. Bladen håriga, v. på åkerrenar a.
 B) — *ruderalis* med utstående bl.foder, rak stjelk. V. på grusbackar. Monne *Myos. collina* Hoffm. Fl. Germ?
 C) — *sylvatica* med utstående spetsigt bl.foder: Stjelken utbredd, flak, bladen lansettlika. V. i skogar.
 D) — *palustris* med utstående trubbigt bl.foder, lika långt med bl.kronan. Bladen nästan släta, tunglika (ligulata.) V. i vatn. Är störst af artförändringarne, med lång, nästan flak stjelk. Tros vara skadlig för får. Af dessa göra Nyare Örtkänn. särskilda species.

- 2 — *Lappula* (Grus-Ålskling) Frön taggigt-håriga, (med hullingar:) Blad. lansettlika och stråf håriga. ☉. V. på stadsgator. Bl:r i Julii: Har små blå bl:r, rak, grenig stjelk.

H:n. (k.o. g. i. f.o. h.o. f.o.)

85 BORAGO, STOFFERBLOMMA.

- 1 *B. officinalis* (Stofferblomma) har utstående platt bl.foder: Bladen sitta skiftevis. ☉. †.
 Bl:r i Jun. Julii: Har vackra blå bl:r, mycket stråf-håriga blad.
 M:n. Har kylande kraft.
 H:n. (b. ii.) br:s at utstoffera Sallat med. Örten torr sprakar på eld. — håller Saltpeter.

86 PRIMULA, VIFVA.

- 1 *P. veris* (Gul-Vifva) Bl.stångeln bar, Bl.kronan trättlik: Örtbladen skrynkliga (ojämna,) i brådden tandade. ♀.
 V. på ångar a. Bl:r i början af våren. Har gula bl:r, alla hängande: bladen upväxa vid roten.
 M:n. Ap. BL.KRONAN br:s at lägga på bränvin, och Roten på dricka at gifva det god smak. Roten torde vara bättre i Medicin än blommorne.

H:n,

H:n. (k. o. g. I. f. OI. h. OI. f. O. b. I.)

K:ls *Txlågg* Ö.Göthl. *Gökblomma* Gothl. *J. Maria nycklar* V.Göthl. *Nyckel-blomster* Medelpad. &c.

A) — *elator* med platt bl.bräm r. †. Är ofta dubbel och rödaktig, med uprätta bl:r midt i bl.flocken.

B) — *acaulis* med ganska kort stängel och stora bl:r r.n. Har enskilda bl.skaft från roten gående. Monne var.?

2 — *farinosa* (Blå-Vifva) Bl.stångeln bar, med jämn bl.flock och platta bl.kronor. Bladen släta, lanfettlika, i brådden smånaggade. 2.

V. på magra ångar. Bl:r i Maji, Jun. Har vackra blå eller violetta bl:r. Dess bl.skaft och örtblad äro under liksom med mjöl vitpudrade.

K:ls *Majer*, *Maj-blomster* Ö.Göthl. *Lerke-eller Sval-blomster* Upl. *Melblomster* Skåne.

H:n. (k. o. g. I. f. O. h. II.)

3 — *Auricula* (Aurikel-V.) har glatta blad, i brådden fågade. 2. †.

Bl:r i Jun. med ganska prydliga bl:r †. Varierar med nästan helbråddade blad.

87 ANDROSACE, HILSKO.

1 *A. septentrionalis* (Hilsko) har glatta, lanfettlika blad, i brådden tandade: Bl.fodret kantigt, mindre än bl.kronan. 2.

V. på backar. Bl:r i Maji, Jun. Har små, höjda bl.kronor: bladen sitta tätt tilhopa vid roten, och på en och samma rot uppskjuta flere olika stora bl.stånglar.

H:n. (k. o. g. I. f. I. h. II. f. O.)

A) — utan bl.stängel (*acaulis*) v. på murar och stenbackar: Har bl.flocken sittande vid själfva roten.

88 ANAGALLIS. ARFVE, Röd-Arfve.

1 *A. arvensis* (Röd-Arfve) har nedliggande stjelk, långgrunda, spetsiga blad, under svartprickiga. 2.

V. på åkrar r.s. Har hela, saftige blad och hängande frukt, röda bl.r. Bl.r i Junii, Julii. Liknar *Stellaria Alfine* (Våtnarf.)

M:n. Brukas mot rasande hundars bett. Oed. Dist.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. i. b. o. i.)

CENTUNCULUS. CENTUNKEL.

- 2 *C. minimus* (Centunkel-Arfve) har rak stjelk, åggrunda, spetfiga blad: Bl.kronan med 4delt bräm: ståndarne 4, 5. ☉.

V. på sandåkrar r. Bl.r i Julii: är bland de minsta af Sv. växter. Liknar *Glaux maritima*, men är mycket mindre, har något kläcklik bl.krona: Bl.rne sitta i bladvecket utan skast.

Kils *Anagallis Centunculus* Afz. obs. Oed. Fl. D. 177.

89 LYSIMACHIA. LYSING, Gullspira.

- 1 *L. vulgaris* (Busk-Lysing) stjelken rak, med blomruska: Kronbladen åggrunda. 2.

V. på kårrångar bland buskar a. Bl.r i Jul. Aug. Har gul blomruska i toppen af stjelken, bladen lansettlika, 2:ne (ibland 3 å 4) emot hvarandra sittande. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. f. o. b. o. i.) — färgar ylle gult.

- 2 — *thyrsiflora* (Vatn-L.) stjelken rak, med enkla, något hängande bl.klasor: Kronbladen smala, jämbreda. 2.

V. i vatn. Bl.r i Junii, Jul. Har åggrunda gula bl.klasor, som sitta på sidan af stjelken: ganska små bl.r: bladen både i toppen och på sidan, lansettlika, något smalare än på föregående.

H:n. (k. o. i. g. i. f. o. i. h. o. i. f. o. b. o. i.)

- 3 — *numularia* (Rund-L.) stjelken krypande. Blommor enfamma (ej i klasor:) bladen runda, något hjertlika. 2.

V. på ångar r. Bl.r i Julii: Har nedliggande fyrkantig stjelk, tåmeligen stora gula blommor.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i.)

90 VERBASCUM, KONGS-LJUS.

- 1 *V. Thapsus* (Gult-Kongsljus) Stjelken rak, utan grenar: Bladen på båda sidor hvit-ludna, nedlöpande på stjelken. $\mathfrak{D}$.

V. i stenröfsjor a. Bl:r i Julii: Har hög hvitluden stjelk, med gula bl:r. Bl:rna sitta i ax.

M:n. Ap. BLAD. BLOMMOR. Bladen bris utv. på får; Blommorne som Thé at lindra hosta: eller kokas deraf decoct med något stärkelse, som bris mot långvarig Diarrhé.

D:s 2 quint. til ett halft kvarter vatn om dagen.

H:n. (k.o. g.o. f.o. h.o. f.o. b.i.) Örten är söfvan-de. Ört eller Frön stötte och med mjölk gjorde til små degklimpar, kastade i sjön, bringa fiskar i dvala at de vända up buken och kunna tagas med händerna.

- 2 — *nigrum* (Brunt-K.) Dets blad äro aflonga, hjertlika, sitta på bladskäft. $\mathfrak{u}$.

V. vid byar. Bl:r i Julii, liknar föregående; men har ej så ludden stjelk. Dets blad äro på öfre sidan nästan bara, under hvitluddna: Bl:rna inuti brunaktige.

H:n. (k.o. g.o. f.o. h.i. f.i. b.ii.) K:ls Kattrumpa Skåne.

- 3 — *Lychnitis* (Hvit-K.) Bladen aflonga, nästan viggelika: blomvippan med korta grenar, rak. $\odot$.

V. på åkrar r.s. Bl:r i Jul. Aug. Har hvita bl:r, med tätt-greniga bl:skäft: dets öfversta blad äro lansettlika, utan bladskäft. I öfrigt likna blad och stjelk föregående.

H:n. (k.o. f.o. h.o. b.i.)

91 HYOSCYAMUS, BOLMÖRT.

- 1 *H. niger* (Bolmört) Bladen groft-tandade (flikige,) utan skäft, omfattande stjelken: Blommorne äfven utan skäft. $\mathfrak{D}$.

V. vid byar. Bl:r i Jun. Jul. Dets bl:r äro gulaktige, svartstrimige och i botn mörkbruna: Dets rötter likna Palsternackors, hvilket bör noga iaktta-

gas, at de icke i deras ställe upgräfväs och ätas, de äro ofta giftiga, dödande.

M:n. Ap. BLADEN. FRÖN. äro nerfdöfvande. Kunna varsamant nyttjas mot convulsioner och *Manie*. D:s Af dets extraët tagas i piller från 1 gran til högst 5, 2 gånger om dagen. Börjas med minsta dosis, som sedan kan ökas dageligen grantals. *Maniaci* tola ofta något mer. H:n. o.

92 NICOTIANA, TOBAK.

- 1 N. *Tabacum* (Tobak) har breda-lansettlike blad: Blkronan med spetsige flikar. ☉. ✕. År allm. känd. M:n. Ap. BLADEN. ber. som kräkmedel, i början af rödsot: och decocten (applicerad som lavement) tjänar dem, som bortdånat af kolos. Tabaks rökning säges gagna feta och dem som ha flusser, tandvärk och förstoppning; men skada dem, som äro magra och ha svagt minne.

H:n. — är i allmänhet skadelig: En giftig ört, som genom förvånd vana blifvit för somlige en vållust.

93 DATURA, SPIK-KLUBBA.

- 1 D. *Stramonium* (Spik-Klubba) har breda aflonga, i brådden tandade blad: Fröhus åggrunda, taggige och uprättstående. ☉.

V. på gator. Strångnås &c. a. Bl:r i Aug. Har hvita stora bl:r: Bladen med 7, 8 tagglika tänder, glatta; är ganska giftig.

M:n. Ap. BLADEN. Extraët deraf i liten fats botar ofta fallandesot, och hjälper dem som mist förståndet. D:s samma som vid *Hyoscyamus*. Fårka örten stött tjänar at lägga på blinda gyllenåhren.

94 MENYANTHES, VATN-KLÖFVER.

- 1 M. *trifoliata* (Vatn-Klöfver) örtblad. 3bladige. 4. V. i karr a. Bl:r i Maj: Har spirlik bl.ängel, rödhvita, håriga blkronor. K:ls Vatnvåpling Ö. Göthl.

Munk-

Munk-kål Södermanl. *Getkål*, *Blåcken* Smol. *Måsf* Upl. *Klofving* Medelpad. *Getklöfver* Jämtl. *Torsklblad* Ångermanl. *Måsfne* V.Botn. *Korsblåcker* Dahl. *Bäckeblad* Skåne. *Kråkfot* V.Göthl. m. m.

M:n. *Ap. k:ls Trifol. aquaticum.* BLADEN berömmas som magstärkande, och låra nåst Kinabarken til medicament förtjena bästa loford at stärka en svag maga. Brukas mot skörbjugg, vatnsot, gikt, frosfor, maskar och flera krämpor, dels som thé eller decoct, dels utpräsfad saft, eller bladen pulfveriserade och tagne ibland andra krydder. Mot reformar, skabb, och röt-får bris decoct at tvätta med, åfven mot ohyra i hufvudet, samt at göra insprutningar dermed i fistlar. Mot maskar bör hålst pulfver deraf tagas i starkt thé af bladen. Åfven kan nyttjas des utpräsfade saft. Iakt-tages, at hafvande qvinnor, eller de som ha heftisk eller svår bröstfeber och blodspottningar ej nyttja den, ty hos dem kan den vara förmycket retande.

H:n. (k.o. g. II. f. OI, h. I. f. O. b. II.) Torr ratas den af håstar. För får och andra kreatur som ha tvinsot, är den ganska hålsosam.

Bladen eller deras decoct bris på dricka i stället för Humla, och fås deraf ett beskt smakande, hålsosamt dricka likasom den Engelska Portern. Dertil kokas bladen och af decocten hålles på drickat (då man vanligen lägger på humlan,) så mycket, alt som man vill hafva det beskt: litet humla kan ock tillsättas. Up-täckandet häraf se min berättelse H. J. 1790. Ölet bör ej vara förstarkt, sådant som Stockholms så kallade Westmans öl, det blifver därigenom förmycket rus-gifvande. Af roten beredes i Norrland nödbröd, under missväxt.

95 HOTTONIA. *HOTTONIA*, Höter.

1 *H. palustris* (*Hottonia*) Bl.stångeln mångblommig:

Bl:rna sitta i krans, omkring stångeln. 2.

V. i vatn a. Bl:r i Jun. Jul. Har vit bl.spira och hårlike blad, som äro altid under vatnet.

H:n. (k. I. g. I. h. OI. f. O. b. I.)

96 DIAPENSIA, *POLÖRT.*

- 1 *D. lapponica* (Polört) har grenig stjolk och bl: med skäft: Bladen med nedböjde kanter. γ .
V. på Lappska fjällen. Bl: i Julii, med hvita bl:r. Har en blomma på hvert bl.skäft. Tosvar sig, med låg, mycket bladfull stjolk.

97 AZALEA, *KREPLING.*

- 1 *A. lapponica* (Purpur-Krepling) har åggrunda prickige blad. Tr:st.
V. i Lappska fjällen. Är en vacker buske, med purpurroda bl:r, Bl: i Julii.
- 2 — *procumbens* (Jord-K.) stammen nedliggande med utbredda grenar: bladen små aflonga, glatta.
V. som den förra. Tr:st. r.n. Har ljusröda bl:r och nästan krypande stamm.

98 POLEMONIUM, *KOSJUS.*

- 1 *P. cæruleum* (Kosjus) har rak stjolk, bladen parbladige: Bl.pipen ganska kort. γ . r. $\ddagger$.
V. i V. botn, vid Kengis &c. Bl: i Jul. Har blå bl:r och lansetlike små-blad, pinnbladigt sittande.
H:n. (k. II. g. I. f. II. h. II. b. I.)
A) — med hvita blommor. V. i Trågårdar.

99 CONVULVULUS, *BINDA.*

- 1 *C. arvensis* (Åker-Binda) örtbladen pil-lik, bl. skäften merendels enblommiga. γ .
V. i åkrar a. Bl: i Jun. Jul. Varierar med röda och hvita, kläcklika bl:r: bladen aflonga, vid basen hjertlika och uddiga, liksom pil-lik. Stjelken slingrande, flåter sig omkring andra växter.
K:ls Snarbindel Sv. Lagen. Bygg, B. VIII. 4. Drabinda Skåne. Åkerbinda Ö. Göthl.
H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. b. II.)

- 2 — *Sepium* (Skogs-Binda) Bladen hjertlika, blomskafsten 4kantige, med en blomma. 2. r. †.
 V. i Bohuslän &c. Bl:er i Jul. Liknar den förra, men är större och har blad trubbiga baktil (postice truncata,) nästan triangelformiga.
 H:n. (k. o. g. i. f. i. h. ii. b. i.)

100 SOLANUM, SOLAN.

- 1 *S. tuberosum* (Potates-Solan) Bladen parbladige, något lyrtaggade: Små-bladen äggrunda, helbräddade: Stjelken flät (utan uddar.) ☉. †.
 H:n förtr. Är af sådeslag den måst lönande. Om des planteringsfätt och mångfaldiga nytta, se de fläste nyare Hushållsskrifter. Pl:s måst med rötter, skurne i bitar; äfven med mogna frön, först sådde i drefbänk, sedan utsatte. Desse böra ej såttas för tätt, nästan 1 aln emellan hvar stånd: renas från ogräs och vål kupas, i lösjord. Härigenom århålls en förbättrad art för följande årens Plantering.

K:ls Jordpåron Smoland. *Potåter* allmänt.

Anm. Potåters plantering hörer til de betydligaste framsteg, som Landthushållningen gjort i sednare tider. Vår JONAS ALSTRÖMER, Comm. Rådet, har deraf en everdelig förtjenst, emedan han hade redan stora fält planterade vid Alingsås, då ännu i flera Europas Botaniska Trågårdar den visades som en rar planta från Peru. Han bestridde fördomarne emot densamma, och med sitt exempel understödde, hvad sedan allas erfarenhet bekräftat, at Potåter ger en god, närande och sund föda åt människor: Och kan äfven, då förrådet så tillåter, med sårdeles nytta användas til utfordring för boskap. Sjelfva örtståndet ätes af får, äfven af kor, då de bli vanda dervid. Den upptäckt som är gjord i senare åren, at Sverige kan föda sig sjelf utan utländsk spannemål, tillskrifva vi hufvudsakligen dennas utvidgade plantering. Den varierar A) med långa röda rötter. B) med stora gula. Desse kallas Engelska Potåter och äro mycket tidiga, ofta färdiga i Augusti.

2 — *nigrum* (Svart-Solna) Stjelen slät: Bladen ägg-
lika, något tandade. Dets bl: r hängande. ☉.
V. vid byar a. Bl: r i Jul. Aug. Har små hvita bl: r,
blad och stjeln nästan som en *Chenopodium*: är giftig.
M:n. Ap. ÖRTEN är repellerande och söfvande: bru-
kas mot ful-flag och rötår.
H:n. (o.) K:ls Trollbår Södermanl. Hansletsgrås Göthl.

3 — *Dulcamara* (Besköt-S.) Dets blad (de öfver-
ste) spjutlika (*hastata*.) Bl: rne sitta i knippe. Tr.st.
V. vid vatn. Bl: r i Jul. med purpurroda bl: r. Har
smal, slät, böjlig stamm: de öfverste bladen äro stund-
om 3delta, de nederste hela, äggrunda, spetsiga.
M:n. Ap. STIPITES (Stjelnarne samlade sent på hö-
sten.) Thé af dem (hälft någorlunda färlka) beröms
mycket i utslag och gikt Rheumatismus &c. D:s Ta-
ges 3 quint. å i lod *stipit.* til 2, 3 kvarter vatn, som
får dra på sakta eld, och deraf drickes par koppar för-
och efter-middag: smaken kan lindras med litet mjölk.
Bären äro giftiga. Intagna purgera de ofvan och
nedan. Hundar dö af dem.
H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. f. o. b. or.) Qvistarne brukas
til band på tråkannor.
K:ls Qvesved Upland. Matledsquistar V. Göthl. Orm-
bår Ö. Göthl. Hållbår Smoland. Willbår Vermel.
Trullbår Södermanland.
A) — med alla bladen äggrunda, hela.

101 CAMPANULA. KLÄCKA, Blåkläcka.

* Ha släta och smala blad.

1 *C. uniflora* (Fjäll-Kläcka) har enblommig stjeln:
bl.fodret lika långt med bl.kronan. 2.
V. i Lappland r. Bl: r i Julii.

2 — *rotundifolia* (Små Blå-Kl.) Rotbladen runda,
njurlika: stjelnbladen jämbreda och helbräddade. 2.
V. på ångar a. Bl: r i Julii, med blå bl: r, stundom
hvita. Liknar *C. persicifolia*, men är mycket mindre.
En

En del af deſs blad äro lanſettlika.

K:ls Öronkläcka Skåne. Bjälla Bohus. Mårebjälla Dahl.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. o. b. o. i.)

A) — *parviſflora* med ſmå bl:r: enblommig ſtjelk. r.n.

3 — *perſicifolia* (Stor Blå-Kläcka) Rotbladen ägg-runda (*obovata*;) Stjelkbladen lanſettlike (måſt jämbreda,) i brådden ſågade. 2.

V. på ångſbackar. Bl:r i Jul. Aug. Har ſtora blå, aldeles kläcklika bl.kronor: Bladen gånſka litet ſågade.

H:n. (k. o. i. g. i. f. o. i. h. i.) Bl.ſaften af denna och föregående utpräſſad gifver ett blått, med alun tillagt, ett grönt bläck.

A) — med hvita blomkläckor.

4 — *patula* (Höft-Kl.) har lanſettlika blad och utkredd bl.vippa. 2.

V. på ångſbackar r. Bl:r i Jul. Aug. Har blad ſom C. *perſicifol.* och bl:r ſom *rotundifol.* til färgen något mer rödaktige eller violette. Bl.fodret har, på båda ſidor af hvar flik, en brun tand: ſtjelken rak, kantig. H:n. (h. i. i. f. i.)

A) — med gånſka ſmå blommor: grenig utbredd bl.vippa och lanſettlika, riaggade blad. r.n.

**** Ha ſträſva och breda blad.**

5 — *latifolia* (Bred-Kl.) Bladen breda-lanſettlika, ſtjelken trind, utan grenar: Bl.ſkaften enblommiga: Frukten hångande. 2.

V. bland buſkar r. Bl:r i Julii, med blå, ſtora kläckor, ſtundom hvita. De nedre bladen äro ägg-runda, längſpetsade, de öfverſte aflonga, alla i brådden tandade: ſtammen rak, med ſpridda bl:r (ej åt en ſida.) Bl.fodrets flikar lanſettlika, glatta.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.) Rötterna värtid åtliche. Bladen brukas bland kål.

6 — *rapunculoides* (Rättike-Kl.) Bladen aflonga, hjertlika: Stjelken grenig: Bl:rna ſitta på en ſida af ſtjelken, med tilbakaböjt bl.foder. 2.

Bl:r

Bl:r i Julii r. †. Liknar föregående, men har mindre bl:r, hårigt bl.foder.

H:n samma som förra.

- 7 — *Trachelium* (Nåsfel-Kl.) Bladen hjertlika med skaft, Stjelken kantig, stråfhårig: Bl:rne 3:ne på hvart bl.skaft, bl.fodret stråfhårigt. 2.

V. i ångslundar. *Bl:r i Julii, med blå, sällan hvita bl:r. Har blad som Urtica dioica, de nederste breda, hjertlika, de öfverste aflonga, sågade, med större och mindre inskråningar: Bl.fodret hvithårigt. Bl.kronan inuti hårig.*

H:n. (k. i. g. o. f. i. h. o. f. i. b. o. i.)

- 8 — *glomerata* (Mosis-Kl.) Stjelken kantig, utan grenar, Bladen lanfettlika, något hvitladna: Blommorna sitta i toppen liksom i bl.hufvud. 2.

V. på torra ställen r. *Bl:r i Jul. Aug. Liknar följande, men har bredare och platta blad: de nederste sitta på långa skaft (petiolata.) Blommorna sitta hopklasade, utan skaft, måst i toppen. H:n okänd.*

- 9 — *cervicaria* (Skog-Kl.) Bladen jämbreda, vågiga (*undulata.*) Blommorne sitta utan skaft, dels i toppen, dels på sidan af stjelken. 2.

V. i skogsbackar r. *Bl:r i Julii, Aug. Har blå bl:r såsom föregående, rak stjelk, öfver alt betäckt med hvita, stråfva hår.*

102 SAMOLUS, SAMOL.

- 1 *S. Valerandi* (Samol) Blad. runda, spadlika, glatta. ☉. V. på Hafsstranden r.s. *Bl:r i Julii. Har små hvita bl:r: låg, bladig stjelk, uptil grenig med bl.skaft och bl.skärm. Bladen helbråddade måst åggrunda. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o.)*

103 LONICERA. TRY.

- 1 *L. Xylosteum* (Håll-Try) Bladen åggrunda, helbråddade, något ludna: Bl:rne 2:ne på hvart bl.skaft: desb bår åtskilda. Tr:st. V.

V. i ångar. Bl:r i Jun. med hvita bl:r; har röda bår.
H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o. b.ii.) Trädarten hård: br:s
til tånder i våfskedar, harfspinner, pipskaf &c. Pl:s til
lefvende häckar, både med frö och rottelningar.
K:ls Tryg Ångermanl. Benved V.Göthl. Hårdved
Skåne.

2 — *cærulea* (Blå-Try) Bl skaften 2blommige, med
hopvåxta, klotrunda bår. Tr.st.

V. i Nerike r. Bl:r i Jun. Har bl:r och blad at-
deles lika föregående; men båren äro blå, hopvåxte:
qvistarne röda. Monne färsild art?

5 — *Periclymenum* (Rosen-Tr.) Bladen åggrunda,
alla åtskilda (ej hopvåxta som på följ.) Bl:rna
sitta klotrundt i toppen af qvistarne. Tr.st. 2 r. †.

V. i V.Göthl. &c. Bl:r i Julii. Har rödletta bl:r,
inuti hvita: hela blad. K:ls Matledstråd Bohus.

M:n. Stjelkar och Blommor äro hållsamma at bru-
ka til thé.

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.o. f.o.) — kan i trågårdar pl:s
til ganska vackra, växande lössalar. Pl:s hållt med
afläggningar från roten.

A) — med inskurna, något flikige blad. V. på öar i
Bohus skåren.

4 — *Caprifolium* (Caprifolii-Tr.) Dels blad äro
uptil hopvåxta. Blommorna sitta i toppen utan
blomskaft, likfom i krans. Tr.st. †.

Har bl:r som föregående; men mer runda blad: De
öfversta äro hopvåxte, af stjelen likfom genombårade.
H:n lämna som förra.

104 LOBELIA LOBELIA, Notblomster.

1 L. *Dortmanna* (Lobelia) Bladen jämbreda och
helbräddade: stjelen nästan bar med bl:r åt en
sida hängande. 2.

V. i insjöar a. Bl:r i Jul. med hvita bl:r: örtblad
under vatnet, vid roten samsittande, insti ihåliga
arummige.

105 JASIONE, *MONKE.*

- 1 *J. montana* (Monke) med halfklotrundt blomhufvud: bladen lanfettlika, något tandade. ☉.
V. på torra ställen. Blir i Jul. Aug. med blå bl:r. Liknar en Scabiosa med rundt bl.hufvud.
H:n. (k. of. g. I. f. I. h. o. b. I.)

106 RHAMNUS, *TÅSTE.*

- 1 *R. catharticus* (Get-Tåste) Bladen ovala, i brådden sågade. Blommorna 4klufna (tvåbygg. och månggifte.) Tr.st.
V. i skogsmark a. Blir i Jun. Har blad som en vild-apel, med taggige quistar i ändan: små grönaktige bl:r, klasevis sittande på stammen.
M:n. Ap. K:ls Spina Cervina: br:s BÅREN (eller deras inkokade saft). Är ganska god til laxerande fyrup, tjenlig för alla åldrar. Beröms i vatnsot.
D:s 1, 2 matskedar, som ges efter behof.
H:n. (k. o. g. I. f. I. h. II. b. I.) Af Båren sön mogna i October, tilredas med alun fastgröna, en mälare färg. Barken färgar gult. Trädet gifver sköna häckar. Pl:s höstetid med kjernor.
K:ls Getappel Upland. Vahlbjörk Ö.Göthl. Vahlborg Bohus. Verrentorn Skåne.
- 2 — *Frangula* (Brak-T.) har åggrunda och helbråddade blad. Tr.st.
V. i skogar. K:ls Brakved, Sprakved Vermel. Torste Smol. Brågon Bohus. Tröske Skåne. Tofte Jämtl. m. m. Har bl:r som förra. Bl:r i slutet af Jun.
M:n. Ap. BARKEN. Är ett ber. laxermedel i vatnsot &c. Rhæbarber åger knapt företråde, då denna är färlk: äfven brukas i decoct och kan tjena i Boskaps förstoppning.
H:n. (k. o. g. II. f. I. h. I. b. II.) Barken färgar ylle gult, och Båren grönt. Kolen br:s til det finaste krut.
Anm. Trädet har inga knoppar om vintren.

107 EVONYMUS, *ALSTER.*

- 1 *E. europæus* (Alster) Bladen aflonga, spetfiga: Blommorna måst 4delta. Tr.st.
 V. i Lundar r. Bl:r i Jun. Jul. med grönaktige bl:r, merendels 3:ne på hvar bl.skaft: stånd. 4. Bären 4-kantige, öppna sig med 4, 5 röda kamrar: Varierar med kantiga grenar och ovala, långspetfiga blad.
 H:n. (k. I. g. II. f. I. h. I.) Tros vara skadlig för får. År vackert tråd til häckar. Tråd-arten hård, brukas til svarfning &c.
 K:ls Benved Skåne. Kåringtand Öland.

108 RIBES, *RIBS.* (*Vin- och Stickel-bårs buskar.*)

* Åro dels utan taggar.

- 1 *R. alpinum* (Måbårs-Ribs) Blomklaforne uprättstående, med blomskårn, längre än bl:rne. Tr.st.
 V. i skogsbackar a. Bl:r i Maji, Jun. Har 3flikige blad, som Fig. 39. Bl.kronan måst 0. Bären röda, af sötaktig och mindre god smak.
 K:ls Kongsbår Ö.Göthl. Degbår Nyland. Kalfbår Ö.Botn. &c.
 H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I.) Tråd-arten hård: brukas til harf-pinnar &c. Pl:s til häckar.
 Anm. Denna och *R. rubr.* ha pistillen tilbakaböjd och delad nästan nedtil basen, men *R. nigrum* har den enkel (odelad.)
 A) — *petraeum* med rak bl.klase och hängande frukt. Retz. Fl. Sc.
- 2 — *rubrum* (Röda Vinbårs-R.) Bl.klaforna hängande, med nästan platta bl:r. Tr.st. r. †.
 Bl:r i April, Maji. Har röda bår, med en behaglig syra. K:ls Reps Skåne. Risf Bohus.
 M:n. Ap. BÅREN åro kylande, br:s i febrar, i mos eller vatn, med socker.
 H:n. (k. I. g. I. f. I. h. ÖI. f. I. b. I.) af bären kan genom jäsning godt vin beredas. Huru af Svenska bår

bår *Vin* tilredas se H. J. 1776. Sept.

Pl:s med rottelningar.

A) — med stora, hvita bår. r. †.

- 3 — *nigrum* (Svarta Vinbårs-Ribs) Blomklosterne håriga, hängande, med aflonga blommor. Tr.st. r. †.

Dess blad äro måst 5flikige: har en stark lukt.

M:n Ap. br. QVISTAR och spåda blad. ber. til Thé mot Gikt: Moset af båren br:s i halssjuka m. m.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. II.) Br:s til vin som föregående. Pl:s med rot-telningar.

K:ls *Distron* Norrland.

** Dels med taggar: *Stickelbårs-buskar*.

- 4 — *Grosularia* (Krusbårs-R.) Bl.skaften håriga. Båren luddna. Tr.st. †.

Bl:r i April, Maji.

H:n. Båren mognade ätas gerna: äro ganska goda til vin och insyltning: är allmänt känd.

- A) — *Uva crispa* (Stickelbårs-R.) Bl.skaften med enbladigt bl.skaft: Båren glatta. Tr.st.

V. på backar. Bl:r i April, Maji.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. II.) Båren ätas och brukas til insyltning som föregående.

- B) — *reclinatum* (Röda Stickelbårs-R.) har taggige, nedböjde grenar; Dess bl.skaft med 3bladigt skärm. Tr.st. Bl:r i början af våren.

Anm. Efter DOCT. AFZEL. har jag ansetts alla 3 föregående vara blott art-förändringar af samma species, emedan man ofta får både släta och håriga bår på samma buske: raka grenar midt i och nedböjda på sidorna: stundom alla grenarna raka, stundom alla nedböjda. Båren variera ock större och mindre, gröna, röda, gula, hvitaktige, klotrunda, ägglika, aflonga &c. Bl.skaften ha allmänna 2 bl.fjäll, sällan 1 och 3. Jämf. AFZEL. obs. Bot. p. 27.

H:n och culturen är samma.

Pl:s med rot-telningar.

109 *BERBERIS, BERBERIS.*

- 1 *B. vulgaris* (Berberis) Qvistarne med 3delta taggar: Bladen aflonga, hvasst sågade. Tr.st.
 V. på torra ställen. Bl:r i Junii, med gula bl:r. Har röda fyrliga bår, nästan af Citron-syra.
 M:n. Ap. BARKEN, BÅRSAFTEN. Barken stött och med vin, hett påslagen, purgerar: åfvenså roten. Bårsaften läskar, dämpar hetta, br:s i röt- och andra febrar: kan br:s til punsch, gelée och cremer.
 H:n. (k.i. g.i. f.i. h.o. f.o. b.o.) Mellanbarken med alun kokt färgar låder brandgult, och med lut citrongult, kallas Saffian. Om lådret blött i decoct af barken torkas och doppas flere gånger i Indigo-upplösning med vitriol-syra fås deraf en vacker grön färg. Inr. Tidn. 1793. 116. Busken är tjenlig til häckar. Trädarten til fanering på Bureauer. Pl:s af rotens afläggningar i god sandblandad jord: åfven med frön.

110 *HEDERA. HEDER, Murgrön.*

- 1 *H. Helix* (Heder, Murgrön) Blad. 3, 5flikige. Tr.st.
 V. vid berg r. Bl:r i Sept. Oktob. Stjelkbladen äro hjertlike, och 3, 5hörnige, bladen uptil (vid blommor-ne, som sitta flockvis) hela, åggrunda och långspetsiga. Är af ålder helgad til vinets Heder.
 M:n. Bladen brukas at draga hetta ur ögon, får och fonteneller: Båren purgera.
 H:n. (k.o. g.o. f.i. h.i.) Pl:s at pryda murar.
 Bl:r sällan hos oss, men bladen äro beständigt gröna.

111 *VITIS, VINTRÅD.*

- 1 *V. vinifera* (Vintråd) Har flikige, bara blad, (utan ludd.) Tr.st. †.
 Dess blad likna Humlens (Humuli.) Tol tåmeligen väl klimatet i södra Sverige.
 M:n. Ap. VIN och Vinsten förtr. Äro til mångfaldigt bruk tjenlige.

H:n. Dets frukt kallas Vindrufrvor, af hvilka mogna utpräsfas saften, hvaraf med jäsning tilredes vin, som efter climatets, jordmonens, och vintrådens förändringar äro olika. Torkade drufvor kallas Rusfin.

A) — *apyrena* har små drufvor, som kallas Korinter. V. i Grekland.

II2 PARNASSIA. *PARNASSIA*, Slotterblomster.

I *P. palustris* (Slotterblomster) Stjelken rak, med ett hjertlikt blad, utan skaft: rotbladen med skaft. γ .

V. på vatnaktige ställen a. Bl:r vid slottertiden. Har hvita bl:r, märket i början 1, utan stift, blir sedan 4delat. Stjelken är något vriden, enblommig.

K:ls Hårdnacker Öland. Hvitviöl Bohus. Hjerteblad Dahl.

M:n. Örten kokt i dricka, br:s i Vestm. mot halsbränna.

H:n. (k. i. g. o. i. h. i. f. o. b. i.)

II3 VIOLA. *VIOL*, Violblomma.

* med bar bl:stängel (acaules.)

1 *V. hirta* (Busk-Viol) Bladen hjertlika och håriga. γ . V. i skugga. Bl:r i April, Maji, med mörkblå bl:r. Liknar *Viol. canina*; men är mer hårig, isynnerhet bladskafsten; alla bladen utgå från roten, som är knölig, litet tufvar sig, bl:stängeln utan blad med 2:ne små bl:skärm, nära mitteln.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

2 — *palustris* (Kärr-V.) Bladen njurlika och slåta. γ . V. i kärr. Bl:r i Maji, Jun. Är liden med ljusblå, strimige bl:r, rundaktiga blad, måst helbräddade.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o.)

A) — med runda, något hjertlika och naggade blad.

3 — *odorata* (Åkta-V.) har krypande rottelningar (refvig stielk:) Bladen hjertlika. γ . r. $\ddagger$.

Bl:r i Maji, med mörkblå bl:r. Liknar *V. hirta*, men har mer runda blad och nästan hårfria blad-skaft; Bl:rna vålluktande.

M:n.

M:n. *Ap. BLOMMORNA*, äro något öppnande och lindrande. Af dem göres Violfirup, då kronbladen macereras i vatn och kokas med tillagt fåcker. Är nyttig i hosta hos barn.

H:n. (k. r. g. o. r. h. o. r. b. o. r.)

**** med bladig stängel eller stjelk (caulescentes.)**

- 4 — *mirabilis* (Under-Viol) Bladen njur- eller hjert-likä: Stjelken 3kantig, med bl:r på stjelken (*flor. caulini*.) utan kronblad. 2.

V. i skugga. Bl:r i Maji, med ljusblå vålluktande bl:r. Dess blad äro i början hoprullade: bl:stängeln från roten (utan stjelk) med fullkomliga bl:r, men får sedan stjelk och bl:r derpå, utan kronblad.

H:n. (k. r. g. r. f. r. h. o.)

- 5 — *canina* (Hund-V.) Bladen hjertlika, glatta: Stjelken (äldre) upstigande (adscendens.) 2.

V. på backar och i skogsmark a. Bl:r i Maji, Jun. med blå bl:r: Är i början nästan utan stjelk och liknar Buskviolen, men blad och bladskäft äro utan hår: Har ingen synnerlig lukt. Bladen variera hjertlika och aflonga, stjelken är först kulliggande sedan upstigande.

M:n. Violfirup kan tilredas äfven så god af denna som af föregående. HOFFB. p. 195.

- 6 — *montana* (Berg-V.) Bladen aflonga, hjertlika: Stjelken rak. 2.

V. i Smol. &c. r. Bl:r i Jun. med ljusblå blommor Liknar V. canina, men har högre och rak stjelk, mindre bl:r, längre och smalare blad. Stiplerne äro lansettlika och tandade: Bl:skäften med 2:ne små fjäll till bl:skärm. Monne ej en artförändring af föregående?

H:n. (k. o. g. o. f. r. h. o.)

- 7 — *biflora* (Fjäll-V.) Bladen njurlika: Stjelken 2blommig. 2.

V. i Lappska fjällen. Bl:r i Jul. med gula blommor Stjelk. i början iblom. Bladen i brädden något sågade.

- 8 — *tricolor* (Styfmors-Viol) Bladen aflonga, in-skurna, (glest fågade). Stjelken 3kantig, grenig: bladskårinen pinntaggade. ☉.

V. på magra åkrar a. Bl:r hela sommaren med vackra 3färgade bl:r, gemenligen blå eller violetta, gula och hvita.

M:n. Ap. ÖRTEN är af laxerande och blodrenande kraft. Emot det elaka och våskande utslag (crusta lactea,) som små barn få i ansigtet blötes den fårsk skuren i mjölk, och intages thélkedtals; eller torr, pulveriserad och kokt i mjölk, som drickes afton och morgon eller oftare til dess utslaget är borta, och äfven efteråt. *Crisis* visar sig med urin, som luktar som katt-urin. Tjenar äfven i onda hufvudår. H:n. (k. I. g. I. f. O. h. O. f. O. I. b. O. I.)

- A) — *bicolor*, med hvit och gul blomma: Bl.kronan liten, knapt större än bl.fodret: Bladen måst åggrunda. K:ls *Viola arvensis* Roth. Fl. G. Anses af en del Örtkännare för särskild art, men dess skiljetekn äro nog tillfälliga, och sådant tjenar endast at utan nytta fördubbla species.

114 IMPATIENS, SPRINGKORN.

- 1 *Noli tangere* (Springkorn) Bladen måst åggrunda (något aflonga:) Stjelken rak med upfvålda leder, ensamma bl.skaft, mångblommiga. ☉.

V. vid bergsrötter, i skogar r. Bl:r i Jul. Aug. med gula bl:r, bladfull stjelk och tunna glatta blad. H:n. (k. O. g. I. f. O. h. O. f. O. I.)

115 GLAUX. SANDLING, Knytnings-ört.

- 1 *G. maritima* (Sandling) Stjelken rak, med aflonga, glatta blad. ♀.

V. på hafstrand. Bl:r i Jul. Har ljusröda blommor, som sitta i vecket af bladen, är liten.

H:n. (k. I. g. I. h. I.)

116 THESIUM. *SPINDLING*, *Spindelört.*

- 1 *T. linophyllum* (Grenig-Spindling) Har grenig, bladfull bl.vippa: Bladen jämbreda. $\mathfrak{D}$.
V. r.s. Har hvita bl.r, platta blad.
- 2 — *alpinum* (Ax-Sp.) har axlik, bladfull bl.vippa: Bladen måst trinda, jämbreda: Stjelken nedtil kulliggande. $\mathfrak{D}$.
V. på ångsbackar, Calmarlän, Södra-Wi. r. Bl. i Jul. Har hvita bl.r. Bl.kronan är måst 4delt, quar-sitter på fröet och gör derpå liksom ett krus: frukten nästan klotrund, Bladen på axet tjena bl.rna til fäste, och ha 2. ne tänder på sidorna, bl.rne vetta måst åt en sida. Stjelken är nedtil grenig, uptil enkel.

2 Ord. *DIGYNIA*, *TVÅQVINNADE.*117 ASCLEPIAS, *TULKÖRT.*

- 1 *A. Vincetoxicum* (Tulkört) Bladen astonga, spetfiga, vid basen håriga: stjelen rak, med flockalstrande bl.vippa. $\mathfrak{A}$.
V. på berg. Bl. i Jun. Jul. med hvita bl.r. Är hög med trind, enkel stjeln, hjertlika långspetsiga och helbråddade blad, på korta bladskäft, emot hvarandra sittande: Bl.skaften skiftevisa, från bladvecken, mångblommiga, med bl.flockar som på sidan alstra mindre flockar, med hvita bl.r. Ståndarne nästan dolda inom honungshusen; frön med silkestikt fjun.
K:ls Horskönung Öland.
M:n. Ap. k:ls *Vincetoxicum*. ROTEN är urin- och svett-drifvande, br:s i decoct mot vatnsföt och förgift.
H:n. (k. o. g. II. f. o. h. o. I. f. o.) Håstar äta den först då den blifvit frodbiten. Af des stjelkar kan beredas lin.

118 GENTIANA, *GENZIAN.*

- 1 *G. lutea* (Gul-Genzian) har Bl.krona med 5 klufvit,
G 5

vit, platt bråm: Blommorna sitta i krans omkring stjelen: Bl.fodret hölsterlikt (*spathaceus.*) 2. †. Anm. *Anföres ibland Svenska växter af V. LINNÉ i Fl. Sv. efter Arch. RUDBECK. Men har sedan aldrig inom Sverige blifvit funnen. Den Roten, som föres ned med arbetare från Dalarne til Stockholm, är Gent. purpurea, som växer i Norrige, nära Svenska gränsen mot Dalarne. Sannolikt äro G. lutea och purpurea L. 2:ne märkeliga artförändringar: Af ett species? Deras egenskaper äro enahanda.*

Kils *Baggsöta* Dalarne (af Norrbaggar.) Sötrot Norrig. Min. *Ap. Gent. rubra* ROTEN Ber. som magstärkande, i bleksot, frossor, gikt, podager m. m. Ges i pulfver, $\frac{1}{2}$ qvint. 2, 3 gånger om dagen, äfven i extract, tillika med andra stärkande medel.

A) — *purpurea* R. Fl. Sc. ? med 5klufvit nästan kläcklikt bråm, blårne i krans sittande omkring stjelen. †. Har smalare blad än lutea, hög rak stjela.

Anm. *G. lutea har ovala glatta blad, de nedre med, de öfre utan bladskäft, blårne med gul bl.krona, 5delad nästan til basis; flikarne lansettlika, prickige med mörka punkter, i 3:ne rader. Bl.fodret zuddigt, dubbelt kortare än bl.kronan.*

2 — *Pneumonanthe* (Kläck-Genzian) Bl.kronan kläcklik, med 5klufvit bråm, fällad: Bladen jämbreda. 2.

V. på ångar r.s. Bl.r i Aug. Sept. Kils Höst-kläckor Smol. Har smala blad, blå bl.r i toppen af stjelen: sällan mer än 1, 2 bl.r på hvar stjela: har större bl.kronor än de öfrige Genzianer.

3 — *nivalis* (Lapp-G.) Bl.kronan trattlik, med 5klufvit bråm: Stjelen grenig, hvar gren enblommig. ☉.

V. i Lappl. Bl.r i Jul. Har små, ganska vackra blå bl.r, rotbladen åggrunda; Stjelablad lansettlika.

4 — *involuta* (Svepe-G.) Bl.kronan trattlik, med

med 5klufvit bråm, liksom innom svepe: Stjelken 4kantig (med hvasfa kanter:) Bladen aflongt, åggrunda. ☉.

V. i Pitheå Lappmark. Solander. K:ls *G. aurea* Sp. pl. 331.

- 5 — *Centaurium* (Tufengyllen-Genzian) Bl.kronan trattlik, med 5klufvit bråm: Stjelken grenig, måst klynnedelt. Pistill. 1. ☉.

V. på haffstrand. a. Bl.r i Julii, med högröda bl.r i toppen af stjelken som är rak, rotbladen spadlika, stjelkbladen aflonga, nästan jämbreda; Bl.fodret 5kantigt, bl.kronan med platt bråm; knapparne efter befrödnigen vridne i spiral. Här af föres den af somlige til *Chironiæ* släktet.

M:n. Ap. *Centaur. minus*. BLOMRUSKAN. Förtjenar samma beröm som *G. lutea*: br:s i mjältsjuka, gikt, m.m. D:s 6, 8 gran i Tvåpiller, br:s äfven i decoct: Utvårtes at tvätta sår och hufvud för ohyra,

K:ls *Arun* Skåne.

- A) — med nästan enkel, ganska kort stjelk. Små purpuröda blommor.

- B) — *pulchella* med 5klufvit bråm, lång pip: Stjelken aldeles utan grenar. ☉. V. på Åland. &c. r.

- 6 — *amarella* (Slotter-G.) Bl.kronan med 5klufvit bråm och hårig pipöppning. ☉.

V. på ångsbackar. Bl.r i Jul. Aug. Har blå bl.r. Liknar aldeles följande; men bl.r senare, Bl.fodret 5delt, likformigt, varierar med 4delt bl.foder och bl.krona. Monne ej urart af följande?

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o. b.o.)

- 7 — *campestris* (Fålt-G.) Bl.kronan med 4klufvit bråm och hårig pipöppning. ☉.

V. på öppna ställen a. Bl.r i Julii, något förr än föregående. Dess bl.foder 4delt, med 2.ne större emot hvarandra stående blad.

M:n. br:s mot håll och styng, kokad täppt i vin eller öl. KALMS Boh, Resa Tom. I. p. 76.

H:n.

H:n (som förra.) *Roten* bruka fattiga på dricka i stället för Humle.

K:ls *Stickelblomma* Bohus. *Stynggrås* Medelpad. *Halsgrås* Herjedalen.

119 BLITUM, *SMINKBÅR.*

- 1 *B. virgatum* (Sminkbår) med bl:r hopklafade på fidan af stjelen. ☉.

V. vild på *Upsalas* gator. Bl:r i *Jun. Aug.* Har små grönaktige bl:r med 1 ståndare. Bl.fåstet utvåxer til saftfulla bår, som likna smultron. Stjelen grenig utbredd, Bladen tandade, likna *Chenopodii urbici* blad.

220 BETA, *BETA* Mangol.

- 1 *B. vulgaris* (Röd-Beta) har finå hopklafade bl:r. ☽. ✕.

H:n förtr. Rötterna äro hållsamma til söda. Bladen kunna ätas stufvade. Är för Kor ett skönt foder, som ökar deras mjölk.

- 2 — *Cicla* (Hvit-B. Mangol) Dets bl:r fitta 3 och 3 parvis: Bl.fodrets blad utan tänder vid dets basis. ☽. ✕.

Är större än föregående. H:n samma.

121 SALSOLA, *SALSEL.*

- 1 *S. Kali* (Salsel) örtstammen nedliggande, taggig, med fylrika, stråfva blad: Blommorna fitta i bladvecket: Bl.fodret åggrundt, kantat (*marginat.*) ☉.

V. på *haststrand.* r.s. Bl:r i *Julii.* Växten är hårig, med fylrika eller uddtaggige blad.

H:n. (k. i. g. o. f. o. h. o. f. o.) Af denna och *S. sativa* S. V. brännes bästa söda, se p. 3.

A) — med nästan rak styfharig stielk: är dubbelt längre än föregående.

B) — med rak och slät stielk. *S. Tragus.* S. V.

122 CHENOPODIUM, MELL, *Molka.*

* *Med flikige (mångvinklige) blad. (Fol. angulosif.)*

- 1 *C. Bonus Henricus* (Stolt Henriks-Mell) Bladen triangelformiga, helbråddade, axet sammanfatt, bart (utan blad.) ☿.

V. vid byar a. Bl:r i Junii, Julii. Har stor axlik bl.vippa, med många små-ax och hopgyttrade bl:r i toppen af stjälken. Bladen äro under liksom beströdda med en fin sand.

M:n. Bladen läggas på svullna fötter och ben. Roten gifves åt lungfiktiga får. K:ls deraf Lungrot Upland. Mjölkröt Roslagen.

H:n. (k.o. g.o. f.o. h.o. f.o.) Bladen kunna nyttjas i soppa och kål eller stufvade som spinat. Första utkotten ätas som sparis.

- 2 — *urbicum* (By-M.) Bladen triangelformige, något tandade: axet sammanfatt, med hopgyttrade bl:r och långa bl.klafor, som fitta tätt intil stjälken. ☉.

V. vid byar, på gator &c. a. Har bl.klafor som Atriplex hortensis. De nederste bladen med något utdragne tänder.

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o.) Bladen br:s til kål och spinat liksom föregående. Monne ej afart från Atriplex hortensis?

- 3 — *rubrum* (Röd-M.) Bladen triangelformige, något åggrunda och trubbigt flikige: Axet sammanfatt med raka bl.klafor. ☉.

V. på stadsgator. a. Har röd strimig stjälk och blad i toppen ibland bl.klaforne, rödaktige bl:r. Liknar föregående, men har tjockare blad, glänsande och mer tandade.

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.o. f.i.) Hålles skadelig för svin.

- 4 — *murale* (Gatu-M.) Bladen åggformiga, glatta, tandade, axet grenigt (corymbos.), med bara bl.klafor och tätt hopgyttrade blommor. ☉.

V. vid murar och på gator. Har tjocka och glänsande blad, med större och mindre tänder, spetsiga. Stjelken rak, grenig: Bl:na likna Ch. hybridum. Bladen Ch. rubrum, men äro spetsigare och mer tandade. H:n. (k. i. f. i.)

- 5 — *viride* (Svin-Molla) Bladen aflonga, de öfversta nästan helbräddade lansettlika, de nedersta groft tandade, något ågglika: bl.vippan grenig, oftast med blad. ☉.

V. på åkrar och sophögar a. Denne äfvensom de 3 föregående bl:a i Julii, Augusti.

K:ls Mjölgrås Upland.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i.)

- A) — *album* med hvitaktige blad och bl:r. V. på torra st. Anm. Ch. *viride* och *album* S. V. äro blott artförändringar. Jämf. D. AFZEL. obs. de Veg. Sv. p. 28. Chenop. *viride* liknar mycket *Atriplex patula*, men kännes lätt med sin frön som äro runda, innom 5-delt bl.foder. Atr. *patula* har dem innom 2delt bl.foder, med utstående flikar, knöligt.

- 6 — *hybridum* (Lönn-M.) Bladen hjertlika, spetsige, månghörniga: Bl.vippan grenig, bar. ☉.

V. i aleer, kryddgårdar &c. Bl:r i Aug. Bladen vinklīga, nästan som Lönnlöf.

- 7 — *ambrosioides* (Lukt-M.) Bladen lansettlika, tandade: Axet sammanfatt med bladige blomklor. ☉. r. ✕.

V. på Halmsfads gator. &c. Bl:r i Jul. Har en stark behaglig lukt. De öfverste bladen äro sågade, likna *Lycopi Europæi* blad: Bl.klasorna sitta i bladvecket.

- 8 — *glaucum* (Grå-M.) Bladen aflonga, bågige (repanda). Blommorna hopgyttrade, sitta i små bara bl.klor, i vecket af bladen. ☉.

V. på gator. Bl:r i Aug. Har nedliggande stielk. Bladen under isgrå, med trubbiga, grofva tänder.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

- A) — med rödaktige blad och blommor.

** med

*** med helbråddade blad.*

- 9 — *Vulvaria* (Stink-Molla) Bladen snedrutigt-ågg-runda: Blommorna hopgyttrade, fitta i vcket af bladen. ☉.

V. i Skåne. Bl:r i Jul. Aug. Har en från, stinkande lukt, vitgrå blad, och stielk med utbredda grenar, nedliggande på marken. K:ls Ståggan Skåne. M:n. Ber. mot moderpassion.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. o.)

- 10 — *polypermum* (Fisk-M.) stielken kulliggande: Bladen ågg-runda, glatta: Bl.knippena bara, tudelta (dichotomi.) ☉.

V. vid vatn. Bl:r i Aug. Har små, greniga bl.klaffor, sittande knippevis vid bladens basis. De öfverste bladen äro aflonga, de nedre ågg-runda, glatta, helbråddade och med bladskäft.

H:n. (k. i. g. o. f. i. h. o.) — är begärlig föda för fiskar i fiskdammar.

- 11 — *maritimum* (Hafs-M.) Bladen fyllicka, half-cylindriska. ☉.

V. på hafstränder r.s. Bl:r i Jul. Aug. Har grenig stielk: små hopgyttrade bl:r, nästan klotrunda i bladvecket. H:n. (f. i. h. i.) Soda brännes här af såsom af *Salicornia*. Se p. 3.

123 *ATRIPLEX, MOLLA.*

- 1 *A. portulacoides* (Busk-Molla) stammen buskak-tig: Bladen aflonga, helbråddade. 2.

V. på hafstrand. r.s. Bl:r i Jul. Aug. Bladen äro hvita, bl:erna gula, axen sammansatte, stammen kulliggande med utbredda grenar.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.) Örtblad. och spåda utskotten kunna inläggas i ättika och ätas som sallat: tjena mot skörbjugg.

- 2 — *hortensis* (Trågård-M.) har rak örtstam: triangelformiga blad. ✕.

Pl:s

Pl:s i Trågårdar. Dess blad äro tandade: Blom-
morna som *Ch. urbicum*.

H:n. är allmänt känd til grönkål. Är hälsofam och
lindrigt öpnande.

A) — *rubra* (Röd-M.) öfverste bladen aflonga, hel-
bräddade.

3 — *laciniata* (Klappur-Molla) Örtstammen rak,
grenig: bladen tandade, under silfverfärgade. ☉.
V. bland stenar, på hafstrand. r.s. Bl:r i Jul. Blad.
äro äggrundt triangelformiga, under likjom öfver-
dragne med en slags vit hinna, som här och där
skiljer sig ifrån stjelen som är trind, med smala,
olika stora grenar. Bl:rna i toppen skönade, med
röda knappar. Frukten (Blfodret) hoptryckt, stan-
dat. Liknar *Asperuginis* frukt.
H:n. (k. i. g. i. h. i.)

4 — *hastata* (Skräpp-M.) Örtstammen har stort fruktfo-
der, medflikiga skal (valvulæ.) ☉. V. i Skåne r. Bl.
i Jul. Aug. Liknar föregående; men har större bl.
foder-flikar, och glatta (ej silfvergrå) blad. Monne
ej varieté deraf?

5 — *patula* (Åker-M.) Örtstammen med utbredda
grenar: De öfverste bladen lansettlika, de nedre
triangelformiga (eller uddiga som ett spjut) och
tandade: Frukten tandad. ☉.
V. på åkrar. Bl:r i Jul. Aug. Liknar *Ch. viride*,
men har måst 4kantiga stjekar; mycket utstående gre-
nar, nästan rätvinkliga från stammen, uddiga fröhus.
H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

A) — med isgrå blad. V. på hafsstrand. Smol. Bladen
med vit hinna på undre sidan liksom *Atrip. laciniata*.

6 — *littoralis* (Strand-M.) Örtstammen rak: alla
bladen jämbreda och helbräddade. ☉.
V. på hafsstranden. Bl:r i Jul. Har smala blad och
grenig stielk.

A) — *marina* med jämbreda, i brädden sågade blad. ☉.
V. på hafsstrand. r.s. Är liten, med något tjocka blad

- 7 — *pedunculata* (Skaft-Molla) Örtstammen med nedböjda grenar: Bladen lanfettlika, trubbiga och helbräddade: 2:s bl.foder sitter på skaft. ☉.
V. vid Landskrona, på sidlåndta ställen. Bl. i Jul. Aug.

124 HERNIARIA, *HERNIARIA*, Vågört.

- 1 *H. glabra* (Herniaria, Vågört,) Stjelken nedliggande, med utbredda grenar, bladen glatta. 4.
V. vid vågar, på torra, sandaktiga ställen. Bl:r i Maj, Julii, med ganska små gröna blommor, hopklafade i bladvecket. Bladen små åggrunda, hvarannat mindre, utan skaft, emot hvarandra sittande. H:n. (k. i. g. o. f. i. h. o.)
A) — *hirsuta* (Hårig-H.) S. V. med håriga blad. V. med föregående, r.

125 AMARANTHUS, *AMARANT*.

- 1 *A. Blitum* (Moll-Amarant) Bl:rna äro 3klufna, sitta hopgyttrade: Bladen åggrunda, med intryckt spets (retusa.) Stjelken med utbredda grenar. ☉.
V. i Skåne r. Har små bl:r, utseende af Molla.
2 — *caudatus* (Snabel-A.) Har nedhängande, långa ax, (flere ax på samma stjelk.) Bladen aflonga, spetsiga. ☉. ✕.
Pl:s i Trågårdar för sina vackra röda blommor, som likna en hängande kalkon-snabel.
H:n. Af frön kan kokas vålling, som är födande.

126 SPINACIA, *SPINAT*.

- 1 *S. oleracea* (Spinat) Frukten utan skaft. ☉. ✕.
Bl:r i Jul. Aug. Har nedtill lyrtaggade blad, uptill uddiga, spjutlika.
H:n. Spinat är allmänt känd, är ibland de hälsofärdigaste grönsaker, och kan väl torkas til vinterföda. Säs i bördig, lös mylla.

127 ULMUS, *ALM.*

- 1 *U. campestris* (Alm) Lof-bladen i brådden dubbelt sågade. Tr.st.

V. vid byar, i ångar &c. a. Bl:r i April, Maji, på bar qvist. Bl:na äro små, sitta flockvis, nästan hopgyttrade: Lofbladen ovala med större och mindre insågningar. Trådet högstammigt.

M:n. Ap. BARKEN (den inre, hälft af 2 års grenar.) br:s til decoct mot utslag, reformar och i vatnsfot. H:n. förtr. (k. II. g. I. f. II. h. I. f. I. b. I.) — Trådet tjenligt til virke, blankörder, hjul &c. — kan väl pl:s til aleer, utan at närstående gräs deraf lider. Pl:s i torr mylla, dels med frön, som mogna i Junii, dels med afläggningar eller qvistar, som i början flitigt vatnas.

128 XANTHIUM, *GULLFRÖ.*

- 1 *X. strumarium* (Gullfrö) Stjelken rak, utan taggar: Bladen hjertlika, 3feniga. ☉.

V. vid städer i Skåne. Har stora, mer och mindre flikiga blad, 3-Bl:rne sitta tilhopa innom gemensamt bl.foder, som består af fjäll, öfver hvarandra liggande.

M:n. Frön äro svettdrifvande. D:s i lod pulfveriserade, ges med fördel emot rosen.

H:n. (k.o. g.I. f.o. h.I. f.o.) Örten och frön färga gult.

129 CANNABIS, *HAMPA.*

- 1 *C. sativa* (Hampa) Stjelken rak, utan grenar: Bladen fingerlikt delta, lansettlika, sågade. ☉. †.

M:n. Ap. FRÖN. Br:s til emulsioner, som äro födande. Hampblår med blyhvitt tjena at lägga om rosaktiga ben, hvarjämte flåderthé bör drickas.

H:n. Frön kunna malas til mjöl och kokas gröt deraf, som (i Polen) ätes utan skada: Örten räknas annars ibland farliga ämnen, som verka på nerverna. At sofva vid Hampåkrar förorsakar yrhet i hufvudet. Dets nytta til togwerke, olje-präfsning m. m. Se de sista Hushållsböcker.

130 HUMULUS, *HUMLE.*

- 1 *H. Lupulus* (Humle) har refvig, slingrande stjolk: flikiga sågade blad. 2.
V. vid gårdesgårdar &c. Pls allmänt, Blr i Jun. Har af alla Sv. växter den längsta örtstjolk.
 M:n. *Ap. FRUKTEN* (Humlen) är magstärkande. —
 Brukas kokt til omslag på svulnader och yttre skador, äfven på magen vid convulsioner af maskar. &c.
 H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. j.) — bris allmänt på öl och dricka, at med beskheten hindra syra och öka styrkan. Dets första skott om våren kunna ätas som Sparis och äro hälsofamma.

131 ERYNGIUM, *ERYNG, Manskraft.*

- 1 *E. maritimum* (Hafs-Eryng) Rotbladen rundaktige: alla bladen fällade och taggfulla: Blommor-
 ne sitta på klotrundt fäste, betäkt med 3uddi-
 diga fjäll. 2.
V. på Hafsstrand. i flygsand. r.s. Blr i Jun. Jul. Stjelen grenig: dets bl.hufvud på skaft (peduncul.) Blad och blommor blåaktige.
 M:n Rötterne äro urindrivande.
 H:n. Rötternas utskott kunna ätas om våren som Sparis.

132 HYDROCOTYLE, *SPIKBLAD.*

- 1 *H. vulgaris* (Spikblad) Bladen runda, sköldlika: Bl.flocken 4, 5blommig: Stjelen krypande. 2.
 Se Fig. 60.
V. på kärraktiga ställen. Blr i Jul. är liten som Viola palustris, med ganska små blommor.

133 SANICULA, *SANIKEL, Låkört.*

- 1 *S. europæa* (Sanikel) Rotbladen enkla: Bl.flocken i toppen på nästan bar stängel: Blrne utan skaft. 2.
*V. i ängslundar. Blr i Junii, med hvita blr. Har glatta blad, de öfverste 5-delta, nästan som på Geran. sylvaticum. Frön äro mycket taggige: Föres der-
 af til Caucalis släktet. Roth. Fl. G.*

M:n. Har varit från äldre tider räknad bland de förnämsta färläkande örter. Br:s i decoct in- och ut-värtes. I *Apotheke* nu måst aflagd.

UMBELLATER, med dubbla bl.flockar.

134 *HERACLEUM, HERAKEL, Björnfloka.*

- 1 *H. Sphondylium* (Stor-Herakel) Bladen greniga och parbladigt klufna: Bl:rne likformige. *u.*
V. på åkerrenar a. Bl:r i Jun. Jul. Stjelken råslad eller kantig, stråfhårig: Bladens flikar breda, Blommorne gulgröna.

K:ls *Hundloka* Dalarne. *Harkummin* Jämtl. *Täpperot* Skåne. &c.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i. b. or.) Af des frön och blad med jäst tillaga Polackarne dricka. Affskalade stjelkar ätas i Kamschatka; äfven tilredes bränvin deraf. På ångar bör denna och andra *Umbellater* flås tidigt, annars blifva de til foder för stråfva. Sönderskurna och kokade tjena de väl för mjölkekor.

A) — med lanfettlika, nästan jämbreda blad-flikar. r.

- 2 — *angustifolium* (Lille-H.) Bladen parbladige, (har bladskäft med i kors sittande småblad.) Småbladen jämbreda: Blommor som på förra. *u.*

V. på ångar r. Bl:r i Jul. Aug. Är mindre än föregående, hvilken den med stjelk och bl:r aldeles liknar. Monne ej varieté deraf?

135 *LASERPITIUM, LASERPEL, Spenört.*

- 1 *L. latifolium* (Laserpel) Bladen greniga, (dubbelt 3delta:) småbladen hjertlika och sågade. *u.*

V. i lundar, vid bergsrötter a. Bl:r i Jul. Aug. med stor hvit bl.flock: breda blad. Det yttersta af 3-bladen är inskurit (2, 3flikigt.)

M:n. *Ap. k:ls Gentiana alba.* Br:s *ROTEN:* är magstärkande: ber. i frofsfebrar &c. där beska och aromatiska saker pasfa.

H:n.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. II.) — br:s mycket i boskaps - medicin.

136 DAUCUS, MOROT.

- 1 D. *Carota* (Morot) Dets frö åro styfthåriga. D. r. †. V. vid vågar Upl. r. Bl:r i Jul. Bl.fodrets svepen åro parbladige: Den vilda har nedliggande rotblad och svampaktig rot, bl:r första året. Den cultiverade uprätta rotblad och saftfull rot, bl:r andra året. Rötterna variera röda och gula.

Pl:s allmänt för sina välsmaklige rötter.

M:n. Ap. BLAD. och ROT. Rötterna kokte i vatn, gifva godt gurgelvatn, äfven dets decoct. Br:s i de flåste chroniska sjukdomar: ber. mot hosta hos barn, för maskar och i lungfot. Desse rötter risvas smält och kokas i vatn til honungs tjocklek. De kunna så tilredde nyttjas på mat i stället för sacker. Rötterna risne och som en gröt lagde på rötflår och kräftskador sågas hjelpa dem.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I. b. I.) Blad och Rötter til foder för mjölkekor ge mycken mjölk och angenämt smör. Alla desse slags rötter ge mycket brånvin, isynnerhet Morötter och Sockerrötter. Förvaras om vintren i sand, betäckte med halm.

Pl:s med frö i lös, bördig jord, men icke nygödd.

137 OENANTHE, RANKE.

- 1 Oe. *fistulosa* (Pip-Ranke) Stjelkbladen parbladige, smala (trådlika), pipiga. V.

V. i år r.s. Bl:r i Jul. Har ihålige bladskäft och stjekar med rottelningar (stolonifera.) Dets första bl.flockar åro 2, 3delta, men sedan mångdelta och utan allmänt svepe. År ganska giftig; men skadar ej kor.

H:n. (k. I. f. O. h. O.)

- 2 — *crocata* (Hund-R.) Bladen greniga: småbladen trubbiga, likflora. V.

Bladen äro dubbelt parbladige: alla små-bladen viggelika, inskurna (multifida), släta. Bl:erna hvita, merendels utan allmänt svepe. Knapparne mörkbruna, Är större än föregående och mycket giftig. Har växt i Skåne; men lär nu vara utrotad.

H:n — ätes med ovilja af all boskap. Har inom 3 dygn dödat hundar. Gmelin.

138 BUPLEVRUM, BYLL.

- 1 *B. tenuissimum* (Små-Byll) Bl.flockarne enkla, skiftevis sittande, 5bladige, merendels 3blommige. ☉.

V. på Gotth. r. Bl:r i Jul. Aug. Har smala gråslika blad; Dess enskilda svepen äro härlika.

139 LIGUSTICUM, LIBSTICKA.

- 1 *L. scoticum* (Ängelsk-Libsticka) Bladen dubbelt trebladige. ♀.

V. på hafsstrand r. Bl:r i Jul. Har släta, glatta blad, rak, rödaktig stielk: Frukten med 8 färör (4 på kvart frö) och 4 kvasa kanter.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. i.)

- 2 — *Levisticum* (Allmän-L.) Bladen uptil inskurna. ☉.
V. vid gårdar †. Bl:r i Jul. Har gulgröna bl:r, stora, breda blad, trind, slät och ihålig stielk: en vidrig och egen lukt. Är en af de största Sv. Umbellat. Min. Ap. ROT, ÖRTSTÅND och FRÖN. Frön och Roten bris ifynnerhet: äro kraftigt drivvande i moderspassion, våderkolik &c.

D:s 1, 2 quintin par gånger om dagen.

H:n. Dess lukt säges fördrifva råttor, då den lägges i sådeslador, äfven giftiga ormar, då den pl:s omkring gårdar. Brukas måst i boskaps-medicin.

140 CAUCALIS, RÖDFLOKA.

- 1 *C. Anthriscus* (Rödfloka) Bladen greniga; små-blad

bladen aflonga, lansettlika och inskurna. Blomflocken tätblomstrig. 2.

V. på åkerrenar. Bl:r i Jul. Bl:rna äro, innan de slå ut, rödaktige, bl sedan hvita; bladen stråfhåriga, til fördeiningen liknande Chæroph. sylvestre; Frön äggrunda stråfhåriga.

K:ls *Tordylium Anthriscus* LINN. Fl. Sv. Ed. 2. LILJ. Sv. Fl. Ed. I. För fröns skuld föres den til *Caucalis*. H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II.)

141 CONIUM, ODÖRT.

- 1 *C. maculatum* (Odört) har fläckig örtstamm, och strimiga frön. 2.

V. på åkrar. Bl:r i Jul. Har hvita bl:r. Liknar Chæroph. sylvestre, har frön och svepen nästan som Koriander. K:ls *Coriandr. maculatum* Roth. Tros vara de gamlas *Cicuta*, är mycket giftigare i Södra länderna än hos oss.

M:n. Ap. ÖRTSTÅNDET. *Extract* ber. mot veneriska och orena rötflår, samt allahanda utslag: Ber. äfven mot Kräftan och *Scrophuleusa* åkommor. *Stærk*. D:s 1, 2 och flere qvintin om dagen, och utvårtes tvättas med des decoct; äfven nyttjas til insprutningar i långsamma gonorrhæer: bör nyttjas färsk och om våren tagen.

H:n. (k. o. g. I. f. I. h. o. b. o. I.)

142 ATHAMANTA, SÄFFE, Safferot.

- 1 *A. Libanotis* (Hvit-Säffe) Stjelken kantig: Bladen dubbelt parbladige, glatta, Frön håriga. 2.

V. på backar. Bl:r i Jul. Har hvita, måst klotrund bl.flockar, liknande *Angelica*. Bladen parbladige, de nederste småbladen äro utan skaft, sittande korsvis på allmänna bladskafset.

H:n. (k. o. f. I. h. I. f. I.)

- 2 — *Oreoselinum* (Kax-S.) Stjelken strimig: Bladen greniga, med tilbakaböjde grenar. 2.

V. på torra ställen Öland &c. Bl:r i Jul. Aug. Har bl:r som Selin. palustre, och blad, som äro greniga och mångdelta, med nedböjda grenar liksom Phell. aqvat. H:n. (k. o. f. r. h. i.)

143 SIUM, STRÄTTA.

- 1 *S. latifolium* (Vatn-Strätta) Bladen parbladige, småbladen lansettlika, i brådden fågade: Des bl.flock i toppen. 2.

V. i åar. Bl:r i Julii, med stor, vit bl.flock som sitter i toppen af stjelen. Des svepen äro något stora: bladen äro enkelt parbladige, med pipigt skaft: småbladen breda lansettlika, fågade.

H:n. (k. o. g. o. f. r. h. i. f. i.) Är skadlig för boskap, isynnerhet roten efter midsommaren.

- 2 — *Sisarum* (Sockerrot) Bladen parbladiga, de öfverste (floralia) endast 3bladiga. 2. †.

Pl:s i Trågårdar. Har hvita bl:r och lansettlika, fågade blad, nästan som föregående.

H:n. (b. i.) Rötterna äro södande och vålsmakande, brukas i soppor. Pl:s måst med rötter.

- 3 — *angustifolium* (Knå-S.) Bladen parbladige, olika fågade: Bl.flocken sitter på korta skaft, i bladvecket eller på sidan af stjelen. 2.

V. i vatn Skåne r. Bl:r i Jul. Aug. Har djupa inskärningar på småbladen och stora bladlika svepen.

- A) — *nodiflorum* Fl. Sc. med bl.flock utan skaft (fessiles.) Bl.flocken omges af svepelika blad.

144 SISON, SISON, Krypflöka.

- 1 — *inundatum* (Sison) har krypande stielk, 2delt bl.flock. ☉.

V. på sidlåndta ställen r. s. Bl:r i Jul. Aug. Des öfre blad äro parbladige, 3klufne; des nedre (under vatnet) hårlike, mångdelte; är bland de minsta Umbellater. H:n (o.)

145 SELINUM, SELIN, Mosferot.

- 1 S. *palustre* (Kårr-Selin) Stjelken, trind, mjölkfästig, med enkel rot: Bladen mång-greniga (nästan 3dubbelt parbladiga.) 2.
 V. i skogskårr a. Bl:r i Jul. Aug. Har hvit, utbredd bl.flock, liksom *Sium latifolium*. Dets blad äro mångdelta: småbladen lansettlika. Roten med skarp och stickande smak, något aromatiskt lukt.
 M:n. Roten tuggas af Lappar at spotta efter.
 H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I.) Roten torkad k:ls Finsk Ingefära.

A) — med jämbreda, ganska smala småblad, flät (knapt frimig) stjelk.

- 2 — *carvifolium* (Ångs-S.) har fårad stjelk: Frukten med nedböjda stift. 2.

V. på skogsångar Smol. Bl:r i Jul. Liknar aldeles föregående, men har mer kantiga frön, djupt fårad stjelk. Dets allmänna svepe faller snart af; Kronbladen äro liksom hopfåsta (*conniventia*): alla småbladenflikige, lansettlike och i spetsen hvitaktige, med brun fläck. H:n (som förra.)

146 ANGELICA, ANGELIKA.

- 1 A. *archangelica* (Ågta-Angelika) Bladen greniga, (3delta och parbladige.) Dets uddeblad 3flikigt. 2.
 V. på Hafs- och Elf-stränder. Bl:r i Jul. Har tjock, trind örtstamm, och stora breda blad, hvita, klotrunda bl.flockar: upblåste stipler.

K:ls Slöke Vermeland. Qvanrot Dalarne, Serna.

M:n. Ap. ROT och FRÖN: ber. som magstärkande och väderdrifvande. På bränvin gifva de god smak och lukt.

H:n. (k. o. g. I. h. o.) — Stjelkarne ätas af Lappar.

A) — med gula bl.flockar. V. i Lappmarken.

Anm. Den utländska Angelike-roten har intet företräde för vår inländska, om ej at vid den förra bättré iakttages tiden om våren, då den bör samlas.

- 2 — *syneftris* (Strätt-Angelika) Bladen greniga, (dubbelt parbladige:) småbladen likformiga, lanfettlika, i brådden fågade. $\mathcal{U}$.

V. i skogs-kårr. Bl:r i Jul. Har vit bl.flock och blad, nästan som en Sium.

K:ls Strättor V.Göthl. Tjuton Smoland. Björnstut V.Botn. Myrstut Jämtland. Squåttor Bohus.

M:n. Rot och frön, samma som förra; äro svagare.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

147 CORIANDRUM, KORIANDER.

- 1 *C. sativum* (Koriander) har klotrundn frön. $\odot \times$. Örten fårsk luktar illa. Förbättras genom torkning.

M:n. Ap. FRÖN, äro väderdrifvande.

H:n. Är känd bland kökskrydder. Allmogen bruka frön vid brödbakning. m. m.

148 ÆTHUSA, ÄTHÅFVA, Vildpersilja.

- 1 *Æ. Cynapium* (Äthåfva.) $\odot$.

V. i krydgårdar a. Bl:r i Jul. Aug. Har hvita blommor och blad lika med Persiljan.

K:ls Glis Upland. *Coriandrum Cynapium* Roth. Fl. G.

H:n. (k. or. g. i. f. i. h. i. f. i.) Är giftig för människor, gås och annat fjäderfå, men ätes utan skada af kaniner och flere andra djur.

149 SCANDIX, KYRFVEL.

- 1 *S. odorata* (Spansk-Kyrfvel) Frön råflade. $\mathcal{U}$. $\times$.

Pl:s i Trågårdar och vid byar a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita bl:r, och blad liknande Hundkax: äro mjukhåriga; stjelen trind, slät, smakar som Anis. M:n. Rot och ört kunna nyttjas i soppor: äro lindrande i bröstsjukdomar.

H:n. Ber. för mjölke-kor. Kan afskåras flere gånger om året: äfven br:s bland grönkål och köks-krydder.

1 — *Cerrefolium* (Svensk-Kyrfvel) Frön glatta, af långt-fyllika; des bl.flockar sitta på stjelen, utan allmänt bl.skaft. ☉.

V. på åkrar. r. Bl:r i Maj; Har enskilda bl.flockar, som ha skaft, de allmänna utan (sitta på sidan af stjelen liksom på Silleri.) Bladen likna Persilja.

M:n. Ap. ÖRTEN fårsk, eller utprästad fast ber. i lungfot, då uphostningen är skarp: äfven i invertes stockningar. Man kan br. den hållt i mjölkvasla, då örten skåres smått, blötes och sedan utkrammes saften, hvaraf drickes par koppar morgon och afton, äfven i piller, gjorde af des extract: Utvertes lagd på bröstet, fördrifver mjölkens stockningar hos Könet.

H:n. (k. 11. g. 1. f. 1. h. o. b. 1.)

2 — *Pecten* (Kam-K.) fröet med ganska lång spets. ☉.
V. på Gothl. r. Bl:r i Jun. Har blad som *Selinum palustre*, något mindre: des bl.flock är 2, 3delt. Hvita bl:r, frön vid basen tjocka, strimiga, växa ut i en lång spets.

4 — *Anthriscus* (Skånsk-K.) Frön aflonga, styf-håriga: Blommorne likformiga, stjelen slät. ☉.
V. vid byar r.s. Bl:r i Jun. Har korta nästan ägglika frön; bladen mycket greniga (3faldigt-parbladige,) smådelta och mjukhåriga. Frön stråfhåriga som på *Caucalis*.

K:ls *Caucalis scandicina* Roth, Fl. G.

H:n. (k. 1. g. 1. f. 1. h.)

150 CHÆROPHYLLUM, KAX.

1 Ch. *sylvestre* (Hund-Kax) Stjelen strimig och råslad, ledfull med något upsvålda knån. ☽.

V. i fet jord a. Bl:r i Jun. Jul. Har glatta blad: Stjelen uptil glatt, nedtil något stråfhårig. Svepena 5bladige, nedböjde.

K:ls *Hundloka* Medelpad. *Hund-kumin* Hälsingland. *Hundkäxa* Smol. *Hunnekäxa* V.Göthl. *Hundkumil* Dahl. *Spokter* Götheborg.

H:n. (k. 1. g. 1. f. 1. h. 1. f. 1. b. 1.) Örtan ätes af boika.

skapen, men roten skal vara för dem ett dödeligt gift som i Siberien af *Gmelin* är observerat. Fl. Sib. 1 del. 211. Dess bl.flock fårgar ylle gult: och örtståndet grönt. Utrotes, då den aflås i några år tidigt.

- 2 — *temulum* (Hår-Kax) Stjelken stråfhårig, med upsvålda knån. 2.

V. på Öland &c. Bl:r i Julii, med hvita bl:r: Bladen något luddna, greniga: småbladen nästan trubbiga. Svepen 6-8bladiga, håriga. H:n okänd.

151 PHELLANDRIUM, STÅKRA.

- 1 *Ph. aquaticum* (Ståkra) Bladen greniga, med tilbakaböjda grenar (divaricati.) 2.

V. i vatn. Bl:r i Jun. Jul. med hvita bl:r, mycket grenig och utbredd stjolk som delar sig måst klynnevis, i 2 och 2; bladen 3, 4faldigt-parbladige. Småbladen lansettlika: Är giftig och isynnerhet farlig för hästar. Insect. *Curculio paraplecticus*, som förorsakar ståkra sjukdomen, håller sig på denna.

K:ls *Kaxståkra* Calmarl. *Ligusticum Phellandr.* Roth. M:n frön berömmas mot frosta.

D:s 1 quint. til 1 lod tages före, och hälften så mycket efter feber anfallet.

H:n. (k.oi. g.i. f.i. h.i. f.o.)

152 CICUTA, SPRÅNGÖRT.

- 1 *C. virosa* (Språngört) har greniga blad; Småbladen lansettlika, fågade: bladskäften kantiga och trubbiga, sittande emot bl.flocken. 2.

V. vid sjö- och å-bräddar. Bl:r i Jul. Har bl.flock, som *Selin.* palustre: bladen som Fig. 63.

Anm. Bladen äro något smalare, nästan jämbreda och delta i flere små 3blad: Roten tapplik, med fibreusea grenar: utlakar en gulaktig saft; är ganska giftig: tros förgifta sjelfva vatnet för boskapen, som det dricker. V. A. H. 1774.

K:ls *Näckarot* V.Göthl. *Bunarot* Medelpad.

M:n afslagd. H:n (o.)

153 IMPERATORIA, MÅSTERÖRT.

I. *I. Ostruthium* (Måsterört.) 2. r. †.

Bl:r i Jun. Jul Har upblåste stiplar, eller ett vidgat hinnaktigt bladskaf, se Fig. 40. Bladen äro dubbelt 3bladige (tritermata) och sågade.

M:n. Ap. ROTEN är våderdrifvande, br:s i tungans lamhet. Är godt at tugga på ett stycke af denna rot. Br:s måst i boskaps-sjukdomar.

154 PASTINACA, PALSTERNACKA.

I. *P. sativa* (Palsternacka) Blad. enkelt-parbladige. 2. †.

Bl:r i Julii, med gula blommor.

Pl:s a. i Trågårdar.

M:n. Ap. FRÖN. Tjena mot froska.

D:s frön 1 lod stötta och intagne hälft i vin, 1 timma för feber anfallet.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.) *Palsternackor* har en mjölkökande egenskap. All slags boskap blir deraf hastigt fet. Cultiveras til foder utomlands. *Roten* är födande: Br:s i soppor och är allmänt känd i köken.

155 CARUM, KUMIN.

I. *C. carvi* (Kumin) Bladen parbladiga: Små-bladen mångdelta. 2.

V. på tomter och fetare ångar a. Bl:r i Jun. Har hvita bl:r. Bladen äro fina, parbladige, med småblad, utan skaf, pinntaggade, stjelen trind, slät. K:ls Kommin V.Göthl.

M:n. Ap. FRÖN: äro våderdelande; tjena i kolik (hälft utan feber:) utvårtes br:s i kryddposor.

H:n. (k. oi. g. i. f. i. h. oi. b. i.) *Kumin* br:s vid brödbakning, brånvins destillering &c. *Roten* är ätbar, smakar väl i soppor, och bladen bland grönkål vartiden.

156 ANETHUM, DILL, Fenkål.

I. *A. graveolens* (Mat-Dill) Frön hopkrammade. 2. †.

Bl:r i Julii.

M:n.

M:n. *Ap.* ÖRTSTÅND. FRÖN. äro våderdrifvande. Med dillvatn stånkas de sjukas fångar at skaffa sömn. H:n är bland kökskrydder allmänt känd: brukas på färskt kött. &c.

- 2 — *Fœniculum* (Fenkåls - Dill) Frön åggrunda, är treårig. †.

Blr i Junii, Julii.

M:n. *Ap.* ROT. FRÖN. Är som föregående våderdrifvande: br:s för barn, som plågas af ref. — äfven mot hypochonder, modersjuka m. m. Blandas i andra krydder; dels som thé, dels intagas som piller.

157 APIUM, PERSILJA, *Selleri.*

- 1 *A. Petroselinum* (Mat-Perfilja) rotbladen greniga, stjelkbladen enkla, jämbreda: De enskilda ivepena finå (korta.) D. †.

M:n. *Ap.* ROTEN, FRÖN. Drifver urin, är mer en kökskrydda än läkemedel. Br:s för stenpassion.

H:n. (b. l.) — vid matlagning allmänt känd. *Frön* döda ohyra i hufvudet. *Örten* är för fångfoglar och gåfs giftig och dödande

Anm. *Kruspersilja* (*P. crispum*) och *Rotpersilja* äro blott artförändringar.

- 2 — *graveolens* (*Selleri-P.*) Rotbladen enkelt-parbladige, stjelkbladen viggelika: bl.flocken utan allmänt blomskäft. D. †.

Vild är den giftig. *De som äro fallna för nersjukdomar och slag böra ej äta af Selleri.* Hoffb.

M:n. *Ap.* ROT, FRÖN. Decoct af *Örten* stämmer mjölk hos Fruntimmer, då deri doppade klutar läggas på bröstet; äfven fördelar mjölkens stockningar, isynnerhet, om tillika thé af Perfilja och Silleri drickes.

158 ÆGOPODIUM, *SVALLER.*

- 1 *Æ. Podagraria* (*Svaller*) Dess öfversta blad äro trebladige: Småbladen breda, lansettlika. 2.

V. i kålgårdar a. Bl:r i Jun. Jul. Har blad nästan som Angelica, och bl:r som Hundkax, utan svepen. H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. II. b. I.) Bladen br:s vår-tid bland grönkål.

K:ls Squallerkål, Kirskål Upland. Trebening Skåne.

159 PIMPINELLA, PIMPINELL.

1 P. *Saxifraga* (Hvit-Pimpinell) Bladen parbladiga: Dets småblad, vid roten nästan runda, de öfversta finala, jämbreda. 2.

V. på torra ställen a. Bl:r i Julii Har hvita bl:r och olika delta blad: varierar mycket.

K:ls Bäckrot Ångermanland.

M:n. Ap. ROTEN är magstärkande och urindrifvande: D:s 1-tredjedel til ett halft qvintin.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I. b. I.)

A) — *dissecta* har mångdelta, nästan dubbelt parbladige blad. r.

2 — *magna* (Röd-P.) Bladen parbladiga: småbladen ägglika, med olika insågningar, uddebladet treflikigt. 2.

V. på Öland &c. r. Bl:r i Jul. med rödaktige bl:r, Har rak, fårad stjerk. Alla småbladen äro äggformiga eller litet hjertlika, varierar med hvita blommor. Är högre än föregående, som den liknar.

M:n. är nästan som förra. Denna ber. isynnerhet i modersjuka och gickt.

3 — *Anisum* (Anis-P.) rotbladen rundaktiga, med djupa inskårningar, 3klufna och naggade. O. †. M:n. Ap. FRÖN. äro våder- och urin-drifvande samt ganska goda i bröstsjukdomar: öka mjölken hos dem som ge di: til den åndan drickes thé af Kyrsvet, Anis och Fenkol.

H:n. Som kökskrydda allmänt känd.

Pl:s med frön på åker- eller trädgårds-sågar.

3 Ord.

3 Ord. TRIGYNIA, TREQVINNADE.

154 VIBURNUM, OLVON.

- 1 V. *Opulus* (Olvon) Bladenflikiga (lobata) med glandler på bladskafven. Tr.st.
 V. i hagar &c. Bl:r i Jun. Har stora hvita blomknippen med gallblomster utomkring (i kanten,) som äro utan ståndare och pistiller.
 K:ls Hålsbår i V.Göthl. Ulfbårsbuske Södermanland. Fogelbår Upland. Qualkebår Gothl. Olgonbår Smol. Illenatråd Skåne. Uglerönn Blekinge.
 A) — med dubbla bl:r. Hela bl.knippen består af gallblommor och ser ut som en vit bål. K:ls Snébållar. Pl:s med rottelningar.

161 SAMBUCUS, HYLL, Flåder.

- 1 S. *nigra* (Flåder-Hyll) har trådstam: Bl.stångeln 3, 5delt, med bl.knippe: Bladen parbladiga.
 V. vid byar. Bl:r i Julii med hvita blommor.
 K:ls Hyll Skåne. Fulbom Gothland.
 M:n. förtr. Ap. br. BARK (den inre,) BLOMMOR och BÅR. Blommorna invärtes, til thé drifva utdunstning och befordra afförning, nästan på alla sätt. Båren drifva mer på svetten: bägge tjena i Rosen, flusfer, gikt, utslag &c. Mellanbarken, färsk, purgerar, gör kräkning och drifver urin: är kraftig i vatnsot. Örtbladen (färska) purgera, utvärtes fördela de vatnaktige svulnader (Oedema) och blinda gyllenådran. Bl:rna och Bårmoset äro äfven tjenlige til omslag. Blommorne br:s mot bifting: kokas i vatn och påläggas varma. Inr. Tidn. 1796.
 H:n. (k.o. g.o. f.i. h.o. b.i.) Båren äro skadliga för höns och andra foglar. Trådet skugga eller utdunstning anses vara ohälsosam för människor, så at febrar ofta kunna förorsakas deraf at man sitter eller sover derunder. HOFFB. Tråddarten br. Svarfware &c. Pl:s både med frön och afläggningar.

- 2 — *Ebulus* (Sommar-Hyll) har örtstam, med bladlika stipler och 3delt bl.knippe. 2. r. †.

Blr i Aug. Har rödletta bl:r, hög stjelk, utan grenar. Bladen äro parbladiga, uddebladet större än de öfriga: alla lansettlika, sågade.

K:l:s Vild Flåder Södermanland. Mannablod Calmar.

M:n. Ap. ROTBARKEN, BLADEN, BÅREN. Är af lika eller nästan starkare kraft än förra.

H:n. Tros vara skadelig för får. Båren färga violett. Örtan lagd i lador såges fördrifva möfs: strödd under fvin, förekomma dynt.

163 TAMARIX, TAMARIS, Indalsris.

- 1 *T. germanica* (Tamaris) har blommor med 10 ståndare. Tr.st.

V. i Indals-Elfven på holmar. Bl:r i Jun. Jul. Bladen likna Ljung. Bl:rna sitta i aflonga, cylindriska ax, Bl.kronan hvit, innom rödaktige bl.skärm; Barken ganska besk.

M:n obekant.

4 Ord. PENTAGYNIA, FEMQVINNAD.

163 LINUM, LIN.

- 1 *L. usitatissimum* (Allmänt-Lin) Stjelken rak, måst utan grenar: bladen lansettlika, skiftevis sittande. Bl.fodret och fröhusen spetsige. Kronbladen trubbiga, nedtil naggade. ☉. †.

M:n. Ap. LINFRÖ. Linolja är ganska god, vid förstopningar och i stenplågor. Färsk är den bland de bättre medel i blodspottning.

D:s ett halft skedblad med lika mycket honung i sänder. I rödsot ber. äfven samma medel. I håftig förstopning (sjukd. miserere) då intet annat medel velat slå an, har linolja 2 skedblad hvar timma tagen, hjälpt. Varmt karbad kan ock tillika nyttjas.

Ann. Hårskhet på linolja kan genom squalpning i vatn tvättas bort.

H:n mångfaldig. Genom god linberedning och våfnad har Norra Ångermanland upbragt sig til allmän vålmåga och tåflar nu med de yppersta Hushålls-Nationer at frambringa fina lärfter. Om Lins plantering, se H. J. 1780 Dec. p. 166.

- 2 — *catharticum* (Vild-Lin) Stjelken klynnedelt, bladen aflonga, sitta emot hvarandra: Kronbladen spetsiga. ☉.

V. på ångar a. Bl:r i Jun. Jul. Har hvita bl.kronor: är mycket mindre än föregående.

K:ls Vild-hår V.Göthl.

M:n. Örten laxerar.

D:s 2-3:djedels qvintin pulfveriferad; eller 1 lod deraf druckit som thé.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

- 3 — *Radiola* (Fyrmåns-L.) Stjelken utbredd, mycket grenig: Bladen små, åggrunda. Blommorne med 4 ståndare och 4 pistiller. ☉.

V. på torra ställen r.s. Bl:r i Jun. Aug. Stjelken grenar sig i 2 och 2 (per dichotomiam) med korta grenar. Är mindre än föregående.

H:n (g. i. f. i.)

164 DROSERA, SILESHÅR, Daggört.

- 2 *D. rotundifolia* (Rundt-Silesår) Bladen runda. ☉. V. i kårr a. Bl:r i Jul. Aug. med hvita blommor och rödhåriga blad: Bladen äro alltid fuktiga af en seg våtska.

M:n. Örtsaften, struken på vårtor och liktornar, fåges borttaga dem.

H:n (k.o. &c.) Då mjölk filas genom bladen, blifver deraf tätmjölk liksom af *Pingu. vulg.* se p. 30. Äfven då kor om sommaren kommit at äta giftiga svampar och mjölken deraf skåmmes, förbättras den, om hon filas igenom *Drosera*. Örten är skadlig för får.

- 2 — *longifolia* (Långt-S.) Dess blad äro aflonga. ☉.

V.

V. i kârr. Bl:r i Jul. Har håriga blad och bar bl.stängel liksom föregående; men är större, med af-longe blad. H:n som förra.

165 STATICE, STADD.

- 1 St. *Armeria* (Ång-Stadd) Bl.stängeln enkel (utan grenar) med klotrundt bl.hufvud: Bladen smala, jämbreda. 2.

V. på ångsbäskar. Bl:r i Jul. Blommorna sitta tillhopa som på *Scabiosa*. Bl.fodret torrt (stadigtvarande), liffärgat, liksom på *Gnaphal. dioicum*. 2

H:n. (k.o. g.i. f.o. h.o. f.o.) K:ls *Strandblomster* Boh.

- 2 — *Limonium* (Strand-St.) Bl.stängeln med grenig bl.vippa: Bladen breda lansettlika, slåta, utan senor, under med piggar (mucronata.) 2.

V. på Hafsstrand. r.s. Bl:r i Jul. Har rödletta blommor, måst åt en sida sittande. H:n (g.i. f.i.)

6 CLASSEN.

HEXANDRIA, SEXMÅNNINGAR.

Denna Clafs käns med 6 ståndare, som merendels äro jämnstora.

Anm. Hos några des växter fela halfva antalet; men de kännas lätt af deras utseende och öfriga likhet med sina släktningar: *LILIA* ord. nat. som i allmänhet föras hit, hafva alla bl.kronan 6delt eller 6bladig, och lökaktige rötter; åtskillige ha behaglig lukt. En del äro ätliga som Löksläktet (*Allium*,) hvars skarpa smak försvinner genom kokning och stekning: äfven *Tulpan*- och *Lilje-rötterne*, som ätas i Italien och annorstädes. En del giftiga som de vålluktande *Narcisfer*, *Hyacinther* &c. Nästan alla som hafva stark lukt äro farliga; de som lukta litet eller intet äro milda.

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

* LÖKVÅXTER med *Bl.krona* och *Bl.foder*. Spathaceæ.

166 GALANTHUS, *Bl.kronan* öfver fröhuset, med 6 kronblad, af hvilka de 3 inre äro kortare och urnupne: märket enkelt.

167 LEVCOJUM, *Bl.kron.* öfver fröhuset, kläcklik, med 6 kronblad, alla med en knöl i spetsen: märket enkelt.

168 CROCUS, *Bl.kron.* 6delt, likformig: *ståndarne* 3: *Märkena* hopvekne.

169 COLCHICUM, *Bl.kron.* 6bladig, med lång pip. *Fröhuset* af 3 rum, upblåst: *Pistill.* 3.

170 NARCISSUS, *Bl.kron.* öfver fröhuset, 6bladig med kläcklikt honingshus, som står omkring ståndarne.

171 ALLIUM, *Bl.fodret* mångblommigt under fröhuset, *kronbladen* 6, aflonga.

Blomskafsten tillhopa stående i blomflock.

** LÖKVÅXTER med bara blomkronor. Fl. nudi.

172 LILIUM, *Bl.kronan* kläcklik, 6bladig, hvart kronblad med en honungsstrima, långsefter gående.

173 FRITILLARIA, *Bl.kron.* kläcklik, *kronbladen* 6, aflonga, med håla nära basen til honungshus.

174 TULIPA, *Bl.kron.* kläcklik, 6bladig: *Stift.* o. *Honungshus* o.

175 IRIS, *Bl.kron.* 6bladig, hvartannat kronblad tillbaka böjt: *Märkena* breda (bladlika:) *Ståndarne* 3.

176 ANTHERICUM, *Bl.kron.* platt, 6bladig: *Fröhuset* äggformigt.

177 ORNITHOGALUM, *Bl.kron.* 6bladig, *kronbladen* qvarfitta efter blomningen. *Ståndarnes* strångar, hvarannan vid basen utvidgade.

178 CONVALLARIA, *Bl.kron.* 1bladig, 6flikig: *Bår* med många frön, 3 rum.

179 HYACINTHUS, *Bl.kron.* kläcklik, med 3 Honungsporer vid ämnet.

180 ASPARAGUS, *Bl.kron.* kläcklik, 6delt, hvarannan flik tillbakaböjd. *Bår* af 3 rum, 2 frön.

*** ÖR-

*** ÖRTER utan blomkrona. Fl. incompleti.
Blomkronan felar merendels.

- 181 ACORUS, Blommor små, 6bladige, sitta ihop på utdragit trindt bl.fäste. Fröhuset af 3 rum.
182 JUNCUS, Bl.fodret 6delt: Bl.kronan o. Fröhuset af 1 rum.
183 PEPLIS, Bl.fodret 12klufvit, ibland med 6 små kronblad. Fröhuset af 2 rum.

**** TRÅD. BERBERIS. Se *Pentandria*, *igynia*.

2 Ord. TRIGYNIA, TREQVINNADE.

- 184 SCHEUCHZERIA, Bl.fodret 6delt, Bl.kronan o. Fröhusen 3, Frö 1.
185 TRIGLOCHIN, Bl.fodret och Bl.kronan 3bladige, Fröhuset öppnande sig vid basen.
ANTHERICUM } Se förut *igynia*.
COLCHICUM }
RUMEX, Se följ. Clafs. DECANDRIA, 3gyu.

3 Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNADE.

- 186 ARISTOLOCHIA, Bl.fodret o. Bl.kronan ibladig, tunglik: Fröhuset af 6 rum.
187 ALISMA, Bl.fodret och Bl.kronan 3bladige: Fröhusen många, 1 frö i hvardera.

6 Clasf. HEXANDRIA, SEXMÅNN.

1 Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

166 GALANTHUS, GALANT, Snöhviter.

- 1 G. *nivalis* (Galant) har hvita blommor. 4. †.
Bl:r först om våren, ofta i Mars, är giftig.
H:n (b. i.)

167 LEVCOJUM, *LEVKOJ*, *Vårhviter*.

- I *L. vernal* (Vår-Levkoj) Bl.fodret enblommigt, Märket klotrundt. 4. ✕.
Bl:r i Mart. Apr. Liknar föregående; men har likformiga kronblad, med en grön fläck mot spetsen af desamma. Hin. (b. I.)

168 CROCUS, *SAFFRAN*.

- I *C. sativus* (Saffran) Dets Bl.foder sitter vid roten, enbladigt: Bl.pipen ganska lång. 4. ✕.
M:n. Ap. PISTILLEN. Saffran är mycket lindrande, muntrande och af drifvande kraft; i för stark dosis kan göra skrattsjuka.
D:s. Extract 2 gran.
H:n. Saffran fås af blommans stift: hvar blomma ger ett fibrå Saffran. Kunde pl:s i Lappska själlen och på Ölands alvard med Rikets fördel.
Pl:s med rot-affättningar.
A) — vernalis (Vår-S.) med platta blad.
B) — autumnalis (Höst-S.) med smala och i kanten hopvikne blad. Bägge pls i Österrike, Angland &c.

169 COLCHICUM, *NAKLING*, *Nakna Jungfrun*.

- I *C. autumnale* (Nakling) har bara blommor: Bladen platta, lansettlika. 4. ✕.
Bl:r i Aug. Sept. Bl:na upkomma ur jorden helt nakna, gredlin-röda. Dets blom-hölster är knapt märkeligt, bl.pipen lång.
M:n. Roten kraftig; purgerar och drifver urin: kan passa i stället för Scilla i vatnsot. Bör gifvas varsam. Roten är giftig: i för stor dosis kan den döda.
H:n. Med blommor bebäda den om hösten, när växter, som ej tåla köld, böra inflyttas eller bergas.
Anm. Dets blad komma up om våren, när vanligen frosten är förbi, och dets blommor om hösten, när frostnätterna tilstunda. K:ls Tidlösa. a.

170 NARCISSUS, *NARCISS.*

- 1 *N. poeticus* (Hvit-Narcis) Bl.fodret (spatha) enblommigt. Honungshuset ganska kort (omger ståndarne liksom en röd ring), i brådden smånaggat. 2. †.

V. i Trågårdar a. Bl:r om våren.

- 2 — *pseudo-narcissus* (Gul-N.) Bl.fodret enblommigt: Honungshuset kläcklikt, långt som kronbladen. 2. †.

V. i Trågårdar som förra. Har gula blommor.

K:ls Påskliljor, a.

171 ALLIUM, LÖK.

* *Ha platta blad* (planifolia.)

- 1 *A. ursinum* (Rams-Lök) Bl.stångeln bar, halfcylindrisk: Rotbladen breda-lansettlika. 2.

V. i skugga r. Bl:r i Jun. med hvita blommor.

K:ls Rams Gotbland. S. Britælök Vadstena.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o.) Där den växer, trifves sällan annat gräs.

Pls därför i Humlegårdar &c. at fördrifva ogräs. Mullvador och möss fågas äfven ha afsky därför. Då den, så väl som annan lök, ätes af kor, ger den mjölk och smör elak smak.

- 2 — *Porrum* (Purio-L.) Bl.stångeln bladig: Ståndarne 3uddige (3cuspidata.) 2. †.

H:n. Är bland köksväxter känd.

- 3 — *sativum* (Hvit-L.) Stjelken bladig, lökbärande: Ståndarne 3uddiga, Roten består af sammanfatta lökar. 2. †.

M:n. *Ap. ROTEN.* Är kraftigast af alla lökslag. Dess bruk mångfaldigt. Se All. Schoenopraf. anm.

H:n. Blandas hvitlök, sönderhackad, i hafre åt hästar,

få de deraf mera mod at springa, hvilket håstprång-lare väl veta.

Pl:s med lökar, om våren, i bördig jord. Då stam och blad börja gulna om sommaren upgräfvdes löken och hänges at torka.

- 4 — *scorodoprasum* (Kejpe-Lök) Stjelken bladig, lökbårande: Ståndarne zuddiga. 4.

V. på ångar r.s. Bl:r i Jun. Jul. Har purpur-röda blommor, hvita ståndare, och lökfull bl.flock, med spetsigt bl.foder. Dejs blad äro i kanten något nag-gade och omgifva stjelen med en tvååggad flida (va-gina ancipiti.)

H:n. (k.or. f.o. h.o.) Nyttjas på Öland bland kål. K:s Råckenbåli. Öland.

- 5 — *arenarium* (Sand-L.) Stjelken bladig och lök-bårande (som den föregående,) med trinda stjelk-flidor, och trubbigt bl.foder. 4.

V. i sandåkrar r.s. Bl:r i Jun. Liknar föregående, men är mindre, med blå blommor. Ståndarne zud-diga, något längre än bl.kronan. Bladen helbråd-dade, gråslika, förvisna innan blomnings-tiden.

- 6 — *carinatum* (Gall-L.) Stjelken bladig, lökbå-rande: Ståndarne fyl-lik. ☉.

V. bland buskar r.s. Bl:r i Jul. Aug. Har purpur-röda blommor, med ganska långt och spetsigt bl.foder bladen kölfformiga (carinata.)

** Ha trinda blad teretifolia.

- 7 — *oleraceum* (Ångs-L.) Stjelken bladig, med lökbårande bl.flock: bladen stråfva, halfttrinda, under fårade. Ståndarne enkla. 4.

V. på ångar a. Bl:r i Jun. Jul. med rödaktige blommor, stjelen slät, trind, med få blad, under trinda, med 7, 9 fina refflor.

H:n. (k.i. g.i. f.ii. h.i.) — brukas bland kål.

K:s Hundlök Öland.

- 8 — *Cepa* (Röd-Lök) Bl.stångeln bar, nedtil upblåst: Bladen trinda. γ . $\star$.
Har lång, trind bl.stångel som vidgar sig ner emot roten: Bl.flocken rödaktig, nästan klotrund.
 M:n. *Ap.* ROTEN är näst hvitlök måst berömd.
 H:n. Vid matredning, på fisk &c. allmänt känd.
- 9 — *fistulosum* (Pip-L.) Bl.stångeln bar, jämntjock: Bladen trinda, upblåsta (pipiga.) γ . $\star$.
 Pl:s a. *Liknar följdande; men är mycket större.*
 H:n. (b. II.) — är bland köksfäker känd.
- 10 — *schænoprasum* (Gräs-L.) Bl.stångeln, som på föregående, med trinda, smala, nästan fyl-rika blad. γ . r. $\star$.
Har purpurroda bl:r. Var. stundom med hvita bl:r.
 H:n. (k. OL. g. O. f. O. h. O. f. O. b. OL.) Är bland köksfäker allmänt känd. Är hälsofar för höns, kalkoner och andra foglar. K:s *Alvarlök* Öland.
Ann. Hela Lök-släktet kan brukas i Medicin. *Invärt*es drifva de transpiration, urin, våder: äro nyttiga i andtåppa, hosta, gikt, skörbjugg, froska. *Utvärtes* agga de och updraga blåsor, mogna bölder: Deras saft (i synnerhet *Hvitlökens*) borttager reformar, då den påstrykes.

172 LILIUM, LILJA.

- 1 *L. candidum* (Hvit-Lilja) Bl.kronan kläcklik, inuti slät. γ . $\star$.
Har stora hvita blommor, inuti släta, glänsande: Dess örtblad sitta spridda (sparsa) på stjälken.
 M:n. *Ap.* BL.KRONAN. Dess bruk nästan aflagd.
 Pl:s för sin prydnad i Trågårdar.
- 2 — *bulbiferum* (Brandgul-L.) Bl.kronan kläcklik, uprättstående, inuti stråf. γ . r. $\star$.
Bl:r i Gul. Har brandgula blommor, inuti prickiga: örtbladen smala, nästan jämbreda, spridda på stjälken.
 H:n. Rötterna ätas i Italien,

- 3 — *Martagon* (Kroll-Lilja) Blommorne med tilbakaböjde kronblad, nedåt hängande. Bladen aflonga, spetsiga, sittande i krans omkring stjälken. 4. Bl: r i Jun. Har rödspräcklota blommor, breda lansettlika blad.
H:n. Rötterna kokta, ätas i Siberien som en hvardags-föda.

173 FRITILLARIA, KRONLILJA.

- 1 *F. imperialis* (Kejsar Krona) Har blad ofvanför blommorna (comosa,) i toppen af stjälken, Blommorna hängande, bladen lansettlika, helbräddade, sitta omkring stjälken i krans. 4. ✱.
Har rödgula blommor, nedåt vända. Giftig.
- 2 — *Meleagris* (Damspels-Kr.) Blomman i toppen, lutande, alla bladen skiftevis sittande. 4.
V. vid Upsala. Bl: r i Maji. Har ganska vackra, rustiga kronblad, (nästan som ett Damspel) hufvudfärgen är röd: varierar ibland hvit: har sällan mer än 1 blomma på hvar stjälk: bladen smala, jämbreda.
H:n. (k. i. h. i.)

174 TULIPA, TULPAN.

- 1 *T. sylvestris* (Vild-Tulpan) Blommorne något lutande: Örtbladen lansettlika. 4.
V. vid städer. r. Bl: r i Jun. Kronbladen spetsiga, merendels gula. Liknar en gul Trågård's Tulpan, men med smalare och längre örtblad.
- 2 — *Gesneriana* (Trågård's-T.) Blommorne uprättstående, med trubbiga kronblad: Örtbladen aflonga. 4. ✱.
Bl: r i början af Junii. Är bland Trågård's största prydnad: Blommorne variera oändeligen i färger, ifrån svart, högröd til hvit, gult, spräcklot &c.
H:n.

H:n. *Rötterna* kokta kunna, som en god föda, ätas med peppar och olja.

A) — med flikiga och vågiga kronblad. 2. †.

175 IRIS, *IRIS*, *Sverdslilja*.

1 *I. germanica* (Blå-Sverdslilja) Stjelken mångblommig, högre än bladen. Blommorne hårige: de nederste sitta på bl.skaft. 2. r. †.

Bl:r i *Junii*, med blå blommor. Har sällan mer än 3 blommor på hvar stjelk: Bl.skaftet omgifves af 2-bladigt, upblåst bl.foder. 3:ne Kronblad stå uprätta, 3:ne nedböjda, håriga.

M:n. Ap. ROTEN fårsk laxerar.

D:s 6 gran: Torr, löser flem. Bris i flufshofta: förenas vanligen med *Rabarber* eller *satt*. I extract tager man roten, skuren i terningar och lägger den i vin eller godt öl och deraf intages 1, 2 matskedar efter behof. Börjas med mindre, ty roten afförer starkt. Saften utpräslad kan och ges til 40, 50 droppar.

2 — *Pseudacorus* (Gul-S.) Blommorne utan hår, med hvartannat kronblad mindre än stiftena. 2. V. i åar. Bl:r i *Jun. Jul.* Har 3 stora gula kronblad, och 3 små: örtbladen äro sverdslika.

M:n som förra. Rotsaften gör gagn i vatnsot.

H:n. (k. or. g. r. f. or. h. o. f. o. b. or.) Roten kokt med jern-vitriol gör svart bläck. Til prydnad kan pls i Trågårdar, äfven på torra ställen.

3 — *siberica* (Siberisk-S.) Blommorne utan hår, Stjelken trind, bladen jämbreda, Frön trekantiga. Fl. Sc. 2.

V. i V. Göthk. r. †. Har merendels 3blommig stjelk, långa smala blad, blå blommor, kronbladen med mörkblå ådror: De 3 yttre äro större och blekare än de 3 inre.

176 ANTHERICUM, *HVITRIK*.

1 *A. osifragum* (Ila-Hvitrik) Har sverdslika blad, och ståndare med ludna strångar. 2.

- V. på *sidlånta ställen* r. Bl:r i *Jul.* med *hvitgula bl:r.* H:n. (k. I. g. I. f. O. h. O.) År *skadlig* för *böskap* isynnerhet får. K:ls *Ilagrås Smol.*
- 2 — *calyculatum* (Björn-Hvitrik) Bladen *sverdslike.* Strängarne *slåta.* Pistill. 3. Bl.fodret *3delt.* 4. V. i *skogar, Lappl. r.n.* Bl:r i *Jul.* År *lik föregående, men mindre och med bl.foder.* H:n. (O.)
- 3 — *ramosum* (Gren-H.) Bladen *platta:* Bl.stångeln *grenig,* med *platta bl.kronor* och *rak pistill.* 4. V. på *Göthl. r.* Bl:r i *Jul.* Har *rak stjelk, utan blad, hvita bl:r* och *många, gråsliska rotblad.* H:n. (g. OI. f. I.)
- 4 — *Liliago* (Lilje-H.) Bladen *platta:* Bl.stångeln *utan grenar,* med *platta bl.kronor* och *nedböjd pistill.* 4. V. i *Skåne r.* Bl:r i *Jun.* Har *snöhvita bl.kronor, något kläcklika, med smala, hvita strängar* och *gula knappar:* Rotbladen *5, slåta, rånlade.* K:ls *Sand-Lilja Skåne.* Tros *vara en varieté af föregående; men har bredare blad och större blom-mor, enkel bl.stängel (sällan grenig.)*

177 ORNITHOGALUM, GÅRDLÖK.

- 1 *O. luteum* (Gul - Gårdlök) har *kantig, 2bladig stjelk, bl.skaften enkla, kronbladen trubbiga.* 4. V. i *kåltåppor a.* Bl:r i *Apr. Maji, med gula bl:r.* Har *lökaktig, rund rot, enkel stjelk med 2:ne blad vid roten och 2:ne vid bl.flocken:* små *bl.skärm vid hvar bl.skaft:* Kronbladen *gröna på yttre sidan.* K:ls *Wäfferdagsslök Ö.Göthl.* H:n. (k. O. g. I. f. II. h. II. f. I. b. II.) Rötterna kunna nyttjas til föda under misfväxt: torkas och malas til mjöl, kokas och åtas.
- 2 — *minimum* (Små-G.) Stjelken *kantig, 2bladig:* bl.flocken med *grenige bl.skaft.* 4.

V. med den föregående, hvilken den aldeles liknar; men har spetsiga kronblad, och är mycket mindre.
H:n samma.

- 3 — *umbellatum* (Stjern-Gårdlök) Bl.spirans bl.skaft högre än sjelfva bl.stängel: Ståndarnes strångar vid basen utvidgade. 4. r. †.

Bl:r i Jun. Har hvita stjernlika blommor.

K:ls i Trågårdar. Morgonstjernor.

- 4 — *nutans* (Vatu-G.) Blommorne åt en sida hängande: Honungshuset kläcklikt, utgöres af de utvidgade strångarne. 4. r. †.

Bl:r i Jun. Har hvita stora blommor, större än förra. Hela örten är mycket saftfull.

178 CONVALLARIA, KONVALJE.

- 1 *C. majalis* (Lilje-Konvalje) Dets stielk är 2bladig, Blommorne sitta åt en sida, hängande: Bl. kronan kläcklik. 4.

V. i skogsångar a. Bl:r i Maji, Junii, med hvita, vålluktande blommor.

K:ls Lillekonwalle V.Göthl. Lillekonvalje Ö.Göthl. Gliseblad Skåne. &c.

M:n. Ap. BLOMMORNA brukas bland nysmedel, mot convulsioner.

H:n. (k. o. g. r. f. i. h. ii. f. o.)

- 2 — *verticillata* (Krans-K.) Bladen sitta i krans: Blommorna äro trattlika. 4.

V. på berg r. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor, Har mycket bladfull stielk: bladen smala, lansettlika, bl.skaften 2, 4blommige.

- 3 — *Polygonatum* (Kant-K.) Stjelken kantig, tvååggad, med blad som omfatta stielken: Blommorne sitta åt en sida, med en blomma på hvart blomskaf. 4.

V. i bergskresvor a. Bl:r i Maji, Jun. med grön-
ak-

aktige blommor. Bladen på denna stå mer uprätt än på följande. Stjelken något lutande.
K:ls Bäckblad Medelpad.

H:n som följ. Bären anses skadliga för kor och kalvvar.

- 4 — *multiflora* (Kongs-Konvalje) Bladen sitta skiftevisa omfattande stjelen som är trind: Bl:na trattlika, sitta flere på hvart bl.skaft, i vecket af bladen. $\mathcal{U}$. V. i skugga på berg. Bl:r i Maji, Jun. Har grönaaktiga blommor och aflonga, nästan äggrunda blad, Liknar aldeles föregående, men har högre och trind stielk, mindre blommor: Ståndarnes strängar håriga. Bladen måst horisontella.

H:n (k. I. g. I. f. I. h. II. f. II.) Rötterna kunna til nödbröds-ämne i dyr tid torkas, malas och med litet annat mjöl bakas til bröd: nyttjas ock kokte, som Sparis.

- 5 — *bifolia* (Ikorne-K.) Bladen hjertlika, merendels 2:ne på stjelen: Bl.kronan med 4 ståndare. $\mathcal{U}$. V. på sidlänta ställen a. Bl:r i Jun. har rak bl.spira, med små, hvita blommor, spräcklota bår.
K:ls Ikornebår Smol. Hjertbår Upland. *Majanthemum Convallaria*. Roth. Fl. G.
H:n. (k. o. g. I. f. o. h. II.)

179 HYACINTHUS, *HYACINTH*.

- 1 *H. botryoides* (Druf-Hyacinth) har klotrunda bl.kronor och smala, half-trinda blad. $\mathcal{U}$. r. $\mathcal{X}$. Bl:r om våren.
Anm. Flere slags Hyacinter, som plåga pryda Trädgårdar. Se L. Sp. pl. och S. Veg.

180 ASPARAGUS, *SPARIS*.

- 1 *A. officinalis* (Sparis) Stjelen rak, trind: Bladen smala, hårlika. $\mathcal{U}$. V. i Skåne r. $\mathcal{X}$. Bl:r i Junii, Julii.
K:ls *Asparis* Skåne.
H:n. (k. I. g. I. f. I. h. o. f. o. b. II.) *Sparis* är hälso-

sam

sam och södande: i synnerhet nyttig för dem, som plågas af podager och flen.

Pl:s dels med frö, dels med rötter. Om Sparis fångars anläggning, se *Tråg. Catechesen. VOTHM.*

181 ACORUS, KALMUS.

- 1 *A. Calamus* (Kalmus) med cylindriskt blomax på bar stängel utan skaft. 4.

V. i vatn. Bl:r i Julii: har kottelik blomning, nästan som *Calla palustris*. Blommorna små gula, öfvertäcka hela axfästet, bladen sverdstika.

M:n. Ap. ROTEN. Berömmes som magstyrkande och brukas at tugga på under smittosamma sjukdomar.

H:n. Roten kan br:s i stället för utländske krydder på mat. Bladen ätas af ingen Boskap.

182 JUNCUS, TÅG.

* Med trinda bara strån, och blomning på sidan.

- 1 *J. conglomeratus* (Knapp-Tåg) Strået trindt rakt, med bl.hufvud (bl:r utan skaft), på sidan. 4.

V. i kärrångar. a. Bl:r i Jun. Jul. Stånd. 3.

H:n. (k. o. i. g. i. f. o. h. i.) Af des strån göras vackra bordmattor: kärnan brukas til ljus- eller lamp-vekar.

- 2 — *effusus* (Veke-T.) Strået trindt, rakt, med bl.vippa på sidan. 4.

V i kärr. a. Bl:r i Jul. Aug. är aldeles lik föregående, men har större bl.vippa. Han samma.

- A) — med blommor nästan utan skaft. Monne skild från knapptåg? Tyckes förena de 2:ne föregående.

- 3 — *inflexus* (Båge-T.) Strået trindt med bl.vippa på sidan: des spets är hinnaktig, nedåt böjd. 4.

V. på hafsstrand r.n. Liknar föregående med bl.vippa: är mindre. Des blommor äro spetsiga, nästan sylrika. Bl.skaften långa, greniga.

- 4 — *filiformis* (Tråd-T.) Strået trindt lutande, med bl.vippa på sidan. 4.

V.

V. i kårr a. Liknar Junc. effusus, men är mycket mindre, trådlik. Bl. skaften enkla, korta, 5, 7 i flock sittande: Strået ofvan blommorna är merendels längre än nedanföre. Bl: r i Julii.

H: n. (g. i. f. i.)

** Med bladige strån (culmis foliosis) och blomning i toppen. Anm. Strån äro måst trinda.

5 — *trifidus* (Klyn-Tåg) har uptil 3delt eller 3-bladigt strå och blommor i toppen. 4.

V. i Lappska fjällen. Har stundom 2delt strå.

6 — *squarrosus* (Borst-T.) Strået nästan bart: med blommor i toppen, utan blad: Bladen sitta vid roten, smala, fyllicka. 4.

V. på skogskårr. Bl: r i Jul. Har blad som Nardus strieta och något hopgyttrade blommor, både med och utan bl. skaft. Tufvar sig och är ett segt gräs för lian. H: n. (k. i. f. o. h. i.)

7 — *articulatus* (Ryl-T.) Bladen knutiga, (inuti ledfulla): Bl. fodret trubbigt. 4.

V. vid sjö- och å-stränder a. Bl: r i Julii.

H: n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

A) — *aquaticus* med nästan platta blad.

B) — *sylvaticus* med trinda blad, grenig eller alstrande bl. vippa.

Anm. Bladens knutar kännas lätt, då gräset drages emellan fingrarne.

8 — *bulbosus* (Lök-T.) Bladen smala, rånlade: Fröhusen trubbiga. 4.

V. på sidlånta ställen. Bl: r i Jul. Liknar föregående. Blommorne sitta merendels ensamma, på skaft: Fröhusen nästan klotrunda, mörkbruna. H: n samma.

A) — med flere sam sittande blommor och lökaktig rot.

9 — *bufonius* (Kryp-T.) Strået grenigt, 2delt: bladen kantige: Bl: rna sitta ensamma utan bl. skaft. 0.

V. på våta ställen. a. Bl: r i Julii, varierar mycket i storlek, H: n som förra.

A) —

A) — *setifolius* med långa refvor, alstrande strå V. i vatn.
 B) — med flere blommor samsittande. *Monne varieté*
af Junc. capitatus? Stjeln och blad som förra

10 *fygius* (Dy-Tåg) Bladen tagellika, något platta,
 Blommorne sitta parvis, 2:ne på skaft i toppen af
 strået: Bl.fodret ensamt, merendels 2blommigt. 4.
 V. i sankå hårr. r. Har strå som *Schoen. albus* och
 blommor som föregående, var. B). H:n som förra.

11 — *capitatus* (Flock-T.) Blad och strå hårlika,
 Bl:rne hopgyttrade i toppen, med 5bladigt svepe. 4.
 V. på sankå ställen. Bl:r i Jul. Varierar med en
 och flere blflockar, af hvilka de öfre upgå med sina
 skaft från de nedres basis. Svepets fjäll olikformiga.

A) — *gracilis* (Syl-T.) Stjeln rak, Bladen syl-
 lika, halftriunda: Blommorne i toppen och på sidan: Bl.fodret
 spetsigt, lika långt med fröhuset. 4 V. på flyg-
 sand, Blekinge, Christianopol &c. Bl:r i Jul. Har
 blommor och strå nästan som *Scirp. setaceus*; strået
 måst enkelt. Blommorne tyckas vara på sidan af ett
 långt bl.skaft. K:ls *J. gracilis* Roth. Fl. G.

B) — med något refvig stjeln. Liknar *J. bufonius* var.
setifolius; men har flere blommor samsittande.

12 — *biglumis* (Fjäll-T.) Bladen fyl-
 lika: Bl.fodret 2blommigt i toppen. 4.
 V. i Lappland. Blommorna sitta något på sidan.
 Bl:r i Junii.

*** Gråslika, platta blad (foliis planis.)

13 — *triglumis* (Lapp-T.) Bl.fodr. 3blom. i toppen. 4.
 V. i Lappska fjällen. Liknar föregående: Har blom-
 morna aldeles i toppen. Bl:r i Julii.

14 — *vernalis* (Ila-T.) Bl.vippan grenig, utbredd. 4.
 V. i Barrskog. a. Bl:r i Maji, bl:rna sitta i knippe,
 merendels 1 på hvar skaft. Bl.skaften olika långa.
 H:n. (k.o. g. 1. f.o. h. 11.) Tros vara skadelig för får.
 K:ls *J. vernalis* R. Fl. Sc. *J. pilosus* LINN. Fl. Sv.

- A) — *pilosus* med håriga blad. 4. V. i Barrskogar Upland. &c. a.
- B) — *maximus* R. Fl. Sc. med håriga blad och mycket grenig bl.vippa.
K:ls *J. pilosus* L. Sp. pl. 468. d. r. n.
- C) — *nutans* Bl.vippan utbredd. med lutande blommor: bladen glatta. 4. V. i Lappland Bl:r i Julii. Liknar *J. campestris* A); men har mycket högre strå och smärre blommor, nedåt hängande: Bl.skaften olika långa, enblommiga: strået bladfullt, med breda, slåta blad, nästan som på Ångkampen. Rotblad. talrika.
- D) — *parviflorus* R. Fl. Sc. med grenig utbredd bl.vippa, bl.skaften enblommiga: bladen glatta. 4.
Är i allt lik den allmänna *J. pilosus*, utom bladen som äro glatta, stjälken något högre, blommorne små, alla på skaft sittande. H:n okänd.
- 15 — *campestris* (Knippel-Tåg) Bl.vippan grenig: Dets småax både med och utan bl.skaft. Bladen något håriga. 4.
V. i barrskog a. Bl:r i Jun. Har blad och strå som föregående. Dennes blommor sitta tilhopa i små ax. Axskaften olika långa.
H:n. (k. o. g. i. h. i.)
- A) — *lapponicus*, med glatta blad, utan hår. r. n.
K:ls *J. albidus* HOFFM. har 10-12 små, ägglika bl.ax.
- B) — *tenuis*, med ringa blommor i bl.vippan, 2, 3 småax. Liknar *J. spicatus*. r. n.
- C) — *strictus* med mycket håriga blad och klotrunda ax.
- 16 — *spicatus* (Ax-T.) Bl.vippan hopdragen (axlik), lutande: Bladen glatta. 4.
V. i Lappska fjällen. Bl:r i Jul. Har något håriga blad, nästan som *J. campestris*, är mindre: Bladen torra hoprulla sig.
- A) — med grenig, något sammanfatt bl.vippa. r. n.

183 PEPLIS, PEPLIS.

- 1 *P. portula* (Peplis) har blommor merendels utan kronblad. ☉. V.

V. på våta ställen. Bl:r i Aug. Har nedliggande stjerk, små rödaktige bl:r och åggrunda, något viggelika blad. Liknar *Isnardia palustris* S. V. Denna har 6 ståndare, *Isnardia* 4, monne varieté?

2 Ord. TRIGYNIA, TREQVINNADE.

184 SCHEUCHZERIA, SCHEVCHZERSÖRT.

1 S. *palustris* (Schevchzersört.) 4.

V. i sanka karr. Bl:r i Jun. Har bladigt strå, med blommor i bladveckat och på skaft sittande. Frukten 3knölig (3-cocca.) H:n okänd.

185 TRIGLOCHIN, SÅLTING.

1 T. *palustre* (Karr-Såltning) Fröhufen af 3 rum; aflonga, nästan jämbreda. 4.

V. i karr a. Bl:r i Jun. Jul. Har bar bl:stängel, med långt ax; blommorne sitta på ganska korta skaft. H:n. (k. II. g. I. f. II. h. I. f. I.)

3 — *maritimum* (Hafs-S.) Fröhufen af 6 rum, åggrunda. 4.

V. på hafsstrand. a. Bl:r i Jul. Har långa ax nästan som *Plantago maritima*. Liknar föregående; men har tätare bl:r, rundaktiga Fröhus. År större.

H:n som förra. Om kreaturen, något förr än de slagtas, få gå i bet der såltning växer, får köttet deraf en behaglig smak. Gunn. Fl. Norv.

K:ls saltgräs Helsingland.

3 Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNADE.

186 ARISTOLOCHIA, HÅLLROT.

1 A. *Clematitis* (Stor-Hållrot) Stjelken rak: Bladen hjertlika, blommorne tunglika, sitta flere tilhopa i bladveckat. Pist. 6. 4. r. ✕.

M:n. Roten är inv. urindrifvande, och utv. sårsläkande.

Anm. *Ar. rotunda* (Rund-Hållrot) har flak stjolk och
1 bl:a i bladvecket. †. *Ap. ROTEN.* M:n samma.

178 ALISMA, SVALTING.

- 1 *A. Plantago* (Ståker-Svalting) Bladen aflonga, spetsiga: Frukten trubbigt-trekantig. 2.
V. i vatn. Bl:r i Julii, med stor, grenig bl.vippa; nästan bar stängel: Bladen ha ågglik bredd, såsom *Plantago media*.
H:n. (k.o. g.I. f.o. h.o. f.o. b.I.) Är obålsosam för kreatur.
- 2 — *natans* (Flyt-Sv.) Bladen åggrunda, trubbiga: Bl:rna sitta ensamma på blomskäft. 2.
V. i vatn. r. Har en blomma på hvar bl.skäft: är liten, med flak stjolk, rundaktige blad.
- 3 — *Ranunculoides* (Ranunkel-Sv.) Dets blad åro fina, lansettlika: Frukten klotrund: Frön spetsiga (som på en Ranunkel.) 2.
V. på vatnaktige ställen. r. Bl:r i Jun. Jul. Har hvita, något stora bl:r, sittande ensamma, i bl.knippe.

7 CLASSEN.

DECANDRIA, TIOMÅNNINGAR.

Denna Clafs käns med 7 til 10 ståndare (8 och 10 åro allmännaft, 7 och 9 ganska sällan.) Har växter af åtskilligt utseende. Af *Ordines naturales* märkas i synnerhet: BICORNES, som kännas med sina 2håriga knappar, och klot- eller kläck- lika blomkronor: ha bår som åro fyrliga, åteliga och läskande; men växt (stam, bark och blad) af stoppande egenskap: VAGINALES, som variera mycket med ståndarnes antal. Ha hinnaktige bladskärm omkring stjolk, och bl:r, nästan som *Oleraceæ*, se p. 78. Dessa, i synnerhet deras rötter åro löfande och afförande.

CARYOPHYLLÆI: ha prydlige blommor och utmärkas med motstående blad och ledfulla stjekar &c.

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNAD.

* *Växter med örtstam* (caule herbaceo.)

- 188 MONOTROPA, *Bl.fodret* o. *Bl.kronan* 8-10bladig. *Fröhus* af 5 skal. *Ståndare* 8-10.
 - 189 TROPÆOLUM, *Bl.fodret* ibladigt, 5klufvit, under med sporre. *Bl.kronan* 5bladig. *Frukten* 3 bår, hvardera med 1 frö. *Ståndarne* 8.
 - 190 OENOTHERA, *Bl.fodret* ibladigt, 4klufvit. *Bl.kronan* 4bladig. *Fröhus* af 4 rum, under blomman. *Ståndarnes* knöppar 8, jämnbreda.
 - 191 LYTHRUM, *Bl.fodret* ibladigt, 12klufvit. *Bl.kron.* 6bladig, (vid *bl.fodret* fästad.) *Ståndarne* 10, 12. *Fröhuset* af 2 rum, många frön.
 - 192 EPILOBIUM, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* 4bladige. *Fröhuset* aflongt, af 4 rum, under blomman, frön med fjun. *Ståndarne* 8.
 - 193 GERANIUM, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* 5bladige: *Ståndarne* 10, nedtil hopsittande: *Märkena* 5, *Fröh.* 5knöligt, med utdragen spets (likfom en fogelnåbb.
 - 194 RUTA, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* 5bladiga: (kronbladen concava): *Bl.fästet* omgifvit med 10 honungspunster. *Fröhuset* 5flikigt, af 5 rum.
 - 195 PYROLA, *Bl.fodr.* 5delt. *Bl.kron.* 5bladig. *Fröhuset* af 5 rum, öppnande sig i hörnen. *Ståndarne* 10.
 - 196 TRIENTALIS, *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* 7bladige, med platta, likform. kronblad. *Frukt.* ett tort bår, af 1 rum.
 - 197 DICTAMNUS, *Bl.fodr.* 5bladigt. *Bl.kron.* olikformig, 5bladig. *Strängarne* betäkte med glandellika prickar. *Fröhuset* af 5 rum, hopvåxte.
- POLYGONUM *Hydropiper* se nedanföre 3gynia.

** *Växter med trädstam* (caule arborecente.)

a) med flerbladig blomkrona.

- 198 ÆSCULUS, *Bl.fodr.* iblad. 5standat: *Bl.kron.* 5blad. olikformig. *Fröh.* af rum, 2 frön. *Ståndarne* 7. 8.

- 199 *ACER*, *Bl.fodret* 5klufvit. *Bl.kronan* 5bladig. *Mårken* 2:ne (ibland 3), med ganska kort stift. *Fröhusen* 2, hvartera med 1 vingat frö. *Ståndarne* 8.
- 200 *LEDUM*, *Bl.fodr.* 5tandat. *Bl.kron.* 5bladig, platt, *Fröhus.* af 5 rum, öppande sig vid basen. *Stånd.* 10.
- QUERCUS Robur.* Se *Polyandr. amentaceæ.*
b) med enbladig, bar *bl.krona* (cor. nudis.)
- 201 *DAPHNE*, *Bl.fodret* 0. *Bl.kronan* 4flikig. *Båren* saftfulla.
c) med enbladig kläcklik *bl.krona.* *Bicornes.*
- 202 *ERICA*, *Bl.fodr.* 4delt, *Bl.kron.* 4flikig. *Stånd.* 8. *Frukt.* saftlös. *Fröhus.* af 4 rum.
- 203 *VACCINIUM*, *Bl.fodr.* merendels 4tandat. *Bl.kron.* ägglik. *Frukt.* bår af 4 rum, många frön. *Stånd.* 8, 10.
- 204 *ARBUTUS*, *Bl.fodr.* 5tandet. *Bl.kron.* ägglik med 5klufvit bräm och tillbakaböjde flikar. *Bår* af 5 rum.
- 205 *ANDROMEDA*, *Bl.fodr.* 5delt, *Bl.kron.* kläcklik med 5klufvit bräm. *Fröhus.* af 5 rum.

2 Ord. *DIGYNIA*, *TVÅQVINNADE.*

* *VÄXTER utan bl.krona (endast med blomfoder.)*
Fl. incompleti.

a) *Örter.*

- 206 *CHRYSOSPLENIUM*, *Bl.fodr.* 4, 5klufvit, färgat. *Fröhus.* med 1 rum, 2 hornlika utskott, många frön; *Ståndarne* 8, 10.
- 207 *SCLERANTHUS*, *Bl.fodret* 5klufvit: *Frön* 2:ne, *Ståndarne* 10.
MERCURIALIS perennis. Se *Polyandria*, 3gynia.
- b) *Trån med hånge.*
CORYLUS, *CARPINUS*, *POPULUS*, (*Löftrån.*) Se *Polyandria*, *amentaceæ.*

** *Med både bl.krona och bl.foder.* *Fl. completi.*

- 208 *SAXIFRAGA*, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* 5bladige; *Fröhus* med 2 hornlike utskott, många frön,

GYPSOPHILA, SAPONARIA, DIANTHUS, Se
följande Ord. 3gynia.

3 Ord. TRIGYNIA, TREQVINNADE.

* VAGINALES: Ha ledfulla stjelkar med stipler, som omgifva stjelken, liksom en slida. Bladen sitta skiftevis (alterna.)

- 209 POLYGONUM, *Bl.fodret* o. *Bl.kronan* 3, 5bladig: *Frö* i trekantigt (3angulat.) *Stånd.* 5, 6, måst 8.
210 RUMEX, *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* hvardera 3bladigt: *Frö* i, trekantigt. *Stånd.* 6. *Stift.* 3:ne, hårlika.
211 RHEUM, *Bl.fodr.* 6delt, *Bl.kron.* o. *Frö* i trekantigt. *Stånd.* 9. Är föga skild från föregående släktet.

** CARYOPHYLLÆI med ledfulla stjelkar, enkla, motstående blad. De hafva dels helt, dels 5delt bl.foder.

a) Med helt, nästan cylindriskt blomfoder. Prydlige blommor.

- 212 DIANTHUS, *Bl.fodr.* långt (cylindriskt,) med ett mindre bl.foder (4 fjäll) vid basis. *Bl.kron.* 5bladig: *Fröhus* af 1 rum, aflongt. *Stift.* 2.
213 SAPONARIA, *Bl.fodr.* utan fjäll vid basis. *Bl.kron.* 5bladig. *Fröhus* aflongt. *Stift.* 2.
214 GYPSOPHILA, *Bl.fodr.* kläcklikt, kantigt. *Bl.kron.* 5bladig, med små långgrunda kronblad (utan klo.) *Fröhus* klotrundt. *Stift.* 2.
215 CUCUBALUS, *Bl.fodr.* vidt och upblåst: *Bl.kron.* 5blad. utan taggar vid öppningen (faux.) *Fröhuset* af 3 rum.
216 SILENE, *Bl.fodr.* vidt. *Bl.kron.* 5bladig, med krus eller taggar vid öppningen. *Fröhus* af 3 rum.
217 LYCHNIS, *Bl.fodr.* hinnaktigt. *Bl.kron.* 5bladig: *Kronblad.* nästan 2klufne: *Fröhus* med 5 rum, *stift.* 5.
Anm. Denna och de 2 föregående utgöra nästan ett enda naturligt släkte. Kännas åtskilda: Silene med taggar i bl.kronan, Cucubalus utan taggar, Lychnis med 5 pistiller.

- 218 AGROSTEMMA, *Bl.fodret tjockt (som en hud.) Bl.kronan 5bladig, Kronbladen trubbiga, hela. Fröh. af 1 rum. Stift. 5.*
 b) *Med 5delt blomfoder, små 5bladige blomkronor.*
- 219 ARENARIA, *Kronbladen hela: Fröhuset af 1 rum. Stiften 5.*
- 220 STELLARIA, *Kronblad. 2klufne, Fröh. af 1 rum. ALSINE, Bl.kron. lik med föregående. Varierar med 3, 5, 10 Stånd. Fröhus af 1 rum, 3, 6 skal, Stift. 3.*
- 221 CERASTIUM, *Kronblad. i spetsen 2klufne. Fröh. af 1 rum, öppnar sig uptil med 5standad spets: Stift. 5.*
- 222 SPERGULA, *Kronbladen hela, Fröhus af 1 rum. 4, 5 skal, Stift. 4, mått 5.*
Anm. SAGINA Se p. 58. föres hit.
TAMARIX germanica se Pentandria 3gynia.
EUPHORBIA se Polyandria, 3gynia.

4 Ord. TETRAGYNIA, FTRQVINNADE.

- 223 ADOXA, *Bl.fodr. 2delt: Bl.kron. 4, 5flikig: med bår af 4, 5 frön.*
- 224 PARIS, *Bl.fodr. 4delt. Kronblad. 4 smala, jämbreda (liknande bl.fodret). Bår med 4 rum.*
- 225 ELATINE, *Bl.fodr. 4delt. Bl.kron. 4bladig, Fröh. af 4 rum, nedtryckt.*
MYRIOPHYLLUM se Tetrandria, 4gynia.
RHODIOLA rosea se nedanføre 5gynia.
LYCHNIS alpina se förut, 3gynia.

5 Ord. PENTAGYNIA, FEMQVINNADE.

- 226 SEDUM, *Bl.kron. 5bladig, med 5 honungsfjäll vid ämnet: Fröhusen 5, med många frön.*
- 227 RHODIOLA, *Bl.kron. 4bladig, med 4 honungshus. Fröhusen äfven 4: Ståndarne 8, och 4 pistiller.*
Anm. Är nästan i allt lika med föregående släktet, utom at en 5:te del af fröredningens delar är bortta: har likasom alla Seda saftfulla blad. Förekommer oftast tvåbyggare, och 2:bl: utan kronblad.

228 OXALIS, *Bl.kron.* 5bladig, *Fröhusf.* långt, öppnande sig med elastiska frön (som sprätta ut, då de äro mogna.)

AGROSTEMMA, LYCHNIS. CERASTIUM, SPERGULA. Se förut 3gynia, *Caryophyllæi.*

ADOXA *Moschatellina* se förut 4gynia.

GERANIUM se förut 1gynia.

6 Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNADE.

229 BUTOMUS, *Bl.fodret* o. *Bl.kronan* 6bladig, *Stiften* 6, *Fröhusen* 6: många frön.

230 HYDROCHARIS, ♂ och ♀ särskilt, tvåbyggare: ♂ har blomhölster (spatha) 2delt och desutom *Bl.fodr.* *Bl.kronan* 3bladig: *Strängarne* 3, de inre likna *stift.* ♀ utan hölster, eljest lika med ♂: *Fröh.* af 6 rum.

7 *Clasf.* DECANDRIA, TIOMÅNN.

1 Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

188 MONOTROPA, TALLÖRT.

1 M. *Hypopithys* (Tallört) Des blommor sitta på sidan af stjälken, lutande: Den öfversta blomman har 10 ståndarne, de nedre 8: yttre Kronbladen äro urhålkade, med hål vid basen til honungshus. 2.

V. i skogar, på tallrötter. Bl:r i Juli, August. med gula blommor. Hela växten är ljusgul och af egit utseende.

M:n. Br:s torr mot boskapshosta, hvarföre den blifvit kallad *Lungört* Upland.

189 TROPÆOLUM, SKÖLDING, *Indianisk - Krasse.*

1 T. *majus* (Stor-Skölding) har sköldlika, något 5flikiga blad: *Bl.kronan* med trubbigt bräm. ☉. ✕.

Pl:s för prydnad skuld i Trågårdar. Har brandgula blommor och nästan runda blad.

H:n. Blommorna ätas som sallat och äro hälsofamma: äfven frukten inlagd, tjenar för Capris.

190 OENOTHERA, GULLTRAF.

- 1 *Oe. biennis* (Gulltraf) har breda-lanfettlika blad: Stjelken stråfhårig. D. r. †.

Bl:r i Jul. med stora gula blommor.

191 LYTHRUM, FACKELROS.

- 1 *L. Salicaria* (Fackelros) Bladen aflonga eller lanfettlika, nedtil hjertlika: Blommorna sitta i ax. 4. V. vid åstrander. a. Bl:r i Jul. Aug. Har purpur-röda blommor, och blad långspetsiga, utan skaft, nedtil halft omfattande stjelken: sitta 2:ne emot hvarandra. Variera 3 til 4 blad emotsittande; äfven aflonga, och håriga, isynnerhet på undra sidan: Stjelken kantig.

M:n. Ap. BLADEN. Berömmas mot rötftot, til decoct.

H:n. (k. I. g. I. f. II. h. I. f. O. b. II.)

192 EPILOBIUM, MJÖLKE.

- 1 *E. angustifolium* (Mjölke) Bladen lanfettlika, sitta på stjelken spridda. Blommorne med olikformiga kronblad. Ståndarne nedböjda. 4.

V. i skogar och lundar Esc. a. Bl:r i Julii med purpur-röd bl.spira, Varierar med hvita blommor. Blapen äro under isgrå, långspetsiga, i brådden hela, stundom något tandade eller vågige.

K:ls Himmelsgrås Dalarne. Almycke Ångermanland. Getstabb V. Göthl. Ollonmärke Smoland. Råmjölksgrås Ö. Göthl. &c.

H:n. (k. II. g. I. f. II. h. O. f. O. b. II.) Dets fröfjun tjena til stoppning i dynor &c. äfven kan garn til ljusvekar deraf spinnas. Rot-ytskotten kunna vårtid ätas som sparis. Kor mjölka väl af örten.

- 2 — *hirsutum* (Elg-Mjölke) Bladen lansfettlika, i brådden sågade: alla sitta emot hvarandra, halft omfattande stjelen. 4.

V. i skogar. r. Bl:r i Jun. Jul. med stora purpur-röda blommor, bladig bl.ruska, trind och hårig stielk: äfven mjukhåriga blad, som uptil (i bl.ruskan) sitta något skiftevis, men de nedom blommorne emotsittande och nedlöpande på sidan af stjelen.

H:n. ber. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. O.) Kan med fördel odlas på skuggrika ångar.

- 3 — *parviflorum* (Små-M.) Bladen sitta både skiftevis och emot hvarandra, utan bladskaft: Stjelen luden. 4.

V. på åkerrenar. r. Har små röda blommor: Liknar föregående, men är mycket mindre, och med smala, nästan jämbreda och hvitludna blad, något sågade.

- A) — med något breda blad (nästan som på E. *hirsutum*) men små blommor. V. på Öland.

- 4 — *montanum* (Get-M.) Bladen åggrunda, något aflonga, i brådden tandade: sittande emot hvarandra. 3.

V. på berg. a. Bl:r i Jul. med röda blommor. Stjelen rak, trind, merendels glatt: Bladen långspetsiga med korta bladskaft: de öfversta merendels lansfettlika och skiftevisa.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. O. I. f. I.)

- A) — med aflonga blad, skiftevis och emot hvarandra sittande, utan bladskaft. V. med förra.

- 5 — *roseum* (Gren-M.) Bladen breda lansfettlika, sågade, glatta, med bladskaft: sitta både skiftevis och emot hvarandra. 4.

V. vid Rella, på Öland &c. r. Bl:r i Jul. Har små blommor som E. *parviflorum*, grenig stielk: bladen olika sågade.

K:ls E. *roseum* Fl. Sc. Monne en urart af E. *montan*?

- 6 — *alpinum* (Fjäll-M.) Bladen aflonga, helbrådda-

dade, sitta emot hvarandra, stjälken krypande: Fröskidorne utan skäft. 4.

V. i *Lappskä fjällen*, *ganska liten*.

Anm. *Deßs blad äro knappast helbräddade.*

A) — med något grenig stjälk, och fröskidor på skäft: bladen små tandade. *Liknar en liten urart af E. montanum, med kulliggande stjälk.* V. i *Torneå Lappm.*

7 — *tetragonum* (Kant-Mjölke) Bladen lansettlika, småtandade: De nedersta sitta emot hvarandra: Stjälken 4kantig. 4.

V. i *vatn. r. Bl:r i Jul. Aug. med grenig stjälk, nedtil 4kantig: märket tjockt, i början helt, sedan 4delt. Blommorne likna Epilob. montanum.*

A) — med lansettlika fågade blad, som sitta både mot hvarandra och skiftevisa, utan bladskäft. V. vid *Käl-lor. r. Har smala blad som följande, hvilken den liknar, Stjälken uptil trind, nedtil 4kantig, utbredd.*

8 — *pelustre* (Kårr-M.) Stjälken rak: Bladen lansettlika, helbräddade, sitta emot hvarandra: Kronbladen i spetsen urnupne. 4.

V. vid *vatn. Bl:r i Julii, med små, röda blommor. H:n. (k. r. g. r. f. r. h. r. f. o.)*

193 GERANIUM, STORKNÅF.

1 *G. sanguineum* (Röd-Storknåf) med enblommige bl. skäft: Blad. 5delta, 3klufna och rundaktiga. 4. V. på backar. *Bl:r i Jun. Jul. med blodröda bl:r. Hela växten är ofta röd. Bladen äro först 5delta, sen 3klufna: hvar flik lansettlik och helbräddad: stjälken hårig, rak.*

H:n. (k. o. g. r. f. r. h. r. f. o.) K:ls *Ormgräs Dahl.*

2 — *sylvaticum* (Skogs-St.) Blomskäften 2blommige: Bladen 5delta (flikiga) och med inskärningar (på hvar flik) likfom djupt fågade. kronbladen i spetsen något urnupne. 4.

V.

V. i skogsångar. a. Bl:r i Jun. Har rak stjelk, blå blommor. Bladen något håriga, 5, 7delta: Rotbladen med långa skaft, stjelkbladen nästan utan skaft. K:ls Abrahamsrot Dalsland.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i.)

A) — med glatta blad, hvita, något strimiga blommor. V. i Norrland.

B) — med hela kronblad, 5delta, håriga örtblad.

3 — *pratense* (Ångs-Storknäf) Blomskäften 2blommige: Bladen mångdelta, med spetfiga flikar, ojämn yta (rugosa.) Kronbladen hela. 4.

V. i ångar. Bl:r i Jun. Jul. År stor som G. *sylvaticum*, och har flerdelta blad: Bladen dela sig i smala flikar eller rimsor, som äro mångdelta, nästan pinntaggade. Bladskärmen (stipulæ) 4 i krans sittande. Blommorne platta (ej kläcklika.) Bl.fodret efter blomtiden tillslutit, nedhängande (nutans.) Ej rakt som på G. *sylvaticum*. K:ls Midsommars bl:r. Medelp. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i. b. i.)

4 — *palustre* (Kårr-St.) Blomskäften 2blommige, ganska långa, nedböjda (declinati.) Kronbladen hela: Örtbladen 5flikiga, inskurna. 4.

V. på sidlänta ställen i Skåne. r. Bl:r i Jun. Aug. med blå blommor och blad nästan som G. *sylvaticum* Kronbladen med 3 mörkbruna ådror, och vid basen håriga. Stjelken hårig, ledfull, slak.

5 — *phaeum* (Fé-St.) med 2blommige skaft, sittande emot bladen: Stjelken rak, kronbladen vågiga. 4. r. Har blad som förra. Bl:r i Jun. med mörkröda bl:r.

A) — *fuscum*? R. Fl. Sc. med helbräddade kronblad: blomskäften 2:ne samfittande emot bladen (*oppositifol.*) mörka blommor. r. s.

6 — *bohemicum* (Bömer-St.) Kronbladen urnupne, fröskalén håriga, hjertbladen 3klufne. ☉.

V. på svedjeland Smol. Bl:r i Jun. Aug. Hela växten är hårig med klabbigt ludd. Har blå bommor och blad nästan som förra. Monne urart deraf?

- 7 — *molle* (Len-Storknåf) Bl.skaften 2blommiga, fitta skiftevis emot bladen: Kronbladen 2klufna: Stjelken måst rak. ☉.

V. i Skåne &c. Bl:r i Jun. Jul. med blå blommor: Bladen äro nedtil rundaktige, inskurna, med trubbiga flikar; uptil 3delta.

H:n. (k. o. g. i. f. i.)

- 8 — *columbinum* (Duf-St.) har långa 2blommiga blomskaf (långre än bladen.) Bladen 5delt mångklufna, med spetsiga inskurna flikar: Blomfodret med borst spetsigt: Fröskalen glatta. ☉.

V. i Skåne, på trädesåkrar. Bl:r i Jul. Aug. Kronbladen urnupne. Blomfodret stort, holklíkt: Blomskafsten långa. H:n. som föregående.

- 9 — *dissectum* (Gaffel-St.) Bladen 5delta, med 3klufna jämbreda flikar: Kronbladen urnupna, långa som bl.fodret: Fröskalen ludna. ☉.

V. i Skåne, Smol. r. Bl:r i Jun. Aug. med små violetta bl:r, blå knappar: Stjelken utbredd: bl.skaften 2blommiga, bladen djupt delta, med smala flikar.

- 10 — *rotundifolium* (Gård-St.) Stjelken nedliggande, med rundaktige (njurlíka) och inskurna blad: kronbladen små, merendels hela, långa som bl.fodret. ☉.

V. vid byar. a. Bl:r i Jun. Sept. Har mjukhåriga, något klíbbiga blad, til form nästan som Malv. rotundifolia, blekröda blommor, med gula knappar, 5 ståndare med frömjöl, 5 utan (gallståndare.)

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. i. f. o.)

- A) — *pusillum* med små fingerlíkt delta blad. Dets flikar lanfettlíka: Kronbladen urnupna.

- 11 — *lucidum* (Lys-St.) Bl.fodret glatt, kantigt, Bladen runda, 5flikiga. ☽.

V. på berg, i skårgården. Bl:r i Jun. med rödletta blommor. Stjelk och blad (i synnerhet inunder) röda, utan ludd, slåta: Bl.fodret vidt, i pyramidisk form kantigt, kanterna knöligt ojämna, (nästan skrynklíga.)

H:n. (k. i. f. i.)

12 — *robertianum* (Stink-Storknåf) Bl.fodret hårigt. 10kantigt: Bladen greniga (3delta.) ☉.

V. bland stenar. a. Bl:r i Jun. Aug. Har rosenröda blommor: elak från lukt. Stjelken trind, hårig med upsvålda, merendels purpurroda leder. Bladen 3delta, hvar del pinntaggad, småbladen inskurna med nästan lansettlika flikar.

M:n är sårilåkande: Decocten br. at tvätta med. Thé af örten stillar mjölk hos ammor. HOFFB. p. 165.

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o.i. f.o. b.i.) — brukas at fördrifva våggohyra.

13 — *cicutarium* (Dåsmest.) Bladen parbladiga: Småbladen inskurna, Stjelken utbredd, grenig. Ståndarne 5. ☉.

V. vid byar. a. Bl:r i Jun. Sept. med röda bl:r och blad, parbladigt delta nästan som på Kumin (*Carum carvi.*) Dets bl.krona är merendels större än bl.fodret: Frön med hårig borst.

Kils *G. Chærophyllum.* Roth. Fl. G.

H:n. (k.i. g.o. f.o. h.i. b.i.)

A) — *acaule* måst utan stjelk, med små bl.kronor (knapt längre än bl.fodret,) glatta fröborster. D. Bl:r om våren. Tros vara särskilt species. Roth. Fl. G.

B) — *moschatum.* S. V. upkommer med parbladigt.klufna hjertblad. Har frodigare växt. r. †.

194 RUTA, VINRUTA.

1 *R. graveolens* (Vinruta) Bladen greniga: Blommorne 4klufna. 4. †.

Bl:r i Jul. Har grönaktige blommor och vidrig lukt.

M:n. Ap. ÖRTEN, FRÖN. ber. från äldre tider såsom præservativ mot pest och smittosamma sjukdomar. Kan åtas om mornar på smörgås. Örten är kraftig, resolverande, gagnar i synnerhet i modersjuka och convulsioner: Kan då drickas som Thé i vatn. Om kroppen dermed gnides, fördrifvas loppor och annan ohyra. Äfven om rummet bestänkes med Decocten.

A) — *montana* med jämbreda småblad.

195 PYROLA, *PTROLA*, *Vintergrön*.

- 1 *P. rotundifolia* (Rund-Pyrola) Dets ståndare och pistiller äro nedböjda: Blad. runda, helbräddade. $\mathcal{L}$. V. i skogar. a. Bl:r i Jun. Jul. med vit blomspira: 8 à 10 ståndare: Bladen med skaft från roten, runda, i kanten något naggade, tjocka, glatta. M:n är stoppande. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. f. o.)
- 2 — *minor* (Små-P.) Ståndarne och Pistiller uprättstående: Bladen i brådden finå naggade. $\mathcal{L}$. V. med jörva. c. Har blifvit ansedd för särskild art, men förtjenar det knapt. H:n samma som föregående, är något mindre.
- 3 — *secunda* (Hult-P.) Dets blommor sitta på en sida af stängeln: Bladen åggrunda. $\mathcal{L}$. V. i gamla skogar. Bl:r i Jun. med hvita blommor örtbladen mörkgröna, sågade, spetsiga. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o.)
- 4 — *umbellata* (Ryl-P.) Blommorne sitta merendels i flock. $\mathcal{L}$. V. i stora skogar. r. Bl:r i Jul. Aug. med flere i flock samsittande blommor. Dets blad och stjelk liknar Lingonris: Stjelken grenig, Bladen sågade, något viggelika. M:n. Decoeten brukas mot höftvärk. H:n. (k. i.)
- 5 — *uniflora* (Lilla-P.) med enblommig stjelk. $\mathcal{L}$. V. i barrskog. Bl:r i Jun. Jul. med vacker vit bl:a. M:n. Brukas mot ögonfluss. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o.)

196 TRIENTALIS, *DUFKULLA*.

- 1 *T. europæa* (Dufkulla) Har lansettlika helbräddade blad, i krans omkring stjelken sittande. $\mathcal{L}$. V. i skogsmark. Bl:r i Maji. Jun. med hvita bl:r, sällan mer än 2 på hvar stjelk: Bladen olika stora, lansettlika, helbräddade. H:n. (k. oi. g. i. f. i. h. i. b. oi.)

197 *DICTAMNUS, DIPTAN.*1 *D. albus* (Diptan.) 4. ✕.

Bl:r i Jul. med prydliga blå eller hvitaktige blommor; bladen parbladiga.

Min. Ap. ROTEN. Fårika roten berömmes mot maffkar och at drifva menfes.

198 *ÆSCULUS, ÅSKEL, Håst-Kaftanier.*1 *Æ. Hippo-castanum* (Åskel) med 7 flåndare. Tr.ft. ✕.

Pl:s i alleer, Bl:r i Jun. med stora hvita bl.klaffar. Dets löf fingerlikt 5bladiga.

Min. Barken af dets fpåda qviflar brukas mot froffa i flället för ehina.

H:n. Frukten är begärlig för håftar. Pl:s med frön och tål väl Sv. klimatet. År af de prydligaste trån.

199 *ACER, LÖNN.*1 *A. platanoides* (Allmän Lönn) Löfbladen glatta, med 5 fpetsfige flifkar, hvar flif hvasft-tandad: Blommorne fitta knippevis. Tr.ft.

V. vid byar, håft i jödra Sverige, a. År högstamigt, fuggvrikt och prydligt tråd. Bl:r i April, Maji, med grön-gula blommor. Frön innom stora vingelika fkal, mogna i Sept.

H:n förtr. (k. i. g. ii. f. i. h. i. f. or. b. ii.) Då trådet bittida om våren fåras, utrinne ett vatn, hvaraf genom inkökning focker kan tilredas. Af 3 kannor lönnlag århålles genom kokning, 2 kvarter Sockerfirup, och 1 lod godt fäcker. Ett medelmåttigt tråd kan gifva öfver en kanna lag dagligen, i fjorton dagar, utan at fskadas. Hålet efter bårningen bör årligen igenflås. Om Sockrets beredning fe A. H. 1754. p. 232. 1773. p. 359. All flags Lönn, fåfom *Acer rubrum*, *saccharinum* &c. hafva denna egenskap i mer eller mindre grad. Dets virke är lätt, hvitt, tjenligt til hvarjehanda flögd. Pl:s med frön i mylla eller fandblandad lera.

- 2 — *campestris* (Nafver-L.) Lõfbladen flikiga, trubbiga, urnupna. Tr.ft.
 V. i Skåne. r. År en buske med grõnaktige blommor.
 H:n kan tjena til Håckar på stenig och sandig grund.
 Pl:s med frõn och rottelningar.

200 LEDUM, *SQATTRAM*.

- 1 *L. palustre* (Sqvattram) Bladen smala lansettlika, under brunludna: Ståndarne långre ån bl.kronan. Tr.ft.
 V. i skogskårr. a. Bl:r i Jun. Aug. med hvita bl. knippor, som sitta i toppen af grenarne: har stark lukt. Kl:s Sqvåkra Smol. Getpors Upl. Lummer V.Göthland. &c.
 M:n. Ap. k:ls Rosmarin. *sylvestris*. BLAD och BLOMMOR åro förtr. i utlagsfjukdomar, brukas invårtas som thé: utvårtas decoct at tvätta med: åfven ber. decoct i rödsot, kikhosta. &c.
 H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. i. f. i. b. i.) *Ryfsolja* destilleras af örten och *nåfver* (Björkbark,) som brukas vid Ryfslådrets beredning. Örten på dricka (fordom br.) gör hufvudvärk; fördrifver ohyra hos beskap och svin då de tvättas med decocten, åfven våggelöfs. Se H. J. Nov. 1791.

201 DAPHNE, *KÅLLERHALS*.

- 1 *D. Mezereum* (Kållerhals) har blommor på bara grenar, utan blomskäft, 3:ne samfittande: bladen glatta, lansettlika. Tr.ft.
 V. på sidlåndta ställen i skogar. Bl:r i Apr. Maji, med purpurroda blommor.
 K:ls Tibastbuske Smol. Tjurbast Vermel. Tistbast Helfingl. Kivilbast Roslagen. &c.
 M:n. Ap. BARK. BÅR. Barken berømmes vid upstigen gickt. Tages då af 2 å 3-årig stam, som skåres i tumslånga stycken och blötes i åttika samt pålågges stället, dit man vill flytta gikten.
 Ann. Denna drager långsam, men med mindre smärta

ta ån spansk-fluga eller senaps-deg. Bår flyttas dageligen 1, 2 linier. Brukas åfven at lägga på ormbett: döfvar tandvärk, lagd på tanden. Af båren göres en salfva mot rötsår och kråsta. Denna salfva lagd på magen stillar håftig colik. Benknölar (tophi & nodi) åfven af venerisk oräk, kunna härmed fördelas: Man nyttjar då hålt Decoät af rotbarken ($1\frac{1}{2}$ lod bark kokt i 3 stop vatn til 1 kanna, hvartil lägges i flutet af kokningen 2 lod lakritsot, deraf drickes $\frac{1}{2}$ quart. 3, 4 gånger om dagen.) *Rusfel.* Har ofta gjort verkan då *mercuren* ej uträttit.

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o. f.i. b.ii.) Hela växten innehåller en ogemen skärpa Båren i synnerhet. 6 bår ha dödat hundar; brukas at döda vargar och andra skade-djur med. Höns och Gås äta dem utan fara. Gör hos boskap rödsot och Hæmaturie.

202 ERICA, *LJUNG.*

- 1 *E. vulgaris* (Allmän Ljung) Blomkronan kläcklik, dubbel (4 yttre kronblad liknande bl.fodret.) Blomfodret litet; Bladen nedtil 2klufna (sub-fagittata.) Tr.st.

V. på mager skogsmark. a. Bl:r i Aug. Sept. med röda, sällan hvita, glånsande blommor: Bladen små, glatta, barrlika, sitta i 4 rader emot hvarandra: Blommorne i klase på sidan: Ståndarnes knappar 2håriga (bicornes.)

K:ls *Lyng* Helfingl. *Rosling* Medelpad. *Moris* Ångerm. H:n (k.i. g.or. f.or. h.i. f.o. b.iii.) På skogslösa ställen brukas til kokved. Utmagrar jorden: försvinner gemenligen, då marken inhågnas och gödes, eller löfträd planteras; vid foderbrist kan afslås, hålt sent på hösten. I Ångland lägges bland Humle på dricka.

- 2 — *Tetralix* (Kårr-L.) Dess blommor sam sittande i toppen, i bl.hufvud.) Bl.kronan åggformig, med 2håriga knappar: Bladen sitta i krans (4 omkring stjelen,) åro i brådden håriga. Tr.st.

V. i tufviga kärr. Bl:r i Jul. Aug. med röda, eller hvitaktige blommor, 6, 10 hopklafade, nedåt lutande; bladen hvithåriga. K:ls Kopatter Skåne.
H:n (g. r. b. r.)

209 VACCINIUM, VAKSIN, Odon. Lingon. &c.

* Med enblommige blomskäft.

- 1 V. *Myrtillus* (Blå-Bärs-V.) Bladen åggrunda, fågade: stielk och grenar kantige. 4.

V. i skogar. a. Bl:r i Maj, Jun. Bladen på denna och följande falla årligen af. Bl.fodret nästan helt, cirkel-rundt.

K:ls Böllion Skåne. Slinner V. Göthland.

M:n. Ap. BÅREN torra 1 ro stoppande: br:s i Dysenterie och Diarrhé. Bårscften är kylande, br:s i febrar.

H:n (k. o. g. r. f. o. r. h. r. f. r. b. o. r.) Båren åtas af foglar. Ge en smaklig gröt med rågmjöl och vatn kokade. Med saften fågas violett. Huru båren kunna förvaras friska hela året. Se H. J. Nov. 1791.

- 2 — *uliginosum* (Odor-V.) Bladen åggrunda (obovata,) helbråddade, slåta. Tr.st.

V. på sidlåndta ställen. a. Busken har blåaktigt utseende, bl:r i Junii.

K:ls Blåbuk Smol. Slinnor Halland. Öbår Bohus. Utterbår V. Botn. Gorvålta Dahl. Vamstöt Jämtl. Svolon Roslagen. &c.

H:n (k. o. g. r. f. r. h. r. f. r. b. r.) Båren, åtna i myckenhet, fågas göra någon yrhet i hufvudet.

** Med blomklafar och alltid grönskande blad.

- 3 — *Vitis idæa* (Lingon-V.) Dels stam rak, grenig, med Bl.klafar i toppen, och hångande bl:r: Bladen åggrunda (något aflonga) med nedböjd kant, helbråddade och under prickiga. 4. Tr.st.

V. på steniga skogsbackar. a. Bl:r i Jun. med hvita blommor, båren röda, syrliga.

K:ls

K:ls *Kröfön* Smol. *Tyffling* Bohus. *Linbår* Norrland. *Fökno* Lappland. &c.

M:n. *Ap.* BÅREN äro läskande och kylande. Brukas mycket i febrar, i synnerhet *Lingonvatn*, som lätt med påslagit källvatn och liet fåcker tilredes.

H:n (k.o. g.i. f.o. h.o. f.i. b.o.i.) Af baren kan tillagas vin. Om des tillagtingsfätt. Se H. J. 1779.

Aug. p. 21. Brukas allmänt med socker eller honungsvatn kokade til mos. Gifva en ganska behaglig och hälsofarlig fylt. I beteshagar hindrar den gräsväxten och ger alltid tilkänna en miger och obrukad jord.

— *Oxycoccus* (Tran-Vakn) Stjelken smal, nedliggande: Bladen åggrunda, med nedböjd kant, helbräddade, under silfverfärgade. $\mathcal{U}$.

V. i karr. a. Bl:r i *Julii*. Des allmänna blomskäft äro korta, de enskilda långa. Blommorne med tilbakböjda kronblad: örtbladen små, något spetsiga: stjelken krypande.

K:ls *Myrbår* Norrl. *Trånjon* Upl. *Tranbår* Ö.Göthl.

M:n. *Ap.* BÅREN äro måst af lika kraft och nytta som *Lingon*, men smaka surare. *Tranbårs*-honung, som finnes på *Apoth.* är ganska välsmakelig och nyttig i febrar.

H:n (k.o. g.i. f.o. h.o. f.i. b.o.i.) Bären br. Guldmeder i stället för vinsten til silfrets afkokning. Alla *Vaksinier* gifva en god föda för foglar, såsom *Orrar*, *Tjädrar*. &c.

204 ARBUTUS, Mjölon.

A. *Uva ursi* (Allmänt Mjölon) har nedliggande trädskam: glatta, helbräddade blad. $\mathcal{U}$.

V. på torra skogsbackar. a. Bl:r i *Maji*, *Jun*. Des blommor, blad och bår likna *Lingon*; bladen något mer aflonga: bären inuti mjölkaktige, osmaklige.

K:ls *Mjölonris*, *Mjölabår* Ö.Göthl. *Linbår* Gothl.

M:n. *Ap.* BLADEN. ber. i stenpassion. Bladen pulveriseras och intagas $\frac{1}{2}$ quintin några gånger om dagen

eller drickes starkt thé deraf. Brukas äfven vid uringångarnes sårnader: är stoppande, men ej retande: böra brukas längre tid.

H:n. (k.o &c.) *Örten* bris vid garfverierna ganska mycket til läderberedning. Vid *färgning* fås deraf god Castor-svårta: fädet finnes i Oeconom. Diction. 1 Del. Med alun färgar denna växt grått. *Bladen* kunna rökas bland tobak och kommo uti Ångland i bruk från America, under namn af Jackashapuch.

- 2 — *alpina* (Fjäll-Mjölön) Med nedliggande trådstam, skrynkliga, i trådden sågade blad. 4. Tr.st. V. i fjällen. r.n. Bl: i Maji, med blekröda blommor. Har svartblå bir.
H:n (o.) K:ls Fjällbår Dalarne.

205 ANDROMEDA, ROSLING.

- 1 *A. tetragona* (Hvit-Rosling) Bladen sitta tätt på hvarandra i 4 rader, trubbiga: Blomskafsten enblommiga, på sidan; bl.kronan kläcklik. 4. Tr.st. V. i Lappiska fjällen r. Bl:r i Jul. med hvita blommor. Dess quistar är täckta med barrlika blad, som sitta i 4kant liksom på Ljung.
- 2 — *hypnoides* (Små-R.) Bladen sitta tätt vid hvarandra, sylrika: Bl.skaften enblommiga i toppen. 4. V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. med ljusröda kläcklika blommor, är liten och med nedliggande stjälk: har utseende af en Mosfa (Hypnum.)
- 3 — *cærulea* (Blå-R.) Bladen jämbreda, platta, trubbiga, på grenarne spridda: Blomskafsten samfittande med ägglika blomkronor. 4. Tr.st. V. i fjällen. Bl:r i Jul. med blå blommor. Dess blad och stam likna Empet. nigrum. H:n (o.)
- 4 — *calyculata* (Gul-R.) Bladen aflonga, prickiga: sitta skiftevisa: Blomklafen bladig, med kläcklika blomkronor, åt en sida lutande. Tr.st.

V. i kårr, V. Botn &c. r. Bl:r i Jun. med gula blommor, korta blomskafst och blomfoder.

H:n. (k. o. g. or. f. o. h. o.)

- 5 — *polifolia* (Röd-Rösing) Bladen lansettlika, med nedböjd kant, under silfverfårgade: sitta skiftevisa: Blomskafsten samfittande med ägglika blomkronor. Tr.st.

V. i skogskårr. a. Bl:r i Maji, Jul. Har både blommor, blomskafst och blomfoder lifsfårgade eller ljufvåda. }
Des yngre blad åro någt breda, nästan aflonga. Liknar *Ledum palustre*, men är mycket mindre. Bladen på bägge sidor glatta.

M:n. Alla *Andromedæ* åro toppande.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o.) Anses skadlig för får.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

206 CHRYSOSPLENIUM, GULDPUDRA.

- 1 *Ch. alternifolium* (Guldpuera) Bladen skiftevisa. 4.
V. vid källor Upl. &c. Bl:r i Apr. Maji, med gula blommor: Den första blomman har 10 ståndare, de öfrige 8. Bladen åro liksom beströdda med ett gulaktigt puder. Stjelken klynredelt. H:n (b. i.)

207 SCLERANTHUS, KNAFVEL.

- 1 *S. annuus* (Tand - Knafvel) Blomfodret öppet, spetsigt. ☉.

V. i åkrar. a. Bl:r i Jun. Jul. med gröna blommor, grenig, nästan rak stielk, bladen, smala, syllika. Liknar följande. Monne varieté deraf?

M:n. Allmogen bruka indraga ången af des decoct i munnen mot tandvärk. K:ls Tandgrås Upland.

H:n. (k. o. g. i. f. o. h. ii.)

- 2 — *perennis* (Fålt-K.) Blomfodret tillslutit. 4.
V. på torra fålt. Bl:r i Jun. Jul. med hvitaktige blommor, nästan hela växten ser gråaktig ut: Blfo-

dret på denna är trublägt, hvitkantat, och tilstutit omkring frön: på den örra öppet, grönt, spetsigt. Stjelken på denna kulligande, på den förra merendels rak. Har ibland vid roten några små Insecter (cocci palonici), som kunna tjena til skarlakansfärg. Dylika finnes ock på mþlonris &c.

208 SAXIFRAGA, STENBRÄCKA.

* Ha enkla (odetta) blad och nästan bar stjelk.

- 1 *S. Cotyledon* (Stor-Senbräcka) Bladen tunglika, tjocka, i brådden hinnaktige, fågade: blomru-
fkan grenig. 4.

V. på fjällbergen. r. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor, har tjock stjelk och blad (många vid roten hopsittande som på Takök.) Kronbladen trubbiga.

- 2 — *stellaris* (Stjern-St.) Bladen fågade: Stjelken bar, grenig: kronbladen spetsiga. 5.

V. vid vattudrag Lappl. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor.

A) — *comosa* med längre stjelk och småbladig bl.vippa.

- 3 — *nivalis* (Kuller-St.) Bladen naggade, åggrunda (*obovata*.) Stjelken bar: Bl:rne hopklafade. 4.

Bl:r i Jun. Jul. har blad nästan som Kragebloman, med breda bladskäft. Blommorne små, hvita, hopgytrade: sitta i toppen af grenarna.

** Ha enkla blad och bladfull stjelk.

- 4 — *oppositifolia* (Blå-St.) Bladen åggrunda, emot- och tätt på hvarandra sittande (*opposita* & *imbricata*.) De öfversta hårbråddade. 4.

V. i fjällen. Bl:r i Jul. med blå blommor. Stjelken smal, utbredd, öfvertäckt med blad.

A) — *indurata*, med hinnaktige bladspetsar. r.n.

- 5 — *Hirculus* (Gul-St.) Bladen lansettlika, skiftevi-
fa, (utan hår.) Stjelken rak: bladskäften ludna. 4.

V.

V. i kârr. 2. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor, 3, 5 på hvar stielk: blomskafsten ha brunt ludd; Bladen vid basen hårbräddade.

- 6 — *aizoides* (Vif-Stenbräcka) Bladen lanfettlika strödda, med final, taggellik spets, stielken kulliggande. 4.

V. på fjällen. Bl:r i Jul. Aug. med hvitgula blommor, glatta och i spetsen håriga blad.

- A) — *autumnalis* S. V. med hårbräddade blad, nästan jämbreda. r. n.

*** Ha flikiga (något delta) blad.

- 7 — *granulata* (Allmän-St.) Bladen njurlika: Stielken rak, grenig: Roten knölig (*granulata*.) 4. V. på ångsbackar. a. Bl:r i Maj, Jun. med hvita blommor, hårig, något kläbbig stielk. De öfversta bladen äro lanfettlika, hela, sedan nedpå stielken 2, 3delta, och vid roten runda, flikiga.

H:n. (k. o. g. r. f. o. h. o. f. o. b. r.)

- 8 — *cernua* (Lök-St.) Stielkbladen fingerlikt delta med bladskafst. Stielken enkel (utan grenar), måst enblommig, lökbårande. 4.

V. i fjällen. Bl:r i Jul. med hvita bl:r, nedåt lutande.

- A) — med grenig stielk och blad, uptil utan skafst. V. i Torneå Lappmark. De nedre bladen ha skafst.

- 9 — *rivularis* (Bäck-St.) Stielkbladen fingerlikt delta: det öfversta (vid blomman) åggrundt: Stielken enkel, merendels 2blommig. ☉.

V. i Luleå Lappm. r. Dets nedre blad äro 5flikige.

- 10 — *tridactylites* (Back-St.) Stielkbladen vigglika, 3klufna, skiftevisa: Stielken rak, grenig. ☉.

V. på bergsbackar. r. Bl:r i Jun. med hvita blommor. Stielken rak, rödaktig, hårig, något kläbbig, bladen merendels 3klufna. De öfversta lanfettlika, hela. Blomskafsten lutande, innan blomman står ut. Blommorne små. Rotbladen aflonga.

A) — med alla bladen hela. V. på berg, är ganska liten.

B) — *petraea* stjelkbladen 3, 5klufna: Stjelken grenig, nedtil böjd, något hårig. 4. V. vid Sala &c. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor: Blad och stjelk äro klubbigt håriga, större til växten. Tros vara särskild art. Fl. Sc.

11 — *cæspitosa* (Tuf-Stenbråcka) Rotbladen samfitt. (*adgregta*) 3, 5klufna, de uptil jämbreda, (ibland hela.) Blomstängeln rak, måst 2blommig. 4.

V. på fjällberg. Bl:r i Jun. med gula blommor. Blomskåften klubbiga, Har ofta mångblommig stjelk. Bladens flikar trubbiga.

12 — *hypnoides* (Vek-St.) Stjelkbladen merendels hela, jämbreda, de nedre 3, 5klufna, spetfiga: Bl.stängeln nästan bar, rak. Stammen nedliggande. 4. V. i fjällen. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Liknar föregående, men har spetfigare blad. Monne variété deraf?

3 Ord. TRIGYNIA, TREQVINNADE.

209 POLYGONUM, NÅFVA, Bohvete.

* Med ett enda ax.

1 P. *Bistorta* (Orm-Nåfva) Stjelken enkel, bladen aflongt åggrunda, slutande sig i bladskåft. 4. r. 4. Har blomax som Pol. *Amphibium*. Varierar med 7 ståndare.

M:n Ap. ROTEN är stoppande och stårkande, brukas i Rödfot efter *Rhabarber*. HOFFB. p. 117.

2 — *viviparum* (Stånme-N.) Stjelken enkel; Bladen lansetlika. 4.

V. på sidlånta ångar. a. Bl:r i Maji, Jul. med hvita blommor: Stjelken rak, bladen med skåft, lansetlika, glatta: Blomaxet cylindriskt, med hvita, stundom rödletta blomkronor. Hälften af axet blommar i sender. Kils Mortåg Dahl. Svingrås Medelp.

H:n

H:n (k. II. g. I. f. OI. h. I. f. II.) Frön ätas af höns och gåfs. Rötterna uphåmta Samojederna under sina korta somrar och jämte renkött bruka til föda.

** Med flere ax, merendels aflonga blad.

- 3 — *amphibium* (Pihl-Nåfva) Axen åggrunda, oftast aflonga.) Blommorne med 5 ståndare 1 pistill. V. på vatnaktiga ställen. Bl:r i Jul. Aug. med rödaktige blomax, 2klufvit stift, korta ståndare. Stjelen lång, ledfull, bladen glatta, aflonga, spetsiga, på vatnet flytande, seniga, med transversela senor. K:ls Pihlört. a.

H:n (k. O. g. I. f. I. h. I. f. I. b. OI.)

- A) — *terrestre* är rak, med längre ståndare än blomkrona. V. i diken och på åkerrenar. Har mycket krypande rötter: gråhvita blomax; hårig stjelk, lansetlika blad.

- 4 — *Perficaria* (Rök-N.) Des ax åro aflonga: Blommor med 6 ståndare, 2 pistiller: Bladen lansetlika med håriga stipler. ☉.

V. på gödselhögar, vid byar. a. Stiplerna åro håriga i kanten. Bl:r i Jul. Aug. liknar föreg. var. A)

H:n (k. O. g. I. f. II. h. I. f. OI. b. OI.) Frön ätas gerna af höns och gåfs, åro födande.

- A) — *angustifolia* med smala blad, 5 ståndare.

- B) — *pusilla* med utbredd krypande stjelk.

- C) — *tomentosa* med blad som åro under hvit-ludna.

- D) — *maculata* med rödaktige blad, åfven röda bl:r.

- 5 — *Hydropiper* (Tvål-N.) Blommar med 6 ståndare, 1 pistill: Bladen lansetlika: Stiplerne måst utan hår. ☉.

V. med föregående. a. Bl:r i Jul. Aug. Har smala, rankiga ax, 2klufna stift. Liknar ganska mycket föregående, i synnerhet variet. A. Kunde lätteligen med den förenas. Frön åro ganska bittra, blommorne små, rödletta, 2 å 3 utgå från ett trubbigt blomskärm. Ståndarne kortare än blomkronan.

K:ls Jungfrutvål, Bitterblad Upland.

M:n. Ap. ÖRTEN brukas ringa.

H:n.

H:n. Örten fårgar ylle gult: *Saften* är skarp, blandad med vatn borttager solbränna. Är skadlig för får. Åtes af ingen boskap.

- 6 — *aviculare* (Trampe-Nåfva) Har 8 ståndare, 3 pistiller: Blommorne sitta i bladvecket: Bladen lanfetlika, örtstjelken kulliggande. ☉.

V. vid vågar och åkrar. a. Bl:r i Jul. Aug. Har bladfulla stjelkar, med 2, 3 små blommor vid hvar blad. Kils Trampgräs, Gårdgräs. Smol.

H:n (k. I. g. I. f. I. h. I. f. II. b. I.) Åtes så begärligt af Svinkreatur, at Bondeqvinfolken på många ställen upskära örten til sommarföda för sina grisar och fuggor: åtes äfven begärligt af höns, gäfs och andra foglar. I Japan tilredes deraf ett slags Indigo. H. J. Junii 1782.

- A) — med nästan rak stjelk. r.
 B) — med aflonga något breda blad, måst hvita bl:r.
 C) — med aflonga, smala blad, purpurroda blommor.
 D) — med utbredd stjelk, nästan utan blad, med blommor vid bladens stipler. V. på magra ställen.

*** Med hjertlika blad. Bohvete-arter.

- 7 — *Fagopyrum* (Allmânt-Bohvete) Bladen nästan pil-lika (cordato-fagittata:) Stjelken rak, slåt: Frön likvinkliga. ☉. ✕.

Pl:s med största fördel på sandiga åkrar.

H:n (k. II. g. I. f. I. h. I. f. O. b. II.) Frön äro födan-de. Är bland de bättre sådes-arter, hålt i födra Lands-orterna, där köld ej kan skada det samma. Torra örten eller halmen åtes af kor, men ej gerna af hästar: fåren blifva deraf utmår glade: för mjölke-kor skall den öka mjölken och gifva bästa smör och ost.

- 8 — *tataricum* (Siberiskt-Bohvete, Tartar-N.) har pillika blad, (som föregående): Stjelken rak, slåt: Frön något tandade. ☉. ✕.

Är en sådesart från Tartariet. Växer hålt i sandmylla och öfverträffar allmänna Bohvetet i bördighet och tål bättre köld och nattfrost.

H:n som föregående (b. II.)

- 9 — *Convolvulus* (Binde-Nåfva) Bladen hjertlika: Stjelken slingrande, kantig: Blommorne något trubbiga. ☉.

V. i åkrar. Bl:r i Jul. Aug. Har stjelk och blad som *Convolv. arvensis*. K:ls *Löfbinda* Smoland.

H:n. (k. II. g. I. f. II. h. I. f. O. höns II. &c.) Frön kunna nyttjas som Bohvete under missväxt.

210 RUMEX, STRA, Syrört.

* *Tsåkônade med fröskal som ha gryn* (graniferæ.)

- 1 *R. Patientia* (Patientie-Syra) Fröskal helbråddade, med ett enda gryn: Bladen aflonga, hjertlika. 4. ✱. Bl:r i Julii.

M:n. Ap. RÖTEN, fårsk laxerar.

H:n. Bladen stufvas som spenat: brukas i soppor. Åro hälsofamma.

- 2 — *crispus* (Svin-S.) Fröskalen helbråddade: Bladen lansetlika: De nedersta aflongt hjertlika: alla vågiga och spetsiga. 4.

V. vid byar, i åkrar &c. a. Bl:r i Jul. Har hög rak stjelk: bladen glatta, i kanten krusade: Blommorne små, sitta på korta skaft i krans omkring grenarne, bara. Varierar mycket i storlek.

K:ls *Skråppa* Smoland. *Svinrot* Ångermanland.

M:n. Roten fårsk i decoct eller pulverisert laxerar. Utvärtes med olja gjord til salfva brukas mot skabb, reformar. Frön åro stoppande: brukas i Rödrot.

H:n (k. I. g. O. f. I. h. I. f. I.)

- A) — *conglomeratus* med knapt vågiga blad, hopgytrade små blommor. K:ls *Nemolapathum* R. Fl. Sc. Stjelken mindre än vanligen, med utbredda grenar, fröskalen aflonga. V. på sidlanta ställen.

- 3 — *maritimus* (Haf-S.) Fröskalen tandade: Bladen jämbreda. 4.

V. på hafstränder. r.s. Bl:r i Jul. Aug. Har smalare blad än föreg., ofta gulaktig färg: roten röd.

- 4 — *acutus* (Håst-Syra) Fröskalen tandade: Bladen aflonga, hjertlika, uptil mycket spetsiga. 4.
 V. på sidlånta ställen. Bl:r i Jun. Jul.
 M:n. Roten berömmes utvårtes mot skabb.
 H:n. (k. I. h. I. f. O. I.)
- 5 — *obtusifolius* (Trubb-S.) Fröskalen tandade: Bladen aflonga, hjertlika, något trubbiga, i brådden naggade. 4.
 V. i Södermanl. Åkerö. Liknar R. crispus; men har bredare blad. Fröskalens tänder äro flera, olika stora, utväxa efter blomningen, långa som skalen. Är til utseende och beskaffenhet midt emellan R. crispus och acutus, och tyckes förena desse bägge species til ett enda. H:n samma.

** *Tvåkönade, med bara fröskal utan gryn.*

- 6 — *aquaticus* (Vatn-S.) Fröskalen helbråddade, bladen hjertlika, spetsiga och glatta. 4.
 V. i vatn, vid åbråddar. a. Bl:r i Jul. Aug. Liknar R. acutus, men har bredare och kortare blad.
 M:n. Ap. k:ls *Herba Britannica*: ROTEN brukas i decoct in- och utvårtes, mot svåra rötfsår. Med pulfret gnides skörbjuggsaktigt tandkøtt.
 H:n. (k. O. g. O. f. I. h. II. f. O.)
- 7 — *digynus* (Fjäll-S.) Blommor med 2 pistiller. 4.
 V. i Lappska fjällen. Bl:r i Jul. Har hjertlika, i spetsen intrykta blad (retusa) 4delta blomkronor.

*** *Tvåbyggare, med ♂ och ♀-blommor åtskilda.*

- 8 — *Acetosa* (Ång-S.) Blommorne tvåbyggare, Bladen aflonga, pil-lika (sagittata.) 2.
 V. på ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med rödbruna blomvippor.
 M:n. Ap. ROTEN och färska ÖRTEN, tjena bägge i skörbjugg; åtas som Patientia.
 H:n. (k. II. g. I. f. II. h. I. f. I.) Skall ha en synnerlig kraft at öka talgen hos kreaturen. Örtbladen stufvas och

och nyttjas i soppor. Med mjölk tillaga Lapparne Juemo melke.

A) — *alpina* är större än den allmänna. K:ls Juemo i Lappland.

B) — *hispanica* (spanksyra) pl:s stundom i Trågårdar. H:n som *R. patientia*.

10 — *Acetofella* (Berg-Syra) Blommorne tvåbyg-gare: Bladen lansetlika och uddiga som ett spjut. Fig. 56. D.

V. på torra ställen. a. Bl:r i Jun. Jul. har bl:r som föregående, stundom något gulaktige, är mindre. Bladen variera, smalare och bredare.

K:ls Kråkesyra Skåne. Gjöksyra Dahl. Syrbilla Ö.Göthland. Tierprot Jämtland.

H:n (k.o. g.i. f.ii. h.i. ii.) Tros at den utmagrar jorden. V. mycket på svedjeland.

211 RHEUM, RABARBER.

1 *R. Rhaponticum* (Mat-Rabarber) Bladen glatta, med råslade bladskäft. 4. ✕.

Har ganska stora blad.

M:n. Roten är stoppande. br. måst för boskap i diarrhé.

H:n. Bladen ätas stufvade och i soppor.

2 — *Rhabarbarum* (Munk-R.) Bladen något lud-na med slåta bladskäft. 4. ✕.

Är föga skild från föregående, bladen stora, vågiga. Har hållits för den ägta Rabarbern; men är ganska olika, med odelta blad. Kommer i kraft och nytta öfverens med Matrabarbern.

3 — *palmatum* (Ägta-R.) Bladen fingerlikt del-ta. 4. ✕.

Pl:s på bergaktige ställen. Prof. J. BERGII och fle-res försök ha bevisst, at den växer lika god och kraf-tig hos oss som i China eller Siberien. Om des plantering se H. J. 1783. Aug. p. 602. och 1787. Jul. p. 520.

M:n

Min förtr. *Ap.* ROTEN, laxerar, stärker magen och stoppar tillika, motstår syra och och drifver urin, som deraf fårgas gul. Nyttjas i diarrhé, magkrämpor, torsken, gulsot, m. m.

D:s $\frac{1}{3}$ til högst 1 qvint. Kan gifvas i pulfver, blandat med några gran eller lika mycket cremor tartari, och det några gånger, då så behöfves. För Barn och svaga personer nyttjas hållt *infusum Rhei*, *Ap.* 1, 2 skedblad i sender.

212 DIANTHUS, NEGLIKA.

* *Med samsittande bl:r, iksom i quast* (fl. aggregatis.)

- 1 *D. barbatus* (Borst-Neglika) har jämn blomquast eller borste, med fina, syl-likla blomfoderfjäll, långa som blompipen: Bladen lansetlika. 2. ✕.
V. i Trågårdar. a. Ber i Julii. H:n (b. 1.)

- 2 — *Armeria* (Sarons-N.) Blommorne sitta i quast (som på förra.) Bl.foderfjällen lansetlika, injukhåriga, långa som pipen. ☉.

V. på ångår, Öland &c. Bl:r i Jul. Aug. med röda blommor. K:ls Saronsblomster Gothland.

H:n (k. 1. g. 1. f. 1. h. 1.)

- 3 — *prolifer* (Knopp-N.) Blommorne hopklasade (i blomhufvud): Blomfjällen åggrunda, trubbiga: längre än pipen. ☉.

V. på Gothl. r. Bl:r i Jul. Aug. Har små blommor, nästan täkta inom stora glatta blomfjäll.

** *Med ensamma blommor* (fl. solitariis.)

- 4 — *Caryophyllus* (Trågård-N.) Blommorne ensamma: Blomfoderfjällen korta, nästan åggrunda: kronbladen naggade. 2. ✕.

Är bland de prydligaste trågårdslommor, varierar med röda, hvita, spräcklota färgor. m. m.

- 5 — *deltoides* (Ång-N.) Bl.foderfjällen lansetlika: 2:ne sitta emot hvarandra, kronbladen naggade. 2. ✕.

V. på torra ångar. Bl:r i Jul. Aug. med röda, små, ganska vackra blommor. Stjelken nedtil kulligande, uptil grenig, bl.foderfjällen 2, ibland 4, emotsittande: kronbladen prickiga.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. I.)

6 — *superbus* (Norrlands-Neglika) Stjelken rak, grenig, mångblommig, grenarne enblommige: bl.foderfjällen korta, spetsiga; kronblad. hårligt-delta. 4.

V. på torra ångar, Norrl. Kemi &c. Bl:r i Jul. Har röda blommor, i botn merendels brunhåriga: luktar väl. H:n okänd.

A) — med enkel, enblommig stjelk. V. på torra stället. Varierar äfven med hvita blommor.

K:ls *Dianth. plumarius*. Fl. Lapp. Bl.kron. ini hårig.

B) — med korta, nästan ägglika bl.fjäll. V. i Halland.

7 — *arenarius* (Sand-N.) Stjelken merendels enblommig: Blomfodret med ägglika trubbiga fjäll: Kronbladen mångdelta: örtbladen jämbreda. 4. V. i sand. Skåne. Bl:r i Jul. med hvita blommor. Luktar väl. Liknar föregående i synnerhet variet. B. är mycket mindre.

H:n. (k. I. f. I. h. I.)

A) — med grenig stjelk. V. i Trågårdar. Varier. med röda blommor.

213 SAPONARIA, SÅPÖRT.

1 *S. officinalis* (Såpört) har cylindriskt blomfoder och breda, lanfettlika blad. 4. r. †.

V. på torra stället, vid buskar, hållt i Trågårdar. Bl:r i Jul. Aug. med hvita eller liffärgade bl:r.

M:n. Ap. ROT. BLAD. ber. i Gikt, gulsot, venerisk smitta &c. Til Decoët tages 6 qvint. af roten sönderskuren, til $1\frac{1}{2}$ stop vatn, som kokas $\frac{1}{2}$ tim. och med tillagd Lakritsrot, drickas i sårskilta delningar dageligen. Roten är i synnerhet kraftig och anses gå up emot *Sarsaparillen*.

H:n. (k. I. f. OI. h. I. f. O.) Innehåller fåpaktigt ämne och kan *Decoſten* brukas til klådtvått och flottflåckars uttagande.

214 GYPSOPHILA, FÅNTING.

- 1 *G. fastigiata* (Back-Fånting) Blad. ſinala, lanſetlika, trubbigt-3kantiga, flåta och åt en ſida ſittande. 4. V. på torra ſtållen. *Stora Carlsön. Ec. r. Bl:r i Jul. med rødletta blommor, hvita ſtåndare. Bl:erna ſamſittande i toppen, liksom en borſte.*
H:n. (k. II. g. O. f. I. h. I.) *Roten* kokt med ylle eller linne renar detſamma liksom de gamles *Lanaria*.
- 2 — *muralis* (Sand-F.) Bladen jånnbreda: Stjelken 2delt, utbredd: Kronbladen naggade. ☉.
V. på torra ſtållen. *Bl:r i Jul. Aug. med purpur-røda blommor. År liten, med klynnedelt ſtjelk; kronbladen urnupne.*
H:n. (k. II. f. I. h. I.)

215 CUCUBALUS, ÅGGLING.

- 1 *C. Behen* (Duf-Åggling) Blomfodret nåſtan klotrundt, glatt, med nåtlike ådror: Blomkronan måſt med bar öpning. 4.
V. på ångar. *Bl:r i Jun. Jul. med hvita lutande blommor. Stjelken nedtil kulliggande, uptil rak, grenig: Bladen breda-lanſetlika. Blomfodret upblåſt, ſpråcklot, liknande små fogel-ågg.*
K:ls *Småtion Dalarne. Tarald Gothl. Harpungar Smol.*
M:n. Brukas utvårtes för Roſen.
H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. b. I.)
- A) — *maritimus* (Strand-Åggling) är krypande, med utbredd ſtjelk. V. i Sv. ſkårgården. *Bladen ſaſtfulla, ſmala, nåſtan 3kantiga. Monne ſårſkild art?*
- 2 — *viscosus* (Klibb-Å.) Blomfodret klibbigt: Stjelken enkel, omgifven (uptil) med blommor på alla ſidor: Bladen nedböjda (reflexa.) 2.

V. i Calmarskåren Esc. r. Bl:r i Jun. Jul. Har stor vit blomspira, något vågiga blad. Växten är ganska klibbig. H:n okänd.

- 3 — *tataricus* (Tatar-Äggling) Blomfodret glatt, stjelken enkel: Blomskäften raka, med blommor åt en sida: Kronbladen 2klufne. 4.

V. vid Kemi Älf. Dr. Gröndahl. r. Liknar Silene nutans med hvita bl:r, något lutande stjelk, men stjelen är mer bladfull, och nedtil trådaktig, något hårig: Bladen smala lansetlika, spetsiga. Blomskäften raka, måst enblommiga. H:n okänd.

216 SILENE, *SILÉN*.

- 1 *S. nutans* (Äng-Silen) Stjelken lutande, med hopfittande blommor, åt en sida, (Blomskäften flerblommige:) Kronbladen 2klufne. 4.

V. på ångsbackar. a. Bl:r i Jun. Aug. med hvita blommor. Dess stjelk rak, med lutande blvippa: merendels flere stånd från en rot. Rotbladen tusvis, något spadlikt lansetlika, håriga. Stjelkbladen smala-lansetlika. Blomfodret cylindriskt, med gröna strimor.

H:n. (k. o. g. I. f. I. h. II. b. I.)

- 2 — *noctiflora* (Natt-S.) Blomfodret iokantigt, uptil tandat, med tänder långa som blompipen. Kronbladen 2klufna: Stjelken tudelt. ☉.

V. i åkrar. r. Bl:r i Jun. Jul. Har klibbigt blomfoder, med gröna och ljusa linier. Hvita blommor, som upkomma från stjelkens tudelning och stå öppna om natten: lukta väl. Är större än föregående.

- 3 — *rupestris* (Back-S.) Stjelken rak, 2delt: Bladen lansetlika. Bl.fodret trindt; kronblad. urnupne. ☉.

V. på berg. Bl:r i Aug. Sept. Har små hvita blommor, glatta blad och stjelk: är mycket grenig, liten nästan som Linum catharticum.

H:n. (k. o. h. I.)

- 4 — *acaulis* (Fjäll-Silen) är nästan utan stjolk: kronbladen urnupne. 4.
 V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. med röda blommor: är minst i släktet.

217 LYCHNIS, *LYST.*

- 1 *L. Chalcedonica* (Student-Lyft) Dess blommor sitta likfom i blomqvast, i toppen. 4. †.
 Bl:r i Julii, med högröda blommor.
- 2 — *Flos cuculi* (Gök-L.) Kronbladen 4klufna: frukten nästan klotrund. 4.
 V. på kårrångar. a. Bl:r i Jun. Aug. Har purpurroda blommor. Liknar följande; men har hvar kronblad 4delt (i 4 smala rimfor). Varierar med hvita blommor. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i. b. i.)
- 3 — *viscaria* (Tjår-L.) Kronbladen nästan hela: stjelen omkring lederna klibbig. 4.
 V. på hårdvalls ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med purpurroda blommor, varierar sällan med hvita. Lederna äro uptil limaktige, hvarföre Insektier fåsta sig på dem. Kils Tjårört Ö. Göthl. Bekblomster Smol. H:n. (k. o. g. i. f. ii. h. i. b. ii.)
- 4 — *alpina* (Fjäll-L.) Kronblad. 2klufna: pistiller 4. 4.
 V. i fjällen. &c. Dalarne. r. Bl:r i Jul. Liknar föregående, är mindre och utan limaktiga stjekar.
- 5 — *apetala* (Lapp-L.) Stjelen måst enblommig, med upblåst blomfoder: Blomkronan är kortare än blomfodret, 2kånad. 4.
 V. i fjällen. r. Bl:r i Jul. Bl.kronan är knapt synlig, täckt af blomfodret.
- 6 — *dioica* (Hasfel-L.) ♂ och ♀ tvåbyggare. 4.
 V. i ångar, bland hasfelbuskar. Bl:r i Maji, Jul. Har måst purpurroda blommor och breda, nästan ovala örtblad: Är stundom 2kånad.
 H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)
- A) — med hvita bl:r, aflonga, nästan lansetlika blad.

218 AGROSTEMMA, KLÅTT.

- 1 *A. Githago* (Åker-Klått) Blomfodret lika långt med blomkronan: Kronbladen hela och utan taggar vid klon. ☉.

V. bland råg. a. Bl:r i Jul. Aug. med purpurroda blommor. Blomfodret delar sig i 5 långa smala flikar. Hela örten är mycket hårig.

H:n som förra. K:ls Klint Smol. Rödclint Dahl. &c.

- 2 — *coronaria* (Trågård-K.) Kronbladen urnupne, med taggar i blomman: Örtbladen breda, lanfettlika. ♀. ✕.

Bl:r i Jul. Aug. Blad och stjälk äro öfverdragne med hvitt ludd, liksom ett klådesvadd. Blommorne purpurroda, i kanten naggade eller sågade.

219 ARENARIA, SANDÖRT.

- 1 *A. peploides* (Tjock-Sandört) Bladen tjocka (kottfulla,) åggrunda och spetsiga. ♀.

V. på hafstrand. Bl:r i Jun. Jul. med hvita bl:r: Blomkronan är kortare än blomfodret. Bladen likna Portlake: äro saltaktige. K:ls Vild-portlake.

H:n. (f. i. h. i.) — Bladen kunna stufvade ätas.

- 2 — *trinervia* (3fenig-S.) Bladen fitta på bladskäft, åggrunda, spetsiga och 3feniga. ☉.

V. i skogslundar. a. Bl:r i Maji, Jun. med hvita blommor. Liknar *Stellaria graminea*; men har kortare blad: Kronbladen hela, mindre än blomfodret.

H:n. (f. i. h. i.)

- 3 — *serpyllifolia* (Uddig-S.) Bladen utan skäft, små-åggformiga, spetsiga. Kronbladen kortare än blomfodret. ☉.

V. i sand. a. Bl:r i Jun. Jul. med små hvita bl:r. Stjälken 2deit, grenig, Bladen ägglika, uddiga, utan senor, mjukhåriga. Liknar föregående; men är till alla delar mindre. Ståndarne 8, 10.

H:n. (f. i.) — ätes af foglar. K:ls a. Fogelört.

- 4 — *rubra* (Röd-Sandört) Bladen fimala, trinda, med hinnaktige stipler, omgifvande stjelen som en flida. ☉.

V. i jand, vid vågar. a. Bl:r i Jul. Aug. med röda blommor. År liten, Stjelen trind, ledfull: Bladen merendels kortare än lederna: Kronbladen större än blomfodret. H:n som förra.

- A) — *maritima* med hvita blommor, trinda, fastfulla blad, oftast längre än lederna. Ståndare 5-10. V. på hafstrand. r. s. Har större stielk, halfcylindriska blad, kläbhtigt blomfoder: Blomkronan mindre än blomfodret merendels vit, Monne sårskild art?

220 STELLARIA, STJERNÖRT, Narf.

- 1 *S. biflora* (Fjäll-Stjernört) Bladen fyl-rika; Stjelen merendels 2blommig, 2delt: kronbladen urnupna: Blomfodret strimigt. 2.

V. på torra ställen i fjällen. Bl:r i Jul. Har hvita blommor själlan mer än en på hvar blomskäft, men stjelen delar sig i 2 och 2, liknar *Aren. rubra*; år liten.

- 2 — *cerastoides* (Fryle-S.) Bladen aflonga: Stjelen grenig, måst 2blomm. Kronblad. urnupna. 2.

V. i fjällen. Bl:r i Jul. Har utseende af *Cerast. alpinum*, år mindre.

- 3 — *humifusa* (Kryp-S.) Bladen åggrundt-spetfiga, stjelen 4kantig, nedliggande: Blomskäften enfamma, korta. 2.

V. i fjällen. r. Bl:r i Jul. med hvita blommor. Liknar föregående: Kronbladen knapt långa som blomfodret. Se V. A. H. 1789. pag. 125.

- 4 — *uliginosa* (Kårr-S.) Bladen lansetlika, helbräddade, blomvippa på sidan, i bladvecket: kronbladen 2klufne, mindre än blomfodret. 2.

V. vid källor. &c. Har blifvit ansedd för artförändring af följande, men är derifrån nog skild, med bre.

breda-lansetlika blad, vid basen håriga; Blomskafen sitta i bladveckan, på sidan af stjelen, 3:ne i flock, af hvilka det medlersta är enblommigt, de andra 2-delta, flerblommiga. Stjeln och öfriga växt som följ.

- 5 — *graminea* (Gräs-Stjernört) Bladen jämbreda, helbräddade, stjelen grenig, med blomruska: kronbladen 2delta. $\mathcal{L}$.

V. på ängsmark. a. Bl:r i Jun. Aug. med små, hvita stjernlika blommor: bladen smala, gråsliga: stjelen slak, 4kantig.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

- A) — *palustris* med Kronblad större än blomfodret och til hälften klufna. *V. på våta ställen mycket större än förra.*

- B) — med afstrande blad eller flockvis sitt. på sidan. r. n.

- C) — med korta blad och utbredd liten blomvippa.

- 6 — *holostea* (Busk-S.) Bladen lansetlika, i brådden fint-fågade, kronbladen til hälften tuklufna. $\odot$.

V. vid buskar, gårdesgårdar. r. Bl:r i Maj, Jun. Liknar Stell. gram. var. A; är mycket större: Stjelen 4kantig, upstigande, grenig: Bladen långspetsiga, i kanten stråfva; kronbladen klufna (måst til hälften,) dubbelt större än blomfodret.

H:n som förra.

- 7 — *Nemorum* (Skogs-Narf) Bladen nedtil hjertlika och på skaft sittande: stjelen grenig med blomruska. $\mathcal{L}$.

V. i skugga. Bl:r i Jun. Jul. Har blommor som Stellar. graminea A; men breda blad. De öfversta bladen äro aflonga, spetsiga, måst utan bladskaf.

H:n okänd.

ALSINE, NARF.

- 8 — *media* (Våt-N.) Bladen åggrunda, något hjertlika, på skaft sittande, kronbladen tudenta. $\odot$.

V. vid hus. a. Bl:r ifrån våren til sent på hösten, med bl:r som stå i början uprätte, men luta sedan ned

och åter, då frön äro mogna, resa sig up. Stjelken är hårig på en sida, bladen saftfulla.

K:ls *Wass-arf* V.Göthl. *Nate* Upland. *Wät-arf* Smoland. *Watt-arf* Dalarne. *Narfgräs* Medelpad. *Narfve* Västmanland, &c.

M:n brukas utvårtes som kylande mot sårhetta.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. II.) Br. til föda åt kycklingar och kråstor.

- A) — med 3, 5 ståndare. V. på fugtiga ställen, helst vårtid. Har allmänna 5 ståndare, med glatt stjolk, äggrunda blad.

221 CERASTIUM, SERAST.

* *Med rundaktige fröhus* (capsul. subrotundis.)

- 1 *C. aquaticum* (Narf-Serast) Bladen hjertlika, på stjelen utan skaft: Blommorne ensamma, (sittande på skaft i vecket vid stjolkens 2delning.) Frukten rundaktig, hängande. 4.

V. på våta ställen i skugga. r. Blr i Jun. Aug. Liknar ganska mycket *Stell. nemorum*. Men denna har mer hårige, och något limaktige blomskäft och blomfoder. Kronbladen längre än blomfodret: Fröhusen 2delta, äggrunda, trubbiga, samt 5kantiga; frön röda. H:n okänd.

- A) — med flak, hårig stjolk, 3 pistiller. V. i sand vid Mälarens stränder. Liknar aldeles *Alfine media*, men har 2delt stjolk, och större blr. Blfodret klabbigt. Anm. Utgör gränsen emellan *Stellaria* och *Cerastium*.

** *Med aflonga fröhus.* (caps. oblongis.)

- 2 — *vulgatum* (Allmän-S.) Stjelen utbredd: Bladen äggrunda: Kronbladen små, (knapt långa som blomfodret.) ☉.

V. på ångar och i åkrar. a. Blr i Jun. Har hvita blommor. Dess blomfoder är vitkantadt, hårigt: Stjelkarne utbredda, (med grenar) vid roten. Rotbladen tuffigt samväxande, med skaft: Stjolkbladen

utan skaft. alla helbräddade: Varierar med något spetliga och tunglika blad. Hela växten hårig: Fröhuset cylindriskt.

H:n (k. o. g. i. f. i. h. ii.)

A) — med nästan lansetlika blad, stundom grenig utbredd stjerk. V. på sjöstränder. r. Har håriga, ej klubbiga grenar.

3 — *viscosum* (Höns-Seraft) har merendels rak, hårig och klubbig stjerk. ☉.

V. vid vågar. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor. Liknar aldeles föregående. Har åggrunda, och tjockare blad, gulglänsande fröhus; är til alla delar mindre; hårig och klubbig. Monne artförändring af föregående?

Kils Hönstarmar Smoland.

A) — med lång, slak stjerk. V. med förra. Calmarl.

4 — *semidecandrum* (Fem-S.) har blommor med 5 ståndare: Kronbladen urnupne. ☉.

V. på backar. a. Bl:r i Apr. Maji, med små hvita blommor. Är hårig: liknar aldeles *Cer. vulgat.* men är dubbelt mindre: Stjerken måst rak, rotbladen små ovala, stjerkbladen åggrunda, alla håriga: Blomfodret 5delt, hvitkantadt, efter blomningen nedhängande, med frukten uprätt. Har stundom 10 ståndare, af hvilka 5 äro gallståndare: Kronbladen nästan hela. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

5 — *arvense* (Sand-S.) Bladen smala, lansetlika, med trubbig spets: Bl.kron. större än bl.fodret. 4. V. på sandbackar Skåne. Har blommor som *Stell. holostea*, blomfodret måst glatt, blad och stjerk mjukhåriga.

H:n. (k. i. f. i. h. i.)

6 — *alpinum* (Fjäll-S.) Bladen breda-lansetlika, håriga: Stjerken grenig (*divisus*.) 4.

V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. Liknar *Cer. vulgat.* men har större blommor.

Anm. På öfversta fjällen äro bladen täkta med en hvit ull (lana.) Stjelken nedliggande med utbredda grenar. H:n. (k. I. f. I.)

A) — *glabrum*, med glatta, lanfettlika blad. V. med förre, på högsta fjällen. Monne urart af *Cer. arvense*?

222 SPERGULA, SPERGEL, Fryle.

1 *S. arvensis* (Åker-Spergel) Bladen trinda, sittande i krans omkring stjelken: Blommorne med 10 ståndare. ☉.

V. på magra åkrar. a. Bl:r i Jun. Aug.

K:ls Skorf Smoland. Någde Ångermanl.

H:n (k. II. g. I. f. II. h. I. f. I.) Af frön tilredes i Finmarken bröd under misväxt. Til ångs-cultur förtjenar ej stort beröm, ehuru den af flere Hush. blifvit dertil föreslagen. Är snarare at anse som ett ogräs ibland vårfröd och lin. Växer väl tätt, men af ringa högd, och til hö besvärlig at torka. ☉.

A) — *pentandra*, med 5, 7 ståndare, 3, 5 pistiller. V. på bergiga ställen. Smol. &c. Utgör gränsen emellan *Arenaria* och *Spergula*.

K:ls *Arenaria media*. S. V.

2 — *nodosa* (Knöl-Sp.) Bladen 2:ne emot hvarandra sittande, flåta (utan hår,) finala, fyllika. Stjelken enkel. ☉.

V. på vatnaktiga ställen. Bl:r i Jul. Aug. Har kortare blomskäft än föregående: Stjelken är måst enkel, uptil knutig af korta blad och grenar.

H:n. (k. I. f. I. f. I.)

3 — *subulata* (Flock-Sp.) Bladen sita emot hvarandra och något åt en sida, fyl- lika och i kan- ten håriga (ciliata:) Blommorne med 10 stånd.

V. på torra ställen, V. Göthl. Bohus. Har långa bl. skäft och bladknippen, liksom alstrande (prolifera.) Dets vidare beskrifning se V. A. H. 1789. pag. 45.

4 — *Saginoides* (Fet-Sp.) Bladen 2:ne emot hvarandra

dra sittande, flåta jämnbreda: Blomskäften enkla, Bl:rne med 5, 10 ståndare; stjelken kulliggande. ☉. V. vid byar. r.n.

Anm. i V.Botn och Öfver-Torneå förekommer den alltid med 10 ståndare, i Fämtland med 5, såsom den är beskrefv. V. A. H. 1789 p 4. Liknar aldeles *Sagina procumbens*, utom at denna har längre blomskäft och frodigare växt. Tyckes som $\frac{1}{2}$ del af fröredningens delar saknas på *Sagina proc.* hvilken i de Nordligare Lappm. fördubblas. Flere Sv. växter visa det samma. Jag förenar derföre härunder:

- A) *SAGINA procumbens* LINN. Fl. Sv. 155 med kulliggande grenar. V. på öppna fält och vid vägar. a. Bl:r i Jul. Har 4 ståndare och små hvita kronblad. H:n. (f. i. h. i.)
- B) — *apetala*, med 4 ståndare utan kronblad. ☉. V. på magra åkrar i Smol. &c. a. Bl:r i Jul. Aug.

4 Ord. TETRAGYNIA, FFRQVINNADE.

223 ADOXA, DÅSMEÖRT.

- 1 A. *Moschatellina* (Dåsméört) Bladen greniga (tre-delta:) Småbladen flikiga. 4. V. i skugga. Bl:r i Maji. Har gröna klommor, 4, 5, samfittande i toppen af stjelken. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

224 PARIS, PARIS, Trollbårsört.

- 1 P. *quadrifolia* (Trollbårsört) Bladen ovala, sitta 4 i krans omkring stjelken. 4. V. bland hasfelbuskar. a. Bl:r i Maji, Jun. Har gröna blommor, svartblå bår. K:ls Ormbår Gothl. Hållbår Roslag. &c. Varier. med 5 blad. r. M:n. Örtens fårsk intagen, laxerar, torr och pulfveriserad, drifver svett, då varmt derpå drickes. Brukas mot convulsioner. Båren stötta brukas mot håll och styng, samt bårsaften at stryka i ögat mot ögon-flusser.

225 ELATINE, HELTING.

- 1 *E. Alfinastrum* (Håst-Helting) Bladen sitta flere i krans omkring stjelen. ☉.

V. i bergropar. Åbo &c. Liknar *Hippuris 4phylla*. H:n okänd.

- 2 — *Hydropiper* (Dy-H.) Bladen sitta 2:ne emot hvarandra, lansetlika. ☉.

V. på sjö och åstränder. Bl:r i Aug. Är bland de minsta Sv. växter. Dets blad äro små, til form nästan som *Limosell.* aqvät. stjelen krypande.

H:n. (g. II.)

- A) *H. triandrum* (Tre-H.) med aflonga blad och rödletta bl:r. Ståndarne 3. V. på åstränder Torneå &c. Bl:r i Julii.

5 Ord. PENTAGYNIA, FEMQVINNADE.

226 SEDUM, ALLVIF, Fetknopp.

* *Med platta blad* (planifolia.)

- 1 *S. Telephium* (Kål-Allvif) Bladen aflonga, i brådden fågade: Stjelen med bladigt bl.knippe (corymb.) 4.

V. på torra ställen. Bl:r i Aug. med hvitgula bl:r, knippevis sittande i toppen: är större än de följande. K:ls Kåringkål Smol. Huslök Halland.

M:n. Bladen brukas för liktornar, pålagde. Saften med vasila intages för skörbjugg.

H:n (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. II.)

- A) — med purpurroda blommor. r. s.

** *Med trinda blad* (teretifolia.)

- 2 — *rupestre* (Berg-A.) Bladen fyl-lika, sitta tätt på stjelen, i 5 rader, vid basen åtskilda (soluta:) Blommorne i knippe. 4.

V. på berg, Gothl. Öland. &c. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor.

H:n. (k. o. h. o. b. I.) Örtbladen brukas til sallat.

- 3 — *reflexum* (Hälle-Allvif) Bladen fyl- lika, fitta tätt, utan ordning, vid basen åtskilda, de neder- ste tillbakaböjda. 4.
V. på berg, med föreg. Bl: r i Jun. Jul. med gu- la blommor. Har utseende af föregående; men är något mindre: Tusvar sig mer vid roten med sido- skott och grenar, hit och dit böjde. H:n som förra.
- 4 — *album* (Hvit-A.) Bladen trubbiga, utstående Stjelken uptil grenig, med blomvippa. 4.
V. på berg Bl: r i Jul. Aug. Hela växten är ofta röd och blommorna hvita.
K:ls Hälleknoppar Dahl. *Tripmadam* Trågård.
H:n (k. i. g. i. f. o. h. o. f. o. b. o. r.) Brukas til fallat.
- 5 — *acre* (Fet-A.) Bladen nästan åggrunda, fitta skiftevis och uprätt, utan skaft (*adnato-fesfilia*.) Blomknippet 3klufvit (3fida.) 4.
V. på berg och tak. Bl: r i Jun. Jul. Har gula blommor, och trinda, saftfulla blad; bitter smak.
M:n. Ap. ÖRTEN (*färsk*) purgerar, gör kråkning, drifver urin, botar skörbjugg och ofta frosnan, då an- tingen örtens utpräslade saft eller decoct tages. Bla- den stötta och lagda på onda sår, rena de samma och befordra läkning.
K:ls Skörbjuggsört. a. Stenört Skåne. Hällegräs Smoland. *Vipegräs* Öland. *Fetknopp* Ö.Göthl.
H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o. f. o. b. i.)
- 6 — *sexangulare* (Kant-A.) Bladen nästan åggrun- da, som förra, fitta i 6 rader, halft på hvarandra (*imbricata*.) hopväxta. 2.
V. på berg. Bl: r i Jun. Jul. med gula blommor, 2, 3 i huart knippe. Liknar föregående; men har mindre greniga stjelkar, och blad i 6 rader.
H:n. (k. o. g. i. h. o.)
- 7 — *annuum* (Små-A.) Bladen åggrunda, kupiga skiftevis sittande: Stjelken rak, med nedböjdt blomknippe. 6.

V. på torra klippor. a. Bl:r i Jun. Liknar Sed. acre med trinda blad och gula blommor; men har merendels bladen rödfläckiga och stjälken från roten ensamt upstigande, uptil grenig.

8 — *tectorum* se *Sempervivum tectorum*.

227 RHODIOLA, ROSENROT.

1 *R. rosea* (Rosenrot.) 4.

V. i fjällen. Har platta och sågade blad, liksom Sed. Teleph. Bl:r i Julii.

M:n. Roten brukas mot hufvudvärk.

H:n (k.o. g.I. f.I. h.o. f.o.)

228 OXALIS, STERSÅLTA.

1 *O. Acetosella* (Syrfsåltä) har enblommig stängel: 3delta blad; små-bladen hjertlika: Roten tandad. 4.

V. i barrskog. a. Bl:r i Maji, Jun. med hvita, blå-ådriga blommor. Har en angenäm syra.

K:ls *Gjökmat* Ö.Göthl. *Harsyra* V.Göthl. *Harvåpling* Ö.Botn. *Vårhane* Medelpad.

M:n. *Ap. ÖRTEN* (färsk) ger genom inkokning *Sal. acetosellæ*, tjenligt i Röt-febrar och hetliga sjukdomar.

H:n (k.OI. g.I. f.I. h.I. f.I. b.OI.) Med des s salt kunna bläckfläckar ur klåder tagas.

6 Ord. HEXAGYNIA, SEXQVINNADE.

229 BUTOMUS, BLOMWASS.

1 *B. umbellatus* (Blomwafs) har bl:r med 9 stånd. 4.

V. i dammar på åbräddar. Bl:r i Jul. Har vit något rödlett blomflock. Blomkronan är 6bladig, de 3 yttre kronbladen mindre, utpå röda: Bladen sverdlika, likna *Wafs*. Stjälken trind, bar, högre än bladen.

230 HYDROCHARIS, DYBLAD.

1 *H. Morsus ranæ* (Dyblad) Har ♂ och ♀-bl:r på särskilt stånd. 4.

V. i siltast. vatn. Bl:r i Jul. Aug. Har runda blad, til form nästan som nåckblad: äro mindre.

8 CLASSEN.

ICOSANDRIA, TJOGMÅNNINGAR.

Denna Clafs har många *Ståndare*, måst omkring 20, hvilka fitta alla på blomfodrets inre fida, eller i trakten där kronbladen äro fästa på blomfodret. Blömmorne ha naturligen 5 kronblad, och 5klufvit eller 5delt bl.foder, (några endast detta antal fördubblat: 8 eller 10delt bl.foder.)

Ann. Uti blomman är merendels en uphöjd linea omkring fruktämnet, hvarpå ståndarne (20 til 1000,) fitta. Blomfodret qvarfitter och med sin basis ger stöd för ståndarnes strågar, hvarigenom denna Clafs tydeligen skiljes från *Polyandria*. H:n. Innehåller många förträffliga frukttråd och saftfulla, vålsmakande bårsorter. Ingen är giftig.

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

- 231 PRUNUS, *Blomfodret* 5klufvit: *Blomkronan* 5bladig. *Frukten*, saftfullt bår, med stenhård kärna, som har utskjutande fogningar.
- 232 PHILADELPHUS, *Bl.fodr.* 4, 5delt: *Bl.kron.* 4, 5bladig. *Fröhus* af 4, 5 rum.

CRATÆGUS *oxyacantha*, 1gyna. Se nedf. 2gynia.
LYTHRUM *salicaria*. Se *Decandria*, 1gynia.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

- 233 AGRIMONIA, *Blomfodret* 5klufvit, omgifvit med en hårig krans: *Blomkronan* 5bladig. *Frön* tvänne.
- CRATÆGUS, PYRUS, se nedf. 3-5gynia.

3 Ord. TRI-PENTAGYNIA, 3-5QVINNADE.

- 234 CRATÆGUS, *Blomfodret* 5klufvit: *Blomkronan* 5bladig: *Frukten*, Bår med 2 frön. Pistill. måst 2. *Löfbladen* flikiga.
- 235 SORBUS, *Bl.fodr.* *Bl.kron.* och *Frukt* som förra. *Pistillerna* merendels 3. *Löfbladen* parbladige.

- 236 *MESPILUS*, *Blomma* och *Frukt* som förra. *Pistill.* 5.
Löfbladen hela.
Anm. De 3 föregående kunde efter *blomma* och *frukt* förenas til ett slagte. *Pistillerna* variera äfven 2, 3, 5. Men de åtskiljas af utseendet och bladen.
- 237 *PYRUS*, *Blomfodret* 5klufvit, *Blomkronan* 5bladig, *frukt.* äple eller påron, med frön. af 5 rum flere frön.
- 238 *SPIRÆA*, *Bl.fodr.* 5klufvit: *Bl.kron.* 5bladig: *Frukt.* ett torrt fröhus med många frön. *Pistill.* 3, 5.
PHILADELPHUS, *coronarius.* Se förut *igymia.*
RUBUS, *saxatilis.* Se följande, *Polygynia.*

4 *Ord.* POLYGYNIA, MÅNGQVINNAD.

- 239 *ROSA*, *Blomfodret* 5klufvit nedtil vidgat: *Frukten* bärlik, med många iträfva frön, fästade vid det utvidgade och köttfulla blomfodrets inre sida. *Blomkronan* 5bladig, (ofta dubbel.)
- 240 *RUBUS*, *Bl.fodr.* 5klufvit: *Bl.kron.* 5bladig: *Frukt.* bär med många frön, samfitt. hvardera med en kärna.
- 241 *FRAGARIA*, *Bl.fodr.* ioklufvit: *Bl.kron.* 5blad. *Frukt.* bär, ganska många frön (sittande i en fastfull massa.)
- 242 *POTENTILLA*, *Bl.fodr.* ioklufvit: *Bl.kron.* 5bladig. *Frukten* saftlös: *Frön* ganska många, runda.
- 243 *TORMENTILLA*, *Bl.fodr.* 8klufvit, *Bl.kron.* 4bladig, (sällan 5bladig). *Frukt.* saftlös, *frön* som förra.
Anm. Är i alt lika med *Potentilla*, utom at en $\frac{1}{2}$ del af *Blommans* delar fattas.
- 244 *SIBBALDIA*, *Bl.fodr.* ioklufvit, *Bl.kron.* 5bladig. *Frukten* saftlös. *Frön* 5. *Ståndarne* måst 5.
Anm. I anseende til ståndarnes antal hörer den til *Pentandria*; men efter deras ställning til denna *Clasf.* *Pistillerna* variera 5 och 10.
- 245 *GEUM*, *Bl.fodr.* ioklufvit: *Bl.kron.* 5bladig. *Frön* många, med en lång borst försedda.
- 246 *COMARUM*, *Bl.fodr.* ioklufvit: *Bl.kron.* 5bladig. *Frukten* ägglik, svampaktig: *Frön* många.
- 247 *DRYAS*, *Bl.fodr.* 5 à 8klufvit: *Bl.kron.* 5, 8bladig. *Frön* med stjert eller borst, hårige.

8 *Clasf.* ICOSANDRIA, TJOGMÅNN.

i Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

231 PRUNUS, KÖRS, Hågg.

i *P. Padus* (Hågg-K.) har blommor i klase sittande: bladen aflonga, med 2:ne gländler vid basen. Tr.st. V. vid byar. Bl:r i Maji, med hvita blomklasar: löfbladen sågade, långspetsiga, glatta: svartblå bår. M:n. Båren br:s mot rödsot. Kårnorna stötta, i stenplåga. H:n. (k. or. g. r. f. r. h. o. f. o. b. or.) Båren tjena til brånvins bränning. Bår med kårnor stötte och lagde på vin eller brånvin ge det en skön persikosmak. Bønderne på Carlön tillaga deraf ett skåligen godt vin. H. J. Nov. 1791. För Hågg ha håstar en så stor afsky, at om en eller par pinnar deraf ligger i höet, skall den friskaste håst stå vid bästa foder och svålta, Gadd. Getter skola ock ha en naturlig afsky för hågg, hålst då den blommar. Den såges fördrifva Mulvador och löfven, lagde bland fåden, Måss ur lador. Pl:s med frön, hålst på sidlåndta ställen.

2 — *Cerasus* (Körsbårstråd.) Dess blommor sitta flockvis med allmänt blomskaf: Bladen aflonga, spetsiga och glatta. Tr.st. †.

Pl:s i Trågårdar. År allmänt känd.

M:n. Ap. BÅR. BLAD. Af båren, stampade med kåsnor, destilleras en god kylande dryck, tjenlig i febrar. Bårsaften med säcker, inkokt til syrup, brukas mycket i Medicamenters tilblandning.

H:n. (b. rr.) Båren til insylning &c. Körsbårstrån variera mycket med olika bårsorter. De förnämsta åro. A) *C. hispanica* eller Spanska Körsbår. B) *C. Duracina* Bigaronger. C) *C. Juliana* Moreller. D) *C. Austera* Syltkörsbår &c. åro alla åtliche och hålsosamma. Körsbårskåda år åfven åtbar, har tjent i hungersnöd, på resor. Trådet pl:s med kårnor, som mogna i Aug. åfven med rottelningar; hålst i lös, något stesibunden svartmylla.

- 3 — *Avium* (Fogelbårstråd) Dets blomflock är utan allmänt blomskäft (*sesilis*): Bladen aflonga och spetsiga, under smäludna. Tr.st.
V. i V.Göthl. &c. Bl:r i början af Jun. Liknar föregående; men växer mycket högre, högstammig nästan som Almträdet; Löfbladen längre, litet hängande för de spensliga bladskäftens skuld. Innom knoppen ligga bladen fördubblade (conduplicata.)
 H:n. (k.o. g.r. f.r. h.o. f.r. b. II.) Båren äro små och söta. Godt vin kan här af tilredas.
- 4 — *domestica* (Plommontråd) har merendels enfama blomskäft (utan blomflock:) Bladen aflonga, nästan åggrunda: äro innom knoppen hoprullade (*convoluta.*) Grenarne utan taggar. Tr.st. r. ✕.
 M:n. Frukten kyler och lindrigt öppnar: Mogna Plommon lindra och förekomma febrar, röta, skörbjugg och rödsot. Kådan kan nyttjas i stället för *Gummi Arabicum.*
Frukten kallas Krikon, som är en urart i Trågårdar. H:n. (k.o. g.r. f.r. h.o. f.r. b. II.) Plommon eller Krikon nyttjas til insyltning &c. Är allmänt känt. Af kärnorne kan mandelmjök tillagas och en skön olja utpräsfas. *Barken* färgar gult. Trädarten brukas til fanering och Sarfvare-arbeten.
 Pl:s med kärnor om hösten i October, och med rottelningar om våren. Varierar i trågårdar med olika frukt-sorter: v. *hvita, gula, röda Plommon &c.*
- 5 — *spinosa* (Slån-K.) har enfamma blommor: lanfettlika, glatta blad och grenar med taggar. Tr.st.
V. på högländta ställen. a. Bl:r i Maji, Jun. med hvita blommor.
 K:ls *Kiörne* Skåne. *Stårkebår* Upland.
 M:n. *Ap. k:ls Acacia nostras.* BLOMMOR och BÅR. Båren äro urindrifvande, tjena i njursten. *Blommor* ber. til thé, at lindrigt laxera med. De spåda löfbladen, lagde i hett vatn och torkade, ge ett skönt thé, nästan som det Chinesiska. *Hoffb.*

H:n. (k.oi. g.i. f.i. h.i. f.i. b.ii.) *Bären* hållt frostbitne, beredas til ett smakligt vin. Bären stötas med kärnor och läggas på vin. *Busken* är taggig: tjänar til lefvande häckar. Stänger väl på torr hårdmark.

232 PHILADELPHUS, SCHERSMIN.

- 1 *Ph. coronarius* (Schersmin) Bladen ägglika, i brådden något tandade. Tr.st. †.

Bl:r i Jun. med hvita, vålluktande blommor.

H:n. Pl:s i Trågårdar til prydnad. Låter väl klippa sig. Af blommorne distilleras luktvatn. *Frön* mogna ej hos oss, utan fortplantas med rotgrenar i skugga och god jord.

2 *Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.*

233 AGRIMONIA, ÅKERMÖNJA.

- 1 *A. Eupatoria* (Åkermönja) Bladen parbladiga, Frukten stråfhårig. 4.

V. i ångar, vid vågar. Bl:r i Jul. Aug. med brandgula vålluktande blommor, långa blomax. Parbladigheten är med olika rader (interrupte pinnat.) har ytterst uddeblad, som vanligen har kort skaft. Stjelen hårig.

K:ls Småborrar Bohus.

M:n. *Blommorna* äro til thé hälsosamma. Äfven bris roten til feberdryck i Canada.

H:n (k.oi. g.i. f.ii. h.oi. f.o. b.i.)

A) — med 5 ståndare. *V. i Upland.*

234 CRATÆGUS, OXEL, Hagtörn.

- 1 — *Oxyacantha* (Hagtörn) Dets blad äro måst 3flikiga, trubbiga och sågade. Tr.st.

V. på ångsbäckar. a. Bl:r i Jun. med hvita bl.knippen.

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.i. f.i. b.ii.) *Bären* kunna under misväxt beredas til nödbröd, stoppa något. Svin-

kreatur blifva deraf frodiga. *Trådet* hårdt, tje-
nar til virke, gifver goda häckar och lefvande gårdesgårdar.
Pl:s på fritt fält i October med mogna bår, som up-
gro efter 2 år.

A) — *monogyna*, med 3flikige och spetsige blad, i pist.

2 — *Aria* (Oxel) Löfbladen åggrunda, i brådden
inskurna och fågade, under hvitludna. Tr.st.

V. vid byar. Bl:r i Jun. år ett högstammigt träd.
Dess löfblad äro dubbelt inskurna eller fågade.

H:n. förtr. (k.I. g.I. f.I. h.I. f.I. b.II.) Båren til
mjöl och bröd under hungersnöd. Äfven kan dricka
och brånvin deraf tilredas. *Trådarten* är hård och
fast: brukas til virke och flögd. Sköna Påronsorter
kunna ympas i dess stammar. Båren mogna i Sept.

Pl:s i god, hållst stenblandad mylla. Hindrar ej gråsvåxt.

A) — med hela; enkelt fågade blad. V. i V.Göthl.

B) — *hybrida* se *Sorbus hybrida*.

3 Ord. 3, 5-GYNIA, 3, 5-QVINNADE.

235 SORBUS, RÖNN.

1 *S. aucuparia* (Rönn) Löfbladen parbladiga och
på bägge sidor glatta. Tr.st.

V. vid byar, i ångar. a. Bl:r i Jun. med stora
hvita blomvippor, och eldröda bår, som mogna i Sept.

M:n. Ap. BÅREN. Ber. i stenplåga och strangurie:
åtas 10 och flere deraf 1, 2 gånger om dagen, län-
gre tid bortåt.

H:n förtr. (k.I. g.I. f.I. h.I. f.I. b.II.) Båren, hållst
frostbitne, ge mycket brånvin: Bårsaften Cider och
ättika. Med båren fångas Kramsfogel i donor. *Trå-*
det ger vackra, skuggrika Alleer. — Kan ympas i.
Löfven lagde bland såd i lador, fåges fördrifva Inse-
cter. *Trådarten* har fast virke: Br:s til allahanda flögd.
Pl:s med bår, sådde i Octob. hållst i skugga och på
svartmylla. Hindrar ej gråsvåxt.

2 — *hybrida* (Oxel-R.) med parbladigt inskurna
blad, under hvitludna. Tr.st. V.

V. i Finland &c. r. Har delta blad nästan som Rønn, men utseendet liknar måst Oxel. Tros ha upkommit genom befrödning desä träå emellan. Bårens smak är sötjur. H:n okänd.

236 MESPILUS, MESPEL.

1 M. *Cotoneaster* (Vild-Mespe) Bladen åggrunda helbråddade, under hvitluddna. Tr.st.

V. på ångsbackar. Bl:r i Maji, Jun. Har små blommor, 2, 3 samfittande i flock: kronbladen korta (knappt långa som blomfodret.) Bären röda, måst saftlösa. H:n (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.) K:ls Oxbårsbuske Upl.

237 PYRUS, APEL, Pårontråd.

1 P. *communis* (Pårontråd) Bladen glatta, måst helbråddade: Blommorne fitta knippevis. Tr.st.

V. på höglånta ställen. r. †. Bl:r i Maji.

Anm. Vilda Pårontråd ha taggar och helbråddade blad; odlade åro utan taggar, ofta st med sågade blad. Des förnåmsta urarter åro:

A) P. *Falerna*. Plin. Pergamotter. B) P. *Pompejana*. Pl. Bonchretienner. C) P. *favonia*. Dalech. Dås-manspåron. &c.

H:n mångfaldig (k. i. g. i. f. i. h. i. b. ii.) Påron til insyltning, foppor, m. m. allmänt kände; åro födande. Trådarten tjenlig för Svarfvare.

Pl:s med kärnor höstetiden i sandig och lerblandad mylla. Förqvåfver ej gråsvåxten.

2 — *Malus* (Apel) Bladen sågade: Blomflocken utan allmänt blomskåst. Tr.st.

V. i ångar, pl:s a. i Trågårdar. Bl:r i Maji och början af Jun. Har många artföråndringar. De förnåmsta åro:

A) M. *Paradisiaca* Dvärg-Apel. B) — *Praefomila* Renetter. C) — *Rubelliana* Blod-Apel. D) — *Astracanske* eller genomskinliga Åplen. E) — *Borstorphiana*, Borstorfer Åplen.

H:n förtr. (k. I. g. I. h. I. f. I. b. II.) Dets frukt är allmänt känd: är födande, hälsofam. Af vilda äplens utpräsfade saft fås Cider och ättika: Sur- Äplar äro bäst at ympa uti: de skadas ej af Mullvador och vinterköld. På ångar befordra de gråsvåxt. *Trädarten* är fast, tjenlig för Svarfvare, Snickare, m. m. *Barken* färgar gult. Pl:s höstetid med kärnor i fet jord och där solsken är.

- 3 — *Cydonia* (Qvittentråd) Bladen helbräddade: Blommorne ensamme. Tr.st. †.

V. vild i Tyskland vid Donau. Bl:r med föregående. Bladen äggrunda, trubbiga, under hvitludna: frukten luden, gul; är födande.

M:n. Ap. k:ls *Cydonia*. FRÖN äro flemmiga. Berömmas i Diarrheer, brukas äfven i ögonsjuka.

Anm. Äpel-flågtet kännes med mycket köttfull frukt ifrån *Cratægus*.

238 SPIRÆA, SPIRER, Kasföta.

- 1 *Sp. salicifolia* (Busk-Spirer) Bladen lansetlika, fågade, utan ludd (bara.) Blommorne dubbelt klafsade. Tr.st. †.

Bl:r i Julii, med rödletta blommor.

H:n bris til häckar, för prydnads skuld i Trågårdar. Pl:s med rot-telningar.

- 2 — *Ulmaria* (Käse-Sp.) Bladen parbladiga: Det yttersta bladet (uddeblad.) störst, fikigt: småbladen dubbelt fågade, under hvitludna: Blomknippet i toppen af örtstammen. 4.

V. på salänta ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor, luktar starkt: Fröhusen glatta, spiraltiskt vridna. K:ls Karört Smol. Elggrås Söderm. Kasföta Ö.Göthl. Mjö-ört Skåne. Ahlgrens Roslag. Luktgrås Dahl. Byttgrås Helsingl. Brake Gothl. &c. H:n. (k.o. g. II. f. I. h.o. f. II. b. I. Kor och kalfvar svälta förr ihjäl, än de kunna förmås at äta af denna ört. M:n är litet utdrifvande, brukas i utslags-febrar.

- 3 — *Filipendula* (Brud-Spirer) Bladen parbladiga: finåbladen lika stora och partaggade: Blomvippan i toppen. 2.

V. på höglånda ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor, har findelta blad som *Achill. Millefolium*. Rötterna runda, likna arter uppträdda på trädar: Stjelken rak, uptil grenig, med blomvippa. Varierar med 10 pistiller: Fröhusen håriga.

K:ls Brudbröd Upland. Somilla Södermanland.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. O. f. II. b. I.) Rötterna kunna samlas til nödbröd under missväxt. Efterfökas begärligt af svin. Blommorna gifva god smak åt mjölk, då den kokas dermed.

4 Ord. *POLYGYNIA*, MÅNGQVINNADE.

239 *ROSA*, *ROSOR*, Törnrosor.

* *Med klotrund frukt* (germin. subglobosis.)

- 1 *R. Eglanteria* (Neglantyr-Rosor) har slåta blomskåft och stråfhåriga bladskåft; råta taggar på stammen, hår och där strödda. Tr.st.

V. vid Götheborg. &c. pl:s i Trädgårdar för sina vackra gula blommor och vålluktande blad. Bl:r i Jun. Jul. Bladen äro glatta, hvast sågade, busken växer tåmmeligen hög, stundom til manshögd.

K:ls Lukt-törne V. Göthland.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. O.)

- 2 — *arvensis* (Back-R.) Frukt och blomskåft slåta; stam och bladskåft taggige: Bl:rne sitta i flock. Tr.st.

V. på ångsbackar. Bl:r i Jun. Jul. med röda bl:r. Liknar *R. villosa*; men har mindre ludna, något spetsiga blad, 3, 4 bl:r i knippe sittande: Qvistarne som blomma äro oftast utan taggar (utom vid bladskårfmen.)

- A) — med nästan glatta blad, under isgrå: qvistar och bladskåft utan taggar. V. i Upl. *Almare-Ståk*, i skogsbackar. Monne Rosa alpina. S. V.? Stammen med få taggar, hår och där strödda. Taggarne krökta: barken slät, purpurrod, som på förra.

- 3 — *villosa* (Ludd-R.) Frukt och blomskäft stråfhårige (hispida.) Stam och bladskäft taggige: Bladen åro måst hvitludna och trubbiga. Tr.st. V. på sandbackar. Bl:r i Jun. Jul. med röda blommor. Liknar föregående.
- 4 — *spinosissima* (Igel-R.) Frukten slåt: blomskäften stråfhårige: Stam och bladskäft ganska taggige. Tr.st. V. på åkerrenar. r. Bl:r i Jul. Har måst hvita blommor, vid basen gulaktige: 9 blad på bladskäften. Busken är mindre än de föregående, quistarne tätt besatte med råta taggar. K:ls *Rosa pimpinellifolia*. S. V. Varier. med slåta blomskäft: glatta trubbiga småblad. H:n. (k. r. g. r. f. o. r. h. o. f. r.) K:ls *Smørnjupon* Upl.
- 5 — *rubiginosa* (Lukt-R.) Frukten (vid basis) taggig, stammen med krökta taggar: Bladen under brun-prickiga. Tr.st. V. r, †. Har små åggrunda blad, under kläbbigt håriga, med glandler, vålluktande. K:ls *Rosa svavifolia* Fl. Dan. 870. Blommorne åro vanligen ljusröda, och vid basis af kronbladen gula. Pl:s i Trågårdar med rot-telningar.
- ** Med aflong frukt (germin. oblongo-ovatis.)
- 6 — *centifolia* (Holländska-R.) Frukt och blomskäft stråfhåriga; Stammen stråfhårig och taggig: bladskäften utan taggar. Tr.st. †. Bl:r i Jul. med röda bl:r, som åro mångbladige, trinda, liksom de voro svarfvade (tornati.) K:ls *Åttikerosor*. M:n. Ap. BLOMMORNA til Thé, Rosenvatn. Åro stårkande, utvårtes resolverande; blötte i åttika, lindra de hufvudvärk. Pl:s genom rot-afläggningar, om våren, i källofsningen.
- 7 — *gallica* (Province-R.) Frukt och blomskäft styfhårige: Stam och bladskäft styfhårigt taggiga. Tr.st. †.

Pl:s som föregående för sina prydliga och vålluktande blommors jkulld i Trågårdar. Bl:r i Julii.

M:n. Ap. *BLOMMORNA*. Här af göres *Rosen-conserv.* (med kronbladen inlagde i socker) som tjenar mot blodspottning, då kylande medel brukas förut.

H:n. Af *kronbladen* tilredas rofengryn, hvarmed kokas hälsofam och vålsmakelig vålling.

- 8 — *canina* (Njupon-Rosor) Frukt och blomskaft åro slåta: Stam och bladskaf taggige. Tr.st.

V. på backar, vid vågar. a. Bl:r i Jun. Jul. Varierar med röda och hvita blommor. Bladen glatta och spetsiga. Har 2:ne blomskårm emot hvarandra sittande, i brådden håriga.

M:n. Ap. k:l's *Cynosbatum*. FRUKTEN. Njuponfoppa allmänt känd til dryck i febrar, år kylande.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. O. f. I. b. I.) K:l's *Klonger* Helsingl. *Juglon* Roslag. *Törne Smol.* *Gjöper* V.Göthl. *Njupetorn* Dahl.

- 9 — *alba* (Hvita-R.) Frukten slåt: Blomskaften stråfhårige: Stam och bladskaf taggige. Tr.st. †. Pl:s i Trågårdar til prydnad. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor.

240 RUBUS, HALLON, Åkerbår &c.

** Med trådaktig stam (Frutescentes.)

- 1 *R. idæus* (Allmänna Hallon) Bladen 3 och 5 delta (nedtil parbladige,) under hvitludna och med rånlade bladskaf: Stjelken rak, något taggig. 4. V. i stenrösfior. a. Bl:r i Jun. Har hvita blommor, år mindre än följande.

M:n. Ap. FRUKTEN. *Hallonsirup* göres af lika mycket socker och bårskaf: År förtr. at blanda til feberdryckar, såsom lårskande och styrkande.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. O. I. b. II.) Af båren kan vin tilredas. På brånvin ge de angenåm smak.

- A) Hvita Hallon. V. i V.Botn. &c. Varierar med dubbla blommor.

- 2 — *cæsius* (Blå-Hallon) Bladen 3bladige, under gröna: Stjelken trind, något taggig. 4.

V. vid åkerrenar, i skugga. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor. Är större än föregående, och har stundom 5delta blad, men måst 3delta och det nedersta eller sidobladet 2flikigt: Stjelken grenig, trind, hårigt taggig: Blomvippa i toppen. Varier. med rödletta och dubbla blommor. Båren svartblå, likna Mullbår. K:ls Psalmbår Gothl. Björnbår Smol. Skåttlusva Bohus. Blåhallon Västmanl. Kalfhjortron Upland. Kåringbår V.Göthl.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i. b. i.) Båren fåtta god smak på vin.

- 3 — *fruticosus* (Björn-H.) Bladen 3, 5bladige: Stjelk och bladskäft taggige. 4.

V. vid sjö- och kafs-stränder. &c. a. Bl:r i Jun. med hvita blommor. Liknar föregående, men har längre stjelkar, ofta flere famnar långa, nedliggande på marken och äro mycket mer taggiga. Bladen håriga, under nästan hvitludna: de nederste äro 5delta, de öfverste 3delta. Båren svartbruna.

K:ls Brombår Upland. Björnbår Bohus.

H:n som föregående.

- A) — med dubbla bl:r. ✱. Des blomklase aflong, röd.

** Med örtstam (herbacei.)

- 4 — *saxatilis* (Sten-H.) Bladen 3bladige: Stjelken rak, med krypande långa rot-telningar. 4.

V. i stenrösfier. a. Bl:r i Jun. med hvita blommor, knippevis sittande: smala; nästan lansettlika kronblad. Örtbladen 3delta; Hvar del (små blad) breda-ågg-runda, sågade och håriga. Båren röda, med hårda stenaktige kårnor. K:ls Jungfrubår Västm. Togbår V.Botn. Klasbår Roslag. Kodden Smol. Stenbår Dahl. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i. b. i.)

- 5 — *arcticus* (Åkerbår) Bladen 3bladige: Stjelken rak, enblommig. 4.

V. i Norrl. a. *Bl:r i början af Jun. med purpur-röda blommor. Bladen likna smultronblad.* K:ls *Wikon* Ö Botn. *Jungfrubår* Helfingl. *Åkerbår* Norrl. M:n. *Ap. BÅREN* (insyltade med socker) äro förtr. at styrka och kyla i februar.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i. b. i.) *Båren* brukas til insyltning: på vin öka de både styrka och smak. Äro til smak och lukt de behagligaste af alla Europeiska vildtvåxande bår. Häraf kunde sköna viner tilredas i Norrland.

Pl:s i Trågårdar af rot-telningar eller unga plantor i skugga. De böra tackas med snö och granris långt inpå våren: tola inga frostnätter.

- 6 — *Chamaemorus* (Hjortron) Bladen enkla (odelta) med slikt något fallade bråddar. Stjelken enblommig utan taggar. 4.

V. på stora mosfar. *Bl:r i Maji, Jun. med hvita bl:r och kronblad liknande Hvitsippans. Blomman varier. 2byggare, ♂-ståndet är dock med sin rot förenad med ♀. Stjelken rak, enblommig, Roten krypande.* K:ls *Snotter* V. Botn. *Molter Dahl.* *Jalbår* Helfingl. M:n. *Ap. BÅREN* (insyltade) räknas ibland blodrenande medel: kyta i februar: gagna i rödsot, skörbjugg, lungfot, m. m. Insyltningen sker med renfäde knapt mogna bår, som läggas i spadet af förut til siraps tjocklek sammankokade mogna bår.

H:n. (k. i. g. i. h. o. i. f. i. b. i.) *Båren* insyltade br:s til fallat. Växa i Norrlands mosfar större och af behagligare fyra ån i Södra orterna.

241 FRAGARIA, SMULTRON.

- 1 *F. vesca* (Smultron) Bladen 3bladige: Stjelken refvig med krypande rottelningar. 4.

V. på skogsbackar. a. *Bl:r i Maji, Jun. med hvita blommor, röda bår, lätt affallande från fruktfästet.* K:ls *Jordbår* Smol. *Rödbår.* Gothl. *Snyttbår* Helfingl. *Backbår* Bohus. *Håttebår* V. Gothl. &c. M:n. *Ap. BÅREN* (färska) kyla, lårka, lindrigt öppna och förekomma gikt. H:n.

H;n. (k. II. g. I. f. I. h. O. f. II. b. I. höns, gäfs II.)
 Ätas allmänt med mjölk eller stufvade med socker:
 äro bland de behagligaste bårsorter: kunna dock ej
 fördragas af fönliga lättrörda.

- A) — *hortensis* (Jordgubbar) med bår fastsittande på
 fruktfåttet. Äro af lika beskaffenhet med förra: nå-
 got syrligare, och större til växt. Pl:s i Trågårdar.
 V. på Öland &c. vild. Bl:r i Jun. och får senare
 mogen frukt än allmänna Smultron. Pl:s med rot-
 telningar i lös fet jord, hålft mot solvårman.

242 POTENTILLA, POTENTILL, Fingersört.

* *Parbladige* (fol. pinnatis.)

- 1 *P. fruticosa* (Busk-Potentill, Tok) har trådaktig
 stam. 4.

V. på Öland. Bl:r i Jun. Aug. med gula blommor,
 hvitludna blad. Busken är 1 à 2 alnar hög.

H;n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. O.) Pl:s med rot-
 telningar til vackra häckar, i Trågårdar på fuktig jord.

- 2 — *anserina* (Gås-P.) Småbladen aflonga fågade,
 under ludna: Stjelken krypande, blomkaften
 enblommige. 4.

V. vid vågar. a. Bl:r i Maji, Jun. med gula blom-
 mor: växer på leraktige ställen, med hvitludna, glän-
 sande blad; småbladen fågade: Stjelken krypande.

K:ls Silfverört Upland.

M:n. Thé af örten, äfven des utpräsfade saft gör ofta
 nytta i lungfot och urinplåga: är urindrifvande och
 litet stoppande.

H;n. (k. O. g. O. f. I. h. O. f. I. b. I.) Örten utmärker
 vatn och kallådror. Rötterna ätas i Ängland vinter-
 tid som Palsternackor.

- 3 — *rupestris* (Back-P.) Småbladen 5, åggrunda,
 naggade, stjelen rak. 4.

V. på berg i V. Göthl. &c. Bl:r i Jun. med hvita
 blommor, tåmmelig hög stjeln. Bladen variera med
 5 och 3 småblad, skiftevis sittande.

H;n. (k. I. g. I. f. I. h. I.)

** Med

** *Med fingerlikt delta blad* (fol. digitatis.)

- 4 — *norvegica* (Trefingers Potentill) Bladen 3-delta: Stjelken grenig, 2delt: Blommorna sitta på skaft, i bladvecket (axillär.) ☉.
V. på åkerrenar, Dalarne &c. r. Bl:r i Jun. Jul. Har gula små blommor, måst rak, hårig stjelk. Bladen nedtil 3delta, med åggrunda, uptil med lansetlika små-blad, djupt sågade.
H:n. (k. II. g. II. f. II. h. II. f. I.)
- 5 — *argentea* (Femfingers P.) Bladen 5delta: Små-bladen viggelika, inskurpa, under hvitludna: Stjelken rak. 4.
V. på torra ställen vid byar. a. Bl:r i Jun. Aug. Har gula bl:r, örten hvitt eller gråaktigt utseende.
H:n. (k. O. g. I. f. O. h. O. f. OI.)
- 6 — *reptans* (Ref-P.) Bladen 5delta: Stjelken jordliggande (refvig.) Blomskäften enblommiga. 4.
V. på åkerrenar. a. Har gula blommor, krypande lång stjelk.
M:n är något stoppande såsom hela detta släktet.
H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. II.)
- 7 — *verna* (Vår-P.) Stjelkbladen 3delta: Rotbladen 5delta, sågade, trubbiga, stjelken nedtil kulliggande. 4.
V. på torra ställen. a. Bl:r i Maji, Jun. med gula blommor: Små-bladen sluta sig måst med en inskärning i spetsen, liksom intrykta (retusa,) håriga; Bladskärmen aflonga. H:n som förra.
- A) P. aurea S. V. med små-blad. i spetsen utdragne (ej intrykta.) V. i fjällen. Är något större än föreg.
- 8 — *nivea* (Lapik-P.) Bladen 3delta, under hvitludna: Stjelken nedtil kulliggande. 4.
V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor.

243 TORMENTILLA, BLODROT.

- 1 T. officinalis (Blodrot) Blad. 5delta, utan bladskäft. 4.
V.

V. på betesmark. a. Bl:r i Jun. Jul. Liknar Potent. verna med gula blommor; men är mindre och med 4 kronblad (såålan 5) samt blad utan stipler: Små-bladen, de 3 yttersta lanjetlika, sågade; de 2:ne nedersta; som omge stjelken, äro inskurne, nästan 3klufna. Stjelken utbredd: Roten knölig, rödbrun. Förenas med Potent. af Hr. Doct. AFZEL. och kallas Potentilla Tormentilla. K:ls Torment. erecta S. V. Stjelk. är såållan rak, utan kulliggande med utbredda grenar. M:n. Ap. ROTEN är starkt stoppande: ber. i Rödsot, Diarrheer. Äfven i boskapsjukdomar. H:n (k. I. g. I. f. I. h. O. f. II. b. O. I.) Roten til garfning gör nästan bättre läder än ekbarken. Med roten tuggad färga Lapparne läder rött.

244 SIBBALDIA, SIBBALDSÖRT.

- I S. *procumbens* (Sibbaldsört) Bladen 3delta, små-bladen i spetsen 3tandade: stjelken kulliggande. V. V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. Har ganska små, gula blommor, flere samfittande.

245 GEUM, KUMMER, Neglikerot.

- I G. *urbanum*. (Neglike-Kummer) Bladen lyrtaggade (lyrata:) Blommorne uprättstående: Frukt. klotrund, hårig, hvart frö med en krokig borst. V. V. vid byar. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Stjelken rak, hårig. De nederste bladen lyrtaggade, de öfversta 3delta, nästan hela, alla djupt-inskurna håriga; bladskärmen halft omfattande stjelken. M:n. Ap. k:ls *Cariophyllata*. ROTEN är svettdrifvande och magstärkande, berömmes mot frosor. D:s I quint. 4 gånger om dagen i annandags och något mer i tredjedags frosan. H:n (k. II. g. I. f. I. h. O. I. f. II. b. I.) Roten på dricka gifver god smak och hindrar syra.
- A) — *hybridum* (Mönje-K.) bladen parbladige och hårige som åkermönjan: Har brandgula blommor, trind stjelk. r. s.

- 2 — *rivale* (Får-Kummer) Blommorne nedåt lutande: Frön med fjäderlik och vriden borst. 4. V. på sidlåndta ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med brunaktige blommor. Kronbladen hjertlikt-urnupna: fästet uphöjt, näslan på skaft sittande. K:ls Fårpuppör V.Göthl. Humleblomster Dahl. Bagg-pungar Ö.Göthland. Fårkummer Smoland. M:n berömmes at bruka i stället för china mot frosfor. D:s som föregående. H:n. (k.oi. g.i. f.i. h.oi. f.oi. b.i.)

246 COMARUM, KOMAR.

- 1 C. *palustre* (Komar) Rotbladen parbladiga, i brådden fågade. 4. V. i kärr. a. Bl:r i Jun. Jul. med rödbruna bl:r. Stjelken nedtil kulliggande. Ståndarne svarta. K:ls Mjölkpungar Upl. Kråkfötter Ö.Göthl. Kråklöfver Skåne. Hummeltuppör Medelp. Kallgrås Rosl. M:n. Decoct af roten brukas mot gulsot. H:n. (k.oi. g.i. f.o. h.o. f.oi. b.i.) Roten färgar ylle gult.

247 DRYAS, DRYAS.

- 1 Dr. *octopetala* (Dryas) Harenkla blad, under kvita. 4. V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. med vackra hvita blommor. År liten, med enblommig stängel, Bladen vid roten åggrunda, med nedböjd kant: Frön med lång borst, håriga.

9 CLASSEN.

POLYANDRIA, MÅNGMÅNNING.

VÅXTERNA i denna Class ha många ståndare (12-1000,) som sitta på blomfåttet (receptacul.) Blomfodret är skildt från ståndarnes basis. Medicinska och Hushållsnyttan är mångfaldig. En del äro ganska giftiga, i synnerhet de, som utlaka någon färgad saft, såsom *Chelidonium*, *Papaver* &c. Äfven de som ha honungshusen skilde från kronbladen, som *Aconitum*, *Helleborus* m. fl. Deremot äro andra af utmärkt nytta, utan at vara skadeliga, såsom *Portulaca*, *Tilia*. &c.

Ann. AMENTACEÆ, CONIFERÆ (Lof- och Barrträd) samt COLUMNIFERÆ Ord. Nat. kunna väl föras hit efter ståndarnes antal; men i anseende til Blomningsfåttet och stångarnes hopväxning i en stam, förenas de och utgöra Class. *Monadelphia.* a)

I Ord. *MONOGYNIA, ENQVINNADE.*

- * *Ha blommor utan kronblad: Ståndarne färre än 20.*
 248 ASARUM, *Bl.fodret* 3klufv. öfver fröhuset af 6 rum.
 249 CERATOPHYLLUM, ♂ och ♀ sambyggare: *Bl.fodr.* mångdelt. Frö 1, bart.

- ** *Blommor med 4 kronblad: Ståndarne flere än 20.*
 250 ACTÆA, *Blomfodret* och *Blomkronan* 4bladige: *Frukten* bär med 1 rum, många frön.
 251 CHELIDONIUM, *Bl.fodr.* 2bladigt (affallande, när blomman slagit ut): *Frukt.* en smal jämbred fröskida.
 252 PAPAVER, *Bl.fodret* 2bladigt, snart affallande: *märket* platt. *Fröhus* af 1 rum, (öpnande sig i små hål under märket.)

EUPHORBIA se nedanföre, 3gynia.

*** *Blom*

a) Detta är ingen hufvudsaklig ändring af mitt förra Utkast til Sv. Flora. J. f. *Disf. de Ratione Plantar' in XVI Classis disponendi.* p. 7. Ups. 1796.

*** *Blommor med 5 kronblad.*

253 *PORTULACA*, *Blomfodret* 2klufvit, *fröhuset* af 1 rum.

254 *CISTUS*, *Bl.fodr.* af 3 större och 2 mindre blad: *Fröhuset* nästan rundt.

255 *TILIA*, *Bl.fodr.* 5delt: *Frukt.* bär (saftlöse och klotrunde,) af 5 rum, 1 frö i hvardera.

DELPHINIUM Consolida. se nedanföre 3-5gynia.

**** *Med många kronblad.*

156 *NYMPHÆA*, *Blomfodret* 4, 5-delt: *Frukt.* med många rum, uptil likfom afhuggen.

2 Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.

257 *POEONIA*, *Blomfodret* och *Blomkronan* 5bladige: *Fröhuset* med många frön.

258 *POTERIUM*, ♂ och ♀ sambyggare: *Bl.fodr.* 4delt: *Bl.kron.* o, eller 4delt: *Frön* 2, tåkta af *blompipen.*

MERCURIALIS perennis se nedföre, 3-5gynia.

3 Ord. TRI-PENTAGYNIA, 3-5QVINNADE.

* *Ha fröhus med 2 à 3 rum: 1 frö i hvardera.*
TRICOCCEÆ.

259 *EUPHORBIA*, *Kronbladen* 4, 5 (fåsta vid *blomfodret* som är enbladigt och upblåst:) *Fröhuset* 3knöligt. se Fig. 33 A.

Ståndarne 9, 12, 20, framkomma efter hvarandra.

260 *MERCURIALIS*, ♂ och ♀ färskilt (tvåbyggare) *Bl.fodret* 3delt: *Bl.kronan* o. *Ståndarne* 9, 12. *Fröhuset* 2knöligt.

** *Ha fröhus med 1-3 rum och många frön.*

a) med både *Blomfoder* och *Blomkrona.*

261 *RESEDA*, *Bl.fodr.* enbladigt: *Kronbladen* flikige. *Fröhuset* öppet.

- 262 *HYPERICUM*, *Blomfodret* 5delt: *Blomkronan* 5bladig: *Ståndarne* nedtil med strångarna hopvåxte i 5 stammar. *Fröhuset* tillslutit, bestående af 3, 5 rum.
b) *med bara blommor, utan blomfoder.*
- 263 *DELPHINIUM*, *Kronblad.* 5: *Honungshus.* 2klufvit, baktill likfom i ett horn utdragit.
- 264 *ACONITUM*, *Kronblad.* 5: *Honungsh.* 2, likfom på skaft sittande, innom det öfversta hvalflike kronbladet.
- 265 *AQVILEGIA*, *Kronblad.* 5: *Honungshus.* 5, utdragne, nedtil hornlike. *Stift.* 5.
- 266 *NIGELLA*, *Kronblad.* 5: *Honungshus.* 5, 3klufne, innom blomkronan. *Fröhus.* 5 hopvåxte. *Stift.* 5.

*** *Med bara frön.*

MYRIOPHYLLUM se *Tetrandria*, 4gynia.

4 *Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNAD.*

* *Med tåkta frön innom bårlikt fröhus.*

- 267 *STRATIOTES*, *Blomfodret* 3klufvit: *Blomkronan* 3flikig. *Bår* af 6 rum. *Pistill.* 6. ♂ och ♀ tvåbyggare. *Ståndarne* 12.

** *Med bara frön, eller 1 frö innom hvar fröhus.*

- 268 *THALICTRUM*, *Bl.fodret* 0 *Kronblad.* 4. *Frön* borsflöfe.
- 269 *ANEMONE*, *Bl.fodr.* 0. eller *svepe*: *Kronblad.* 6, 9.
- 270 *SAGITTARIA*, *Bl.fodr.* och *Bl.kron.* 3bladige: ♂ och ♀ sambyggare.
- 271 *RANUNCULUS*, *Bl.fodr.* 5delt: *Bl.kron.* 5bladig, med glandellika fjäll (på kronbladens klo,) til honungshus. *Anm.* *R. FICARIA*, har blomfodret 3delt, men i stället blomkronan 7 å 8bladig.
- 272 *MYOSURUS*, *Bl.fodr.* 5bladigt: *Kronblad.* 5, smala, (liknande honungshus:) *Fästet* utdragit: *Stånd.* 5, 10.
- 273 *ADONIS*, *Bl.fodr.* 5delt. *Kronblad.* flere än 5, utan honungshus.

*** *Med många fröhus, flere frön i hvardera.* Multifiliq.

- 275 *CALTHA*, *Bl.fodr.* 0. *Kronblad.* 5, utan honungsh.

- 276 HELLEBORUS, *Bl.fodret* o. *Kronblad.* 5. *Honungs-*
huset pipigt, 2läppigt.
- 277 SEMPERVIVUM, *Bl.fodret* 12, 15delt: *Kronblad.*
12, *Fröhus.* 12.

*** Med utdragit blomfåste, hvarpå ståndare och pistiller sitta, blandade om hvarandra.

- 278 CALLA, *Bl.fodr.* (spatha) enbladigt, platt: *Bl.fåstet*
öfveralt tåkt med blommor, utan blomkröna.
- 279 ARUM, *Bl.fodret* (spatha) enbladigt, strutlikt, *Bl.*
fåstet ofvantil bart: ♂-blomster på sidorna, och ♀-
blommor inunder.

SPARGANIUM. }
ZOSTERA. } Se *Triandria*, *igyniā*.

ACORUS *Calamus.* Se *Hexandria*, *igynia*,

AMENTACEÆ. Se *Monadelphia*, *Dictinia*.

9 CL. POLYANDRIA, MÅNGMÅNN.

1 Ord. MONOGYNIA, ENQVINNAD.

248 ASARUM, HASSELÖRT.

- 1 A. *europæum* (Hasselört) Bladen njurlika, 2:ne
på hvar stjerk. 4.

V. i skugga. Skåne. &c. Bl:r i Apr. Maji, med
kläcklika rödbruna blommor, som sitta nära vid roten.
Hvart års stjerk har tvänne blad.

M:n. Ap. ROTEN, BLADEN. Br:s til kråkmedel i stäl-
let för Ipecacuanha.

D:s af roten $\frac{1}{2}$ quint. pulveriserad är säkert kråkmedel.
I mindre dosis och groft pulveriserad laxerar, drifver
svett, urin och månads-rening. Tjenar i frossa och
vatnsot. Af bladen togo de Gamle 4, 6, 8 blad.
8 ansågos motsvarande 1 quint. i vigt. Decoß af ro-
ten är äfven tjenlig: retar mindre til kråkning. Haf-
vande kvinnor böra ej nyttja densamma. Pulver af
O 2 bla-

bladen eller roten til snus gör nysning: brukas at rensa hufvudet vid snufva och flufs. För kreatur, som ha raseri eller kåller, inblåses pulfvret i näsborarne, deraf hufvudet frias från slem. Är i synnerhet godt för håftar.

H:n. Pulver af roten blandas med hafra at hålla håftar muntra. Ätes af ingen boskap.

249 CERATOPHYLLUM, FLOHÅR.

- 1 *C. demersum* (Tu-Flohår) Bladen sitta i krans 2:ne parvis tvåsidiga (dichotomo-bigemina.) Frukten 3taggig. 4.

V. i stillast. vatn. Bl:r i Jun. Jul. har utseende af Myriophyll. Bladen äro dubbelt klynnedelta, tandade; de nedre jämbreda, de öfversta pipiga, tått samfittande. Fröhusen med en lång tagglik nåf och vid basen med 2:ne taggar.

- 2 — *submersum* (Tri-Fl.) Bladen trenne parvis 2sidiga: Frukten utan taggar. 4.

V. med föregående, är mindre. H:n okänd.

250 ACTÆA, IKTE, Iktebår.

- 1 *A. spicata* (Ikte) har åggrund bl.klase, hårlig frukt. 4. V. i skugga. Bl:r i Jun. Jul. med vit blomklase, i toppen af stjeken: Bladen greniga, måst dubbelt 3delta, inskurna: lukten stinkande, hvarföre paddor hålla sig vid den samma. K:ls Paddbår Upl. Trollbår Helfingl. Hundbår V.Botn.

M:n. Roten tilredd som gröt och lagd på körtel-hårdheter, fördelar dem.

H:n. (k. o. g. r. f. r. h. o. f. o.) Anses skadelig för boskapen. Ett enda bår har dödat höns och andra foglar. Gmel. Stark soppa af roten fördrifver vågghyra. Bårsaften med alun ger svart bläck.

251 CHELIDONIUM, *CHELIDON*, *Svalört*:

- 1 *Ch. majus* (Allmän-Chelidon) Dets blommor sitta i flock (umbellati,) och med blomskäft. 4.
V. vid byar. a. Bl:r i Maji, Jul. med gula blommor. Bladen greniga med breda trubbiga små-blad, under isgrå: hela växten hyser en gul saft. Är giftig. K:ls Sönerdömmes Skåne.
M:n. Ap. ROTEN, ÖRTSTÅNDET. Är urindrifvande. Dets gula saft påstruken borttager reformar.
H:n. Örten ätes af ingen boskap. b. i.

A) — tenuifolium med spetsiga och smala bladflikar: kronbladen oftast mångklufne. r. †.

- 2 — *glaucium* (Vallmo-Ch.) Bl:rna sitta ensamma: Bladen enkla, flikiga, groft tandade, utan bladskäft (omfatta stjelen.) Blad och stjelk glatta. ☉.
V. på hafsstranden. r.s. Bl:r i Jun. Jul. Har gula blommor, stora som gul Vallmo. Stjelen grenig glatt: Bl:skäften ifrån bladveckan. H:n. (b. i.)

252 PAPAVER, *VALLMO*.

- 1 *P. Argemone* (Spik-Vallmo) Fröhufen aflonga, styf håriga: Stjelen bladig, mångblommig. ☉.
V. i åkrar. r. Bl:r i Jun. Jul. med röda blommor. Är mindre än följande. K:ls Agerfilke Skåne.
H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o. f. o. b. o. i.)
- 2 — *dubium* (Syfter-V.) Fröhufen aflonga: flåta: stjelen mångblommig, hårig (med tiltryckta hår:) Bladen parbladigt inskurna. ☉.
V. i åkrar. r. Bl:r i Jul. Har blommor som följ. H:n (k. i. g. i. f. o. h. o. f. o. b. o. i.)
- 3 — *Rhæas* (Åker-V.) Fröhufen klotrunda, flåta: Stjelen mångblommig, hårig: Bladen parbladiga, inskurna. ☉.
V. i åkrar. a. Bl:r i Jul. Aug. med röda blommor. Varierar mångfärgad och ofta dubbel.

M:n. *Saften* är något verklindrande. Alla Valmo-arter ha en saft, som fårsk är narcotisk och nerfföfvande, men torr verklindrande i mer och mindre grad. H:n. (k. II. g. I. f. OI. h. O. b. II.)

- 4 — *Somniferum* (Trågård-Vallmo) Fröhusen slåta: Bladen sijelkomfattande, i brådden inskurna. ☉. ✕. *Blr i Jun. Jul. Har stora blommor och kloitrunda fröhus: en våmjaktig lukt.*

M:n förtr. *Ap.* Det vidtbekanta *Opium* fås af dennes saft, genom riftning på fröhusen. Saften stelnad af solvarman, affkrapes, upmjukes i vatn och formeras i klinpar at nyttjas. I liten sats är den verklindrande; men i större sömngifvande, krampstillande, drifvande utdunstningen och dämpande de öfrige utflytningar: i för stor dosis är den nerfföfvande (håmmande känsel och rörelse), giftig och dödande: korteligen *Opium* bör ganska sällan och med största försigtighet brukas: I allmänhet aldrig, då någon, feberhetta är närvarande. D:s för fullväxte $\frac{1}{4}$ til högst 1 gran: dock tola någre mera deraf. HOFFB. p. 142. H:n. (b. II.) *Anm.* Försök har vist, at man kunnat bereda *Opium* här i Norden af mogen Vallmo, lika godt som i Orienten. Frön söda och ha alsintet *Opii* kraft: kunna kokas til vålling och ätas utan fara. De ha en Mandel-smak. Varierar med svarta och hvita frön, som äro lika til kraft.

253 PORTULACA, PORTLAKA.

- 1 *P. oleracea* (Portlaka) Bladen aflonga, något viggelika, saftfulla: Bl:rne sitta utan skaft. ☉. ✕. *Blr i Jul. Aug. med gula blommor.*
M:n. Til sallat allm. känd och är nyttig mot skörbjugg.
H:n. Brukas stufvad och i soppor.

254 CISTUS, CIST.

- 1 *C. Helianthemum* (Sol-Cist) Stammen trådaktig vid

vid roten kulliggande: Bladen aflonga, med nedböjd kant, något håriga: Stiplerna lansetlika. 4. V. på torra ångsbackar. a. Bl:r i Jun. Aug. med vackra gula blommor, 5 til 6 på hvar stjerk hängande: Kronbladen hela.

H:n (k. I. g. I. f. I. h. I. f. O. b. I.)

- 2 — *oelandicus* (Ölands-Cist) Stammen trådaktig, kulliggande: Bladen aflonga, på båda sidor glatta och emot hvarandra sittande, utan stipler: Bladskäften håriga: Kronbladen urnupna. 4. V. på Öland. Bl:r i Jun, Jul. Liknar föregående; men har mindre blad och blommor. Bladen äro platta, utan nedböjd kant.

- 3 — *Fumana* (Gothlands-C.) Stammen trådaktig, kulliggande: Bladen finala, jämbreda, i brådden sträffa, skiftevis sittande, utan stipler: blomskäften enblommiga. 4.

V. på Gothl. r. Bl:r i Jun. Jul. Har gula kronblad, kårtare än blomfodret, som merendels är rött: ståndarne 16.

255 *TILIA, LIND.*

- 1 *T. europæa* (Lind) har blommor utan honnngshus. Tr.st.

V. på ångar, vid byar. Bl:r i Jun. Jul. Har hvita blomklasar, sittande på ett tunglikt hölster eller bl. skärm. Blommorne gifva bien mycken föda, ekuru de ej ha särskilta hölfor til honnngshus. Löfbladen äro hjertlika, rundade och i brådden sågade med utdragen spets.

M:n. Ap. BLOMMORNA gifva genom distillation ett godt vatn som invärtes är lindrande: brukas at tillsätta Jalappa och andra Medicamenter.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I. b. II.) Löfven til foder både berömmas och lastas. För mjölkekor skola de ej vara goda: Smöret blir deraf hårdt, liksom vinter-smör. Barken blött i vatn, brukas til tog och mat-

tor. *Trådet* är löst, Kolen brukas til krutberedning. Pl:s med frön, som mogna i Octob. eller med rottelningar vårtid.

256 NYMPHÆA, NÄCKROS.

- 1 *N. lutea* (Gul-Näckros) Bladen hjertlika helbråddade: Blomfodret 5bladigt, större än blomkronan. 4. V. i *sjöar.* a. *Bl:r i Jul. med gula blommor.* K:l:s *Sidolion* Smol. *Åkanna* Skåne. *Näckblad* Ö.Göthl. H:n. (k. o. g. o. f. o. h. o. f. i.) *Fröknopparne* döda fvin och om de komma at äta mycket af rötterna, få de dynt deraf. Genom kokning kunna rötterna förbättras, och äfven användas såsom *Missne* til nödbröd. Rök af rötterna fördrifva fyrfor, och stötte med mjölk, *Torackor* (*Blatta orient.*) Under des s stora blad älskar fisk at uppehålla sig.
- 2 — *alba* (Hvit-N., Sjöblad,) Bladen hjertlika, helbråddade: Bl.fodret 4delt, mindre än kronbladen. 4. V. *ihop med förra, hvilken den liknar til blad, men har större hvita blommor, på vatnet flytande.* K:l:s *Kiärnsor* Medelpad. H:n som föregående.

2 *Ord. DIGYNIA, TVÅQVINNADE.*

257 POEONIA, PION.

- 1 *P. officinalis* (Pion) Bladen greniga (sammanfatta) småbladen aflonga. 4. †. V. i *Trågårdar.* a. *Bl:r i Jul. Aug. med stora röda blommor: är oftast dubbel.* M:n. *Ap. ROTEN, FRÖN.* Brukas mot fallandesot och convulsioner. För barn, som plågas af hjertsprång, kan tagas af roten fint stött, från $\frac{1}{2}$ til 1 qvint. 2, 3 gånger om dagen. Pl:s lättast genom rotens delande.

258 POTERIUM, POTÉR, Pimpernell.

- 1 *P. sanguisorba* (Pimpernell) Stjelken något kantig, utan taggar. 4. †. *Bl:r*

Bl:r i Jul. med åggrunda blomhufvuden, röda knappar. Bladen parbladiga.

H:n. Brukas til kökskrydder, at lägga på rött vin och fallat för smakens skuld. År ber. til foder åt mjölke-kor.

3 *Ord. TRI-PENTAGYNIA, 3-5 QVINNADE.*

259 *EUPHORBIA, TÖREL, Mjölkört.*

- 1 *E. Peplus* (Pepel-Törel) Stjelken flockgrenig (först 3delt sen 2delt.) Bladen åggrunda (*obovata*) helbråddade och med bladskäft: svepena (vid dess öfversta blomflock) åggrunda. ☉.

V. i kålgårdar. Bl:r i Jul. Sept. Har små gröna blommor, som nästföljande. Stjelken är oftast nedtil grenig innan han delar sig parvis.

H:n. (k.o. g.oi. f.oi. h.ii. f.o.)

- 2 — *exigua* (Små-T.) Stjelken som förra, 3 och 2delt, Bladen smala-lanfetlika, spetfiga, utan skäft: Svepena lanfetlika. ☉.

V. i kryddgårdar. r.s. Bl:r i Jul. med små gulaktige bl:r: örtbladen äro nästan jämbreda, helbråddade.

- 3 — *Helioscopia* (Reform-T.) Stjelken först 5delt, sen 3 och 2delt: Bladen viggelika och fågade: Svepena åggrunda (*obovata*.) ☉.

*V. i kryddgårdar. a. Bl:r i Jun. Jul. med gröna blommor: Bladen äro uptil nästan naggade som Fig. 33. b. År större än Euph. Pepl. hvilken den liknar. K:ls Törel Smol. Reformgrås Upl. Mjölkört Skåne. Råsmjolk Ö.Göthl. Hyser en hvit mjolk som är giftig. M:n. Saften brukas mot reformar, vårtor och onda hufvudfår. Alla *Euphorbier* hysa ett starkt purgermedel, tjena i vatnsfot; men äro farlige.*

H:n (k.o. g.oi. f.oi. h.ii. f.o.) Kor äta örten stundom, men deras mjolk och kött får deraf en vederstyggelig smak. Fåren äta och purgera dermed.

4 — *Efula* (Efel-Törel) Stjelken månggrenig: (mångdelt med 2delta blomskäft:) Bladen jämn-breda, helbråddade: Svepena nästan hjertlika. 4. V. i kryddgårdar. r. †. Bl:r i Jul. Har rak, tåmeligen hög stjelk: De nederste grenarne utan blommor. Bladen strödda, utan skäft, smala-lanfetlika; frön strimiga.

5 — *palustris* (Kårr-T.) Stjelken grenig, mångdelt, uptil 3 och 2delt: grenarne ofruktbara. Bladen lanfetlika, helbråddade: svepen åggrunda. 4. V. på våta ställen. r. s. Bl:r i Jun. Har gula bl:r. De första åro blott ♂-blommor med 5 kronblad, de senare både ♂ och ♀-blommor med 4 kronblad: växer hög, år mycket större än de föregående. M:n. Ap. ROTEN brukas i vatnsot. H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o. f. o.)

260 MERCURIALIS, BINGEL.

1 *M. perennis* (Blå-Bingel) Stjelken enkel (utan grenar:) Bladen stråfva. 4. V. i skogslundar. Bl:r i Maji. Örten torkad får en svartblå färg: Bladen åro breda-lanfetlika, i brådden sågade: Ståndarne med klotrunda, 2knöliga knappar. H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o.) År skadelig både för människor och boskap.

2 — *annua* (Gren-B.) Stjelken grenig: Bladen glatta: Blommorne i ax. ☉. V. i kryddgårdar. †. r. Bl:r i Jun. Har rak, kantig stjelk, med motstående grenar. H:n som förra.

261 RESEDA, RESEDA, Wå.

1 *R. Luteola* (Wå eller Vau) Bladen lanfetlika: Blomfodret 4klufvit. ☉.

V. på torra ställen, Skåne &c. Bl:r i Jun. med gult, långt blomax: Bladen åro helbråddade, utom en tand som sitter vid basen på bägge sidor.

H:n.

- H:n. (k.o. g.o. f.or. h.o. f.o. b.ii.) Brukas allmänt til gul färgning: trifves ganska väl hos oss. Borde för färgeriernes skuld pl:s och ej införskrifvas utifrån.
- 2 — *odorata* (Lukt-Refeda) Bladen 3flikiga, uptil hela: Bl.fodret lika stort med blomkronan. 4. $\frac{1}{2}$. Pl:s i Trågårdar för sin angenäma lukt skuld: Luktar som Hallon. Bl:r i Jul. Aug.

262 HYPERICUM, HYPERIK, Johannisört.

- 1 *H. perforatum* (Lung-Hyperik, Johannisört) har 2kantig stielk: Bladen trubbiga och med prickar genomskinliga. 4.
V. på ångsbackar. a. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor, grenig och rak stielk.
K:ls Pirken Skåne. Hirkenpirk Gothland.
M:n. Ap. BLOMVIPPAN br:s i decoct, såsom invärtes såriläkande och ber. i lungfot och blodspottning &c. Til decoct tages vid pass en hand af blommorna, som kokas i 1 stop vin til dess hälften eller något mer är inkokt och deraf drickes $\frac{1}{2}$ kvarter morgon och afton emot lungfot. I stället för vin kan nyttjas godt svagöl. LINN. *disf. Hyperic.*
H:n. (k.ii. g.i. f.i. h.o. f.o. b.ii.) Blomknopparne fätta en vacker röd färg på brånvin.
- 2 — *quadrangulare* (4kants-H.) Stielken 4kantig. 4.
V. på ångar. Bl:r i Jun. Aug. med gula blommor. Liknar föregående, äfven i läkedomskraft och hushållsnytt. Har ej tydeligt prickiga blad.
K:ls Mansblod Österbotn.
- 3 — *hirsutum* (Ludd-H.) Stielken triad, hårig: Bladen åggrunda, något håriga: Blomfodret med glandellika infågningar. 4.
V. på berg. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Är stor som föregående. Bladen äro mer ovala: stielken måst enkel.
H:n (k.i. g.o. f.i.)

- 4 — *montanum* (Berg-Hyperik) Stjelken rak, trind, utan hår (glatt:) Bladen aflonga, glatta: Blomfodret med glandellika infågningar. 4.

V. på bergiga ställen. r. Bl:r i Jul. Aug. Har utseende af föregående; men längre blad, och enkel stjerk, aldeles utan grenar, utom i toppen eller vid blomvippan. Blomfodret är ganska vackert, med glandellika hår och infågningar.

H:n. (k. II. g. o. h. o.)

- 5 — *humifusum* (Jord-H.) Stjelken 2kantig, kulliggande: Bladen glatta. 4.

V. på torra ställen, Skåne, Tstad. &c. Bl:r i Jul. Aug. Liknar Hyp. perforatum; men är mycket mindre. Blommorne sitta ensamma, i vecket där stjerkgrenar sig. Stjerkarne trådsmla: Bladen aflonga, glatta: ej prickige.

263 DELPHINIUM, RIDDERSPORRE.

- 1 *D. Consolida* (Svensk-Ridderporre.) Honungshuset enbladigt: Stjelken merendels grenig. ☉.

V. i åkrar bland råg. a. Bl:r i Jun. Jul. med ganska vackra blå blommor: örtbladen findelta.

H:n (k. o. g. i. f. i. h. i. f. o. b. o. i.) Blomkaften med alun ger blått bläck.

- 2 — *Ajaxis* (Romersk-R.) Honungshuset enbladigt Stjelken merendels utan grenar. ☉. †.

Pl:s för sina prydliga blommor. Bl:r i Jun. Jul. Varier. med röda, violetta, blå och hvita blommor. Bladen findelta nästan som föregående. Har stora blomspira.

Anm. Alla Delphinier äro giftige, och synes farhogan som man bör hafva för denna örten, liksom teknad uti Honungshuset med ordet AJA, hvilket redan Virgilius anmärkt:

Ecce fuos gemitus foliis inscripsit & AJA. Lib. Ecl.

264 *ACONITUM, STORMHATT.*

- 1 *A. Lycosthonum* (Gul-Stormhatt) Bladen mångdelta, flikiga och håriga: Fröhusen 3:ne. 4.
V. i skugga och vid bergsrötter i Norrl. Bl:r i Jun. Har stora blad, delta och flikiga, liksom Geran. pratenfe. Blommorne blå, något gulaktige.
K:ls Hundflock Jämtland. Giske Medelpad.
H:n. (k.o. g.or. f.o. h.or. f.o.) Håstar och getter åta den utan skada, men för all annan boskap är den et gift. Äfven ha människor dödt deraf.
A) — med aldeles gula blommor. r. År mindre än föregående, ej eller så farlig. Denna ört är giftigare i södra orterna än i de kalla.
- 2 — *Napellus* (Blå-St.) Bladens fikar nästan jämbreda, uptil bredare, med en fåra (linea) längs efter gående: Fröhusen 3:ne. 4. r. ✕.
Bl:r i Jul. med mörkblå blommor. Bladen glatta, mångdelta (delta til basen.)
*M:n. Extract af örten (1 til 5 gran) har gjort god verkan i fluss, gickt, höftverk och långsamma frosfor: båttre år extract af *Aconit. Camarum Ap.**
H:n. (k.o. g.o. f.o. h.or. f.o.) År giftigare än föreg. Rysarne blanda roten i åtlar, at dermed döda vargar.

265 *AQUILEGIA, ACKELEJA.*

- 1 *A. vulgaris* (Allmän Ackeleja) Honungshusen in-åt krökta. 4.
V. i ångslundar. Ec. r. ✕. Bl:r i Jun. Har vackra blå blommor och besynnerligt krökta honungshus. Varierar med rödletta och vitaktige blommor.
M:n. Frön br:s mot skabb hos barn: D:s högst $\frac{1}{2}$ qvint. Äfven för onda hufvudfår in- och utvårtes. I för stor fats är den giftig.
H:n. (k.o. g.i. f.or. h.o. f.o. b.i.)
A) — med dubbla blommor, utan honungshus. r. ✕.

- 2 — *canadensis* (Röd-Ackejeja) Honungshusen råta: Ståndarne långre än blomkronan. 4. †.
 Pl:s til prydnad i Trågårdar. Bl:r i Jun. Jul.
 Har röda honungshus, gula ståndare. Är funnen
 vild vid Sturesfors i Ö.Göthland.

266 NIGELLA, NIGELLA, Jungfrun i det gröna.

- 1 N. *Damascena* (Jungfr.) Blommorne äro oingifna med bladlika (findelta) skärm. ☉. †.
 Bl:r i Jul. med ganska vackra hvita blommor innom ett grönt och bladigt skärm.
 H:n. Til Ögnefågnad.

4 Ord. POLYGYNIA, MÅNGQVINNADE.

267 STRATIOTES, VATUSÅGA.

- 1 S. *aloides* (Vatusåga) har fverdslika blad, med 3:ne fågade eller hvasstandade kanter. ☉.
 V. i vatn. Bl:r i Julii, med rosenröda blommor.
 Växten liknar Aloë: Pistill. 6.
 H:n (k.o. g.o. f.o. h.o. f.i.)

268 THALICTRUM, TALIKTER.

- 1 T. *alpinum* (Fjäll-Talikter) har bar stjelk, utan grenar och blad, med blomklase i toppen. 4.
 V. i fjällen. Bl:r i Jul. med vitgula blommor; är liten.
- 2 — *minus* (Lille-T.) Blommorne fitta flockvis lutande: Bladen greniga: Småbladen 6flikiga. 4.
 V. på ångar. r.s. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Liknar följande; men har större blomvippa. De nedre småbladen äro 6flikiga, de öfre 3flikiga, alla rundaktiga.
 H:n. (k.i. g.i. f.i. h.i.)
- 3 — *simplex* (Blå-T.) Stjelken enkel (utan grenar,) kantig och bladfull. 4. V.

V. på *sidlåndta ställen Upl. Bl:r i Jul. Dess bl:r ha blå strångar och blåaktig frukt: knapparne äro gula. Skiljes svårligen från föregående. Bägge ha de lutande blommor och råflade stjelkar, stundom med grenige blomvippor, dennes småblad äro dock mindre tandade (3, 5tandade) och spetsigare: Flikarne lanfsetlika. H:n som förra.*

- 4 — *flavum* (Gul-Talikter) Stjelken råflad, bladfull, med grenig och rak blomvippa. 2.

V. på ångar i Norrland, Upland. &c. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Har blad som föregående. Är större, roten gul.

M:n brukas färsk, stött och pålagd, mot torrvark. K:ls deraf *Torrvarksört* Jämtland.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. o. i.) Med roten färgas ylle orange- och med bladen citron-gult.

- 5 — *aquilegifolium* (Ackelej-T.) Stjelken trind: Frukten nedhängande, 3kantig. 2.

V. i Skåne. r. Bl:r i Jun. Ståndarne äro något violetta. Har blad som Ackeleja, under något isgrå. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

269 ANEMONE, SIPPA.

- 1 *A. Hepatica* (Blå-Sippa) Har 3bladigt blomfoder (ett svepe tätt under blomman.) Blomstängeln bar: Bladen 3flikiga, hvar flik helbråddad. 2.

V. i lundar och enbackar. a. Bl:r i April, Maji, med blå blommor. Varierar med dubbla och röda bl:r.

M:n. Decoët af örten br:s på Gothland mot mjältsjuka.

H:n. (k. o. g. o. i. f. i. h. o. f. o. b. i.)

- 2 — *vernalis* (Mo-S.) Blomstängeln med svepe och rätt upstående bl.krona: Blad. parbladiga. 2.

V. på torra sandmoar. Bl:r i Apr. Maji, med vackra gulröda blommor. Liknar soljande; men har bredare blad: Hårigt, gulglänsande svepe eller bl.foder.

M:n. Bönderne tugga roten mot tandvärk.

H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o.)

- 3 — *Pulsatilla* (Back-Sippa) Blomstängeln med svepe och lutande blommor: Bladen dubbelt parbladiga: Kronbladen råta. 4.

V. på skogsbackar. a. Bl:r i Maji, med vackra violetta och purpurroda blommor. Kils Oxeöron i Smoland. Txner V. Göthland.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. f. o. b. ii.)

- 4 — *pratensis* (Fält-S.) Bl. stängeln med svepe och lutande bl:r: Kronbladen med tilbakaböjd spets. 4. V. på torra fält, Öland. Esc. Bl:r i Maji. Liknar föregående med blad och stängel; men har mindre blommor, nästan mörkblå til färgen.

Anm. Frön på denna och de 2 föregående äro med borst förjedda.

H:n (k. o. g. i. f. o. h. o. f. o.)

- 5 — *sylvestris* (Tof-S.) Blomstängeln utan svepe: Frön nästan runda, håriga, utan borst. 4.

V. på Öland vid Matkroken. r. Bl:r i Maji, Jun. Liknar följande; men är större och har håriga blad.

H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o. f. o.)

- 6 — *nemorosa* (Hvit-S.) Stjelken enblommig, utan svepe: Bladen firdelta och inskurna: Frön spetliga. 4. V. i lundar. Bl:r i Apr. Maji, med hvita blommor. 3:ne blad sitta omkring stjelen nästan i krans.

M:n. Ap. kils *Ranuncul. albus*. Br:s ÖRT och BLOMMOR. Salfva af örten lägges på pulsarne för ålt-frosan. Passas så at den drager, då rysningen kommer. Destilleradt vatn af blommorne br:s mot solbränna och fräknar, då de tvättas dermed. Obs. Bör br:s sparsamt. H:n. (k. o. i. g. i. f. i. h. o. f. o. b. ii.) Ovane kreatur, som äta den, få deraf blodig urin och ofta rödsot.

- 7 — *ranunculoides* (Gul-S.) Stjelken merendels 2-blommig utan svepe: Bladen inskurna: Frön spetliga: Kronbladen nästan runda. 4.

V. i skogsängar. r. Bl:r i Maji, med gula blommor. Har blad som föregående.

H:n. (k. o. g. o. i. f. o. h. o.)

270 SAGITTARIA, PILÖRT.

- 1 *S. sagittifolia* (Pilört) Bladen spetsiga, (pillika.) 4.
V. i vatn, vid åstränder. a. Bl:er i Jul. med hvita
blommor och bruna pistiller, rak blomstängel. Varier.
mycket med bladen, ifrån zangelformiga til lansetli-
ka och nästan jämbreda. Bladen äro 5 och flerseniga.
H:n. (k. o. g. i. f. o. h. ii. f. i.) v. Haller tror den
vara skadelig för kreaturen. Hist. Stirp. H. t. i p. 300.
Rötterna äro lökagtige, kunna ätas och odlas der-
före i China.

A) — med smala lansetlika blad, nästan jämbreda. 4.
V. i Norrlands ålfvar. Har flytande stielk, gula pistil-
ler och 3seniga blad (trinervia.) Monne sårskild art?

266 RANUNCULUS, RANUNKEL, Mēja.]

* Med enkla (odelta) blad (fol. simplicibus.)

- 1 *R. Ficaria* (Kål-Ranunkel) Bladen hjertlika, i bråd-
den bugtiga, med bladskäft. Stielken enblommig. 4.
V. i lundar bland hasfel &c. a. Bl:er i Apr. Maji,
med gula blommor. Blomfodret är merendels 3bla-
digt: Rötterna knölige, likna hvetekorn. Bladen hjert-
lika: Kroubladen lansetlika, variera til antalet 7, 8, 9.
M:n ber. at färsk, stött med ister, lägga på blinda
gyllenådran och tillika intaga defs saft i vasfla, som
derjämte är god mot skörbjugg. HOFFB. Är ej så
skarp som de öfrige Ranunkler.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. b. ii.) Brukas bland grönkål,
värtid. Rötterna til nödbröds-ämne.

R. hederaceus se följande afdelning. **

- 2 — *Lingua* (Å-R.) Bladen långa, lansetlika: stiel-
ken rak. 4.

V. i åar, bland hvasf. Bl:er i Jul. Aug. med stora
gula blommor och nästan sverdslika blad.

H:n. Örten är skarp och kan ej utan skada ätas af krea-
turen. Nästan hela släktet har samma egenskap.

M:n. Utvårtes lagde på huden draga de up blåsor.
K:ls Åmöja Nerike.

- 3 — *Flammula* (Ålt-Ranunkel) Bladen lanfsetlika och med bladskäft: Stjelken flak, nedliggande. 4. V. på våta ställen. a. Bl:r i Maji, Aug. med små gula blommor. Bladen äro stundom något sågade, måst heibråddade. K:l's Åltgrås Upl. Iktegrås Dahls. M:n. Lägges på pulsen för frossa såsom om Hvitfippa nämnt är. H:n. (k.o. g.o. f.o. h.i. f.o.) Är skadelig för får. Håstar sågas få sjukdom deraf i lefren.
- A) — med smala blad nästan krypande stjerk. V. på sjöstränder &c. i Smoland.
- 4 — *reptans* (Kryp-R.) Bladen smala, jämbreda: Stjelken krypande. 4. V. på sjöstränder. r. Bl:r i Jun. Aug. Har gula blommor som *Flammula*. Stjelken lång, refvig, med rötter vid des's leder. H:n (k.o. g.i. h.i.)
- A) — med kort stjerk, något lanfsetlika blad. V. i sanden på sjöstränder. Tyckes förena *reptans* med *Flammula* A), men har väl 3 gånger mindre blommor och ledfull stjerk, som krypande slår rötter.
- ** Med flikiga och delta blad (fol. dissectis & divisis.)
- 5 — *auricomus* (Gullhårs-R.) Rotbladen njurlika, i brådden naggade, inskurna: Stjerkbladen fingerlikt delta, med jämbreda småblad: Stjelken mångblommig. 4. V. på sidlåndta ångar. a. Bl:r i Maji, med gula blommor: Kronbladen saknas ofta. Örtbladen omge stjerk uptil nästan som en krans. H:n (k.i. g.i. f.o. h.i. b.o.i.)
- 6 — *bulbosus* (Solvif-R.) Rotbladen greniga (sammansatta:) Stjelken rak, mångblommig: Blomskäften råflade: Blomfodret tilbakkböjdt. 4. V. på ångar i lerjord. a. Bl:r i Jun. Jul. Har blommor som *Ran. acris*; men lökagtig rot och lägre växt. Rotbladen äro först 3delta, sedan (hvar del) 3delt inskurna, naggade, håriga. På fuktiga och

feta ställen försvinner nästan lökroten och hela växten blir mer hårig. *Ran. Philonotis?* Fl. Sc.

M:n. Roten kan brukas i stället för Spanska-flugor.

H:n (k.o. g. i. f. o. h. o. f. o.)

- 7 — *repens* (Ref-Ranunkel) Bladen greniga: Stjelen med krypande rot-telningar: Blomskaften råflade; Blomfodret utstående. 4.

V. på sidlåndta ställen. a. Bl:r i Jun.-Sept. med gula blommor. Liknar föregående; men har mer gräsgröna, större och flerdelta blad, krypande stjeln.

H:n. (k.o. g. i. f. o. i. h. i. b. o. i.)

- 8 — *polyanthemus* (Mång-R.) Bladen mångdelta: Stjelen rak: Blomskaften råflade: Blomfodret utstående. 4.

V. på ångar. Bl:r i Jun. med gula blommor. Liknar aldeles följande; men är större med håriga och flerdelta blad. Bladen delta i smala rimor.

- 9 — *acris* (Allmän-R.) Bladen äro nedtil 3delta, hvar del mångflikig: de öfversta bladen hela, jämbreda: Bl.skaften trinda: Bl.fodret utstående. 4.

V. i ångar och betesmark. a. Bl:r i Jun, Jul. med gulglänsande blommor: Stjelen rak.

Kils Sol-ögon V.Göthl. Gullskålar Halland. Smörört, Smörblomster Skåne. Somöjor Dahl. Midsommarsblomster V.Botn. Majblomster Västmanland.

M:n. Ört och Blad, stötte och pålagde, draga lika som Spanskfluga: tjena i gikt och höftverk: böra ej ligga på längre än 5 å 6 timmar.

H:n. (k.o. g. i. f. i. h. o. f. o. b. i.)

- A) — med dubbla blommor. r. †.

- 10 — *sceleratus* (Blåse-R.) Rotbladen njurlika och flikiga: Stjelnbladen fingerlikt delta, de öfversta 2, 3delta, nästan jämbreda: Frukten aflong. ☉.

V. vid vatn. a. Bl:r i Jun. med små gula blommor, 12, 20 ståndare: hög, pipig och mångblommig stjeln. M:n. Är mycket skarp: drager som Spansk fluga. Låg-

ges af tiggare på benen för at updraga får, til at dermed bringa folk på marknader och allmänna ställen til medlidande.

H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o.)

11 — *aconitifolius* (Storm-Ranunkel) har 5delta blad, med lansetlika och sågade flikar. 4.

V. i Lappska fjällen, Jämtland. r. Bl:r i Jul. med hvita blommor. Bladens flikar äro breda, oliktskurna (nästan fingerlikt delta,) sågade. H:n okänd.

A) — med dubbla hvita blommor. V. stor i Trågård.

12 — *illyricus* (Sand-R.) Bladen 3delta, med lansetlika och helbräddade flikar. 4.

✓ V. på Öland. r. Bl:r i Jun. med stora gula bl:r. Blad och stielk äro hvitludda.

Anm. De öfverste bladen (äfsven rotbladen) äro ofta hela, smala-lansetlika.

13 — *glacialis* (Is-R.) Bladen mångklufna (multifida:) Stielken 2, 3blommig; Bl.fodret hårigt. 4.

V. i fjällen. Bl:r i Jul. med hvita blommor, stundom rödletta: Blomfodret är brunludt.

14 — *nivalis* (Fjäll-R.) Rotbladen njurlika, flikiga: Stielkbladen fingerlikt delta: Stielken enblommig: Blomfodret hårigt. 4.

V. på högsta fjällen. Bl:r i Jun. Jul. med gula bl:r. Stielkbladen äro utan skaft, med trubbiga flikar.

A) — *pygmaeus* med 3flikiga blad; Blomfodret måst utan hår. V. hop med förra. Blommorne små, som på R. *sceleratus*.

15 — *lapponicus* (Lapp-R.) Bladen 3delta, flikiga: Flikarne trubbiga: Stielken måst bar (har stundom 1 blad och är enblommig.) 4.

V. i Lappland på sidl. ställen. &c. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor: Bladen 3delta, hvar flik med båglik inskränningar.

16 — *arvensis* (Åker-Ranunkel) De öfverste bladen sammanfatte (greniga:) Småbladen jämbreda: Frön taggige. ☉.

V. i åkrar. r. s. Blr i Jun. Har små, gula blommor, rak stjel: rotbladen hela, stjelkladen greniga: småbladen med 2, 3klufven spets. H:n (b. r.)

17 — *aquatilis* (Vatn-R.) Bladen under vatnet hårlika, öfver vatnet rundaktiga, flikiga. ♀.

V. i vatn. a. Blr i Maji-Jul. med hvita blommor. Har i början alla bladen hårlika, men sen på torra ställen, där vatnet uttorkat, njur- eller sköldlika.

H:n. Örten är begärlig för ålar och fisk i dammar.

A) — *peucedanifol.* med alla bladen hårlika: håren långa, jämnt gående. V. i åar.

K:ls R. *fluviatilis* Roth. Flor. Germ.

B) — *millefolius* med alla bladen hårlika: håren korta utspärrade (divergent.) V. i dammar. Skäl åtas begärligt af boskapen.

C) — *anomalus* - alla bladen rundaktiga, inga hårlika.

V. på nästan uttorkade ställen, med krypande stjel. K:ls R. *heterophyllus* då den får hårlika blad.

Anm. Alla dessa artförändringar ha blomskäft på sidan af stjelen, enblommiga; hvita kronblad, vid basen gula och lika honungsfsjäll. De öfverste bladen variera hela och 3bladiga.

18 — *hederaceus* (Heder-R.) Bladen rundaktiga, måst helbräddade, 3flikiga: Stjelen krypande. ♀.

V. i diken, vid Halmstää, Ösfjö i Skåne &c. Blr i Jun. Jul. med små vitgula blommor. Bladen äro njurlika, något flikiga. Liknar föregående. Är mindre och utan hårlika blad.

19 — *hyperboreus* (Yfver-R.) Bladen 3flikiga, med aflonga utspärrade flikar: Stjelen trådsinäl, krypande. ♀.

V. i V. Botn, Öfvertorneå, på sidl. ställen. Blr i Jul. med små gula blommor. Liknar föreg. men bladen äro djupare inskurna, 3, 5flikiga. Stjelen smal, resvig.

272 MYOSURUS, *MUSRUMPA*.

- 1 *M. minimus* (Musrumpa) Bladen jämbreda, nästan trinda: Frukten utdragen, lång. $\odot$.
V. vid vågar och åkerrenar. a. Bl:r i Maji, Jun. med bar, enblommig stängel, ganska små kronblad, som vid basen äro ihåliga och hysa honungsvåtska: Anses för Nestlarier af V. LINNÉ. Förenas med Ranunklerna i AFZEL. Obs. och k:ls R. Myosurus, H:n. (k. I. g. I. h. I.) Är liten ört.

273 ADONIS, *ADONIS*.

- 1 *A. vernalis* (Vår-Adonis) har blommor med 12 kronblad och äggrund frukt. γ .
V. på Öland vid Kastlösa. r. Pl:s i Trågårdar för sina vackra gula blommor. Bl:r i Maji, har findelta greniga blad. K:ls Kastlöser Öland.

274 TROLLIUS, *BULLERBLOMSTER, Ångbullar.*

- 1 *T. europæus* (Bullerblomster) har måst till slutne blomkronor: Honungshusen platta, långa som ståndarne. γ .
V. i ångslundar. Bl:r i Jun. med gula nästan klotrunda blommor; Stjelken enkel, enblommig: Bladen 5delta och inskurve. K:ls Ångbullar Skåne. Smörbållar V. Göthl. Ångknappar Smol. Laxblomster Medelpad. Hvalkullor Jämtland, H:n. (k. o. g. I. f. I. h. o. b. I.) Tros vara skadlig för får.
 (A) — med grenig mångblommig stjerk och flerdelta blad. *V. i Lappland.*

275 CALTHA, *KABBELEKA*.

- 1 *C. palustris* (Kabbeleka) Bladen njurlika. γ .
Bl:r i Maji, med gula bl:r: Stjelken mångblommig. Anm. Käll- och bäck-rånmillar lysa ofta vårtid gula deraf.

H:n (k.o. g.i. f.i. h.o. b.i.) Är en ofund föda för kreaturen. *Blomknopparne* (outspruckne) inlagde i åttika och salt kunna åtas som Kapris. *Blomsaften* kokad med Alun gifver gult bläck.

276 HELLEBORUS, *HELLEBOR*, *Prustrot*.

- 1 *H. niger* (Svart-Prustrot) har 2blommig, nästan bar stängel: Bladen greniga (bladskafen 2delte med ett blad midt i, och flere sidvis sittande, (*pedata*.) 4. ✕.

Bl:r i Apr. Maji, med vackra hvita blommor. Roten är svarttagtig.

M:n. Ap. ROTEN fårsk, är skarp och farlig, torr purgerar och drifver *menses*. *Rotgrenarne* äro brukligaste. Ber. hjelpa dem som mist förståndet. Br:s hållst i extract. Pulfver af den gör nysning: utvärtes renar det får. För utslagne hufvudsår tvättas med decocten. At rena får och fistlar hos hästar sättes en bit af roten i fistelhålet.

- 2 — *viridis* (Grön-H.) Dets stielk är bladfull och mångblommig. Bladen fingerlikt delta (*digitata*.) 4. ✕.

Bl:r i Maji. med gröna blommor.

H:n. (b.i.) Är giftig.

- 3 — *trifolius* (Trebladig-Pr.) Stielken enblommig: Bladen 3bladige. 4. r. Fl. Sc. E. 2. 702.

Blommorne äro stora som *Trientalis*, och hvitagtige.

277 SEMPERVIVUM, *SEMPERVIV*, *Taklök*.

- 1 *S. Tectorum* (Taklök) Bladen tjocka (saftfulla,) i brådden håriga: rottelningarne utstående (*patent*.) 4. V. på tak. Bl:r i Jul. Aug med rådbruna blommor. Stielken tjock, rak, mångblommig. Ståndarne variera 6, 10, 12. K:ls Huslök Smoland.

M:n. *Saften* med honung br:s mot torskens och til pensel-fast: färska blad kyla, rena och bota brännsår, reformar och liktornar, pålagde.

H:n. (k.o. f.r. h.r. f.o. b.II.) Torftak få deraf båt-tre fåste och bli varaktigare. Kan nyttjas som Portlake.

278 CALLA, KALLA, Måjs.

1. *C. palustris* (Kalla) Bladen hjertlika: Bl.fodret (*spatha*) platt. Bl.fåstet aflongt, med ståndare och pistiller rundt omkring (omhvarandra blandade. 4. V. i kårer vid rinnande vatn. a. Bl:r i Jul. med tunglik hvit *spatha*. K:ls *Missne* V.Botn. *Måjs* Ö.Botn. H:n. (k.or. g.o. f.o. h.o. f.o.) Rötterna beredas under dyr tid til bröd hos Finnar i Öster- och Vesterbotn. Deras beredningsfätt se HOFFB. *Anv. til V. R.* p. 200. Af rötterna kan och ett skönt puder tilredas.

279 ARUM, ARUM.

1. *A. maculatum* (Fläck-Arum) Bladen hjertlika med spetfiga flingar (uddiga som ett spjut) och helbråddade: Blomfåstet utdragit, klubblikt. 4. r. Fl. Sc. 1003.

M:n. *Ap.* ROTEN är slemlöfande och öppnande: Gamle rötter äro mindre skarpa, mjölkaktige och mera födande.

H:n. I Frankrike göres ett godt puder deraf.

10 CLASSEN.

GYNANDRIA, TVÅTYDIGE.

BLOMMORNE i denna Class kännas med 2 ständare (sällan flere,) hvars knappar sitta innom egna hölfor (*cellulæ*,) med kort Pistill (märke nästan utan stift.) De utgöres af en enda *Ordo Naturalis*: ORCHIDÆ. a)

Anm. BLOMKRONAN är på desse flerbladig och består måst af 6 olikformige kronblad, af hvilka de 2:ne inre äro hopväxte, liksom i en hjälm (*galea*) och det nederste utdragit, såsom i en läpp (*labium*.) På detta är merendels honungshuset fäst. Hos några äro kronbladen mer hopväxte, så at blott 2 til 3 äro åtskilda. *Honungshuset* är ibland utdragit baktil liksom i en sporre eller horn, ibland utgör det en urgröpning i läppen. *Fröhuset* är under blomman (på en del vridit, så at de delar, som pläga vetta upåt, äro nedåt vända.) *Örtbladen* omgifva stjelen (*vaginantia*,) och rötterna äro köttaktige, runda eller greniga, sitta merendels knippevis,

M: n RÖTTERNE äro stärkande och födande: tros hyfsa någon retande kraft in *Venerem* och desto mer, ju mera de ha en frän lukt. De kunna tjena i sjukdomar där stärkande medel behövas; äfven där huden invärtes är afskafven, såsom i Rödrot, Blåsans och uringångarnes sårnader. De göras då til ett gelée, som fås af rötterna, sedan rothinnorne blifvit i hett vatn upmjukade och afdragne och de torkade, pulfveriserade samt lagde i kallt vatn, hvilket snart förvandlas til gelée och brukas.

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

280 ORCHIS, *Honungshuset* med en hornlik sporre på baksidan af *Blomkronans* läpp.

281 SATYRIUM, *Honungshuset* upblåst, (korrt) nästan åknöligt (*scrotiforme*.)

Anm. Har en knöllik sporre, som upkommer vid läppens

a) De öfriga Växter, som förr varit räknade til *Gynandria* LINN. föras nu til de Classer, hvarest de efter knapparnes antal kunna sökas.

pens basis, och utskjuter bakom blomman, som på Orchis. Förenas dermed af en del Örtkännare.

- 282 OPHRYS, *Honungshuset* något kölförmigt (subcarinatum,) utan sporre.
- 283 SERAPIAS, *Honungshuset* kupigt, *Blomkronans* läpp åggrund.
- 234 CYPRIPIEDUM, *Honungsh.* vidt (upblåst,) ihåligt.
PINGVICULA se *Diandria, igynia.*

10 *Cl. GYNANDRIA, TVÅTTIDIGE.*

I Ord. MONOGYNIA, ENQVINNADE.

280 ORCHIS, ORKIS, *Txne.*

* *Med enkla och odelta rötter (bulbis indivisis.)*

- 1 O. *bifolia* (Hvit-Orkis) har utstående kronblad, lång sporre: Låppen lansförmig och helbräddad. 2. V. i ångar. Blr i Jul. med hvita blommor, som nattetid ha behaglig lukt. Stjelen rak med 2:ne ovala blad, litet från roten: Sporren, ganska lång, sylfrik. M:n. Roten är födande, tjenlig i sjukdomar til geleaktiga soppor.
H:n. (k. r. g. r. h. o. b. or.) Roten gifves i Dahlsland åt tjurar at göra dem muntre. K:ls *Ståndpers* Dahl.
Anm. Alla Orchides ha gemenligen 2:ne rötter; den ena är mörk och svampaktig, samt oduglig, qvarlämnad sedan föregående året: Den andra är hvitaktig och fylig, frambringande detta årets ört; är ock den som egenteligen bör nyttjas til läkemedel.
- 2 — *Morio* (Mor-Or.) Kronbladen trubbiga och hopfåsta (conniventia:) Låppen 4klufven, på sidorna inånnaggad: Sporren trubbig. 2.
V. på skuggrika ställen Öland. &c. r. Blr i Maji, Jun. med purpurroda blommor. Blomlåppen är 3-flikig och den mellersta fliken urnupen.
H:n. (k. r. g. r. h. o.)

- 3 — *mascula* (Man-Orkis) de bakre kronbladen
tilbakaböjde och något spetsiga, Blomlåppen 4-
flikig, smånaggad: Sporren trubbig. 4.
V. på Gothland. &c. r. Bl:r i Jun. Jul. med pur-
purroda blommor. Liknar aldeles föregående; men
har mycket större stielk och blomspira: ej alla kron-
bladen hopfåsta, utan 2:ne längre och tilbakaböjda:
Låppens mellersta flik är tuklufven och längre än de
andre flikarna.
M:n. Ap. ROTEN k:ls Saleb.
- 4 — *pyramidalis* (Tott-Or.) Kronbladen aflonga:
Blomlåppen 3klufven med lika stora helbrädda-
de flikar: Sporren lång. 4.
V. på Gothland, Öland. r. Bl:r i Jul. med purpur-
roda blommor och röda blomskårm långa som frukten:
Blommorne sitta tätt tilhopa nästan som ett blomhuf-
vud: Kronbladen 2:ne utstående, 3 hopfåsta: Låppen
3klufven, med 2:ne taggar vid basen (bicorne:) Stjel-
ken ledsfull med 5 à 6 lansetlika blad.
- 5 — *ustulata* (Krutbrännare-Or.) Kronbladen åtskilda:
Låppen 4flikig, prickig: Sporren korrt, trubbig. 4.
V. på Gothland, Öland. Bl:r i Jun. Har ljusrödt
blomax med svartbrun spets: Låppen 3klufven, mel-
lersta fliken 2delt och sträf med röda prickar.
- 6 — *militaris* (Riddare-Or.) Kronbladen hoplö-
pande (confluentia:) Blomlåppen 5flikig och sträf
(af prickar:) Sporren trubbig. 4.
V. i lundar, Gothl. Öland. Bl:r i Jun. med röd-
spräcklota blommor. Låppen 3klufven, mellersta de-
len utdragen, 3flikig och prickig, med skarpa prickar.
Bladen aflonga eller bredt lansetlika: är större än
de föregående. K:ls Johannis nycklar Gothland.
- 7 — *pallens* (Blek-Or.) Kronbladen utstående: Låp-
pen 3flikig, helbräddad: Sporren trubbig. 4.
V. i skogar. r. Fl. Sc. Bl:r i Maji med hvita bl:r
och gulaktig läpp. Liknar Orch. sambucina.

**** Med delta och handlika rötter** (bulbis palmatis.)

- 8 — *latifolia* (Bred-Orkis) har råt, något delad rot: Blomlappen är 3flikig, med nedböjda, naggade sidor: Sporren konisk: Blomskärmen längre än blomman. 4.

V. på våta ångar. Bl:r i Maji, Jun. med rött blomax. De 2 bakre kronbladen äro utstående och tillbakaböjda: Dess rötter råta, något delta i 2, 3 fingrar, Stjelken pipig, bladfull: Bladen mörkgröna, något fläckiga och bredare än på *Orch. maculata*, hvilken den liknar. H:n. (k. i. h. o.)

- 9 — *maculata* (Fläck-Or.) Rötterna fingerlika (likom på en hand:) Blomlappen platt, 3flikig: Sporren kortare än frukten: De bakre kronbladen uprättstående. 4.

V. på ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med röda, fläckige blommor. Bladen blåaktiga, mycket fläckiga. Har merendels 3:ne rötter: nämligen förflutne års, närvarande och en liten för tillkommande. Varierar med lång stjeln och smala nästan jämbreda blad.

K:ls J. *Mariae* hand Roslag. J. *Mariae* Nycklar Smol. J. *Mariae* räck Dahl. &c.

H:n. (k. o. i. g. i. f. i. h. o. f. o.)

- 10 — *mixta* (Flåder-Or.) Rötterna fingerlikt delta: Blomlappen 3flikig, på sidorna fågad: Sporren konisk; de yttre kronbladen tillbakaböjda. 4.

V. på sidlåndta ställen. r. Bl:r i Maji, Jun. med gula bl:r, varierar med röda. Liknar *O. latifolia* men har kortare stjeln, blekare blad, och blommor utan fläckar, blomskärmen måst långa som blommorne. De 2 bakre kronbladen äro aldeles tillbakaböjda.

H:n som förra. K:ls *O. sambucina* LINN. Fl. Sv.

- 11 — *incarnata* med purpurröda och något fläckiga bl:r. Bladen tunglika. Har sällan öfver 7, 8 bl:r i axel.

- 11 — *conopsea* (Steckel-Or.) Rötterna fingerlikt delta, Blomlappen 3flikig, små-naggad: Sporren lång

lång och smal (är längre än frukten.) De 2 bakre kronbladen äro utstående och örtbladen jämbreda. 4.

V. på bergiga ställen. a. Bl.r i Jun. Jul. med purpurfärgade eller något violetta blommor, som sitta tätt i ett aflongt ax.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o.)

A) — *odoratissima* med korrt tilbakaböjd sporre. V. vid bergsrötter. r. Bl.r i Jun. Jul. med en söt lukt. Liknar föregående, är mycket mindre, med kortare sporre; rötterna dela sig i långa fibrösa trådar. Har blifvit ansedd för särskild art; men mig tyckes den endast vara en artförändring af föregående.

281 SATYRIUM, SATIR-ÖRT.

1 *S. viride* (Grön-Satirört) Dets rötter äro fingerlikt delta: Bladen aflonga (något rundagtiga:) Kronbladen hopfåsta: Blomlappen jämbred, 3flikig, den mellersta fliken liten (obsoleta.) 4.

V. i skogsångar. Bl.r i Jun. Jul. med grönaktiga blommor. K:ls *Orchis viridis* THUNB. Mus. Nat. Ups.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o.)

A) — med aflonga något spetfiga blad. r. n.

2 — *nigrum* (Brun-S.) Rötterne fingerlikt delta: Bladen smala, jämbreda: Blommorne vidöpnade med hel låpp. 4.

V. på ångar, Jämtl. a. Har svartbruna, vålluktande bl.r, som sitta nästan i klotrundt ax eller bl.hufvud.

H:n. Blommorna fästa violet färg på bränvin. K:ls *Brunkulla* Jämtl. *Jalousie* Sweitz. *Orch. nigra* THUNB.

3 — *albidum* (Hvit-S.) Rötterne hopknippade (fasciculatæ:) Bladen lansetlika: Blomlappen 3flikig, spetfig, mellersta fliken trubbig. 4.

V. i Skåne &c. r. Bl.r i Jul. med hvita blommor. Blomaxet aflongt: De nedersta örtbladen äro rundagtiga och aflonga: de öfversta lansetlika.

- 4 — *repens* (Fläckig-Satirört) Rötterne fibrösa: Rotbladen åggrunda: Blommorne sitta på en sida af axet. 4.

V. i gamla skogar. Bl:r i Julii, August. med hvita blommor och fläckige blad, nästan rutiga: Dets blad sitta måst alla vid roten och äro ovala, eller bredt lanfettlika. Stjeln och blommor håriga.

282 OPHRYS, OFRIS.

* Med greniga rötter (bulbis ramosis.)

- 1 O. *Nidus avis* (Fogel-Ofris) Rötterne fibrösa, sittande knippevis: Stjeln ledfull, utan blad: Blomlappen 2klufven. 4.

V. i lundar. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor långt blomax. Dets stjeln omgifves med små flidor (vaginatus.) H:n okänd.

- 2 — *corallorrhiza* (Korall-Of.) Rötterne greniga, hit och dit böjda (koralllike.) Stjeln ledfull utan blad: Blomlappen 3klufven. 4.

V. i skugga på våta ställen. Bl:r i Maji, Jun. med gula blommor. Har bar stjeln som föreg. Är mindre.

- 3 — *ovata* (Stor-Of.) Rötterne trådaktiga: Stjeln hårig, 2bladig: Bladen ovala: Blomlappen jämbred, i spetsen 2klufven. 4.

V. på sidlåndta skogsångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med gulgröna blommor och 2:ne breda, långgrunda blad: Är större än de öfrige i släktet.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o.)

- 4 — *cordata* (Hjert-Of.) Rötterne fibrösa: Stjeln 2bladig: Bladen hjertlika: Blomlappen 2klufven spetfig, med en tand på bägge sidor vid basis. 4.

V. i skogsmosar. Bl:r i Jun. Jul. med gulaktige blommor. Liknar föregående, men är mycket mindre Dets blad och stjeln äro glatta, utan hår.

H:n. (k. i. f. o. h. o.)

*** Med runda rötter (bulbis rotundis.)*

- 5 — *Læselii* (*Læselii*-Of.) Rötterne rundaktige: Stjelken bar (med 2:ne blad vid roten,) uptil 3-kantig: Blomlappen åggrund. 4.

V. på *sumpiga ångar. r. Liknar O. paludosa med gula blommor, men har dem dubbelt större och endast vid pafs 5 à 8 på hvar stängel. Bladen äro lansetlika, slutande sig i bladskaft. Rötterna äro flere; den ena öfver den andra. (concatenatæ.) a)*

- 6 — *monophyllos* (*Enblads*-Of.) Roten rund: Stjelken bar med ett ovalt blad. 4.

V. i *skuggrika kärr. r. Bl:r i Jul. med grøngula blommor, sittande på fina, hårlika blomskaft.*

- A) — med 2:ne blad. V. i *feta Ahlkärr såsom vid Sättra, Vestmanl. &c. r. K:ls Ophr. latifolia LINN. Fl. Sv. Det ena bladet är stort, åggrundt, det andra hälften mindre, nästan aflongt.*

- 7 — *paludosa* (*Kärr*-Of.) Rötterne rundaktige: Stjelken måst bar, 5kantig: Bladen åggrunda: mot spetsen stråfva: Blomlappen hel. 4.

V. i *kärr. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor.*

Anm. Har små blommor som *Ophr. monophyllas*, och rötter som *O. Læselii*. Bladen sitta 3 à 4 spadlika (obovata) vid roten. K:ls *Malaxis paludosa*.

V. A. H. 1789.

- 8 — *Monorchis* (*Klot*-Of.) Roten klotrund: Stjelken bar: Blomlappen 3flikig, (med i korfs sittande flikar.) 4.

V. på *sidländta ångar. Bl:r i Jun. med gulgrøna blommor. Bladen äro merendels 2:ne lansetlika.*

K:ls *Honingsblomma* Roslag. *Dåsmansknopp* Gothl. H:n. (k. r. g. r. f. r. h. o. b. r.)

Anm. Denna och de 2 följ. har rötter som *Orchis* af underdeln. *

a) Denna och de 2 följ. hafva hjertlikt och concavt honningshus samt egit utfeende, och hänföras därför til *Malaxis* släktet, se V. A. H. 1789, p. 127.

- 9 — *alpina* (Fjäll-Ofris) Roten åggrund: Stjelken bar: Bladen fylлика: Blomlåppen hel, trubbig, med en tand på bågge fidor. 4.

V. i Lule Lappmark. r. Blommorne gulgröna, bladen smala: upkomma flere ur en gemensam stida (vagina:) Är minst i släktet.

- 10 — *Myodes* (Flug-Of.) Rötterne rundagtige: Stjelken bladig: Blomlåppen aflong, 4flikig med 2:ne utdragne lanfettlika flikar. 4.

V. på sidlåndta ångar. r. Bl:r i Jun. med svartbruna och blåslåckiga blommor, som nästan likna flugor, sittande på stjelken. Kils Oph. injektifera *myodes* Fl. Sv. LINN.

283 SERAPIAS, *SERAPIS*, *Zymbel*.

- 1 *S. latifolia* (Bred-Serapis) Rötterna fibrösa: Bladen åggrunda, omfattande stjelken: Blommorne nedåt hängande. 4.

V. på ångsbackar. r. Bl:r i Jul. med purpurroda blommor. De nederste bladen äro måst runda: de öfverste lanfettlika, blomaxet långt, blomrikt.

Kils Serap. Helleborine LINN. Fl. Sv.

H:n. (k. o. l. g. r. h. o. b. i.)

- 2 — *longifolia* (Lång-S.) Rötterna fibrösa: Bladen sverdslika utan skaft: Blommorne hängande (penduli) med trubbig, fällad låpp. 4.

V. på ångsbackar. r. Bl:r i Jul. med hvita blommor. De öfverste bladen äro smala, nästan jämbreda, de nederste lanfettlika.

Kils *S. Helleborine* β. Fl. Sv. *Zymbel* Dahl.

- 3 — *ensifolia* (Sverd-S.) Rötterne fibrösa: Bladen sverdslika, sitta på 2:ne fidor (disticha.) Blommorne uprättstående: Blomlåppen trubbig, kortare än kronbladen. 4.

V. i skogsångar. r. Bl:r i Jun. med hvita blommor, kor.

korta blomskärm: Honungshuset med uphöjda linier. Blomlappen är merendels hjertlik och spetfig.

K:ls *S. grandiflora* S. V. Har få, men itora bl:r.

A) — *lancifolia* Fl. Sc. med breda-lansetlika blad: blomskärm. nästan långa som frukten. Har ån blifvit förenad, ån åtskild från *S. ensifolia*. K:ls *S. Lonsophyllum* LINN. Suppl. Plant. p. 405. *S. grandiflora* S. V.

4 — *rubra* (Röd-Serapis) Rötterne fibrösa: Bladen sverdslika: Blommorne uprättstående: Lappen spetfig. 4.

V. på skogsångar. r. s. Bl:r i Jul. med stora purpurroda blommor. Bladen äro långsmala, måst lansetlika. Liknar ganska mycket *Serapias ensifolia*; men skiljer sig derifrån med långa smala örtblad, få bl:r, omkring 6, 9, blomskärmen åggrunda, längre ån frukten: Kronbladen, de 3 yttre långa lansetlika, de 2 inre breda, korta; läppen spetfig, längre.

Anm. Hela detta släktet varierar ganska mycket, så at species svåriligen urskiljas efter bladens figur.

284 CYPRIPIEDUM, TOFFELBLOMMA.

1 *C. Calceolus* (Gul-Toffelblomma) Rötterne fibrösa: Stjelkbladen breda-lansetlika. 4.

V. i skugga. r. Bl:r i början af Jun. Har 4 lansetlika kronblad: Läppen gul, upblåst. Bladen stora som på *Serap. latifolia*: Stjelken rak, trind.

K:ls Guckuskor Roslag. Ormskalle Gothl. &c.

Anm. Blommans figur går något ifrån de öfriga Orchideæ. Det nedre kronbladet är vidt, urholkat nästan i form af en sko.

H:n. (k. o. g. r. h. o.)

2 — *bulbosum* (Röd-T.) Roten måst rund: Stjelken enblommig, bar, med ett åggrundt blad vid roten. 4.

V. vid Kemi. r. Bl:r i Maji, med 5bladig, purpurrodt blomkrona. H:n okänd.

11 CLASSEN.

DIDYNAMIA, TVÅVÅLDIGE.

Denna Clafs käns med 4 ståndare, af hvilka 2 äro längre, 2 kortare: Blomkronan enbladig, merendels gapande, likfom 2läppig. Ordningarne tagas här, ej af pistillen, som alltid är en, utan af frukten, som dels är bar (femin. nuda,) dels inom fröhus (capsula.) Naturliga ordningar äro: *VERTICILLATÆ*, hvars blommor sitta i krans omkring stjelen. *Stjelen* merendels 4kantig med motstående blad och grenar (brachiati.) Alla dessa ha en stark, oftast behaglig lukt.

M:n. Deras kraft består måst i blad och blommor: äro resolverande, drifvande och nerfstyrkande. Ingen är giftig. *PERSONATÆ* hafva merendels en gapande blomkrona: tåkta frön (angiospermia,) och ofta med tillsluten pipöppning och utstående läppar: en del äga en våmjaktig lukt och äro af misstänkt egenkap, några aldeles giftiga: såsom *Antirrhin. Linaria, Pedicularis palustris* &c.

Anm. Alla i denna Clafs äro tvåkönade (ingen sam- eller tvåbyggare.) Hos somliga fela halfva antalet af ståndare, men de kännas lätt af utseendet och fröredningens öfriga delar. De underdelas i

I Ord. *GYMNOSPERMIA*,

MED NAKNA FRÖN.

* *Blomfodret nästan skulfvit* (cal. sub-5fido.)

- 285 *TEUCRIUM*, Blomkronans öfre läpp 2delt (nästan ingen.) Är klufven för ståndarnes skuld: Utan bl. skärm.
 286 *AJUGA*, Blomkronans öfre läpp urnupen (kortare än ståndarne.) Blomningen axlik, med stora blomskärm.
 287 *GLECOMA*, Ståndarnes knappar sitta parvis i kors. Dess blomning på en sida af stjelen, som merendels är nedliggande; utan bl. skärm, öfre läppen 2klufven.
 288 *LAVANDULA*, Blomkronan vidöpen: Ståndarne inom pi-

pipen. Nedre läppen tyckes här vara den öfre. (resupinat.) Blomningen axlik, med skärm: Blomfodret äggrundt, smätandat.

289 HYSSOPUS, *Blomkronan* med 2 läppar, af hvilka den nedres mellersta flik är naggad. Ståndarne åtskilda, råta. *Blomskårmen lanfjetlika.*

290 BETONICA, *Blfodr.* uddigt, basom med borst spetsigt. *Bl.kronans* öfre läpp något platt och upstigande: *Pipen* trind: Ståndarne vid pass af pipens längd.

291 STACHYS, *Bl.kronans* nedre läpp, med nedböjda flikar (på bägge sidor:) Ståndarne (efter blomningen) lutande åt sidorna. *Blomskårmen* något stora bladlika.

292 LAMIUM, *Bl.kronans* nedre läpp på bägge sidor med en smal tand? öfre läppen hvalflik, hel.

293 GALEOPSIS, *Bl.kronans* nedre läpp med 2 uphöjde tänder, ofvanpå (ej i brådden:) Öfre läppen något naggad, hvalflik.

294 MARRUBIUM, *Blfodret* med 10 strimor. *Bl.kronans* öfre läpp råt, 2klufven.

295 BALLOTA, *Blfodret* med 10 strimor. *Bl.kronans* öfre läpp urhålkad (hvalflik.)

296 LEONURUS, *Bl.kronans* öfre läpp hel: Ståndarnes knappar märkte med glänsande punkter.

297 NEPETA, *Bl.kronans* nedre läpp naggad (crenata:) öppningens sidokant nedböjd: stånd. tätt ihopsittande.

298 MENTHA, *Bl.kronans* bräm 4klufvit: flikarne nästan lika stora: Ståndarne åtskilda, råta. *Utan bl.skärm.*

299 SATUREJA, *Blomkronans* läppar nästan likstora: Ståndarne ifrån hvarandra skilda. *Med små-lanfjetlika blomskärm.*

300 VERBENA, *Bl.kronan* med nästan likstora flikar, trattlik. Ståndarne 2, 4, merendels likstora.

301 LYCOPUS, *Bl.kronan* med 4 flikar, hvaraf den ena är urnupen. Ståndarne 2, åtskilda.

** *Blomfodret* 2klufvit, med 2:ne större inskärningar.

302 SCUTELLARIA, *Blfodr.* med helbräddad öppning och, efter blomningen, med lock tilllutet. *Skärm. stora.*

- 303 THYMUS, *Blomfodret* nästan 5uddigt: des öfver öppning med mjuka hår tillsluten: *Bl. skärm* små, lansetlika.
- 304 PRUNELLA, *Stånd.* 2klufne (likom en gaffel,) med knapp på ena spetsen. *Stift.* 2klufv. *Bl. skärm.* breda.
- 305 DRACOCEPHALUM, *Bl. kronans* öppning (faux) upblåst: des öfver läpp hvalflik. *Bl. skärm.* något stora.
- 306 SALVIA, *Ståndarne* 2, fåsta (med strångar) på 2:ne andre ofruktsamme: *Bl. fodrets* öfver läpp hoptryckt, den nedre 2tandad. *Skärm* och *bl. r* nästan som föreg.
- 307 ORIGANUM, *Blomningen* kottelik: *Bl. skärmen* omfatta blommorna, (ofta i 4kantigt ax.)
- 308 CLINOPODIUM, *Bl. skärmen* mångtrådiga, fitta såsom ett svepe under blomkranzen.
- 309 OCYUM, *Bl. fodrets* öfver läpp rund, den nedre 4klufven. *Bl. kron.* vidöpen: *Läppen* 4klufv. *Ståndarnes* 2:ne strångar ha vid basen utflukt (processus.)
- 310 MELISSA, *Bl. fodret* kantigt, tort (scarios.) med öfver läppen upstående (adscendens.)

2Ord. ANGIOSPERMIA, MED TÄCKTA FRÖN.

* *Blomfodret* 2- och 4-klufvit.

- 311 OROBANCHE, *Blomfodret* 2klufvit: *Blomkronans* bräm med 4, nästan lika stora flikar: *Fröhus* af 1 rum, 2 skal: 1 glandel under fröämnet.
- 312 LATHRÆA, *Bl. fodr.* 4klufv. *Bl. kron.* gapande (2läppig:) *Fröhus* af 1 rum med glandel under fröämnet.
- 313 BARTSIA, *Bl. fodret* 4klufvit, med flikar i spetsen urnupne: *Bl. kronans* öfver läpp lång. *Fröhus* af 2 rum.
- 314 RHINANTHUS. *Bl. fodret* 4klufvit, upblåst: *Fröhuset* hoptryckt (platt,) trybbigt, af 2 rum.
- 315 EUPHRASIA, *Bl. fodr.* 4klufv. De korta stånd:s-knappar med taggar på ena sidan. *Fröhus* aflongt, af 2 rum.
- 316 MELAMPYRUM, *Bl. kronans* öfver läpp hoptryckt med tillbakaböjd och fällad kant: *Fröhus* af 2 rum: *Frön* 2 knölige.

** *Blomfodret* 5klufvit.

- 317 SCROPHULARIA, *Blomkronan* vidöpen, måst klotrund: *Fröhus* af 2 rum.

- 318 *ANTIRRHINUM*, *Bl.fodret* 5delt: *Bl.kron.* gapan-
de, nedtil med utstående sporre til honungshus.
- 319 *PEDICULARIS*, *Bl.kronans* öfre läpp hoptryckt:
Fröhus. sneda af 2 rum: *Frön* beklådda med hinna.
- 320 *DIGITALIS*, *Bl.kronan* upblåst, nästan kläcklik, 5-
flikig: *Fröhus.* äggrunda, af 2 rum.
- 321 *GRATIOLA*, *Bl.kronan* 4flikig: *Fröhus* af 2 rum:
Ståndarne 4: 2:ne ofruktsamme. *Bl.fodret* 7bladigt
(med 2 yttre utstående blad.)
- 322 *LINNÆA*, *Bl.fodret* dubbelt: det öfre eller *blom-*
mans, 5delt; det nedre eller *fruktens*, 2delt: *Bl.*
kronan kläcklik: *Frukten* ett saftlöst bär af 3 rum.
- 323 *LIMOSELLA*, *Bl.fodret* och *Bl.kronan* kläcklik,
med 5 lika stora flikar: *Ståndarne* stå partals tätt
ihop: *Fröhus* af 1 rum, 2 skal.

II *Cl. DIDYNAMIA, Tvåvåldige.*

I *Ord. GYMNOSPERMIA,* *MED NAKNA FRÖN.*

285 *TEVCRIMUM, GAMANDER.*

- 1 *T. Scordium* (Gamander) har grenig utbredd
stjeln, aflonga blad, utan bladskäft, i bråden få-
gade: Blommorne sitta parvis (gemini) i blad-
vecket, med blomskäft. ☉.
- V. på *sidländta* ångar, Öland &c. r. *Bl:r* i *Jul.*
med *hvitgula* *blommor.* *Bladens* *insägningar* *äro* *rät-*
vinkliga: Örten är besk, med *hvitlöks* smak blandad.
M:n. *Ap.* ÖRTEN står emot råta. Br:s mot kallbrand.
H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o. f.o.) — fätter en elak lök-
smak på mjölk om kor få äta den.

286 *AJUGA, KRUKÖRT, Kåringkruka.*

- 1 *A. pyramidalis* (Krukört) har pyramidisk, 4kan-
tig växt, med större blad vid roten. ♀.

V. på hårdvalls ångar. a. Blr i Maji, Jul. med blå, stundom hvita blommor. Är lågväxt.
H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. b. i.)

287 GLECOMA, JORDREF.

- 1 G. *hederacea* (Jordref) Bladen njurlika, naggade. 2.
V. vid gårdestgårdar &c. a. Blr i Maji, Jun. med blå blommor, växer i början kort, men får frampå sommaren lång, revig och jordäliggande stjälk. Har stark lukt.

M:n. Ap. *Hedera terrestris*. ÖRTEN är resolverande och såriläkande. Ger godt bröstthé.

H:n (k. o. g. o. f. i. h. i. f. o. b. i.) I Ängland lägges Örtan i drickesfat at ikaffa klart och smakligt dricka. På ångar tros den utmagra jorden, och förqvåfva närstående växter.

288 LAVANDULA, LAVENDEL.

- 1 L. *Spica* (Lavendel) Dess blomax äro bara, uptil likfom afbrutne: Bladen smala, lansetlika, med nedböjd kant. 2.

Pl:s i trädgårdar för sin behagliga lukt skuld.

M:n. Ap. BLOMMORNA gifva genom distillation med Franskt brännvin luktvatn (eau de lavande) som bris vid dåningar &c. Örtan är stärkande och resolverande. Uti torrvarck, ledbrytningar och förslamning smörjes med spikolja, som är gjord af Terpentinolja med litet Lavendel-spiritus, destillerade tillsammans.

Pl:s genom fördelande af gamla stånd bättre än genom frön. Lavendel-blommorne affkåras så snart Bl. kronorne börja öppna sig, i torr väder.

289 HYSSOPUS, ISOP.

- 1 H. *officinalis* (Isop) Dess blommor vetta åt en sida af axet: Bladen äro lansetlika. 2. ✕.

Blr i Jul. Varier. med röda och hvita, måst blå blr.

M:n.

M:n. *Ap.* ÖRTEN berömmes i bröstsjukdomar til thé.
 H:n. (b. II.) Pl:s dels med frö i god trågårdsgjord.
 Plantorne utfattas årsgamla, vid sidogångar, dels genom delande af buskar, hvarigenom små vackra häckar snart erhållas. Desse afskåras årligen i Julii eller Augusti, efter behof.

290 *BETONICA, BETONIKA.*

- 1 *B. officinalis* (Betonika) Blommaxet är uptil likfom afbrutit: Blomkronans nedre låpp flikig, och den mellerste fliken urnupen. 4.

V. i Skåne. r. Bl:r i Jun. Aug. med rödbruna bkr och hvit pip. Bladen stråfhåriga: rotbladen med skäft, stjälkbladen utan: alla aflonga och sågade.

H:n. (k. o. g. o. f. I. h. o. b. II.)

M:n. Dets bruk är afslagt, färsk gör yrhet, och dammet vid dets stötning, nysande.

291 *STACHYS, KNYTLER.*

- 1 *S. sylvatica* (Skogs-Knytlér) Bladen hjertlika, med skäft: Blommorne i krans. 4.

V. vid bergsrötter &c. a. Bl:r i Jun. Aug. med rödspräckta blommor, 6 i hvar krans. Blad och stjälk håriga. Har stinkande lukt.

K:l:s Stinknåfsla Nerike.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. o. f. I. rot. b. I.) Örtén färgar gult.

- 2 — *alpina* (Berg-Kn.) Bladens infågningar åro uptil hinnaktige (apice cartilagineæ:) Blommorne många (omkring 12) i hvar krans: Blomkronans nedre låpp platt (utan nedböjde fidor.) 4.

V. i Skåne &c. r. Bl:r i Jul. Aug. Har hårig, något klibbig stjälk: De öfverste bladen åro aflonga, spetfiga, nästan helbräddade, de nederste hjertlika: Blommorne mörkbrune. År stor.

- 3 — *palustris* (Svin-Kn.) Bladen jämbreda, något

lanfettlika utan bladskäft (halft-omfattande stjelen:) Bl:rne äro måst 6 (6-10) i hvar krans. 2. V. på sidlåndta ställen. a. Bl:r i Jul. Aug. med purpurroda och fläckiga blommor.

H:n. (k.o. g.o. f.i. h.o. f.ii. rot. b.i.)

- 4 — *arvensis* (Åker-Knyler) Bladen hjertlika, trubbiga, nästan bara (nudiufcula.) Stjelen spenslig: Blommorne 6 i hvar krans: Blomkronan knapt lång som blomfodret. ☉.

V. i åkrar. r. s. Bl:r i Jun.-Aug, med hvita eller ljusblå blomkronor. Har hårig, måst rak stielk: Bladen aflongt-hjertlika, sågade: Ståndarne kortare än blomkronan. K:l's *Glechoma arvensis* Fl. Sv. LINN.

292 LAMIUM, PLISTER.

- 1 *L. amplexicaule* (Åker-Plister) Dets öfverste blad (vid blommorne) omfatta stjelen. ☉.

V. på åkrar &c. a. Bl:r i Maji-Sept. Har purpurroda små bl:r. De öfre bladen äro utan skäft, de nedre med bladskäft: alla trubbiga och rundaktige. Bl. kronan utan sidotänder (2:ne smala flikar vid pipöpn.)

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.i. f.i.)

- 2 — *purpureum* (Röd-P.) Dets blad äro hjertlika, trubbiga och med bladskäft. ☉.

V. i kålgårdar &c. a. Bl:r hela sommaren. Har purpurroda blommor (5 à 6 i hvar blomkrans,) och trubbigt naggade blad.

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.i. f.oi. b.i.) Örten kan nyttjas vårtid bland näsflor til kål. Alla Plister-arter kunna på lika sätt användas.

- 3 — *album* (Nåssel-P.) Bladen hjertlika, spetliga och sågade, alla med bladskäft. 2.

V. vid byar. a. Bl:r i Maji Jun. med hvita blommor (vid pass 20 i hvar krans:) dets blad likna Näsflor. Är större än föregående. K:l's *Blindnäsfla* Dahlsk. *Korfsnåta* V.Göthl. *Plister* Smol. *Pipnäsfla* Dalarne. H:n samma som förra.

- 4 — *Galeobdolon* (Sug-Plister) har 4delt svepe och 6 blommor i hvar krans. 4.

V. i Skåne vid bergsrötter. Bl:r i Jul. med gula blommor: Har hjertlika blad och utseende af föreg. är mindre. I anseende til slågtet föres den än til *Galeopsis*, än til *Lamium*. K:ls *Galeops.* *Galeobdolon* Fl. Sv. LINN. *Lam. Galeobdolon* C. F. HOFFM. Fl. G. Blomkronan utan sidotänder.

293 GALEOPSIS, SUGOR, Dån.

- 1 *G. Ladanium* (Lad-Sugor) Har åtskilda blomkranfar och jämntjocka leder: Blomfodret utan slickande uddar. ☉.

V. på åkrar. Bl:r i Jul. Aug. med purpurroda blommor: förekommer äfven med hvita: är mindre än följande, hvilken den liknar. Varierar med aflongä blad, stora bl:r: med lansetlika blad och små bl:r. H:n. (k. i. g. i. h. o. b. i.)

- 2 — *Tetrahit* (Åker-S.) Dess öfverste blomklasar sitta ihop: Stjelkens leder äro uptil tjocka (upfvålda.) Blomfodret med slickande uddar. ☉.

V. i åkrar. a. Bl:r i Jun., Sept. Varier. med röda och hvita blommor. Bladen aflonga, nästan äggrunda. Hela växten stråfhårig. K:ls *Plister* Upl. *Pipför* Helsingl. Dån V. Botn. *Piptå* Medelpad &c. H:n. (k. o. i. g. i. f. i. h. i. f. i. b. i.)

- A) — *cannabina* (Hamp-Ört) med gula och fläckige blomkronor, (Blomläppens mellersta flik purpurrod.) V. på åkrar. a. Har blad nästan som hampa, något stora blommor.

294 MARRUBIUM, STJELKBORRE.

- 1 *M. vulgare* (Stjelkborre) Bl.fodrets tänder (eller uddar) finala och krökta (uncinati.) 4.

V. vid byar. a. Bl:r i Jul. Aug. med hvita blommor, som utgöra klotrunda kranfar omkring stjelen.

Bladen skrynkliga (rugosa) och hvitludna: Stjelken är stundom täckt af en hvit ull.

K:ls Andorn a. af likhet med följande slågtet.

Min. Ap. ÖRTEN drifver urin och *menfes*: tjenl. för dem, som äro pusliga, plågade af slem och inelfvornas förstoppning. Stärker, stillar långsam spottning af Mercurialier. Bris som thé. H:n. (b. II.)

295 BALLOTA, ANDORN.

- 1 *B. nigra* (Svart-Andorn) Bladen hjertlika, i brådden fågade: Blomfodret med spetslige uddar. 4. V. vid byar på Öland &c. Bl:r i Jun. Jul. med röda blommor. Dets blad hårige, stjelen brunaktig. Har stinkande lukt.

Min. Örtan tjänar invärtes i modersjuka, utvärtes på blinda gyllenådern och körtelsvulster. Bris på Gothland i boskaps sjukdomar.

H:n. Åtes ej af boskapen.

- 2 — *alba* (Hvit-A.) Bladen hjertlika, fågade: Bl. fodret trubbigt (med liksom af hugne spetsar.) 4. V. vid byar i Skåne. r. Bl:r i Jul. Aug. med hvita blommor och gråaktig stjeln. Denne, äfven som föregående, ha bl:rna vettande åt en sida (secundi.)

296 LEONURUS, LENDORN, Lejonsvans.

- 1 *L. Cardiaca* (Lendorn) Dets öfversta blad treflikiga och lansetlika. D.

V. vid byar. a. Bl:r i Jun. - Aug. Har rödaktige blommor och nedtil mångdelta, flikiga blad.

K:ls Åskenåta V. Göthl. Bonåfsla Ö. Göthl. &c.

H:n (k. 01. g. 1. f. 1. h. 1. f. 0. b. II.)

297 NEPETA, NÅFTA, Kattmynta.

- 1 *N. Cataria* (Nåfta) Bladen hjertlika, med bladskåft, i brådden groft-fågade. 4.

V.

V. på torra ställen vid byar. Bl:r i Jul. med hvita blommor: Blommorne sitta i toppen, på stjälken liksom ax eller tåta blomklafor, med små skäft.

M:n. Örten resolverar och drifver svett. Br:s som thé mot bleksöt hos könet (chlorosis.)

H:n. (k.o. g.o. f.i. h.o. f.o. b.ii.) Örtens lukt behagar kattor.

298 MENTHA, *MENTA*.

- 1 *M. crispa* (Krus-Mynta) Blommorna sitta i toppen: Bladen äro hjertlika, krufade och i brådden tandade, utan bladskäft: Ståndarne lika långa med blomkronan. 4. ✕.

Bl:r i Jun. Har rödletta blommor, stark campherlukt, såsom ock hela detta släktet.

M:n. Ap. BLADEN resolvera, stärka magen och drifva våder. Berömmas mot upkastning och magkrämpor, in- och utvärtes. Hos könet at fördela mjölkens löppning i bröstet: äfven drifver reningen. Drickes som thé och utvärtes pålägges den blött i varmt vin, dricka eller åttika.

- 2 — *sylvestris* (Skogs-M.) Blomaxen cylindriska: Bladen utan skäft, aflonga, hvitludna, i brådden fågade: Ståndarne längre än blomkronan. 4.

V. på våta ställen. r. ✕.

- A) — med nästan gröna blad och ståndare knapt längre än blomkronan. V. i skåren vid Västervik. r.

- B) — med hvitludna, nästan lansetlika blad. ✕.

- 3 — *viridis* (Grön-M.) Blomaxen aflonga (småla:) Bladen lansetlika bara, i brådden fågade och utan skäft: Ståndarne längre än blomkronan. 4. ✕. Pl:s ofta i Trågårdar under namn af *Mentha piperita* (Peppar-mynta) och brukas i dess ställe på Ap. Liknar föregående, i synnerhet variet. B) men har gröna blad utan ludd, och smalare blomax.

- 4 — *aquatica* (Vatn-Mynta) Blommorne sitta i toppen (capitati:) Bladen ågglika, fågade och med bladskäft: Ståndarne längre än blomkronan. $\mathcal{U}$.
V. vid insjö- och åbråddar. Bl:r i Jul. Aug. med blåaktige blommor och glatta örtblad. Har skön lukt. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. o.)
- A) — med ståndare knapt längre än blomkronan. *Ann. Beskrifn. S. V. kommer nära intil Menth. Piperita.*
- B) — med något håriga blad, i brådden trubbigt fågade. r.
- C) — *hirsuta* S. V. med mycket håriga blad, måst hvasfågade, och ofta utan skäft. Ståndarne längre än blomkronan. $\mathcal{U}$. *V. på våta ställen. r. År större och mer hårig än föregående, men kan ej skiljas med såkra kännetekn derifrån. Se AFZEL. Obs. p. 29.*
- 5 — *arvensis* (Hors-M.) Blommorne i krans omkring stjälken: Bladen åggrunda, fågade och spetfiga: Ståndarne lika långa med blomkronan. $\mathcal{U}$.
*V. på fidl. ångsmark. a. Bl:r i Jul. Aug. med ljusblå blommor. Liknar föregående, men har blommor som sitta i krans nedpå stjälken (verticilli laterales:) Bladens figur varierar åggrund, aflong &c. åfven med kortare och längre ståndare: luktar vål. M:n gemensam med de öfrige i slågtet. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i. b. ii.) Om kor få något mycket åta af *Mentha*, begynna de i hast sina utaf, mjölken minskas och blir ej vidare tjenlig til ostgörning. Gadd.*
- A) — med aflonga, hårige blad och ståndare längre än blomkronan.
- B) — *gentilis* S. V. med kortare ståndare än blomkronan. $\mathcal{U}$. r. *Anses för särskild art. Mig åter tyckes den endast vara en art förändring af föregående. M:n och H:n samma.*

299 SATUREJA, KYNDEL.

- I *S. hortensis* (Kyndel) Blommorne sitta 2:ne på hvart blomskäft. $\odot$. $\ddagger$.
Bl:r i Julii. M:n.

M:n. *Apoth.* ÖRTEN är stärkande och resolverande.
H:n. Bland kökskrydder allmänt känd. Pl:s i lös, god jord, med frön. Stånden upskåras i September.

300 VERBENA, *VERBENA*, Jernört.

- 1 *V. officinalis* (Jernört) Stjelken grenig, med fina-
la blomax: Bladen inskurna och flikiga. 4.
V. vid vågar. r. s. Bl:r i Jul. Aug. Har långa
greniga ax, med små blommor. Bladen äro aflonga
med olika inskränningar, nästan mångklufna: Stjelken
är nedtil enkel, uptil grenig (med blomvippa.)
M:n ringa. H:n. (k. o. g. o. f. 11. h. o.)

301 LYCOPUS, *STRANDKLO.*

- 1 *L. europæus* (Strandklo) Bladen äro i brådden
groft fågade. 4.
V. vid å- och sjöstränder. Bl:r i Jun. Jul.
H:n. (k. o. g. 1. f. 1. h. o. b. 01.) Örtan torkad och
kokt med vitriol färgar svart: med defs saft göra
Tatara fina ansigten svarta.

302 SCUTELLARIA, *LUCK, Luckört.*

- 1 *S. galericulata* (Gale - Luck) Bladen lansetlika,
nedtil (vid basen) med hjertlik inskränning, i bråd-
den naggade. 4.
V. i vatn, vid sjöar &c. a. Bl:r i Jul. med blå
bl:r, som sitta måst 2:ne parvis i bladvecket, åt en sida.
H:n. (k. 1. g. 1. f. 1. h. o. f. o.)
- 2 — *hastifolia* (Spjut-L.) Defs nederste blad äro
hjertlika, och något uddiga som ett spjut: de
öfversta pillika, alla helbräddade. 4.
V. på sidlåndta ställen r. Bl:r i Jul. Aug. med blå
blommor. Liknar föreg. men har ej naggade blad.

303 THYMUS, *TIMJAN.*

- 1 *T. Serpyllum* (Back-Timjan) Bladen små aflon-
ga,

ga, platta och trubbiga, vid basen håriga: Stjelken utbredd, jordliggande, med blommor i toppen, likfom i blomhufvud. 4.

V. på sandbackar. a. Bl:r i Jun.-Aug. med hvitaktige, måst röda blommor: Blomfodret hårigt. Luktar vål. Varierar mycket både i färg och storlek.

M:n. Ap. ÖRTEN är resolverande och stärkande: br:s til thé mot hufvudvärk af rus.

H:n. (k.o. g.I. f.II. h.o. b.II.)

A) — *lanuginosum* med hvitludit bl.hufvud och håriga blad.

2 — *vulgaris* (Trågård-Timjan) Stjelken rak, Bladen ägglika, med nedböjde kanter: Blommor-ne sitta i krans, och axlike. ✕.

M:n. Ap. ÖRTEN är som förra resolv. och stärkande.

H:n. (b.II.) br:s bland kokskrädder på hårdsmält mat.

3 — *Acinos* (Har-T.) Stjelken rak, något grenig: Bladen spetfiga, fågade: Blommorna sitta i krans, en blomma på hvart skaft. 4.

V. på backar. a. Bl:r i Jun.-Aug. med rödblå bl:r. Bl.fodret vid basen upblåst, strimigt; Ståndarnes strängar böjda (*arcuata*) som på *Clinopodium*. Örtbladen äro åggrunda, något aflonga, med 3, 4 infägningar. K:ls *Harmynta* Nerike.

H:n (k.o. g.o. f.oI. h.I. b.I.)

304 PRUNELLA, BRUNELL.

1 *P. vulgaris* (Brunell) har aflonga (något åggrunda) blad, i brådden merendels fågade, och med bladskäft. 4.

V. på magra ångar. a. Bl:r i Jul. Aug. med blå blommor, fjällan hvita. Bladen variera mer och mindre fågade, ibland bågige: Blomfodrets öfre läpp är oftast 3kiufven. Stjelken växer på öppna fält kuliggande och ganska låg; i skugga rak, ibland half alns hög. K:ls *Skogshumle* Dahlsk.

H:n. (k.II. g.I. f.I. h.o. b.I.)

- A) — *grandiflora* med stora blå blommor. r. Har bl. hufvud som föreg. men mycket större bl.; låg stjelk.
 B) — *laciniata* medflikiga (uptil grofttandade) blad: De nederste aflonga. V. på sidl. ställen. r. Har måst hvita bl.; År ansedd af de nyare Örtkännare för vara särskild art; men det tyckes den ej förtjena. J. f. Roth. Fl. Germ. T. II. p. 44. Retz. Fl. Sc. p. 143.

305 DRACOCEPHALUM, *BLÅSGOM.*

- 1 *D. Ruyschiana* (Hulu-Blåsgom) Dets blad och blomskårm äro lansetlika, odelta och helbräddade: Blommorne i ax. 2.
 V. på Hulu ångar, Hvitlanda i Smol. &c. r. Bl. i Jul. Har smala glatta, måst jämbreda blad, med nedböjda kanter: Blommorne stora blå sitta i toppen af stjelken. H:n. (k. o. h. 1.)
 2 — *thymiflorum* (Gatu-B.) Blomskårmen aflonga, helbräddade: Bl. rna sitta i krans (omkring stjelken:) Blomkronan knapt större än blomfodret. ☉.
 V. på gator och tak i Upsala. Bl. i Jul. Aug. med små blommor. Bladen aflonga, glest tandade.
 A) — med blommor större än blomfodret: bladen (nedtil) ägglika och naggade. r. ✕.

306 SALVIA, *SALVIA.*

- 1 *S. officinalis* (Tyfk-Salvia) Bladen aflonga, något lansetlika,) i brädden små-naggade: Bl. rne sitta i ax: Bl.fodret spetsigt. 2. ✕. Har behaglig lukt. M:n. Ap. BLADEN äro resolverande och nerstyrkande: Ber. i bröst- och hufvudsjukdomar; til thé eller utvärtes til varma omslag. Pl:s i lös jord, både med frö och fördelning af rötterna.
 2 — *pratensis* (Ång-S.) Bladen aflonga, hjertlika, naggade: de öfverste omfatta stjelken: Blommorne sitta måst bara (i krans utan blad:) Blomkronans öfre läpp är klibbig. 2. V.

V. vid vågar, Bålinge Upl. &c. r. ✕. Bl:r i Maji, Jun. med stora blå blommor: Varier. med purpur- och hvit färg: öfre läppen är lång, böjd som en skära: Bladen naggade, med större och mindre inskärningar, stundom i kanten bågiga.

H:n (k.o. g. i. f. II. h. o.)

- 3 — *verticillata* (Krans-Salvia) Bladen hjertlika, naggade (måst tandade:) Stiftet liggande på bl. kronans nedre läpp. 4.

V. på åkerrenar, vid Linköp. &c. r. ✕. Bl:r i Jul. Aug. med blå blommor, är mindre än föregående.

307 ORIGANUM, DOSTA, Mejram.

- 1 *O. vulgare* (Berg-Dosta) har blomvippa, med nästan runda små-ax (eller hopklafade blommor.) Blomskårmen åggrunda, längre än blomfodret. 4. V. på bergiga ställen. a. Bl:r i Jul. Aug. med rödletta blommor, åggrunda, spetsiga blad; rak, 4kantig och hårig stjerk. K:ls Koning Upl. Mårmynta Bohus. Konungagräs Smol.

M:n. Ap. ÖRTEN är resolverande och stärkande. Ger smakligt thé, liknande det Chinesiska, då på örtbladen slås hett vatn, och de sedan hoprullas och torkas på heta jernplåtar och derfter inpackas i dosor, utan att nyttjas på ett år.

H:n. (k.o. g. i. f. I. h. I. b. II.) Örtten hängd i dricksfat hindrar syra och förbättrar smaken. — färgar rödt. kan tjena til korfkrydder, liksom följande.

- 2 — *Majorana* (Mejram-D.) Blommorne sitta tätt i rundaktige ax, som äro ludna: Bladen åggrunda, trubbiga. ☉. ✕.

M:n. Ap. ÖRTEN brukas fint stött på snus och bland nyspulfver mot snufva.

H:n. Är til mat och korfkrydda allmänt känd.

Pl:s med frön, i god öppen jord.

308 CLINOPODIUM, RINGBORSTE, Bergmynta.

- 1 C. *vulgare* (Ringborste) Dets blomhufvud äro nästan klotrunda och stråfhåriga: Blomskårmen tagellika (setaceæ.) 4.

V. på bergiga ställen. Bl:r i Jul. Aug. med röda bl:r. Har åggrunda något aflonga blad. Stjelken rak öfveralt hårig, äfven bladen: Ståndarne böjda (arcuata,) hvilket är ägit för detta släktet, jämte det att knapparne tvärsöfver äro 2delta.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o.)

309 OCYUM, BASILIKA.

- 1 O. *Basilicum* (Basilika) Bladen glatta, åggrunda: Blomfodret med hår i kanten. ☉. ✕.

M:n. Ap. ÖRTEN resolverar och stärker.

H:n. Br:s til matkrydder. Pl:s på varmt ställe. Är ömtålig för köld.

310 MELISSA, MELISS, Citron-Meliss.

- 1 M. *officinalis* (Citron-Meliss) har blomklafar i krans sittande med små enkla blomskäft. 4. ✕. Har en behaglig citronlukt. Blommorne hvita: Bladen åggrunda, sågade.

M:n. Ap. ÖRTEN är af de bäst stärkande och resolverande krydder. H:n. (b. i.)

2Ord. ANGIOSPERMIA, MED TÄCKTA FRÖN.

311 OROBANCHE, OROBANKE, Skierffrö.

- 1 O. *major* (Orobanke) Stjelken enkel (utan grenar,) och luden: Ståndarne något utstående (långre än blomkronan.) 4. r. s.

Anm. Har med orätt blifvit ansedd för Skierffrö som omtalas i Sv. Lagen Byggn. B. VIII. 4., ty dermed förstås Penningegräset (Thlapsi arvense.) Jämf. Phys. Sällsk. Handl.

312 LATHRÆA, RYLÖRT.

- I *L. squamaria* (Rylört) Stjelken enkel (utan grenar,) med lutande bl:r: nedre bl.låppen 3klufven. 4.
 V. vid bergsrötter. Hela växten (blad och stjelk) är rosenröd, ganska vacker. Roten liknar ett perlband, eller tjocka fjäll öfver hvarandra liggande. Bl:r i April, Maji.
 H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. i. f. i. b. ii.)

313 BARTSIA, BARTSIA, Bergskälla.

- I *B. alpina* (Bartsia) Bladen aflonga, hjertlika, trubbigt-fågade, emot hvarandra sittande. 4.
 V. i Lappl. &c. Bl:r i Jul. med violetta blommor: Örtten svartnar, då den blir torr. Liknar följande.
 H:n. (k. o. g. i. f. i.)

314 RHINANTHUS, SKALLER, Höskaller.

- I *R. Crista galli* (Hö-Skaller) Blomfodret glatt: Blomkronans öfre låpp hoptryckt, kort. ☉.
 V. på ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med mörkgula bl:r. Bladen äro lansetlika, fågade, utan bladskäft.
 H:n. (k. ii. g. i. f. i. h. o. i. b. i.) Fröhusets skallrande ger tillkänna flottertiden. K:ls Skallergräs a. Penningegräs Gothl. &c.
 A) — med hårigt blomfoder, och ljusgula blommor
 V. på våta ställen. a. K:ls *R. Crista galli* mas. Fl.
 Sv. LINN. Är större än föregående.

315 EUPHRASIA, ÖGONTRÖST, Rödskulla.

- I *E. Odontites* (Röd-Ögontröst) Bladen något jämbreda och fågade. ☉.
 V. på åkrar. Bl:r i Jul. Aug. med rödbruna bl:r, som vetta åt en sida af axet. Örtstjelken rak, grenig. Bladen lansetlika röd-ådriga, naggade med en och annan tand. K:ls Rödskulla Ö.Göthl.
 H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. o. b. i.)

- 2 — *officinalis* (Hvit-Ögontröst) Bladen åggrunda, färgade (eller tandade med spetsiga tänder.) ☉. V. på ångar. Bl: i Jun. Jul. med hvita, något blåstrimmige blommor.

M:n. Örten ber. mot ögonsjukdomar. Saften utpråsfas och inflåppes i ögat, samt thé nyttjas deraf.

H:n som förra.

316 MELAMPYRUM, *SKEPLING*, *Kohvete*.

- 1 *M. cristatum* (Kubb-Skepling) har 4kantige ax, med hjertlika, sinåttandade och tått öfver hvarandra liggande blomskårm. ☉.

V. på ångsbackar. Ber i Jun.-Aug. Både skårm och blommor äro röda, stundom hvita. Har blad som *M. pratense*. Blomskårmen med kamblika tänder.

K:ls Korsört Jämtland. Ånggubbar Dahl.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. b. I.)

- 2 — *arvense* (Åker-S.) Dets ax äro utdragna och flaka: Blomskårmen flikige med fina rimfor (dentato-fetaceæ,) alltid färgade. ☉.

V. på åkrar bland råg. Bl: i Jul. med långa rödbruna ax. De nedre blomskårmen lanfettlika, de öfre åggrunda, i brädden med långa sylfika tänder, i synnerhet vid basis.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I.) Frön bland såden gör brödet blåaktigt och beskt, men annars ej skadligt.

K:ls Skälle, Pukhvete &c. Gothland.

- 3 — *nemorosum* (Natt och Dags-S.) Blommorne vetta åt en sida: Bl. skårmen tandade, de öfverste utan blommor (steriles:) Blomfodret hårigt. ☉.

V. i lundar. Bl: i Jun. Jul. med vackra gula blommor och blå skårm. Varier. stundom med hvita blomskårm. K:ls Landknektar Skåne. V. ofta til alshögd och nog bladig, med breda lanfettlika blad.

H:n ber. (k. II. g. I. f. I. h. I.) Kor mjölka väl och gemyggt smör deraf. På ångar bör den slås sent, at den får fälla sina frön.

- 4 — *pratense* (Ång-Skepling) Blommorne vetta åt en fida: Blomkronan tillsluten: Örtbladen med blommor i bladvecket, åtskilda (remota.) ☉
 V. i ångslundar. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvitgula blommor: pipen vit; bråmet gulaktigt, tillslutit. Bladen smala-lansetlika (nästan jämbreda,) helbräddade. De öfversta med en annan tand vid basen.
 K:ls Kohvete, Mjölkvall Medelpad. Ekört Skåne &c.
 H:n ber. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I. b. I.) Kor gifva icke allenast mycken mjölk deraf, utan ock det bästa gula smör.

- 5 — *sylvaticum* (Skogs-S.) Blommorne åt en fida: Blomkronan öppen: Örtbladen som på föreg. ☉
 V. i skogsångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med gula bl:r. Liknar aldeles föregående; men har mindre och citrongula blommor, med öppet bräm: Bladen helbräddade (sällan vid basen tandade.)
 H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I.)

317 SCROPHULARIA, FLENÖRT.

- 1 *S. nodosa* (Knölig-Flenört) Bladen aflonga, hjertlika, 3ådriga: Stjelken trubbigt 4kantig. 4.
 V. i stenrör, vid byar. a. Bl:r i Jun.-Aug. Har brungula blommor i blomvippa, kantig stjelk, glatta blad, en stinkande lukt. K:ls Thorsnäs/la Södermanl. M:n. Med thé af Örten botas genom fvettning hals-sjuka i Norrige. Med des decoct tvättas skabbiga svin. H:n. (k. o. g. I. f. o. h. o. f. o. b. II.)
 A) — med hvasfkantig stjelk och flerådriga blad. V. vid stenrör i Småland. a.

- 2 — *vernalis* (Maj-F.) Bladen hjertlika: Stjelkbladen sitta 3:ne parvis, med blomskäft i vecket, enfamma och tuklufna (flerblommige.) 4.
 V. på Stockholms gator, Carlbergs &c. Bl:r i Maj. Jun. med åggrunda gula blomkronor, Bladen äro i bråd-

Brädden dubbelt sågade, mjukhåriga, med skaft; De på stjelen merendels 3:ne i krans, ofta strödda: Bl. skafsten klynnedelsta: Blomskårmen lansetlika.

318 ANTIRRHINUM, SPORREBLOMMA.

- 1 A. minus (Lilla-Sporreblomman) Stjelen utbredd (mycket grenig:) Bladen lansetlika, trubbiga, måst skiftevis sittande. ☉.
V. på gator och sandbackar, Upsala &c. Bl. i Aug. med små rödletta blommor. År liten, klabbig ört. Bladen håriga: Blommorne sitta på skaft i bladveckan. H:n ringa (k. or. g. o. f. i. h. o. f. or.)
- 2 — Linaria (Gul-Sp.) Stjelen rak, bladfull (af tätt strödda, smala-lansetlika blad,) med blom-ax i toppen. ♀.
V. på stenbackar och vid murar. Bl. i Jul. Aug. med vackra gula blommor, som sitta tätt på hvarandra i ax. Örtén år något giftig.
M:n. Ap. ÖRTEN år utvårtes verklindrande: fårsk klappad lägges på blinda gyllenådrén: fårsk lagd i mjölk dödar flugor. K:ls Flugblomster Smol.
H:n (k. o. g. or. f. o. h. o. f. o. b. ii.)
- A) — Peloria med trattlik blomkrona, 5klufvit bräm: 5 ståndare, 1 pistill, 5 honungshus. Blad, stjeln och blomax lika med föregående. ♀. r. †. År en märkelig afart som visar huru blommans delar kunna tillfälligtvis förändra sig med antalet. Den träffas ibland på samma rot med vanlig A. Linaria.
- 3 — Orontium (Röd-Sp.) Bl.orna sitta i ax: Bl. födret längre år Bl. kronan: Sporrén ganska liten. ☉.
V. på sandåkrar. r. s. Bl. i Jul. Aug. med purpurroda blommor, grenig stjeln, lansetlika blad. Sporrén år nästan ingen, utan blomkronan år vid basen på ena sidan upblåst: Dets Fröhus likna en döds-kalle. K:ls Kalfnos Skåne. M:n ovifs.
H:n. (k. or. g. or. h. o.)

319 PEDICULARIS, STAF.

* Med grenig stjolk (caul. ramoso.)

- 1 *P. palustris* (Kårr-Staf) Stjelken grenig: Blomfodret åggrundt, med kamb-likå tånder (crifstatus,) knaggligt: Blomkronans nedre låpp vind (obliqu.) 4.

V. på jumpiga ftållen, oftåft på kalijord. Bl:r i Jun. Jul. med vackra røda blommor: Blomfodret år prickigt, med uphøjde punkter; Stammen rak, glatt: Bladen parbladige och krusigt tandade.

H:n. (k. o. g. i. f. o. h. o. f. or. b. or.) Örtē förqvåfver andra växter, har en fkarp fmak och ratas i det långfta af bofkåpen, fom, om de åta den, kunna få en dødelig blodpink (hæmaturie.) Får tros få vatnfot deraf. Ibland foder gör den det båfta hø ofmakligt för bofkåpen, fe Fl. Sv. K:ls Lievarg Veflmanl. Kallgrås Upl. Ledgrås Dahl. &c.

A) — med hvita blommor.

- 2 — *sylvatica* (Skogs-S.) Stjelken grenig, blomfodret aflongt, flått (utan prickar,) och kantigt: Blomkronans nedre låpp hjertlik. 4.

V. på fidl. skogsångar. r. Bl:r i Jun. Jul. Liknar föregående, med purpurrøda blommor, men stjolkē år lågre och grenar fig endåft vid roten. Blomkronans nedre låpp har vid bafen en uphøjd flåck fåfom ett hjerta. Blomfodret glatt, 5klufvit. Varierar med hvita blommor.

M:n. Rotfaften eller decoct af roten ber. til infprutningar i ihåliga røtfår.

H:n fom förra. K:ls Granört Ö.Göthl.

** Med enkel stjolk, utan grenar.

- 3 — *Sceptrum Carolinum* (Kongs-Staf) Dets blommor fitta 3:ne parvis eller i krans omkring stjolkē, fom år enkel: Blomkronan tilfluten (med trång öpning: Blomfodret med kamblika tånder: Frøhufen likformiga. 4. V.

V. i våt och tufvig mark. r. n. Bl:r i Jul. Aug. med stora guldgula blommor och blodröd öppning. Har blifvit kallad Sceptr. Carolin. eller Kong Carls spira, til åminnelse af K. CARL XI:s resa längst up i Norden, där denna växer ymnogt.

K:ls Myrkong Jämtl. Kongsspira V.Botn.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. b. o. i.)

4 — *flammea* (Brun-Staf) Stjelken enkel: parbladen ligga tätt öfver hvarandra, något tilbakaböjde. 4. V. i Lappska fjällen. Bl:r i Jul. Aug. Blommorne mörkröda (atropurpurei.) Blomfodret glatt.

5 — *hirsuta* (Ludd-St.) Stjelken enkel, hårig: Bladen pinntaggade, jämbreda: Bl.fodret hårigt. 4. V. i fjällen. Bl:r i Jun. Jul. med rosenröda bl:r.

6 — *laponica* (Lapp-S.) Stjelken enkel: Bladen parbladigt-inskurte och fågade: Blomfodret up-til tuklufvit och trubbigt. 4.

V. i Norra V.botn och Lappl. Bl:r i Jun. Jul. med hvita något gulaktige blommor. H:n. (f. i. g. i.)

320 DIGITALIS, *BIÅLLA*, *Biskopsört*.

1 *D. purpurea* (Biskopsört) Blomfodret med ågg-runda, något spetfiga små-blad, Blomkronan trubbig: Öfre läppen hel. r. ✕.

Bl:r i Jun. Jul. Har ganska vackra purpurroda nästan kläcklika blommor, inuti liksom med små ögon prickiga. Stjelken hög, hvitluden. Bladen aflonga, på skaft sittande och i brådden naggade. H:n (b. i.)

A) — med nästan helbråddade blad. r. ✕.

321 GRATIOLA, *JORDGALLA*.

1 *G. officinalis* (Jordgalla) Blommorne sitta på skaft Bladen äro lansetlika och fågade. 4. r. ✕.
Bl:r i Julii.

M:n. *Ap.* ÖRTEN laxerar och gör lindrig kräkning.
Berömmes i gallfebrar och höstfrosfor.

D:s: Prof. BERGIUS har gifvit 10 gran af denna och 5 gran af *Gentian*-roten pulveris. tilhopa, hvarannan timma. *Berg. Mat. Med.* p. 26.

H:n. Ibland hö gör håstar magra.

322 LINNÆA, v. LINNÉS-ÖRT.

- I *LINNÆA borealis* (Linnésört) Blomskäft. 2blommige med kläcklika blommor, inuti hårige med röda strimor: Stjelken refvig, krypande: Bladen åggrunda, något sågade. 4.

V. i stora skogar. Bl:r i Jun. Jul. Stjelken trind, jordliggande; bladen små emot hvarandra sittande, med 2 à 3 inskrningar sågade: Blomskäften raka, med 2:ne vålluktande hvita och hängande blommor. Blomskårmen små sylrika, 2bladiga.

K:ls *Vindgräs* Ångermanl. Hvita kläckor Medelpad. *Jordkroner* Dahl. *Torrverksört* Upl.

M:n ber. til Thé mot torrverk och gickt: åfven utvårtes med mjölk stött och pålagd.

Anm. Är alltid grönskande och med vålluktande bl:r. Bår den store VON LINNÉS namn.

323 LIMOSELLA, DYPLANTA.

- I *L. aquatica* (Dyplanta) bladen lanfsetlika. 4.

V. vid åar. Bl:r i Jul. Aug. är liten som *Subularia* med små hvita blomkronor, som åro 5klufna och up-til håriga.

12 CLASSEN.

TETRADYNAMIA, FFRV ÄLDIGE.

Denna Clafs kâns med 6 ståndare, hvaraf 4 äro län-
ga, 2 korta: de 2 korta stå emot hvarandra. Blom-
kronan är 4bladig, med 4 kronblad i kors sittande (*cruci-
formis Tournef.*) Blomfodret är ock 4delt. Hela Clas-
sen utgör en enda *naturlig ordo*, som af frukten kallas
SILICUOSÆ. Den delas annars vanligen i 2:ne ordnin-
ningar: i de som ha korta, rundade skidor och kallas
Siliculosæ; och de som ha utdragna mycket långa ski-
dor, heta egenteligen *Siliquosæ*. — Dessa likna kål-
slågtet: äro fastige, skarpa, drifva urin, förtunna sega
våtskor och innehålla såkra botemedel mot skörbjugg,
vatnaktiga och kalla (oedemateusa) svulster. Kraften be-
står i färska ört-fasten, som förgår genom kokning
eller torkning. Deras frön bibehålla sig dock något
långre, af hvilka äfven oljor kunna utprässlas. Utvärtes
är en del hettande, göra rodnad och updraga blåsor på
kroppen. Ingen af dem är giftig, men i anseende til
deras retande egenskap, böra de med försiktighet bru-
kas. Alla äro 2könade och indelas i:

I Ord. SILICULOSÆ, KORTSKIDADE.

* Med hela fröskidor (utan inskärning i deras spets.)

- 324 LUNARIA, Fröskidan stor, oval och hoptryckt, med
platta skal, Stiftet långt, utdragit.
325 DRABA, Skidan liten, aflong, med något platta skal.
Pistillen ganska kort, nästan utan stift.
326 SUBULARIA, Skidan halfrund (på fidan urhålkad af
skiljevågg. som sitter tvärsföre:) Stift. kortare än skidan.
327 MYAGRUM, Skidan rund, merendels med 2:ne rum,
spetfig af det utdragna stiftet.

Anm. Har Blommorne i vippra och något inböjda
(concavæ) och hårda fröhus.

- 328 ISATIS, *Skidan* platt, med 2 båtlika skal, af 1 rum, 1 frö: *Stiftet* utdragit.
 BUNIAS — CRAMBE. — — — }
 SISYMBRIUM *amphibium*, *sylvestre*. } se nedf. *Siliq.*
 ALYSSUM *incanum* }
 COCHLEARIA *danica* } se följande afdelning.

** *Fröskidor med utskuren spets.*

- 329 ALYSSUM, *Kronblad.* likformiga, *Stånd:s strångar* merendels på inre sidan utmärkte med en liten tand: *Skidan* med 2 rum, måst hel: *Stift.* utdragit.
 330 IBERIS, *Kronblad.* olikformiga (de 2 yttre större.)
 331 COCHLEARIA, *Skidan* hjertlik, kupig (gibba,) med trubbiga skal, (utan köl,) frön många.
 332 LEPIDIUM, *Skidan* hjertlik och kantig: *Skalen* båtlika (med köl och tvärsföre stäld *skiljevågg.*) 1 frö.
 333 THLASPI, *Skidan* hjertlik och platt: *skalen* kölförmige, många frön.

2 Ord. SILIQVOSÆ, LÅNGSKIDADE.

* *Med fröskidor, som långsefter öppna sina skal för att släppa ut de mogna frön.*

- 334 DENTARIA, *Fröskidans* skal sprätta vid öppningen, rullande sig tillbaka: *Märket* är i spetsen utskurit.
 Anm. *Blomfodrets* blad merendels hopfåsta (conniventia:) *Skidans* *skiljevågg* *svampaktig.*
 335 CARDAMINE, *Skidan* öppnande sig med tillbaka rullade skal: *skiljevåggen* hinnaktig: *Blomfodret* något utstående, *Märket* klotrundt, helt.
 336 HESPERIS, *Kronblad.* sneda (obliqua.) *Märket* nedtil 2klufvit, uptil hopfåst med *glandier* inom de kortare ståndarne: *Skidan* råt, något platt.
 337 ARABIS, 4 *glandier* liksom fjäll under *blomfodrets* blad: *Märket* enkelt, klotrundt: *Skidan* smal, jämbred och knölig.
 338 TURRITIS, *Skidan* lång, råt och kantig: *Kronbladen* uprättstående.
 Anm. *Kan* *svårligen* *skiljas* *från* *följande.*

- 339 ERYSIMUM. *Skidan* 4kantig (stående som en pelare.)
- 340 CHEIRANTHUS, har en kottellik tand på hvardera sidan om fruktåmnet: *Frön* platta. *Blomfodret* med 2:ne blad som vid basen äro kupiga.
- 341 BRASSICA, 2 *glandler* innom de korta *ståndarne*: 2 utom de långa (emellan dem och *bl.fodret*.) *Skiljeväggen* utdragen, längre än *skalen*: *Skidan* cylindrisk.
- 342 RAPHANUS, *Skidan* trind, ledfull (articulata,) med *glandler* som föregående.
- 343 SINAPIS, *Skidans* *skiljevägg* längre än *skalen*, utdragen liksom ett horn: *Blomfodret* utstående. *Har glandler* som *Brassica*.
- 344 SISYMBRIUM, *Skidan* trind, öppnande sig med nåstan råta skal: *Blomfodret* utstående (patulus.)
- ** *Med fröskidor, som ej öppna sina skal, utan affalla med frön. Ha måst korta och runda skidor.*
- 345 CRAMBE, *Skidan* klotrund, bärlik, *Ståndarnes* 4 längre strångar, uptil 2delte, med knapp på ena ändan.
- 346 BUNIAS, *Skidan* nästan rund (ibland 4kantig med olik stora vinklar,) och taggig (muricata.)
- ISATIS se *Siliculosæ*.

12 *Class.* TETRADYNAMIA, FYRVÅLDIGE.

I *Ord.* SILICULOSÆ, KORTSKIDADE.

324 LUNARIA, MÅNÖRT.

- 1 L. *rediviva* (Månört) Fröskidorne lansetlika. 2.
V. i Skåne. r. Blr i Jun. med purpurroda, vålluktande blommor, stora fröskidor på skaft sittande. Bladen hjertlika och skiftevisa, i brådden tandade.
Anm. Den *Lunaria* som k:ls L. *annua* Fl. Sv. och växer vid Gudmuntorp, emellan Kurfva och Hörby Gästgivarergård utmed vägen från Lund til Christianstad, är denna *RETZ.* obs.

- 2 — *aunua* (Tyfk-Månört) Skidorne ovala. D. r. †.
Liknar *aideles* föregående; men bladen äro gröfre tandade, merendels emot hvarandra sittande: Fröskidorne nästan runda, trubbiga och med utdragit stift.

325 DRABA, DRABA.

- 1 *D. alpina* (Fjäll-Draba) Dets stielk (scapus) är bar och utan grenar: Bladen lansetlika och helbräddade. 4.

V. i Lappska fjällen. r. Bl:r i Jun. med ljusgula blommor, håriga rotblad.

- 2 — *verna* (Vår-D.) Stielken bar: Bladen lansetlika något fågade. D.

V. på torra sandfält. r. Bl:r i Apr.-Jun. med små hvita blommor, Kronbladen äro 2klufna. Rotbladen ofta helbräddade, samsittande, med flere blomstänglar från en rot: Fröskidorne glatta.

H:n. (k.or. g.i. f.i. h.i. s.o. b.i.) K:ls Rågblomma Smol.

- 3 — *hirta* (Hår-D.) Stielken enbladig: Rotbladen lansetlika och något håriga: Fröskidorne sneda (obliqua) på skaft sittande. D.

V. i fjällen. Bl:r i Jun. med hvita blommor. Liknar följande, men har kortare stielk.

- A) — med 2 à 3 blad på stielken: fröskidan glatt. r. n. Har flere rotblad, men sällan några på stielken.

- 4 — *incana* (Grå-D.) Stielken bladfull (af många hvitgrå blad:) Fröskidorne aflonga, sneda och nästan utan skaft. D.

V. på torra ställen. Bl:r i Maji, Jun. med hvita blommor. Stielken rak, måst enkel, med hjertlika tandade blad: rotbladen tätta och lansetlika, fröskidorne håriga.

H:n. (k.or. g.i. f.i. h.i.)

- A) — med grenig stielk, glefa blad, på stielken strödda. V. på berg i Dalarne, Vestmanl. vid Sättra. Varier. med glatta och håriga fröskidor: skidorne på skaft sittande. Dr. contorta R. Fl. Sc.?

5 — *muralis* (Mur-Draba) Stjelken grenig och bladfull, med åggrunda, tandade blad utan skaft. V. i *stengrus*, vid murar &c. r. Bl:r i Maji, med hvita blommor. Bladen äro glest-sågade, nästan hjertlika och håriga, rotbladen aflonga. Fröskidorne aflonga, glatta.

A) — *nemorosa* Fl. Sc. med gula blommor. V. i skogsbackar. r. Bl:r i Maji. Jun. Har små håriga fröskidor. V. LINNÉ har vist, at denna endast är en artförändring af föreg. ehuru den til utjeendet är något olika. J. f. Flor. Svec.

6 — *nivalis* (Is-D.) Stjelken grenig, nedtil kulligande: Bladen åggrunda, helbräddade, sittande flockvis omkring stjelken. 4. se Fig. 35.

V. i högsta fjällen, Torneå Lappm. r. Bl:r i Jul. med hvita blommor. Stjelken är utbredd, nedtil trädaktig: Blomstänglarne (som årligen framskjuta) äro bara: Växten alstrande (prolifera) med små, mjukhåriga, något tjocka blad: håren sitta flockvis.

326 SUBULARIA, STLÖRT.

1 *S. aquatica* (Sylört) har fyllicka blad. 4.

V. i insjöar, under vatnet. a. Bl:r i Jul. med hvita blommor, bar stängel, små gråsliska blad: är liten.

327 MYAGRUM, DODRA.

1 *M. sativum* (Lin-Dodra) Fröskidan åggrund, med många frön. ☉.

V. på linåkrar &c. a. Bl:r i Jun. med gula bl:r. Bladen äro lansetlika, vid basen pillika, omfattande stjelken, som är rak och hårig. Blommorne på skaft sittande: fröskid. slåta med 2:ne utstående kanter.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. I. b. I. Gåfs II frön.) Säs i Tyssland til oljepräfsning. Våra linåkrar stå ofta gula deraf, utan at vi den använda. K:ls Döra Skåne. Dårin Nerike. Dåde Ångermanl. &c.

- 2 — *paniculatum* (Korn-Dodra) Fröskidan klotrund, prickig, (eller skrynklig.)
 V. bland vårsäd. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula bl:r och stor blomvippa: liknar föreg. men har skarp frukt af uphöjda prickar, och med 2 rum, 1 frö i hvardera. H:n (k. i. f. i. h. i.)

328 ISATIS, WEIDE.

- 1 *I. tinctoria* (Weide) Dess rotblad äro i brådden naggade: Stjelkbladen vid basen hjertlika (nästan pillika.) Fröskidorne aflonga. D.
 V. vid hafstrand. r. s. Bl:r i Jun. med gul blomvippa: Fröskidorna likna Almfrön.
 H:n. (k. i. g. o. f. ii. h. o. f. i. b. ii.) Gifver en skön blå färg på ylle. Pl:s vårtid i fet sandjord.

329 ALYSSUM, ALISS, Bitterört.

- 1 *A. incanum* (Alsing) Stjelken rak: Bladen lansetlika, helbråddade: Blommorne i knippe: Kronbladen 2klufne. 2.
 V. vid vägar. r. s. Bl:r i Jul. Aug. med hvita bl:r. Stjelken är något trådaktig, bladen vitgrå: Fröskidorne ovala, som på en Draba; men något upblåste och med utdragit långt stift.
 H:n. (k. oi. g. i. f. i. h. o.)

330 IBERIS, IBER, Sandiber.

- 1 *I. nudicaulis* (Sandiber) Bladen äro groft-tandade (sinuata:) Stjelken bar, utan grenar. D.
 V. i flygsand. r. s. Bl:r i Jun. med hvita blommor. Bladen äro måst lyrtaggade, de nederste äggrunda. Har merendels flere bl.stånglar från en rot. Är liten.
 A) — med alla bladen hela.

331 COCHLEARIA, SKEDÖRT, Pepparrot.

- 1 *C. officinalis* (Allmän-Skedört) har hjertlika, nästan runda rotblad: aflonga, något flikiga stjelkblad. D.
 V.

V. vid Öster- och Norr-sjö strander. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor, grenig och utbredd stjolk.

M:n. Ap. ÖRTEN (färsk) är af skörbjuggsväxter den förnämsta. Nyttjas som sallat om våren, eller utpråsfas saften som med fyra blandad intages i vafsla, hållt af mjölk ystad med cremor tartari: vintertid br:s den i *Conserva* (infyltning af bladen fintskurna och blandade med dubbelt så mycket socker.) Berömmes i skörbjugg, gickt, andtåppa, bröstvattusot &c.

D:s af *Conserva* vintertid, 2, 3 lod om dagen: af örten til fallat 4, 6 lod; af saften 1, 2 lod. Saften br:s äfven utvårtes mot skörbjuggsfläckar, och at gnida skörbjuggsfullt tandkött. Brukas ej torr.

H:n. (k. i. g. o. f. i. h. o. b. o. i.) Örten ätes af får, som blifva deraf feta, men få våmjaktigt kött.

Pl:s värtid med frön; äfven om hösten, på fuktig och väl gödd fång.

2 — *danica* (Dansk-Skedört) Dets blad äro spjutlikt-vinkligna. D.

V. vid hassstrand. r. s. Bl:r i Maj. Jun. Har nedliggande stjolk med rottelningar (stolones,) hvita blommor. Stjolkbladen äro hörniga, rotbladen äggformigt hjertlika.

H:n. (k. i. g. o. f. i. h. o.)

3 — *Coronopus* (Våg-S.) Bladen parbladigt-klufna; Stjelken nedliggande. ☉.

V. vid vågar. r. s. Bl:r i Jun. Jul. med små hvita blommor. Har blad som *Lepid. ruderales*, och taggig frukt. V. låg med utbredda grenar.

4 — *Armoracia* (Pepparrot) Dets rotblad äro breda lansetlika, i brådden naggade: Stjolkbladen inskurna ochflikiga. ♄.

V. på våta ställen. Pl:s måst i Träg. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor.

M:n. Ap. ROTEN, är förtr. emot skörbjugg. Roten skåres då i små terningar och lägges i dricka eller hälften vin och hälften vatn, som får stå i varmt rum, väl täpt, några dagar at draga. Här af drickes 1, 2 spets-

spetsglas om dagen. Detta tjänar äfven mot gikt; ros och vatnsfot (œdema pedum.) Emot gikt visar den äfven nytta rifven och intagen förmiddagarne uti starkt thé af Enris. Kan med nytta förenas med andra medicamenter för at öka deras kraft. Rifven Pepparrot med ättika och senap, utvårtes pålagd, gör huden röd; tjänar vid upftigen gikt och podager, til at draga den ned.

H:n (k.o. g.o. f.i. h.o.i. f.o.i. b.o.i.) Br:s til matkryddor, på fårk fisk, kött &c. Är allmänt känd och hälsofam. Befordrar matmåltning.

332 LEPIDIUM, KRASSE.

- 1 *L. latifolium* (Bred-Krasse) Bladen enkla, bredalansetlika, i brådden fågade. 4.

V. på klippor i Skårgård. r. Bl:r i Jun. med tvivta bl:r, stor bl.ruska och blad nästan som Pepparrotten. M:n. Utpräfsad rotfaft ges i vafsla mot vatnsfot.

H:n. (k.i. g.i. f.i. h.i. f.o.) Roten bruktes förr til matkryddor i stället för Pepparrot och senap. K:ls *Bitterfalso* i den Hel. Skrift.

- 2 — *sativum* (Sommar-Kr.) Bladen aflonga, och mångklufna. ☉. ✕.

Bl:r i Jun. Bladen äro måst parbladiga.

M:n. Örten br:s som en hälsofam fallat, emot skörbjugg, gikt. m. m. Drifver urin. Frön stötta och gjorda til salva br:s för hufvudfår hos barn.

H:n. Med lätthet kan den planteras i lådor om vintren, i litet tunn god jord, som såttas på varmt ställe och fugtas. Hvar 14 dag kan denna plantering förnyas, och derigenom en god fallat hela året århållas.

- A) — med krusiga blad. ✕. Brukas som förra.

- 3 — *rudemale* (Gatu-Kr.) har blommor med 2 ståndare, utan kronblad: Rotbladen partaggade: Stjelkbladen jämbreda och helbråddade. ☉.

V. på stadsgator, i stengrus. &c. Bl:r i Jun. Jul. Har stark lukt. Är mindre än föregående, med utbredda

bredd grenig stjolk: rotbladen dubbelt parbladiga, stjolkbladen partaggade: grenbladen hela, jämbreda. Varierar med 4 kronblad och 4 ståndare.

M:n. Utprästad saft (af denna och hela krasfeslägtet) är nyttig at bruka mot stenplågor.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. o.) Dets starka lukt fåges fördrifva våggohyra.

- 4 — *petræum* (Sten-Krasse) Bladen parbladiga, med helbråddade små-blad: Kronbladen urnupna och mindre än blomfodret. ».

V. ibland stenar. r. s. Bl:r i Jun. med små hvita blommor. Är liten med spenslig stjolk: Fröskidan oval, med knapt urnupen spets.

333 THLASPI, LOMME.

- 1 Th. *arvense* (Pånninge-Lomme) har cirkelrunda, platta fröskidor: aflonga, tandade och glatta blad. ☉. V. på vågårkrar. Sc. a. Bl:r i Maji. Jul. med hvita blommor, och rund, platt frukt, nästan i form af små spelpengar. Varier. större och mindre. Stjelen rak, glatt, merändels grenig: Bladen halftomfattande stjelen: Rotbladen med skaft, aflonga, trubbiga. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. f. i. b. o. i.) Om boskapen något förr än de slagtas få äta af denna ört, får köttet deraf en elak smak: mjölk, smör och ost blifva äfven deraf obehaglige. I fångar lagd fördrifver den vågg-ohyra.

A) — med lanfsetlika helbråddade blad. V. på magra ställen.

- 2 — *campestre* (Stake-L.) Fröskidan rundaktig, bladen mjukhåriga, omfatta stjelen (likfom pilika, utan bladskaf, i brådden tandade. ».

V. på åkerrenar, i lerjord. Bl:r i Jun. Har rak stjolk, nedtil enkel, uptil grenig, med utstående grenar likfom armar på en ljusstake; bladen gröludna. Har hvitaktigt utseende.

K:ls K. Salomons ljusstake Upland. Stillfrö Ö. Göthl.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. f. i.) Utvisar lerjord.

- 3 — *Bursa Pastoris* (Åker-Lomme) Fröskidorne hjertlika (obcordatæ;) rotbladen partaggade. ☉. V. på åkrar. Esc. a. Bl:r i Maji-Sept. med hvita blommor: Dets blad variera mycket, men käns bäst med fröskidorne, som likna ett litet på spets stående hjerta. År mindre än föregående och har något stråfhåriga blad. K:ls Nåldynner, Lommegrås Skåne. &c. H:n. (k. I. g. I. f. II. h. I. f. I.)

A) — med aldeles hela blad. V. på torra ställen ganska liten. Fröskidorne ha trubbig kant (ej hinnaktig.)

2 Ord. SILIQVOSÆ, LÅNGSKIDADE.

334 DENTARIA, TANDÖRT.

- 1 *D. bulbifera* (Tandört) Dets nedre blad äro parbladiga, de öfversta enkla (odelta.) 4. V. vid bergsrötter, i skugga. Bl:r i Jun. med rödletta eller liffärgade blommor. Bladen mångdelta och med lökar vid bladskäftens bas. H:n (o.)

335 CARDAMINE, BRÅSMA.

* Med enkla odelta blad (fol. simplicibus.)

- 1 *C. bellidifolia* (Fjäll-Bråasma) Bladen åggrunda och helbråddade. 4. V. i Lappjka fjällen. Bl:r i Jul. År ganska liten.
- 2 — *petræa* (Sten-B.) Bladen aflonga och tandade. 4. V. på klippor, Ångermanl. Bonskår. Esc. r. Bl:r i Jun. med hvita blommor. De nederste bladen äro tandade, de öfverste helbråddade, lansetlika. Varierar glatt och hårig. H:n okänd.

** Med 3delta blad (fol. ternatis.)

- 3 — *trifolia* (Klöfver-B) Bladen 3delta, trubbiga: Stjelken måst bar (subnudus.) 4. r. Dets blad äro under röda. H:n okänd.

*** Med parbladige blad (fol. pinnatis.)

- 4 — *pratensis* (Ång-B.) Dets små-blad vid roten rundaktiga, på stjälken lansetlika. 4. V.

V. på *sidl. ångar.* a. Bl:r i *Maji, Jun.* med blå blommor: *varier. stundom med hvita. Småbladen äro något tandade. Rotbladen måst cirkelrunda, stjelkbladen aflonga (något lansetlika) och helbräddade.*

K:ls *Ångkrasse.* a. *Bråsmagrås* V.Göthl.

M:n. Dets *saft* gör nytta at intaga i *skörbjugg.* Blommor och frön brukas mot *krampaktige sjukdomar* och *convulsioner.*

H:n. (k.o. g.i. f.i. h.o. f.o. b.i.) Blommar *vårtid* då *Braxen* leker.

A) — alla småbladen *helbräddade.* V. i *V.Botn. r.*

B) — med nästan alla bladen *tandade, nedtil något håriga.* V. på *fet jord, Upland.* Har *stora blommor* och *hög stjelk.*

5 — *amara* (Krasse-Bråsmå) Stjelken med *utskott* från de *nedre bladvecken* (axill. stoloniferis.) V. *vid bäckar. &c.* Bl:r i *Jun. Jul.* med *hvita, sällan violetta blommor.* Örtbladen *måst af lika storlek, snedhorniga eller kantiga, och krypande rottelningar.* Liknar *föregående, men har större blad och mindre blommor.* Är *merendels glatt.* K:ls *Bäckekrassa* Medelpad.

H:n. (k.o. g.r. h.o. f.o.)

A) — med *håriga blad.* Utskotten *komma från stammen* efter *blomningen.*

6 — *impatiens* (Skogs-B.) Bladen med *stipler: småbladen inskurna (flikiga).* Bl:rne *oftast utan kronblad.* ☉. V. i *skogslundar.* Bl:r i *Jun.* med *små blommor.* Stjelken *rak, hvasfskantig; Bladen parbladiga, glatta; småbladen flikiga.* Kronbladen *falla snart af.* H:n. (o.)

7 — *parviflora* (Små-B.) Bladen utan *stipler: småbladen lansetlika och trubbiga.* ☉. V. i *skugga, på sidl. ställen.* Nyköping. &c. r. Bl:r i *Maji, Jun.* med *små hvita kronblad.* Anses för *särskild art af de fläste Örtkännare; men tyckes endast i storlek skilja sig ifrån C. impatiens.* Har *mindre stjelk och småblad knapt tandade.*

- 8 — *hirsuta* (Hår-Bråšina) har blommor med 4 ståndare. 4.

V. i beteshagar. r. Bl. i Jun. med små blommor, merendels hvita: Stjelken rak, grenig, nedtil hårig, uptil glatt: Dets blad likna ångbråsmans; men är mycket mindre. Ståndarne variera 4, 6. Har små blomkronor nästan som *Card. impatiens*.

- A) — År utan stipler. *Cardam. parviflora*. R. Fl. Sc.?

336 HESPERIS, *HESPERIS*, *Matronört*.

- 1 *H. matronalis* (Matronört) Stjelken rak, enkel; bladen breda-lansetlika och små-tandade: kronbladen urnupna och med spets (mucrone.) D. r. ✕. Har vackra purpurroda blommor: Kronbladen äro måst hela och trubbiga.

Anm. Kronbladen variera med och utan spets: Örtbladen mer och mindre vid basen tandade. *Hesp. inodora* S. V. är en urart häraf. J. f. Doct. AFZ. Obs.

- 2 — *tristis* (Natt-H.) Stjelken stråfhårig och grenig, med utstående grenar. D. ✕. Har gula, brunådriga kronblad, behaglig lukt, hållt nattetid. K:ls Nattfiol i Trågårdar.

337 ARABIS, *ARABIS*, *Glis*.

- 1 *A. Thaliana* (Berg-Glis) Bladen lansetlika, helbråddade och med skaft (petiolata.) ☉.

V. vid berg, och i stengrus. a. Bl. i Jun. med hvita blommor: liknar *Draba verna*, men har längre, smala fröskidor: något grenig stjelk, med 1 à 2 blad. Nederste delen af stjelken är merendels hårig.

H:n. (k. i. f. i. h. o. f. o.)

- A) — med tandade och håriga blad, hållt vid roten. Upl.

- 2 — *alpina* (Fjäll-A.) Bladen omfatta stjelken, äro i brådden tandade. 4.

V. i Lappland. Bl. i Jul. har breda-aflonga blad. Varierar med enkel och grenig stjelk.

- 3 — *arenosa* (Sand-Arabis) Bladen lyrtaggade, stråfhåriga: håren delta (ramosi.) ☉.
 V. i Nyland. r. Bl:r i Jun. med hvita, ibland violetta blommor. Har grenig, något bladig stjolk: rotbladen lyrtaggade, stjelkbladen tandade: Fröskidorne smala, hoptryckta (långre än blomskäften.)

338 *TURRITIS, RÅCKENTRAF.*

- 1 *T. glabra* (Ren-Räckentraf) Dets rotblad äro tandade och stråfhåriga: Stjelkbladen helbråddade, glatta och omfattande stjelen. 4.
 V. på torra ställen, åkerrenar. Esc. a. Bl:r i Jun. med vitgula bl:r, hög rak stjolk och lång blomspira. Bladen aslonga, spetsiga, vid basen pillika, omfattande stjelen: rotbladen lansetlika, djupt tandade.
 M:n. Frön stötta intagas mot håll och styng i Smol. K:ls Stillfrö.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i. b. i.)

- A) — *alpina* (Halfluden-R.) har tandade och stråfhåriga rotblad: glatta stjelkblad, som til hälften omfatta stjelen. D. V. på Gothl. Esc. r. Bl:r i Jun. Jul. Har utseende af följande, men större blommor och uptil glatta blad.

- 2 — *hirsuta* (Luden-R.) alla bladen äro tandade och stråfhåriga, uptil stjelk-omfattande. D.
 V. i skogsängar. Bl:r i Maji, Jun. med hvita bl:r. Bladen äro nästan aslonga, liksom på *Draba muralis*. Stjelen enkel utan grenar.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. o. f. o.)

- A) — med uptil glatta blad: knapt hårig stjolk. Bladen tandade, halft omfatta stjelen: vid basen hjertlika.

339 *ERYSIMUM, RYM.*

- 1 *E. Alliaria* (Hvitlöks-Rym) Bladen hjertlika. D.
 V. på skuggrika ställen. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor; Stjelen rak, glatt: Bladen stora, i brådd-

den tandade, fröskidorne långa, glatta, med 4 uphöjde linier, något 4kantiga. Örten har hvitlöks lukt och smak.

M:n. Invärtes är den urindrifvande, brukas mot andtåppa; Utvärtes mot kallbrand.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. f. o.) Då kor äta örten, får mjölken hvitlöks smak.

- 2 — *officinale* (Gårds-Rym.) Fröskidorne sitta tätt tryckta til stjälken (axfåstet:) Bladen måst rundtaggade. ☉.

V. på gator och vid gårdar. a. Bl:r i Jun. med små gula blommor. Dess stjälk och blad äro något stråfhåriga: Stjälken rak, trind, med utstående grenar (divergentes.) Bladen nästan lyrtaggade: den yttersta fliken 3klufven, tandad: Fröskidorne trubbigt 4kantiga, med korta blomskäft. K:ls Dufvekål V. Göthl.

M:n. Brukas mot skörbjugg och bröstsjukdomar.

H:n (k. o. g. i. f. i. h. o. f. o. b. i.)

- 3 — *Barbaræa* (Vinter-R.) Bladen lyrtaggade: den yttersta fliken måst rund. ☽.

V. vid byar. a. Pl:s i tråg. Bl:r i Maj-Jul. med gula blommor: Stjälken rak, kantig, glatt: Stjälkbladen pinntaggade, alla bladen glatta.

H:n. (k. i. g. o. i. f. i. h. o. f. o. b. i.) Br:s som en god hålsosam fallat, hvilken äfven vintertid växer och kan hämtas under sjelfva snön. K:ls Vinterkrasse.

- A) — med mindre och uptil flerflikige blad (ej runda.) r. s.

- 4 — *cheiranthoides* (Åker-R.) Stjälken grenig: Bladen lansetlika, merendels helbräddade. ☉.

V. på åkrar. a. Bl:r i Jun.-Sept. med gula blommor: rak, kantig stjälk och stråfva blad: Bladen varierar både helbräddade och småtandade, äfven sågade; Fröskidorna äro utstående, ej tryckta til stjälken, eller ludna som på följande, hvilken den ganska mycket liknar. Fröskidorne på denna äro korta, knapt längre än blomskäften, bara: På följ. äro de flere gånger längre och något håriga. Stjälken på denna merendels grenig.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

- 5 — *hieracifolium* (Ång-Rym) Stjelken måst enkel: Bladen lansetlika och i brådden sågade. D.

V. på ångsbackar. r. Bl:r i Jun. Jul. Har bl.foder, blad och stjerk som föregående; men större blommor, liksom 2knöliga märken och fröskidor til stjerk tryckta (ej utstående som på förra:) Stjerk har såltan grenar, är hög, rak. Kåns båst med en knöl vid roten, som af stjerkens blad tilkommit.

- A) — med lansetlika, tandade blad, något ludna fröskidor. V. vid Bohuslott. K:ls Cheiranth. erysimoides LINN. Fl. Sv.

- B) — med lansetlika, helbräddade blad: fröskidor som förra. r. s. Varierar med grenig stjerk.

340 CHEIRANTHUS, KEJRANT.

- 1 *C. intans* (Rosen-Kejrant) Bladen lansetlika, trubbiga, helbräddade och hvitludna: Fröskidorne hoptryckta och tvåra (i spetsen liksom afhuggna:) Stjerk med något trådaktig stam. 4. ✕. Pl:s i trågårdar för sina prydliga blommors skuld.

- 2 — *Cheiri* (Löfkoj-K.) Bladen lansetlika, spetsiga, glatta: Stjerk trådaktig med kantiga grenar. 4. ✕. Har vålluktande gula blommor. Pl:s måst i krukor inom hus. Får ofta dubbla blommor. Fröskidorne i spetsen 2klufna.

341 BRASSICA, KÅL.

- 1 *B. campestris* (Åker-Kål) Dets rotblad åro lyrtaggade; Stjerkbladen glatta, aflonga och hjertlika (omfatta stjerk:) Rot och stjerk småla. O. V. ibland såd. Bl:r i Maji-Jul. med gula blommor Rotbladen stråfhåriga. Varierar med glatta, nästan hela rotblad.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. O. f. II.)

- 2 — *oleracea* (Allmän-K.) Stamm. trind, köttfull. D. ✕.

H:n. *Kål* är allmänt känd. Har många artförändringar. Af dem märkas i synnerhet: *A) B. capitata* Hvitkål. *B) B. rubra* Rödkål. *C) B. sabauda* Savojkål. *D) B. fabellica* Blåkål. *E) B. crispa* Kruskål. *F) B. Botrytis* Blomkål. *G) B. gongylodes* Kålrabi (har på stammen likform en rofva ofvan jord.) &c. Åro alla i Trågårdar kände.

- 3 — *Napobrassica* (Rot-Kål) Rotstammen klotrund (under jord, liknande en rofva.) D. †.

Kommer nära intil föregående, hvarföre den anses för varieté deraf. Spec. Pl.

Anm. All slags Kål är födande och hälsofäm: ger blida våtikor och motstår skörbjugg; men gör nog våder. Med Surkål har Capit. Cook förvarat sit manskap för skörbjugg under vidsträcktaste resor omkring jorden. Om kålplantering och dess mångfaldiga nytta se de flästa hushållsböcker.

- 4 — *Napus* (Gothlandsrofva, Rapfat-K.) Roten köttfull, tapplik (fusiformis.) D.

V. i sandig lera Gothl. &c. Blir i Jun. Jul. Har rotblad som Brass. campestr. stjälkbladen aflonga, trubbigt tandade. Blomfodret är öppet liksom på Senap. H:n. (k. II. g. I. f. I. h. O. f. II.) Roten är födande och välsmaklig. Frön fås i Skåne til oljepräfsning. K:ls Rapfat Skåne. Åkerrofva Gothland. &c.

- 5 — *Rapa* (Rofve-K.) Roten klotrund, något platt eller nedtryckt. D. †.

V. hålt fädd på suedjeland. H:n allmän känd.

- A) — sativa rotunda Bauh. (Turnips) D. †. Från Ångland. Är ett fördelaktigt och välsmakligt rofveslag. V. båt i lös lermylla. Af Rofvekåls-arter har man många varietéter, hvarom se VOTHM. Tråg. Cateches.*

342 RAPHANUS, RÅTTIKA.

- 1 *R. sativus* (Trågård-Råttika) Fröskidorne trinda och knöliga, med 2:ne rum. D. †.

Blir i Jul. med röda och violetta blommor. Bladen åro lyrtaggade. M:n.

- M:n. *Ap.* ROTEN (fårsk) är urindrivande: br:s mot skörbjugg. *Saften* med säcker, mot heshet och andtåppa. H:n. Br:s bland köksfäker: Är allmänt känd, som en sund spis, ätes vanligen med salt til smörgås. Pl:s allmänt i trågårdar. Har flere artförändringar.
- A) — med rund eller aflong mindre rot. *Radis.*
 B) — klotrund, större rot. *Sommar-Rättika.*
 C) — med svartaktig rot. *Kant-Rättika. &c.*

2 — *Raphanistrum* (Kramp-Rättika.) Fröskidorne trinda, ledfulla och flåta, med 1 rum. ☉.

V. i åkrar bland korn. Bl:r i Jun.-Aug. med gula blommor. Har rak och styfhårig stjälk: Bladen måst lyrtaggade nästan som på åkersenap. Varierar med hvita och ljusgula blommor. Frön tros genom blandning med säd förorsaka krampsjuka (*Raphania*) LINN. K:l:s deraf *Krampfro*.

H:n. (k. i. g. i. h. o. b. i.)

343 SINAPIS, *SENAP.*

1 *S. arvensis* (Åker-Senap) Fröskidorne mångkantiga, knöliga (med tjocka, flåta uphöjningar.) Stiftet 2åggadt, långt, (dock kortare än skidan.) ☉. V. bland kornfäde. a. Bl:r i Jun.-Sept. med gula blommor. Liknar Åkerkål; men har stråfhåriga blad. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. i. f. i. b. i.) Brukas i Skåne bland grönkål.

2 — *nigra* (Brun-S.) Fröskidorne 4kantiga, flåta och til stjälken tryckta. ☉. ✕.

Pl:s på åkrar &c. a. Bl:r i Jun. Jul. med gula bl:r. M:n. *Ap.* FRÖN br:s utv. med rättika och surdeg som Spansk Fluga, at draga vid upstigen gikt, podager. &c. *Ann.* Lägges på stället dit man vill flytta sjukdomen. Äfven ber. malen senap at lägga på reformar och onda hufvudår. Invärtes aggar den, drifver urin, tjänar i skörbjugg, torrverk och lamhet: äfven mot annandags frosan; då intages ett litet matskedblad den feberfria tiden.

- 3 — *alba* (Hvit-Senap) Fröskidan styfharig, med snedt vridit stift (*rostrum*,) som är mycket långt (långre än skidan.) ☉. ✕.
H:n samma som föregående.

344 SISYMBRIUM, *SISTIMBER*.

* *Med korta nedböjda fröskidor* (filiquis declinatis.)

- 1 *S. Nasturtium* (Krasse-Sisymbër) Fröskidorne nedböjda, trinda: Bladen parbladiga: Småbladen nästan hjertlika. D.

V. vid källor. r. s. Bl:r i Jun. med hvita blommor; småbladen äro måstadel's äggrunda: uddebladet större, månghörnigt: Blommorne små; skidorne korta, utslående och nedböjda.

M:n. Dets saft utpräsfad intages med nytta i skörbjugg: blandas med fyra.

H:n. (k. i. g. i. f. i.) K:ls Källkrasse.

- 2 — *sylvestre* (Skogs-S.) Fröskidorne nedböjda, aflonga: småbladen lansetlika och sågade. L.

V. på våta ställen. Bl:r i Jun. - Aug. med små gula blommor. Stjelken nedtil kulliggande, glatt, grenig: Bladen parbladiga, småbladen tandade: Fröskidorne ganska korta, nedböjda och något krökta.

- A) — *islandicum* med nästan lyrtaggade blad: småbladen ovala och tandade. Är mindre än föregående.

- 3 — *amphibium* (Strand-S.) Fröskidorne nedböjda äggrunda: Bladen parbladigt-klufna och sågade. L.

V. på årädar. Ec. a. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Varierar mycket med bladen, ifrån hela (lansetlika och sågade) til parbladiga. Fröskidorne nästan runda, med utdragit stift spetsiga: kronbladen större än blomfodret.

H:n. (k. i. g. i. f. o. i. h. i.)

- A) — *aquaticum* med odelta, tandade eller sågade blad: de under vatnet härlika. V. i åar.

- B) — *terrestre* De nedre bladen odelta, de öfre parbladiga: Kronbladen små.

C) —

C) — *palustre* med partaggade blad. *Blomkronan* mindre än blomfodret. *Har korta aflonga skidor. Monne ej urart af Sif. fylvestre?*

** *Med långa, utstående fröskidor* (filiqv. suberectis.)

4 — *supinum* (Stup-Sifymbler) Fröskidorne ensamma i bladvecket, nästan utan skaft: Bladen groft-tandade. 4.

V. i sandgrus Öland. r. Bl:r i Jun. Jul. med vitgula blommor. *Har måst partaggade blad, utbredd, låg stjelk. H:n okänd.*

A) — med något långa blomskaft. V. i trågårdar. *Varierar mycket i storlek.*

5 — *Irio* (Kål-S.) Fröskidorne uprättstående: Bladen rundtaggade och glatta: Stjelken slät. ☉.

V. i plantager, sällan vild. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor, långa slaka blomspiror, grenig stjelk. Bladen äro både rundtaggade och tandade. Stjelken rak, kantig, nedtil hårig.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. o.)

6 — *Sophia* (Stillfrö) Des's kronblad äro mindre än blomfodret: Örtbladen findelta. ☉.

V. på tak, gator &c. a. Bl:r i Jun.-Aug. med små ljusgula blommor: Bladen grenigt-mångdelta, mjukhåriga.

M:n. Örten beröms i modersjuka: frön mot maskar och rödsot.

H:n. (k. o. i. g. o. i. f. i. h. o. i. f. o. b. i.) Frön, $\frac{1}{10}$ del blandade med krut, öka kraften at drifva skottet.

7 — *Arenosum* se *Arabis arenosa*.

Alliaria & *officinale* Roth. Fl. G. se *Erysimum*.

345 CRAMBE, STRANDKÅL.

1 *C. maritima* (Strandkål) Stjelk och blad äro glatta. 4.

V. på hafsstrand. r. s. Bl:r i Jun. *Har stora rotblad, nästan som allmän kål.*

H:n.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. II.) Kan åtas som kål, men gör någon yrhet, om den ej väl kokas. Om kor åta den i myckenhet, smittas mjölken daraf liksom med löksmak.

A) — med uptil flikiga, mångdelta blad.

346 BUNIAS, *BUNIAS*.

- 1 *B. Cakile* (Röd-Bunias) har aflonga slåta, 2kantiga (ancipites) fröskidor. ☉.

V. på hafsstrand. r. s. Bl:r i Jul. med purpurroda blommor. Dets blad äro saftfulla, parbladige: småbladen jämbreda, något tandade.

H:n. (g. I. h. I.)

- 2 — *orientalis* (Gul-B.) Fröskidorne kupiga, åggformiga och knöliga (verrucosæ.) ♀.

V. på Stadsgator, Upsala &c. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Har hög stjerk: Liknar *Raphanistrum*; men är mycket större. Bladen breda-lansetlika och något rundtaggade.

H:n. (b. I.) Börjar blifva ett svårt ogräs i åkrar.

13 CLASSEN.

MONADELPHIA, SAMKULLE.

Denna Clafs är i anseende til knapparne (antheræ) en *Polyandrist*, men skiljes derifrån, at strångarne (*filamenta*) äro hopväxte i en stam, hvilken antingen liknar en cylinder omkring Pistillen, eller utgör egen fort af blomfåste (*amentum staminifer.*) hvarifrån ståndare flockvis utgå, men ej längre kvarblifver än blomningen varar. Claffen utgöres nu af 3:ne *Ordin. Naturales.*

COL-

COLUMNIFERÆ, hvars bl.krona är 5bladig med urnupne (uptil hjertlika) kronblad: Frön sitta i krans omkring fruktfåstet. Se Fig. 34. A. Alla hyfa ett stamaktigt ämne, som invärtes lindrar värk och förtager skärpa: utvärtes äro de mognande &c.

AMENTACEÆ a) som hafva hängen och flockvis utgående ståndare liksom ur små blomkronor: se F. 38. b. Desse utgöra största delen af våra prydliga Löfskogar. Deras blad äro platta och årligen affalla: kallas löf. Nyttan så väl i Medic. som Hushållning är mångfaldig.

CONIFERÆ hafva äfven hängen, men deras strängar äro mer hopväxte och frön innom så kallade kottar förvarade. Deras blad kallas barr: äro fylлика och kvarfitta öfver vintren; utgöra våra ständigt grönskande skogar, hvars förträffeliga nytta är allmänt känd. Vi indela Classen i:

I Ord. **MONOCLINIA**, **SAMSITTANDE.**

- 347 **MALVA**, *Blomfodret* dubbelt, spetfigt; det yttre 3bladigt (3delt.) År delt til basen.
- 348 **LAVATERA**, *Bl.fodr.* dubbelt, det yttre 3klufvit, merändels trubbigt.
År delt til hälften, enkelt och treflikigt.
- 349 **ALCEA**, *Bl.fodr.* dubbelt: det yttre 6klufvit.
Varier. 6, 8, 9klufvit, hvarföre den förenas med följ. slägte af J. C. SCHREBER Gen. Pl. p. 465.
- 350 **ALTHÆA**, *Bl.fodr.* dubbelt, det yttre 9klufvit.

GERANIUM se *Decandria, Monogynia.*

2 Ord.

- a) Utom den gemensamma stammen, som utgör egentel. *Amentum*, äro äfven strängarne på en del hopväxte liksom vanligen på *Monadelphister*, t. e. *Betula* (2 och 2 hopväxte,) *Pinus* (ganska många hopväxte) så at *amentum* tyckes vara grenigt, som en blomvippa. Desse ordningar innehålla de Svenska Löf- och Barr-träd, som förut träffades i v. LINNÉs Cl. *Monæcia*, *Diæcia*, och *Polygamia*. De föras här under en gemensam ord: *Diclinia*, åtskilde i anseende til sina ♂ och ♀ blommor.

2 *Ord. DICLINIA, ÅTSKILDE.*

* *AMENTACEÆ, Hångeblomstrige Lõftråd, med platta blad.*

a) *Sambyggare, med ♂-och ♀-bl:r på samma tråd.*

351 *BETULA, ♂ Hånget med 3klufne fjäll, inom hvilka sitta likfom 3:ne små blomkronor, hvardera 4delta och med 4 ståndare; Strångarne 2 och 2, hopväxte. ♀ Hångets fjäll 2blommige (2:ne pist.): Frön kantade, platta, på de flåsta med linna på bägge sidor, vingade.*

352 *CORYLUS, ♂ Hånget med 3klufna fjäll: Ståndarne 8: Blomkronan 0.*

♀ *Blomfodret 2delt: Stiften 2:ne: Frukten nöt.*

353 *CARPINUS, ♂ Hångets fjäll i kanten häriga: Ståndarne 10 till 20.*

♀ *Hånget med ludna fjäll: Frukten bar nöt.*

354 *QUERCUS, ♂ Hånget med 5delta blommor Ståndarne 5, 8, 10.*

♀ *Bl.fodr. helt: Stift. 2-5: Frukt. en mjukskalig nöt.*

355 *FAGUS, ♂ Hånget med 5klufne bl:r. Stånd. 12-16. ♀ Bl.fodr. 4tandat: Frõhus af 4 skal, 2 frön, taggigt.*

356 *JUGLANS, ♂ Hånget med 6delta bl:r. Stånd. 18, 20. ♀ Bl.fodret 4klufvit: Bl.kronan 4delt: Frukt. nöt som är råflad.*

357 *FRAXINUS, ♂ Hånget grenigt, bart, (äfven med 4delta bl:r:) Ståndarne 2 och 2, parvis sittande.*

♀ *Frön platta, lansetlika inom aflonga bladlika frõhus. Anm. Varierar med och utan ♂-och ♀-blommor på samma tråd. (Polygame.)*

b) *Tvåbyggare, med ♂-och ♀-blommor på särskilda tråd. (Dioecia.)*

358 *SALIX, ♂ Hånget med fjäll, inom hvilka sitta 2 ståndare (någre ha 3, 5, 6 stånd.) och en glandel till honungshus. Fig. 38. b.*

♀ *Stiftet 2klufvit: Frõhus 2skaligt: Frön med fjun.*

359 *MYRICA, ♂ Hånget med hela fjäll och 4 ståndare ♀ frukten bär med 1 frö.*

- 360 *POPULUS*, ♂ *Hånget* med flikiga fjäll, 8 ståndare.
 ♀ *Hånget* lika med ♂: *Fröhus* består af 2 rum.
Frön med fjun.

Viscum album se *Tetrandria*, *igynia*.

** *CONIFERÆ* *Barrträd*, med *fyllika blad*. (*acifolia*.)

- 361 *PINUS*, ♂ *Blomfodret* 4delt: *Blomkronan* o: *Ståndarne* bara, med hopvåxte strångar.

♀ *Hångefjäll*. 2blommige: *Frukten* kotte, med vingade frön. Sambyggare.

- 362 *JUNIPERUS*, ♂ *Hånget* med fjäll. *Bl.kron.* o. *Ståndarne* 3 hopvåxte.

♀ *Blomfodret* och *Blomkronan* 3delte. *Frukt.* bär, med 3 frön. Tvåbyggare.

- 363 *TAXUS*, ♂ *Bl.fodret* 4delt. (likom ett öga, *gemma*.) *Bl.kron.* o. *Stånd.* med breda 8klufna knappar.

♀ *Bl.fodret* och *Bl.kronan* som ♂: *Stift.* o. *Frukt.* bär med 1 frö.

Anm. har bärlikt, aldeles helt fröfoder (*Calyculus*.)

MÅRK. De öfrige trädslagen, som ha fullkomliga blommor (blomfoder och blomkrona utan hånge) upsökas efter ståndarnes antal i föregående Clasfer.

13 CL. MONADELPHIA, SAMKULLE.

I Ord. MONOCLINIA, SAMSITTANDE.

347 MALVA, KATTOST.

- 1 *M. rotundifolia* (Rund-Kattost) Stjelken nedliggande: Bladen rundaktiga, hjertlika och något 5flikiga: Bl.skaften (med frukten) nedböjda. ☉.
 V. vid byar. a. *Bl.r* i Aug. Sept. med små hvita blommor. *Blomskafsten* åro i början raka, bli sedan nedböjda: frön sitta i krans, hvardera kantiga, nåtformigt strimiga.

M:n. Ap. ÖRTEN br:s både til thé och decoct uti stenplågor och blåsans sårnader: äfven göras insprutningar deraf vid stoltvång och i rödsot.

H:n.

H:n. (k. o. i. g. o. f. i. h. o. f. i. b. i.) Br:s bland Kål:

A) — med större blommor och kupiga, slåta frön. *Har blad och stjolk som föreg. men blommor och frön som följande, dock mindre. Varier. med violetta blommor.*

2 — *sylvestris* (Röd-Kattost) Stjelken rak: Bladen 7flikiga, spetsiga: Blad och blomskäft håriga. V. vid vågar. r. Bl:r i Jul. med purpurroda blommor. De nederste bladen äro ofta rundaktiga.

H:n. (k. i. f. i.)

A) — med något kulliggande stjolk och rundaktige blad. *Liknar M. rotundifolia A); men har mycket större bl:r och hårig stjolk: Bladen djupt flikiga.*

3 — *Alcea* (Blå-K.) Stjelken rak, stråfhårig: Bladen mångdelta (flikiga) och något stråfva (scabriuscula.) 4.

V. på Öland. &c. Bl:r i Jul. med blåaktige blommor, stora som på fj. Håren på stjelken sitta flockvis.

H:n. (k. ii. g. i. f. i. h. i.)

4 — *moschata* (Dåme-K.) Stjelken rak: rotbladen njurliga och inskurna: Stjelkbladen 5delta och hvar del parbladigt-klufven. 4. r. †.

Bl:r i Jul. Aug. med hvita vackra blommor. Varier. stundom med violetta och liknar föregående; men har de nederste bladen rundaktiga, de öfverste flersflikiga. Luktas liksom Moschus.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i.)

5 — *crispa* (Krus-K.) Stjelken rak: Bladen vinkliga (angulata) med krusig brådd: Blommorne sitta hopklafade i bladvecket. 4. †.

Bl:r i Jul. med små hvita blommor och hög stjolk samt stora vackert krusiga blad. H:n. (b. i.)

348 LAVATERA, LAVATER, Thüingskarosor.

1 L. *Thuringiaca* (Thüingskarosor) Stjelken rak: Blomfodret inskurit (incisus:) Frukten bar. 4. r. †.

Bl:r

Bl:r i Jul. Aug. Har blad som Stockrosor och hvita något blåaktige blommor. Pl:s i trågårdar för prydnads skuld.

349 ALCEA, STOCKROSOR.

- 1 *A. rosea* (Stockros) har flikiga blad. $\mathcal{D}$. $\star$.
Bl:r i Jul. Sept. med stora, prydliga blommor. Färgen varierar röd, vit, &c.
A) — ficifolia med flikiga (nästan fingerlikt delta) blad.

350 ALTHÆA, ALTÉA.

- 1 *A. officinalis* (Altéa) Bladen odelta, hvitludna. $\mathcal{U}$. $\star$.
Bl:r i Jul. med hvita blommor. Bladen äro ägg-runda, i brådden olika sågade.
M:n. Ap. ROT och BLAD. Roten hyser mycken flemaktighet, och tjänar i blåsans sårnader, stenplåga, vatnslåmma, heshet, hosta, stohltvång &c. Bris ock at lindra värk, upmjuka spända delar. H:n. (b. II.)

2 Ord. DICLINIA, ÅTSKILDE.

351 BETULA, BJÖRK, Ahl.

- 1 *B. alba* (Nåfver-Björk) Löfbladen ägggrunda; spetsiga, i brådden sågade. Tr.st.
V. i skogar. a. Bl:r i Maj. Dess löf variera ganska mycket: äro än mer runda, än aflonga och flikiga; grenarne, då de bli äldre, hängande: yttre barken vit, kallas allmänt nåfver.
M:n. Ap. LÖFBLAD. Spåda löfvet kan som thé br:s, eller extract deraf mot skörbjugg, maskar, gikt och stenplågor. Svettbad (då man lägger sig med bara kroppen, nedbäddad bland färskt björklöf,) har äfven botat gikt: Rheumatisk värk lindras och ofta afhjelpes med färskt björklöf, som bindes om den värkande leden. *Björklake* (saften som utrinner vårtid efter bärning i trädet) är också nyttig at dricka i ofvannämnde

(grenigt;) de öfverfte finåbladen lanfettlika och helbråddade, de nedre parbladiga. 4.

V. i torr skogsmark, är störst och allmänast af våra Sv. Filices. Är stundom svartprickig, förmodeligen af Inseeter. K:ls Ormräs Helfingl. Bråken Smol. Ormbunke Ö.Göthl. Ormkage Vermel. Eneftabb Dalsl. Fråkna Gothl. &c.

M:n. Roten bris mot maskar. D:s i qvint. i pulfver 2, 3 gånger om dagen, som tages uti thé af samma rot och derjämte ett godt laxativ i gång i veckan. HOFFB.

H:n. (k.o. g.i. f.o. h.o. f.o.) Örten bris i Ångland i stället för ved at koka med, emedan dens låga är mycket het. Af askan kokt i vatn göras där kulor, som bris til tvätt i stället för såpa och tvål. Roten kryper djupt i jorden, utmagrarnårstående växter. Vid minsta frost gulna dens blad och beboda dermed jernnätternas ankomst.

2 — *crispa* se *Onoclea crispa*.

436 ACROSTICHUM, RAMS.

1 *A. ilvense* (Bråken-Rams) Bladen måst dubbelt parbladiga, med finåblad, som äro trubbiga, nästan emot hvarandra sittande och sammanväxta, under håriga och vid basen helbråddade. 4.

V. i bergsspringor. a. Liknar Polypod. fragile. Är mindre.

2 — *alpinum* (Yfver-R.) Bladen parbladiga med rundaktige, 3, 5flikiga finåblad. 4.

V. i Luleå Lappm. Liknar föregående, men är mycket mindre och enkelt parbladig. Bladen flikiga med en större flik vid basen på öfre sidan. K:ls Acr. hyperboreum. V. A. H. 1793. p. 201. Acr. alpinum Bolt.

3 — *spicant* se *Onoclea spicant*.

4 — *septentrionale* se *Asplenium septentrionale*.

437 *PILULARIA, KLOTING.*

- 1 *P. globulifera* (Kloting) $\mathcal{U}$. V. på våt ångsmark i Skåne &c. Har hårlika blad och klotrund frukt vid roten utan skaft. Stjelken nedtil med krypande rot.

438 *ISOËTES, BRAXENBLAD.*

- 1 *I. lacustris* (Braxenblad.) V. i insjöar och elfvar. Dets blad likna rotbladen af *Sagittaria sagittifolia*, då den i strömmar och sjöar på större djup växer.
H:n. Då denna uppåttas från botn af braxen, ger dets upflytande tilkänna denna fiskens leketid.

2 *Ord. MUSCI, MOSSOR.*

- 1:o Lössmosfor eller egenteligen Mosfor kallade.

439 *LYCOPODIUM, LUMMER.*

- 1 *L. Selago* (Lus-Lummer) Dets blad sitta i 8 rader spridda omkring stjelken, som är 2delt och rak med jämnhöga grenar: Bl:na i bladveck. $\mathcal{U}$. V. i mossaktig barrskog. K:ls *Lusgrås* Upl. *Loppgrås* Ö.Göthl. *Lumik* Smol.

M:n. *Ap. Muscus erectus*. Är håftigt purgerande, drifvande och til invärtes bruk farlig; men decocten deraf fördrifver ohyra hos boskap och svin, då de dermed tvättas. Den kokes i vatn ihop med feta furu stickor.

A) — med något resvig och kulliggande stjelk. r.n.

- 2 — *annotinum* (Gran-L.) Bladen i 5 rader sittande, något fågade, stjelken liksom ledfull af årliga utskott, med blomax i toppen, som äro raka och glatta. $\mathcal{U}$.

V. i gamla granskogar &c. a. K:ls *Refgrås* V.Göthl.

A) — med helbräddade blad. r.n. *Liknar* L. *clavatum*.

- 3 — *selaginoides* (Små-L.) Blad. spridda, hårbrädda-

Pl:s dels med frön, som tagas i Sept. eller Okt. och utfås lätt höst och vår; dels med rottelningar eller friska störrar, som kunna nedstickas i jorden vårtid, innan knoppen slår ut; häraf kan på sumpig mark en vacker Ahlskog snart frambringas. Gråsväxt och jordmon förbättras af trädet, och åbråddar blifva af dess rötter fastare.

A) — *glutinosa* (Klibb-Ahl) med pinntaggade, mycket klibbiga blad. V. i Vermeland vid sjön Tingen, utmed Löfnäs. r. Ett enda 2stammigt träd, funnit vid sjöstranden och nu flyttat up til hemmanet Löfnäs hade jag tillfälle at bese förledit år. Det var til stam, bark och trädart aldeles lika med allmänna Ahlen; men löfven så flikiga, at de mer liknade Ek än Ahl, äfven ovanligt klibbiga, men til sin textur och ådrors fördelning voro de lika med Ahlens: med brunt ludd vid delningen af sido-ådrorna (på undre sidan af bladen &c.) Trädet var ungt 7 à 8 alnar, ännu utan blommor och frukt, slog liksom Ahlen omkring sig rottelningar, hvars löf voro mindre delta, aflonga, inskurna och tandade, alla spetsiga (ej retusa som vanliga Ahllöf.) Har smala spensliga grenar och vackert utseende. Kan tjena til häckar vid fiskdammar. Anm. Är ungefärligen samma skilnad emellan denna och *Betula Alnus*, som emellan *Betula hybrida* och *Betula alba*. Om man betraktar blott löfvens figur, blifva de visserligen särskilda arter; men om man jämför deras öfriga beskaffenhet, kunna de ej gerna åtskiljas. De visa naturens mångfaldighet i sin yttre form och at antagna kännetekn (characterer) böra derefter jämkas.

B) — *pumila* med blad, som likna både Oxel och Ahl. V. i Bohus skären LINN. V. Göth. Resa p. 181.

4 — *incana* (Grå-Ahl, Arre) Löfbladen åggrunda, spetsiga, i brådden dubbelt sågade; Stiplerna lanfettlika: Bl. skaften greniga, med axlika hängen. V. på torr, öppen mark i Norrland &c. Bl:r i början af Maji. Har rak, slät stam nästan som Asp: dess löf äro under hvitgrå, mjukhåriga, (liknar Ahlens) utan ludd vid ådrornas delning eller basis.

H:n. (k. i. g. i. f. ii. h. i. f. i. b. i.) Pl:s som föreg. och har skyndesam växt. Dets löf är bättre än allmän Ahl.

- 5 — *pinnata* (Rönne-Björk) Löfbladen parbladige. V. på sandjord i Vermelands Finmark. r. Dets blad likna mycket Rönne, men äro kortare; bl:ne aldeles som föreg. ehuru hälften mindre: tros ha tilkommit af *Betul. incana* (♀) och *Sorbus aucuparia* (♂). Utseendet (habitus) är måst af *Betul. incana* eller något af Hagtorn. Beskr. i V. A. H. 1790. p. 13. H:n okänd.

352 CORYLUS, HASSEL.

- 1 *C. Avellana* (Hassel) har åggrunda, trubbiga stipler. V. i ångar. a. Bl:r först af Svenska träd, på barquist. Har röda ♀-blommor, inunder de långa ♂ hängena: löfblad rundaktiga, sågade och något spetsiga. H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i. f. i. b. ii.) Nötterna äro allmänt kända. Enaset på kärnorne skadar bröstet. Grenarne br:s til tunnband, större korgar &c. Pl:s både med nötter och rottelningar. Befordrar gräsväxt och gifver god matjord.

353 CARPINUS, AFVENBÖK.

- 1 *C. Betulus* (Afvenb.) Frön med långa, platta vingar. V. i Skåne, Smol. Bl:r i Apr. Maj. Har stråfva löfblad, nästan som Alm. H:n. (k. or. g. i. f. i. h. i.) Trädet utlakar vartid ett fött vatn liksom Björken: låter väl skära sig til häckar i trågårdar. Inre barken färgar ylle gult. Trädarten hård, br:s til vagn-axlar, blåck, m. m. Löfven brytas til foder. Pl:s med frön, som tagas i Octob. och utfås på stäl-len, där solvarmen ej är för stark.

354 QUERCUS, EK.

- 1 *Q. Robur* (Ek) Löfbladen aflonga, utåt bredare: på sidorne med trubbiga flikar (groft tandade.)

V. i ångar och beteshagar: är det största af Svenska trån. Bl:r i Maji, och början af Jun. då ock löfven börja växa ut. Dess blommor variera.

A) — med långa. B) — med korta blomskäft.

M:n. Ap. BARK och LÖF. Har stark sammandragande egenskap. Barken pulveriserad och i Pontack blött br:s utvårtes på bräck och ändetarmens utfall. Ekelöf blandas i gurgelvatn, uti tungans slapphet. Äfven decoct och pulfver br:s i diarrhéer och rödsot, men är nog starkt stoppande, åtminstone bör tillräckeligt afförande medel förut intagas.

H:n. mångfaldig (k. i. g. i. f. i. h. i. f. ii. b. oi.) Trådet hör till K. Maj:ts och Kronans egen vård för Skeppsbyggeri och sjöväsendets bestånd, hvartil trädet är framför annat tjenligt. Trådarten är hård och fast: br:s till flögd och Snickare-arbeten. Barken är till ladders garfvande den bästa: med Jern-vitriol färgar den svart: Fruktfodret är hårtill nästan kraftigare. Galläpplen, som sitta på bladen, äro Insecters (Cynips) bo och vinterläger: växa större på utländska Ekar: nyttjas till blåck.

Pl:s med vålmogna Ollon i lös jord. Ålskas ej på ång och betesmark, för det att andra närstående växter deraf utmånglas och förqvåfves. På Enebackar triffes den väl, i synnerhet i södra Sverige.

355 FAGUS, BOK.

1 F. *sylvatica* (Skogs-Bok) Löfbladen åggrunda, måst helbråddade.

V. i södra Provincerna. Tåflar i storlek med Eken. H:n ber. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. ii. b. i.) Svinen bli hastigt feta af Bokollon, men fläsket blir deraf nog löst och ofta fullt af dynt. Under hungersnöd kunna Ollonen ätas, men göra någon yrhet, br:s till oljepråfsning: 4 kannor olja fås af hvar tunna Ollon. Trådet är liksom Eken under Kronans tillsyn. Trådarten är vacker, låter väl klyfva och handtera sig till flögd. Till bränsle hettar den väl; men ger inga kol, dock mycken aska, och tilverkas häraf den mästa Potaskan,
Pl:s

Pl:s med Ollon i torr, högländ jord, som vintren tåckas med Ene- och granris: Förqvåfver Ljung och tål få andra andra växter omkring sig. Til Alléer och häckar blir den ganska vacker och låter väl skåra sig.

- 2 — *Castanea* (Trågård-B. Kastanietråd,) Lofbladen lanfetlika, spetfigt sågade och under bara. ✕.

H:n. Kastanier äro födande och kunna äas antingen kokte eller stekte, äfven malas til mjöl och bakas bröd deraf: äro något vådergifvande, skadlige i modersjuka. Olja kan icke pråsas af des kårnor. Trådet kan försökas til plantering i södra Provincerna.

Pl:s. Då Kastanier äro så väl mogna, at de affalla, läggas de på tort ställe at eftermogna och sedan utfås.

356 JUGLANS, *VALNÖTTRÅD.*

- 1 *J. regia* (Allmänt-Valnöttråd) Lofver parbladiga: småbladen aflonga (måst ovala,) rågot sågade: alla lika stora. ✕.

M:n. *Ap.* VALNÖTTER. Utpräsfad olja och äfven decoct af Valnötesskal är maskdödande och öpnande. Oljan är känd af Målare under namn af nötolja. Trådet är mjölkfastigt och har mistänkt egenskap: gör hufvudvärk, då någon sofver under det samma.

H:n. Tråarten är vacker. Br:s mycket til finare arbeten af Snickare &c. Tål klimatet i södra Sverige. Pl:s med väl mogna nötter, som böra tåckas vintertid med mosfa.

- 2 — *nigra* (Svart-Valnöttråd) Bladen lanfetlika: sitta 15 på gemensamma bladskäftet: De yttersta småbladen mindre. ✕.

H:n. Trådet är ganska vackert, inuti brunt, med mörkare och ljusare ådror och fläckar: br:s til Snickarearbeten, skåp, byråer, m. m. Af kårnorne, stötte med vatn fås en skön mandel-mjöl, som i America nyttjas som ko-mjöl. Trådet växer fort: trifves väl i södra Provincerne.

Pl:s med mogna nötter i högländ, god svartmylla.

R57 FRAXINUS, *ASK.*

- 1 *F. excelsior* (Ask) Löfven parbladiga: finåbladen aflonga. sågade: Dets blommor utan kronblad. V. vid tyar, och i ångar. a. År högstammigt tråd. Bl. i Maji, på bar quist. Dets löf spricka ej ut förr än frostnätterna äro förbi.

M:n. *Ap.* BARKEN (af grenarne) är stoppande. *Decoct* af sött bark ber. mot maskar: br:s äfven mot frosfor, på lika sätt som China: Dervid bör dock alltid väl lixerande medel gå förut, eller dermed förenas i dd Rhabarber. *Saft* af löfven utpräsfad i litet Franskt vin, ges mot ormbett. Dertil tages i spetsglas hvar half timma och hvar afton en thé-kopp Bomolja, samt bladen stötte lagde på svulnaden. Askolja distilleras i Finland af trådet spånor, genom 2:ne på hvarandra lagde grytor, och br:s af Allmogen i andtåpp, colik, frossa, m. m. Mot lungfot hos får ges den affskalad pulveriserad bark i 14 dagar.

H:n. fötr. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. O. b. I.) Trådet växer fortare än andra trån, och har en Ängelsman på kort tid med dets plantering förvärfvat 10000 ducater. Löfver böra affstrykas och ej brytas, emedan trådet är nog ädelt til löfbrott. Trådarten är hvit och fast; ganska tjenlig til vårktyg i Physik, Mechanik &c.

Pl:s dels af frön, dels af små kring trådet växande plantor. Frön mogna i Octob. och utslås då genast i färor lagom tjockt, öfverhöljde med en tums djup jord, och följande år renfas från ogräs och vatnas. Sedan de något hunnit växa, såttas de i trådscholor. De utslås på god lerblandad jordmon. Til Alléeer äro de ganska tjenliga, de skada mindre åkrar och gräsväxt, än de fläste andra trån. I Smoland bibehållas de på åkrar i stenrör och afqvistas hvar 3:dje år, hvarigenom ingen skada tilfogas såden med deras skugga. Om dets öfriga nytta se *Hoffb.* och andra Hushållsböcker.

358 SALIX, *PIHL*, *Vide.*

* *Med sågade och slåta blad* (fol. ferratis & subglabr.)

- 1 *S. pentandra* (Jolster-Pihl) Löfbladen glatta, såga-

gade: 3-trådet med merendels 5 ståndare inom hvar hångefjåll.

V. på sid. stållen. a. Bl:r i Maji, Jun. då bladen åro nåstan fullvåxta. Har mycket fint sågade och glatta blad, 3:s blad åro ågglika, 2:s åflonga och spetsiga: stundom utdragne i en syllik spets (acuminata,) och med glandler på bladskåften.

K:ls Hilster i Nerike. Halster Dalarne. Vekar V. Göthl. Jålfster Upl. Jålfster Smol. &c.

M:n. Barken år försåkt med fördel mot frosfor i stållet för China. Barken tages af 2 til 3 års gamla grenar och ges i pulfver, $\frac{1}{2}$ til 1 qvint. hvar 3:dje och 4:de timma på fritiden: uti envifåre frosfor kan en femtedel af china låggas til. Iåkttages at tilråckeligt affårande medel år förut nyttjat.

H:n. (k. 01. g. I. f. 01. h. I. b. II.) Fråssjunet (ullen) af denna och andra Pihl-arter kan samlas och nyttjas i stållet för bomull. Låfven fårga gult. Trådet år tjenligt til Alléer och håckar. Pl:s lått med rottelningar.

A) — *hermaphroditica* v. med tvåkånade blommor och 2 ståndare, vid Upsala &c. r. Inflyttad i Botaniska Trågårdn har den återtagit sin tvåbyggare natur a), och burit blott pistiller. Ståndarnes antal variera 2, 5. — åfven:

B) — *polyandra* med 6, 10 ståndare och åggrunda blad.

2 — *fragilis* (Grån-Pihl) Låfbladen glatta åflonga, spetsiga: Bladskåften med glandler finåtandade.

V. på vatnåktiga stållen. a. Bl:r i Maji. Dets första blad åro helbråddade och utkomma vid blomningstiden: de åldre, eller efter blomningen, åro sågade och merendels på undre sidan isgrå (glauca,) utdrag-

T 5

na

a) Flere Pihlarter tråffas på samma ståt, fast stållan, Hermaphroditæ. *Sal. phylicifolia* och *amygdalina* voro båge hermaphroditer vid Jumkil Upl. 1783. *S. phylicifolia* inflyttad i Upsala trågård har sen blott burit pistiller och åfven på sitt vilda stånd. *Salix caprea* har vanligen tvåbyggare blommor. Men i Prof. och Ridd. C. P. THUNBERGS Örtsamling förvaras exemplar deraf, som åro hermaphroditica. J. f. LINN, Fl. Sv. p. 345.

na med lång spets (acuminata.) Telningsbladen ha småtandade stipler. Trädet växer högstammigt. Qvistarne äro vid lederna sköra.

M:n. Ap. BARKEN (af grenarne) bris mot frosfa, på fått som vid föreg. nämnt år. Uti en Disp. under Hr. Prof. Rosenblad äro uppgifne 21 handlinger på frosfor, som blifvit botade med barken af detta trädets spåhare grenar, på samma fått nyttjad, som china vanligt brukas.

H:n. (k.or. g.r. f.o. h.r. b.ii.) Til Alléer vid vägar, ger en behaglig och svalkande skugga.

Pl:s lätt med nedfatta störrar, på våta ställen. ♂-träden böra väljas härtil, at ej honornes fjun må öfvertäcka fältet. Är allmän vid vägar.

A) — med 3 ståndare. Bladen äggrunda, långspetsiga.

3 — *amygdalina* (Fager-P.) Löfbladen lansetlika, fågade, glatta, med bladskärf och snedvinkliga stipler. V. på sidl. ställen. Bl:r i Maji, Jun. med halvväxta blad: Ståndarne 3, stundom 2 och 4. Liknar *Salix fragilis* med bräckliga grenar och glatta blad; men växer mer buskaktig, får ej stora stammar, (således tjenligare til häckar.) Bladen äro ej långspetsiga utan lansetlika, åt bägge ändar lika spetsiga, midtpå nästan jämbreda (ex ovali lanceolata) i brådden glandellikt fågade (småtandade:) ofvanpå gröna, under bleka eller isgrå. Stiplerna halft hjertlika, tandade.

H:n. (k.r. g.r. f.or. h.r. b.ii.) Til Alléer vid vatn ganska vacker. Anm. Vid Dalelven, i synnerhet i Husby Sökn förekommer den mycket och hade förl. år 1797 öfveralt 3 ståndare. Utmed Clara Elf Vermel. 2.

A) — *triandra* S. V. med aflonga, nästan jämbreda blad, r. vid Kemi Elf. I anseende til de bräckliga grenarne ansåg jag den för varieté af *S. fragilis* i min förra Edit. af Sv. Fl.

4 — *phylicifolia* (Hag-P.) Löfbladen aflongt äggrunda, glatta, fågade.

V. i beteshagar. a. Bl:r i Maji, Varierar mycket i an-

anseende til løfvens figur och insågningar. I allmänhet äro bladen mindre glatta och kortare än på de föregående. De äro på denna mer äggformiga, trubbigt sågade, öfver gröna, under bleka, oftast isgrå och håriga samt något ådriga. Dess fröhus äro både luddna och glatta. Bladen med och utan stipler. Växer som Vide eller i storlek af Plommontråd.

H:n. (k. r. g. r. f. o. i. h. i. b. II.)

- A) — med glatta blad, i kanten naggade och vågige. V. på sidl. ställen. a. K:ls *S. phyllicifolia* Sp. pl. α.
- B) — med aflonga, trubbigt sågade blad (utan nedböjd kant.) Varierar ibland på samma gren med aflonga och äggrunda blad: Quistarne glatta, röda, bladskafsten merendels med stipler. K:ls *S. phyllicifolia* β. Sp. pl. 1442. Fröhus. ludna.
- C) — med lanfetlika och på bägge sidor gröna blad. r. n. Fröhus. glatta. Stam och quistar som förra.
- D) — *prunifolia* med aflonga, på bägge sidor gröna blad, under håriga. Har blad som Plommontråd, och ofta 4 ståndare: strängarne 2klufne. Stundom variera bladen naggade och sågade på samma tråd och ståndarne ej 2klufne (bifida.)
- E) — *tenuifolia* med äggrunda, glatta och sågade blad. V. på sandiga något fugtiga ställen, ganska liten. Bladen nästan genomskinliga, i kanten med få insågningar. K:ls *S. amygdalina* Utkast af Sv. Fl. Ed. 1. Men bör dermed ej sammanblandas. Gradvis ser man den tiltaga i storlek efter jordmon, och så hela phyllicifoliæ växt. Har annars mycken likhet med *Sal. arbuscula* A).

- F) — *evonymifolia* med lanfetlika, glatta och spetsiga nästan helbräddade blad. V. buskagtig. r. n. Dess blad likna *Sal. hastata* var. C) ♀ fröhus. hvitludna.
- Anm. Intet släkte varierar så mycket som Pihl-arterna. Förmodeligen förekomma ock många flere asarter i Norrlands skogar, som ännu äro obestämda och kan hända en del förtjena at anses som särskilta species; men jag vil håldre genom anmärkningar förena dem med de förut kända, än föröka deras antal, så länge vi ännu ej mycket känna deras särskilta nytta.

H:n. Af Pihl-arternes ymniga ull kan visserligen en framtid draga mycken nytta, och af deras bark kraftiga medicamenter beredas.

- 5 — *haftata* (Jämn-Pihl) Löfbladen äro måst ågg-runda, spetsiga och sågade, nästan utan blad-skaft: Stiplerne något hjertlike.

V. i *Vesterbotn och Lappl. vid älfsstränder*: utgör där jämna buskar, 2, 3 alnar höga, ofta jämna som de varit klipta. Bl:r i Jun. med bladig quist. Blomhångena sitta i toppen, raka: nedtil småludna, måst gröna. Quistarnes utskott hvitgrå ludna, (i synnerhet på ♀-busken): fröhus. glatta: bladen äfven glatta, under blekare och något blåådriga, ha oftast blad-skaft. Stiplerna merendels sågade. ♂-hånget är med ganska små fjäll, nästan bart. Trådstammens yttre bark är grå eller brunaktig, den inre saffransgul: ganska besk och stark.

M:n. Barken borde framför andra försökas mot frosfor.

A) — aflonga, nedtil helbräddade blad och stipler.

B) — med aflonga och ovala blad: kulliggande stam. r. n. V. ganska låg nära fjällen och stundom med helbräddade blad, små stipler.

C) — med lansetlika blad, något sågade. V. i fjällen. Har blad som varieteten F) af *Sal. phylicifol.* men glatta fröh. Växt, bark och öfriga utseende urskiljer den lätt.

D) — med ågggrunda, trubbiga blad. Är ibland utan stipler. r. n. Stiplerne försvinna på mager jord.

- 6 — *arbuscula* (Busk-P.) Löfbladen glatta, under isgrå, ågggrunda, genomskinliga.

V. i *Lappska skogar*. Bl:r i Jun. med små nakna blomhången. Föreställer ett litet vackert träd, med alns hög stam, med röda smala grenar, mycket knaggliga, af tått sittande blad och blomknoppar. Bladen äro ganska tunna, måst helbräddade.

A) — med ågggrunda något håriga blad: hvitludna fröhus. r. n. Bladen likna *Sal. aurita* (äro obovata) men utan stipler.

B) —

B) — med glatta, lanfetlika och fågade blad. r.n. *Liknar Sal. phylicifol. variet. E.) Bladen aflonga, mot bågge åndarne spetsiga. Tyckes vara nog skilda varieteter. Bladen på denna åro ganska glatta, ej genomskinliga; på den förra tunna och bredare, men deras våxt och öfriga beskaffenhet är, så mycket jag på deras hemort kunnat inhämta, samma.*

7 — *purpurea* (Röd-Pihl) Lofbladen smala, lanfetlika, fågade och glatta: de nederste sitta emot hvarandra.

V. i Skåne. *Blr i Apr. Maji, på måst bar quist. Har en ståndare (monandra) och fintfågade blad och röda quistar: inre barken är svafvelgul. Busken växer til manshögd. Kils Rödviar Skåne.*

H:n. *Quistarne brukas til korgars flätning och vidjor. Varaktige halmtak knyts härmed i Skåne.*

Pl:s til vackra häckar, åfven på torrare ställen, oftast med nedfatte grenar, vårtid innan löfvet slagit ut.

A) — *Helix* S. V. har de öfverste bladen emot hvarandra sittande. r. ✕. H:n samma.

8 — *alba* (Hvit-P.) Lofbladen åro lanfetlika och mycket spetsiga (*acuminata*.) fågade och på båda sidor hvithåriga: med glandler vid dess nedersta infågningar.

V. i Skåne vid vågar &c. *Blr i Apr. Maji. Löfven åro långa, smala, på undre sidan glänsande af ett hvitt ludd. Liknar Sal. fragilis.*

M:n är samma som *fragilis*. Hr. Prof. och Ridd. J. G. ACREL har meddelt mig, at han försökt barken mot frosfor flere gånger med fördel a). Den ber. STONE anförer 50 händelser, hvarest den ensam i stället för china förmått fördrifva alla slags frofs-febrar. *Phil. Transf. V. 53 p. 195.*

D:s samma som vid *Sal. pentandra* nämnt är. Trådet är kylande. Man brukar at sätta Pihlqvistar i kalla vatn hos sjuke, som ligga i hetlig feber: alla Pihl arter tros ha en sådan svalkande egenkap.

H:n:

a) Se min Dissertat, de *Hist. Nat. Ord. Eccl. necess.* p. 23.

H:n. (k.I. g.I. f.I. h.I.) *Trädarten* är hvit och fast: tjenar til inläggningar och flögd.

Pl:s på våta ställen vartid med nedfatta qvistar. Växer snart up til höga, prydliga alléer.

- 9 — *viminalis* (Korg-Pihl) Lofbladen smala-lansetlika: nästan helbräddade och under silfverhvita: Dets grenar långa och veka (*virgati*.)

V. *vid byar, i Skåne &c.* Bl:r i Maji måst på bar qvist. Har långa smala blad, som äro nästan jämbreda och spetsiga, öfver glatta, under glänsande och hvitludna, trådet buskar sig med tätta grenar.

H:n. (k.I. g.II. f.II. h.I. b.II.) Grenarne br:s til korgar och tunnband. Ger vackra häckar.

Pl:s som förra med nedfatte qvistar i våt jord.

- A) — med lansetlika och nästan glatta blad, 2 ståndare och 2klufne strångar. r. *Sal. fisca?* Hoffm. Liknar *Sal. purpurea*.

S. herbacea (Dvärg-P.) se följande Afdeln. **

- ** Med något sågade och skrynkliga blad (fol. rugoso-venosis.)

- 10 — *caprea* (Sålg-P.) Lofbladen åggrunda, under hvitludna, i brådden vågige och uptil småtandade. V. på ångar och i torr jord: a. Bl:r i Maji på bar qvist: är högstammig och har måst helbräddade löf, på öfre sidan gröna (knäpt håriga,) på undre hvita och mjukhåriga, är utan stipler.

H:n. förtr. (k.II. g.II. f.II. h.I. b.II.) Barken br. Laparne til läderberedning. Skåningarne til sin klipping. *Trädarten* är lätt och böjelig: nyttjas til hvarjehanda flögd. Derpå kunna knifvar hvåsfas.

Pl:s til vackra alléer och häckar på torr mark. Hindrar ej gråsvåxten: Dets löf är ganska begärligt för boskapen.

- A) — med aflonga, i brådden naggade blad. Liknar *S. phlycifol.* D). Blommar med halfvåxta blad. V. i V. Botn Torneå &c. Är buskaktig. Monne plan- ta hybrid?

11 — cinerea (Grå-Pihl, Vide) Lõfbladen aflonga (något åggrunda,) skrynkliga, under ludna, dels stipler åro halft hjertlika.

V. i kår och på våta ställen. a. Blir i Apr. Maji på bar quist. Har buskaktig växt, vid pass af mans högd. Bark, blad och hängen ha gråhvitt utseende. För ofrigt variera desfs blad, ån trubbiga, ån något spetsiga, naggade, litet sågade och helbråddade, ofta på samma buske. Stiplerne åro tandade och snedhorniga. K:ls *S. acuminata* Hoffm. *Hist. Sal.*

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. i. b. ii.) Barken bris til låderberedning. Grenarne til korgar, band på lior m. m. År befvårlig på kårångar, hvarest den buskar sig gånka mycket och intager gråsmarken, men fördelaktig i beteshagar, emedan desfs lõf åtas af boskapen.

A) — med åggrunda (*obovata*) och måst helbråddade blad: på båda sidor hvitludna. r. Liknar följande; men har hvitare och mer ludna blad, tjockare quistar och högre stam.

12 — aurita (Vek-P.) Lõfbladen åggrunda, helbråddade och skrynkliga: åro på båda sidor mjukhåriga och vid basen med stipler eller små öron.

V. i stora skogar. r. n. Blir i Maji, Jun. Liknar föregående variet. A;) men har blad som åro mot skäftet mer affmalade (*aldeles obovata*) och på öfre sidan gröna: på undre nåtformigt ådriga: grenarne åro mycket smala och böjliga. Barken brunaktig.

Anm. I Smolands skogar växer den i buskar, nästan stor som *Sal. cinerea*, och har lõf nedtil (på quistarne) trubbiga, uptil spetsiga, som *Sal. cinerea*, men kåns med smala utbredda grenar. Växer på torrare ställen.

13 — Myrsinites (Blå-P.) Lõfbladen åggrunda, sågade, glatta och ådriga.

V. i fjällen. Blir i Jun. med bladig quist. År en liten buske med blad, som först de slå ut, åro ludna, men bli sedan glatta och genomskinliga: har inga stipler. Liknar *Vaccin. Myrtillus*.

- 14 — *herbacea* (Dvärg-Pihl) Löfbladen cirkelrunda, fågade och glatta.

V. i fjällen. Bl:r i Jun. Har lös som *Betula nana*: är minst af alla Svenska Pihlarter.

Anm. ♂ har måst helbräddade lös, ofta med intryckt spets. ♀ med glatta fröhus, utan ludd; Lösven hvastfågade.

- A) — med helbräddade, något spetsige blad och ♀ med hvitludna fröhus. V. i fjällen vid Tornejervi. &c. r.

- 15 — *reticulata* (Nåt-P.) Löfbladen åggrunda, trubbiga, öfver glatta, under hvitludna, skrynkliga med nåtlika ådror.

V. på högsta fjällen med föregående. Bl:r i Jun. har låg kulliggande stam. H:n (k. i. h. i.)

Sal. *myrtilloides*, se nästföljande Afdelning.

- *** Med helbräddade och ludna blad (fol. integerr. villosis.) Äro alle buskar och lågväxte Pihlarter.

- 16 — *lanata* (Ull-P.) Löfbladen äro under åggrunda, spetsiga, på båda sidor hvitludna.

V. i Lappska skogar. Bl:r i Jun. Har tjocka breda och nästan rundaktiga blad, som tillika med stipler och quistar äro täckta med vitt ludd, nästan som på *Agrostemma coronaria*, och des hängen äro aflonga tjocka af en ymnog, vit eller gulaktig ull.

H:n. Kunde i synnerhet ge förråd til Bomulls-ämne.

- A) — med blad som på öfre sidan äro gröna och nästan bara. V. i fjällen med korta knöliga grenar.

- B) — *depressa* Fl. Sv. Löfbladen åggrunda spetsiga, under mjukhåriga. V. i fjällen. Har mindre håriga blad, under nåtlike. ♂:s hängen äro utan ull, nästan bara. Anm. Är en liten buske med utspridda tjocka grenar: mindre än föreg. var. A). Ser gråaktig ut.

- 17 — *Lapponum* (Lapp-P.) Löfbladen lansetlika och ludna.

V. i Lappland. a. Bl:r i Maji, Jun. med gula knappar och håriga hängen, nästan som *Sal. lanata*;
men

men blad som följande, dock mer spetsiga och hvitludna, hålst på undra sidan.

H:n. Tjenar Lapparne til bränfle.

- 18 — *glauca* (Seve-Pihl) Lõfbladen aflonga, under mjukhåriga.

V. i Lappl. omkr. severyggen. a. Bl:r i Jun. med röda knappar och märken. Liknar föreg., men har bredare blad, något trubbiga och på undre sidan isgrå (*glauca*), på öfre gröna, med glesa hår betäckta. Dets Blommor och Frõhus sitta glesare (*remotiores*). Stånget mindre hårigt än på förra.

H:n samma som föregående.

- A) — med ovala blad, på undre sidan nästan glatta.
B) — med lansetlika blad, och gula blommor. r. Är liksom ett mellanstånd af *S. lapponum* och *glauca*.

- 19 — *arenaria* (Sand-P.) Lõfbladen ovala, spetsiga, under hvitludna, öfver småhåriga.

V. på betesmark. Norrl. a. Bl:r i Maji, Jun. Bladen äro under snöhvita, med uphöjda ådror och ofta på öfre sidan hvitludna. Är ganska lik *S. lapponum*, så att man snart skulle tro den vara dets urart: Bladen äro större, mer ludna (ej med glänfande ludd.)

- A) — med aflonga nästan trubbiga blad, på båda sidor hvitludna. Liknar *Sal. cinerea* variet. B). Denna har rödaktiga quistar och aldeles hela blad. V. i skogskårr. Upland. r.

- 20 — *incubacea* (Ligg-P.) Lõfbladen äro lansetlika, under hvitludna, glänfande: Dets stipler äggformiga, spetsiga.

V. på sidl. ångsmark. a. Bl:r i Maji. Har låg, kuliggande stam: Bladen silfverhvita, äro ibland utan stipler, quistarne gråbruna. H:n okänd.

- A) — med fågade blad, har 2, 3 infågningar. V. i Ångermanland. &c.

- 21 — *rosmarinifolia* (Rosmarin-P.) Lõfbladen smala lansetlika, under hvitludna, glänfande.

V. i Finland vid Åbo &c. Är låg och krypande.

Liknar aldeles den föregående, men har smalare, nästan jämbreda blad, utan stipler, och knapt bladskäft (fol. subsessilia.)

- 22 — *fusca* (Rätt-Pihl) Löfbladen åggrunda, under hvitludna, glånsande: Stammen upstigande. V. på sandbackar. *Liknar följande, men har bredare blad, under silfvergrå. ofvanpå mörkgröna, med glesa hår: de variera med trubbig spets. Växer stundom 2 à 3 alnar hög, med utbredda, nästan krypande rotgrenar: stipler o.*

K:ls Sal. depressa. HOFFM. Hist. Sal.

- 23 — *repens* (Kryp-P.) Löfbladen aflonga, nästan bara (med ganska ringa ludd;) Stam. krypande. V. på fidl. ångar och beteshagar. a. Bl:r i Apr. Maji, måst på bar quist. *Växer ganska låg, ofversliger knapt gråsvallen, men sprider sina rötter mycket vida omkring, hindrar gråsvåxten, och gör ofta den bästa ångsvall til en ödesmark.*

Anm. Förgåfves hugges eller rödjies andra träd bort, om man låter denna tätta skog i jordbrynet stå kvar. Dess blad äro små, i början mer lanfjetlika och hårige, sedan aflonga och glatta, under isgrå.

- A) — med åggrunda, något hårige blad. V. på backar bland Enbuskar. Bl:r i Maji med gula knappar &c. *Får stundom rödaktiga fröhus och bruna fjäll. Är til storlek som Sal. incubacea. K:ls S. fusca, HOFFM. Är nog lik fusca, men ej glånsande.*

- B) — med lanfjetlika blad, på bågge fidor bara (nudiucula.) V. i sankta kårr-ångar, som vid Börstel. &c. knapt fingerslång.

Anm. *Sal. incubacea, rosmarinifolia, fusca och repens* gå genom varieteter gradvis til hvarandra, at det är ofta svårt at utfätta deras gränser.

H:n samma. Hindra gråsvåxt.

- 24 — *myrtilloides* (Myr-P.) Dess löfblad äro glatta, åggrunda och spetfiga.

V. på fidl. ställen Norrl. Bl:r i Jun. med halfvåxta blad: *De första bladen äro aflonga och hårige,*
de

de äldre ägglikt rundade, til utseende som *Vaccin. uliginosum*. Liknar föreg. var. A); men har blad (2, 3) på hvert blomskäft, röda knappar, gula strängar, rödaktiga quistar. Blad och quistar glatta.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. b. ii.)

Sal. viminalis se förut, Afdeln. *

359 MYRICA, PORS.

- 1 *M. Gale* (Pors) Lofbladen lanfetlika, något sågade: Frukten ett fastlöst bär.

V. i karr. a. Blir i Apr. på bar quist, med rödbruna, glatta blomfjäll. Bladen äro blåaktiga och likna *Vaccin. uliginosum*.

M:n. Ap. k:ls *Myrtus brabantica*. ÖRTSTÅNDET (hålft frukt och blad) fint stötte och blandade med olja tjena mot skabb och utslag. Äfven des decoct ber. mot ohyra i hufvudet, på kläder, väggar, då de dermed tvättas.

H:n. (k. o. g. i. f. o. h. i.) Br:s på dricka i stället för Humle; men beskyllas göra hufvudvärk. Har varit förr dertil allmänt nyttjad, hvarföre den förbjödes i gamla Lagar at hämta på annars jord. Då decocten väl affkummas, besvärer den ej hufvudet.

360 POPULUS, POPEL, Asp.

- 1 *P. alba* (Hvit-Popel) Lofbladen rundaktiga, i brådden tandade, under hvitludna. r. ✕.

V. högstammig, i alléer &c. Blir i Apr.

Pl:s vartid lätt med rotnelningar eller nedsatte quistar.

- 2 — *tremula* (Darr-P., Asp) Lofbladen rundaktiga, tandade, på bägge sidor glatta: bladskäften platta och spensliga.

V. på högländta ställen. a. Blir i Apr. på bar quist. Har alltid daltrande löf. Telningslöfven äro nästan hjertlika.

M:n. Ap. Des spåda RÖTTER och knoppar (gemmae) äro til decoct blodrenande och tjenliga mot gikt.

H:n förtr. (k. ol. g. i. f. i. h. ii. f. o. b. ii.) *Löfvet* pasfar ej särdeles för får, ty de må illa deraf, släppa ul-len och blifva nästan nakna. *Gadd.* Men deremot må hästar deraf ganska väl, och kan det med fördel til vinterfoder bärgas. Man har uträknat, at en stor Asp ger merendels om året en tunna afstrukit lóf, af lika godhet med 2 lifp. hö: kunna altfå 100 Aspar ränta emellan 20 à 30 lafs hö eller des värde årligen, se HOFFB. p. 228. Löfven böra hållt afstrykas, kunna ock uphåmtas, strax de affalla, då de ännu åga det måsta af sin grönska och godhet. *Trådarkten* är lätt och hvit, tjenar til flögd, står emot röta: vid vatn-byggnader. &c. Finnes fällan malkstungen. *Barken* fåges fördrifva fyrfor. *Aspved* ger ringa hetta, inga kol, men god aska til såpikjudning.

Pl:s med rottelningar. Där aspar börja växa, utspri-da de sig gerna sjelfva, då de fredas och omhågnas.

- 3 — *nigra* (Svart-Popel, Flugtråd,) Löfbladen sned-hörniga, med utdragen spets (*acuminata*) och i brådden fågade. r. †.

V. *högstammig* och ger *vackra alléer*. Liknar Pop. alba, men bladen äro glatta, som på P. tremula.

M:n samma som förra.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.) *Barken* br:s af fiskare til at uppehålla nät. *Trådarkten* är svår at klyfva. Brukas til bösfestockar. &c.

Pl:s med rottelningar. K:ls *Poppel-Pihl* Skåne.

- 4 — *balsamifera* (Balsam-P.) Löfbladen aflonga, få-gade, under hvitaktiga, och med kådfulla stipler. †. Pl:s i alléer. Tål väl *Climatet*. Bl:r i *Maji*. Bladen lukta väl, i synnerhet de yngre, som äro liksom öfver-smorde med en balsamisk kåda: äro på öfre sidan gröna, på undre vitådriga, utan märkeligt ludd. M:n. Bladen äro sårilåkande. Pl:s med rottelningar.

361 PINUS, TALL, Gran.

- 1 P. SYLVESTRIS (Tall) Des barr sitta 2:ne parvis (gemina) och grenarne i krans omkring stammen.

V. på torra ställen. a. Blir i början af Jun. 3 med gula, 4 med röda hångefjäll. Barren äro i början (vid upkomsten) ensamma, bli sedan dubbla, alla glatta. M:n. Ap. TALLSTRUNT (*turiones*) och RESINA (*Therebintina communis.*) Decoſt af deſs ſpäda utſkott om våren, blandade med rötter af *Leontod. Taxacum* och mogna krosfäde Enebär, kokta i vatn, hvartil ſlås utpräſad ſaft af Pepparrot och Syra, är hälſoſamt (blodrenande) och kraftigt mot Skörbjugg, Torrvärk, Andtappa och Blekpuſfighet. Här af drickes några glas dageligen. Safvan är nyttig förſt om våren at äta emot maſkar och ſkörbjugg. Då Tallen fåras intil deſs trådaktige väfande, utrinner ſommartid en kådaktig ſaft, ſom af ſig ſjelf ſtelnad, utgör den allmänna terpentinen. Denna utvårtes renar och läker får. *Tjårvatn* bris ſom förvaringsmedel mot Koppor och andra ſmittofamma ſjukdomar. Det tilredes, då på $\frac{1}{2}$ qvart. tjåra ſlås i och ett halft ſtop vatn, ſom med en träſpade en timme beſtåndigt omröres, och ſedan det ſtått ett dygn afhålles, hvar af tages några ſpetsglas om dagen. *Beck* beris til plåſter at lägga emellan axlarne mot envis hoſta och ſvagt bröſt. Båres länge. H:n mångfaldig (k.o. g.x. f.or. h.o.) Af torra kådfulla tallſtubbar tilredes tjåra och bech, hvars nytta är allmänt känd. *Trådarten* bris allmänt til timmer och byggningsvirke. &c. *Inre barken* beredes i Norrland under miſſväxt til nödbröd. I Dalarne tages barken af de tallar, ſom fälles til vedbrand och kolning, til boſkapsfoder: Den gröfre barken aſtåljes och den inre torkas, ſtampas eller males och blandas ibland förp åt kor, &c. ſom deraf ſkola mjölka och må väl. *Martall* (i kårren) bris af Lappen til ſkid at löpa på. Pl:s med frön, hvilka böra väl täckas med moſa at förvaras för köld.

A) — *Furutall* med raka ſtammar, ljus, ſlät ſlan ell. bark.

B) — *Gårtall* med tjocka grenar och ſkråſlig bark.

C) — *Martall* med låg ſtam, mörk bark. V. i *Myror*.

2 — *Larix* (Larke-Gran, Larketråd) Barren ſitta många ſlockvis, äro ſlåta, trubbiga. †.

Bl:r i Jun. med röda blomfjäll, qvistarne knölige med många smala barr, utgående från hvar knöl.

M:n. Då trädet fåräs uttrinner en kådaktig saft, som kallas Venedisk Terpentin, och är utvårtes i sår re-
nande och läkande. *Anm.* Invårtes är all Terpentin urindrivande, men är nog hetlig.

- 3 — *Abies* (Allmän-Gran) Barren flåta, fyllika, fitta ensamma och måst åt 2:ne sidor (bifariam.)
V. på våtaktiga ställen. a. Bl:r i Maji, med röda blomfjäll. 3:s blommor likna små röda smultron. Trä-
det är högväxt och utgör en del af våra prydliga och beständigt grönskande skogar. I trågårdar låter
vål skåra sig til häckar: K:s efter sit utseende olika.
A) Gårgran (procera.) B) Hånggran (viminalis.)
C) Myrgran. D) Granbuske. &c.

M:n. Dets först om våren utflående skott kan brukas som tallstrunt: *Grankåda* är äfven sår-läkande.

H:n mångfaldig (k. o. l. g. i. f. o. b. i.) Af kådan göres harts (Colophon.) då kådan kokes och vinättika slås til, hvilken inkokas til torrhet. *Barken* bris i Jämtland at bereda skinn, som aldrig styfna af köld eller hårdna af vatn. *Grankottar* färga brunt. *Trådarken* är lös och lätt: bris til Musikaliske instrumenter &c. *Pl:s* med frön likom Tallen.

- 4 — *hybrida* (Slok-Gran) Barren fyllika, ensamma, omkring qvistarne spridda: Grenarne långa. flaka.

V. vid Strångnås, Malmby, Södermanl. Lagga, Or-
lunda Upl. &c. r. Liknar Tall med bark och tråd-
art (dock har ej grenarne i krans omkring stammen)
och Gran med ensamma barr, men ej åt tvänne sidor,
utan nästan rundt omkring stälda. Grenarne äro
knölige, och (mot toppen) med tätt sittande barr.
Barren längre än på Gran. Se V. A. H. 1777. p. 310,
Tros upkommit af Tall och Gran.

362 JUNIPERUS, *ENE*, *Enbuske.*

- 1 *J. communis* (Ene) Dets barr fitta 3:ne emot hvar-

andra (omkring quistarne:) åro spetfige och utflående (patentes.)

V. på backar. a. *Blir i början af Jun. Dess bår växa långsamt. Den blommar det ena året och får ingen frukt det andra.*

M:n. Ap. TRÅDET, BÅREN. *Decoß af krosfäde Enbår och hackat Enris drickes med fördel i vatnsot, andtåppa, ikörbjugg m. m. Immen af denna dryck bris mot svår hörsel och öronflus. Man låter då immen gå in i öronen genom en trattpip. Enbårsmos tjenar i flusshosta och som preservativ efter frossa. Bår och riset bris at röka med i rum mot smittosamma sjukdomar. Enträds-olja strykes på lama lemmar och för torrverk. Hela trädet har en fin kåda, som är kraftig; drifvande svett, urin, rening, utspåder blodet &c. Trädet är kraftigast nära roten.*

H:n. (k. o. i. g. i. f. i. h. o. i. f. i. b. i.) *Båren bris til dricka, mos &c. Brånvin kan deraf brännas som, mycket nyttjat, tros förofsaka ofruktsamhet. Af Barken fås bast til rep och mattor. Trädarten är hård tjenlig til dryckeskåril. Ger god smak. Enkåda samlas af myror och finnes i Myrstackar, bris til fernisfor, och finstött vid raderingar, at blåck ej må slå igenom. Pl:s med bår. Vid samma tid, som En och Hågg blommar, leker Braxen,*

363 TAXUS, TAX, Idgran.

1 T. *baccata* (Idgran) har platta, nära hvarandra sittande barr.

V. i skärgården. r. s. *Är ett vackert träd, som både til häckar och alléer låter väl skåra sig.*

K:ls Idgran Smoland. Barrlind V. Göthland.

H:n. (k. o. i. g. i. f. i. h. o. i.) *Idgran anses vara skadelig för kreaturen. Flere Auctorer intyga at både hästar och kor hafva mått illa deraf. Trädarten är hård rödådrig: tjenlig til åtskillig flögd.*

14 CLASSEN.

DIADELPHIA, TVÅKULLE.

BLOMMORNE i denna Class ha 6, 8, måst 10 ståndare, som nedtil äro hopvåxte. Hopvåxningen är olika.

De som ha 6, 8 knappar, äga strängarne hopvåxte, i 2:ne lika stora stammar. De åter som ha 10, äga dem olika hopvåxte, eller så, at en sträng är särskild, de öfrige hopvåxte. Desse kännas lätt med sina olikformige kronblad och aflonga Årtbaljor och utgöra egen *ord. naturalis* PAPILONACEÆ kallade. De likna Årtslågtet och äro med blad, blommor och örtstånd Boskapens läckrafte foder. Frön (ärterna) ätas af människor och andre djur och äro mjölkaktiga och födande, men något vådergifvande. Tjena derföre ej för svaga magar. Sådane äro frön af *Pisum, Vicia, Lathyrus, Medicago* &c. Ingen af dem är skarp eller giftig. De indelas i:

I *Ord. CAPSULARES, MED FRÖHUS. a)*

* *HEXANDRIA, med 6 ståndare.*

364 *FUMARIA, Blomfodret* 2delt, mycket litet: *Blomkronan* med ett sporrelikt honungshus.

** *OCTANDRIA med 8 ståndare.*

365 *POLYGALA, Blfodret* 3-5delt med 2 utstående delar likfom vingar (af kronblad:) *Fröhus.* hjertlikt, med 2 rum.

2 *Ord. LEGUMINOSÆ, MED ÄRTBALJOR.*

Ha 10 ståndare (decandria) och blommor af eget utseende b): Papilionacei Tournef.

* *Med*

a) Ha ej tydliga *Legumina*.

b) På dem märkas köll, segel och vingar, som äro 4 olikformiga kronblad.

* *Med alla strångarne hopväxte i en stam.*

366 SPARTIUM, *Ståndarnes strångar fästa vid ämnet: Märket långsefter ludit.*

367 GENISTA, *Bl.kölen nedtryckt af ståndarne och pistillen: Seglet atlongt, upstående (böjt från pistillen) Blomfodret 2klufvit.*

368 ANTHYLLIS, *Ärtbaljan nästan rund, täckt af Bl. fodret, som är vidt och upblåst (turgidus.)*

369 ONONIS, *Baljan snedrutig (rhombisk,) upblåst: Bl. seglet strimigt: Blfodret 5delt, hvar del jämbred.*

** *Strångarne delta i 2 stammar: en eller 2 strångar skilde från den öfriga stammen, och ludda märken.*

a) *Ha parbladiga örtblad med klänge (cirrus.) a)*

370 PISUM, *Stift. 3kantigt (kölformigt) och ludigt.*

371 VICIA, *Stift. på undre sidan af märket ludit med skägglika hår.*

372 ERVUM, *Bl.fodret 5delt, lika långt med Bl.krokan: Märkena bara.*

373 LATHYRUS, *Stift. platt, uptil vidgat, hårigt.*

b) *Ha parbladiga örtblad utan klänge.*

374 OROBUS, *Stift. jämsnsmalt, måst trindt, uptil mjukhårigt. Anm. Bladen parbladige utan uddeblad. (sine impari.)*

375 PHASEOLUS, *Stift. och Bl.köl spiraliskt vridna.*

ROBINIA se följande Afdelning. ***

*** *Strångarne delte i 2 stammar, med bara märken (utan ludd:). Örtbladen utan klänge.*

a) *Med ärtbaljor nästan af 2 rum (subbilocularia.)*

376 ASTRAGALUS, *Baljan 2rumig, trind (rotundat.)*

377 PHACA, *Baljan til hälften 2rumig.*

b) *Med ärtbaljor af 1 rum och många frön.*

U 5

378 HE-

a) *Charakteren som tages af bladen är väl ej väsendtlig, men kan som ett yttre kännetekn lätt rådfrågas.*

- 378 HEDYSARUM, *Baljan* ledfull, med ett frö innom hvar led. *Bl.kölen* ganska trubbig.
- 379 CORONILLA, *Baljan* råt och hopkrammad, ledfull liksom med skiljebalkar.
- 380 ROBINIA, *Baljan* lång och trind: *Seglet* halfrundt, tillbakaböjdt och utstående: *Bl.fodret* 4klufvit.
- 381 LOTUS, *Baljan* spänd (råt,) upfylld med trinda frön. Dets *blomvingar* med öfre kanten hopfåsta.
- ERVUM se föregående Afdelning.

**** *Trebladiga växter.*

Anm. *Ha ej de föregåendes kännetekn.*

- 382 TRIFOLIUM, *Baljan* knapt längre än *bl.fodret* med 1 à 2 frön.
- Anm. *Har hopklafade blommor nästan uti bl.hufvud. Baljorne affalla med frön utan at remna eller öppna sig för at utsläppa dem.*
- 383 MEDICAGO, *Baljan* hoptryckt (böjd nästan i form af en fnäcka:) *Bl.kölen* nedtryckt af pistillen.
- PHASEOLUS. LOTUS, se förut,

14 Cl. DIADELPHIA, Tvåkulle.

I Ord. CAPSULARES, MED FRÖHUS.

364 FUMARIA, JORDRÖK.

- I *F. bulbosa* (Lökig-Jordrök) Stjelken utan grenar: Blomskårinen långa som blommorne. 4.
- V. i skugga. *Bl:r* i Apr. Maji, med röda blommor och hela blomskårm, tåt rot. Stjelken enkel: Bladen 2:ne (sällan 3), greniga, dubbelt 3delta: småbladen glatta, trubbiga, 3flikiga.
- K:l's Åkerrök Dahl. Gallgrås Vestmanl.
- M:n. Rot. invärtes drifver urin och rening: utvärtes br:s fint stött på vildkött och benröta i får.
- H:n. (k.I. g.I. f.I. h.O. b.II.)
- A) — *media* med flikige, inskurne blomskårm.

B) —

- B*) — *major* med ihållg rot (cava,) hela blomskärm: Blommorne hvita eller röda. Kils *Fumaria cava*. HOFFM. Fl. Germ.
- 2 — *nobilis* (Siberisk-Jordrök) Stjelken måst utan grenar. Bl. skärmen hela, kortare än bl:na. 4. †. Bl: r i början af våren med vackra gula blommor. Bladen likna föregående, äro större.
- 3 — *officinalis* (Åker-J.) Stjelken grenig (utbredd,) Blommorne sitta i klase (racemosi,) Fröhuset med ett frö. ☉.
- V. på åkrar. a. Bl: r i Jun. Jul. med purpurroda blommor i ax eller klase.
- M:n. Ap. ÖRTEN är ganska besk, ber. i mjältsjuka, blekpusfighet, skörbjugg och skabb samt at stärka magen. Tages i Extract $\frac{1}{3}$ del å $\frac{1}{2}$ qvint. 2, 3 gånger om dagen: Äfven utpräslad örtsaft. Kan och br:s som thé och utvårtas i decoct at tvätta onda utslag med. H:n. (k. I. g. OI. f. I. h. O. f. O. b. I.)

365 POLYGALA, PÅLIGAL, Fogelört.

- 1 *P. vulgaris* (Allmän-Påligal) Dets stjelk är enkel utan grenar, något nedliggande, med blomklase i toppen. Blomkronan fjäderlik: Örtbladen smala-lansetlika. 4.
- V. på ångar. a. Bl: r i Maji, Jun. Varier. med blå, hvita och rödaktige blommor.
- Kils J. *Marica* lin Dalsland. Fogelört Ö. Göthl.
- M:n. Bör försökas mot ormbett.
- H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. O. b. I.) Tros öka mjölken hos kor.
- 2 — *amara* (Besk-P.) med rundaktiga, måst viggelika blad vid roten: Blommorne som på förra, mindre. 4.
- V. i Roslagen. Ec. r. Bl: r i Jun. Jul. Liknar aldeles föregående; men ha större rotblad, något utbred-

bredda stjelkar vid roten, och smärre blommor: smaken något beskare. K:ls Polyg. vulgaris LINN. Fl. Sv., Polyg. major. Bauh. Pin.
H:n samma som förra.

2 Ord. LEGUMINOSÆ, MED ÄRTBALJOR.

366 SPARTIUM, SPARR.

- 1 *S. scoparium* (Sparr) har kantiga grenar, utan taggar: Löfbladen enfamma och trebladiga. Tr:st. V. i Skåne &c. r. Bl:r i Jun. Är en buske med vackra gula blommor och håriga fruktsidor.
H:n. (k. r. g. r. f. r. h. r. b. r.) Pl:s i tråg. tjenlig til häckar.

367 GENISTA, GINST.

* Utan taggar.

- 1 *G. tinctoria* (Färg-Ginst) Dets blad äro lansetlika och glatta; grenarne trinda, strimiga och uprättstående. Tr:st. V. på åkerrenar V. Göthl. &c. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Årtskidan är på denna och Gen. pilosa platt, nästan som på en Spartium.
H:n. (k. r. g. r. f. r. h. r. b. r.) Blommorne färga gult. Äfven fäs deraf Målarefärgen Schlütgelb.
- 2 — *pilosa* (Hår-G.) Bladen lansetlika, trubbiga: dets stam och grenar äro knöliga och kulligande. Tr:st. V. i Halland. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Har håriga blad och årtskidor. Är en låg buske. M:n. Lutsaltet som utlakas af Spartii och Genistæ arternes aska ber. mot vatnsot. Decoct af qvistarne drifver urin. För humle lagda på dricka, tros öka dets styrka.
H:n. (k. r. g. r. f. o. h. r. f. o.)

** Med taggar.

- 3 — *anglica* (Ängelsk-G.) Bladen lansetlika, grenar-

narne, som bära blommor, äro utan taggar (spinnæ,) de öfrige taggige, taggarne enkla. Tr:st.
V. vid Vestervik, Norrlands äng, nära hafsstrand. r. Bl:r i Jun. med gula blommor, är en taggig buske. Taggarne med småblad. Blad och fröbaljor glatta.

4 — *germanica* (Tysk-Ginst) Bladen lanfettlika, grenarne som föregående, men dennes taggar äro sammanfatte (compositæ.) Tr:st.

V. i Haliand. r. Bl:r i Jun. Jul. Har bredare blad än föreg. hvilken den liknar. Taggarne äro sammanfatte, med uddar på sidorne, utan små blad. Blad och fröbaljor äro håriga.

368 ANTHYLLIS, *ANTHYLL*, Råfklor.

1 *A. vulneraria* (Råfklor) Bladen parbladiga, med olika stora småblad: Blomhufvudet dubbelt. 2.
V. på ångar. Blommorne ändra färg efter jordmon. Äro måst gula. Bl:r i Jun. Jul. Blommorne sitta tätt tilhopa i toppen, liksom i 2:ne blomhufvuden. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. ii.) Örtens färgar gult, blir under långsam torkning blå.

A) — coccinea med purpurroda bl:r. *V. låg, på Öland. &c.*

369 ONONIS, *PUKE*, Puktörne.

1 *O. spinosa* (Tagg-Puke) Blommorne sitta ensamma i bladveckan: Bladen 3delta, grenarne taggige. 2.

V. på slätter i Skåne &c. Bl:r i Jul. med rosenroda blommor. Har något trädaktig stam. K:ls Ljungpinnar Skåne. Råfblomster Bohus. Karbas V. Göthl. &c. Tros vara den samma, som på några ställen i skriften omtalas under namn af Törne. Hasfelqvist It. Palæst. pag. 101.

M:n. Ap. ROTEN är öppnande och urindrifvande. I Decoct br:s den i stenplåga, gulsot &c. Äfven för hästar som ha svårt at ställa.

H:n (k. i. g. i. f. ii. h. o. f. o. b. i.) Är besvärlig i åkrar.

- 2 — *arvensis* (Åker-Puke) Blommorne 2:ne samfittande: Bladen 3delta, uptil ensamma: grenarne utan taggar, mjukhåriga. 4.

V. på åkerrenar Upl. &c. Har från lukt. Är aldeles lik föreg. men utan taggar. Stjelken kläbbig. Bladen sågade: Blommorne större, variera 1 och 2 i bladveckan. V. LINNÉ ansåg den endast vara en artförändring af föregående. LINN. Fl. Sv.

H:n samma som föregående.

370 PISUM, ÅRTER.

- 1 *P. sativum* (Mat-Årter) Bladskafen trinda: stiplerna nedtil runda och naggade: Blomskafen flerblommiga (måst tvåblommiga.) ☉. ✕.

H:n är allmänt känd. Årter äro mycket födande men tillika nog vådergifvande.

Har åtskilliga artförändringar, som dels fås i trågårdar, dels på åkrar. De förnämsta äro:

A) — Hvita och Gröna åker-årter. Äro allmänt kända.

B) — Spritårter, fås i tråg. ha seg hud som åkerårter.

C) — Säckårter, dito — ha åtliga skal. Af dessa äro åter flere och mångfaldiga artförändringar såsom: Sabellårter, Kronårter (umbellatum) Kantårter (quadratum.) Krypårter (nanum.) Bamberger-årter, stora hvita Höländska, Ångelska &c. Om dessas kultur och egenskaper se ВОТНМ. Tråg. Cateches m. fl. Hushållsböcker.

- 2 — *arvense* (Åker-Å.) Bladskafen 4bladige: stiplerna spetsiga naggade: Bl. skafen enblommiga. ☉. V. bland säden. Liknar föreg. och tros vara en urart deraf. AFZEL. Obs. p. 31.

- 3 — *maritimum* (Strand-Å.) Bladskafen mångbladige, ofvanpå platta, stiplerna pillika: Stjelken kantig: Blomskafen mångblommiga. 4.

V. på hafstrand. r. Bl. i Jul. med rödblå bl. r. Har 8, 10 parblad. på hvar skaf och stora hjertlika stipler, och små frön, mindre än på andra årter.

H:n.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.) År bland nödbröds-
ämnen under missväxt känd.

371 *VICIA, VICKER, Tranärter.*

* *Med många blommor på utdragna blomskäft (pendunc. elongat.)*

1 *V. pisiformis* (Årt-Vicker) Blomskäften mångblommiga, Bladskäften med rundaktiga småblad: De nedersta vid stjelen utan skäft. 4. r. †.

Blir i Jul. med ljusgula strimiga blommor. Stjelen är lång, ofta till manslängd, råslad, glatt: Bladen glatta parbladiga, med trubbigt-ågggrunda småblad: De nedre sitta vid stjelen liksom stora stipler, små stipler bredevid, som äro ågggrunda, spetsiga, tandade med en lång utdragen tand. Klängena greniga.
H:n. Förtjenar all upmärksamhet i Landthushållningen. Åtes gerna af Boskapen och tål vårt klimat. Är funnen vild af Doct. A. AFZELIUS.

2 — *dumetorum* (Lund-V.) Blomskäften mångblommiga, Bladskäften tillbakaböjda med ågggrunda, och spetsige småblad: Stiplerne något tandade. 4. V. i lundar Skåne vid Kragelholm &c. *Blir i Jun. Jul. med purpurroda blommor. Liknar föreg. till växt och storlek, men har aflongt-ågggrunda småblad: dubbelt större stipler (utan bistipler:) längre ärthaljor.*

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. Gås I Hön I. b. I.)

3 — *sylvatica* (Skogs-V.) Blomskäften mångblommiga, Småbladen aflonga: Stiplerna småtandade. 4. V. i skogslundar. *Blir i Jun. Aug. med hvita blastrimiga blommor, refvig, lång stielk.*

H:n som föregående.

4 — *casubica* (Kasubisk-V.) Blomskäften äro måst 6blommiga: Bladen parbladiga med 10 par aflonga och spetsiga småblad: Stiplerna hela. 4.

V. i skogslundar, Calmar. &c. Har rak stielk. Blad och

Blommors antal variera: småblad emellan 20 och 30, blommorne 6 och 10, purpurröda: Bladen glatta, stundom mjukhåriga. Klängena enkla, sällan 2delta, greniga. Kils V. Gerardi S. V.

H:n. Förtjenar at odlas på ångar. Åtes gernta af boskapen nästan som följande, hvilken den liknar.

- 5 — *cracca* (Kråk-Vicker) Blomskäften mångblommiga med tätt på hvarandra sittande blommor: Småbladen lansetlika, håriga, stiplerna hela. V. bland såd &c. a. Bl:r i Jun. Aug. med rödblå bl:r, sällan hvita. Varierar mer och mindre luden. Kils Musårter Ö.Göthl. Tranårter V.Göthl. Fuglavicker Skåne. Viar Smol. Jogere Dahl. &c. H:n ber. (k.II. g.I. f.I. h.II. f.I. b.II.) Trifves väl på feta ångar, bland frodigt gräs.

- A) — *tenuifolia* med, nästan jämbreda blad och stipler, stjelen rak. V. på magra ställen ganska liten.

- 6 — *biennis* (Hög-V.) Blomskäften mångblommiga: Bladskäften fårade, merendels med 12 småblad, som äro lansetlika och glatta. D. †. Bl:r i Jun. Jul. måst hvita blommor. Är störst i släktet. På god jordmon växer den til 5, 6 alnars högd: Kunde pl:s med fördel på ångar. Tål väl klimatet och åtes begärligt af boskapen.

** Med bl:r måst utan skäft, sittande i bladveckan (axillar.)

- 7 — *sativa* (Åker-V.) har merendels 2:ne blommor samsittande och raka: Småbladen i spetsen intryckta: Stiplerna fläckige (likom brännmärkte.) ☉. V. i åkrar bland såd. a. Bl:r i Jul. med purpurröda, stundom hvita blommor, 2 à 3 samsittande i bladvecket. Kils Vicker Skåne.

H:n. ber. (k.II. g.I. f.I. h.II. f.I. Gås I. Hön I. b.II.) Cultiveras mycket i Skåne &c. För mjölkekor bör den til foder inhämtas då den blommar, men för hästar icke förr än den gått i skidor. Dess gröna frön äro begärligast för hemtamde foglar.

A) —

- A) — *fat. nigra* med små svarta frön och blad, som uptil åro smala nästan jämbreda, nedtil åggrunda: Blommorne purpurröda. *Har mindre växt.*
K:ls *V. angustifol.* Roth. Fl. G.
- 8 — *lathyroides* (Gigals-Vicker) Blommorna sitta utan skaft ensamma och uprätta (*erecti.*) Baljorne glatta: småbladen 6, nedtil hjertlika (*obcordata.*) *V. på sidl. ställen. r. s. År liten med violetta blommor. Bladen något håriga, de öfre ovalt lanfjetlika.* H:n okänd.
- 9 — *sepium* (Tran-V.) Blommorna sitta på korta skaft, 3 à 4 tillsammans, uprätta: Småbladen ovala (måst aflonga och helbräddade,) åro större ju närmare de sitta stjelen och mindre utåt (*decrescientia.*) 4.
V. i ångar vid gårdesgårdar &c. a. Bl:r i Maji, Jul. med blå eller violetta blommor, som vetta med korta blomklasar åt en sida. Blommorna åro ofta samsittande med flere små blomklasar i toppen.
H:n ber. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I.)
- 10 — *Faba* (Bön-V.) har rak stjelen och blad utan klänge. ☉. ✕.
Bl:r i Jul. måst med hvita blommor. Bladen åro ovala, glatta och saftfulla.
H:n. År födande. Pl:s mycket af Allmogen och är allmänt känd. K:ls Bondböner.
- A) — *equina* hästböner, är mindre. Sås på åkrar i Bohus &c.

372 ERVUM, LINS.

- 1 E. *Lens* (Åker-Lins) Dess blomskafte åro måst 2-blommiga: Frön hopkrammade och convexa. 4. ✕.
Pl:s med fördel til foder. Äfven stufvas och ätas frön såsom en god spis.
- 2 — *tetraspermum* (Slåt-L.) Blomskafte 2blommiga: Frön klotrunda, 4 innom hvar skida. ☉.

V. i åkrar. Bl:r i Jun. Jul. med små röd-blå blommor, slaka stjelkar, glatta fröskidor. Varierar 1, 2 på hvar skaf.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. Höns II. Gåfs II. Kaniner II.)

- 3 — *hirsutum* (Hår-Lins) Blomskaften mångblommiga: frön klotrunda, 2:ne innom hvar skida. ○. V. i åkrar bland jäd. Bl:r i Jun. Jul. med små blåaktiga blommor. Liknar föreg. är något större och har håriga fröskidor. K:ls *Dufvelins* Utk. til Sv. Fl. Ed. 1.

H:n som förra. Tros vara bland de Linser, som de gamle Romare kultiverade.

337³ LATHYRUS, LATTR, Gigalsärter.

- 1 *L. pratensis* (Ångs-Latyr) Blomskaften mångblommiga: Klångena enkla (utan grenar) med 2:ne lansetlika småblad. 4.

V. på ångar. 2. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. År ganska bladrik. Stjelk och blomskaft 4kantiga, bladen variera glatta och mjukhåriga. Blomskaftena 3kantiga, stiplerna halstpillika, helbräddade, spetsiga. Dess fröbaljor svartna, då de bli gamla. K:ls *Gigalsärter* Upland.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I. höns I. gåfs I. b. I.) På ångar ett förträffeligt höslag.

- 2 — *sylvestris* (Skogs-L.) Blomskaften mångblommiga: Klångena med 2:ne svårdslika småblad: Stjelken med hinnaktiga kanter (membranaceus.) 4. V. på bergstrakter. Bl:r i Jun. Jul. med hvita eller violetta bl:r. Liknar följ.; men har smalare blad. H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I.) På stenblandad grund förtjenar at odlas.

- 3 — *heterophyllus* (Odal-L.) Blomskaften mångblommiga: Klångena 2 och 4bladiga med lansetlika småblad: Stjelken hinnaktig (som förra.) 4. V. på torra ångar. 1. Bl:r i Jul. Aug. med ljus-

röda blommor, hög och bladrik stielk. De nedre bladen på hvar klänge 2:ne, breda-lansetlika: de öfre merendels 4, smala-lansetlika.

H:n. förtr. (k. I. g. I. f. I. h. II.) Med denna kunna de torra sand- och stenbackar göras fruktbärande.

- 4 — *latifolius* (Bred-Latyr) Blomskafen mångblommiga: Klängena 2bladiga med breda-aflonga blad: Stielken hinnaktig. 4.

V. i Bohus &c. r. Blr i Jun. Jul. Liknar föreg. men har större blad och mindre blommor: sällan 4 småblad på klänge-skafet.

H:n (k. II. g. I. f. I. h. I. b. I.) Är störst af alla höarter, som kunna odlas på Svenska ångar.

- 5 — *palustris* (Kärr-L.) Blomskafen mångblommiga; Klängena mångbladiga (med 4, 6 lansetlika småblad.) Stiplerne lansetlika. 4.

V. på kärrångar. Blr i Jun. Jul. med blå något purpuraktige blommor. Liknar *Orob. tuberos.*, men har längre stielk och smalare blad.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. höns, gäfs r. b. I.)

- 6 — *tuberosus* (Ardacker-L.) Blomskafen mångblommiga: Småbladen ovala: Stielken bar (ej hinnaktig.) 4. †.

H:n. Rötterna föda och ätas afskalade som *Potates*: tjena äfven til nödbröd. Tål Sv. klimatet och kunna lätt planteras i trågårdar.

- 7 — *odoratus* (Lukt-L.) Blomskafen 2blommiga; Klängena 2bladiga: Småbladen ovala, (något aflånga.) Årtbaljorna håriga. ☉. †.

Ha prydliga årtblommor, som lukta väl.

374 *OROBUS, GASS.*

- 1 *O. vernus* (Maj-Gäfs) har ägglika, spetsiga parblad: Stielken enkel (måst utan grenar.) 4.

V. i Hasjellundar. Blr i Maji, med purpurroda blom-

blommor, högröna blad och spetsiga stipler. Stjelken rak, kantig: Örtbladen parbladiga, skiftevisa: Småbladen 4, 6 emot hvarandra sittande, äggrunda, långspetsiga, glatta. K:ls Kråkarter Ö.Göthl.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. b. II.)

- 2 — *tuberosus* (Ång-Gafs) Parbladen lanfettlika ångot trubbiga: Stiplerne spetsiga: Stjelken enkel. V. på hårdvallsångar. a. Bl:r i Maji, Jun. med blåroda blommor. Är mindre än föreg. och bladen blåaktiga, 4, 6 aflonga, med kort spets, under isgrå Stjelken tvååggad (anceps) med hinnaktige kanter.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. II. b. II.) Dets rötter kokte smaka väl och föda, kunna tjena til nödbröd.

K:ls Gjökmät Smoland.

- A) — *tenuifolius* med smala lanfettlika (ibland jämbreda) småblad: Stjelken något hårig. V. i Ljungmoar. Bladen stundom i kanten håriga.

- 3 — *niger* (Svart-G.) Bladen med många (12, 14) aflonga parblad: Stjelken grenig. V.

V. på högl. ställen i beteshagar. Bl:r i Jun. Jul. med röda blommor: har buskaktigt utseende. Svartnar då den blir torkad. Varierar med ovala blad. K:ls Vippärter Upland.

H:n. (k. I. g. I. f. I. b. I. f. I. b. I.) Roten är känd i bland nödbröds-ämnen.

375 PHASEOLUS, BÖNOR.

- 1 Phas. *vulgaris* (Stör-Bönor) Stjelken slingrande: Blommorne sitta i knippe, 2:ne parvis, med blomskärm mindre än blomfodret: Fruktskidorna hängande. ☉. ✕.

H:n. Är allmänt känd i trågårdar och räknas ibland de bästa grönsaker: är födande utan at ge våderspänningar. K:ls dels *Turkiska bönor* dels *Svårdsbönor*. Denna senare har tunnkaliga, breda och i längre tid brukbara skidor.

A) —

- A)* — *coccineus* (Rosen-Bönor) har purpurroda bl:r och håriga fröskidor. †. *Båra ymnoga. men gröfre skal.*
B) — *saccharatus* (Säcker-B.) har 4 blommor på hvar blomskaf och uptil tvåra (likfom afhuggna) blomfoder-flikar. †.

- 2 — *nanus* (Kryp-B.) har kårt, något rak och utbredd stjolk. Blomskafven sitta mot bladen. Blomfodrets öfre läpp är urnupen. ☉. †.
 H:n som förra. Växer utan att blifva stödd. Varier. likfom föreg. med hvita och purpurroda blommor.

376 ASTRAGALUS, KLOËRT.

* *Med bladig stjolk* (Caule folioso.)

- 1 *A. pilosus* (Hår-Kloërt) Stjelken rak, hårig, med blommor i ax sittande och fröbaljor som åro fyllicka och håriga. ♀.

V. på Gothl. &c. r. Bladen håriga parbladiga, småbladen panska många, aflonga.

- 2 — *glycyphyltus* (Söt-K.) Stjelken kulliggande: Fröbaljan flät, krökt och något 3kantig: Bladen längre än blomskafven, med långgrunda eller ovala småblad. ♀.

V. på skuggrika ställen. Bl:r i Jun. Aug. med hvitgula blommor. Blad och stjolk åro glatta: ha sötaktig smak som närmast liknar Lakriz.

H:n. förtr. (k.II. g.II. f.I. h.II. f.I. gås r. höns r. b.I.) Knappt gifves någon ört, som kreaturen så begärligt äta. Den kan med fördel odlas på stenaktig mark och bland skog. Af rötterna kan Lakriz tilredas. se V. A. H. 1744.

- 3 — *arenarius* (Sand-K.) Stjelken kulliggande: Bl:rne sitta i klase uprätta: Bladen hvitludna. ♀.
 V. i flygsand, Skåne. Bl:r i Jun. Jul. med röda bl:r, som sitta måst i ax. Stjelken låg: småbladen åro merendels 9, smala-lansettlika. Hela örten hvitluden.

- 4 — *alpinus* (Fjäll-Kloert) Stjelken nedtil kulliggande: Blommorna lutande, sitta i klase: Fröbaljorna spetsiga och håriga. 4.

V. i Lappland. Bl:r i Jun. Jul. med rödblå blommor. Varierar äfven med hvita.

H:n. (k. o. g. i. f. i.)

** Med stjelk utan blad (Scapo nudo.)

- 5 — *uralensis* (Ural-K.) Blomstängeln rak, längre än bladen. Fröbaljorna fylлика, något upblåsta och mjukhåriga. 4.

V. i Finland. r. Bl:r i Jul. med purpurroda blommor i aflengt ax. Småbladen äro ganska många (23. 33) lanfjetlika, en del ägglika, håriga.

H:n okänd.

- 6 — *campestris* (Fält-K.) Blomstängeln kulliggande: Blomfodret och fröbaljan håriga. Småbladen lanfjetlika och spetsiga. 4.

V. på Öland. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Blomfodret är svarthårigt oftast 5klufvit, med bruna flikar och nästan svart basis. H:n. (f. i.)

377 PHACA, FAKA.

- 1 Ph. *alpina* (Faka) Stjelken rak, glatt: Fröbaljorna aflonga, upblåsta och något håriga. 4.

V. i Torneå Lappmark. r. Bl:r i Jul. med gula blommor. Har blad och utseende af Astragal. glycyphyll. H:n okänd.

378 HEDYSARUM, HELGHÖ.

- 1 H. *Onobrychis* (Helghö) Bladen parbladiga: Frukt, taggig med 1 frö: Blomvingarna äro lika långa med blomfodret: Stjelken grenig, med långa blomskäft (elongat.) 4. ✕.

Bl:r i Jun. Jul. med purpurroda blommor, sittande

i aflonga, nästan cylindriska ax: småbladen smala-lanfetlika, glatta. K:ls *Saint foin* i Frankrike.

H:n. Ger ett skönt boskaps-foder. År berömdt at odla på ångar, men kan ej föredragas våra förtr. in-hemska hö- och gräs-arter.

379 CORONILLA, *KRONILLA*.

- 1 *C. Emerus* (Kronill) har buskaktig växt med kantiga grenar: Blomskäften merendels 3blommiga: Blomkronan lång (med en klo 3 gånger längre än blomfodret.) Tr.fst.

V. på Gothl. r. Bl:r i Jun. Jul. med gula bl:r.

H:n. År tjenlig i trädgårdar til små vackra häckar.

380 ROBINIA, *ROBINJA*, *Ärtträd*.

- 1 *R. Psevd-Acacia* (Acacie-Robinja) Dets blom-mor sitta i klase; Småskäften (pedicelli) enblom-miga: Bladen parbladiga med uddeblad: Stipler-na taggiga. Tr.fst. †.

V. högstammig, ifrån Norra America.

H:n. Ger inom kort tid vackra häckar och godt vir-ke. Tros tåla vårt klimat, och recommenderas af Nyare Landthushållare til plantering. Ännu saknas ärfarenhet, huruvida den lyckas at hos oss plantera.

- 2 — *Caragana* (Siberiskt-ärtträd) Dets blomskäft äro enkla enblommiga: Bladen parbladiga, utan uddeblad. †.

Pl:s til prydnad i trädgårdar. H:n. (b. i.)

- 3 — *frutescens* (Busk-R.) Blomskäften enkla. Bladen 4bladiga sittande på korta skaft, utan tag-gig spets. †.

H:n. (b. i.) Pl:s til vackra häckar.

381 LOTUS, *HANEL*, *Gulhane*.

- 1 *L. corniculatus* (Allmän-H., Gulhane) Stjelken kul-
liggande, flerblommig: (med bl:r sittande flock-
vis eller i blomhufvud) Fröbaljorne cylindriska. 4.
V. på ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med gula blom-
mor, som blifva grönaktige under torkning. Stjelken
låg, grenig, glatt: Bladen glatta, 3delta, med 2:ne
bladlika stipler vid bas. Blomskäften långa med blom-
flock i toppen, 3bladigt svepe. Skidorna trinda ut-
stående. K:ls Kåringetänder Upl. Göksmör V. Göthl.
Kattklor Bohus. Gulhane Jämtl. Björnklor Dalsland.
H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. OI. b. I.)
- 2 — *maritimus* (Strand-H.) Blomskäften enblom-
miga: Fröbaljorne 4kantiga: Bladen glatta. Blom-
skårmnen lansetlika. 4.
V. vid hafsstrand. Bl:r i Jun.-Aug. med gula bl:r,
är något större än föregående. H:n (f. I.)
- 3 — *Tetragonolobus* (Sparis-H.) Blomskäften en-
blommiga: Fröbaljorne 4kantiga, med utstående
hinnaktige kanter: Blomskårmnen åggrunda. ☉. †.
K:ls i trädgårdar Sparisarter för des's smak, som
liknar Sparis.
H:n. Des's 4kantiga skidor nyttjas, så länge de ännu
äro gröna, til mat. Låggas i soppor.
Pl:s. med frön i Apr. på god lös jord. Förtjenar rum
på blomster qvarteret för sina vackra blekröda blom-
mor. Frön samlas, då skidorne börja bli bruna.

382 TRIFOLIUM, *VÅPLING*, *Klöfver*.

* *Med bara fröskidor* (Leguminibus nudis.)

- 1 Tr. *Melilotus officinalis* (Melilot-Våpling) har
rak stjelk och 2:ne frön i hvar balja: Baljorne
knöliga (rugosa) och spetsiga: fitta klasevis (ra-
cemosa.) D.,

V. på torra ställen, Öland. &c. Bl:r i Jul. Aug. med gula bl:r. Har stundom nedtil kulliggande stjelk. M:n. Ap. ÖRTSTÅND och BL:r äro resolverande och af upmjukande kraft. Bris til Plåster och omslag. m. m. H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. b. II.) Gifver mjölk o-
finak, om kor dermed länge fodras.

A) — med hvita bl:r och rak, något trådaktig stam. r. †.

** Med tåkta fröskidor (Legum. tectis.)

2 — *repens* (Hvit-Våpling) Stjelken krypande (repens,) med blommor flockvis i blomhufvud och baljor som ha 4 frön. 2.

V. på ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita blommor, som sitta flockvis i toppen af långt blomskäft. Bladen äro trubbiga, ofta urnupna hjertlika.

K:ls Hv itkullor V. Göthland.

M:n. Blommorna bris mot hvita flusen hos Fruntim.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I. b. II.)

3 — *hybridum* (Alfike-V.) Stjelken måst rak (ascendens:) Blommorna sitta i blomhufvud: Baljorna med 4 frön. 2.

V. på ångar Upl. vid Alfike. &c. Bl:r i Jul. Aug. Har rödsvita bl:r. Stjelken är utbredd (nedtil kulliggande) och grenig. Liknar föreg. men är mycket större och bladrikare. Bladen åggrunda och sågade.

H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II.) Kan med största fördel odlas på ångar.

4 — *pratense* (Röd-V.) Dets blomhufvud är klotrundt, något hårigt och omgifvit med stipel af motsstående blad: Blomkronan enbladig, (kronbladen äro nedtil hopväxta.) 2.

V. på ångar. a. Bl:r i Jun. Aug. med purpurroda blommor. Stiplerna äro hinnaktige (allmännaft gulaktiga med röda ådror,) och omgifva i början axen såsom ett hölster. Bladen 3delta, hvar småblad äro måst ovala och helbräddade. Stjelken rak. K:ls Röd tuppa Skåne. Röd kolla V. Göthl. Honungsblommor Gothl. Mjölontuppa Dalarne &c.

H:n. förtr. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. I. b. II.) Vår allm. Rödvåpling är äfven så god som Spanska klöfvern, och tros vara densamma, fast i någon artförändring. På fet jordmon kan den flås 2, 3 gånger om året. En sådan plantage bör med nya frön flås hvar 3:dje eller 4:de år, och vid utfodringen iakttages, at den blandas (såsom all slags våpling) med halm, ty den söker annars boskapen för mycket, hållt i början. Tros ock mera öka fettet än mjölken hos kor. Pasfar således mindre för mjölkekor än göd-boskap. Med blommorna fårgas ylle grönt. Äfven kan nödbröd af dem under missväxt tillagas, som i Irland kallas *chambroch*. Af alla *Trifolii* blommor torkade och malade til mjöl kan detta tilredas.

- A) — *medium* (Spansk-Klöfver) med aflonga små-sågade blad, gröna stipler. r. †. Odlad blir ganska frodig.
 B) — *flexuosum* med hit och dit böjd stjelk. JACQU. Fl. Austr. Denna och *medium* tros vara särskilda species.

- 5 — *arvense* (Flås-Våpling) Axen aflonga och håriga. Blomfodrets tänder långa smala (hårlika) och ludna. ☉.

V. på åkrar &c. a. Bl:r i Jul. Aug. med små hvita blommor, som äro nästan täkta af hår. Stjelken rak, grenig med smala, lansettlika blad.

K:ls Flåsgrås Vestmanland.

H:n. (k. o. g. I. f. I. h. o.)

- A) — *pumilum* med enkel stjelk. V. på torra stenbackar.

- 6 — *striatum* (Rå-V.) Axen åggrunda, fitta merendels utan blomskäft på sidan af stjelken: Blomfodret är rundt, (ioftrinigt och hårigt.) ☉.

V. i Skåne vid byn Rå. r. Bl:r i Jun. Jul. med purpurfärgade blommor.

- 7 — *fragiferum* (Smultron-V.) Axen måst klotrunda: Blomfodret 2tandat och nedböjt: Stjelken krypande. ♀.

V. på fial. ångar. r. Bl:r i Jul. Aug. Har blad och stjelk som *Trif. repens*, med röda, sällan hvita blom.

mor. Blomfodret med frukten är upblåst, liknar stora smultron. H:n. (k. q. g. i. f. i. h. i.)

*** *Med torra, merendels nedvikna bl.segel (Lupulina.)*

8 — *montanum* (Back-Våpling) Stjelken rak, uptil grenig med 3, 4 ax och blommor, som sitta tätt på hvarandra (subimbricati:) Blomfodret bart (utan hår.) Seglet smalt (syllikt.) 4.

V. på torra ställen. Bl:r i Jun.-Aug. med hvita blommor, aflonga och fint-sågade blad. Växer hög som *Trifol. pratense*.

H:n ber. (k. i. g. i. f. i. h. i.) Ökar mjölken hos kor men smaken säges deraf bli obehaglig.

9 — *spadiceum* (Brun-V.) Stjelken rak, med ågg-runda ax, hvars blomsegel äro nedvikna (*deflexa*) tätt öfver hvarandra lutande. Bl.fodret hårigt. ☉. V. på sidl. skogsångar. r. Bl:r i Jul. Har i början gulaktiga, men sedan svartbruna blommor i raka ax. Blomseglet nedhängande quarsitter (på denna och de följande) til de/s frön mogna och affalla.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. ii.)

10 — *agrarium* (Humble-V.) Stjelken rak med ågggrunda ax och blommor som föregående. Blomfodret bart. ☽.

V. på torra ångar. Bl:r i Jul. Aug. med gula blomax. Kils Gullkulla V.Göthl. Skogshumle Dahl. Jordhumle Smoland. H:n som förra.

11 — *procumbens* (Ref-V.) Stjelken jordliggande med blomax liksom föregående. ☉.

V. på ångar i Smol. &c. r. Bl:r i Jul. med gula blommor: är aldeles lik föregående; men har nedliggande långa och mer greniga stjekar.

H:n som förra.

12 — *filiforme* (Tråd-V.) Stjelken nedliggande med små blomax och få blommor (3, 5, och i fet

fet jord 12, 15 i hvart ax) något öfver hvarandra liggande (*subimbricati*) och med nedböjda segel som på föregående. ☉.

V. på öppna fält i Skåne. Bl:r i Jul. Aug. Dess blommor sitta på små smala skaft; är ganska lik föreg. men mycket mindre och ofta med rak stjelk, som är mindre grenig. Bladen i spetsen urnupne.

383 MEDICAGO, LUCERN.

- 1 *M. sativa* (Allmän-Lucern) Stjelken rak: Blommorne sitta klasevis tilhopa: Fröbaljorne åro vridna (contorta.) 4. ✕.

H:n förtr. Pl:s på god och fet ångsmark til foder. Kan slå flere gånger om året. Tål ej gerna andra växter vid sig, hvarföre desse böra först utrotas innan denna odlas, at de ej må förqväfva den samma.

- 2 — *falcata* (Svensk-L.) Stjelken kulliggande. Bl:rna sitta i klase: Fröbaljorna krökta (mänlika.) 4.

V. på åkerrenar och torra ställen. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor. Stjelken är buskaktig (grenar sig mycket) med grenar som vetta åt en sida, upåt. K:ls v. LINNÉS Höfrö.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II.) Om dess förträffelighet i ångskultur se V. A. H. p. 194. och HOFFB. p. 176.

- 3 — *lupulina* (Lille-L.) Stjelken kulliggande och hårig, med åggrunda blomax: Fröbaljorna små njurlika, med 1 frö i hvardera. 4.

V. på ångar. &c. a. Bl:r i Jun. - Aug. med små gula bl:r, har utseende af en liten gul Våpling.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. b. I.)

15 CLASSEN.

SYNGENESIA, SVÅGRAR.

VÅXTERNA i denna Class ha samfittande blommor och hopvåxta knappar. De ha merendels många små enbladige blomkronor, som stå tilhopa på gemenfamt blomfäste innom få kallat allmänt blomfoder. Ståndarne äro 5, men genom deras hopvåxning märkas sällan mer än en. Frön ensamman, under blomman. Om ordningarnas indelning se Inledn. Af *Natur. Ord.* märka vi i synnerhet: SEMIFLOSCULOSI, som ha platta utdragne blomkronor: äro mjölkfästige och til smaken merendels beska: Åga gemenligen hvar och en någon Medicinsk kraft. Deras blad, stjälkar och rötter tjena vårtid til sallat och kål samt i soppor. Sådane äro *Leontodon*, *Scorzonera*, *Sonchus*, *Cichorium*; FLOSCULOSI äro nästan af samma egenskap, men hafva likformiga, pipiga blommor såsom *Arctium*, *Carduus*, *Tanacetum*. &c. Ingen i Classen är giftig, om ej ibland *RADIATI Arnica* torde så befinnas. De indelas lättast i följande ordningar.

I Ord. SYNGENESIA ÆQUALIS,
LIKA SVÅGERLAG.

* Med alla blomstren utdragna, tunglika. Semiflosculosi.

a) Blomfodret med en rad af blomfoderfjäll.

384 TRAGOPOGON, Frön kantiga med fjäderlikt fjun på skaft eller stift (stipitat.) Fästet (receptaculum) bart. Bl.fodret enkelt (fjällen nedtil hopvåxta.)

HYOSERIS se nedanföre.

b) Blomfodret med öfver hvarandra liggande fjäll. (imbricat.)

385 SCORZONERA, Frön trinda, strimiga med fjun som förra. Fästet bart: Bl.foderfjällen med hinnaktig kant.

386 LEONTODON, Frön aflonga strimiga: fjunet fjäderlikt med stift: Fästet bart: De yttre blomfoderfjällen slaka.

- 387 HYPOCHÆRIS, *Fröfjunet* något fjäderlikt, både med och utan stift. (De i kanten merendels utan, de i diskén med stift.) *Frön* aflonga, skrynkliga (transversim rugosa.) *Fåstet* målt fjälligt: *Bl.foderfjällen* raka.
- 388 HIERACIUM, *Fjunet* hårlikt utan stift (sessilis) *Frön* kårta, nästan 4kantiga: *Fåstet* nästan bart: *Blomfodret* åggrundt.
- 389 SONCHUS, *Frön* aflonga med hårlikt fjun utan stift: *Fåstet* bart: *Blomfodret* nedtil vidgat.
- 390 LACTUCA, *Fjunet* hårlikt med stift: *Frön* ovala, platta: *Fåstet* bart: *Bl.foderfjällen* med hinpåttig kant. c) *Blomfodret* dubbelt, med ett mindre vid basen. (calyculatus.)
- 391 PICRIS, *Frön* tvärsöfver strimiga med stift och fjäderlikt fjun: *Fåstet* bart. *Bl.fodret* dubbelt (ett mindre vid basen.)
- 392 CREPIS, *Frön* aflonga, merendels med hårlikt fjun: *Fåstet* bart: *Bl.fodret* dubbelt (det mindre af olikformiga fjäll.)
- 393 PRENANTHES, *Frön* hjertformiga med stift och hårlikt fjun: *Bl.fodret* dubbelt, målt 5blommigt.
- 394 LAPSANA, *Frön* utan fjun: *Fåstet* bart.
- 395 HYOSERIS, *Frön* med krus (coronata.) *Bl.fodret* med nästan lika stora fjäll.
- 396 CICHORIUM, *Frön* nästan 5standade, knapt märkliga: *Fåstet* fjälligt.

** *Med alla blomstren pipiga. (flosculosi.)*

a) *Ha nästan klotrundt blomfoder. Capitati*

- 397 ARCTIUM, *Bl.foderfjällen* med böjda krokar (hami.)
- 398 CARLINA, *Blomfodret* stråligt med färgade fjäll.
- 399 CARDUUS, *Bl.fodret* vid basen upblåst, åggrundt, med taggige (stickande) fjäll, på hvarandra liggande. *Bl.fåstet* hårigt: *Frön* med långa hår.

Ann. CNICUS kallas af ROTH. &c. en del Tistelarter, som ha fjäderlikt fjun. CARDUUS de som ha hårlikt. Mig tyckes den delningen vara nog artificiell, hållt någre ha halft-fjäderlika hår som *C. marianus*. Därföre har jag desä förenat.

- 400 *SERRATULA*, *Blomfodret* nästan cylindriskt, med spetfiga fjäll, på hvarandra liggande (*imbricatum*) utan taggar: *Bl.fåstet* fjälligt.
Skiljes knapt ifrån föreg. släktet. Frön lika.
- 401 *ONOPORDUM*, *Bl.fodret* äggrundt, upblåst med taggige fjäll; *Bl.fåstet* med små pipiga hål (*favosum*.)
- 402 *CYNARA*, *Bl.fodret* med tjocka utspärrade fjäll rånade och i spetsen taggige.
- 403 *CARTHAMUS*, *Bl.fodret* äggrundt med bladlika öfver hvarandra liggande fjäll.
CENTAUREA se ord. *Syngen. spuria.*
 b) *Blomfodret* utbreddt (*ej klotrundt*) *Discoidei* fl.
- 404 *CHRYSOCOMA*, *Bl.fodret* rundt med fjäll, öfver hvarandra liggande. *Pistill.* kårt, knapt lång som blomkronan: *Frön* med hårlika fjun: *Fåstet* bart.
- 405 *EUPATORIUM*, *Bl.fodret* aflångt, med fjäll på hvarandra liggande. *Pistillen* ganska lång: *Frön* med fjäderlikt fjun: *Fåstet* bart.
- 406 *BIDENS*, *Bl.fåstet* med fjäll: *Frön* med råta borstlika hår. *Bl.fodret* med fjäll på hvarandra liggande.
COREOPSIS Bidens LINN. förenas härmed.
Anm. Varierar med strålblomster.

2 Ord. SYNGENESIA SPURIA, seu POLYGAMIA a) OLIKA SVÅGERLAG eller MÅNGGIFTE.

* *Med pipiga och likformiga blomster. Discoidei.*

- 407 *TANACETUM*, *Bl.fodret* halft-klotrundt med fjäll öfver hvarandra liggande. *Blomstren* omkring kanten (*radius*) något utdragne och 3klufna: *Frön* kantade: *Fåstet* bart.
- 408 *ARTEMISIA*, *Bl.fåstet* smäludit (nästan bart:) *Frön* utan fjun: *Bl.fodret* med små rundade fjäll, tätt öfver hvarandra liggande.

409 *GNA-*

a) *Polyg. superflua, frustranea och necessaria* v. LINNÉs herra hit. se p. 7.

- 409 GNAPHALIMUM, *Blomfästet* bart: *Fröfjunet* fjäderlikt: *Blomfodret* med hinnaktiga fjäll, merendels vackert färgade.
- 410 FILAGO, *Bl.fästet* bart: *Fröfjunet* o. (äfven fjäderlikt.) *Des* 2 blomster sitta emellan blomfodrets fjäll. Anm. *Våra* Sv. Filagines borde förenas med Gnaph. emedan de ha lika fröfjun och fruktbärande bl:r i disken. Jämf. Doct. Afz. Obs. de Veg. Sv.
- SENECIO vulgaris se nedanf. **

** *Med* pipiga blomster midt i, men utdragna (tunglike) omkring kanten: äro liksom strålige. Radiati.

a) *Ha* bart blomfäste samt enkelt härigt fröfjun.

- 411 ARNICA, *Strålblomstren* med 5 ståndare utan knappar (castrata.)
- 412 INULA, *Ståndarnes* knappar ha vid basen 2 tagellika hår, *Strålblomstren* talrika.
- 413 SOLIDAGO, *Bl.fodret* med fjäll öfver hvarandra inåt tillslutande (clausæ.) *Strålblomstren* vid pass 5.
- 414 CINERARIA, *Bl.fodret* enkelt med lika stora fjäll.
- 415 SENECIO, *Bl.fodrets* fjäll äro uptil liksom svedda, (med svarta prickar.)
- Anm. *Strålblommorne* felas stundom. *Blomfodret* är cylindriskt och vid basen omgifvit med mindre blomfoder (calyculatus.)
- 416 TUSSILAGO, *Bl.fodret* med lika stora fjäll, som äro tunna, nästan hinnaktiga.
- Anm. *Strålblomstren* felas stundom.
- 417 ERIGERON, *Strålbl.* ganska smala, nästan härlika.
- 418 ASTER, *Bl.fodret* med yfviga fjäll. *Strålblommorne* flera än 10.
- 419 TAGETES, *Bl.fodret* pipigt, 5standat. *Strålblomstren* 5, ganska breda: frön med 5 raka tagellika härster.
- b) *Ha* bart blomfäste, frön utan fjun.
- 420 BELLIS, *Bl.fodret* enkelt, med lika stora fjäll; *bl.fästet* kägellikt (coniskt).
- 421 MATRICARIA, *Bl.fodrets* fjäll öfver hvarandra ligande, något spetsiga.

- 422 *CHRYSANTHEMUM*, *Bl.fodrets* fjäll öfver hvarandra liggande, trubbiga och i kanten hinnaktiga (scariosæ.) *Bl.fåstet* platt, något kupigt.
Ann. *Matricaria* och *Chrysanthemum* borde förenas til ett slägte. Båge ha de blomfodrets fjäll hinnaktiga. *Matricar.* *Chamomilla* har blomfåstet coniskt, men gradvis går det på andra arter til nästan platt a). *Blomfodret* är halfklotrundt på alla.
- 423 *CALENDULA*, *Bl.fåstet* bart. *Bl.fodret* med lika stora fjäll: *Frön* midt i (i disken) hinnaktiga, utan fjun.
Ann. Har gallblomster i disken.
 c) Med fjälligt blomfåste.
- 424 *ANTHEMIS*, *Bl.fodret* halfklotrundt med nästan lika stora fjäll, i kanten hinnaktiga. *Strålblomstren* flere än 5. *Frön* utan fjun.
- 425 *ACHILLEA*, *Bl.fodret* åggrundt med fjäll öfver hvarandra: *Strålblomstren* vid pafs 4: *Frön* utan fjun.
- 426 *HELIANTHUS*, *Bl.fodret* med yfvige (squarrosis) fjäll. *Bl.fåstet* platt: *Frön* med taggellike hår.
- 427 *CENTAUREA*, *Bl.fåstet* med tagellika hår, *strålblomstren* trattlika med olikformige flikar, utan märken.
BIDENS se *Syngen. æqualis*.

3 Ord. SYNGENESIA, SEGREGATA. SÄRSKILT SVÅGERLAG.

- 428 *ECHINOPS*, alla blomstren äro tvåkönade, med enskilt blomfoder: *Fröfjunet* småhårigt.
JASIONE, med fröhus af 2 rum. Se *Pentandria Monogynia*.

MONOGAMIA LINN. se *Pentandria*, *Monogynia*.

Y

15 Clasf.

- a) *Frön* äro på en del *Chrysanthema* med tydeligt krus (corona) försedda, men äfven detta saknas på andra, som ifrån slägtet ej kunna väl skiljas. Mig tyckes at namnet *Chrysanthemum* borde utslutas såsom mindre tjenligt efter Botaniska regler och *Matricaria* endast til slägtnamn behållas.

15 *Class.* SYNGENESIA, SV ÅGRAR.1 *Ord.* SYNG. ÆQUALIS, LIKA SVÅGERLAG.

384 TRAGOPOGON, SALSOFI, Bockskågg.

- 1 *T. pratensis* (Ång-Salsofi) Dets blomfoder är långt som blomkronan: örtbladen enkla (odelta,) omfattande stjelen. D.

V. på ångar. Bl:r i Jun.-Aug. stjelen rak, trind: Bl:skafen i toppen, longa, uptil tjockare, med gula blommor, släta enkla och glatta blad.

H:n. (k. II. g. OI. f. I. h. I. f. II. b. I.) Rötterna kokte kunna vårtid ätas som Sparis och äro hälsofamma. Örtan på ångar ger godt foder.

- 2 — *porrifolius* (Mat-S., Hafrerot) med längre blomfoder än blomkrona: kronbladen tvåra (truncata.) Blad och stielk som föregående. D. †.

Bl:r i Jul. med purpurroda blommor. Liknar föregående, men har större stielk, bredare blad, dubbelt längre blomfoder och smalare kronblad.

H:n. Rötterna bris dels i soppor, dels stufvade och ätas som en hälsofam spis. Stjelen 3 à 4 tum hög kan äfven nyttjas för sparis.

385 SCORZONERA, SKORSONÉR.

- 1 *Sc. humilis* (Svensk-Skorsonér) Stjelen är nästan bar och enblommig: Bladen platta, lansetlika och seniga. D.

V. på sidl. ångar, Ö.Göthl., Smol. &c. a. Bl:r i Jun. Jul. Har blad som *Plantago lanceolata*, och gula blommor. Bladen på stjelen äro vanligen 2:ne och smalare än rotbladen.

K:ls Svinrot Upl. Ringormarot Skåne.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. II. rot. b. II.) Rötterna äro födande och hälsofamma, kunna ätas som Sparis äfven kokas i soppor.

A) — med flerblommig stjälk och ganska smala rotblad. r. Smoland.

2 — *hispanica* (Spansk-Skorfonér) Stjelken grenig och bladfull: Bladen enkla, fint fågade, omfatta stjälken. 2. †.

M:n. *Ap.* ROTEN är af lika kraft och egenskap som den föregående.

H:n. Roten kan brännas til Caffé. I matredning är dennes rötter större och smakligare än den föregående. Torde härleda sig ifrån odling i trågårdar.

386 LEONTODON, *LEJONTAND.*

1 *L. Taraxacum* (Lejontand) Bladen glatta rundtaggade, och hvasttandade. 2.

V. *vid byar, på tomter. a. Blr i Maji, Jun. med gula blommor: har ihålig och trind stängel, utan blad; alla bladen gå från roten: Blomfodrets nedre fjäll tilbakaböjda. Är mycket mjölkfastig.*

K:ls *Smörblomster* Smol. *Munkhufvud* Dahl. *Skallnacke* Ö.Göthl. *Pisenlit* Frankr. *Äggblomster* Calmarl.

M:n. *Ap.* ROTEN bris hållt färsk om våren och är kraftigt urindrivande, upmjukande eller så kallad blodrenande &c. tjenlig emot invärtes hårdheter i lefren, mjälten, körtlarne, och i gulsot, bukqvattusot m. m. nyttjas antingen utpräsfad fast, eller blandad i mjölkvasla, eller åtas i soppa kokt tillika med blad af fyra. Bör brukas längre tid.

H:n. (k. I. g. I. f. OI. h. O. f. I. b. II.) *Rötterna* kokte kunna åtas och äro födande: äfven des spåda blad. Af rötterna brända kan godt Caffé tillagas, se *Cichorium*. Bladskafen först om våren med ättika och olja bris såsom en hälsofarad sallat. Bladen til grönkål.

Leont. hispidum och *autumnale* se HYPOCHÆRIS.

387 HYPOCHÆRIS, *FIBLER.*

1 *H. maculata* (Fläck-Fibler) har en gren på sidan af stjälken, som merendels är bar (utan blad.) Des rotblad äro aflongä och i brådden tandade. 2.

V. på ångsbackar. a. Bl:r i Jul. med stora gula blommor: är måst 2blommig: sällan utan sidogren. Bladen äro något fläckiga håriga.

K:ls Mårmjolk V.Göthl. Slätterkulla Jemtl. Oxögon Ö Göthl. Frukål Smol.

H:n. (k.o. g. II. f.o. h. II. f. I. b. I.) Fårsk ätes örten af håstar håldre än torr. Bladen br:s i Smol. til Grönkål.

- 2 — *hispida* (Hår-Fibler) Blomfodret stråfhårigt: Bladen måst rundtaggade och stråfva. 4.

V. på ångar. r. s. Bl:r i Jun.- Aug. med gula blommor, rak enblommig stängel. Bladen äro rundtaggade; likna *Leontodon Taraxacum*, men utan smärre tänder i brådden, håriga. Håren äro gaffellika (*furcatæ*.) H:n. (k. OI. g. I. f. O. h. I.)

Ann. Denna och följande som ha fröfjun, en del (*sessilis*) utan stift, föras af nyare Örtkännare under särskilt *Genus APARGIA*. De ha äfven varit förda til *LEONTODON*, men äro för mycket skiljaktiga från dess hufvud-species *Taraxacum* &c. Deremot äga de all möjlig likhet med de förut kända *Hypochaeridis* slagen, utom at blomfästet på desse är mindre fjälligt, som dock tyckes vara af mindre betydenhet, då alt öfrigt instämmer.

- A) — med lansetlika måst helbråddade blad.

- 3 — *autumnalis* (Höst-F.) Stjelken grenig: Blomskafsten fjällige: Bladen lansetlika, groftandade och glatta. 4.

V. på ångar. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor: Är ljusare än föreg. Blfodret är merendels glatt: Stjelken med utbredda grenar.

K:ls Mjolkblomster Dahl. Stadusflur Ångermanl.

H:n (k. O. g. I. f. OI. h. II. f. I. b. II.)

- A) — med hårigt blomfoder och 1-2blommig stielk. glatta tandade blad. r. n. *Monne* Hier. *taraxaci*. Fl. Sc.?

- 4 — *radicata* (Mår-F.) Stjelken grenig, bar och slät: Blomskafsten fjälliga: Bladen rundtaggade, trubbiga och stråfhåriga. 4.

V. på öppna fält, V. Göthl. Esc. r. Bl: r i Jul. Dess stjelk och blommor likna så den föreg., at det är ganska svårt at skilja dem åt. Bladen variera mer och mindre håriga. De urskiljas dock 1:o med roten. H. autumn. har den liksom afbiten (præmorfa,) denne hel. 2:o blomfästet är fjälligt på denna; men på den andra måst bart. 3:o frön på denna ha stift, för alla blomstren, med fjäderlikt fjun, på den förra endast stift i disken. H:n okänd.

- 5 — *glabra* (Slåt-Fibler) Stjelken grenig och bar: Bladen grofttandade: Blomfodret aflångt med flåta fjäll. ☉.

V. på åkrar. r. s. Bl: r i Jun. Jul. med gula blommor. Liknar föreg. men har glatta blad, mindre blommor. Fröfjunet i disken är med, i kanten (radius) utan stift. Fl. Sc. H:n okänd.

388 HIERACIUM, NACKEL, Nackblomster.

* Med bar stjelk (scapo nudo.)

- 1 *H. alpinum* (Fjäll-Nackel) Stjelken merendels enblommig och bar: Bladen aflonga, tandade och håriga: Blomfodret hårigt. ♀.

V. i Lappska fjällen. Bl: r i Jul. med gula blommor. Varier. stundom 2 och 3blommig, samt har de nederste bladen långrunda, de på stängeln smala, nästan jämbreda. Hela växten är hårig.

H:n okänd.

- 2 — *Pilosella* (Hår-Nackel) Blomstängeln enblommig med krypande rottelning. Bladen aflonga, helbräddade, under hvitludna. ♀.

V. på torra ställen. a. Bl: r i Jun. - Aug. med paillegula blommor, som äro under (i kanten) röda. Bladen äro mycket håriga och under hvita.

H:n. (k. o. g. I. f. OI. h. II. b. II.) K:ls Musöron Upl.

- A) — med 2blommig stängel och rotblad nästan gröna på bägge sidor.

- 3 — *Auricula* (Ör-Nackel) Blomstängeln mångblommig med krypande rottelning. Bladen lanfetiika och helbråddade. 4.

V. med föregående, hvilken den liknar, men har smalare blad, måst glatta, under isgrå: 3, 5blommig stängel, som är af stråfva hår svartprickig. Bl:r i Jun. Jul. H:n. (k. o. g. I. f. I.)

- 4 — *cymosum* (Knipp-N.) Blomstängeln måst bar och mångblommig med knippevis sittande blommor i toppen. Bladen lanfetiika, helbråddade och stråfhåriga. 4.

V. i skogsångar Calmarel. &c. r. Bl:r i Jun. Jul. med med gula bl:r. Har mindre bl:r än H. *Auricula* och högre stjolk, 12, 20blommig: stjelen är mycket hårig hålst mot roten och med 2 à 3 smala blad. H:n okänd.

- A) — *dubium* (Ur-N.) Blomstängeln mångblommig med krypande telning. Bladen aflonga och hela. 4. V. på skogsångar. Upl. r. Bl:r i Jun. Jul. Liknar *aldeles* föregående; men har något bredare blad.

- 5 — *præmorsum* (Fible-Nækel) Blomstängeln mångblommig uptil grenig. Bladen aflonga (något åggrunda) och i brådden småtandade. 4.

V. i ångar. a. Bl:r i Jun. med gula blommor, som sitta uptil i blomklase.

Anm. De öfverste blommorne slå först ut. Roten är liksom afbiten. Bladen likna *Hypoch. maculata*.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. I.)

** Med bladig stjolk (caule folioso.)

- 6 — *aurantiacum* (Orange-N.) Stjelen med ett och annat blad (nästan bladlös,) enkel och med blomqvast i toppen: Bladen helbråddade. 4. †. Bl:r i Jul. med sköna orangeblommor. Stjelen stråfhårig. Med svarta hår: Bladen aflonga.

7 — *murorum* (Skogs-N.) Stjelken grenig, med ägglika och tandade rotblad: Stjelkblad. mindre. 4. V. i skogsbackar. a. Varier. mycket i storlek. Bl:r i Jun. Jul. med brandgula blommor. Dess nederste blad sitta på skaft (petiolata.)

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. b. I.)

A) — *laciniatum* med groftandade, något hjertlika blad.

B) — *sylvaticum* med aflonga, måst helbräddade blad. r. Har ljusgula blommor. De öfverste bladen lansetlika smätandade. Rotbladen ägggrunda, trubbiga.

C) — *myophorum* med fläckiga blad: ofta enblommig stjelk. V. på berg. Dess fläckar hårröra af Insektter.

8 — *paludosum* (Kårr-N.) Stjelken grenig, med blomvippa. Bladen äro utan skaft, tandade, glatta, omfatta stjelken: Blomfodret svarthårigt. 4. V. i skogskårr. r. Bl:r i Jul. med gula blommor.

9 — *sabaudum* (Savoj-N.) Stjelken rak, mångblommig: Bladen breda-lansetlika, tandade, halftomfattande stjelken. 4. †.

V. i V. Göthl. Esc. Bl:r i Jul. Aug. med gula bl:r. Bladen äro aflonga eller äggformiga: stjelken hårig. H:n okänd.

10 — *umbellatum* (Flock-N.) Stjelken rak, slutar sig måst i en blomflock: Bladen sitta spridda omkring stjelken, äro jämbreda och något tandade. 4. V. på torra ångar. a. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Blomfodret utspärrat (i quarrosus.) Blad och stjelk äro stråfhåriga. På berg växer stundom enblommig. Blomfästet är på denna och nästföreg. pipigt och något hårigt. HALLER och ZINN. hafva här af gjort ett eget slägte, Intybus kalladt.

K:ls Nolanaber Skåne.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. I. b. I.) Är bladrik ört, tjenlig på magra ångar. Fårgar ylle gult.

A) — med bl.vippa och lansetlika, måst helbräddade blad.

B) — med bl.vippa och tandade blad. r, n. Bladen ä-

ro mycket stråfhåriga och bredare än vanligt på *H. umbellatum*.

11 — *testorum* se *CREPIS testorum*.

389 *SONCHUS*, *SONKE*.

1 *S. arvensis* (Fet-Sonke) Dets blomskafst och blomfoder åro stråfhårige: Blommorne sitta måst flockvis i toppen: Bladen rundtaggade och i brådden småtandade, vid basen (dår de omfatta stjelen,) liksom hjertlika. ☉.

V. på odlade ställen, hålft i terjord. a. Bl:r i Jul. Aug. med gula bl:r. Bladen åro i brådden småtaggige. H:n (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. b. II.) K:ls Fettistel Upl.

A) — med odelsta blad, som ha hvasfa nedåt böjda tånder. V. i skårgården Calmarl. Sonch. maritim. S. V? Har stråfhåriga blomskafst, som åro sällan bara (nudi.)

2 — *oleraceus* (Mjolk-S.) Blomskafsten hvitludna Blomfodret glatt. ☉.

V. i kryddgårdar och på odlade ställen. a. Bl:r i Jul. Aug. med ljusgula blommor. Dets blad omfatta stjelen och variera mycket med större och mindre flikar; stråfva och slåta, alltid i brådden tandade. Bl:skafsten i början ludna, bli sedan bara. År mycket mjölksaftig. K:ls Mjölktistel Upl. Vatntistel Ångerm. H:n. (k. II. g. I. f. I. h. II. f. II. b. II.) Utömlands plåckas vintertid dets spåda telningar til fallat och kål.

3 — *alpinus* (Jerja-S.) Blomskafsten håriga och med ett eller annat bladfjäll (squamosi:) Blommorna sitta i klafelik blomqvast: Bladen rundtaggade. ☉. V. i Norra V. Botn och Lappl. Bl:r i Jul. Aug. med vackra blå blommor. Har hög, bladig stjeln. Bladen likna *Prenanth. muralis*: ha merendels den yttre fliken större, zangelformig, sidoflikarne smärre. Ibland variera bladen uptil nästan rundtaggade, nedtil lyrtaggade, äfven vid basen pillika, och i brådden små-

småtandade. Blomskäften stråfhåriga, ofta utan fjäll med ett smalt blomskärm vid hvardera skäftet.

Anm. S. lapponicus Fl. Sc. är förändring af denna. H:n. (k. I. g. I. f. II. h. II. f. I.) Åten af kor sätter den besk smak på mjölken. Dets fårka affkalade stjekar ätas af Lapparne. Kils Tolta i Jemtl. Tota Dalarne.

- 4 — *fibiricus* (Blå-Sonke) Blomskäften fjälliga: Bladen lanfetlika, odelta och utan skäft. 4.

V. i Ångermant. Sc. r. Bl:r i Jul. med vackra blå blommor. Bladen äro glatta och tandade.

- A) — med helbräddade blad: grenig blomvippa. r. ✕.

390 LACTUCA, LAKTUK.

- 1 *L. sativa* (Sallat-Laktuk) Bladen rundade: Stjelken med blomruska eller grenig blomspira. ☉. ✕. *Stjeltbladen äro hjertlika och omfatta stjelen.*

M:n. Til Sallat är hälsofam, lättar matsmältningen och litet kyler. Den som äter Sallat om aftonen ärfarer gerna en rolig natt. BERGII Mat. Med. (b. II.)

- A) — *crispa* Krusfallat.

- B) — *capitata* Hufvudsfallat. Då fallatens hufvud blifvit fasta, affkåras de til bruk. Pl:s hålt i skugga och något fugtig jord. Krusfallat kan fås sent på hösten på öppen fång, då frön om våren tidigt upkomma och ge bittida fallat.

- 2 — *quercina* (Vild-L.) Bladen rundtaggade, i brådde småtandade och under flåta: Stjelt. glatt. 4. *V. på lilla Carlsön. r. Bl:r i Jul. Aug. har gula blommor som föregående.*

- 3 — *virosa* (Tagg-L.) Bladen äro nedtil rundtaggade, i brådden tandade och under (på bladets rygg) taggiga. D. — Monne urart af föreg.?

V. på vallarne i Calmar. Bl:r i Jul. Aug. med bl:r som föreg. Har vid roten taggig stjelt och horisontelt utstående blad. De öfverste äro pillika och omfatta stjelen. Är knapt skild från L. scariola. S. V.

M:n. *Extract* af örten ber. at intaga mot vatnsfot.
D:s 1 til 3 qvint. om dagen. H:n okänd. Giftig?

391 PICRIS, PIKRIS.

- 1 *P. echiioides* (Stråf-Pikris) Dets yttre blomfoder består af 5 blad och är större än det inre som är spetsat (aristatus.) ☉. r. Fl. Sc.
Har gula bl:r och ganska stråfva blad, nästan taggige.
- 2 — *hieracioides* (Nackel-P.) har flaka blomfoder-fjäll: Blomskafsten med småblad (uptil vid blomfodret:) Bladen hela. ☉.
V. i Skåne. r. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Har fjälliga blomskafst som Hypoch. autumnalis. Bladen äro stråfhåriga dock mindre än föreg. Blomfodret består af 12 blad eller fjäll. Det inre större. H:n okänd.

392 CREPIS, KREPE.

- 1 *C. tetlorum* (Hus-Krepe) Bladen slåta, uptil finala lansetlika, nedtil rundtaggade, utan skafst. ☉.
V. vid byar. a. Bl:r i Jun.-Aug. med ljusgula bl:r; Varier. mycket och med olika blad. De öfverste äro jämnsmåla, ofta helbräddade; de nederste flikiga och tandade. Blomfodret klibbhårigt.
H:n (k. r. g. r. f. r. h. r. f. r. b. r.)
- A) — *pumila* med odelta blad vid roten, se fig. 51.
V. på Öland. r.
- 2 — *biennis* (Fålt-K.) Bladen groftandade (nästan pinntaggade) och stråfhåriga: Blomfodret fårat och långsefjer styfhårigt (muricatus.) ☉.
V. på fålt i Skåne &c. r. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Är mycket större än föregående. H:n okänd.

393 PRENANTHES, PRENDLING.

- 1 *P. muralis* (Prendling) har 5 små blommor in-
nom

nom blomfodret: Bladen rundtaggade (eller något spjutliktflikiga.) 4.

V. vid bergsrötter, ibland stenar. Har utbredd bl. vippa och små gula blommor. Bl:r i Julii.

H:n. (k. I. g. I. f. II. h. I. f. I.)

394 LAPSANA, TOMTÖRT.

- 1 L. *communis* (Tomtört) Bl.fodret kantigt, omger frukten: Stjelken grenig med finala bl.skaft. ☉.
V. på odlade ställen. a. Bl:r i Jun.-Aug. med små gula blommor. Bladen äro äggrunda och tandade.
H:n (k. II. g. O. f. I. h. I. f. I.) Stjelkarne innan de gå i blomma åtas i Constantinopel.

395 HYOSERIS, PYSSLING.

- 1 H. *minima* (Pyfsling) Stjelken grenig och bar (utan blad.) 2.
V. på sandåkrar. r. s. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor: Har vid roten ganska smal stjelk, som vidgar sig och är nästan upblåst mot blommorna. Rotbladen aflonga: Är liten ört.

396 CICHORIUM, SIKOR.

- 1 C. *Intybus* (Svensk-Sikor.) har blommor, som sitta parvis (2 och 2) på axet: Bladen nedtil rundtaggade. 2.
V. på åkerrenar, Öland. Esc. Bl:r i Jul. med blå blommor. K:ls Vågvårda, Jernört Skåne.
Men. Ap. ROTEN är hälsofam, hållt vartid. Dets Decoct br:s i inälfvornes förstoppning, mjältsjuka och gulsot. m. m.
H:n. (k. O. g. I. f. I. h. O. f. II. b. II.) Odlad blir den söt och födande och kan tjena til mat, både kokt och stufvad. Den vilda är besk och bättre til läkedom. Bränd och tilredd som Caffé kan roten tjena förträffli-

ligen. Rötterna skåras då i terningar, torkas och brännas i små portioner öfver glöd, hållt i en lerpanna, samt flitigt omröras och aktas, at de icke brännas förmycket. Då de äro jämnt bruna, aftagas de och malas, innan de aldeles affvalnat, som vanliga Caffeböner. Kokningen sker som allmänt Caffé. Drycken är hälsofäm och så lika Caffé i smak, i synnerhet om en liten portion deraf tilblandas, at kännare icke märka skilnaden.

- 2 — *Endivia* (Endiv-Sikor) Bl:ne sitta ensam på skaft: Bladen odelta och i brådden krusiga D. †. Bl:er som förra med blå vackra blommor. Har tjocka blomskäft.

M:n. Är råknad ibland blodrenande medel.

H:n. Örtbladen ätas som sallat, blifva smakligare, då de under växandet hopknytas och sammandragas at de knapt få slå ut blommor. Pl:s måst til sallat.

397 ARCTIUM, KARBORRE.

- 1 A. *Lappa* (Karborre) Bladen stora hjertlika, med skaft, utan taggar. D.

V. vid vågar. a. Bl:er i Jul. Aug. Blfodret med krökta taggar, som fåsta sig vid förbigåendes kläder. Varierar med vitlutit blomhufvud.

M:n. Ap. k:ls *Bardana*. ROTEN är urindrivande. Ber. mot gikt, podager, ros, skabb &c., nyttjas i decoct såsom blodrenande. *Emulsion* af frön med litet mandlar br:s mot njursten. Färska örtblad läka och rena öppna rötisar samt hudlöshet, då de påläggas. Frön äro ganska beska och drifva urin.

H:n. (k. i. g. i. f. o. h. o. f. i. b. ii.) Dets spåda Rötter smaka väl och äro ätbara. Vårtid kokte och affskalade kunna de ätas som sparis. Fläckar på klåden kunna ofta borttagas och loggen derpå uprifvas, då de med desse borrar kardas. K:ls *Klådesborrar* Smoland.

398 CARLINA, KARLIN, Spåmanstistel.

- 1 C. *vulgaris* (Karlin) har flerblommig stjerk (med blom-

blomknippe i toppen.) Blomfodrets stråle (radius) färgad (hvitgul.) $\mathcal{D}$.

V. på backar. Bl:r i Jul. Aug. Har taggige blad liksom Tistel.

H:n. (k.o. g.i. f.i. b.i.) Dets torra blomfoder utvisar tillkommande våderlek t. e. om förmiddagen är klar och dets blomfoder ej öppnar sig, blir eftermiddagen mulen, men är det mulet om morgonen och blomfodret öppnar sig, blir eftermiddagen klar, se V. A. H. 1782. Blommorne ätas i Sweitz på samma sätt som Kronårtskockor.

399 CARDUUS, TISTEL.

* Frön med hårligt fjun.

- 1 *C. nutans* (Slok-Tistel) Bladen på stjälken nedlöpande och taggiga: Blommorna nedåt lutande: Blomfodrets fjäll utspärrade. $\mathcal{D}$.

V. i Skåne. r. Bl:r i Jul. Aug. Dets blomfoder är måst utan ludd, med lanfettlika fjäll: Bladen ludna och taggiga äfven som stjälken.

H:n. (k.o.i. g.i. f.o. h.ii.)

- 2 — *acanthoides* (Pigg-T.) Bladen nedlöpande, i brådden mycket taggiga: Blomfodret småludit, på korta skaft sittande uprätt. $\odot$.

V. i Skåne. $\mathcal{E}c$. Bl:r i Jul. Aug. Har nästan rundtaggade vågiga blad, och blommor mindre än *C. lanceolat.*, men större än följ. Blomskaft, blad och stjälk äro ganska taggfulla. H:n okänd.

- 3 — *crispus* (Krus-T.) Bladen nedlöpande, grofttandade, i brådden taggiga: Blommorne sitta i toppen hopklafade, Blomfodret med utstående, ej stickande fjäll. $\odot$.

V. i åkrar. $\mathcal{E}c$. a. Bl:r i Aug. med röda blommor, stora som en Hasfelnöt, något lutande. Bladen äro

under hvitludna, i brådden krusiga med större och mindre tänder och taggar.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. b. I.)

CARDUUS marianus se följ. afdeln.

** Frö med fjäderlikt fjun. Cnicus.

- 4 — *palustris* (Kårr-Tistel) har nedlöpande, tandade blad, i brådden taggiga: Blomklase i toppen med raka blommor; Blomkäft korta utan taggar. V. på sidl. ångar. Bl:r i Jul. Aug. med ganska hög stielk, röda blommor. Blomfodret utan stickande taggar. Rotbladen långa, nästan jämbreda och groft-tandade. K:ls Vatntistel Ångermanland.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. II. f. I. b. I.) Dess spåda utskott kunna ätas värtid som sparis.

- 5 — *acaulis* (Jord-T.) är måst utan stielk: Blomfodret glatt: Bladen taggiga. V.

i betehagar. r. Bl:r i Jul. Aug. med purpur-röda blommor. Varierar med låg stielk. Bladen ej nedlöpande.

H:n. (k. O. g. I. f. I. h. O. b. I.) Hindrar på ångar gräsväxten.

- 6 — *lanceolatus* (Horn-T.) Stielken hårig: Bladen med utstående flikar, partaggade, på stielken nedlöpande: Bl.fodret hårigt, åggrundt och taggigt. V. vid vågar &c. a. Bl:r i Aug. Sept. med röda blommor. Har mycket stickande taggar på blad, stielk och blomfoder. K:ls Vågtistel Smol.

H:n. (k. O. I. g. O. I. f. O. h. I. f. I. b. II.) Blommorne tros ysta mjölk. HOFFB.

- 7 — *marianus* (Marien-T.) Bladen omfatta stielken (ej nedlöpa,) åro grofttandade och i brådden taggiga: Blomfodret med rånlade taggar, dubbelt taggigt. ☉. ✕.

Bl:r i Aug. med purpur-röda blommor. Har stora vitfläckige blad, liksom marmorerade.

M:n. Ap. FRÖN pulfveriserade och med kylande fäker blandade brukas i Pleuresie. H:n. (b. I.)

- 8 — *heterophyllus* (Borst-Tistel) Stjelken är merendels enblommig med blomfoder utan taggar: Bladen omfatta stjelken och äro dels hela (lanfetlika) dels flikiga. 4.

V. på sidl. ställen. Bl: r i Jul. Aug. med röda, öfven gula blommor. Bladen hårbräddade, under hvitludna: De vid roten sittande äro hela, de uptil inskurna, aldeles utan taggar. K:ls Brudborste Smol. Gullborste Jämtl. Borstar Dahl.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. I. f. O. b. I.)

— *helenioides* Fl. Sc. med flerblommig stjelk och hela blad, i brädden något tandade, med hår och olika små taggar. †. r. Monne sårskild art?

- 9 — *oleraceus* (Kål-T.) de nedre bladen partagigt klufna, de öfversta hela, urhålkade och något fårgade (liknande blomskårm.) 4.

V. på sidl. ställen, i Skåne. Bl: r i Jul. Aug. med stora ljusgula blommor. Bladen äro bara utan hår, under kölförmiga.

H:n. (k. I. g. I. f. O. h. II. f. I.) Bladen ätas i Ryfsland kokte som kål. K:ls Cnic. olerac. Fl. Sv.

- 10 — *arvensis* (Åker-T.) Bladen äro grofttande och taggiga. Blomfodret aflongt. 4.

V. i åkrar. a. Bl: r i Jul. Aug. med röda blommor. Blomfodrets nedre fjäll äro taggige: Stjelken rak, utan taggar, bladen glatta, parbladigt inskurna, tandade; omfattande stjelken, ej nedlöpande.

K:ls Korntistel Smol. Gortistel Upland.

H:n. (k. O. g. I. f. II. h. I. f. I. b. II.) Dess aska är god til glasbläsning.

- A) — med grofttandade, under hvitaktige blad och gula blommor.

400 SERRATULA, SKÅRA.

- 1 S. *tinctoria* (Ång-Skåra) Bladen parbladigt delta med fågade flikar: den yttersta fliken störst: Blommorna likformiga, 4.

H:n.

V. på skogsängar. Bl:r i Jul. Aug. med rödletta blommor. K:ls *Sjåla* Ö.Göthl. *Sjålegrås* Öland.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. i. f. o.) Örten ger den allmännaft i färgerier brukeliga gula färg. Våxer på vissa orter så ymnogt at den kunde med fördel samlas och til utlåningar föryttras.

- 2 — *alpina* (Fjäll-Skåra) Dets blad äro hela, blomfodret åggrundt, något hårigt. 2.

V. i Lappland. Bl:r i Jul. med violetta blommor. Bladen äro under hvitludna och i brådden vågiga och något sågade. H:n okänd.

- 3 — *arvensis* se *CARDUUS arvensis*.

401 *ONOPORDON, TISTRON.*

- 1 *O. Acanthium* (Tistron) Blomfodret med utspärade fjäll taggigt: Bladen aflonga, grofttandade. 2. V. vid byar. Bl:r i Jul. Aug. Har stora hvitludna blad, i brådden taggiga och på stjälken nedlöpande, grenarne äfven taggfulla. K:ls *Sempertin* Skåne.

M:n. De gamle berömma örten mot kräftan.

H:n. Dets stjälkar kunna ätas vartid som sparis: och blomknopparne som kronårtskocker. Hindrar och förqvårver närstående växter.

402 *CYNARA, ÅRTSKOCK, Kronårtskock.*

- 1 *C. Scolymus* (Kronårtskok) Bladen äro något taggiga, dels enkla, dels parbladiga: Blomfodret med åggrunda fjäll. 2. †.

H:n. Örtens blomfoder, (hvars nedre del, innan knoppen sig öppnat, är den förnämsta,) kokas i salt vatn och ätas med sauce. Förvares med rötter öfver vintren i källare och bittida om våren utplanteras. Hinner ej här i Norden at få frön.

403 *CARTHAMUS, SAFFLOR.*

- 1 *C. tinctorius* (Safflor) Bladen åggrunda, hela i brådden med fågliska taggar (*serrato-aculeata*). 2. †.

Bl:r

Bl:r i Aug. med vackra högröda blommor. Trifves väl hos oss i trågårdar.

M:n. Frön äro urindrivande och starkt purgerande.

Br:s i emulsion emot vatnsfot och långsam hosta.

H:n. Kronbladen med fyrliga fäker sätta en skön röd färg på filke och linne.

404 CHRYSOCOMA, GULLBORSTE.

- 1 *C. Linosyris* (Gullborste) har jämbreda, glatta blad: Blomfodret med slaka fjäll. 4.

V. på Öland. r. Bl:r i Jul. Aug. med gul blomqvast. Har blad som Antirrh. Linaria. H:n okänd.

405 EUPATORIUM, FLÄCKEL.

- 1 *E. cannabinum* (Fläckel) Bladen fingerlikt delta: hvar del lansetlik, fågad. 4.

V. vid vatn. Bl:r i Jul. Aug. med rödletta blommor, och grenig blomvippa i toppen.

M:n. Roten purgerar: Örten (kokt i vin) fördelar svulnad i benen, då deri blötte klutar påläggas.

H:n. (k.o. g.i. f.o. h.o. f.o.) K:ls Fläks Upl.

406 BIDENS, BRUNSKÅRE.

- 1 *B. tripartita* (Rak-Brunskåre) har likformiga blommor och råta frön: Blomfodrets fjäll något bladlika: Bladen 3klufna (3flikiga) och något fågade. ☉.

V. på våta ställen. Bl:r i Aug. med brungula blommor. Varierar mycket til storlek, äfven med strålblommor. Bladen sitta emot hvarandra.

H:n. (k.i. g.o. f.i. h.o. f.o.) Örten färgar ylle brandgult, då det förut betas med alun.

A) — *pumila* med enblommig stjerk, små-fågade blad.

B) — *minima* med lansetlika blad, utan bladskäft. Fl. Sc.

V. ganska liten. Har ej så mångbladigt blomfoder som föregående.

- 2 — *cernua* (Lutande-B.) Dess blommor äro lutande

de, med råta frön: Bladen lanfettlika, fågade och fjelk-omfattande. ☉.

V. i vatn. Bl:r i Aug. Sept. med gula blommor. Blåden glatta fitta emot hvarandra, odelta, utstående; fjelken rak, hårig; grenarne utgå från bladvecken. Bl:skåften i toppen enblommiga.

H:n. (k. i. g. o. f. i. h. o.)

A) — med strålblommig kant (radiata.) K:ls COREOPSIS *Bidens*. LINN. S. V.

2 Ord. SYNGENESIA SPURIA, OLIKA SVÅGERLAG, (MÅNGGIFTE.)

407 TANACETUM, RENFANA.

1 T. *vulgare* (Allmän-Renfana) Bladen parbladiga med inskurna och fågade småblad. 4.

V. på åkerrenar &c. a. Bl:r i Jul. Aug. med gula blomknippen. Bladen äro måst dubbelt parbladiga och nästan platta. K:ls Batram Dahl. Ölgräs Vermeland. Dåsmegräs Ö.Göthland.

M:n. Ap. ÖRTEN (i synneshet blomklafen) är maskdödande, magstärkande och drifvande. Br:s mot maskar pulfveriserad. Då tages 1, 2 quint. morgon och afton. Maskarne plåga 2, 3 dagar derefter dö, då man bör ge ett afförande medel. Utvårtes lägges örten i kryddpossar öfver magen, at lindra plågorne. Är äfven ett godt resolverande medel på svulnader. Som magstärkande gifves dess extract, förenadt med malört m. m. i brånvin. Norrlands qvinnor intaga blomorne fint stötte at drifva rening. Spåda örtblad läggas i pannkakor &c. äro hälsofamme.

H:n. (k. ii. g. o. f. ii. h. ii. f. o. b. i.) I Finland färgas med örten grönt.

A) — *crispum* med krusiga och nedtil mycket greniga blad.

2 — *Balsamita* (Salvie-R.) Bladen odelta, ågg-runda och fågade. 4. ✱.

Bl:r

Bl:r i Aug. Sept. med gula blommor. De nederste bladen äro måst aflonga. Har stark behaglig lukt. Min. Ap. ÖRTEN är magstärkande, drifvande och resolverande: br:s invärtes mot modersjuka och melancholie &c. Ber. äfven at dricka som thé för dem som tagit förmycket Opium.

408 ARTEMISIA, MALÖRT, Gråbo.

* *Med kulliggande stjelk.*

- 1 *A. campestris* (Fält-Malört) Bladen greniga (mångdelta med smala, jämbreda, nästan trinda småblad:) Stjelken nedtil kulliggande med spensliga grenar. 4.

V. på torra ställen. Bl:r i Jul. Aug. med små gråaktige blommor i klase. Stjelken är merendels röd och slät. Bladen utan ludd. Varierar med gråaktig stjelk. Blomfästet bart.

H:n. (k. i. g. o. f. o.)

- 2 — *rupestris* (Berg-M.) Bladen greniga (nästan som på föreg.) Stjelken nedtil kulliggande, uptil rak (adscendens.) Blommorne klotrunda, nedböjda: Blomfästet hårigt. 4.

V. på torra ställen, Öland &c. Bl:r i Jun. Jul. Liknar föreg.; men har mycket större blommor och kortare stjelk, något bredare blad.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

- 3 — *maritima* (Strand-M.) Bladen greniga, hvitludna: Blommorna i klase nedböjda (cernui:) 2-blomstren 3:ne. 4.

V. vid hafsstrand. r. s. Bl:r i Jul. Aug. med små gulaktiga blommor. Har angenäm lukt, hvitaktigt utseende. Bladen äro greniga, mångdelta och med smala nästan trinda småblad.

H:n. (k. o. g. o. f. i. h. i.)

** Med rak stam och greniga blad (fol. compositis.)

- 4 — *tanacetifolia* (Rensane-Malört) Bladen dubbelt parbladiga, under ludna med inskurna småblad: Blomklaf. enkla. 2.

V. på Öland. r. Bl: r i Jul. Aug. med gula blommor. Har blad delta nästan som allmänna Rensanen, men mindre. Varier. med grenig blomklase. A. *tanacetifolia* S. V? Bladen ej hvitludna och glänsande.

- 5 — *Absointhium* (Allmän-M.) Bladen greniga, mjukhåriga (något hvitludna:) Blommorne nästan klotrunda, nedböjda: Blomfästet småludit. 2.

V. vid byar. a. Bl: r i Jul. med gula blommor, mångdelta blad. Har ganska besk smak och kryddaktig lukt. K:ls *Maleta* V. Göthland.

M:n. BLOMRUSKAN är förtr. magstärkande; emottår både röta och syra, och är malkdödande. Malörts droppar göras af denna med brännvin ell. vin: Dertil tagas Malörts knoppar och blad (en fjerdedels mark til i kanna brännvin) som så draga 2:ne dygn, filas och deraf tages ett matskedblad middagstiden, då man finner sig ruskig och illamående. Br:s i allahanda magkrämpor och mot knip af maskar, i gallfebrar &c. Bår ej br:s i pleuresie, feber eller benågenhet til slag och convulsioner. Mot maskar nyttjas örten likforn Rensana se p. 354. Malörts salt Apoth. beredes icke allenast af denna, utan ock af andre växters aska: Br:s mot frosor och gulfot &c. På ett halft lod deraf, smält i ett qvarter vatn, slås god vinättika tils fråsningen slutat, hvartil lägges i gran antimonialisk vinsten (Tartar. antimonial.) samt litet Hallon- eller Kårsbårs-sirup, så mycket smakens förbättring fordrar: Deraf tages 3 matskedblad hvar timma hållt febersfria tiden. Sorpa af Malört och Enebår är hälsofam för kreaturen mot hosta. Örten ges åt får mot vatnsot.

H:n. (k. i. g. or. f. i. h. i. f. o. b. or.) Om kreatur, i synnerhet får, förr än de slagtas, så äta något mycket af malört, blir deras kött ganska beskt och vridigt.

drigt. Örten förbättrar snart dricka. Fattigt folk brukar den i stället för humla. Sådesbingar förvaras för Insekter samt kläder för mal med örten omkring lagd.
Ann. Fördrifver ej all fort mal.

- 6 — *vulgaris* (Gråbo) Bladen greniga, mångklufna och under hvitludna: Blomklafarne enkla med nedböjda blommor: Blomfodret 5blommigt. 4. V. vid byar. a. Bl:r i Jul. Aug. med rödbruna blommor: bladen äro öfver gröna, under hvita af en ullaktig ludd. Kils Gråböna Smol. Binka Helsingl. Bunrot V.Göthl. Buris Dalarne. Böna Bohus.

M:n. Ap. ÖRTEN stärker och drifver rening hos Fruntim. Ber. som thé och göres fotbad deraf: äfven br:s i pulfver och intages mot gickt. Dets ull på bladen kallas *Moxa* och br:s i China at afbränna på stäl-len, där Gikt- och Podager-värk plågar. Lappen br. hårtil antändt snöske, men Spanskfluga eller Källershals göra bättre värkan.

H:n. (k. i. g. o. i. f. o. h. i. f. o.) Stekte ankor, gåfs och andre större foglar fylde med örten, blifva mörare och få god smak.

- 7 — *Abrotanum* (Åbrods-Malört) Bladen mycket greniga och findelta: Stjelken rak, buskaktig. 4. †. Bl:r i Aug. Sept. med små gråaktige blommor. Har en skön balsamisk lukt.

M:n. Ap. ÖRTEN emottår röta och hindrar kallbrands utbredande; br:s til omslag. Dets decoct br:s mot skabb och utslag at tvätta med.

H:n. I Tyskland lägges den i soppor och bland kött, för at gifva det en aromatisk smak. I dricksfat hänges den at emottå syra. Lagd kring lik förekommer hastig förrutnelse. Pl:s med rötter och telningar.

*** Med enkla odelta blad (fol. simplicibus.)

- 8 — *Dracunculus* (Dragon-M.) Bladen hela lanfetlika och glatta. 4. †.

Bl:r i Aug. med små bl:r. Har kryddaktig smak.

M:n. Ap. ÖRTEN (fårsk) är magstärkande och drifvande.

H:n. Spåda bladen br:s bland Laktuk och annan sal-lat. — äfven i soppor. — ättika blir af den välfmakelig. Pl:s med rottelningar.

409 GNAPHALIUM, KATTFOT.

- 1 *G. arenarium* (Gul-Kattfot) har örtstam utan grenar med blomvippa i toppen: Bladen lansetlika; de nederste trubbiga: Bl.fjällen gula glänsande. ☉. V. på sandfält i Skåne &c. Bl:r i Jun.-Aug. Har hvitludna blad.

Anm. Alla Gnaphalier ha ludna och enkla blad.

H:n. (g.o. f.r.) K:ls Hedenblomster Skåne.

- 2 — *luteo-album* (Hvitgul-K.) Örtstam grenig med hopklafade blommor (i tät blomvippa:) Bladen jämbreda och trubbiga halftomfattande stjelen, på bägge sidor håriga. ☉.

V. på Öland. r. Bl:r i Jul. med hvitgula blommor. Liknar föreg. men har ljusare blommor, slak, nedtill grenig utbredd stielk. Blad och stielk hvitludna, de öfversta bladen äro spetsiga, de nedersta trubbiga, nästan spadlika, alla helbräddade och något vågiga. Bl.fodrets fjäll äggrunda, glänsande, pärllegula.

A) — med under hvitludna och öfver gröna blad. †.

- 3 — *dioicum* (Allmän-K.) Stjelen enkel med jordliggande rotgrenar: ♂ och ♀ på färskildt stånd med blomknippe i toppen. ♀.

V. på torra ställen. Bl:r i Maj, Jun. med färgade blomfoderfjäll: ♂ har klotrunda, ♀ aflonga blommor. Rotbladen rundade och viggelika eller spadformiga (mot ändan bredare och trubbiga:) Stielkbladen jämbreda (linearia,) alla hvitludna, helbräddade. Stjelen rak vidpass fingerlång, med liten blomkvast i toppen. Blommorne variera röda och hvita. M:n aflagd, utom i Boskaps-sjukdomar. Pulfver af örten ges kalfvar mot utfot.

H:n. (k.o. g.o. f.r. h.o. f.r.)

- 4 — *alpinum* (Grå-K.) har stielk och rotgrenar, som

fom föregående, med aflonga blominor och gråbruna blomfjäll. 4.

V. i Lappska fjällen. Bl:r i Jun. Jul. Liknar alde-föreg. men har gråaktige blomfoderfjäll och smalare blad: Rotbladen måft spetsiga.

- 5 — *sylvaticum* (Skogs-Kattfot) Stjelken enkel och rak utan grenar, med axlik blomvippa: Bladen finala jämbreda. ☉.

V. i skogar. Bl:r i Jul. Aug. med brunaktiga bl:r, bladfull stjelk. Stjelken är merendels rak, stundom nedtil kulliggande, hvitluden: Bladen smala något lanfjetlika och under hvitludna: Blommorne sitta i bladvecket på korta skaft enblommiga. Blomfoderfjällen uptil gråbruna. H:n. (g. i. f. i.)

- A) — *filiforme* (Små-K.) Stjelken spenslig, måft rak, enkel med få bl:r i toppen, och några på fidan. V. i V. Botn vid Kengis, utmed Elfven. Bl:r i Jun. Liknar *Filago montana*, men har bruna blomfoderfjäll, 2, 3blommig stjelk: Blommorne i bladvecket på korta skaft, enblommiga: De i toppen äfven enfamma. Stjelkbladen smala jämbreda, hvitludna. Rotbladen äro något lanfjetlika eller tunglika. Stjelken är trådsfmal, hvitluden.

- 6 — *uliginosum* (Kårr-K.) Stjelken flak med utbredda grenar: Blommorne hopklafade (*conferti*) i toppen af grenarne. ☉.

V. på våta ställen. Bl:r i Jul. Aug. med grågula blommor. Liknar föreg. men har grenig, utbredd stjelk och hopklafade blommor.

H:n. (k. o. g. o. f. i.)

- 7 — *germanicum* se *FILAGO germanica*.

- 8 — *montanum* — — *montana*.

- 9 — *arvense* — — *arvensis*.

410 *FILAGO, FILAG, Luddört.*

- 1 *F. germanica* (Tysk-Filag) Stjelken rak, 2delt, med

med blomriska: Blommorna sitta vid stjelkens tudelning utan skaft, rundade: Bladen spetsiga. ☉.
 V. i *Skånska åkrar*. r. Bl:r i *Jul. Aug.* med gulaktige hopklafade blommor i klotrundt blomhufvud, hvithudna blad. K:l:s *Filago pyramidata* LINN. Fl. Sv.

A) — med 5kantiga blommor. r.

H:n. (k.o. g.o. f.1.)

2 — *montana* (Back-Filag) Stjelken rak, grenig: Blommorna koniska, sitta både i toppen och på fidan (axillares.) ☉.

V. på *sandbackar*. a. Bl:r i *Jul. Hela växten* är öfvertäckt med hvitt ludd eller ull.

H:n. (k.o. g.o. f.1. h.o.)

A) — med slak, grenig nästan 2delt stjelk. V. i *stora skogar*,

3 — *arvensis* (Åker-F.) Stjelken grenig med blomriska och koniska bl:r på fidan, utan skaft. ☉.
 V. på *torra ställen*. r.s. Bl:r i *Jul. Aug.* med små gulaktige blommor. Är mindre än föreg. Bladen små lanfettlika och vitgrå. Har gråaktigt utseende.

411 ARNICA, ARNIKA.

1 A. *montana* (Arnika) Bladen helbräddade, Stjelkbladen 2:ne, emot hvarandra sittande. 4.

V. på *högländta ångar Smol. &c.* a. Bl:r i *Jun.-Aug.* med stora brandgula blommor, klabbig stjelk. Rotbladen måst aflonga, stundom åggrunda slåta. Har stark lukt. K:l:s *Hårväxter* V.Göthl. *Håstibler* Smoland. *Burmänner* Bohus. *Mårblomster* Dahls. *St. Hansblomster* Skåne.

M:n. Ap. ROT. BLAD. BL:R. Drifva urin, svett och rening hos Fruent, — göra kräkning. Br:s i lamheter, svarta starren, gikt och blodens stockning af contusioner &c. Drickes thé på blad och blommor aften och morgon. Roten är i synnerhet stark och bör varsamnt nyttjas. Om tecken är til feber, blodfull,

fullhet, öpnas ådren förut och br:s kylande medel samt laxeras derjemte. Decoët af örten ges boskap, som blifvit fångad.

H:n. (k.o. g. II. f. r. h.o. b. o. I.) Bönderne i Smoland röka bladen som tobak.

A) — *alpina* med lanfettlika blad och enblommig stjolk. r. n.

412 INULA, ENULA, Ålandsrot.

1 *I. Heleniura* (Ålandsrot) Bladen åro ågggrunda och utan skaft (omfattande stjelen,) under hvitludna. Blomfodret med ågglika blad eller fjäll. 4. r. 5. Bl:r i Jul. Aug. med stora gula blommor, hög stjolk, breda, skrynkliga blad. K:ls Hålsrot Halland.

M:n. Ap. ROTEN stärker magen och bröstet, befordrar uphostning: D:s 8, 10 gran af dess extract, 2 gånger om dagen. Utvårtes ber. den i salvor mot utslag &c.

H:n. (k. o. g. I. f. o. h. II. f. o. b. I.)

2 — *britannica* (Ångelsk-Enula) Bladen lanfettlika, omfattande stjelen: i brådden smååagade och under håriga: Stjelen rak, grenig och mjukhårig. 4. V. i Skåne. r. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Har utseende af följande; men stjelen är rak och hög, med längre och mer håriga blad.

3 — *dysenterica* (Rys-E.) Bladen aflonga, hjertlika (omfatta stjelen.) Stjelen hårig, uptil grenig; blomfodrets fjäll smala, hårlika. 4.

V. på Gothl. &c. r. Bl:r i Jul. Aug. med gula bl:r. M:n. General KEIT har berättat at Ryska Arméen blifvit med denna ört botad för rödfot.

H:n. (k. o. I. g. o. f. o. h. I.)

4 — *pulicaria* (By-E.) Bladen aflonga, vågiga, omfatta stjelen, som är måst kulliggande och grenig med rundaktige blommor: ganska korta strålblomster. ☉.

V. på gator och sophögar. r. s. Bl:r i Jul. Aug. med mindre blommor än föregående. Stjelken är mycket grenig. Dess sidogrenar upstigande och längre än stjelen.

H:n. (k. o. g. o. f. i. h. o.)

- 5 — *salicina* (Pil-Enula) Bladen lansetlika och stråfva med småfågad brådd: grenarne kantige de nedre med högre blommor. 4.

V. på fäld. ångar. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor, grenarne enblommige med långa strålblommor: stjelen bladfull: bladen glatta. K:ls Kråksfötter Gothl. H:n (k. i. g. i. f. i. h. i. b. i.) Växer bladig och förtjenar at odlas på ångar.

413 SOLIDAGO, GULLRIS.

- 1 — *Virgaurea* (Gullris) Stjelen något böjd (subflexuosus,) och kantig med rak blomvippa och samfittande blommor (i blomklasar.) 4.

V. på ängsbäckar. a. Bl:r i Jul. Aug. med gul bl. vippa, aflonga måst lansetlika och fågade blad.

K:ls Gullris Jämtl. Jungfruris Verm. Råsklor V. Botn. M:n. ÖRTEN är stärkande och urindrivande. Thé eller decoct deraf ber. mot sår i njurarne och andra invärtes sårnader.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. b. i.) Til odling som förra.

414 CINERARIA, ASKÖRT.

- 1 *C. palustris* (Kårr-Askört) Bladen breda, lansetlika och groftandade: Stjelen mjukhårig med blomknippe i toppen. 4.

V. på hafstrand. Skåne. r. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Bladen äro tjocka, håriga och nästan klibbiga. K:ls *Othonna palustris* LINN. Fl. Sv.

- 2 — *campestris* (Fålt-A.) Rotbladen med skaft ågg-runda, ludna: Stjelkladen utan skaft, jämbreda. Blomknippe som förra. 4.

V.

V. på bergshögder i Halland. r. Bl:r i Jul. med gula blommor. Rotbladen äro nederst något lyrtaggade, med sidoflikar liksom öron (aurita) och under hvitludna: Stjelkladen måst lansetlika, småtandade eller litet sågade: Stjelken rak. Är mindre än föregående. K:ls *Senecio alpinus* S. V. och Sv. Fl. 1. Blomfodret, som på denna är enkelt, skiljer den från *Senecio*.

415 *SENECIO, BOÖRT.*

- 1 *S. vulgaris* (Allmän-Boört) Bladen groftandade (nästan pinntaggade:) omfatta stjelken, som är rak och med blomruska, utan strålblommor. ☉. V. på odlade ställen. a. Bl:r i Maji-Sept. med gula blommor, alla lika (flosculosi.) Stjelk och blad glatta: Bladen parbladigt flikiga, hvar flik tandad, något tjock och saftfull (subcarnosa:) Blommorne sitta knippevis, både i toppen och på grenar från bladveckan. K:ls *Stenört* Upland. *Crucifix-ört* Dahls. *Blodgrås* Helsingland. M:n. Örten stött lägges i Helsingland på spikbolder. H:n. (k.i. g.i. f.o. h.o. f.i. b.or.) Frön ätas af fångfoglar.
- 2 — *sylvaticus* (Skog-B.) Bladen pinntaggade och tandade. Stjelken rak med grenigt blomknippe och bakaböjde strålblommor. ☉. V. på svedjeland Smol. a. &c. Liknar aldeles föreg. men har högre stjelk med nästan jämn blomruska. Bladen mer inskurna med smalare flikar. Strålblommorna små gula. Menne urart af föregående? H:n som förra.
- 3 — *viscosus* (Gård-B.) Bladen parbladigt mångklufna och klibbiga: Blomfodret med jämna och staka fjäll: Strålblommorne tilbakaböjde. ☉. V. på stadsgator i Upl. &c. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor, rak stjelk och grenig blomruska. Har mer delta och större blad än föregående.

- 4 — *elegans* (Skön-Boört) Bladen glatta, parbladigt flikiga med lika utstående flikar, i brådden tjocka (med nästan tilbakaböjd kant.) Strålblommorna utstående råta. ☉. †.

Pl:s för sina prydliga purpurroda, stundom hvita blr.

- 5 — *erucifolius* (Kål-B.) Bladen parbladigt-klufna med finala flikar, tandade och något håriga: Stjelken rak: Blr:na med utstående strålbl:r. 4. V. på vallar &c. Skåne. r. Bl:r i Jul. Aug. med gula blommor. Stjelken är uptil luden, bladen måst ludna inunder. Odlad i tråg. blir den slät utan hår. Vild har den blad nästan som *Artemis. vulgaris*.

- 6 — *Jacobæa* (Stånd-B.) Bladen par-och lyrtaggade med flikar, som äro inskurna och tandade. Stjelken rak, glatt, med utstående strålbl:r. 4. V. på ångar. r. s. Bl:r i Jul. Aug. med gula bl:r. Liknar aldeles föreg. men har släta blad utan hår: yttersta fliken rundaktig, nästan äggrund. H:n. (k. i. g. i. b. or.) K:ls Stånds Bohus.

- A) — med lyrtaggade, ej flikiga småblad. V. på våta ställen. r. s.

Anm. Igenom artförändringar går denne så nära uptil föregående at gränssörne dem emellan äro svåra at utsätta. I trågårdar förlorar *S. erucifolius* sin ludenhet, och denna träffas äfven ibland med lika-parbladigt inskurna blad. Torde således vara 2:ne urarter af samma species?

- 7 — *paludosus* (Kärr-B.) Bladen odelta, lansetlika, i brådden hvasstfågade, under något håriga: Stjelken rak med utstående strålblommor. 4. V. på våta ställen. r. s. Bl:r i Jun. Jul. med gula blommor: enkla långa glatta örtblad. Varierar med hvitludna blad. H:n okänd.

- 8 — *sarracenicus* (Sarracén-B.) Bladen lansetlika fågade glatta: Bl:rne i knippe (corymbosi.) r. †. V.

V. vid Dylta i Nerike i ymnighet vild. Bl:r i Jun.-Aug. med gula utstående strålbl:r, omkring 5 à 8. Stjelken rak, tåmeligen hög och bladfull, utan grenar, utom i toppen.

416 TUSSILAGO, *TUSSILAG*, Håsthof.

- 1 *T. Farfara* (Vår-Tusf., Håsthof) Stångeln enblommig, tåkt med bladlika fjäll (imbricatus.) Bladen hjertlika, i brådden tandade. 4.

V. på leraftiga ställen vid vatn. Bl:r först om våren med gula blommor. Blomstångeln fjällig år i början rak, sedan lutande, ifrån fingers til quarters långd. Bladen upkomma efteråt, åro ofvanpå glatta ådriga, under hvithudna. K:ls Folasötter V. Göthl. Skräp Ångermanland.

M:n. Ap. BLOMMOR, BLAD br:s til thé i bröstsjukdomar, åfven i långsam diarrhé.

H:n. (k. o. l. g. l. f. l. h. o. f. o. b. l.) Rötterna tillagas och nyttjas som fnöske. På åbråddar fåsta de leran, dår de våxa, åfven utvisa kållådror.

- 2 — *frigida* (Is-Tusfilag) Blomvippan uptil jåmn, med strålblommor i kanten. 4.

V. på sidd. ställen. r. n. Bl:r i början af våren med rødletta blommor: har zangelformiga blad med grøfre tandlika flikar, 12, 14 i brådden.

A) — med 1, 2blommig stjelk.

B) — med alla blomstren lika (flosculosi) utan strålbl:r. Har ofta hvita blommor.

- 3 — *alba* (Hvit-T.) har blomvippa (thyrsus,) som uptil år jåmn (*fastigiatus*,) ♀-blommorne bara sita i kanten 2, 3 (utan blomkrona.) 4.

V. i Skåne. r. Bl:r i Apr. Maji, med hvita blommor. Bladen åro rundaktige, tandade med större och mindre kwasfa tånder. H:n okånd.

- 4 — *spuria* R. Fl. Sc. (Skråp-T.) Blomvippan uptil

til jämn: ♀-blommorne med blomkrona, ganska många: Bladen triangelformigt-hjertlika, småtandade och med flikar bugtiga. 4. r. s.

- 5 — *Petasites* (Pestilents - Tusfilag) Blomvippan åggrund, med några bara ♀-blommor i kanten (stundom inga.) 4. r. †.

Bl:r i Apr. Maji. Måst alla tvåhönade blommor, endast 2, 3 ♀-blommor i kanten, knapt utdragne. Bladen likna föreg. men äro mycket större, stora så at höns och små kreatur kunna gömma sig derunder.

M:n. ROTEN är stärkande och drifvande. Har af forðne Mönkar blifvit nyttjad mot pesten.

H:n (k. i. g. i. f. i. h. i. b. i.) I anseende til sin storlek förtjenar all upmärksamhet.

417 ERIGERON, BINKA.

- 1 *E. acre* (Grå-Binka) Stjelken mångblommig med skiftevis-sittande och enblommiga grenar. 4.

V. på sandbackar. a. Bl:r i Jul. Aug. med grå, något rödlett blomklase. Stjelken rak, kantig, hårig, uptil grenig: Bladen skiftevisa, lansetlika helbråddade håriga. - De vid roten något spadlika. Blomklasen i toppen merendels enkel.

- A) — med månggrenig stjelk och spridda grenar i bl.vippa.

- 2 — *uniflorum* (Fjäll-B.) Stjelken enblommig: Blomfodret hårigt. 4.

V. i fjällen. Bl:r i Jul. med hvita strålblommor.

H:n. (g. i.)

418 ASTER, ASTER, Blåpoll.

- 1 *A. Tripolium* (Blåpoll) Bladen lansetlika, helbråddade och glatta: Stjelken grenig med bl.knippe. 4.

V. på hafsstrand. Bl:r i Jul. Aug. med blå strålbl:r, röda stjelkar, bladen något tjocka och köttfulla.

H:n. (k. i. g. i. f. o. i. h. i. f. o.)

419 TAGETES, SAMMETSROS.

- 1 *T. patula* (Brun-Sammetsros) Stjelken utbredd (grenig.) ☉. †.

Des's strålblommor breda, likna rödbrunt sammet.

- 2 — *erecta* (Gul-S.) Stjelken rak, måst utan grenar. Blomskäften bara, enblommiga. ☉. †.

Har brungula blommor, hög rak stjelk.

420 BELLIS, PYTTER.

- 1 *B. perennis* (Pytter) Blomstängeln bar, enblommig. ♀. r. †.

Bl:r i Maji-Aug. med röda strålblommor och gul disk. Tufvar sig med tätta rotblad. Pl:s hålst med rotens delning. Varierar med hvita strålblommor. K:ls Tufenskön, Tufenfröjd Trågård.

421 MATRICARIA, MATRAM, Kamilblomster.

- 1 *M. Parthenium* (Tyfk-Matram) Bladen greniga, platta med inskurna, något åggrunda småblad: Blomskäften flerblommiga. ☉. r. †.

M:n. Ap. ÖRTEN är stärkande, drivvande och resolverande: tjenlig i modersjuka.

- A) — med blommor utan strålblommig kant. V. på gator i Carlscrena. r.

- 2 — *Chamomilla* (Kamilblomster) har koniska blomfåsten: måst nedböjda strålblommor: Blomfodret med jämn kant. ☉.

V. på odlade ställen. a Bl:r i Jul. Aug. med hvita strålblommor, gul disk. Strålblommorne äro i början utstående, sedan nedböjda: frön bara, utan krus. Bladen findelta. Har stark och egen söt lukt.

K:ls Sötblomster Smol. Hvitört Upland. Söttupper Vestmanl. Gårdblomster Medelpad. Hv itkuller Hel-singland. Lukttuppor Gästrikland. Hvita piger Bohus. Commenteblomster Skåne &c.

M:n.

M:n. *Ap.* ÖRTSTÅND och BLOMMOR äro af resolverande kraft och emotstå röta. Blommorna pulfveriserade intagas mot frosfor, äfven i stark decoct eller som thé. I bad, lavementer &c. br:s vanligen. Utvårtes pålagde lindra de värk och fördela fvlnader. Som grötar til omslag mogna de bölder.

- A) — *suaveolens* Fl. Sv. med nedhängande strålblommor. V. i Smol. &c. a. År varieté af föregående. K:ls *Anthem. nobilis* FISCHERST. Oecon. Dict.

- 3 — *inodora* (Dåf-Matram) Blomfästet kupigt (halft klotrundt) med utstående strålblommor. Stjelken grenig: Bladen parbladigt-findelsta. D. V. på åkrar Upl. &c. Bl:r i Jun.-Aug. med hvita blommor. Har blommor som Prästkragen, men blad som Kamilblommor. Frön med kant krontaggiga. K:ls *Chrysanth. inodorum*. S. V.

H:n. (k. I. g. I. f. I. h. I. f. O.)

- A) — *maritima* (Hafs-M.) är något mindre än föreg. med röd stjerk; bladen litet mer convexa och under rånlade. D. V. i skårgården. Frön knapt krontaggiga.

- 4 — *pratensis* se CHRYSANTHEMUM *Leucanthemum*.

- 5 — *segetum* — — — *segetum*.

422 CHRYSANTHEMUM, KRAGEBLOMMA.

- 1 C. *Leucanthemum* (Präst-Kragebl.) Bladen aflonga omfattande stjelen, som är rak enblommig; De nederste bladen i brådden tandade, de öfverste sågade, jämbreda. 4.

V. på torra ångar. a. Bl:r i Jun. Jul. med hvita strålblommor, gul disk. K:ls Prästnacke Ö.Göthland. Hvitkullor Medelpad. Chr. *pratense* SALISB.

H:n. (k. 9 I. g. II. f. I. h. II. f. O.)

- 2 — *segetum* (Gul-Kr.) Bladen omfattande stjelen: de nederste inskurna (nästan partaggade,) de öfverste sågade. O.

V. bland såd. r. s. Blkr i Jun. Jul. med gula blommor, grenig stielk. K:ls Etterört Skåne. Hålabäcker Halland.

H:n. (k. o. g. i. f. i. h. i.)

423 CALENDULA, RINGBLOMMA.

- 1 *C. officinalis* (Allmän-Ringblomma) har båtlika inåtböjda frön, som äro utpå taggiga (muricata.) ☉. ✕. Blkr i Jul. Aug. med brandgula vålluktande blommor. K:ls Solfvicker Skåne.
H:n. Blomsaften med alun kokt ger gul vatnfärg för Målare. Kronbladen torkade tjena i stället för saffran. HOFFB.

- 2 — *arvensis* (Åker-R.) Dess yttre frön äro raka, de inre båtlika (inåtböjda) och taggiga. ☉. r. ✕. Liknar aldeles föregående; men har mindre blommor, smalare och jämbreda frön, hålst i kanten: Bladen mer tandade. Monne en urart af föregående?

- 3 — *pluvialis* (Vatt-R.) Bladen lansetlika och tandade: Stielken grenig: Blomskaften smala. ☉. ✕. K:ls i Trågård. Natt och Dag af blommans färg som inuti är hvit, utpå eller under rödbrun: är vådervisare. Den öppnar blommorna kl. 7, 8 f. m. och slutar dem til kl. 4 e. m., men vid instundande regn blir den hela dagen tillsluten.

424 ANTHEMIS, KULLOR.

- 1 *A. tinctoria* (Färg-Kullor) Bladen dubbelt parbladiga, (med småblad, som äro djupt fågade,) under hvitludna: Stielken grenig, mångblommig. D. V. på lerblandad jord, Upl. &c. Blkr i Jul.-Sept. med gula blommor. K:ls Lettblomster, Färggräs Upl. St. Johannisblommor Gothl.
H:n. (k. o. g. i. f. o. i. h. i. f. o.) Örten ger en vac-ker gul färg.

- 2 — *arvensis* (Åker-Kullor) har koniska blomfåsten med små fjäll emellan blommorna, frön kantade (coronato-marginata.) ☉.

V. på åkrar. a. Bl:r i Jun.-Aug. med hvita strålblommor. Liknar följande; men grenar sig mer och har längre blomskäft: Blomskäften med 4, 5 strimor (på *Cotula* åro omkring 8:) Blomfåstets-fjäll lansetlika, kölförmiga, och frön uptil 4kantiga. Bladen åro findelta, på lerjord mer vitludna. Blomfodrets inre fjäll med hinnaktig kant.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i.)

- 3 — *Cotula* (Sur-K.) Dets blomfåsten åro koniska med små hårlika fjäll (emellan blomstren.) Frön bara (utan kant eller krus.) ☉.

V. på gator och i åkrar. a. Bl:r i Jun.-Okt. med hvita strålblommor, findelta blad. Har utseende af Kamilblomster, men sur oangenäm lukt. Liknar ganska mycket föregående, men skiljes derifrån med rak stjeln, glatta blad, små borstlika hår på blomfåstet (ej lansetlika och kölförmiga.) Frön strimmiga, småludna med hopdragen spets, ej vidgade eller knöliga (coronata.) K:ls Surtuppor Västmanland.

M:n. Decoët deraf såges bota vatnsot, modersjuka och körtelhårdheter.

H:n. (k. o. g. o. f. o. h. o. f. o.) Loppor försvinna ur rummet, då den strös på golvet. Bien fly derföre, men Paddor älska densamma.

425 ACHILLEA, RÖLLEKA.

- 1 A. *Millefolium* (Tusenblads-Rölleka) Bladen findelta (dubbelt parbladiga:) Småbladen inskurna, tandade och spetsiga: åro måst utan hår, (bara.) Stjeln uptil fårad. 4.

V. på åkerrenar &c. a. Bl:r i Jun.-Aug. med hvita, något rödletta blommor, som sitta i toppen hopklasade med jämn blomvippa. K:ls Galentåra, Näsgräs

grås Dalarne. *Jordhumla* Roslag. *Backhumla* Hel-singland. *Stengrås* Medelpad. *Snöört* Öland. *Brås-*for Dalsland. &c.

M:n. *Ap.* BLOMVIPPAN, ÖRTEN är af stärkande och förläkande kraft. Blommorne ber. som thé mot svag mage, blodspottning, mjältsjuka och förebod til gyllen-åden och för starka *menfes*, m. m. Färska blad stötte br:s utvårtes på sår som deraf renas och läkas. Näsblod och nysning kan åstadkommas af bladen då de stop-pas i näsan.

H:n. (k. I. g. OI. f. I. h. II. f. I.) Örtten lägges på örter under jäsningen at förbättra smak och styrka. — äf-ven på brännvin til magdroppar.

A) — med purpurroda bl:r och håriga blad. V. på backar.

2 — *nobilis* (Lukt-Rölleka) Bladen dubbelt par-bladiga, de nederste bara, platta, de öfverste hvitludna, trubbiga: Blommorne ganska tätt hop-klafade i kullrig (*convex*) blomvippa. 4.

V. på torra ställen. r. Bl:r i Jul. Aug. Liknar mycket föreg., men är större, ljusare til färgen samt har en stark Kamferts-lukt och beskare smak: Bladen trubbigare, de nedre nästan bara (hårfrie,) de öfre mer håriga: Blomfodret aflongt, samt dess fjäll i kan-ten ljusgula. Strålblommorne mindre och måst hvita Se V. A. H. 1787. p. 252.

M:n och H:n okänd.

3 — *Ptarmica* (Tufenskön-R.) Bladen lansetlika spetfiga och hvastfågade. 4. r. †.

Bl:r i Jul. Aug. med vackra hvita blommor, smala enkla örtblad.

M:n. Örtten färsk gnuggad lägges i näsan at göra nys-ning och näsblod. Roten är skarp och dragande: kan br:s mot tandvärk och tungans lamhet, antin-gen roten ensam eller afdragen på brännvin, som hål-les i munnen. H:n. (h. I.)

426 HELIANTHUS, SOLRÖS.

1 H. *annuus* (Stor-Solros) Dess blad äro hjertlika,

trådrika. Blomskafteu tjocka, med nedböjda blommor (cernui.) ☉. †.

Bl:r i Jul. Aug. med stora gula bl:r, hög, rak stjcl.
H:n. (b. i.) Blomman spåd tillagad som kronärtskockor kan ätas, men är något torr. Säs med frön.

- 2 — *tuberosus* (Jordärtskock-S.) Bladen långgrunda, något hjertlika (*ovato-cordata*) och 3ådriga. 4. †.
H:n. Rötterna äro födande, men något vådergifvande. Är ibland köksfäker allmänt känd. Bl:r ej hos oss, utan pl:s med rotaflågningar.

427 CENTAUREA, KLINT.

- 1 *C. Cyanus* (Blå-Klint) Blomfodret med fågade fjäll: Bladen smala, jämbreda och helbräddade, de nederste tandade. ☉.

V. bland råg. a. *Bl:r i Jun. Jul. med vackra blå blommor. Varierar stundom med hvita och violetta.*
K:ls Blåklett Ö.Göthl. Åkerrosor Vestmanl. Klint V.Göthl. Båtsmansmysa Gothl. Blågubbar Roslag. Duffstohl, Blåkorn Skåne &c. M:n aflagd.

H:n. (k. i. g. i. f. i. h. o. f. i. b. ii.) Blomskafteu utpräsfad ger blått blåck.

- 2 — *Facea* (Back-K.) Blomfodret med torra hinaktiga fjäll (scarios.): Bladen lansetlika, äro vid roten grofftandade: Stjclken med kantiga grenar. 4.
V. på åkerrenar &c. a. *Bl:r i Jul.-Sept. med violetta bl:r. Bl.fodret brunt, stjclken halft kulliggande med stråfva blad: rotbladen tandade.* K:ls Golskjådra Vestmanl. Knappar Smol. Hattar Bohus.
H:n (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i. b. ii.)

- A) — med breda blad och hvita blommor. Bladen måst hvitludna. r.

- 3 — *nigra* Fl. Sc. (Svart-K.) Blommörne likformiga, Blomfodret med hår i kanten och små åggrunda fjäll: Bladen nästan lyrtaggade. 4. r. s.

- 4 — *phrygia* (Hår-Klint) Blomfodret hårigt (med fjäderlika och krufade hår:) Bladen aflonga, odelta och stråfva. 2.

V. i Finland. r. Bl:r i Jul. Aug. med rödblå blommor. Blomfodrets hår äro mörkbruna, vanligen nedböjda liksom friserade, men uprätta sig vid regn.

- 5 — *Scabiosa* (Vådd-K.) Bl.fodret hårigt: Bladen parbladigt inskurna (pinnatifida:) med lanfettl. flikar. 2. V. på magra ställen. Bl:r i Jul. Aug. med röda violetta blommor: är större än *C. Jacea* och med flerdelta blad samt blomfoder med hårbråddade fjäll. K:ls Storhufvud Skåne. Knoppgräs V.Göthl. Järnört Gothl. Hårkullar Öland.

H:n. (k.o. g.I. f.I. h.II. f.I. b.II.)

- A) — med findelta, nästan parbladige blad.

- 6 — *benedicta* (Kardbenedict) Blomfodret taggigt (med dubbla taggar) och ludigt (lanatus.) Bladen groftandade och i brådden taggige, nästan nedlöpande på stjälken. ☉. †.

Bl:r i Jul. med gula blommor.

M:n. Ap. BLADEN. Örten med sin beskhet stärker förtr.: emottår fyra och litet öppnar. — Br:s i magkrämpor, blekpusfighet, gikt, frosfor &c. Ges i piller ett tredjedels qvintin om dagen eller i extract med vin. Man tager då 2 lod af bladen och låter dem draga i ett halft stop vin och deraf gifves en mat-sked par gånger om dagen.

3 Ord. SYNGENES. SEGREGATA.

SÄRSKILT SVÅGERLAG.

428 ECHINOPS, EKINOPS, Bolltistel.

- 1 *E. sphærocephalus* (Bolltistel) har klotrundt blomhufvud och ludna groft-tandade blad. 2. r. †. Bl:r i Jul. Aug. med hvita blomkronor: blå knappar. Bladen äro taggige som på Tistel.

CRYPTOGAMIA, LÖNGIFTE.

VÄXTERNA i denna Class ha inga tydliga fröredningsdelar, som i föregående Classer, utan deras Ståndare och Pistiller undfalla våra ögon. De flästa äro af egen beskaffenhet och nog olika andra växter. Man iakttagar här 4 *Växtfamiljier* eller så kallade naturliga ordningar:

1 *FILICES*. *Ormbunkar*, hvars fröredning sitter på stambladen (*frondes*,) stundom i toppen, merendels på nedre sidan. Nyttan i Medicin och Hushållningen är åtskillig.

2 *MUSCI*. *Mosor* äga fröredningen täkt af en så kallad lufva (*calyptra*) och fröknappar som öppna sig liksom en dosa med lock. Deras stjälk är trädlik, bladfull med små blad, som torra draga sig ihop, våta qvickna vid (*revivisc.*) De höra til naturens egen hushållning och tjena til at täcka jorden och skydda andra späda växter för köld vintertid.

Ann. En del ha platt, och bladlik stam och kallas därför *Bladmosor* (*Hepatici.*)

3 *ALGÆ*. *Alger* äro måst enkla växter utan tydlig åtskilnad emellan rot, stam och blad. En del likna en skorpa, andre bladlikt utväxte m. m. Alla äro efter torkning snart återqvicknade i våta. Deras fröredning består måst i rundaktiga uphöjningar &c. Nyttan är i Medicin och Hushållningen mångfaldig. Några äro äfven ätbara och kunna tjena til spis i hungersnöd.

4 *FUNGI* *Svampar* äro måst okända til sina fröredningsdelar och därför minst ännu utredda. Deras nytta är ganska mistänkt. Har fordom hållits för Gudamat och en del ätas ännu med största begärlighet, i synnerhet vid de Förmånares bord, men de tros gifva en osund föda och några äro aldeles giftiga; Och at många ätit sig til döds deraf, intyga äldre och nyare händelser. Dock blifver ofta deras skadlighet genom kokning och stekning minskad, och böra deras arter noga urskiljas samt de i rätt tid plockas. De förderivas snart utaf Insecter och de flästa äga äfven en kort växt-period,

I *Ord. FILICES, ORMBUNKAR.** *Med axlik fröredning (fructificatio spicata.)*

429 *EQUISETUM*, *Blomningen* axlik i toppen med många små blomfjäll i krans sittande omkring fåstet.
Anm. Har trinda blad och ledfulla stammar, med en flida vid hvar led. Blomaxet äggrundt eller afslongt. Blommorne under sköldlika skärm.

430 *OPHIOGLOSSUM*, *Blomm.* axlik, turadig eller perlbandslik: *Fröhus.* 2skaliga, öppnande sig tvårsöfver. *Bladen* platta.

431 *OSMUNDA*, *Blomaxet* grenigt (vippelikt.) *Fröhusen* bara (utan täckelse,) klotrunda, 2skaliga.

LYCOPodium se följande ord. *Musci.*

CHARA — se *Monandria.*

** *Med fröredning på undre sidan af stambladen.*

Anm. Bladens nedre del svarar här emot stam (stipes.) Sjelfva stammen är jordliggande. Fröhusen tåkta och med en elastisk ring försedda.

432 *ONOCLEA*, *Fröredningen* täckt af de invikna småbladen, öppnande sig liksom en 2-5skalig capsel. *Blomningen* axlik, turadig.

433 *POLYPODIUM*, *Fröredningen* af runda punkter, som äro strödda på bladet, och tåkta merendels med en hinna som öppnar sig rundt omkring.

434 *ASPLENIUM*, *Fröredningen* i råta linier, strödda på bladet och tåkta med en hinna, som längsefter öppnar sig.

Blomningen på disken af bladet.

435 *PTERIS*, *Fröredningen* i linier omkring bladets kant, tåkta af en hinna från den invikna bladkanten. *Blomningen* i brådden, ej på disken af bladet.

436 *ACROSTICHUM*, *Fröredningen* betäcker hela bladet inunder, utan annat täckelse än små fjäll eller hår emellan fröhusen.

Blomningen sammanhängande och med små fjäll hvaraf den ser nästan hårig ut.

*** *Med fröredning vid roten.*

Anm. Desse och Eqvifeta ha ej utseende af de öfriga Ormbunkar, hvadan de kallas Miscellanæ SCHREB.

437 PILULARIA, Fröredningen klotrund med 4 rum.

438 ISOËTES, Fröredning. vid bladens rot, af 2 rum.

LEMNA se *Monandria monogynia*.

2 Ord. MUSCI, MOSSOR.

1:0 *Egentliga MOSSOR hafva merändels lufva (en fort täckelse) på fröhuset (fröknapp kallad.) Stjelen bladfull. Frondosi HEDW. Löfmosor SWARTZ.*

* *Äro utan lufva.*

439 LYCOPODIUM, Fröredningen i bladvecket (sefilis.) Fröhusen 2skaliga.

Anm. Lufvan, felas och räknas derföre af en del Örtkännare til de så kallade Miscellanæ.

** *Med ganska liten och snart affallande lufva. a)*

440 PHASCUM, ♀ Fröknappen hel, utan lock som öppnar sig.

Fröknappen är äggrund, måst utan skaft, (subsefilis.) Locket spetsigt, quarsittande, lufvan liten, syllik. Hela växten ganska liten.

441 SPHAGNUM, ♀ Fröknappen med bar mynning (peristomium.) Locket trubbigt, ofta omgifvet nedtil med en del af lufvan. ♂ i bladvecket af de öfversta grenarne.

Fröknappen klotrund med kort skaft. Lufvan märkes sällan.

442 GRIM-

-
- a) Desse ha han- och hon-blommor antingen på samma stånd eller åtskilda. För han-bl. anses en stjern- eller klotformig knopp, sittande i toppen eller bladvecket, omgifven med små fjällika blad, olika de öfriga bladen. Hon-bl. fröknappar eller Capsler som sitta på smala skaft (borstlika strå,) dels i toppen, dels på sidan af stånden. Innan desse väl hinna skjuta fram utur sina fästen (vaginulæ) tros själva blomningen ske.

- 442 GRIMMIA, ♀ *Fröknappen* med enkel mynning, merendels tandad, ♂ i bladvecket på samma stånd, knoppelik (gemmaeus.)
Fröknappen äggrund: *Stjelken* grenig.
- 443 BUXBAUMIA, ♀ *fröknappen* fied med en knöl (på ena sidan: mynningen dubbel, den yttre tandad, den inre med en hinna fällad. ♂ *stjernlik*.
Växten enkel, liten, med stor upblåst capsel.
- SPLACHNUM — BARTHRAMIA se följande afdeln.

*** Med tydelig, merendels quarsittande lufva.

- 444 GYMNSTOMUM, ♀ med bar mynning (utan kant eller tänder.) ♂s-blommor stjernformiga på särskilt stånd. *Fröknappen* äggrund: *Växten* liten, rak.
- 445 TETRAPHIS, ♀ mynningen enkel, vidgad, 4klufven (med 4 tänder.) ♂ *stjernformig*, på särskildt stånd. *Fröknappen* aflong, nästan jämbred, rät. ♂ och ♀blommor i toppen.
- 446 SPLACHNUM, ♀ *Fröknappen* nedtil vidgad antingen med ett skärm (umbraculum) eller ett ihåligt bihang (apophysis.) Mynningen enkel 8klufven. ♂ *stjernformig* på särskilt stånd.
Fröknappen cylindrisk-aflong, locket trubbigt, lufvan kågellik, glatt, snart affallande, växten rak.
- 447 BRYUM, ♀ *fröknappen* oval eller aflong, med enkel, hårig eller tandad mynning. ♂-blorne knopp-
 lika, dels i bladvecken, dels i toppen på både särskilt och samma stånd. ♀ mynningen varierar mycket med längre och kortare hår. b) *Knappen* är me-

A a 5

ren-

b) I anseende til denna olikhet, indelar den ber. HEDWIG detta släktet i flere genera: I *Encalypta* med 16 smala uprätta tänder. *Weisia* med 16 smala, i toppen sammanstående. *Didymodon* med 32 uprättstående. *Trichostomum* med 16 långa rätta. *Dicranum*, *Fissidens* med kortare böjda. *Tortula*, *Barbula* med vridna hår &c. Ehuru förträffeliga desä kännemärken kunna vara och oagtadt det ljus H. H. spridt på Mossornas physiologiska kannedom, tycke vi dock at capsula eller mynningens hår, til antal och beskaffenhet betraktade, lika få litet hår böra läggas til grund för släkternas bestämmande som i de öfriga växt-

rendels aflong, med skaft i toppen af stjälken, som måst är rak, sällan grenig, lufvan glatt syllik, locket spetsigt. Mynningens tänder äro vanligen 16.

FISSIDENS Hedw. se HYPNUM med platt stjälk.

GRIMMIA se föregående afdeln.

448 MNIUM, ♀ *fröknappen* aflong eller påronformig, mynningen dubbel, den *yttre* tandad (med 16 spetsiga tänder,) den inre hinnaktigt-flikig och i spetsen hårig. ♂ *stjernformig, merendels i toppen och på särskilt stånd. Lufvan glatt, syllik, locket spetsigt. Växten rak.*

449 BARTHRAMIA, *Fröknappen* klotrund, mynningen dubbel, den *yttre* tandad med spetsiga tänder, den inre — med en hinna fällad.

♂ och ♀ *hopsittande* (approximati.) *Locket är spetsigt, lufvan syllik. Skiljes ej lätt ifrån föregående.*

450 ORTHOTRICHUM, ♀ *fröknappen* aflong, mynningen dubbel: den *yttre* med 16 tillbakaböjde tänder, den inre med lika många, ganska fina krusade hår. Lufvan strimig, merendels hårig med uprättstående hår.

Anm. Den inre mynningen synes ej lätt. Lufvan är bästa känneteknet. Har varit förr råknad til Bryum.

451 POLYTRICHUM, ♀ *fröknappen* aflong, oftast 4kantig, mynningen dubbel: Den inre med en platt hinna, emot hvilken den yttres talrika tänder (32-64) äro böjda. Lufvan med nedhängande hår. Locket kupigt. ♂ *stjernformig på särskilt stånd. Växten rak, dels enkel, dels grenig, tämligen stor.*

452 HYPNUM, ♀ *fröknappen* aflong, mynningen dubbel,

clasferna, åtminstone äro de för svåra på dessa små växter at iagttaga vid undervisning och utan de bästa Microscoper. Vi följde därför den vanliga *Linneiska* Methoden (med endast några tilläggningar) såsom den lättaste och där ingen ting är förbigångit, hvaraf tillämpning kan göras i Medicin och Landthushållniug. De som om HEDWIGS Method och Svenska Löfmosornas upställande der- efter vilja hafva en grundelig underrättelse, finna den i V. A. H. för 1795 p. 223 af Hr. Prof. SWARTZ.

bel, den yttre tandad, den inre med korta hår, merendels vid basen förenade medelst en hinna. ♂ knopplik, ofta på särskilt stånd. ♀ fröknapp med skaft, på sidan eller i bladvecket af stjelen. Lufvan glatt, syllik. Locket spetsigt. Växten grenig, nedliggande.

- 453 FONTINALIS, Fröknappen aflong sitter på ett kort skaft omgifven med en fjällig knopp (perichætium.) Mynningen dubbel, den yttre tandad, den inre konisk, nåtlik. ♂ knopplik, i bladvecket. Lufvan glatt syllik. Locket spetsigt.

NECKERA, mynningen dubbel, håren ej sammanhängande vid basen. se HYPNUM.

Ann. Om capseln är utan skaft, innesluten i perichætium är FONTINALIS, såsom Neckera pennata.

- 2:0 BLADMOSSOR, Hepatici.

Hafva blad ofta som alger, men uphöjd fröredning med ♂ och ♀ innom särskilda blommor.

- 454 JUNGERMANNIA, Fröknappen 4delt, på stängel eller skaft med 1 rum, 4 skal (4valvis.) ♂ bar med knappar liksom runda frön, strödda på bladstammen. Lufvan är knoppelik, remnar i spetsen och framskjuter fröstängeln.
- 455 MARCHANTIA, ♂ Blomfoder kläcklikt, sittande utan stängel på bladet, med många frölika knappar. ♀ Blomfoder på stängel, liksom ett skärm, hvarunder flere bl:er (Bl.krona och stift) med frö fitta.
- 456 ANTHOCEROS, ♂ Blomfoder enbladigt, måst 6delt med 3 til 8 knappar i botn. ♂ Blomfoder cylindriskt, med syllikt långt fröhus, til hälften 2delt.
- 457 BLASIA, ♂ fröredning med runda knappar på bladet strödda. ♀ Bl.fodret flasklikt upfyldt med frön som äro bara och ganska många.
- 458 RICCIA, ♂ fröredning liksom små korn (granula) på bladet, utan blomkrona och blomfoder. ♀ fröhus klotrundt, taggigt af de förtorkade stiftan. Frön många, runda och med små skaft. Knappen (anthera) genombårad af stiftet.

3 Ord. ALGÆ, ALGER.

* LAF-ARTADE. *En stor del växer på stenar och kallas deraf stennosor.*

459 LICHEN, ♀ *Fröredningen* slät, glänsande, merendels rund och platt. ♂ liksom ett mjöl strödt på bladen.
Anm. Dets talrika arter delas i:

1 *Leprosi*, som bestå af en mjölkaktig skorpa:

- a) *med concav*, nästan skållik fröredning. *Scutellati*.
- b) *med convex*, stundom på skåft uphöjd fröredning. *Tuberculati*.

2 *Frondefcentes*, Bladige:

- a) *med tätt på hvarandra liggande blad*. *Imbricati*. äro merendels med rötter på undre sidan fastväxte.
- b) *med uprätta blad (utan rötter.)* *Foliacei*.
- c) *med limaktiga blad*. *Gelatinosi*.
- d) *med låderlika blad*, på marken utbredda och med rötter krypande. *Coriacei*. *Fröredn.* i kanten (pelta.)
- e) *med utbredda blad (merendels på stenar) och midt under med en fastsittande rot*. *Umbilicati*.

3 *Caulescentes*, Stamlika.

- a) *uptil vidgade, bågarlika* *Scyphiferi*; *nedtil bladiga*.
- b) *uptil smala greniga liksom ett litet tråd* *Fruticulosi*; *ini håliga*.
- c) *mycket greniga och hårliga* *Filamentosi*; *ini tåta*.

460 BYSSUS, en enkel pulfverlik växt (*substantia pulverulenta*), som finnes här och där på marken.

Anm. Tros vara början til andra små växter, i synnerhet *Lichenes leprosi* och *Conservæ*. Jämf. AFZEL. *Obs. de Veg. Sv.* och HAG. *Hist. Lich. Prusf.*

** SLAK-ARTADE. *Växa i vatn, sällan på det torra.*

461 ULVA, Växten af hinnaktigt väfande (*membranacea*).
Fröredn. innom den genomskinliga uthålkade hinnan.

- 462 *FUCUS*, *Växten* af låderaktigt väfende (*coriacea.*)
 ♂ i blåsor med hår mellanväfde: ♀ i blåsor med intryckta korn, som med spetsarne stå något fram: Frön sitta ensamma.
- 463 *CONFERTA*, *Växten* af hårlikt väfende (*capillaris.*)
 Har små olika uphöjningar på sina trådar.
- 464 *TREMELLA*, *Växten* är af geléaktigt väfende (*gelatinosa*) utan tydelig fröredning. Räkñas af GME-LIN S. V. &c. til följ. ordning.

4 Ord. FUNGI, SVAMPAR.

- * *Med fröredning på egna fästern* (*receptacula.*)
- 465 *AGARICUS*, Frön sittande på lameller (*lamellosus.*)
Dessa arter underdelas i:
 1:o med svampfot (*stipitati.*) Hatten under skifvig.
 2:o utan fot (*acaules.*) Hatten med en sida fastväxt.
 Anm. Svampens kött är med en hinna skild från den skifviga delen på alla *Agarici.*
- 466 *BOLETUS*, Frön inom piplika hål (*porosus.*) Delas i
 1:o med svampfot.
 2:o utan fot, som förra.
- 467 *HYDNUM*, Frön inom taggar sittande (*echinatus.*)
- 468 *HELVELLA*, Fröredn. — små papiller (*papillofus.*)
 Svampen nästan slät, låderlik, oftaflikig och bugtig, merendels med hatt och på fot sittande.
- 469 *MERULIUS*, Fröredn. — uphöjda ådror (*venosus.*)
 Ådrorna af enahanda ämne (*substantia*) med svampen.
- 470 *PHALLUS*, Frön inom små kamrar (*cellulæ*) på öfre ytan, åtskilda med nätlika uphöjningar (*reticulatus.*)
 Svampen är på ena sidan slät, på den andra gropig (*cellulosus.*)
- ** *Med fröredning intryckt eller strödd på ytan.*
- 471 *CLAVARIA*, Fröredningen utdunstande på ytan.
 Svampen cylindrisk eller aflong (*oblongus.*)
 Svampen är dels enkel, dels grenig.
- 472 *PEZIZA*, Fröredningen på ena sidan af svampen, som är skål- eller musfellik (*conchatus.*) Frön i aflonga knapt synliga kapsler, måst inom ytan. Anm.

Anm. Kommer nära intil Helvella, men har mer uniform masfa och utan tydelig hatt med fot.

- 473 CYATHUS, Frön innom runda capfler (lentiferus.) Svampen bågarklik med fröhus innom sin concava del.

- 474 SPHÆRIA, Frön innom egna höllor, tåkta med lock (operculatus.)

Svampen halfrund, ofta af locken taggig, samsittande och hopgyttrad.

TREMELLA se föreg. ord. *Algæ.*

*** Fröredningen innom svampens masfa.

- 475 LYCOPERDON, Frön torra, mjölaktiga, sittande innom svampens ihållighet. Svampen merendels klotrund (globosus.)

Desa arter delas i:

1:o De utan rot och öpning (Tuber.)

2:o med rot och rund eller olikform. öpning. Bovista.

3:o med krustaggig öpning (Geaster.)

Svampen försedd med bihang eller volva.

4:o med öpning, hvarifrån ett rundt fröhus utkastas (Carpobolus.)

5:o med fröredning innom plåttar eller blådderlika utskott på andra växters blad (Æcidium.)

Anm. Dessa göras til flere särskilta genera af en del Örtkännare. Om med lock — höra de til Sphæria.

- 476 CLATHRUS, Frön innom ett nåtlikt fäste (cancellatus.) Svampen aflong. Liknar, då frön mogenat och yttre hinnan affallit, en liten spindelväf. Har många, men ganska små arter som i anseende til olika fäste delas i:

1:o De med axel innom knappen (Stemonitis.)

2:o De utan axel, hinnan vid basen quarsittande. (Trichia.) &c.

- 477 MUCOR, Mögel: fröredningen åtskillig, merendels med runda knappar eller blåsor, som sita fästa på en liten fot. a)

SPHÆRIA, CYATHUS se föreg. afdeln.

16 *Cl.*

a) Flere svampslag anföras väl hos Örtkännare, dem jag nu i detta Utkast går förbi, emedan dels deras kännetekn äro

16 *CL. CRYPTOGRAMIA, LÖNGIFTE.*I *Ord. FILICES, ORMBUNKAR.*429 *EQVISETUM, FRÅKEN.*

- 1 *E. arvense* (Åker-Fråken) Den axbårande stjälken utan grenar eller blad: den bladfulla stjälken är utan ax: bladen 4kantiga (med 4 strimor) likformiga med stammen. 4.

V. i ångar och på magra åkrar a. Bl:r i Apr. Maji, med bar blomstängel. K:ls Råfrumpa Sv. Puggråcka Skåne. Gjökhet Medelpad.

M:n. Är af sammandragande och urindrifvande kraft. Ber. i sådflytning som thé drucken.

H:n. (k.o. g. i. f.o. h.o. f. i.) Förmenes göra missfall hos får, och trånsjuka hos kor, när de främmande på en ort komma at äta deraf. Håstar blifva deraf magra och få mycken öpnig. Är skadligt ogräs i åkrar; utrotes genom gödning och flitig plöjning.

A) — med trinda, 8kantiga grenar. r. s.

- 2 — *sylvaticum* (Skogs-Fr.) Stjälken axbårande och med greniga blad (frond. composit.) 4.

V. i skogsångar. a. Bl:r i Jun. Jul. Liknar föreg. men är större och med bladig blomstängel.

K:ls Grangrås Medelpad. Håstgröning Jämtl.

H:n. (k.o. g. i. h. ii.)

- 3 — *palustre* (Kårr-Fr.) Stjälken kantig med enkla blad. 4.

V. i kår. a. Har råflad och gröfre stjälk än följ. hvilken den liknar. K:ls Ronegrås Bohus.

H:n (k.o. g. i. f.o. h.o. f.o.) Är skadlig för håstar, och fåren mista ullen deraf. Kalm.

- 4 — *fluviatile* (Å-Fr.) Stjälken strimig (striat.) bladen måst enkla. 4.

V.

ganska svåra, dels ringa tillämpning deraf kau väntas i Hushållsvetenskapen. Jag har äfven haft i ögnafigte, at ej alt förlångt skilja mig ifrån den *Linneiska* Methoden och den korthet jag i hela detta arbete måste ålägg mig.

V. i kårr, vid åar &c. Har tätta blad omkring stjelen och särskilta blomsländ liksom Eqv. arvense.

H:n. (k. II. g. I. f. I. h. OI. f. I.) Skall öka mjölken hos kor. K:ls Fråken a. Roxne Smol. Tärne Medelp.

- 5 — *limosum* (Dy-Fråken) med nästan bar och slät stielk. 4.

V. i sankta skogskårr. Blr i Jul. med upblåsta och trinda strån, måst utan blad.

H:n samma som föregående.

- 6 — *hiemale* (Skur-Fr., Skäfte) Stjelen skarp och bar (utan blad,) vid roten merendels grenig. 4.

V. i skogsmark. Blr i Apr. År skarp med krusade tvärstrimor, som den finaste fil, så at kvarjehanda arbeten kunna dermed poleras. Vagina vid lederna är hvit med svart basis. Stjelen har sällan mer än 2 grenar vid roten. År strimig med flere än 10 strimor. K:ls Skurgrås Ö.Göthl. Skafrör Dahl.

H:n. (k. O. g. I. f. O. h. I. f. OI.) Kor skola af gråset förlora tänderna och fåren få deraf missfall. Brukas som thé i China.

- A) — *tenellum* (Klen-Fr.) Stjelen något skarp, med många grenar vid roten och svart flida (vagina.) 4. r.n. Har smalare strån och är mycket mindre än föreg. och mer grenig. Strån fårade (4, 6 fåror.) Torde kunna anses för särskilt species? Utom de exemplar jag fann i Torneå Lappmark, har v. Leff. F. BURMAN funnit densamma i Fämtlands fjällen, och tyckas stråen från bägge ställen vara til sin textur nog olika det allmänna skur-fråknets.

430 OPHIOGLOSSUM, ORMTUNGA.

- 1 *O. vulgatum* (Orimtunga) har ett enda åggrundt blad på stjelen. 4.

V. på sidl. st. Bladet helbräddadt; axet jämbredt.

431 OSMUNDA, OSMUND.

- 1 *O. Lunaria* (Små-Osmund) Stammen ensam med ett

ett enda blad, som är parbladigt: småbladen manlika, naggade och strimiga. 4.

V. på torra ställen. Bl:r i Junii. K:ls Låsgräs.

A) — med dubbelt ax.

2 — *rutacea* (Gren-Osmund) Stammen med greniga blad: Småbladen åggrunda flåta och nägotflikiga. 4.

V. på backar. Är större än föreg. och ofta med 2:ne blad vid roten. K:ls Osm. Lunaria. Fl. Sv. B. 7.

3 — *regalis* (Kongs-O.) Bladen dubbelt parbladiga, blomklafarne i toppen. 4.

V. vid åar. r. s. Bl:r i Jul. Aug. med röda bl:r; växer hög som en buske. K:ls Saffabuske Smol.

M:n. Dess rot är uppgifven som säkert botemedel mot Engelska sjukan (Rachitis.) Nyttjas invärtes pulfveriserad eller som decoct, äfven i extract hvarmed länge bör fortfaras:

432 ONOCLEA, ONOCKEL.

1 O. *Struthiopteris* (Strut-Onockel) Bladen parbladiga med småblad som äro parbladigt klufna: Stammen som bär fröredning, är på 2 sidor grenig (dislicha.) 4.

V. flerstådes i Riket. Är af de största Ormbunkar. Dess blad dela sig ej fullkoml. i dubbla parblad, utan har inskurna trubbiga, nästan tvåra småblad. Alla stambladen växa up från roten til utseende af en öppen pappersstrut eller fogelbo.

H:n. Kan användas til utfodring åt boskapen och är dertil mycket recom. se HOFFB. Gifves vintertid til förpa åt kor, dock ej dem som äro drågtiga, och skall mjölken deraf ökas.

2 — *Spicant* (Kamb-O.) Bladen lansetlika och parbladiga, med smala, sammanflytande och helbräddade småblad, i lika afstånd från hvarandra (parallela.) 4.

V. i Skåne. r. Är enkelt parbladig. Stambladet som har fröredn. är mycket smalare och inskurit på båg-ge sidor liksom pinnar i en kamb.

- 3 — *crispa* (Krus-Onockel) Bladen mångdelta (supradecomposita,) småbladen skiftevisa, inskurta och rundaktiga. 4.

V. på fjällberg i Torneå. r. äfven i Jämtl. De blad som bära fröredning ha mer aflonga och hela småblad. Bladets kant är inviken nästan som på *Pteris*, Fröredn. intager här hela discus. Beskr. V. A. H. 1789. p. 109.

433 POLYPODIUM, BRÅKEN.

* Med enkla parblad.

- 1 *P. vulgare* (Stenföte-Bråken) Stambladen parbladigt-klufna (pinnatifida) med småblad, som äro aflonga, trubbiga och något sågade: roten fjällig. 4. V. på berg. Blr i Jul. Aug. Fröredningens punkter sitta i 2:ne rader på hvar småblad (pinnula.) Denna egenskap ha de flåsta *Polypodii* arter, och derigenom skiljas de från *Acrosticha*, som äga sina punkter utan ordning sammangyttrade.

M:n. Ap. ROTEN har en föt smak, är litet öppnande och tjenar i bröstsjukdomar: färsk rensad och fint stött blandas ett matskedblad deraf uti en talrik tunn rågmjöl's gröt, som ätes med upkokad varm mjölk morgon och afton emot lungfot. Såsom godt medel br:s den bland andra kryddor mot gickt och skörbjugg, men den bör då tilläggas i slutet af kokningen eller ock nyttjas som thé, at dess smak ej må bli äcklig och obehaglig.

H:n. (k. l. g. l. f. o. h. o. f. l.)

- 2 — *Lonchitis* (Fjäll-B.) Stambladen parbladiga: Småbladen hvaft-sågade (nästan härbråddade) med inskärning i öfre brådden, manlika och nedböjda: Stammen fjällig. 4.

V. i Torneå Lappm. ofvanför Torneå träsk. r. Bl:r i Jul. Desf småblad äro måst åggrunda, se Fig. 36, i öfre kanten mer inskurna och spetsiga. H:n okänd.

** Med greniga eller flerdelta parblad.

- 3 — *Phegopteris* (Sam-Bråken) Bladen måst dubbelt parbladige, de nederste småbladen nedböjda, alla vid basen samsittande (coadunata) med finare parblad nästan i 4kant. 41

V. i skogar. Bl:r i Jul. De större bladen äro spetsiga, de mindre trubbiga och aflonga utan inskärningar. H:n okänd.

- 4 — *Filix mas* (Tråjon-B.) Bladen dubbelt parbladiga med trubbiga och naggade småblad: Stammen fjällig. 4.

V. vid vågar i skogar &c. a. Bl:r i Aug. Bladen äro ofta på undre sidan gula af fröredningen. Bl.punkterna 2 å 3 i rad på hvar småblad äro täckta med en näslad eller njurlik hinna. Växten stor, nästan af alns högd. med många samsittande stamblad.

M:n. Ap. ROTEN ber. mot maskar och i synnerhet mot binnikemasken. D:s mot Binnikemasken är 3 qvint. å 1 lod i pulfver, som tages morgonen, sen man laxerat dagen förut. För barn äro 2 qvint. nog. Kännes åckel, tuggas citronskal &c. Nödgas man återlemna, hvad som tagits, gifves 1 stund efter en lika sats; 2 timmar åter derefter nedväljes en bolus af *Mercurius dulcis*, *Scammonii* kåda, hvardera 12 gran, *Gummi gutta* 5 gran, tint stött, blandade med något säcker-confect så mycket som behöfs. För barn göres detta laxativ svagare. Efter denna bolus drickas några koppar thé, håist när öppning blir, tills masken kommer; då först gifves litet bouillon. Gör bolus ej nog verkan, gifves 1 til 2 lod Engelskt salt uplöst i vatn. Om detta ej hjälper at masken afgår första dagen, måste man ofta försöka det på nytt; hvarom se HOFFB. p. 241. För hafvande kvinnor

bör Tråjon-rot icke bris, ty den kan göra missfall. I Ångelska sjukan skall roten äfven vara nyttig. H:n. (k.o. g.i. f.o. h.o. f.o.) Bland dricka kokes roten i Siberien at göra det välsmakeligt. Af des salka kan tvål göras såsom vid *Pteris* nämnes.

- 5 — *crisatum* (Gran-Bråken) Bladen måst dubbelt parbladiga med aflonga småblad: de smärre småbladen äro något trubbiga och i spetsen hvastfågade: stammen fjällig. 4.

V. i granskogar, Norrland &c. Liknar aldeles föregående, men dennes småblad äro parbladiga tkiufna (ej til basis,) växer mer enstakad hålft i sidl. skogar. Beskrifv. i V. A. H. 1787. p. 256.

- A) — *spinulosum* med djupt inskurna småblad, spetsfige och hvastfågade: stammen fjällig. 4. V. i Norrl. skogar &c. Stambladet är nästan 3dubbelt parbladigt och des småblad partaggade. Liknar följande men växer måst enstakad (sällan samsittande.)

- 6 — *Filix femina* (Krus-B.) Bladen dubbelt parbladiga, småbladen lansetlika, partaggade och spetsfiga 4.

V. a. vid vågar. Liknar P. *Filix mas.* men har fjndeltare blad, som varier. 2. 3dubbelt parbladiga, stambladen samsittande. H:n som P. *Filix mas.*

- 7 — *Thelypteris* (Kårr-B.) Bladen dubbelt parbladiga med helbräddade småblad, på undre sidan med tätt sittande fröredning. 4.

V. i kårr. Fröredningen liknar *Acrostichum*. De smärre småbladen äro hela, glatta (utan hår.)

- 8 — *fragile* (Len-B.) Bladen dubbelt parbladiga: småbladen inskurna med rundaktiga flikar. 4.

V. på torra steniga ställen. Är mycket mindre än P. *Fil. mas* och med ganska bräcklig stam. H:n. (k. i. g. i. f. i. h. i. f. i.)

- 9 — *Dryopteris* (Gren-B.) Stambladet sammanfatt grenigt (delar sig i 3:ne parblad.) 4.

V i skogar. Är stor som *P. Phegopteris* och dubbelt parbladig.

10 — *ilvense* se *Acrostichum ilvense*.

434 ASPLENIUM, LÅNKE.

1 *A. Scolopendrium* (Tung-Lånke) Stambladet enkelt, aflongt eller tunglikt, helbråddat och vid basen med hjertlik inskärning. Stammen hårig. 4. V. i Skåne r. Men aflagd.

2 — *Trichomanes* (Berg-L.) Bladen parbladiga med rundaktiga och naggade småblad. 4. V. i Bergspringor. a. Stammen är svartbrun, glatt. K:ls *A. trichomanoides* S. V.

A) — med åggrunda tandade småblad, stammen ljusgul eller gulbrun. r. n.

3 — *Ruta muraria* (Mur-L.) Stambladen greniga med viggelika (måst runda,) naggade småblad. 4. V. som föregående, är mycket mindre.

4 — *Breynii* (Breyns-L.) Bladen greniga, nästan dubbelt parbladiga, småbladen viggelika (måst aflonga) uptil i spetsen sågade. 4. r. s. Fl. Sc. Liknar solj. *Acrost. septentrionale*, LINN. är större.

5 — *septentrionale* (Yfver-L.) Bladen dela sig i jämbreda spetsige flikar. 4.

V. i bergspringor. a. Har små smala blad.

A) — med greniga blad och något lansetlika småblad, i spetsen sågade (med 2, 3 uddar eller inskärningar.)

6 — *Adiantum nigrum* (Skogs-L.) Stambladen greniga, måst 3dubbelt parbladiga med lansetlika spetsiga och inskurna småblad. 4.

V. i skogar. r. s. Småbladen med sågade inskärningar.

435 PTERIS, KAGE, Ormbunke.

1 *P. aquilina* (Ormkage) Stambladen sammanfatt
B b 3 (gre-

(grenigt;) de öfverste småbladen lanfettlika och helbräddade, de nedre parbladiga. 4.

V. i torr skogsmark, är störst och allmänast af våra Sv. Filices. Är stundom svartprickig, förmodligen af Insecter. K:ls Ormris Helfingl. Bråken Smol. Ormbunke Ö.Göthl. Ormkage Vermel. Eneftabb Dalsl. Fråknia Gothl. &c.

M:n. Roten br:s mot maskar. D:s i quint. i pulfver 2, 3 gånger om dagen, som tages uti thé af samma rot och derjämte ett godt laxativ i gång i veckan. HOFFB.

H:n. (k.o. g.i. f.o. h.o. f.o.) Örten br:s i Ångland i stället för ved at koka med, emedan dens låga är mycket het. Af askan kokt i vatn göras där kulor, som br:s til tvätt i stället för såpa och tvål. Roten kryper djupt i jorden, utmagrar närstående växter. Vid minsta frost gulna dens blad och beboda dermed jernnätternas ankomst.

2 — *crispa* se *Onoclea crispa*.

436 ACROSTICHUM, RAMS.

1 *A. ilvense* (Bråken-Rams) Bladen måst dubbelt parbladiga, med småblad, som äro trubbiga, nästan emot hvarandra sittande och sammanväxta, under håriga och vid basen helbräddade. 4.

V. i bergsspringor. a. Liknar Polypod. fragile. Är mindre.

2 — *alpinum* (Yfver-R.) Bladen parbladiga med rundaktige, 3, 5flikiga småblad. 4.

V. i Luleå Lappm. Liknar föregående, men är mycket mindre och enkelt parbladig. Bladen flikiga med en större flik vid basen på öfre sidan. K:ls Acr. hyperboreum. V. A. H. 1793. p. 201. Acr. alpinum Bolt.

3 — *spicant* se *Onoclea spicant*.

4 — *septentrionale* se *Asplenium septentrionale*.

437 PILULARIA, KLOTING.

- I *P. globulifera* (Kloting) L. V. på våt ångsmark i Skåne &c. Har hårlika blad och klotrund frukt vid roten utan skaft. Stjelken nedtil med krypande rot.

438 ISOËTES, BRAXENBLAD.

- I *I. lacustris* (Braxenblad.) V. i insjöar och elfvar. Dets blad likna rotbladen af *Sagittaria sagittifolia*, då den i strömmar och sjöar på större djup växer.
H:n. Då denna uppåttas från botn af braxen, ger dets upflytande tilkänna denna fiskens leketid.

2 Ord. MUSCI, MOSSOR.

- 1:o Låfmosfor eller egenteligen Mosfor kallade.

439 LYCOPODIUM, LUMMER.

- I *L. Selago* (Lus-Lummer) Dets blad sitta i 8 rader spridda omkring stjelken, som är 2delt och rak med jämnhöga grenar: Bl:na i bladveckat. L. V. i mofsaktig barrskog. K:ls Lusgrås Upl. Loppgrås Ö.Göthl. Lumik Smol.

M:n. *Ap. Muscus erectus*. Är håftigt purgerande, drifvande och til invärtes bruk farlig; men decocten deraf fördrifver ohyra hos boskåp och svin, då de dermed tvättas. Den kokes i vatn ihop med feta furu stickor.

- A) — med något refvig och kulliggande stjelk. r.n.

- 2 — *annotinum* (Gran-L.) Bladen i 5 rader sittande, något fågade, stjelken liksom ledfull af årliga utskott, med blomax i toppen, som åro raka och glatta. L.

V. i gamla granskogar &c. a. K:ls Refgrås V.Göthl.

- A) — med helbräddade blad. r.n. Liknar *L. clavatum*.

- 3 — *selaginoides* (Små-L.) Blad. spridda, hårbråd-

dade och lanfetlika, Axen enfamma i toppen och bladiga. 4.

V. i skogskärr. r. År liten med smala utbredda grenar.

- 4 — *inundatum* (Strand-Lummer) Bladen spridda hielbråddade, blomaxen i toppen bladiga. 4.

V. på sjöstränder. r. År liten med nedliggande stielk.

- 5 — *clavatum* (Matt-L.) Blad. spridda håriga (med hår i spetsen:) axen trinda, 2:ne på hvart skaft. 4.

V. på skuggrika ställen. a. Har lång refvig stielk och bl. stängel i toppen af grenarne med dubbla ax.

M:n. Ap. Frömjölet som dammar ur blomaxen kallas *Måskmjöl*, botar hudlöshet, då stället dermed pudras; Br. mot den Polska sjukdomen *Plica polonica*, som visar sig med hårens sammantraslande likt en martof, af en utdunstande flemaktig vätska. Då tvättas hufvudet med en af Mattelummer, och Arnika i vatn kokt decoct, som drickes dageligen.

H:n. Kalfvar och kor äta den om våren. En liten qvast af växten hängd i vinfat, botar vin som kommit i jäsning. Frömjölet fräses och gör blixtrande, då det kastas i elden, nyttjas dertfore til fyrverkeri. Växten bris til mattor at lägga på renskurade golf vid dörar. K:ls *Mattegråe* Upl. *Kalfrefsvor* Smol. *Vispmossa* Ö. Göthl. &c.

- 6 — *alpinum* (Fjäll-L.) Bladen fitta tätt på hvarandra (imbricata,) i 4 rader och spetsiga: Stielken refvig med raka, 2delta grenar: axen trinda utan skaft. 4.

V. i Lappmarken. Liknar följande.

- 7 — *complanatum* (Jämna-L.) Stielk. med platta grenar: Blad. i 2:ne rader, nästan hopväxta, axen dubbla (*geminæ*.) med skaft. 4.

V. i torra skogar. Grenarne äro på ena sidan platta, på den andra något uphöjda.

H:n. Färgar ylle gult. Om Skägglaf lägges til blir färgen högre och vackrare. GUNN. Fl. N.

440 PHASCUM, *JORDMOSSA.*

- 1 *Ph. acaulon* är utan stjolk, med rund fröknapp, bladen små äggrunda, spetfiga. V. på bara jorden, ganska liten. Knapparna sitta nästan gömda emellan bladen.
- A) — *cuspidatum* med hårspetsade något utstående blad. Har ganska liten stjolk. Anses för särskilt species af HEDW. &c. men af V. LINNÉ för varieté af föreg.
- 2 — *subulatum* — med liten stjolk och fröknapp utan skaft, bladen fyllika utstående. V. på bar jord, måst utan stjolk, är mindre i anseende til bladen än föreg. men längre til stjelken.

- 3 — *piliferum* — med liten stjolk, bladen aflonga, hårspetfiga, raka. V. på lerjord. Är ganska lik föreg.

441 SPHAGNUM, *RÖDMOSSA.*

- 1 *S. palustre* (Röd-Mosfa) med nedböjda grenar. V. i gyttjefulla kårer. Är oftast vit och k:ls deraf vitmosfa. M:n. Den gyttja som bris til badning vid Loka &c. består merändels af denna Mosfa förmultnad, hvarföre ock vatnaktig svullnad i fötter ofta botas med denna pålagd våt och kall.

H:n. Torkad är den len och mjuk: bris derföre af Lappska qvinnor at lägga omkring deras barn i stället för blöja. Kårer och träsk igenväxa efter hand af denna mosfa och omfider förvandlas til ångsmark. Torfmosfar tilkomma på samma sätt och tjena på skoglösa orter til bränsle. Gytthan til badning bör med bår tagas på djupet: sådan som är fullkomligen ren, utan spår af växters blad, grenar &c.

- A) — *obtusifolium* HOFFM. Fl. G. med äggrunda, något trubbiga blad. Bladen äro nästan upblåsta, concava. K:ls *Sph. cymbifolium*. SWARTZ V. A. H. 1795. 231.
- B) — *intermedium* HOFFM. med aflonga spetfiga blad. Har smala grenar. Bladen concava, mindre upblåsta. Fröknapparne med skaft (*pedunculatæ*.)
- C) — *cuspidatum* med långspetfiga blad. Varier. med nästan hårlika blad, fröknappen med och utan skaft.

442 GRIMMIA, GRIMMSMOSSA.

- 1 *Gr. apocarpa* — fröknappen i toppen med liten lufva, nästan utan skaft. Bladen lanfettlika spetfiga. V. på stenar &c. a. År måst svartbrun, med små röda fröknappar, tandad mynning. Varierar med hårspetsiga blad i toppen omkring fröknapparne, som äro något strimiga och aflonga.
- 2 — *alpicola* — med slåta fröknappar genombårade tänder (cribrosa.) r. n. År svartbrun: varierar med ganska liten stjerk. Liknar aldeles föreg.
- 3 — *ciliata* — fröknappen nästan utan lufva, med bar öppning (utan tänder,) Bladen ägglikt-spetfiga, i spetsen genomskinliga (diaphana.) V. med föreg. a. Blad och fröknappar vetta måst åt en sida, är något hvithårig. K:s *Bryum apocarpum* β. Fl. Sv. *Gymnostomum ciliatum*. Sw. V. A. H. 1795.
- 4 — *lapponica* — fröknappen påronlik, strimig: bladen lanfettlika, torra krusiga. V. r. n. K:s *Gymnost. lapponicum*. Sw. l. c.

443 BUXBAUMIA, GRUSMOSSA.

- 1 — *B. foliosa* — är utan stjerk, med fröknapp utan skaft omgifven af blad, som äro spetfiga. V. på fet jord. r. Fl. Sc. Liknar en *Phascum*, men större.
- 2 — *aphylla* — med knapp på skaft, utan blad. r. V. på bergaktiga ställen. r. Liknar en liten svamp med sin fot, men med lufva och fröknapp en mossa.

444 GYMNOSTOMUM, BARMOSSA.

- 1 — *pyriforme* — med påronlika fröknappar, fyllick lufva, äggrunda något aflonga spetfiga blad. V. på fugtig jord. Liknar följande, är större.
- 2 — *truncatulum* — med raka, måst klotrunda fröknappar, spetfigt lock. V. på åkerjord med rödgula knappar, lanfettlika blad.
- 3 — *ovatum* — med äggrunda hårspetsade blad, äggli-
ka

ka fröknappar. V. på lerjord. Anses med skäl för särskilt species. Sw. V. A. H. 1795. Liknar nog föreg.

- 4 — *microstomum* — med liten stielk och små lansetlika (nästan jämbreda) krusiga blad, fröknappen aflong, hopdragen vid mynningen, lufvan sned. V. i skugga r. År liten som *Phascum subulatum*. Fröknappen rak med skaft.
- 5 — *ciliatum* se GRIMMIA *ciliata*.
- 6 — *lapponicum* — — *lapponica*.

445 TETRAPHIS, KRONMOSSA.

- 1 *T. pellucida* — har åggrunda, genomsärliga blad. V. på våta ställen. Stielken är enkel utan grenar, fröknapp. i toppen rak, aflong, med röd, 4delt mynning.

446 SPLACHNUM, BULLEMOSSA.

- 1 *S. rubrum* — med halft-klotrundt bl. skärm (umbrac. hemisphaerico.) V. i skoggskärr. r. n. Liknar följ., men har purpurrodt skärm. Bladen åggrunda. År ganska vacker.
- 2 — *luteum* — med rundt och platt bl. skärm. r. n. År gul.
- 3 — *sphaericum* — med klotrundt bl. fäste. r. n. År lik föreg. men utan skärm. Bl. fästet grönt. Doct. AFZ. tror den vara urart af följande.
- 4 — *vasculosum* — med flasklikt eller nästan klotrundt bl. fäste. r. n. Liknar föreg., men har rödt och större bihang eller fäste, kortare bl. skaft.
- 5 — *ampullaceum* — med flask- eller påronlikt bihang. V. i kärr. Bl. i Aug. Var. med gult och rödt fäste.
- 6 — *angustatum* — har blad med hårig spets, fröknappen konisk med kort skaft (pedunc.) V. i Lappl. Liknar följande, är mycket mindre.
- 7 — *urceolatum* — blad. aflonga, med hårig spets och något grenig stielk. V. i Torneå Lappm. r. Har grönt bl. fäste som äldre blir rödt. Stielken med en eller annan gren. Bladen spadlika.
- 8 — *Breuerianum* — Stielk. grenig bladen lansetlika.

V. i Torneå Lappm. r. Liknar aldeles föreg. Har smalare blad och rödt bl.fåste.

- 9 — *nnioides* — Stjeln. enkel. Bladen lansetl. med hårig spets. r.n. Är mindre än föreg. Tros vara ur-art af Spl. vasculosum. Se Doct. Afz. Disf. p. 34. Fåstets färg varierar på denna och de flästa Splachna, Här af torde de vara förmycket i arter delta. De 3 sista äro föga åtskilda. Monne ej artförändringar af samma species?

447 BRYUM, RTMOSSA.

- * Fröknappens mynning tandad (tändren 2klufna, korta något inböjda.)
 ♂ på särskildt stånd. Dicranum. HEDWIG.
- 1 Br. *glaucum* — med grenig stjeln och tätt på hvarandra liggande blad: Fröknapp. med krökt lock. V. i kår. r. Har måst hvita blad, är ibland de större Mossarter.
- 2 — *scoparium* — med rak (något grenig och nedtil böjd) stjeln; Bladen vetta åt en sida. V. i skogar, på gamla stubbar &c. a. Har sylrika och sträva blad. Är af de större. Varier. med 1 och flere bl.skaft tilhopa sittande i toppen: Stjeln nedtil med brunt ludd.
- A) — *spurium* med lansetl. och vågiga blad. V. med förre.
- B) — *polysetum* med lansetlika långspetliga blad, flere blomskaf tillhopa sittande. Anses för särskild species Sw. V. A. H. Stjeln är måst rak, bladen vågiga och mer platta än vanligt, gulaktiga glänsande: Fröknapparne krökta (*falcatae*.)
- 3 — *heteromallum* med nästan rak stjeln, Bladen sylrika vetta åt en sida. V. på stenar, i barrskog; varier. mycket i storlek. Har liten råt fröknapp och sylrik lufva.
- A) — *longifolium* med långa hårlika blad och spenslig stjeln.
- B) — *capillaceum* med aflonga knappar, många (16-32) hårlika tänder: bladen åt 2ne sidor, smala hårlika. V. i bergskrefvor. Kils SWARTZIA *capillacea* HEDW.
- 4 — *flexuosum* — med hårlika blad och hit och dit böjt bl.skaft. V. i skogar. r. Liknar föreg. är mindre.

- 5 — *pellucidum* — med utstående eller tillbakaböjde, spetfige blad; stjerk. något grenig och fröknapp. måst raka. V. i kår. r. Blad. lansetlika, genomskinliga sitta nästan i 3:ne rader, fröknappen mindre än på föreg.
- 6 — *virens* — Bladen smala lansetl. spetfiga, med nedböjd spets: fröknapparne lutande. Sw. r. n.
- 7 — *æstivum* — med fyllicka blad, från hvarandra skilda och nästan runda fröknappar. V. i kår. År svartaktig. K:ls Br. palustre S. V.
- 8 — *aciculare* — Bladen trubbigt-lansetlika något sittande åt en sida: fröknappen rak, rundaktig med nållik spets. V. på berg. r. År svartgrön.
- 9 — *simplex* — med enkel stjerk (utan grenar) och fyllicka blad, lutande fröknapp och med bl. skaft midt på stjerken. V. på ångar. År liten.
- 10 — *purpureum* — med 2delt stjerk och bl. skaft i vecket: Bladen små kōllika (carinata.) V. på torra ångar. Har purpurrodt utseende: knapp. krōkta, strimiga.
- 11 — *cirrhatum* — har blad som torra hoprulla fig. V. i skugga. Har raka knappar, grenig stjerk.
- 12 — *setaceum* — Bladen i spetsen borstlika, fröknappen rak med långt smalt lock. V. på ruttit trād. Liknar Br. purpureum. Har enkel, ganska kort stjerk, aflonga nästan cylindriska högrōda fröknappar.
- A) — med något grenig stjerk. Har vridna hår som Br. tortuos., Barbula fallax HEDWIG.?
- 13 — *cerviculatum* — Bladen smala långspetfiga (nästan borstlika) utstående, fröknappen åggrund, något lutande med en knōl vid basis. V. i Smol. på fugtiga st. r.
- A) — med svarta blom skaft. Monne Br. Celsii.?
- 14 — *strumosum* — Bladen borstlika, upstående, stjerken ganska kort; fröknapparne cylindriska, något krōkta. V. i kår. Har blad som föreg. men längre bl. skaft. Fröknapparne merendels med aflong knōl.
- 15 — *paludosum* — Bladen hårlika: stjerken ganska kort med raka trubbiga fröknappar (caps. truncatis.) V. på våt lerjord. Bladen variera med krusig spets (crispa.)

- 16 — *pusillum* — Bladen hårlika utstående stråfva, stjälken enkel, fröknapparne ovala något lutande. V. ibland gräs. Liknar Br. flexuosum, men är mycket mindre.
- 17 — *viridulum* — med raka åggrunda fröknappar, lansetlika, spetliga och utstående blad. V. på åkrar. Upl. &c. a. bl:r vid skördetiden, är ganska liten. Liknar aldeles Gymnost. truncatul.; men har längre knappar, tandad öppning och smalare blad.
- 18 — *recurvirostrum* — Bladen lansetlika, fröknapp. rak cylindrisk, locket med tillbakaböjd spets. V. i sand, vid åkerrenar. Bladen torra hoprulla sig. K:ls Weisia recurvirostra Sw. V. A. H..
- 19 — *ungviculatum* — med råta köllika och spetliga blad; stjälken uptil tjockare, med bl.skaft i bladvecket; fröknapparne raka. V. i sand. Är liten som Br. fetaceum, men med åggrunda knappar.
Bryum pulvinatum se följ. afdeln.
- ** Fröknappen med raka hårlika tänder. Trichostomum. HEDW. Sw.
- 20 — *lætum* — har rak stjälk, lansetl. skiftevis sittande blad: fröknappen cylindrisk. V. i skog. Bladen äro merändels pudrade af ett blågrått pulfver. K:ls Phasc. caulescens S. V. Är liten som Tetrāphis pellucida, hvilken den liknar med cylindriska knappar.
- 21 — *hypnoides* — med grenig stjälk, sidogrenarne korta och med korta bl.skaft. V. på berg och stenar. a. Har utseende af Hypnum. Är hårig och varierar mycket, större och mindre.
- A) — med hvithårigt utseende (lanuginos., canescens) &c.
- 22 — *heterostichum* — med rak, nästan enkel stjälk; bladen tätt sittande, lansetl. hårspetliga. V. på stenar. Har blifvit ansedd för nyart af föreg. Är liten, knapt större än följ. hvilken den liknar, fröknapparne aflonga, raka.
- 24 — *pulvinatum* — med runda något lutande fröknappar: bladen håriga. V. på stenar och murar. a. sitter liksom små runda dynor, knapparne måst raka, skafven krökta.

*** *Fröknappen med hårlika och vridna tänder* (dentibus contortis.) *Tortula Sw.*

25 — *subulatum* — är utan stjerk med raka fyllicka fröknappar. V. på våta ställen. Har kort lufva med långa cylindriska knappar, bladen lansetlika.

26 — *rurale* — med tilbakaböjda och i spetsen håriga blad. V. på tak &c. Fröknappen rak, aflong, nästan lång som föregående. Stjerken grenig: Bladen (våta,) trubbigt åggrunda.

H:n. Öfvervåxer halmtak och håller dem hela 100 år oskadde. LINN. *Skånska ref.*

27 — *murale* — med något raka och i spetsen håriga blad: stjerk. enkel, i små torfsvor sammanvåxande med rak knapp. V. på murar och tak. Liknar föreg.; men är mycket mindre; har ganska liten lufva, spetsiga blad.

28 — *tortuosum* — med rak fröknapp, grenig och yfvig stjerk med spetsiga blad, som torra hoprulla sig. V. på bergiga ställen.

29 — *convolutum* — fröknapparne raka, aflonga; bladen smala lansetlika. V. på torra ställen. Br. fetaceum. LINN. Fl. Sv.?

BRYUM fetaceum se föreg. afdeln.

Br. imberbe och verticillatum äro obestämda arter.

**** *Med stor kläcklik lufva.* *Encalypta. HEDW. Sw.*

30 — *extinctorium* — med rak, aflong fröknapp: vid och glatt lufva. V. på tak &c. Har gulglånsande lufva med fyllick spets. Blad. lansetlika, stjerken enkel.

A) — med något grenig stjerk, aflonga blad, hårbråddad lufva (ciliata.)

Anm. * *Med fröknappar nästan utan skaft* (subsessiles.)

31 Br. *apocarpum* se GRIMMIA *apocarpa.*

32 — *ciliatum* — — — *ciliata.*

33 — *striatum* — ORTHOTRICHUM *striatum.*

** *Med*

**** Med bar mynning utan tänder.**

34 Br. *pyriforme*, se *GYMNOSTOMUM pyriforme*.

35 — *truncatulum* — — — *truncatulum*. &c.

***** Med tandad mynning och tuklufna tänder.**

DICRANUM taxifolium, *bryoides*, *adianthoides*, &c.

Se *HYPNUM* * med platt stjelm.

448 *MNIUM*, *STJERNMOSSA*.

* *Med påronlika, merändels nedhängande fröknappar*: (capf. pendulis.)

- 1 Mn. *pyriforme* — med rund påronlik fröknapp, trubbigt lock, fylrika, nästan hår-smala blad: ♂ med håriga stjernbl:r. V. på betesmark. r. år liten, och med enkel smal stjelm. K:ls Br. *aureum*. Weber.
- 2 — *nutans* — med aflong fröknapp, spetfigt lock, lansetl. blad. r. n. Liknar föreg. men år större. K:ls Br. *aureum majus* Web.
- 3 — *crudum* — med genomskinliga blad och tilbakakrökt. lufva. V. i skog och under buskar. Har glänsande lansetlika blad med enkel stjelm och fröredn. i toppen.
- 4 — *annotinum* — med genomskinliga lansetl. och åtskilda blad på rotskott (stolon. annot.), bl.skaften måst på fidan nära roten. V. på våta st. Liknar föreg. har något grenig stjelm och fröredn. vid rotskotten.
- 5 — *hornum* — med enkel stjelm, blad. i brådden lansetl. stråfva (fint fågade;) Bl.skaft. krökte. V. i kärr. Liknar M. *crudum*; år större och med längre frökn.
- 6 — *capillare* — med aflonga, hårspetfige blad, under kölförmiga. Bl.skaften långa. V. på torra ställen. a.
- 7 — *cæspitium* — med lansetl. hårspetfiga blad och långa bl.skaft. V. på sandbackar i små tufvor. Har gulaktigt utseende: rotskotten rundagtiga af de i toppen hopsittande småbladen.
- 8 — *carneum* — spetfiga blad och måst klotrunda knappar, enkel stjelm. V. på sand. Bladen åtskilda, liknar föreg. år mindre och har rött lock.

9 *Mn. argenteum* — Bladen aflonga spetsiga, tätt på hvarandra sittande, stjälken enkel, trind, fröknapparne aflonga. V. på tak och murar, är liten med släta silfverfärgade blad.

10 — *alpinum* — med grenig stjälk, trinda grenar, aflonga spetsiga och kölsformiga blad, med bl. skaft på sidan i bladvecken. V. r. n. Grenarne äro spetsiga, bladen rödbruna.

11 — *inclinatum* — Bladen aflonga spetsiga, fröknapparne lutande örhängelika: inre mynningen med en hinna som är 16delt. V. i karr. r. Liknar *Mn. nutans*. Locket trubbigt. K:ls *Pohlia inclinata* Sw. V. A. H.

12 — *trichodes* — Bladen lansetl. något tunglika, stjälken kort, bl. skaften ganska långa. V. på karrångar. K:ls *Meesia longifolia* Sw. Varier. i djupa karr med lång stjälk och aflonga spetsiga blad. *Mnium pseudotriquetrum*? HOFFM. Fl. G.

13 — *turbinatum* — Bladen aflonga spetsiga utstående, stjälken något grenig, fröknapparne aflonga, hängande. V. på fiedländ mark. Stjälken nedtil rökaktig.

14 — *serpyllifolium* — med utstående genomskinliga blad. V. på våta ställen. a. Varierar mycket.

A) — *punctatum* — med trubbiga och något prickiga blad.

B) — *cuspidatum* — med fint sågade och spetsiga blad.

C) — *proliferum* — med lansetl. och i flock sittande blad.

D) — *undulatum* — med aflonga och vågiga blad. Är

störst och vackrast af alla Stjernmosfor. Desse (A.

B. C. D.) anses för särskilda species. V. A. H. l. c.

Var. A) K:ls — *serpyllifolium*. B) — *cuspidatum*.

C) — *roseum*. D) — *ligulatum*. p. 253-254.

** Med nästan raka knappar (åt ena sidan något krökta,) subobliquis.

15 — *androgynum* — med grenig stjälk och 3 knappar på särskilt stånd i små bl. hufvuden. V. i skogar. Har spetsiga aflonga blad, ljusgrönt utseende.

16 — *fontanum* — med nedtil enkel stjälk, uptil grenig och böjd med knån. Fröknapp. nästan klotrund.

V. vid källor a. Har gulaktig grenig topp. 3 knappar på samma stånd, stjernformiga.

H:n. Lappar &c. ha denna såsom tekn til källor.

A) — smala korta grenar. V. i bergs/springor. K:ls Mn. marchicum HOFFM. Fl. G.

17 — *palustre* — med 2delt stjelk, fyllicka blad. V. i kår. a. År större än föreg. med aflonga fröknappar.

18 — *triquetrum* — med i 3:ne rader utstående spetsiga blad. Bladen aflonga eller lansetlika och kolförmiga, fröknapparne sneda med ganska långa skaft. V. i sänka kår. a.

19 — *squarrosum* — stjelen med utspärrade blad i 5 rader: Blad. äggf. spetsiga: fröknapp. aflonga sneda (obliqvæ.) V. i kår. Stjelen brunluden, trind, bladen nedböjda, tätt sittande.

20 — *hygrometricum* — med kantig böjd lufva, år nästan utan stjelk, rotblad. äggrunda, spetsiga. V. på våta ställen; k:ls Våtvåders-Mossa, emedan vid instundande regn desst torra bl.skaft vrida sig. Fröknapp. vriden, något stor, påronlik och strimig.

H:n. Tjenar til våderleksvisare, då man har en torfva deraf förvarad inom hus.

Mn. *pomiforme* se följ. BARTHRAMIA *pomiformis*.

449 BARTHRAMIA, BARTHRAMSMOSSA.

I B. *pomiformis* — Bladen hårlika, fröknapp. klotrund. V. i bergs/springor. År en vacker mossa. Bl.skaften i toppen.

A) — *lateralis*, med korta bl.skaft på sidan sittande.

450 ORTHOTRICHUM, RAGGMOSSA.

I O. *crispum* — Bladen smala-lansetlika (torra krusiga.) V. på träd, år mindre än följ. Bladen äro liksom cirkulära. Bl.skaften korta aflonga (uptil tjocka som fröknappen; fröknappen aflongt äggrund, något strimig.

2 — *striatum* — Bladen lansetl. raka (torra med nedböjd kant:

kant:) kölförmiga, fröknappen aflong strimig. V. på gamla träd &c. a.

A) — fröknappar med skäft.

- 3 *O. glabrum* — Bladen äggrunda tätt på hvarandra sittande, lufvan bar (utan hår,) fröknappen måst utan skäft. V. på gamla trån. På tallar är med spetsiga blad gröna, på gamla Aplar rödgul, med nästan trubbiga blad: är ganska liten. Fröknapparne i toppen, omgifves af bladen.

451 POLYTRICHUM, BJÖRNMOSSA.

* Med hårig lufva (calyptra pilosa.)

- 1 *P. commune* — med enkel stjälk utan grenar: Fröknappen 4kantig (som en parallelipiped.). V. i skogar. a. K:ls Gökrag. Guckuråg Rosl. Kråkhvete Dahl. Sopmosa V.Göthl. &c. Har måst helbräddade, smala spetsiga och något tillbakaböjda eller utstående blad, en hvit eller gulhårig lufva. Apophys. under knappen. H:n. Br:s ofta af Lappen til lång, då han vankar i skogen, och af Björnen til inbäddning under sit hide om vintren. I Västergöthland göras här af ugnssquafar. Rensad och pilkad kan han nyttjas i stället för tagel til madrasser, soffor och dynor.

A) — med blad som äro fint sågade. K:ls *P. juniperin.*

B) — med hela blad i spetsen håriga. *P. piliferum* Fl. Sc. Varier. mycket i storlek och med knapt 4kantig knapp.

- 2 — *alpinum* — med grenig stjälk och bl. skäft i toppen. V. i Norrlands mosfar. Har blad som föreg. men äggrund fröknapp. Förek. med enkel stjälk. Smol.

A) — *septentrionale* med blad något åt en sida sittande, stjälken lång. V. i karr. Har knapt apophysis; äfven som de följande.

- 3 — *urnigerum* — med grenig stjälk och blomskäft på sidan i bladveck; fröknappen cylindrisk. V. i skogar. r. Liknar föreg. är mindre och utan apophys.

- 4 — *nanum* — är nästan utan stjälk med rund fröknapp.

V. på *Ljunghedar Smol. &c.* Har lansetl. blad och utseende som *Mnium*, med hårig lufva.

A) — *pumilum* med åggrund rak fröknapp, är mycket mindre. K:ls M:n. *polytrichoides* Fl. Sv.

B) — *aloides* med aflong fröknapp, bladen smala-lansetlika något kölformiga.

** *Med glatt lufva (calyptra lævi.)*

5 — *undulatum* — med lansetl. utstående, vågige och fågade blad: fröknapparne cylindriska sneda. V. på *sidl. ställen.* Har blad som *Mu. serpyllifolium* D) fröknappar som *P. urnigerum*.

452 HYPNUM, GRENMOSSA.

* *Med platt stjelk (blad på 2:ne sidor.)* Surcul. compressis.

1 *H. taxifolium* — med enkel stjelk utan grenar: hela stammen lansetlik med bl. skäft vid basen. V. i skogar. Fröknappen lutande.

2 — *bryoides* — desl. stjelk är enkel, lansetlik med bl. skäft i toppen. V. på våta ställen med rak fröknapp.

3 — *adianthoides* — Stjelken rak grenig med bl. skäft midtpå grenarne. V. i karr. Har lansetl. spetsiga blad.

4 — *trichomanoides* — med grenig stjelk och trubbiga tätt på hvarandra sittande blad. r. Liknar föreg, är mindre och med böjda grenar nästan som en skåra.

5 — *denticulatum* — med stjelk utan grenar, och bl. skäft utgående från roten, bladen i 2:ne rader. V. i skogar tätt tilhopa, fröknapp. med trubbigt lock.

6 — *sylvaticum* — Stjelken grenig, nedliggande, med spetsiga blad och bl. skäft midtpå stjelken. V. vid trådsrötter. Liknar föreg. är större och med glesare blad.

7 — *complanatum* — Stjelken grenig med spetsiga blad fällade och likfom hoptryckta. V. på gamla trån: är större än föreg. med smala grenar och en bladrad af små lansetl. blad: Stjelken har i 2:ne rader måst åggrunda blad.

8 — *crispum* — med grenig stjelk och vågige platta blad

- blad. V. på stenar &c. Bladen äro tvärtöfver vågige och något öfver hvarandra liggande (*imbricata.*)
- 9 — *undulatum* — med grenig stjolk och vågige eller fällade blad. V. i bergaktig mark, är större än föreg. men med mindre grenig stjolk, (har en eller annan gren.)
- ** Med fjäderlik stjolk, af grenar som utgå åt 2 sidor.
- 10 — *prælongum* — med nedliggande lång stjolk och från hvarandra skilda grenar: Blad. ägglika, fröknapp. lutande. V. i skog. Bladen sitta i 2 eller 3 rader; spetsiga raka.
- 11 — *filicinum* — med grenar litet ifrån hvarandra, och blad som äro spetsiga och vettande åt en sida. V. på våta ställen. Stjolkten är måst enkel eller med 1. 2 fjädorgrenar: des s små pargrenar i råde vinkel utgående, med böjd spets.
- 12 — *Crista castrensis* — med grenar som sitta tätt tilhopa och ha nedböjd spets: Bladen vetta åt en sida. V. i granskog. a. Har tåta fjäderl. grenar, med ägg-rund topp och litet utdragen spets: fröknapp. lutande.
- 13 — *parietinum* (Vägg-Mosfa) med platta grenar dubbelt fjäderlika och Bl.skaft flere samsittande. V i skogar. a. Des grenar ha ej nedböjd spets som de 2 föreg. H:n. Br:s tillika med följ. til stoppning i väggar.
- 14 — *proliferum* — med platta och flockvis sittande grenar, Bl.skaft som på förra. V. i skogar. a. Liknar aldeles föreg.; men stjolkten utskjuter flocktals grenar liksom affättning, hvilka äro rundaktigt-trubbiga.
- 15 — *delicatulum* — Stjolkten något flock-grenig med platta spetsiga flockar: Bl.skaften samsittande. V. i skogs-ångar. Har gulgrön färg med ganska fina hårlika blad.
- 16 — *plumosum* — Stjolkten krypande med tåta grenar och öfver hvarandra liggande syllika blad. Fröknapparne raka. V. på trån. Liknar H. velutinum är större med utstående blad (äfven torra utstående.)
- 17 — *abietinum* — med trinda grenar, (enkelt fjäderlik.) Bladen små ägggrunda, fröknapp. krökta. V. i granskog.

skog. Har mörk färg, bladen sitta torra tätt tillsammans, men våta utspärras de.

HYPN. *purum*, *Illecebrum*, se afdeln. ****

*** *Med spridda grenar och nedböjda blad. (fol. recurvis.) Grenarne äro i spetsen böjda (circinnales) och bladen vetta åt en sida.*

18 — *compresum* — med hoptryckta grenar, spetsiga blad: fröknapp. åggrund, måst rak. V. i *skog. Har grenar åt 2:ne sidor. Liknar H. aduncum.*

19 — *scorpioides* — med nedliggande stjelk, spetsiga blad sittande åt en sida. V. i *djupa kårer, är mörkbrun med gula toppar, har tjocka grenar.*

A) — *rugosum* — med något rak stjelk och blad som äro vid basen skrynkliga. V. *på torra ställen är grön-gul. K:ls H. scorpioides minus. WEBER.*

20 — *aduncum* — med rak något grenig stjelk: bladen vetta åt en sida. V. i *sumpig mark.*

21 — *aquaticum* — med nedliggande stjelk, långa smala och böjda (falcata) blad: fröknapp. aflonga. V. *på stenar under vatnet, liknar en Fontinalis. K:ls HEDWIGIA aquatica. HEDW. Mynningen bar?*

22 — *viticulosum* — med krypande stjelk och trinda grenar med utstående spetsiga blad. V. *på torra st. Bladen torra, synas krusiga. Är mindre än följande.*

23 — *cupressiforme* — bladen sitta åt en sida med fyllick spets: grenarne måst åt 2:ne sidor (subpinnati.) V. *på tråns rötter a. grenarne äro öfver convexa ståta.*

24 — *palustre* — med krypande stjelk och täta raka grenar, åggrunda blad, vettande åt en sida, och måst raka fröknappar. V. *på våta ställen.*

HYPN. *squarrosus*, *loreus*, *fluitans* se följ. afdeln.

**** *Med spridda grenar, och rundtomkring stående blad.*

25 — *squarrosus* — med krypande stjelk åggl. spetsiga blad, rundtomkring tilbakaböjda. V. i *skogar. a.*

26 — *triquetrum* — med nedböjda grenar och utstående

de måst tilbakaböjde och ägglika blad. V. i skog. a.
 Är mycket yfvig med utspärrade blad i 3 rader.

27 — *loreum* — med krypande stjolk och raka grenar: bladen vetta åt en sida: fröknapp. äggrunda. V. på berg, är grenigare än H. squarros., stor som H. triquetrum.

28 — *curtipendulum* — med korta grenar; ägglika spetsiga och utstående blad och lutande fröknappar. V. på tråns stubbar, har mörkgrön färg. Bladen torra tilltryckta, våta utstående: fröknappen med kort skaft mynningen med korta tänder utan inre hinna, endast med fina hår, ett vid hvar tand. K:ls Neckera curtipendula. Sw.

29 — *fluitans* — stjelken lång med mycket korta grenar, bladen lansetlika, skiftevis sittande och åtskilda: De i toppen nedböjda. Bl. skaften långa, fröknappen lutande. V. i vatn flytande. Varierar mycket, hvarom se V. A. H. 1788, p. 144 och följande p.

A) — *capillaceum* — med hårlik stjolk och smala lansetlika blad. V. i lergropar Upland &c.

30 — *cuspidatum* — grenarne äro spetsiga (af hoprullade blad i spetsen) liksom taggige. V. i kärr. Har lång stjolk, stundom i vatnet flytande liksom föreg.: med åtskilda blad, som äro aflonga, spetsiga; grenarne med rak spets, ej böjda som på förra, sittande nästan åt 2 sidor. Fröknappen böjd, skaftet långt.

31 — *Rutabulum* — med äggrunda, spetsiga och på hvarandra liggande blad. V. i skog. a. Liknar H. curtipendulum, men är gulgrön glänsande. Har något rak stjolk med spridda tjocka grenar.

32 — *purum* — med strödda och mot ändan spetsiga grenar: trubbiga, äggrunda eller aflonga och tätt på hvarandra liggande blad. V. i skog. a. Är gulaktig och glänsande. H:n. Br:s som våggmossa.

33 — *Illecebrum* — med raka trubbiga grenar. V. i skog: Liknar föreg. är glänsande och ganska vacker. Bladen äggrunda, hårspetsiga (mucronata.)

34 — *riparium* — med lång grenig stjolk, lansetl. spetsiga.

figa, utstående och från hvarandra skilda blad. V. på åbräddar. a. *Bladen åtskilda, utstående i 2:ne rader, fröknapparne aflonga lutande.*

35 — *nitens* — stjerk med korta grenar, fyllicka blad, uptil glänsande. V. i kår: är rak något lång med tåta grenar, nedtil rödbrun, uptil gul. Liknar H. fluitans.

36 — *stramineum* — stjerken rak, trådsfmal, nästan utan grenar, bladen lansetlika på hvarandra liggande. V i kår. Liknar H. squarrosum: är mindre.

37 — *rivulare* — med trinda, raka och trubbiga grenar, bladen åggrunda, fröknapparne ågglika, lutande. V. på stenar i vatn. Har krypande stjerk, mörkgröna grenar med ljusa toppar.

**** Med grenar, som sitta knippevis (fasciculati.)

38 — *dendroides* — med rak stjerk och enkel grenflock i toppen: åfven rak fröknapp. V. på våta ångar. a.

39 — *alopecurum* — med rak stjerk och grenar i toppen som åter dela sig i smårre grenar (som ett tråd:) fröknapp. lutande. V. på våta st. r. är större ån föreg.

40 — *myosuroides* — stjerken krypande grenig med fyllicka och trinda grenar. V. på berg. Liknar nästföreg. men är mycket mindre: fröknapp. raka.

41 — *sciuroides* — stjerken grenig med inåtböjda grenar. V. på trån, ser yfvig ut, aldeles lik föreg. Har enkel mynning med tuklufna tånder. K:ls Fisfidens *sciuroides* HEDW.

42 — *lutescens* — med grenig stjerk, lansetlika gulglänsande blad: fröknapparne lutande. V. på berg. Växer större och mer rak ån följ. Förenas med H. *Myosuroides* af WEBER, Spicileg. Fl. Goett.

43 — *sericeum* — med krypande stjerk och böjda tått sittande grenar, fyllicka blad, raka knappar. V. på trån och murar, liten glänsande som föreg. Grenarne böja sig inåt af torka, och råta up sig af våta. Bladen åro långspetsiga, 3strimiga (som ses med synglas) och ha mynning som H. *complanatum*. K:ls *Leskea sericea*. HEDW.

44 *H. gracile* — med något krypande stjelk och trinda raka grenar, som sitta knippevis tilhopa: Fröknapparne äggrunda raka. V. på trån.

45 — *filifolium* — stjelken mycket grenig, grenarne trådsmåla, knapparne sneda. V. på tråns stammar, med fina blad och små grenar. Mon urart af *H. gracile*?

***** Med krypande stjelk och små olika gående grenar.

46 — *serpens* — med trådlika grenar: bladen små (knapt märkeliga.) V. på trån och stenar. Är ganska finbladig, med något lång och grenig stjelk.

47 — *velutinum* — med tätta måst raka grenar, fyllika blad, lutande fröknappar. V. på gamla trån &c. Liknar föreg. men ser mer hårig ut.

HYPN. sericeum se föreg. afdeln.

Anm. Flere *Hypna* anföras väl hos Örtkännare, som jag i detta utkast gått förbi, emedan deras nytta är gemensam med de redan anförda. Om desä kan eljest fullständig underrättelse fås i Kongl. V. A. H. för år 1795. p. 254 — 267.

453 FONTINALIS, KÄLLMOSSA, Lönke.

1 *F. antipyretica* — med båtlikt-hopvikne (complicato-carinata) blad, som äro spetsiga och sitta i 3:ne rader: Fröknapparne på sidan. V. i åar och källor. Har lång grenig stjelk med något stora lansetlika blad. K:ls Lönke Smol.

M:n. I Dalarne kokas den med svagöl, och nyttjas til fotbad under bröstfebrar.

H:n. Då den i trådhus stoppas emellan spisen och väggen såges den hindra elden at antända samma vägg.

LINN. *Skånska resa*.

2 — *minor* — med ägglika, spetsiga blad, som sitta i 3:ne rader, stundom parvis: fröknapp. i toppen. V. i åar. Är mindre än föreg. hvilken den liknar.

3 — *capillacea* — med fyllika blad, öfver hvarandra

(imbricata) och knappar på sidan. V. i vatn. r. *Har lång stielk med smala, lansetlika mörkgröna blad.* K:ls *F. capillacea* LINN. Fl. Sv. *F. squamosa* S. V.

- 4 — *pennata* — med blad åt 2:ne sidor utstående och fröknappar åt en sida. V. på trån. *Liknar H. crispum.* K:ls *Neckera pennata* Sw. V. A. H.

FONTIN. *falcata* HEDW. se *Hypn. aquaticum.*

2:0 Bladmosor, HEPATICI.

454 JUNGERMANNIA, *JUNGERMANNIA*.

- * *Med blad, som sitta i 2:ne rader (stielken enkelt parbladig) frondib. pinnatis secundis.*
- 1 *J. Sphagni* — med krypande stielk, runda helbräddade blad, vettande åt en sida. V. på *Sphagnum palustre.* År mycket mindre än följande.
- 2 — *Asplenoides* — med äggrunda trubbiga i brådden litet håriga blad. V. på våta ställen. *Bladen äro rundaktiga, stielken med jämbreda grenar och blommor i toppen.*
- A) — med platta, åtskilda blad, något skiftevisa, utan hår i brådden. V. vid källor.
- 3 — *viticulosa* — med platt nästan jämbred stam, bladen helbräddade. V. på våta ställen. *Deß bl:r sitta på sidan af stammen. Bladen äggrunda något trapet-ziform. uptil mindre.*
- 4 — *lanceolata* — hela bladstammen lansetl. med större blad midtpå (mindre mot ändarne,) alla helbräddade, blommor i toppen. V. på våta ställen. År liten, mindre än föreg. hvilken den liknar.
- 5 — *bidentata* — med 2tandade blad och bl:r i toppen af stielk. V. på tråd och stenar, år liten som *J. viticul.*
- 6 — *bicuspidata* — med 2tandade blad och bl:r på sidan af stielken. V. på trån: år aldeles lik föreg. men mindre.
- A) — med blomskäft vid roten. *J. fisca* R. Fl. Sc.?
- 7 — *quinqvedentata* — med grenig stielk och bl:r i toppen:

pen: bladen 5tandade. V. på gamla trån. Har 2, 3grenig stjelk med nästan 4kantiga blad, i spetsen 3tandade liksom naggade: är lik *J. bidentata*.

** Med blad som ha bihang eller öron (*auriculæ*) och deraf äro nästan dubbelt parbladige (*subbipinnata*.)

8 *J. nemorea* — med hårbräddade blad och bl:r i toppen. V. i skog. Dess blad äro ägggrunda och fint naggade.

9 — *undulata* — med nästan runda, helbräddade och vågiga blad: stjelk. med bl:r i toppen. V. i skog. r. mer utstående blad än föreg.: Liknar *J. asplenioides*, men är mycket mindre och bladen dubbla (*auricul.*)

10 — *resupinata* — med fint naggade, öfver hvarandra liggande och runda blad: stjelken med bl:r på sidan eller nedtil. V. på stenar: har trinda grenar.

11 — *albicans* — med jämbreda och nedböjda blad, bl:r i toppen. V. på marken. a. Bladen äro spetsiga, hvitna torkade: äro stundom aflonga.

A) — *trichomanis* — med aflonga blad, klotrunda fröknappar. Stammen slår rötter, krypande. Knapparna likna *Mnium androgynum*. Monne af Insecter? K:ls Mn. *trichomanis*. LINN. Fl. Sv.

12 — *trilobata* — med 4kantiga blad, trubbigt 3tandade: stjelken med blommor på sidan. V. på marken. r. Anm. De 5 föreg. ha alla bladöron på öfre sidan; men denna och de 2 nästföljande ha dem på undre sidan. Bladen äro på denna hoprullade, hvaraf dess grenar se trinda ut nästan som på föreg. Öronen äro flere gånger mindre än bladen.

13 — *reptans* — med 4tandade blad och grenar, som slå rot med spetsen (*apice.*) V. på gamla trån. Är krypande med småa grenar, ganska små 4kantiga blad.

14 — *cochleariformis* — med nästan trinda grenar: ägg-runda och concava blad. V. på marken. Är merendels röd med klotrunda knappar i toppen. K:ls Mn. *Jungermannia*. LINN. Fl. Sv.

A) — Bladen runda liksom upblåsta (*inflata*.) V. i skog. grön,

grön, på berg svartaktig, äfven purpursfärgad. K:ls
J. purpurea R. Fl. Sc.

- 15 *J. multiflora* — med grenig krypande stjolk: bladen
 sitta 2:ne par-och skiftevisa, härlika och lika långa.
 V. på marken. Är ganska liten med många blom-
 mor, som sitta tilhopa midtpå stjelken.

*** Med öfver hvarandra på stjelken sittande blad
 (frondib. imbricatis.) Blaaen sita måst åt 2 sidor.

- 16 — *complanata* — med krypande stjolk och blad,
 som sitta i 2 rader och ha under små öron, grenarne
 jämbreda. V. på trån. Bladen äro runda, ljusgrö-
 na, med blommor i toppen. Liknar följ. är större.

- 17 — *ailatata* — med krypande stjolk: blad som föreg.
 och grenar uptil i spetsen bredare. V. på gamla trån.
 Är mycket grenig med utbredd stjolk, mörkgrön färg.

- 18 — *tamariscifolia* — des bl. sitta i 2:ne rader: de
 öfre äro runda (convexa) trubbiga. V. på stenar.
 Har ganska små bladöron flere gånger mindre än bla-
 den, stjelken utbredd grenig, mörkröd, oftast svart-
 brun. Liknar föregående.

- 19 — *platyphylla* — med nedliggande stjolk, hjertlika
 något spetsiga blad. V. på trån. Bladen äro nå-
 stan runda: Liknar *J. complanata*, är större.

- 20 — *varia* — med nästan raka grenar och blad, som
 äro 2klufne och sitta i 2:ne rader. r. Liknar *J. albicans*.

- 21 — *ciliaris* — med krypande stjolk och dubbla blad-
 rader, som äro under håriga och med öron. V. på
 stenar. a.

- 22 — *pulcherrima* — med tätta grenar; bladen tät öf-
 ver hvarandra liggande ludna och håriga. V. på trån
 Är i början grön, blir sedan brunaktig.

- 23 — *Trichomanis*? LINN. se *J. albicans*.

**** Med nästan trinda grenar (blad rundt omkring.)

- 24 — *julacea* — med blad rundt omkring (*imbricata*.)
 Blom-

Blommorna med skaft. V. i fjällen. r. n. Bladen äro små tukulufna, sitta så tätt at de knapt kunna ses med blotta ögonen.

- 25 *J. rupestris* — med trinda grenar och syllika blad som vetta åt en sida, korta bl.skaft. V. på stenar. Är mörk, oftast svartbrun. Våt utspärta bladen åt sidan.
- 26 — *alpina* — med trinda grenar, små ägglika utstående blad: knoppen fjällig. V. r. n. Är svartaktig, något större än föreg. hvilken den aldeles liknar. Bladen bredare spetsiga: blommor måst utan skaft.
- 27 — *trichophylla* — med trinda grenar och hårlika blad. V. på stenar. r. Är ganska liten med gröna blad, des blommor ä. o utan skaft.
- 28 — *fertularioides* — med krypande stjelk och bl: r på grenarne med skaft: Bladen hårlika. V. på murkit tråd i skogar. r.

***** Äro utan stjelk, med blommor från bladens sida.
Likna Marchantier.

- 29 — *epiphylla* — Blomskaftet upstigande från ett litet blad, som sitter på det utbredda stambladet. V. på våta ställen. Stambladet liknar *Marchantia polymorpha*: Är aflongt, något flikigt, med bl.stängel midt på bladet.
- 30 — *pinguis* — med aflongt, flikigt och limaktigt stamblad. V. på våta ställen. Har stamblad som *Blasia* och bl.stängel ifrån kanten upstigande, är mindre än föreg. med mer flikigt och delt blad.
- 31 — *furcata* — Bladen greniga med jämbreda småblad, mot ändan 2delta (gaffellika) och trubbiga. V. på gamla stubbar. Har ganska små smala stamblad, som *Riccia fluitans*.
- A) — *multifida* Fl. Sv. med mycket grenigt stamblad.
- 32 — *pusilla* — stambladet med flikar öfver hvarandra liggande, knopp. fällad. V. på stenar. Är ganska liten med rundt flikigt stamblad.

455 MARCHANTIA, *MARCHANTIA*, *Leverblad.*

- 1 *M. polymorpha* — desf. gemensamma bl.fåste (eller hatt) är ioklufvit. V. på våta ställen, i svartmylla.
A) — *stellata*, bl.fåstet med trinda utskott (*radii*.)
B) — *umbellata*, med naggad kant (8, 10 inskärningar.)
Bägges stamblad äro lika, med mörkgröna eller blåaktiga ådror, på öfre sidan slåta, under håriga.
- 2 — *hemisphærica* — hatten half-klotrund, 5klufven: bl.knoppen o. V. på våta ställen. Är mindre än föreg. med prickigt stamblad.
- 3 — *conica* — hatten åggrund eller konisk med 5 frörum. V. på våta ställen. r. Är större än förra, med prickige stamblad och en mörk ådra längsefter: Bl. stångeln upkommer på sidan ur en skållik knopp.
- 4 — *tenella* — hatten half-klotrund, med 5 rum, i kanten likfom strålig. V. på våta ställen i bergskrefvor: är 2, 3 gånger mindre än *M. hemisphærica*. Har tätta blad som upkomma nästan som *Riccia*. Hatten är på nedra sidan strålig af platta hår.

456 ANTHOCEROS, *LEVERSTL.*

- 1 *A. lævis* — med enkelt blad, i brådden flikigt (*fronde sinuata*) och på ytan flått. V. i kårr. r. s. Bladen likna *Blasia*.
- 2 — *punctatus* — med blad som förra, men knottrig yta. V. på våta st. r. s. Har tätt stående bl.stånglar.

457 BLASIA, *BLASIA*.

- 1 *B. pusilla* — V. i sandmylla. Har ljusgröna krusiga blad. Bladen nästan som *Marchantia tenella*.

458 RICCIA, *RICCIA*, *Jordstrålar.*

- 1 *R. crystallina* — med knottrig yta (*papillosa*.) V. i våt jord. Är rundaktig, högrön, består af flere små hjertlika, något aflonga blad från en punkt.

- 2 — *minima* — med flåt yta, 2klufna spetfiga blad. V. på bar mark, vid diken &c. Har stjernformigt utseende. Liknar *Jungerm. pusilla*.
- 3 — *glauca* — med glatt yta, rånlade, 2flikiga och trubbiga blad. V. r. s. Liknar *Blasia*, är mindre och hvitaktig. Varierar hårig i brådden.
- 4 — *fluitans* — med smala jämbreda och 2delta (nästan greniga) blad. V. i gropar. Är mindre än *Jungerm. bifurcata* hvilken den liknar. Har i vatnet flytande trådar liksom *Myriophyllum*.

3 Ord. ALGÆ, ALGER.

459 LICHEN, LAF.

- 1 LEPROSI bestå af en grynaktig skorpa och åro:
* Med convex fröredning. *Tuberculati*.
- 1 *L. scriptus* (Skrift-Laf) är hvit med svarta knölar som grenar sig liksom skrifna linier. V. på tråns bark. Är nästan utan annan fröredn. eller knölar än små svarta linier med en fåra midt i.
- 2 — *rugosus* (Prick-L.) hvit med svarta prickar och enkla linier. V. på trån. Är oftast gråaktig med tätta prickar. Monne varieté af föreg.? Se HAGEN Hist. Lich. Prusf. p. 46.
- 3 — *sanguinarius* (Dropp-L.) skorpan gråaktig med svarta knölar som inni (då de åro äldre) bli röda. V. på sten och träd. Skorpan varierar grönaktig och med svarta linier och teckningar liksom följ. kallas deraf *L. limitatus* SCOPOL. Carn. Knölarne åro i början trubbiga med en liten kant, bli sedan upsvålda (convexa) och likna små stelnade bloddroppar.
H:n. Ger grå färg.
- A) — *graniformis* hvitaktig, äfven rödlett med små svarta knölar. V. på träd.
- 4 — *geographicus* (Landtkarte L.) är gulaktig med svarta punkter (små knölar) och linier liksom teckningar.

gar. V. på stenar. Är aldeles lik följ. med sammanlöpande svarta linier i omkretsen liksom charte-teckningar.

5 — *atrovirens* (Grönsk.-Laf) gulgrön med svarta kanter och linier. V. på stenar. a.

A) — *viridescens* grönaktig med små knölar och svart spets (*hemisphericus*.) V. på gammalt träd. K:ls L. *viridescens* Utk. til Sv. Fl. Ed. 1. *)

6 — *confluens* (Gyttrings.-L.) askgrå med svarta knölar som äldre sammanlöpa. V. på stenar. a. Skorpan något tjock, sprickig.

H:n. Håller mycket färgämne.

A) — *niger* — svart med nästan runda knölar. Skorpan grynaktig. V. på stenar.

7 — *fusco-ater* (Knat.-L.) mörkbrun. V. på stenar. Är lik föreg., har ganska små fröredn:s knölar.

A) — *cinereus* askfärgad med små svarta knölar. V. på stenar. a. K:ls Bysf. *saxatilis*. LINN. Fl. Sv.

8 — *calcareus* (Kalk.-L.) är krithvit med svarta o-jämna något nedtryckta knölar. V. på kalksten. a. Äldre blir den gråaktig, knölarne svarta, i början kantiga, prickiga, liksom pertusa. K:ls Kalkmossa Fl. Sv.

A) — *scruposus*? askgrå med ojämn skorpa och nedtryckta svarta skålar. V. på kalk- och grå-sten.

H:n. Ger på ylle mörkröd, på filke violette färg.

9 — *Oederi* (Öders.-L.) rödbrun svartknölig. V. på stenar, varierar rödgul, skorpan i runda fläckar.

10 — *Jolithus* (Viol.-L.) röd eller violett med små platta knölar. V. på stenar. K:ls Bysf. *Jolithus* Fl. Sv. *Violsten*. Luktas som *Violbl:r* efter regn. Knölar. hvita.

11 — *Swartzii* (Swartz.-L.) med hvit skorpa, i kanten grenigt fransad, och grå runda frörednings knölar. V. på stenar. Beskr. V. A. H. 1794. Tab. VI. f. 3. Äldre får den platta, rundkantade och tätt samman sittande knölar. Liknar följande.

*) Har varit ansedd för särskilt species; men mig tyckes at Auctorerne alt för mycket delat desse små växter, endast rådfrågande deras färg.

- 12 — *lacteus* (Mjolk-Laf) mjölkvit med halfklotrunda hvita knölar. V. på stenar och trån. a.
Anm. *Bysfus lactea* LINN. Fl. Sv. tros vara början til denna *Lichen*.
- A) — *rupicola* — med små bleka hvitkantade knölar. V. på stenar. a.
- 13 — *atro-albus* (Pugg-L.) med svarta och hvita om hvarandra blandade knölar. V. på stenar. r. n. Svårt at säga hvilken färg vit eller svart hörer til fröredn.
- 14 — *fagineus* (Bok-L.) vit med hvita mjölkaktiga knölar. V. på Ask, Bok. Har skroflig ojåmn yta.
- 15 — *carpineus* (Afvenboks-L.) grå med hvita cånna knölar. V. på Afvenbok och andra trån. Knölarne äro runda, mjölkaktige. Ansas för varieté af föreg.
- 16 — *pertusus* (Knaggel-L.) skroflig med glatta knölige rugor, som öppna sig med ett och annat cylindriskt hål. V. på trån och stenar. Skorpan är gråaktig. H:n. Ger brun färg.
- 17 — *ventosus* (Blås-L.) är gulgrön med blodröda olikformiga knölar. V. på berg. Dafs skorpa är något tjock med olikformiga knölar. som ätna utslagna koppor. K:ls Lich. cruentus, WEBER.
H:n. Ber. at gifva vackra färgor på både ylle och filke a). Är en af de stenmosfor som nu utskeppas från Bohus Lån och är til färgstoff begärligare än sjelfva *Lichen tartareus*.
- 18 — *hematomma* (Stärkelse-L.) har mjölkaktig skorpa med röda knölar. V. på stenar. r. H:n som förra.
- A) — *amylaceus* — mjölkaktig med svarta knölar, r. s.
- 19 — *subcarneus* (Gry-L.) vitaktig med tätta olikformiga knölar nästan köttfärgade. V. på berg vid Norrköping. &c. Omges af en ojåmn kant.
H:n. Ger gulbrun färg. Beskr. V. A. H. 1794. p. 187.
- 20 — *vernalis* (Vår-L.) vitaktig med nästan klotrunda rödbruna knölar. V. på marken och gamla trån.

D d

21 —

a) Om sättet at färga så väl med denna som flere Laf-arter se Kongl. Lif-Medici WESTRINGS Afhandl: r V. A. H. åren 1791, 1793, 1794, 1795.

- 21 — *Icmadophila* (Murr-Laf) hvit med köttfärgade platta knölar. V. på våta ställen, på rödmossa &c.
 A) — *æruginosus* — ergfärgad, med knölar eller fröredning som föreg. V. på murkit tråd. Knölarne gamla bli vågiga i kanten. K:ls *L. elveloides* WEB.
 22 — *fungiformis* (Sapp-L.) mjölkaktig blyfärgad eller grön, med rödbrun fröredning. V. på stenar. K:ls *L. rufus* SWARTZ.
 A) — *bysfoides* med nästan klotrund och röd fröredning. Är mindre än följ. hvilken den liknar. Bägge ha de fröredn. uphöjd på fot och likna små svampar.
 23 — *ericetorum* (Klubb-L.) hvit med röd eller köttfärgad fröredning. olikformig; foten något kort. V. under Enbuskar &c. r. K:ls *Bæomyces* Fl. Sc. Har röd klubblik fröredning.
 24 — *corallinus* (Korall-L.) är hvit och grenig med trinda, tätta jämnhöga och flockvis sittande grenar. V. på berg. H:n. Håller mycket färgämne, se V. A. H. 1791. p. 127.
 25 — *Westringii* (Westrings-L.) är blek eller askgrå med tätta grenar och klotrund fröredning. Fröredning sitter flockvis. V. på berg. Läfven omkrisves af en svart rand. K:ls *Pseudocorallinus* R. Fl. Sc. H:n. I färgämne öfvergår nästan *Orleana*. Är således dyrbar, hvarest den finnes.
LICHEN sphaerocephalus, sulphureus, fulvus se *CLATHRUS, Trichiæ.*
LICH. cæruleo-nigricans se *LICH. leucophæus.*
 — *rupicola* se *LICH. lacteus.*
 ** *LEPROSI scutellati* bestå af en skorpa liksom föreg. men ha concav fröredning eller liksom runda skålar med uphöjd kant.
 26 — *impresus* (Nagg-L.) hvit med gropig fröredning. V. på tråd och i mossar. Liknar *L. pertusus*, men har nedtryckta mer öppna knölar, ser ut som hål efter små Insekt-larver. K:ls *L. muscorum* Utk. til Sv. Fl. Ed. i. H:n. Ger mörkgrön och röd färg.

- 27 — *tartareus* (Orseille-Laf, Örn L.) är hvit, något grönaktig, med gula (tegelfärgade) skålar: skålkanterna hvit. V. på berg med tämmelig tjock skorpa. Skorpan tyckes vara grenig liksom inflådad. H:n. Til färgstoff förtr. V. Göthar ha häraf länge tillfett en röd färg under namn af *Byttele* eller *Borås-färg*. I England, Holland &c. ha stora Fabriker blifvit i sednare tider anlagde för denna laf-arts eller Orseilles bereredande och säljes den med öfverdrifven vinst i hela Europa. Från Bohuslän har af denna Bergmossa blifvit på de sednare 13 åren (enligt anteckn. 1792) utskeppat för 62000 Riksd., som detta Länets fattigare Innevånare hopskrapat på stenar och berg: Och var utskeppningen från Götheborg år 1791 så anseelig, at man minst kan värdera den til en tunna guld b). Förädlades rudimatarien hos oss sjelfva, skulle vi ännu hafva större vinst och än mera, om industrien lika bredde sig til flera våra Landsorter; där denne och andra lafarter i ymnighet finnas. Ingen sten, ingen klippa träffes hos oss, som icke omges med någon nyttig färgmossa.
- 28 — *frigidus* (Fjell-L.) hvit med tjock, något grenig skorpa (består af tät hopgyttrade grenar) och tegelfärgade, hvitkantade skålar. V. i *Lappska fjällen*: Liknår föreg. Monne varit de ras? H:n okänd.
- 29 — *upsaliensis* (Upsala-L.) med hvit skorpa och bleka skålar. se Fig. 30. V. på torra backar. *Upsala &c.* Skorpan ser strimig ut liksom med syllikä blad; upkommer af grässtrån, som hon fäster sig på. Är aldeles lik följ.; äfven med trubbig skalkant. V. ibland på träd.

D d 2

30 —

b) Jämf. Inr. Tidn. 1792, N:o 14: År 1791 utskeppades från Götheborg 2019 Skepp: 16 Lisp. 13 marker Bergmossa, som efter medelpris betaltes med 24 skill. Lispund. År 1797 betaltes den med 32 å 40 skill: Lisp. Och utskeppas nu icke allenast från Götheborg; utan ock Marstrand, Uddevalla &c. Obs: at icke allenast denna *Lichen* samlas och utskeppas, utan jämte honom *Lichen ventosus*, *corallinus*, *Westringii*, *hamatomma* eller *amylaceus* med flere som likna desse med sin skorpa. L: *ventosus* är framför andra begärlig och sadés mig betalas mer, då han var ensam; än i blandning med de öfriga. Ur Rese-Journ. 1797:

- 30 — *pavellus* (Trubb-Laf) hvit med bleka trubbiga och urhålkade skålar. V. på stenar. Monne urart af föreg.? H:n. Ger stark grå färg på filke.
- 31 — *subfuscus* (Brunskåls-L.) är hvit med brunaktige skålar: de yngre hålige. V. på tråns bark, a.
- A) — med hålfsten bleka skålar. Har utseende af *L. pallescens*.
Anm. Skålarne variera röda, mörkbruna, bleka.
- 32 — *pallescens* (Blekskåls-L.) är hvit med små bleka skålar. V. på gamla trån. Skorpan tunn som papper.
- 33 — *aurantiacus* (Citronfärgad-L.) är hvitgrå med brandgula skålar. V. på asp. Har små platta skålar.
- 34 — *marmoreus* (Alm-L.) är hvit med röda skålar, hvitkantade och naggade. V. på Alm. K:ls L. Ulmi. SWARTZ. H:n. Ger grå färg.
- 35 — *brunneus* (Brun-L.) Dets skorpa liten brunaktig med rödbruna ojämna skålar. V. på bar mark. Har krusad skålkant och liknar *Peziza cupular*. Är mindre.

*** SUBFOLIACEI. Småbladige med tät hopgyttrade blad, något öfver hvarandra liggande, liknande en skorpa.

- 36 — *candelarius* (Ljus-L.) ljusgul med gula skålar. V. på murar och gamla väggar. a. Liknar *Lich. parietinus*, men är mycket mindre, med fina krusiga små blad.
H:n. Ger vacker gul färg och är mycket färghaltig. Kan blandas i talg at dermed färga ljus gula.
- A) — *fulvus*, gul med brandgula skålar. Skålarne olikform.
- 37 — *radiosus* (Strål-L.) har grå skorpa, i omkretsen med strålvis gående blad, i disken med svartbruna knölar, platta och fint kantade. V. på stenar, vid Wadstena, Omberg &c. Beskr. af Döfl. ACHARIUS V. A. H. 1794. p. 189.
- 38 — *Pezizoides* har rödgula blad med svart convex fröredning. V. på marken r. Dets blad äro små af-longa med hvit kant, liknar en *Peziza*; fröredningen sitter i kanten liksom små peltæ. K:ls L. *decipiens* HEDW.

- 39 — *flavescens* (Guller-Laf) des bladfkorpa är måst rund, (orbicularis) gulglänsande med rödgula skålar. V. på kalkberg Gothl. Var. emellan gulgrön och guldfärgad. K:ls *L. murorum*? HOFFM. *L. elegans* LINCK. Ann. Nat.
- 40 — *muralis* (Mur-L) är gulgrön med blad som sitta tätt (subimbricata) och något brunaktige skålar, med blek kant. V. på bergväggar. Fröredningen har i början små runda skålar, som sedan de utväxa intaga nästan hela ytan och bli kantiga och gulbruna.
- A) — *saxicola* (Qvartz-L.) med convex, blek fröredn.
- 41 — *fulgens* (Lys-L.) gulaktig något flikig, med röd convex fröredning. V. på jorden. Gothl. r. Har rund skorpa, liknar *L. lentigerus*; Fröredningens knölar strödda på den citrongula skorpan, (våt blir den höggul) ganska vacker.
- 42 — *crasus* (Tjock-L.) grönaktig med tjocka flikiga eller naggade blad, platta rödaktige skålar. V. på kalkberg.
- 43 — *cartilagineus* (Brosk-L.) är blek med något raka och krufiga blad, skålarne platta rödgula med hvit krufad kant. V. på stenar a. Har smalare och mer flikiga blad än *L. crasus*, hvilken den närmar sig. Bladen likna *L. centrifugus*, skålarne olikformiga.
- 44 — *luridus* (Mörk-L.) skorpan brun eller mörkgrön med små tjocka blad, under ljusare, skålarne convexa svarta. V. på kalkberg Gothl. Etc. Bladen äro rundaktiga med 3 å 4 små flikar, öfver glatta mörka, under hvitaktiga.
H:n. Ger gulbrun eller gulgrå färg.
- 45 — *lentigerus* (Ögon-L.) vit med flikiga blad och skålar, som äro hvickantade, äldre gulaktige. V. på jorden. Har tjocka nedliggande blad. Liknar *L. crasus*: får äldre convex fröredning eller knölar.
- 46 — *leucophæus* (Bladder-L.) med små svartblå blad, i spetsen upsvålda. V. på jorden. r. K:ls *cæruleo-nigricans* LIGHTF. Fröredn. platt med små svarta hvickantade skålar.

- 47 — *plumbeus* (Bly-Laf) blyfärgad med flikige blad, som under åro blå och svampaktige, med rödbruna skålar. r.
- 48 — *scalaris* (Flarn-L.) med något flikiga (njurlika) småblad. tätt på hvarandra sittande, fröredningen svart-blå. V. på tallflarn. Liknar små gråaktiga fjäll. Har blad små som följ. Beskr. V. A. H. 1795 p. 127.
- 49 — *microphyllus* (Småblads-L.) med flikige, ganska små blad och convex brun fröredning. V. vid foten af berg. r. Liknar nästan svartbrun jord: des skålar åro tätt omgifna af små blad med grynnig kant. H:n. Ger gul och gulbrun färg.
- LICH. *muscicola* se afdeln. Gelatinosi.

2:0 FRONDESCENTES, Bladlika Lafarter.

- * IMBRICATI med öfver hvarandra liggande blad: åro större Lafarter, som oftast täcka stenar (äfven träd,) och åro dervid med fiberlika rötter fästa (ej incrusterade som föreg.) Fröredningen skällik.
- 50 — *centrifugus* (Vinter L.) Blad, släta trubbigt-mångklufsa, ringvis utbredda (ifrån medelpunkten.) Skålarne rödbruna. V. på berg. a. utbreder sig mycket på släta ställen. år måst vit, äfven i kanten på undre sidan. H:n. År ganska rikhaltig på färgämne.
- A) — *multifidus*, med smala flikige blad, öfver mjöliga, skålarne små rödbruna. V. på tallar &c. år mycket mindre än allm. L. *centrifugus*. K:ls L. *diffusus* WEB.
- 51 — *saxatilis* (allm. Sten-L.) Bladen stråfva gropiga (lacunosa) och flikiga med mörkbruna skålar. V. på stenar. a. år skräflik vitgrå, stundom rödaktig, och under svarthårig. H:n. Ger åtskilliga vackra färgor. K:ls allmänt färgmosa. I Ångland sysselfättas mycket folk med denna Stenlafs samlande och beredande til röd färgstoff. Se Hagen Hist. Lich. Prusf. En enda Fabrik i Leith skall dermed sysselfätta omkring 200 personer.
- A) — med smala och mindre flikige blad. V. på trån.
- 52 — *omphalodes* (Let-L.) Bladen glatta, mångkluf-

na trubbiga, med små uphöjda strödda punkter. V. på stenar. Liknar *L. centrifugus*. Är under och i kanten mörk eller svartbrun, ofvanpå grågrön med punkter beströdd (*conspersus*.) K:ls *L. centrifug.* A) Sv. Fl. H:n. Ger vacker brun färg.

A) — med svarta blad. Liknar blåkulle-lafven, men är platt och något skroflig. Monne urart af *L. saxatilis*?

53 — *corrugatus* (Körs-Laf) Har glätta flikiga och måst gröna blad, fröredningen tegelfärgad, skällik, på undre sidans kant knottig. V. på gamla Körsbårsträd, Kinnekulle &c. K:ls *L. acetabulum* V. A. H. 1795. H:n. Åger mycket färgämne. Ger i synnerhet filke en vacker gul och orange färg.

54 — *olivaceus* (Oliv-L.) med flikiga glatta och gulbruna blad. V. på stenar och trån. a. *Variet. större och mindre.* K:ls *L. pullus* SCHREB.

A) — med stora concava skålar och krusad kant.

B) — med helbräddade skålar. V. på trån, är mindre.

55 — *flygius* (Blåkulle-L.) Bladen svarta flerdelta: flikige med nedböjd kant (uptil convexa,) fröredning med concava, naggade och svarta skålar. V. på berg. Liknar föreg.; men beksvart. H:n. Ger brun färg.

56 — *fahlunensis* (Fahlu-L.) Bladen svarta flikiga, smala och jämbreda, 2delta, med uphöjd spetlig kant, och med svartbruna skålar, merändels hela. V. på berg. Norrl. &c. Har utbredda samsittande blad, som se krusiga ut af den uphöjda kanten. Dess äldre fröskålar äro stora, olikformiga, oftast lefverbruna och naggade i kanten. H:n som föreg.

57 — *physodes* (Björk-L.) med flikiga blad, i kanten trubbiga liksom upblåste. V. på tråd, hållt björk a. är på öfre sidan vitgrå, glatt, på undre svartblå och mot kanten upsvåld brunaktig. H:n. Ger vacker gul färg.

58 — *stellaris* (Bohl-L.) Bladen askgrå smala, aflonga och flikiga, med svartblå skålar. V. på gamla trån a. Har i början små skålar, sedan stora krusade blåaktiga.

59 — *cæsius* (Blind-Laf) Bladen blågrå, med knottig spets och svartblå fröskålar. V. på stenar och trån. Fröredn. varier. knölik. Liknar föreg.

A) — *orbicularis* (Krets-L.) Bladen smala, i kanten knottiga och liksom håriga med grått mjöl beströdda; fröredning. skålik, svartbrun. V. på tråns bark. Var. grå och brunaktig. Har krypande smala blad med jämbreda grenar, under fibröst håriga, pudrade, stundom glatta ofvanpå. Har förr varit ansedd för varieté af *L. stellaris*. K:ls *L. pulverulentus* El. Sc.

60 — *parietinus* (Vägg-L.) med krusiga gula blad och brandgula skålar. V. på trån och gamla väggar. a. H:n. Ger med olika tillsats röd och gul färg.

A) — med grå glatta blad. V. på gamla hus Upl. r. LICH. *subfol. cartilagineus* Ec. se förra afdeln.

LICH. *caperatus*, *perlatus*, *scrobiculatus* se följ. afd.

** FOLIACEI, Bladige med upslående blad (en del raka.) Åro ibland de största Larter.

61 — *juniperinus* (Gul En-L.) är gul, krusig med rödbrun fröredning. V. på En. a. Har bruna skålar med naggad kant.

H:n. Färgar gult. Ber. V. A. H. 1794. p. 8. såsom ägande mycket färgämne.

62 — *sepincola* (Brun En-L.) gulbrun med bruna skålar. Bladen iniskurna, flikiga. V. hållt på enbuskar. Liknar föreg.; har platta skålar liksom peltæ.

H:n. Ger ingen färg.

A) — svartbrun med små svarta skålar. V. på tallar i Dalarne.

63 — *ciliaris* (Hår-L.) är grönig med jämbreda blad, i kanten håriga: fröredn. på skäft med skålar, som åro i kanten naggade. V. på gamla löstrån a. är askgrå.

A) — med svartaktige grenar och bruna skålar. V. på berg. r. s.

64 — *tenellus* (Strut-L.) med hvita nedliggande hoprullade blad, i brådden håriga, i spetsen invikna (strutlika,) skålarne utan skäft (på sidan,) svartblå. V. på Slån

Slån och Kårsbårstråd &c. är mycket mindre än den allmänna *L. ciliaris*; våt behåller sin hvita färg: grenarne små, hoprulla sig nästan pipiga.

H:n. Håller mycket färgämne: ger på ylle gult och rödbrunt, på filke brunt och violette.

- 65 — *furfuraceus* (Gjål-Laf) grenig, nedliggande med spetsiga blad, som äro undergropiga. V. på barrträd. a. är öfver täckt med ett grått mjöl, under nättlik svarblå, men mot spetsen vit.

H:n. Färgar gult och håller mycket färgämne.

- 66 — *Islandicus* (Hede-L.) är rak, grenig med invikne kanter, hårbraddad. V. på torra stenaktiga ställen. Har brun något grönaktig färg: kåns bäst af de små svarta hår, som sitta i kanten. Fröredningen platt, i toppen af de större grenarne.

H:n. Är ganska god och födande, när den rätteligen blifver samlad och tillagad. På Island samlas den af Innerånarne litet före höbergningstiden, hållt vid regnväder, renfas, torkås antingen i solen eller vid elden, fintstöttes och som måst sker, kokas med mjölk til vålling eller gröt, eller med tilblandning af vanligt mjöl bakas til bröd, deraf ej allenast arbetsfolk kunna blifva mätte och få tillräckelig styrka, utan anses en tunna väl renfasad och inpackad vara lika god och svärande i värde mot en half tunna fäd. *Olafsen om Island.* Samlad kan den användas i förp vintertiden åt boskap, hvaraf de må väl och blifva feta.

M:n. *Ap.* Uti lungfot, tårande sjukdomar och svag mage, har man af denna Laf-art sett utmärkt nytta. D:s En näfva blötes några timmar i vatn, förvålles, vatnet afhålles och väl renfasad kokes i 1 kvarter mjölk eller hälften mjölk och hälften vatn til en vålling, som ätes morgon och afton: smakar väl och ser ut som en äggmjölk.

- A) — *tenuifolius* med fina spetsiga blad. V. på berg.

- 67 — *nivalis* (Snö-L.) är hvit rak och grenig, med krusiga blad, uphöjd kant och gropig yta. V. på torra sandbackar. H:n. Puder kan af denna tilredas. Färgämnet ringa.

- 68 — *cucullatus* (Kask-Laf) hvit, rak, med glatt yta, inviken vågig kant; fröredn. strutlik, rödbrun. V. med föreg., hvilken den liknar; men har half cylindrisk och slät stam, vid roten merändels purpurröd. H:n ringa.
- 69 — *fraxineus* (Ask-L.) är rak, något grenig med aflonga eller lansetlika blad, ytan gropig (lacunos.) och med uphöjda fröskålar (på korta skaft.) V. på Ek och Ask &c. Har större och mindre bleka skålar: dess blad äro glatta utan ludd, tåmmeligen breda. H:n. Hyser ingen färg, men mycket geléaktigt ämne. Kan troligen nyttjas til föda i hungersnöd.
- A) — med rödletta, (äldre svartaktiga) fröredn:s skålar. Skålarne ha vanligen en blekgrå, något grönaktig färg liksom sjelfva stambladen; växer ibland tumsbred och öfver quarters lång med plättar eller fröredning nästan som 2 skill. stycken.
- 70 — *calicaris* (Näf-L.) är rak, grenig med jämnsmåla gropiga och spetsiga grenar. V. på gamla trån och stenar. Liknar föreg. men har fröredning merändels i toppen, är vitgul och mindre. K:ls L. *scopulorum* R. Fl. Sc. H:n. Ger vacker röd färg.
- A) — *fastigiatus* med knöliga något trinda grenar, nästan jämnhöga, uptil tjockare: fröredn. skållik i toppen V. på gamla trån. K:ls Klubblaf ACHAR. Beskrifv. V. A. H. 1797. p. 201. Tab. IX. Fig. 1. A — K.
- B) — *polymorphus* med grenar och mjöliga knölar eller vårtor, äfven små skållika plättar i toppen (den skållika fröredn. r.) V. på stenar. a. Är sträf, gulblek; inlagd färgar papperet rött. H:n. Soges hålla mindre färghalt än de öfrige urarterne. K:ls L. *tindtorius*? WEB. Månglynne-laf ACHAR.
- C) — *pollinarius* — stambladet lågt med inflåtade grenar, tufvigt, med hvitt mjöl pudrat i kanten. V. på murar och gamla tråväggar. K:ls Doft-laf ACHAR. H:n. Är framför de öfrige färghaltig.
- 71 — *farinaceus* (Mjöl-L.) rak, mycket grenig, fröredning med mjölaktige knölar i kanten af stammen. V. på gamla trån. Liknar L. *prunastri*; men har mer glat-

glatta och smälare grenar. Stammen hoptryckt och gropig. Fröredn. dels vårtlik, dels små platta skålar nästan utan kant, hvita.

H:n. Hyser mycket färgämne.

- 72 — *sarmentosus* (Rank-Laf) är ganska grenig, glatt plattad och gropig, de yttersta grenarne hårfina, fröredningens skålar grönaktiga med vit kant. V. på gamla tallar Smol. &c. Landskamr. LJUNGH har först gifvit uplysning om dess fröredning, som är dels mjölkaktig lik som små vårtor, dels små skålar (*scutellæ*) hår och där, men sällsamt strödda, äro i början små gröna, sedan ljusa de och få lufvens bleka färg. Växer ganska lång och hängande. Liknar *L. jubatus*, K:ls *L. jubat. var. A*) i förra Edit. Träffas gulaktig och askgrå på tallar i Upland. Beskr. V. A. H. 1795. p. 212.

- 73 — *Prunastri* (Slån-L.) är grenig, med nätlika uphöjningar, på undre sidan gropig, snöhvīt. V. på Ask, Slån &c. a. sällan på sten. Varier. stundom ganska liten med i tusen hopflätade blad, som äro nästan jämnhöga. Liknar då — *pollinarius* ACH. (se *L. calicaris*) Denna är framför andra sina närsläktningar mjuk och böjelig. Fröredn:s skålarne äro sällsynta. Landskamr. LJUNGH har funnit dem i Smoland tåmeligen stora, åtskilda; jag i Södermanl. &c. små, flere sammansittande, skållika, inuti röda: Bladen tyckas vara under hvitludna.

H:n. Torkad och fint stött ger ett skönt puder. Färgämnet mycket. Ger gul och brun färg.

- 74 — *pulmonarius* (Lung-L.) är bredbladig med trubbiga flikar, på öfre sidan med nätformiga uphöjningar glatt, under luden. V. på gamla trån. Bladen nedliggande. Fröredn. ofta rödbrun, äfven svart.

M:n. Ber. at nyttja i bröstsjukdomar, på lika sätt som Hedelaf. HOFFB. p. 253.

H:n. Til färgämne ber. V. A. H. 1794. p. 26. Ger gul och brun färg.

- 75 — *scrobiculatus* (Grop-L.) nedliggande med rundaktiga flikiga och gropiga blad, under ludna, hvitaktiga frö-

fröredning. dels knotttrig, dels svarta skålar. *Har breda jordliggande blad, liknar föreg. hvaraf den varit ansedd som urart. Se förra Ed. V. på bara marken liksom en L. coriaceus. H:n. Ger mycken färg.*

- 76 — *glaucus* (Näfver-Laf) med nedtryckta blad, på öfre sidan glatta och isgrå, i kanten krusiga mjöliga, V. på björkstammar &c. är tunn som ett papper, under brun eller svartaktig, kanten upstående.

H:n. Ger gul och brun färg, äfven grön.

- 77 — *caperatus* (Get-L.) med nedliggande blekgröna blad, något skrällige och i kanten vågige. V. på stenar. Liknar L. omphalodes, är under svart. Mon urart?

- A) — med nedliggande rundflikiga blad, uppå isgrå pudrade. L. *tiliaceus*? HOFFM.

- 78 — *perlatus* (Bred-L.) är krypande flikig, glatt och isgrå, under svart och flåt, med helbräddade fröskålar. r. H:n. Ger brunaktigt färgämne.

LICH. *vulpinus* se FILAMENTOSI.

— *Gelatinosi*. Klibblafvar. Limaktiga (fitta liksom fastlimmade) se följ. afdeln.

*** GELATINOSI med limaktiga blad som i vatn uppsvälla. Blad och Fröredning nästan mörkgröna, en del svarta: torra svartbruna, nog förändrade.

- 79 — *crispus* (Krus-L.) Bladen flikiga, trubbiga och krusade: Blad och Fröredning af lika färg. - V. på marken i runda klafar r. Torr är fröredningen nästan mörkbrun, våt uppsvåld. De inre bladen krusade, de yttre flikiga, naggade.

- A) — med skällik rödgul fröredning. L. *granulatus*? Sw.

- 80 — *cristatus* (Kam-L.) Bladen flikiga spetfigt-tandade, med skålar vid basen, bredare än bladet. V. på marken r. i runda klafar, mörkgrön, med spetfiga och flerdelta blad, i medelpunkten med mörkbruna skålar.

- A) — *marginalis* med på hvarandra liggande mångklufna blad, tandade liksom föreg. med små skålar i kanten. V. på marken; är aldeles lik förra. Monne särskild art?

- 81 — *sinuatus* (Flik-Laf) med tätt sammanfittande flikiga, något trubbiga blad, fröredningen med små runda skålar. V. på marken utmed stenar. Öland. r. Bladen tunna, större än fröredningen.
- 82 — *fascicularis* (Knipp-L.) har knippevis sittande fröredning (likfom påronforniga knappar) större än bladen. V. på marken r. är svartgrön, likfom de föreg. och liten. Bladen flikiga fällade, tätt hopväxta.
- 83 — *palmatus* (Krätel-L.) Bladen ligga öfver hvarandra (imbricata) med fingerlikt-delta flikar krusiga och isgrå, med röda skålar. V. på Ljungbackar Gothl. r. Har flikige blad likfom L. cristatus, men är större, och isgrå.
- 84 — *muscicola* (Mofs-L.) är mycket grenig med korta fyllicka grenar: mörka eller svartgröna. V. på Mosfar, är ganska liten, liknar en L. fruticulosus, men har geleärtadt väfande. Tilskapar små tufvor af små tätt inveda grenar.
- 85 — *lacerus* (Tras-L.) Bladen platta med krusig, något starfvig kant. V. på berg bland Mosfar. Torr är den isgrå. K:ls *Tremella Lichenoides*. Fl. Sv.
- 86 — *tenax* (Lim-L.) bladen blyfårgade, flikiga och fällade, med mörkröda skålar. V. på Mosfar, hvilka den aldeles hänger fast vid. Bladen groft-tandade och flikiga, flikarne (upsvålda) trubbiga, bårande fröredning. Skålarne små, dels i kanten, dels på sidan.
- A) — *plicatilis* (Fäll-L.) Bladen vågigt-fällade mörkgröna, torra svartaktiga små. V. på stenar. r. s.
- 87 — *rupestris* (Slink-L.) hinnaktig med stora trubbiga flikar och små strödda bruna skålar. V. på klippor r. Torr, liknar L. deustus. K:ls L. flaccidus i V. A. H. 1795, af de böjeliga bladen.
- 88 — *Vespertilio* (Läderlapps-L.) utbredd (rund) och fliskt-fällad, med tätta rödbruna skålar. V. på gamla träen r. är svartgrön och hinnaktig. Liknar en Läderlapps vinge. K:ls L. nigrescens S. V.
- 89 — *discolor* (Skift-L.) Bladen hinnaktiga nästan run-

runda, helbräddade och vågiga, under isgrå; fröredn. skålarne strödda; röda. V. på gamla Aspar, Ekar Ö.Göthl. &c. Är luden: Moune urart af *L. rupestris*?

LICH. aquaticus se TREMELLA Sagarum.

**** CORIACEI; Läderlikä ha utbreddä blad (bräddare än *L. foliacei*;) merändels på marken krypande (repentes;) och på undre sidan häriga (med härlikä rötter;) hä sköldlik fröredning i kanten; som kallas peltä.

90 — *aquaticus* (Rännil-Laf) krypande med trubbiga flikar och stora, halfklotrunda plätter (peltæ;) r. Är funnen vid Norrby, nära Upsala, under vatnet eller i kärr växande. v. LINN. Peltæ sägas vara blekare än på någon af de öfrige Lafarter. Fl. Sv. Moune til denna afdeln. ? se vidare TREMELLA Sagarum.

91 — *resupinatus* (Stup-L.) flikig; med fröredning i kanten på baksidan (peltis, posticis.) V. på stenar och vid träs rötter. Är gråbrun med röda; runda, något hjertlika peltæ. H:n. Ger brun färg.

A) — *lapponicus* med krusad kant (crispus) och runda; något aflonga peltæ. r.n. Torr är den brungrå, våt grön.

92 — *arcticus* (Norrlands-L.) är slät, flikig med trubbiga flikar, under härig; utan ådror. V. i Norrl. på sandhedar a. är vitgul med stora röda peltæ; på baksidan liksom förra. H:n. Ger gul färg.

93 — *venosus* (Åder-L.) är platt, nästan äggrund, på undre sidan svartådrig; med horisontella peltæ i kanten. V. i skugga r. är liten, öfver grön; under vitt och härig med svarta ådror; fröredn. rund, måst svart.

94 — *aphthosus* (Torsk-L.) platt och flikig med trubbiga flikar, fläckig med liksom påströdda grön; eller vårtor (verrucæ) och upstående peltæ i kanten. V. i skogsmark. a. Är grön; glatt med svarta eller grå prickar liksom ett utslag af torsk.

M:n. Har blifvit kan hända i anledning af sina fläckar ber. mot torsken. Bt. med påslagen varm mjölk. Decoct här af med vätn purgerar och drifver maskar.

H:n. Ger brun färg.

95 — *caninus* (Hund-Laf) platt flikig med trubbiga flikar, under hårig och ådrig; *Peltæ* i kanten upstigande något aflonga. V. i barrskog, på marken a. Torr är den öfver askgrå eller hvitaktig; våt, grön. M:n. Ber. mot vilda hundars bett. *Pulvis antilysus Pharm. Londin.* göres af denna i lod, och svart peppar ett halft lod fint stötta; deraf tages i qvint. en eller flere gånger om dagen; hvarjämte badas kroppen eller tvättas såret med kallt vatten.

H:n. Ger brun färg.

A) — *polydactylos* — med tät upstigande *peltæ* i kanten. V. på bergiga st., är mindre och ofta slät utan hår.

96 — *horizontalis* (Platt-L.) är under nästan utan ådror med horizontella *peltæ* i kanten. V. i skogar. r. Liknar aldeles föreg.; här något smalare blad, öfver glatta utan fläckar eller hår, med rund platta *peltæ*.

97 — *sylvaticus* (Skogs-L.) är flikig, öfver gropig (*lacunosus*) med upstående *peltæ* i kanten. V. i skogar. r. Liknar föreg. men har ojämn rödaktig yta, våt mörkgrön, är beströdd med vårtor vid uphöjningarne (emellan *lacunerne*.) Har uphöjn. nästan som *L. scrobiculatus*. H:n. Ger vacker gul färg.

98 — *croceus* (Saffrans-L.) platt, rundaktig, under med ådror, hårig och saffransgul samt med strödda *peltæ* (ej upstående.) V. på marken. r.n. är liten: öfver grönaktig, under brandgul med bruna *peltæ*. H:n. Ger röd färg.

99 — *saccatus* (Säck-L.) är rundaktig med på bladet intryckta *peltæ*, som under likna en liten säck. V. på våta st. r. är liten, grön, med bruna, *concava peltæ*.

LICH. *scrobiculatus*, *perlatus* se föreg. afdeln.

— — *fluviatilis* se följ.

***** UMBILICATI. Sköldbladiga. V. måst på stenar och berg med utbredda blad som merändels äro sotfärgade och fastsittande med en punkt, som intryckt kallas navet (umbilicus.) Alla hysa myc-

mycket färgämne. De flästa öfvergå Orseille-lafven, och några gifva knapt cochenillen efter. a)

- 100 — *miniatus* (Mönje-Laf) är kupig (gibbus) och uptil prickig, under brandgul. V. på stenar, är hvitgrå med bara fällade blad.

H:n. Har ringa färgämne.

- A) — *complicatus* med mycket hopvikne och samfittande blad.

- 101 — *fluviatilis* (Å-L.) utbredd mångflikig, med trubbiga helbräddade flikar: fröredningen krölig, inom bladet. V. på stenar i vatn. r.s. Våt är den grön, torr askgrå eller brunaktig. Liknar *L. resupinatus*.

- 102 — *griseus* (Grå-L.) sköldlik, i kanten flikig, under småknottrig, utan hår. V. på berg. Är öfver slät, askgrå, under svartbrun knöttrig, ganska bräcklig. Liknar följande. Var. B)

- 103 — *velleus* (Fäll-L.) är under ganska hårig. V. i Lappl. på berg stor och tjock, öfver askgrå, under svartluden som ett skinn.

H:n. I Canada kokes den och ätes.

- A) — *glaucescens*, är mindre, under luden, öfver askgrå. V. på stenar Upl. &c. K:ls *L. polyrhizos* V. A. H. 1794. p. 92. Anses för särskild art.

H:n. Ger gul färg, äfven violette och mörkröd.

- B) — *hirsutulus* — är under småluden af enkla hår (stundom slät.) Liknar *L. griseus*. Bladet styft.

- 104 — *polyrhizos* (Jern-L.) är jerngrå, något mångbladig, under hårig. V. på stenar. a. Är öfver jerngrå med svarta knölar, stundom stor, som en hand. K:ls *L. velleus*? WEBER. *L. pellitus*. V. A. H. 1794. p. 99. H:n. Ger violette (nästan blå) och puce, äfven svartbrun färg.

- A) — *glaber* med hopgyttrade, fällade blad, på bägge sidor nästan släta och svarta. V. på stenar. a.

105 —

a) Se V. A. H. 1793. p. 36. En behållning, som årligen Riket kunde hafva är upgifven til minst en half Million R:d. som nu utgå för cochenille &c. utom den vinst, som för Lafvars utförsel kunde århållas.

105 — *polyphyllus* (Slät-Laf) är mångbladig, på bägge sidor slät och i brådden krusad. V. på berg. a. Bladen flere samsittande, små. Våt är den mörkgrön, torr nästan svart, bräcklig, mycket mindre än föreg. H:n. Ger vacker röd och violette färg.

106 — *deustus* (Sved-L.) är på bägge sidor bar (under något skroflig) och nästan helbräddad. V. på berg. a. Är ofta täckt med ett svart mjöl, ser ut likom den vore svedd eller förbränd. Liknar föreg. men är större och ej mångbladig eller krusad.

H:n förtr. Ger de vackraste färgor: högröd, rosenröd och täflar med cochenillen. Tål ej stark varme i början af färgningen.

107 — *erosus* (Yfver-Laf) är på bägge sidor bar, fällkrusig ochflikig, under gropig öfver knotttrig (papillosus.) V. på berg i V. Botn &c. Är svart och liknar föreg.; men är täckt med små knölar och i kanten slarfvig eller krusig. K:ls L. *pullus* JACQ.

H:n. Ger violette och brun färg.

A) — *Cribellum* Fl. Sc. Bladen genombrutna likom en sikt. Monne af ålder eller Insecter? L. *deustus* får ock på samma sätt genombrutna blad.

H:n. Ger grå och mörkbrun färg.

108 — *pustulatus* (Tusch-L.) är under mycket gropig, öfver blåddrig och beströdd med ett svart mjöl. V. på stenar. a. Ser likom stekt ut med upsvålda blåsor. H:n. Tusch kan häraf beredas. Ger äfven röda färgor nästan så vackra som af cochenille.

109 — *proboscideus* (Snut-L.) med trubbig fröredning, som är genombårad af ett fint hål. V. på berg r. Är svartblå, i kanten hårig, fröredningen små svarta skålar.

3:0 CAULESCENTES, Stamlika Lafarter.

* SCYPHIFERI, äro trinda ihåliga, uptil vidgade, nedtil bladige, med krusiga småblad, som sitta tätt omkring den merändels bågartika stammen. Fröredn. uptil omkring bågaren knölig (tuberculat.)

Anm. Arterna i denna underdelning urskiljas svårigen; i anseende til deras många artförändringar.

- 110 — *cocciferus* (Cochenil-Laf) med cylindrisk stam och purpurrod fröredning. V. på torra ställen. a. Varierar mycket, har enkel stam, men ofta flere båggar-affättningar (bågare öfver bågare) och många små röda knappar.

M:n. Laxerar något. Mjölks med denna kokad bris mot kikhosta hos barn. H:n. Ger röd färg.

- 111 — *cornucopioides* — enkel med kort, bladig stam: fröredningen purpurrod, ymnig. Monne artförändring af förva?

- 112 — *pyxidatus* (Kapp-L.) har smånaggad bågare, med mörkbrun fröredning. V. i mager skog. a. Dess bågare och växt är aldeles lik L. *cocciferi* och skiljer sig endast derifrån med fröredningens dunkla färg. Varier. med knölar på skaft. Man kan se samma stånd bärä hel, tandad. knölig bågare, och nästan flere arter bo tilhopa. Varierar med stora knölar på skaft.

- 113 — *simbriatus* (Tub-L.) är enkel med småtandade bågare, mörkbrun fröredning, cylindrisk stam. V. i torr skogsmärk. Har merändels vit och smal stam.

- 114 — *gracilis* (Spets-L.) är grenig med smal stam och tandad bågare. V. i skogar. a. Varierar i storlek, med smal stam, som merendels är slät, vitaktig.

- 115 — *radiatus* (Elg-L.) något grenig och lång cylindrisk, med ojämt tandade och stråliga bågare. V. med förva, hvilken den liknar: är större, har brunaktig fröredning: utseende af små hjort- eller Elghorn.

- A) — *cristatus* Fl. Sc. ? med i toppen utskjutande mindre bågare, som äro greniga och ojämnt tandade och med mörkbruna knölar.

- 116 — *digitatus* (Finger-L.) är mycket grenig med fjällig eller bladfull stam: fröredning. hel, knölig (nodosus.) V. i mager skog. Har ej tydelig bågare, utan små tubercula. Fröredn. purpurrod. Är mindre än föregående.

- A) — med blad på stammen, som äro under snöhvita, L. *foliaceus*? Fl. Sc.

117 — *cornutus* (Horn-Laf) är något grenig (måst enkel) upblåst, med hel bågare. V. i skogar. Är tjock med fjällig stam, böjd nästan som ett horn.

A) — med ojämn grenig och tandad bågare.

LICH. *botrytes* se följ. afdeln.

** FRUTICULOSI, åro greniga nästan busklike, med trind stam och klotrund fröredning i toppen, utan kalk eller bågare som föregående.

118 — *botrytes* (Knöl-L.) är grenig med korta grenar som i toppen ha svartpåk fröredning eller knölar. V. på ruttna stubbar. Har vit stam med gulbruna knölar, 2, 3grenig, är mindre än följ. hvilken den liknar.

119 — *cariosus* (Frät-L.) med grå gropig stam och svartbruna knölar. V. på svedjesfällan. Varier. med gropig eller kantig stam, liknar carierade ben.

120 — *subulatus* (Syl-L.) är grenig merändels 2delt, med enkla fyllika grenar. V. i barrskog. a. Har grå och och brunaktig färg, med rotblad som en Bågarlaf. Monne urart af Lich. *gracilis*?

121 — *furcatus* (Tång-L.) med böjd stjelk och tätt bladfulla grenar. Fröredning. i toppen. V. i skogar. r.n. är mycket grenig och bladfull liksom Lich. *digitatus* och med utspärrade grenar nästan taggig (*spinofus*.)

122 — *vermicularis* (Mask-L.) med utbredd stam, flät något grenig med strödda fröknölar. V. i Lappl. är vit. Liknar aldeles föreg. Kils L. *furcatus* HAGEN Hist. Lich. Pr.

123 — *uncialis* (Udd-L.) Stammen grenig, och taggig (med korta spetfiga grenar) och med ett hål vid grenarne (*perforatus*.) V. på bergiga ställen. a. Liknar L. *rangiferinus*: är vit, men har ej nedböjda grenar.

124 — *rangiferinus* (Ren-L., Renmosa) är ganska grenig och med hål genombårad: toppgrenarne nedt böjda. V. på skogsberg. a. Är vit, stundom rödaktig. H:n. Är Renens förnämsta löda, hvarpå och Lapparnes hela hushållning beror. Kan ock samlas och bris bland hö eller til förpa åt annan boskap.

M:n br:s med nytta uti tårande sjukdomar och lungfot på lika fått kokad, som om *L. Islandicus* sagt är.

A) — *alpestris* med åggrund topp. V. på skogsberg. Är snöhvít och ser líksom fríserad ut, med rund tåt-grenig topp.

125 — *globiferus* (Klot-Laf) stammen tåt (ej íholíg som de föreg.) flåt och grenig med klotrund urhål-kad fröredning í toppen. V. på berg Smol. &c. Har trinda spetsíga grenar och gulbrun färg. Líknar följ. hvaraf den tyckes endast vara en större urart. Har mycket mer grenig stam.

126 — *fragilis* (Spröd-L.) stammen tåt (*solidus*) med trinda trubbiga och samfittande grenar. V. på berg. Líknar runda gråaktíga tufvör: grenarne äro utan mjölaktíg skorpa som på följande.

127 — *paschalis* (Fastlags-L.) stammen tåt, täckt med mjölaktíge blad (nästan en skorpa.) V. på bergíga st. a. Är askgrå och med så tått hopgyttrade blad, at man knäppast kan se dess stam eller grenar. LICH. *corallinus*, *ericetorum*, *fungiformis*, se *Leprosi tubercul.*

LICH. *muscicola* se *Gelatinosi*.

— — *aculeatus*, *flavidus*, *tristis* se följ. afdeln.

*** FILAMETOSI, äro mycket greníga med trådsmåla grenar och hårlík växt, líknande skågg eller ull.

128 — *barbatus* (Skågg-L.) är hångande hårlíg med utstående grenar. V. på gamla trån, har skållík fröredning (*scutella*) och växer í början rak, sen hångande ganska lång, hopflåtad, gulgrön: stammen äldre remnar styckevis och blír ledfull.

M:n. Fint stótt br. Lappen den at pudra med på hudlösa stållen. Decoét dríckes deraf mot indríffen skabb. Smol. víser äfven nytta mot kíkhosta, blóds-pottning, gulfot.

H:n (g. II.) Drager åt síg fugtíghet på trån. Ger ringa färg. Anm. Fröredningen vísar síg í början som små runda knölar.

129 — *plicatus* (Hång. Laf) hängande med strålig fröredning, mycket hopflåtade grenar. V. i skogar. a. Liknar aldeles föreg., men har platt och strålig fröredning (scutellis radiatis.) Monne urart af föreg.?

130 — *hirtus* (Ry-L.) rak, mycket grenig, håren beströdda med mjölkaktigt ämne. V. på gamla gårdsgårdar. a. Liknar föreg. men är mycket mindre och alltid rak. Plåttarne små, förekomma sällan.

M:n som förra, mot gulsot kokas 2 qvint. i ett qvarter mjölk och drickes 3 mornar å rad, då den sjuka plår hjälpas. Se V. A. H. 1797. p. 179.

H:n. Håller mycket färgämne.

A) — med strålig fröredning. V. med förra. r.

131 — *floridus* (Blom-L.) rak, mycket grenig: fröredningen platt strålig. V. på gamla löftråd. Har stora stråliga plåttar, som nästan likna blår och sitta på ändarne af grenarne. Liknar L. *plicatus*, men har rak växt och större plåttar. Monne urart deraf?

132 — *divaricatus* (Sparr-L.) är hängande med kantig ledfull och liden stam: utspärrade grenar och klotrunda skålar (ej strålige) och utan skaft (sesfilia.) V. på gamla tråd. r. Har mer platt, ledfull stam än L. *barbatus*; är mycket böjelig och len (*mollis*): dess fröskålar äro brunaktige.

133 — *jubatus* (Tagel-L.) är hängande, hopflåtd med flåt stam, hopkramad vid grenarnas delning (*axillis*.) V. på barrtråd i stora skogar a. är grå, svart eller svartbrun med mjölkaktiga hvita, ibland gula knölar til fröredning. H:n. Ger gul och brun färg.

134 — *chalybeiformis* (Stålträds-L.) är nedliggande, med omböjda inflåtade grenar. V. på stenar och gårdsgårdar. a. Är måst svart och har långa trinda grenar liksom en fin hopflåtd ståltråd. Fröredningen förenar den nästan med L. *jubatus*. Monne varieté deraf? H:n. Håller ringa färgämne.

135 — *flavidus* (Finn-L.) utbredd, ganska grenig och sammanflåtd, med ihålig och glatt stam; grenarne uptil 2spetsiga, svartblå. V. i Lappska fjällen vid Tor-

neå tråsk. Har grynlk fröredning på stammen nästan som *L. farinaceus*. Stammen gul, grenarne blåaktiga (*bicolores*) taggigt utspärrade och styfva (*rigidi*.) K:ls *L. ochroleucus*, förra edr.

136 — *vulpinus* (Tak-Laf) stammen kantig, rak och grenig, med jämnhöga grenar. V. på gamla spåntak. r. Gammal får den pipig, gropig stam nästan som på *L. prunastri*. Är vacker citrongul eller grönaktig. H:n. Färgar ylle gult. I Norrige rifves denna Mosfa ihop med glas, som stoppas i lude för at döda vargar.

137 — *aculeatus* (Tagg-L.) Stammen tät ganska grenig, något kantig (hoptrykt) och svartbrun, grenarne styfva spetliga: fröredning. strålig. V. på berg. Stammen måst trind. Liknar följ. är större. K:ls *L. Islandicus nigricans* R. Fl. Sc.

A) — med svartbrun stamm, mjölkaktiga knölar på fidan, r.n.

138 — *lanatus* (Ull-L.) nedliggande ganska grenig med inflåtade mörka grenar. V. på berg. a. Liknar en svart ull. Liknar följ. är flere gånger större.

A) — med runda svarta skålar, r.n. *L. rigidus*? S. V.

139 — *pubescens* (Fjugg-L.) nedliggande grenig med inflåtade små glatta grenar. V. på slåta berg med fina svarta hår, som lättast träffas efter regn. Är ganska liten.

140 — *tristis* (Natt-L.) växer tufvig, med platta grenar som äro uptil svarta och med skällik fröredning r.

LICH. *globiferus*, *fragilis*, *pascalis* se förra afdeln.

141 — *radiciformis* (Rot-L.) är trind, glatt och grenig, liknande en smal krypande rot. V. under barken på gamla trån. Fröredning. okänd. Monne til detta släktet?

142 — *sphaerophorus* — med en liten rund knapp öppnande sig i toppen. Se *Clathrus*. a)

Anm. I allmänhet böra alla Lafarter samlas under eller strax efter regnväder.

460 BYS.

a) Hos Örtkännare anföras väl flere Sv. Lafarter, som jag gått förbi. Jag har endast uptagit dem, jag trott vara ty-

460 BYSSUS, MÖJOLING.

* Hårlike (filamentosæ.)

- 1 *B. septica* — består af ett ganska mjukt, bräckligt ludd, med bleka parallelt gående hår. V. i täpta och fugtiga hus.
- 2 — *Flos aquæ* — af fina fjäderlika trådar på vatnet flytande. V. midt i sommaren. Vatnet ser ut grönt deraf och såges blomma.
- 3 — *cancellata* — af trådar som aldeles likna ett galler V. i vatn. År grön.
- 4 — *phosphorea* — violett' likfom mögel fastväxt vid gammalt tråd. K:ls Uggleved Smol. lyser i mörker.
- 5 — *velutina* — grön, med greniga hår. V. på marken.
- 6 — *bombycina* — hvit, mögellik af longa hopflåtade och i tråd fastsittande trådar.
- 7 — *Cryptarum* — askgrå fastväxt vid klippor. 4.

** Pulveraktige (pulverulentæ.)

- 8 — *Antiquitatis* — är svart. V. på murar, Enstubbbar. Mon början til Lich. fusco-ater?
- 9 — *candelaris* — citrongul är på träd fastväxt, tros vara början til *L. candelarius*. Afz. Obs. de Veg. Sv. p. 13. Hin. År mycket färghaltig: ger en hög citrongul färg.
- 10 — *botryoides* — ett grönt pulfver på bara jorden, tros vara början til flere små växter. AFZEL. Obs.
- 11 — *lactea* — ett hvitt skorplikt pulfver. V. på träns bark.
- 12 — *incana* — grått pulfver likfom mjöl på bara jorden.
- 13 — *jolithus* se LICH. *jolithus*.

E e 4

461 UL-

deligen åtskilda eller som af häfd redan vunnit anseende at vara det. Nytt ljus hoppas man uti dessa invecklade Naturs-alster genom Doct. ACHARII outtrötteliga slit och skicklighet och efter den nya synpunkt han börjat betrakta dem. Derefter blifva förmodligen ej tillfälliga olikheter, som färg, storlek &c. tagna til skiljemärke. Intet slagte utmärker sig med så talrika förändringar som detta. Således bör man här aldraminist taga sådana tillfälliga kännetekn til grund. Se V. A. H. 1796. III. m. m.

461 *ULVA, ULVA.*

- 1 *U. Linza* — aflong och upblåst (bullata.) V. i hafvet.
- 2 — *latisfima* — aflong, platt och vågig. V. i hafvet, År ganska stor hinnaktig och grön.
- 3 — *Laduca* — hinnaktig, alstrande (prolifera) och fingerlikt klufven, nedtil smalare. V. i hafvet.
- 4 — *lanceolata* — lansetlik och platt. V. i hafvet.
- 5 — *pruniformis* (Sjöplommon) är nästan klotrund, inuti fastfull. V. i Mälarén.
- 6 — *intestinalis* är pipig (upblåst) enkel. V. i vatn. Liknar en liten upblåst tarm med grön hinna. Denne och följande räknas af den ber. ROTH. Catal. bot. til CONFERVA.
- 7 — *compressa* — pipig, hoptryckt och grenig. V. i hafvet, är smal med jämbreda grenar.

462 *FUCUS, TÅNG, Slake.*

* Med platt 2delt bladstam. (Fronde dichotoma.)

- 1 *F. serratus* — Bladstammen är i kanten sågad, med fröredning (tubercula) i toppen. V. i hafvet.
- 2 — *vesiculosus* (Klot-T.) helbräddad med blåsor, 2:ne parvis vid bladvecket (axillares:) de itoppen sittande knöllika. V. i hafvet. a. År rödbrun.
H:n. Då den multnat, br. til gödsel på åker. I Bohus til föda för fvin. K:ls Höter Smol. Klöder Skåne. Hauter Gothl. Slake Öland &c.
- A) — *divaricatus* — med utspärrade blad (axillis divaricatis.) År mindre. Dets blåsor sitta stundom ensamma.
- 3 — *inflatus* — helbräddad med breda-lansetlika blad, som äro prickiga och i spetsen upblåsta, delta. V. i Vesterhafvet.
- 4 — *ceranoides* — helbräddad prickig, dets fröredning sitter i toppen i knölar, som äro tuklufna. V. i hafvet
År lik föreg.; men smalare och mer grenig, med intryckta punkter prickig.
- 5 — *spiralis* — helbräddad prickig, nedtil jämbred, rån-

rånlad; fröredningen knölig, knölarne 2:ne parvis. V. i hafvet. Då den växer, är den vriden i spiral, med fröredning i toppen: bladstammen nedtill smal.

- 6 — *nodosus* — bladen helbräddade sitta åt 2:ne sidor med blåsor ensamma inväxta (innatæ) och vida. V. i hafvet. Liknar *F. siliquosus* med något trindaktig stam.
- 7 — *distichus* — bladstam. helbräddad och jämbred med knölig och spetsig fröredning. V. i hafvet, är liten.

**** Med trind stam och platta olika delta blad.**

- 8 — *siliquosus* — stammen hoptryckt, grenig med blad sittande skiftevis och åt 2:ne sidor, helbräddade: fröredningen med skast, aflong och spetsig. V. i hafvet. Bladen äro lansettlika, mindre än fröredningen.
- 9 — *rubens* — stammen grenig med aflonga hinnaktige, vågige och groft-tandade (sinuata) blad. V. i hafvet, är tunn liksom en hinna och röd.
- 10 — *digitatus* — stambladet fingerlikt delat med sverdslika blad. V. i V.hafvet. Är grön med stora blad.
- 11 — *palmatus* — stamm. fingerlikt delad med jämbreda 2klufna blad. V. i hafvet. Liknar en utslagen solfjäder: Är röd. *Fuc. ovinus*. Fl. Sc.?

Om Tångarternes H:n se V. A. H. 1787. p. 264.

- 12 — *saccharinus* — med kort stamm, stora, nästan enkla och sverdförmiga blad. V. i Vesterhafvet. H:n. Ätes i Skottland som sallat. — torkad utsvettar socker.
- 13 — *sanguineus* — stamm. grenig med hinnaktige aflonga och på skast sittande blad. V. i hafvet.
- 14 — *vittatus* — med hinnaktige sverdslika stamblad, i brådden krusigt tandade. V. i hafvet: röd och grörandig.
- 15 — *plumosus* — stamm. hoptryckt grenig och broskaktig, med lansettlika, dubbelt parbladiga (bipinnata) och fjäderlika stamblad. V. i Vesterhafvet r. är liten och rosenröd.
- 16 — *cartilagineus* — stammen hoptryckt, broskaktig och månggrenig (supradecompos.) med jämbreda småblad. V. i V.hafvet. Är röd ganska vacker. Liknar föreg. men är mycket större.

*** *Med trind stam och hårlika blad.*

- 17 — *paniculaceus* — stamm. trådlik mycket grenig med små åggrunda bläsor i toppen. V. i hafvet. Likn. skågglass.
 18 — *aculeatus* — stamm. trådlik, hoptryckt, mycket grenig med sylrika tånder, som äro raka och skiftevis sittande. V. i Vesterhafvet, är svartaktig. Har nå-
 stan utseende af en Håstsvans.
 19 — *lycopodioides* — stamm. trådlik, trind, något gre-
 nig med hårfina blad rundtomkr. täckt. V. i hafvet. r.
 20 — *fastigiatus* — stamm. 2delt och ganska grenig med
 jämnhöga trubbiga grenar. V. i hafvet, är liten.
 21 — *furcellatus* — stamm. 2delt ganska grenig med spet-
 tige grenar. V. i hafvet, Liknar föreg. är något större.
 22 — *selaginoides* — stamm. trådlik mycket grenig,
 grenarne tudelta, bladen sylrika, skiftevisa vid basen
 blåfida (*vesiculosa*.) V. med förra.
 23 — *scorpioides* — stamm. trind ganska grenig, gre-
 narne skiftevisa i spetsen inböjda (*inflexi*.) V. i hafvet. r.
 24 — *Filum* — trådlik, måst enkel, bräcklig och mörk,
 V. i hafvet såsom flytande trådar.

463 CONFERVA, SLINKA, Vatuflike.

* *Med enkla hår.*

- 1 *C. rivularis* — med aldeles enkla, men ganska lån-
 ga hår. V. i vatn.
 2 — *fontinalis* — med korta enkla hår (håren kortare
 än fingret.) V. i källor.

** *Med greniga hår.*

- 3 — *bullosa* — med greniga hår inneslutande luft-blå-
 dror. V. i stillastående vatn.
 4 — *canalicularis* — är tätgrenig med hår vid basen,
 V. i rännor.
 5 — *amphibia* — med hår som torra sammanlöpa i spets
 (*aculei*.) V. på våta ställen som visva tider uttorka.

- 6 — *littoralis* — med ganska greniga, långa och stråfva hår. V. i hafsvatn, år rödbrun.
- 7 — *dichotoma* — med tudelta hår. V. i gropar. Har något tjocka hår.
- 8 — *cancellata* — år grenig med korta, skiftevis sittande och mångdelta hår. V. i hafvet. Dess grenar och hår äro hopflätade.
- 9 — *elongata* — grenig med långa hår, brunaktig: grenarne bleka korta, skiftevisa. V. i hafvet.
- 10 — *reticulata* — med hoplöpande rätlika hår. V. i åar.
*** Med knöliga hår (filamentis nodosis.)
- 11 — *fluvialis* — med aldeles enkla och tagellika hår, något tjocka och kantiga leder. V. i åar.
- 12 — *gelatinosa* — trådarne eller håren greniga perlbandslika, lederna klotrunda geléaktige. V. i källor. r. Liknar en liten Chara. K:ls Chara batrachosperma WEIS.
- **** Med ledfulla hår (filamentis geniculatis.)
- 13 — *polymorpha* — grenig med knippevis sittande hår V. i hafvet. Varierar mycket.
- 14 — *seposita* — mycket grenig, blek med purpurröda leder. V. i hafvet.
- 15 — *vagabunda* — med hit och dit spridda trådar, grenig med korta små grenar. V. i hafvet. Liknar en utbredd ull, år blekgrön.
- 16 — *glomerata* — trådarne med korta mångklufna grenar. V. i källor &c. år mycket grenig med gröna knippevis sittande hår.
- 17 — *rupestris* — grön mycket grenig. V. i hafvet.
- 18 — *Ægagropila* — klotrund med tätta mycket greniga hår, som utgå från en medelpunkt. V. i sjöar.
- 19 — *moniliformis* — en microscopisk växt, se V. A. H. 1783. p. 83.

464 TREMELLA, SKELFVING.

- 1 T. *juniperina* — år hinnaktig, öronlik och gulröd. V. på En. Torr år den vit, men våt gul upsvåld och geléaktig.

- 2 — *mesenterica* — geléaktig, hopgyttrad flikig och gullgul. V. på ruttit tråd. Liknar små tarmar.
 - 3 — *Noctoc* (Skyfall) flikig och vågig. V. på ångar efter regn, är tåmmeligen stor, dalrande, grönaktig.
 - 4 — *Sagarum* — är hinnaktig, olikformig, flikig och ådrig, nästan mörkbrun. V. på ruttit tråd Upsala, Norby träsk &c. Liknar *Peziza Auricula*. Torr är den svartbrun, våt grönaktig. Bladen hafva stundom runda flikar, liksom en stor skållik fröredn. Monne LICH. *aquaticus*. Fl. Sv.?
 - 5 — *orbicularis* — klotrund concav och grön. V. på tråd. Liknar *Peziza scutellata*, men är utan hår.
 - 6 — *verrucosa* — knölig, ojämn, inuti tät. V. under vatnet: ser upblåst ut, är mörkgrön: torr svartnar den.
 - 7 — *difformis* — rundaktig, flikig och olikformig, geléaktig. V. i Vesterhafvet på *Conserva*.
 - 8 — *hemisphaerica* — är half-klotrund strödd, på klippor i hafvet.
 - 9 — *viridis* — half-klotrund, grön, glatt. V. på stenar i bäckar. Är stor som en hasfelnöt, slemaktig sammanhängande.
 - 10 — *granulata* — klotrund, grön, upfylld med våtska V. på åstrander r. Gammal blir vitaktig, är tillsammansittande som små arter. Kils Ulv. *granul.* Fl. Sv.
 - 11 — *radicata* — är klotrund grön samfittande med greniga rötter. *Ulv. radicata* Fl. Sc. Är rund som ett knappnåls hufvud och öfverkläder ibland ställen, där vatnet stadnar, liksom en grön rom.
 - 12 — *purpurea* — måst klotrund, glatt och purpurröd V. på tråd.
 - 13 — *adnata* — rund, halft på hvaransittande (*imbricatum*) och gulbrun. V. på stenar i hafvet.
 - 14 — *agaricoides* (Limsvamp) är svart, på skaft sittande, smuttfande, med nästan convex hatt. V. A. H. 1769.
- TREMELLA *pruiniformis* se ULVA.

4 *Ord. FUNGI, SVAMPAR.*465 *AGARICUS, SUPP, Skiffsvamp.*1:0 *Med svampfot (stipitati.)** *Med köttig hatt och ring på svampfoten (annulati.)*1 *A. caesareus* — Hatten convex, citrongul, *Lamellerne* (likfivorna som sitta under hatten) dels fästa på foten, dels lösa, (3:ne mellan-lameller hvaraf den mellersta ganska kort;) foten tät. V. r.s. *Har stor volva och tjock fot. Lamell. gula, hvar 4:de fäst, Hatten strimig i kanten.*2 — *muscarius* — Hatten convex röd med hvita fläckar och lameller, foten tät nedtil tjock (globos.) med volva. V. i skogar höstetid. Hatten i början convex sedan äldre platt. Varier. mer och mindre röd. Dess *Lameller och fot hvita. Lamell. äro talrika, nästan jämnstora. Hyser en giftig skarp saft. K:ls Flugsvamp. a. H:n. Svampen blandad med mjölk dödar flugor. Då svampen stötes smårt och får stå i en tiltåpt kruka blir den til en välling, hvilken fördrifver väggohyra, då med en pensel deri doppad besmörjes alla springor hvarest dessa kråk ha tillhåll. Smörjningen bör ske 2, 3 gånger, en månad emellan.*3 — *procerus* — Hatt. convex med vårtor (papillof.) i centern, *Lamell. nästan jämnstora, lösa (ej fästa på stammen:)* foten ihålig, utdragen, vid basen lökaktig fjällig. V. i skogar. *Liknar följ. Monne urat deraf? Hatten vit, fjällig, fot och lameller hvita. H:n. Är ätbar.*4 — *campestris* (champignon) hatten convex fjällig, vit: *Lamellerna ollkifviga, rödaktiga: foten tät. V. på ångar a. i Sept. Hatten är half-klotrund, vit och med hår och fjäll starfvig (pilloso-squamosus,) kanten nedböjd, under platt eller concav, med rosenröda, helbräddade lameller, olika långa, inåt (äldre) rundade, foten rak vit cylindrisk med ring utan volva. H:n. Br. stufvad til mat. Pl:s i tråg. på mycket goda bänkar. Bör samlas innan lamellerna väl öppnat sig.*

- 5 — *pratensis* — Hatten convex klibbig; lamellerna olikstora rödletta, i kanten mjöliga; foten tjock, hvit. V. på skogsångar. Hatten är hvit eller askgrå. H:n. Åtbar.
- 6 — *extinctorius* — Hatt convex, fjällig: Lamell. lösa, jämnstora, hvita: foten ihålig, uptil spetsig. V. i skogar. Är ibland de större supparter. Varier. med bar fot och lökaktig rot. Hatten vitaktig i början kläcklik, slarfvig (lacer.)
- 7 — *squamosus* — Hatt. convex gul med sträfva upstående fjäll: Lamellerna fåsta olikstora (3:ne mindre mellan lameller för hvar stor) ljusgula, foten tät mörkgul. V. r.s. foten nerom ringen fjällig.
- 8 — *villosus* — Hatt. luden brandgul: lamellerna tät sittande olikstora (som förra) gulgrå: foten bräcklig vitaktig. r.
- ** Med köttig hatt och svampfot utan ring och volva.
- 9 — *virginicus* — Hatten convex hvit, Lamell. nedlöpande (gående från hatten bågliket ned på stammen:) foten eller stamm. tät. V. på backar i Sept. Hela svampen hvit, mild, utan lukt och utmärkt smak.
- 10 — *integer* — Hatten convex, klibbig, röd och brutaktig: Lamell. jämnstora, måst alla fåsta, foten tät. V. i skog. a. Lameller hvita, äldre blekgula. Är saftfull och mild.
- 11 — *xerampelinus* — Hatten prickig purpurrod, Lamellerne olikstora (hvar 3:dje eller 5:te fåsta) gula: foten tät, cylindrisk. V. med förra. r. Har tjock något rödlett stam, nästan klotrund hatt. Varier. brunaktig.
- 12 — *viscidus* — Hatten klibbig rödgul eller rödblå: Lamell. mörka purpurroda, något nedlöpande: foten tät, gulrod. V. i skog.
- 13 — *violaceus* — Hatten skarp (knottig) med violet luden kant; Lamell. olikstora (5, 8 små emellan de större fåsta,) purpuraktiga: foten tät, blåaktig, vid basen tjock hårig. V. i skog. H:n. Åtbar.
- 14 — *Georgii* — Hatten convex, gul: Lamell. lösa, ljus-

- ljusgula (måst hvita) foten tät, gul. V. r.s. *Hyfer gul saft. Hatten ihålig i centern. Foten blir äldre hålig, tjock. Är mild och ätbar.*
- 15 — *clypeatus* — Hatten klibbig, half-klotrund med uphöjd spets, gråaktig: *Lamell. olikstora, hvar 4:de eller 8:de fäst, foten lång, klibbig, hvit. V. på ångar. Lamell. grå och vatnfärgade.*
- 16 — *fragilis* — Hatten convex klibbig, genomskinlig, gul, *Lamellerna* äfven gula, hvar 4:de fäst, foten tät mörkgul. V. ibland nedfallna löf höstetid. Är liten bräcklig: Foten tjock som en gåspenna.
- 17 — *ceraceus* — Hatten half-klotrund vaxgul, *Lamell. glefä, olikstora tegelfärgade: foten trind, något ihålig och strimig. V. i skog. r. Har gul, bräcklig och klibbig fot. Hatten i början konisk, torr slät med vacker gul färg.*
- 18 — *cinnamomeus* — Hatten convex (något platt) och slät, canelgul: *Lamell. olikstora, hvar 4:de fäst gulröda: foten ihålig gul nedtil smal, hoptryckt. V. i skog. Hatten är fast (tenax) convex eller platt med brunaktig spets, hvarfs kant.*
- 19 — *crasipes* — Hatten convex torr, gråaktig (brunmed hvita gryn beströdd: *Lamell. olikstora, hvar 4:de fäst; foten tät, vid basen tjock hvit. V. i skog. r.s. Lamellerna merändels hvita, i kanten rödletta.*
- 20 — *fascicularis* — Hatten convex gul, *Lamell. grå med gul kant, olikstora, hvar 4:de fäst, foten ihålig gul. V. under trån, i Aug. Sept. r.s.*
- 21 — *infundibuliformis* — Hatten concav, trattlik hvit: *Lamell. nedlöpande, hvar 4:de eller 5:te längre grenig, foten tät. V. på murkit tråd. Kils AGAR. fimbriatus? Fl. Sc. Hatten varier. askgrå med nedböjd kant som remnar i kanten, är tunn genomskinlig. Fot och lameller hvita.*
- *** *Mjölksaftige, Lactiflui. Hatt och fot somförra.*
- 22 — *deliciosus* (Risika) Hatten med nedböjd kant mycket saftig med gul saft: *Lamell. nedlöpande något gre-*

greniga, saftfulla rödgula, foten kort, tät. V. i skogsmark. Hatten är uptil tegelgul, litet ingröpt.

H:n. Br. til mat och smakar väl, då den rätt tillagas. Alla svampar, några få undantagna som äro giftiga och ganska bittra, hafva denna egenkap. De äro geléaktiga och födande.

- 23 — *piperatus* (Pepperling.) Hatten något platt, med nedböjd kant mjölkfastig, vit: *Lamell.* nedlöpande täta, hvarann längre, foten tät, bräcklig, gul. V. i skog. Hatten ger en skarp saft, som genom stekning mildras: äldre blir den i toppen hålig (*excavatus*) och med nedböjd kant.

H:n. Rensad från *Lamellerna*, förväld, stekd eller stufvad ätes flerstädes med begärlighet.

- A) — med blekgul och ihålig fot.

AGARIC. *chantarellus* se MERULIUS.

**** *Hinnaktiga. Hatt och lameller tunna* (*subcoriacei*.)

- 24 — *castaneus* — Hatten slät castaniebrun, *Lamell.* nedlöpande, hvar 4:de lång (merändels olika-stora) rödbruna, foten cylindrisk gulbrun. V. i Ekskog r.s. Hatten är nästan *concau*, stammen stundom ihålig.

- 25 — *mammosus* — Hatten convex, spetfig och grå *Lamellerna* grågula, lösa och olikstora (hvar 4:de större,) foten lång cylindrisk, hvitgrå. V. i skog.

- 26 — *alliaceus* — Hatten convex, grå eller mörkbrun, *Lamell.* hvita, foten glänsande svart, pipig. V. i skog. Luktas som lök (*allium*.)

- 27 — *clavus* — Hatten convex grågul, med litet upstående spets: *Lamell.* hvita, lösa, hvaranner större: foten smal vit eller brunaktig, tät. V. i skogar. a. Foten långsefter bräcklig: varier. trind, tät och pipig, i början vit. Hatten i början halfklotrund, sedan måst platt, knapt stor som ett runstycke, är något kläbbig, genomskinligt strimig eller i kanten fällad, gul, stundom rödprickig.

H:n. Ätes Utomlands på flere ställen, där Landtfolket förer den intil städerna i början af våren korgtals och sälja. K:ls *A. esculentus* JACQ. *Misel.*

- 28 — *androsaceus* — Hatten hinnaktig fällad, med hvita *Lameller* och svartaktig fot. V. på nedfallna tallbarr &c. a. År ganska liten, med några få lameller under hatten.
- 29 — *umbelliferus* — Hatten hinnaktig, i kanten fällad, *Lamellerna* hvita och vid basen bredare. V. i skog bland affallit löf. År liten med fastsittande lameller olika stora (hvaran eller 4:de större). Foten lång, smal, hatten platt, genomskinlig.
- 30 — *stellatus* — med vit platt något kantig och genomskinlig hatt, färre och råta lameller. V. A. H. 1769. p. 252. År ganska liten. Hatten grå-vit.
- 31 — *momentaneus* — Hatten conisk, gråbrun, lamellerna tunna, grå, foten pipig. V. i skugga. Varar ganska kårt.
- 32 — *cinereus* — Hatten conisk, tätt strimig, *Lamellerna* sammanväxta, foten lång, gråaktig. V. på ångar. År spåd och vatnaktig. Denna och de 3 följ. äro i kanten sotfärgade, med conisk hatt och pipig fot.
- 33 — *finetarius* — Hatten kläcklik, genomskinlig, svartgrå, kanten träfig tillbakaböjd, foten ihålig, nedtil tjock. V. på gödselhögar. *Lamellerna* äro i början hvita, bli sedan svarta.
- 34 — *campanulatus* — Hatten kläcklik, strimig och genomskinlig; *Lamell.* upstigande (adscendentes) grå, foten bar, bräcklig. V. på ångar. *Lamellerna* askgrå eller svarta, foten lång, glatt.

**** Med svampfot och åtskillig beskaffenhet.

- 35 — *ovatus* — Hatten conisk, strimig grå, (sotfergad) foten med ring, vit, nedtil tjockare och åggrund, fjällig volva V. r. s.
- 36 — *muscoides* — Hatten convex-spetfig, askgrå, kanten hel, inböjd, *Lamell.* greniga, hvita. V. i Björnmåsa. Foter cylindrisk, tät. Hela svampen vitaktig glatt, gammal remnar den uptil och formerar liksom en omvänd conus, WULFEN.

- 37 — *nitidus* — Hatten hvit med få lameller, mörkbrun glänfande fot. V. i trågårdar.
- 38 — *dentatus* — Hatten convex brandgul med gråbruna Lameller, som vid basen äro tandade. V. på magera ängar. Lamellerna sluta sig i utstående spets.
- 39 — *Cantarellus* (Chanterelle) Hatten påronlik, gul, med greniga gula lameller, på foten nedlöpande. V. på skogsängar. Hatten varierar concav med omböjd kant. H:n. Brukas mycket til mat på de Förnåmares bord. K:ls *Merulius cantarellus* Gm. S. V.
- 40 — *citrinus* — Hatten citrongul med bugtig kant, Lamellerna gula, hvarannan mindre. V. i skogsmark. Hatten med 12, 16vinklig kant.
- 41 — *aurantius* — Hatten klibbig, convex näslad. V. på ängar. Hela svampen är Pomerantzgul. Foten tät.
- 42 — *barbatus* — Hatten convex blekröd, kanten hårig, Lamell. enkla hvita, foten hvit. V. i skog.
- 43 — *Apicii* — Hatten röd med hvita Lameller och lång pipig rödbrun fot. V. på dyngstackar.
- 44 — *equestris* — Hatten blek med gula strålar (lik som en rödgul stjerna i midten.) Lamell. svafvelgula. V. i skogar. Foten bar slät.
- 45 — *separatus* — Hatten slät grågul, Lamellerna söt-färgade, vid basen särskilta (ej gående til foten.) Foten med volva och lökaktig rot. V. på ängsmark.
- 46 — *ochraceus* — nästan utan fot, tätt hopfitt. (imbricatus.) Hatten åggrund (obovat.) med inböjd kant. V. på ruttna stubbar — Figuren något klubbelik, gul eller tegelfärgad.
- 47 — *quinquepartitus* — med något gnåktig hatt, som är delad (i 5, 6 lika delar ända til nallen:) lamellerne hvita naggade hopväxta. V. på ängar r. Hatten är platt med uphöjd näfvel, delad och sammanhängande med en binna.

Anm. De öfrige Supparter, som ha svampfot, hvilka dels ej äro fullkomligen determinerade, dels jag ej kun-

kunnat utreda i brist på nödiga hjelpredor, går jag med
v. LINNÉ förbi. a)

2:o *Utan svampfot (acaules.)*

48 — *quercinus* (Ekfsvamp) med krökte och hopvåxte lameller (*lamellis labyrinthiformib.*) V. på gamla trån. M:n. År ber. blodstillande medel vid svåre blödande skador: då den utvårtes pålägges fåret.

A) — mörkbrun, med skråflig nästan hårig yta, kanten skarp gulrandig. *Lamellerna i kanten hopvåxta nästan som en Boletus.*

49 — *betulinus* — låderlik hårig med trubbig kant och greniga hoplöpande lameller. V. på björk &c. Liknar föreg. variet. A).

50 — *alneus* — låderlik hvithårig med 2klufna pulfveraktige lameller. V. på gamla trån. År liten.

51 — *squamosus* — S. V.? fjälllik tegelgul, med krukiga 2klufna lameller. V. på murkit tråd. År gulaktig, mindre än föreg., hvilken den liknar. Desse (utan fot) räknas af en del Örtkännare til *Merulius*.

466 BOLETUS, TICKA.

1:o *Med svampfot (stipitati.)*

1 — *perennis* — år på bågge sidor platt. 4. V. på gamla skogsstubbar. Hatten gul med brunaktige ringar.

2 — *polyporus* R. Fl. Sc. — Hatten nästan halffphærisk, under platt, brandgul. 4. V. på ångar.

3 — *dimidiatus* — Hatten slät, vågig, med hvita porer. 4. V. vid Drottningholm på gamla trådstubbar. S. Torner.

4 — *bovinus* (Ko-Ticka) med glatt kantad hatt: porerne spetfige sammanfatta af andra kantiga porer. V. i skog. ☉. Hatten år tegelbrun, porerne grå.

H:n. Åtes gerna af kor, men mjölken blir deraf osmaklig och seg.

Ff 2

5 —

a) *Nullibi natura, quam in Fungis, magis inconstans, adeoque nullibi in errores magis faciles sumus. Paucos itaque Fungos rite examinare & determinare potui in tanta copia abhorum.* VON LINNÉ Fl. Sv. p. 443.

- 5 — *luteus* — med dynlik något klibbig hatt: *porerne* runda hög-gula med hvit fot. V. i skog. ☉.
- 6 — *viscidus* — med dynlik klibbig hatt: *porerne* trinda åttikilda: *foten* flarfvig. (volvat.) V. i skog. *Hatten* är gul, stor. Monne urart af föreg.?
- 7 — *rubiginosus* — R. Fl. Sc. *Hatten* kläcklik, rödbrun med inböjd kant, under hvit: *porerne* ganska små, papillösa, *foten* hvit. V. i skogar.
- 8 — *convexus* — *Hatten* på bägge sidor convex, med nedböjd kant, öfver brun eller brangul, under grå med flarfvig mörkbrun fot. V. i skog. Fl. Sc.
- 9 — *granulatus* — med dynlik klibbig hatt, trinda något kantiga *porer* med grymig kant. V. i skog.
- 10 — *subtomentosus* — med gul något luden hatt, under platt med ljusgul fot och kantiga olikformiga *porer* som äro brandgula. V. i skog.
- 11 — *subsquamosus* — med hvit hatt, olikformiga aflongaböjda och snöhvita *porer*. V. i skog, är stor, hvitgul med hårt fot.

2:0 Utan svampfot (acaules.)

- 12 — *agaricoides* — låderlik, med aflonga, vinkliga och sammanlöpande *porer*. 4. V. på gamla trån.
- 13 — *lacrymans* — låderlik, rödgul knottrig, med en hvit rand mot kanten. r.
- 14 B. *suberosus* (Hvit-Ticka) är dynlik (*pulvinatus*), hvit och flåt med olikformiga *porer* (fina hål på undre sidan.) V. på björkskammor, är stor och mjuk. H:n kan bris i stället för kork i flaskor.
- 15 — *fomentarius* (Björk-T.) — är dynlik, ojämn och trubbig med trinda, likformiga *porer*, til färgen isgrå. V. på gamla björkstubbar.
H:n. Af denna svamp likom af följ. tillages godt snöske, då svampen kokas i saltpeter-lut, torkas och bultas.
- 16 — *igniarius* (Snösk-T.) — är dynlik, flåt med ganska fina *porer*. V. på gamla trån. Är gråbrun. Liknar föreg. Ser ut som en håstfot.

M:n. *Ap. FNÖSKET* ber. at lägga på blödande rör. Deraf lägges få stor bit på det blödande stället, at det flytande blodröret blifver väl tiltåpt, ett större stycke der ofvanpå, och tilbindes sedan med ett vanligt fast förband.

- 17 — *sanguineus* — dynlik röd, med ljus kant, porerne ljusgula, små, trinda. V. på gamla Granar ganska stor. Bol. nitens? Gm. S. N.
- 18 — *cinnabarinus* — dynlik och på bägge sidor röd. r.
- 19 — *versicolor* — med olika färgade bälten och hvita porer. V. på gamla stubbar. Är småluden, blågrå.
- 20 — *suaveolens* (Sålg-Ticka) är öfver flåt. V. på Sålg. Har god lukt. Är helt vit. Porerne olikformiga. H:n. Lagd bland kläder fördrifver mal.
- 21 — *Favus* — dynlik vit, stråfhårig (med raka greniga hår) porerne hvita. V. på frukttrån. Är stundom cirkelrund med nedtryckta linier (rånad) efter omkretsen. Bolet. hirsutulus? S. V.
- 22 — *Medulla panis* — är vit med utbredd skorpa, olikformig. V. på gamla tråd vid jorden.
- 23 — *decipiens* — låderlik, öfver hvitluden, under gulaktig med små spetfiga sammanlöpande porer. V. på tall. Äldre blir den lik *Hydnum parasiticum*. Är mycket mindre.
- 24 — — *Buglossum* är på bägge sidor grymig och knottig, öfver något convex köttfärgad, under platt hvitaktig, bestående af en fibrös-geleaktig massa. V. på Gran, Ek &c. Ser ut som en ox-tunga. Är på öfre sidan befrödd med frön, under med blåddror, som äro porösa. Inre massan är mjuk och rödaktig.

467 HYDNUM, HYDNE, Taggsvamp.

- 1 *H. imbricatum* — med convex knölig hatt. V. i skog. Hatten är rödlett, ofta hvitaktig med hvita taggar.
- 2 — *repandum* — med convex flåt och vågig hatt. V. i skog. Hatten är gul med ljusgula taggar och hårt fot.

- 3 — *tomentosum* — med platt mått trattlik hatt. V. barrskog. Hatten är brun eller askgrå, luden med vit kant och vita taggar: foten mörkbrun.
- 4 — *Erinaceus* — med flikig liksom grenig hatt. V. i skog. r.
- 5 — *Auriscalpium* — med hatt på ena sidan (dimidiatus.) V. i skog. r. Har liten mörkbrun eller svartaktig hatt, lång smal fot.
- 6 — *parasiticum* — är utan fot vågig, knölig och luden. V. på träd.
Anm. De förra ha alla fot (stipes), denna är utan och utgör gränsen emellan *Boletus* och *Hydnum*.
- 7 — *Thaëlephora* R. Fl. Sc. Se HELVELLA.

468 HELVELLA, HELVELLA, Stenmurkla.

* Utan fot, platta. (Planaria.)

- 1 *H. Pineti* — är skräflik med naggad brädd. V. vid rötterna af barrträd. Är svartbrun, härbräddad. Varier. hopgyttrad, nästan på gemensam fot, kanten vitaktig. Kils *Thaëlephora mesenteriformis* Gm. S. N.
- 2 — *versicolor* — slät, helbräddad, ringvis mångfärgad.
A) — öfver hvithårig, under gul, läderlik. V. på träd
- 3 — *mesenterica* — läderlik, öfver hårig, randig, under glatt violett. V. i gammal skog. Är geleaktig.
- 4 — *ferruginea* — läderlik slät, under smäluden, rostfärgad. V. i skog. Varier. mycket i storlek. Äldre blir den vitaktig och liknar *versicolor*.
A) — rödbrun, liten.
- 5 — *papyracea* — hinaktig, öfver glatt, under ludden vit. V. på bark.

** Med fot och nedböjd hatt (pileo deflexo.)

- 6 — *Mitra* — med mångflikig hatt, som är vid foten fastväxt: foten pipig, slät. V. på bergiga ställen. Hatten är i början aflikig lik en Biskopsmössa, men blir sedan flerklikad. Är mörk, brunaktig. Foten trind. Kils *Elv. mitra* B. Fl. Sv.
H:n. Br:s stufvad bland mat.

7 — *lacunosa* — med hatt som förra, men pipig färad och olikformig fot. V. på stenbackar: foten är hvitaktig full af färor och sprickor. Hatten svartblå eller rödaktig. K:ls *Elvella mitra* α . Fl. Sv. Har likhet med allmänna Murklor.

H:n. Br:s bland stufvad mat.

A) — *suicata* — med 2flikad hatt: foten trind med djupa jämbreda färor. Jämf. om desse Dem. AFZEL. Bestr. V. A. H. P783. p. 299.

8 — *atra* — med 2flikad, ej fastväxt hatt, som är inunder bar med tät (solid.) fot. V. i granskog. r. är svart, liten, knapt 2 tum hög.

A) — *pezizoides* — hatten under sträf med pipig fot. r. Liknar i början en liten skål med bräddarne hopkrämad, blir sedan omböjd: är svart eller svartbrun. Är medium emellan *Peziza* och *Hellvella*.

*** Med fot och plattad hatt (pileo plano.)

9 — *revoluta* — med nedtryckt hatt och omböjda helbräddade kanter: foten pipig något nedtryckt. V. i granskog. r. flocktals växande. Hatten är i början kullrig, sedan platt, midt på nedtryckt och i kanten bågig, ljusgul, stundom blågrön.

10 — *horizontalis* — med trattlik hatt och horisontel naggad kant: foten trind, tät. V. i V. Göthl. r. Är i början strullik, sedan platt med djup insänkning midtpå hatten, och flera derifrån utgående skrynkor: måst rödbrun.

469 MERULIUS, MERUL, Hussvamp.

1 M. *septicus* — (Hussvamp) — cirkelrund upsväld, måst gul, utan fot; äldre med sammanlöpande nåtlika, krusiga ådror. V. i fugtig jord, i hus, hvarst den gör stor skada. K:ls *Merul. Vastator*. Gmel. S. N. *Mucor septicus* Sv. Fl. Ed. 1. Förekommes med vitriols vatn, kolämne och fugtighetens afledande.

A) — *unctuosus* (Trollsmör) upsväld liksom ett gult flem. V. på vått träd.

- 2 — *Cantarellus* — se AGARICUS N:o 39.
 3 — *quercinus, betulinus, alneus* se AGARICUS *quercinus* &c.

470 PHALLUS, *MURKLA*.

- 1 *Ph. esculentus* (Sopp - Murkla) har åggrund gropig hatt: foten bar skrynkelig. V. i skog.
 H:n. Br:s bland stufvad mat.
 2 — *impudicus* — har fot med volva. Hatten gropig (cellulos.) V. i skog. r. År hvit. Hatten genombårad.

471 CLAVARIA, *FINGERSVAMP*.

* *Odeita* (indivisæ.)

- 1 *C. pistillaris* — år klubbelik, enkel. V. i skog. Hvitgul.
A) — *simplex* — hvit, ihålig och trubbig. Fl. Sc.
 2 — *ophioglosfoides* — år klubbelik trubbig och hopkrammad. V. i skog. Smol. År svart med vriden klubba.
 3 — *militaris* — klubbelik med fjälligt hufvud. r. År saffransgul, foten slät. K:ls *Sphæria militaris*. Gm. S. N.
 4 — *cespitosa* — med enkel stjelk, vid basen stundom sammanväxt: klubban vatnfull gul. V. i kår.
 5 — *eiveloides* — tufvig, uptil enkel med tjock strimig klubba. V. i skog. r. År gulbrun, tjock.
 6 — *spathulata* — år hoptryckt och på sidan utdragen med hinnaktig klubba. V. i skog, foten sårad.

** *Greniga* (ramosæ.)

- 7 — *vermicularis* — något grenig, knottrig, trubbspetlig. r. s.
 8 — *hypoxylon* — hornlik, något grenig, hoptryckt. r. K:ls *Sphær. hypoxylon*. Gm. S. N.
 9 — *cornuta* — grenig platt, grenarne i spetsen afhuggna. V. i Tallskog Södermanland. År grå, något rostfärgad.

- 10 — *coralloides* -- är ganska grenig med tåta olikformiga grenar. V. bland mosfar. År gul, oftast hvitaktig. H:n. Åtes tillagad som Risikan.
- 11 — *fastigiata* — är mycket grenig med gula tåta jämnhøga och trubbiga grenar. V. i skog. Har tjock stam.
- 12 — *muscosa* — grenig med gula olikformiga och spetfiga grenar. V. ibland mosfa. År mycket grenig.
- A) — med fiolett månggrenig stjelk. V. i skogsångar.r.

472 PEZIZA, ÖRONSVAMP.

- 1 *P. cornucopioides* — trattlik med öppen, flikig (sinuat.) och prickig disk. V. i skogsångar i Smoland. År stor och svartaktig.
- 2 — *Acetabulum* — kalklik (cyathiformis) utpå kantig med greniga ådror. V. i skog. Männe en ung Agaric. cantarellus ?
- 3 — *cyathoides* — är kalk- eller fat-lik med trubbig upstående kant. V. på marken. År liten af gul färg.
- 4 — *cochleata* — skedlik, tegelfårgad. V. på ångsmark.
- 5 — *cupularis* — kläcklik, nästan klotrund, med naggad kant. V. på tråds rötter. Liknar ett ollonskal.
- 6 — *scutellata* — platt med convex hårig kant. V. på tråd.
- 7 — *Auricula* (Judeöron) är concav, fällad och öronlik. V. på murkna trån. År stor, svartaktig, utpå grå-ludden. M:n. Drar rodnad och hetta ur ögonen, då den blötes i kallt källvatn och pålägges.
- 8 — *rufa* — är platt, något flikig, på bågge sidor slät. V. vid gamla tråns rötter. År röd eller brandgul, i början rund, skållik med hel brädd. Utgör gränsen emellan Tremella, Helvella och Peziza. K:ls *Pez. cyathoides* A) Sv. Fl. Ed. 1.
- 9 — *scabra* — concav, flikig, utpå stråf. V. på marken.r.
- 10 — *crucibuliformis* se *CYATHUS crucibuliformis*.
- 11 — *lentifera* se *CYATHUS lentiferus*.
- 12 — *punctata* — *SPHÆRIA punctata*.

473 *CYATHUS, KORGSVAMP.*

- 1 *C. lentiferus* (Brödkorgar) är kläcklik utpå hårig, ini flät. V. på åkrar. Är grå ini upfylld liksom med små runda kakor. Varier. hopgyttrad med ludden gulaktig korg. K:ls *Peziza lentifera* L. *Cyath. lævis* S. N.
- 2 — *striatus* — kläcklik som förra, ini strimig. V. på åkrar. Är större än föreg. ej eller så upfylld med kakor.
- 3 — *crucibuliformis* — påronlik, glatt, utpå hvit med rödgul disk. V. på tråd. Är liten. Liknar en på spets stående kågla med gul kant.

474 *SPHÆRIA, VÅRTSVAMP.*

- 1 *S. truncata* — är påronlik, uptil två (liksom afhuggen) vit svartprickig. V. i Håstgödsel &c. K:ls *Peziza punctata* LINN.
- 2 — *castorea* — halfklotrund, ini svart, sammangyttrad: tackellet brunaktigt snart aflallande, kamrarne svarta. V. på bark. r. s.
- 3 — *ribis* — oval med upstående papiller, sammangyttrad, purpurfärgad. V. på torra grenar af *Ribes rubrum*. &c. Är liten.
- 4 — *cæspitosa* — rund sammangyttrad taggig svart. V. på torra grenar af Rön. Är större än föreg.
- 5 — *fragiformis* — rund mörkröd liknande små smultron. V. på tråns quistar. Ung är den röd, gammal mörkbrun, knaggig, bestående liksom af små sammansatta gryn.
Ann. Hos TODE, *Fung. Mehl. &c.* anföres en mängd *Sphæriæ*-arter, hvilka väl finnas hos oss, men jag går förbi i detta Utkast, där ögonmärke ifynnerhet hafves på hushållsväxterna.

475 *LYCOPERDON, BOVIST.*

* *Utan rot, i jord liggande (subterranea.)*

- 1 *L. Tuber* (Äple-Bovist) är klotrund, taggig och tät (solidum.) V. under jord. r. s. Är stor som ett plommon vit, skarp med uphöjde punkter.

H:n. Tillagas och ätes med begärighet i södra Europa: är födande.

- 2 — *cervinum* — klotrund, något tät med mjöl i medelpunkten. V. til hälften under jorden, har knotttrig yta, är stor som en valnöt, i början mjuk och vit, sedan hård och gul. Ap. SVAMPEN.
- 3 — *Brassicæ* — (Hvitkåls-Svamp) är klotrund något olikformig, tät och oftast samfittande (gregarium). V. på Hvitkålstammar och blad, som ligga i jorden. Liknar frön, i början hvita, sedan svarta. K:ls Lyc. minimum S. V. Lyc. Semen. Fl. Sc.

** Med rot, öfver jord, upfylde med mjöl.

- 4 — *Bovista* (Bovista) är måst klotrund öppnande sig med flikig spets (ore lacero). V. på magra fått, stor som ett äple: varier. vit och gråaktig, måst med slät yta. M:n. Ap. SVAMPEN torkar och stillar blod, då den lägges i sår. Helar äfven rötaktiga bensår. KALMS Ref. p. 30. Pulfret som utröker, då svampen klåmmes, är farligt för ögonen. I Finland ges den i mjölk åt kalfvar at stilla diarrhæer.
- A) — med stråf nästan taggig yta — äfven fjällig yta.
- B) — med mjölaktig yta. Om desfs många variationer se Gledisch. Fung. K:ls Lyc. proteus S. N. Gm.

*** Med volva och merendels krustaggig öppning. Geaster.

- 5 — *stellatum* — med volva, som är mångklufven och utstående: hufvudet glatt med spetfig och fällad öppning. V. på fria fått.
- A) — med 4delt volva.
- B) — med mångdelt volva snart bortfallande, hvar flik eller stråle ägglikt spetfig. K:ls Lyc. multifidum Fl. Sc.
- 6 — *pedunculatum* — med lång fot, klotrundt glatt hufvud och cylindrisk helbräddad öppning. V. på sandbackar. r.
- 7 — *Carpobolus* — med mångklufven volva och klotrundt hufvud utkastande frön. V. på trån. Hufvudet är stort som en nålsknapp. Anses för egit slägte.

- 8 — *radiatum* — är half klotrund med fårgad stråle (radius.) V. på rutit tråd. Är liten, hvit och klotrund.
- **** *Samsittande på andra växter (parasitica.)* Upsfylde med pulfveraktige frön liksom innom en posse, som snart remnar. Större delen föras af nyare Örtkännare til egit slägte: *Æcidium*.
- 9 — *adgregatum* — mörkbrun, åggrund eller aflong hopsittande, med olikformig öppning, inuti med brandgult ludd. V. på murkit tråd: stor som ett knappnålshufvud. Har hårt skaft: är måst purpurrod och påronlik.
- 10 — *sesfile* — är rund hopsittande med gulbrun yta och mjöl inuti af samma fårg. Öppning. slarfvig. V. på murkit tråd. Monne en varieté af *L. epidendrum*?
- 11 — *gregarium* — klotrund hopsittande med mörkbrun glänfande yta och gulaktigt mjöl. V. på tråd.
- 12 — *variolosum* — är utan fot nästan rund (knölig) med rödgul yttre bark, som snart affaller: inuti med svart hoppackat mjöl. V. på murkit tråd. Är måst svart.
- 13 — *pisiforme* — klotrund, skarp med öppning genombårad. V. på rutit tråd.
- 14 — *epidendrum* — desfs bark och mjöl purpurrodt. V. på rutit tråd, är blodrod stor som en ärt.
- 15 — *epiphyllum* — capflerne hopsittande fylde af brandgult pulfver: mångklufven öppning. V. på örters blad. K:ls *Æcidium Tusfilaginis*. Gm. S. N.
- 16 — *Berberidis* — cirkelrund, capflerne hopsittande med ljusgult pulfver (frön.) V. på *Berberis* blad.
- 17 — *rubellum* — rod med ljusa frön. V. på löf. Har ganska små capfler.
- 18 — *Euphorbiæ* — med spridda cylindriska capfler och brandgult pulfver. Denna och de 3 föreg. höra til *Æcidium* S. N. De skada örters blad, liksom ett knottigt utslag. Slägtet har blifvit i senare tider mycket förökt i synnerhet af dem som ålska Naturens små-ålfster.
- 19 — *fragiformis* se *SPHÆRIA fragiformis*.

476 CLATHRUS, GALLERSVAMP.

* Med fot (stipes) och axel inom fröknappen. Stemonitis.

- 1 *C. nudus* — är rödbrun med trind fot. V. på rutit tråd. Fröredningen aflång, är fästad långsefter sin axel liksom i bl.hufvud.
- 2 — *Embolus* — har mörkbrunt ludd med svart fot. Liknar föregående. Monne urart deraf? K:ls Mucor Embolus L. Fl. Sv.
- 3 — *denudatus* — med aflongt hufvud och volva. r.
- 4 — *recutitus* — med äggrundt hufvud, kårt fot. V. på murkit tråd. Är hvit.

** Med fot och fröknapp utan axel. Trichiæ.

- 5 — *sphærocephalus* — med klotrundt hufvud, svart, trådluk fot, sittande på en ljusgrön skorpa. V. på gamla tråns bark. Utgör grånsen emellan LICHEN och CLATHRUS. K:ls Lich. *sphærocephalus* Sv. Fl. Ed. 1. Fröknappen gråaktig.
- A) — *Lichenoides* — med svartagtig rund fröknapp och svart fyllick fot. K:ls Mucor *lichenoides* L. Fl. Sv.
- 6 — *sulphureus* — med klotrundt glatt och mörkbrunt hufvud eller knapp, frön gröna, foten trådluk. V. med förra. Monne desu urart? K:ls Lich. *sulphureus* Sv. Fl. Ed. 1.
- 7 — *fulvus* — klotrundt rødt hufvud, foten brandgul. V. på marken i skog. Varierar blek. K:ls Mucor *fulvus* L. Fl. Sv.

*** Utan fot (acaulis.)

- 8 — *cancellatus* — är nästan rund, gallerlik. V. i skog r. Är rødaktig liten, stinkande nästan som *Phallus impudicus*.

477 MUCOR, MØGEL.

- 1 *M. Mucedo* (Allm. Møgel) består af fina grå hår med små runda knappar i toppen. V. i røta.

- 2 — *leprofus* — af fina i klasar sittande hår, gulaktige med ett stoft vid roten, som är svampens frön V. i *tåpta rum*.
- 3 — *glaucus* — med enkel fot och en hopgyttrad knapp (ett litet klot som tyckes vara sammansatt.) V. i *röta* är grönagtig.
- 4 — *crustaceus* — med enkel fot och delta axlika knappar (*spicæ.*) V. i *gammal mat*.
- 5 — *cæspitosus* — med grenig fot och 3delta ax. V. på *rutit tråd*. Är hvit och fin som ett hår, sittande tilhopa i små klasar.
- 6 — *Erysiphe* (Honungs-dagg) är hvit med mörkbruna prickar. V. på löf af Humla, Lönn &c.
- 7 — *unifusus* — är upsvåld, lik ett ljusgult flem. V. på *vått tråd*. &c. K:ls Trollsmör. a. Torde vara urart af Husfvamp. Se *Merulius*.

UTELÅMNADT:

Sidan 210 näst efter ADONIS:

274 TROLLIUS, Bl.fodret o, Bl.kronan mångbladig (14 kronblad) med jämnbreda och glatta honungshus.

BIHANG,

visande hvarest de Örtslag, som utgorde clas-
serna, MONOECIA (Sambyggare) och
DIOECIA (Tvåbyggare) hos von
LINNÉ, i föreg. Utkast igenfås.

MONOECIA, SAMBYGGARE.

MONANDRIA		
<i>Zannichellia</i>	{	igenfås uti i <i>Class.</i> MONANDR. TRI-PENTAGYNIA.
<i>Chara.</i>		
DIANDRIA. <i>Lemna.</i>	— 2 Cl.	DIANDRIA, Mo- NOGYNIA.
TRIANDRIA, <i>Typha.</i>	{	— 3 Cl. TRIANDRIA, MONOGYNIA.
<i>Sparganium</i>		
<i>Carex.</i>		
<i>Zea.</i>		
TETRANDRIA, <i>Urtica.</i>	{	— 4 Cl. TETRANDRIA, MONOGYNIA.
<i>Littorella.</i>		
<i>Betula.</i>		
	— 13 Cl.	MONADELPHIA, DICLINIA.
PENTANDR. <i>Xanthium.</i>	{	— 5 Cl. PENTANDRIA, DIGYNIA.
<i>Amaranthus.</i>		
POLYANDRIA <i>Carpin.</i>	{	— 13 Cl. MONADELPHIA, DICLINIA.
<i>Corylus.</i>		
<i>Myriophyllum</i>		
	— 4 Cl.	TETRANDRIA, TETRAGYNIA.
<i>Quercus.</i>	— 13 Cl.	MONADELPHIA, DICLINIA.
<i>Ceratophyllum.</i>	{	— 9 Cl. POLYANDRIA, MONOGYNIA.
<i>Poterium.</i>		
<i>Juglans.</i>	{	— 13 Cl. MONADELPHIA, DICLINIA.
<i>Fagus.</i>		
<i>Sagittaria</i>	— 9 Cl.	POLYANDRIA, POLYGYNIA.
MONADELPH., <i>Pinus.</i>	— 13 Cl.	MONADELPHIA, DICLINIA.
SYNGENES., <i>Bryonia.</i>	{	— 4 Cl. TETRANDRIA, MONOGYNIA.
<i>Cucurbita.</i>		
<i>Cucumis.</i>		

DIOECIA, Tvåbyggare.

MONANDRIA, <i>Najas</i> igenfås i 1 Cl.	MONANDRIA,
	TRIGYNIA.
DIANDRIA, <i>Salix</i> .	— 13 Cl. MONADELPH.,
	DICLINIA.
<i>Vallisneria</i> .	— 2 Cl. DIANDRIA,
	MONOGYNIA.
TRIANDRIA, <i>Empetrum</i> .	— 4 Cl. TETRANDRIA,
	POLYGYNIA.
TRIANDRIA, <i>Viscum</i> .	} — 4 Cl. TETRANDRIA,
<i>Hippophaë</i> .	
<i>Myrica</i> .	— 13 Cl. MONADELPH.,
	DICLINIA.
PENTANDRIA, <i>Humulus</i> .	} — 5 Cl. PENTANDRIA,
<i>Spinacia</i> .	
<i>Cannabis</i> .	
OCTANDRIA, <i>Populus</i> .	— 13 Cl. MONADELPH.,
	DICLINIA.
<i>Rhodiola</i> .	— 7 Cl. DECANDRIA,
	PENTAGYNIA.
ENNEANDR. <i>Hydrocharis</i> .	— 7 Cl. DECANDRIA,
	POLYGYNIA.
<i>Mercurialis</i> .	— 9 Cl. POLYANDRIA,
	TRIGYNIA.
MONADELPHIA, <i>Taxus</i> .	} — 13 Cl. MONADELPH.,
<i>Juniperus</i> .	
	DICLINIA.

Ann. Af POLYGAMIA, LINN. Cl. som ock har *Sambyggare* och *Tvåbyggare*-växter, hafva vi ibland Svenska Växter endast 4 örtslag: 2 Trädslag *Acer*, *Fraxinus*. Ett gråsl. *Holcus*, och ett örtslägte *Atriplex*, hvilka tillika hafva *Hermaphrodit*-blommor och föras lätt til sina Clasfer. Af de öfriga v. LINNÉs Clasfer, som här saknas, föras HEPTANDRIA, OCTANDRIA och ENNEANDRIA tillsammans under DECANDRIA för de orsaker som äro gifna i Inledn. p. xxix och Afhandl. p. 208: DODECANDRIA för sitt ovissa antal ståndare dels under ICOSANDRIA, dels til POLYANDRIA. POLYADELPHIA; såsom ibland Svenska Örtar ägande ett enda slägte *Hypericum*, til POLYANDRIA dit det ock efter ståndarnes antal och fästet hör. Den öfriga indelningen se Schema p. xxxii. och Inl. FÖR

FÖRKLARING

ÖFVER TABELLERN A.

- Fig. 1. PANICUM (Hirsbl.) a Den yttre (3dje.) *Bl.foder* agnen. b - b, de inre 2, lik-stora. c Kronagn med ståndare och pistiller.
- F. 2. PHLEUM. (Ångkampe.) aa *Bl.fodret* utspärrat; har Kronagn, ståndare och pistiller. b - Blomman innan den slår ut.
- F. 3. ALOPECURUS, (Ångkafle.) aa *Bl.foder*-agn: har en enda Kronagn med borst vid basis.
- F. 4. PHALARIS. (Rörflen) aa *Bl.foder*-agn: har 2 Kronagn.
- F. 5. MILIUM. (Åmur) med 2 vid basis upblåste *Bl.foder*-agnar.
- F. 6. AGROSTIS. (Hven) *Bl.foder* agnen spetsige.
- F. 7. ARUNDO (Strand-rör.) aa Ull, som omgifver *Kronagnen*.
- F. 8. MELICA (Berg-flok) aa *Bl.fodret* 2blommigt, bb *Kronagn*. c ämne til 3dje blomman.
- F. 9. AIRA. (Tåtel) aa *Bl.fodret* 2blommigt utan ämne til 3dje blomma.
- F. 10. HOLCUS. (Ludd-Tåtel.) Har aa särskilta hantblomster. b tvåkönad blomma midt uti.
- F. 11. BRIZA. (Darrgräs.) A litet blomax af blomvippan. B kronagn, som är hjertformig.
- F. 12. POA. (Ångs-gröe.) A litet blomax. B Kronagn.
- F. 13. ENBLADIG (Trattlik) BLOMKRONA. a Bråmet (Limbus.) b - Popen (tubus.) c Blomfodret. d - Pipöpnningen (faux,) som har små tänder eller taggar.
- F. 14. FESTUCA. (Svingel) aa *Bl.foder*-agn. b *Kronagn* med borst (arista.)
- F. 15. AVENA (Hafra), aa *Bl.foder*-agn. b *Bl.kron.* med arista.
- F. 16. TRITICUM. (Hvete.) aa *Bl.fodr.* agn. bbb *aristæ*.
- F. 17. LOLIUM. (Ren-repa) aaa *Bl.foder* eller svepe och b små blomax.

- Fig. 18. CYNOSURUS (Kamb-Exing.) A Blomax af många små blomster, som sitta på en sida. B Blommor med a svepen, som b äro mångblommige, med c Kronagn.
- F. 19. DACTYLIS (Hund-Exing.) Har a en större kölförmig *Bl.foder*-agn. b en mindre. c Kronagn. d Blomningsfåttat på en sida.
- F. 20. C STÅNDARNE i *Monandria*. A i *Diandria*. a Knapparne (antheræ.) b sträng (filament.) c Pistill. B Stånd. i *Gynandria*, knapparne hopväxte.
- F. 21. A STÅNDARNE i *Pentandria*. B i *Syngenesia*.
- F. 22. A STÅNDARNE i *Didynamia*. B i *Tetradynamia*.
- F. 23. STÅNDARN. i *Monadelphica*; Strängarne hopväxte.
- F. 24. BLOMKRONA i *Syngenesia*, som har ståndare med hopväxte knappar — se Fig. 21. B.
- F. 25. BLOMMA i *Diadelphica*, som har a segel (vexillum), bb vingar (alæ), d köl, c *Bl.foder*.
- F. 26. BLOMMA, som har olikformige flikar. b *Bl.foder*. c Honungshus (Nectarium.)
- F. 27. BLOMMA i *Tetradynamia*. aa *Bl.flik*va (lamina), b klo (ungvis), c *Bl.foder*.
- F. 28. BLOMMA i *Didynamia*, som har a öfre läpp (galea) b nedre läpp (labium.) c *Bl.foder*.
- F. 29. MOSS-BLOMMA. a Lufva (Calyptra), b fröknapp (♀, Capsula.)
- F. 30. ALGA (*Lichen Upsaliensis*) a frörednings-scuteller.
- F. 31. STÅNDARE i *Diadelphica*; ha strängarne hopväxte, lutande.
- F. 32. BLOMMA i *Icosandria* med ståndare, fäst på blomfodrets inre sida.
- F. 33. A, EUPHORBIE blomma. B, a tudelt stjelk. b viggelikt blad.
- F. 34. A BLOMMA i *Monadelphica* och *Monoclinia*. B Blad som är fällat och uptil naggat.
- F. 35. ÖRT i *Tetradynamia* (*Draba nivalis*), a fibrösa rötter. b tätt sammansittande blad. ddd blomspira (corymbus.)
- F. 36. ORMBUNKE (*Polypodium Lonchitis*) a Bladskäft eller fot (stipes.) Små-bladen tufsiga med fröredning på en sida.

- Fig. 37. ÖRT i *Gynandria* (af *Ophrys myodes*.) B nedre delen med hopknippad rot, d lansetlikt och flidigt blad. A a blomma. b läppen. c kronbladen.
- F. 38. b BLOMNING i *Monadelphia*, *Dictinia* (*Salix* ♂) a blomskärm (bractea.) c lansetlika emot hvarandra sittande blad.
- F. 39. a BLOMKLASE (af *Ribes*) b Blad, 3flikiga, sågade, skiftevisa.
- F. 40. BLOMFLOCK (umbella i *Pentandr. Digyn.*) a flidigt bladskärm. b tredelt blad. c svepe (involucrum.) dd små blommflockar (umbellulæ.)
- F. 41. FRUKTBALJA, ärtskida (Frukt i *Diadelphia*.)
- F. 42. Njurlikt blad (reniforme.) De måsta hjertblad (cotyledon. se F. 57. b.)
- F. 43. Hjertlikt, tandat och ådrigt blad.
- F. 44. A Pillikt, helbråddat blad. B mänlikt blad.
- F. 45. Öhängelikt (långspetfigt) och hårbråddat blad.
- F. 46. Lyrtaggat, lyrflikigt - - (lyratum.)
- F. 47. Rundtaggat (runcinatum.)
- F. 48. A FRÖ i *Syngenesia* med stift och fjun. B gemensamt blomfäste derstädes.
- F. 49. bb grofttandat (något fidoflikigt) blad, a med litet nedlöpande bladskäft.
- F. 50. Blommor i *Syngenesia*, A strålige (radiat.) B med klotlikt blomfoder och likformiga blommor (capitat. flosculosi.)
- F. 51. ÖRT i *Syngenesia*, a med små tunglika blommor (semiflosculosi.) bb stjelkblad, fidoflikiga eller parbladigt inskurna. cc rotblad helbråddade.
- F. 52. Dubbelt parbladigt (bipinnat.) blad utan uddeblad.
- F. 53. Parbladigt med uddeblad. aa Bladskärm (stipel.)
- F. 54. Parbladigt, a med bladskärm, b med klänge. Parbladen (de öfre) nedlöpande.
- F. 55. Stjelkstycke af *Caryophyllæi* i *Decandria*.
- F. 56. — — — *Vaginales* i *Decandria*, a slidan c hopgyttrade blommor (glomerati.)
- F. 57. — — — b ovalt, b njurlikt hjertblad, c stjelkomfattande blad, i brådden sågat.
- F. 58. Dubbelt sågat blad, a med bladskärm.

- Fig. 59. a Blomax. b stängel (scapus.) c rotblad fenigt (Plantago *dubia*.)
 F. 60. a Krypande stjelk. b sköldlikt blad. c liten blomflock (af *Hydrocotyle*.)
 F. 61. Fingerlikt blad.
 F. 62. Femklufvit, i spetsen urnupit blad. a bladskäft.
 F. 63. Dubbelt 3bladigt (grenigt 3delt blad.) *Cicuta virosa*.
 F. 64. Tredubbelt grenigt.
 F. 65. Mångdubbelt parbladigt.
 F. 66. Parbladigt med visfa rader större blad (interrupte pinnatum.)
 F. 67. Svamp. a Foten. b Slarfvan (volva.) c Hatten med lameller. *Agaricus*.
 F. 68. Rundt (orbiculatum) blad.
 F. 69. Ovalt (något långrundt.)
 F. 70. Äggrundt (ovatum.)
 F. 71. Aflongt. (oblongum.) F. 72. Lanfettlikt.
 F. 73. Jämbredt. (lineare.) F. 74. Sylllikt trindt.
 F. 75. Sylllikt kantigt. F. 76. Urnupit.
 F. 77. Bågigt (repandum.)
 F. 78. Hjärtlikt (cordatum.)
 F. 79. Intryckt eller uptil hjertlikt blad.

RÅTTELSER.

Sid. XIV. rad, 17. Inl. står *fulsci* läs fulci.

— XVIII. r. 31. st. *gränfen* l. gräfen.

— XXI. r. 10. st. *ett* l. enskilt.

— XXXII. r. 14. st. 2. l. 5. (Ord. i Tetrandria.)

— 6 r. 14. st. *Polyandria* l. Monadelphina.

— Samma rättelse behöfves ock sid. 7, 58, 158. där desä citationer äro efter förra Uplagan.

— 11. r. 20. st. *Pingvula* l. PINGVIKEL.

— 18. r. 4. st. 2. l. svepe af 2.

— 20. r. 21. st. ständ. l. ständarne.

— 22. r. 29. st. Fl. Sc. 1. R, Fl, Sc, Ed, 1.

- Sid. 23. rad. 22. står *microstachya* läs *gracilis*.
C. microstachya är snarare *varieté* af *C. digitata* L.
 än af denna, om ej särskild art, som den af ERH.
 och flere blifvit ansedd för.
- 28. r. 5. ft. A) *flacca* l. 41 — *flacca* (neglik starr)
Desf rum är efter *C. lasiocarpa* sid. 30. Bladen
 likna neglike-blad.
- 31. r. 13. ft. *Zostera oceanica* LINN. Den uteslu-
 tes såsom hörande til ett annat slägte. USTERI
 Ann. d. Bot. Är ej Svensk.
- 41. r. 15. ft. A) l. *Poa*. *Desf* rum är N:o 10
 efter *Poa bulbosa*, sid. 46.
- 75. r. 12. ft. piklikt l. piplikt.
- 82. r. 15. ft. 168 l. 163. På lika fått ändras på några
 andra ställen: Sid. 108. N:o 220 l. 120. Sid. 148.
 N:o 178 l. 187. Sid. 225. N:o 266 l. 271.
- 84. r. 16. ft. *lansetlika* l. nästan jämbreda.
- 86. r. 3. ft. a. l. ☉. — rad. 9 l. 4. *Myos.* palustris
 torde förtjena at anses för särskild art.
- 90. r. 2. ft. ofta giftiga l. giftiga, ofta
- 93. r. 16. ft. 1 aln l. 3 kvarter.
- 106. r. 16. ft. A) l. 2 — *purpurea* (Röd-G.) . . .
De följ. N:r ändras derefter.
 rad. 19. tillägg. M:n som förra.
- 143. r. 2. ft. flen l. flen.
- 146. r. 6. ft. C) l. 17. Är särskild art. D) — par-
 viflorus *desf* urart.
- 154. r. 21. ft. Mjölke l. J-mjölke.
- 161. r. 30. ft. A. H. l. V. A. H.
- 168. r. 25. ft. enkla l. enkla och hela.
- 169. r. 1. ft. a. l. r. Sid. 231. r. 25. ft. r. l. ✕.
- 240. r. 14. ft. Serapis l. Serapias.
- 315. r. 19. ft. Påligal l. Poligal.
- 323. r. 31. ft. GASS l. GASSE, orbe.
- 333. r. 3. nedifrån ft. aflonga l. kantiga och aflonga.
- 345. r. 26. ft. bråddee l. brädden.
- 347. r. 20. ft. Sikor l. Sikorer.
- 362. r. 20. ft. Råfklor l. Råftunga.
- 377. r. 20. ft. 8klufven l. 8, 16klufven.
- 378. r. 2. ft. grenig l. kulliggande.

- Sid. 380. rad. 14. står rötter läs fidorötter.
 — — r. 23. st. håliga l. merändels håliga.
 — 381. r. 17. st. alla l. de fläste.
 — 421. r. 1. st. *flavesceus* l. *elegans* (Gyllenlaf.)
 — 432. r. 2 nedifrån st. fälladt l. fällade.
 — 434. r. 23. st. spetslaf l. spinklaf.
 — 435. r. 4. st. A) — l. A) — *deformis* L. Fl. Sv.
 — 438. r. 29. st. trind l. hoptryckd.
 — 445. r. 2. st. fjällig l. något fjällig.
 r. 31. st. volva l. dubbel volva.

*Smärre tryckfel, som kunna insmugit sig, behagar den be-
 någne Läsaren själf rättas,*

TILLÄGGNINGAR.

- Sid. 2. efter Sodaört, Glasört, som den kallas i några
 Hushållsböcker.
 — 3. rad. 1. för grenar, tillägg fastfulla.
 — 11. efter V. *peregrina* tillägg som urart, V. A) *aci-
 nifolia* och utslut den p. 10.
 — 23. efter C. *curta* — CAREX A) *tenella* ERH. & R.
 Fl. Sc. Den är ansedd för urart af C. *loliacea*.
 — 26. efter sista raden: Utgör gränsen emellan C. *li-
 mosa* och *capillaris* och bör anses för särskilt
species. Monne C. *maritima* R. Fl. Sc.?
 — 43. AVENA *strigosa* är särskild art. RETZ. *Obs.* och
 tillägges: 7 AVENA *orientalis* (Turkisk - Hafra)
 Bl.fodret 2blommigt, blomskåften rätt utstående åt
 en sida, Blomvippan hopdragen, frön släta. ☉. $\frac{2}{4}$.
*Har börjat odlas på Skånska åkerfält som en
 fördelagtig säd. Kallas där af en del Tatarisk
 hafra. Växer högre och med längre bl.vippor
 än allmän hafra.*
 — 46. efter Poa *salina*. Den är samma som Poa *diflans*
 S. V. Förmodeligen också af den föreg. (P.
arenaria) en urart.
 — 52. efter TRITIC. *spelta* införes
 TRIT. *juncum* (Tog - Hvete) Bl.fodret 5blom-
 migt,

migt, trubbigt (likfom afhuggit.) Bladen invikna. *U. V. på lilla ön, Kläppen, vid Falsterbo.*
A. LIDBECK. Beskr. V. A. H. 1795. p. 194.

- Sid. 108. efter H:n vid BETA *Cicla*: at af roten kan sirup och säcker tilredas -- Rotsaften (af roten skalad och tvättad) utpräsfas och inkokes til sirups tjocklek -- och sedan beredes deraf säckret. Upfinningen tilhör den berömda ACHARD i Berlin. Pl:s med frön bittida om våren i lös och väl gödd jord, en half aln emellan hvart stånd. Om tåtare, få rötterna ej tilbörllig växt. *K:ls Runkel rüben, Weiser mangold* Tyskl.
- 117. vid DAUCUS r. 16. Säckerfirup kan därf afven kokas.
- 124. vid PHELLANDRIUM. Men at frön börjat med fördel brukas emot lungfot.
- 128. vid VIBURNUM *opulus*:
H:n (k. l. g. i. f. i. h. i. f. i. b. i.) Pl:s i tråg. til prydnad
Trddarten är hård, bris til tänder i våfskedar &c.
- 128. efter SAMBUCUS *nigra A) laciniata* -- småbladen fliki-
ga och inskurna. r. †.
- 129. r. 32. Laxersalt tilblandas oljan, hälften eller i lika vigt.
- 141. r. 23. Bris i vin mot fallande fot.
- 145. JUNC. *capitatus B)* K:ls *Junc. setifolius* R. Fl. Sc. och
J. Bufonius A), *J. tenageja*.
- 236. vid O. *latifolia*: M:n. Roten så väl af denna som
Orch. Morio och *Militaris* kan nyttjas för Saleb. *Ap.*
- 294. efter QUERCUS *robur* och H:n: Ekollon kunna med
fördel nyttjas i stället för Caffé. Ollonen brännas och
tagas både med och utan tilblandning af vanliga Caffé-
bönor. De tros vara hälsofammare än allm. Caffedryck.
- 308. vid PINUS: FURU, som borde antagas som slägtnamn.
- 327. vid ROBINIA *Pseudacacia*, efter plantera: för at år-
hålla byggnadsvirke. I Skåne och ännu mer på Se-
land i Danm. har den börjat planteras med framgång.
- 339. r. 19. *Hajtand* i Bohus. Sid. 367. r. 8. *Bellisfer*.
- 370. efter ANTH. *cotula* anföres
4. ANTHEMIS *maritima* (Hafskullor.) Bladen enkelt par-
bladiga smätandade, bara, saftfulla, prickiga; stjelen
nedliggande, bl.fodret något ludit. *U. V. vid hassstran-*
der. r. s. R. Fl. Sc. 2.
- 375. r. 18. Den elastiske ringen ses endast med synglas.
- 391. vid ISOETES. *Braxna-gräs*.
- 405. vid HYPN. *pralongum*: Liknar aldeles H. *complanatum*.
- 416. vid L. *calcareus*, kalkstens-laf. L. *scruposus* är särskild
art. L. *Oederi* och *confluens* torde vara samma och den
senares namn bör då utslutas.
- 417. L. *subcarneus* bör heta *angulosus* SCHREB. *Gryn-laf. Sv.*
- 431. vid L. *sylvaticus*: Bladen under med små hvita gropar.

REGISTER

öfver

ÖRTSLAGEN.

Latinska Örtē-namn.

✓ Acer 161.	✓ Anthēmis 369.	Bartfia 258.
✓ Achillēa 370.	Anthericum 139.	Bellis 367.
Aconitum 221.	Anthoceros 414.	Berberis 101.
Acorus 143.	Antirrhinum 261.	Beta 108.
Acrostichum 390.	Anthoxanthum 34.	Betonica 247.
Actæa 212.	Anthyllis 317.	Betula 289.
Adonis 230.	Aphanes 70.	Bidens 353.
Adoxa 187.	Apium 126.	Blasia 414.
✓ Egonopodium 126.	Aquilegia 221.	Blitum 108.
Æsculus 161.	✓ Arabis 276.	Bolētus 451.
Æthusa 122.	Arbutus 165.	Borago 86.
Agaricus 445.	Arctium 348.	Brasica 279.
Agrimonia 195.	Arenaria 181.	✓ Briza 44.
Agrostemma 181.	Aristolochia 147.	✓ Bromus 49.
Agrōstis 35.	Arnica 360.	Bryonia 66.
Aira 39.	Artemisia 355.	Bryum 396.
Ajuga 245.	Arum 232.	Bunias 284.
Alcea 289.	Arundo 37.	Buplevrum 118.
✓ Alchemilla 69.	Asarum 211.	Butomus 190.
Alisma 148.	Asclēpias 105.	Buxbaumia 394.
Allium 135.	Asparagus 142.	Bysus 439.
Alopecurus 33.	Asperugo 84.	Calendula 369.
Alfne 183.	Asperula 61.	✓ Calla 232.
Althæa 289.	Asplenium 389.	Callitriche 4.
Alysum 270.	Aster 366.	Caltha 230.
✓ Amaranthus 113.	✓ Astragalus 325.	Campanula 94.
Anagallis 87.	Athamanta 104.	Cannabis 114.
Anchusa 85.	Atriplex 111.	Cardamine 274.
Andromeda 166.	Avēna 42.	Carduus 349.
Androsace 87.	✓ Azalea 92.	Carex 20.
Anemone 223.	Ballota 250.	Carlina 348.
Anethum 125.	Bartramia 402.	Carpinus 293.
Angelica 121.		

Car-

- Carthāmus 352.
 Carum 125.
 Caucalis 118.
 Centaurēa 372.
 Centuncūlus 88.
 Ceraſtium 184.
 Ceratophyll. 212.
 Chærophyll. 123.
 Chara 5.
 Cheiranthus 279.
 Chelidōnium 213.
 Chenopodium 109.
 Chryſanthēm 368.
 Chryſocōma 353.
 Chryſoplen. 167.
 Cichorīum 347.
 Cicūta 124.
 Cineraria 362.
 Circæa 12.
 Ciſtus 214.
 Clathrus 461.
 Clavaria 456.
 Clinopodium 257.
 Cnicus ſe Carduus.
 Cochlearia 270.
 Colchicum 134.
 Comarum 207.
 Conſerva 442.
 Conium 119.
 Convallaria 141.
 Convolvulus 92.
 Coreopſis ſe Bidens
 Coriandrum 122.
 Cornus 67.
 Coronilla 326.
 Corylus 293.
 Crambe 283.
 Cratægus 195.
 Crepis 346.
 Crocus 134.
 Cucubālus 178.
 Cucūmis 66.
 Cucurbita 65.
 Cuſcūta 70.
 Cyathus 458.
 Cynara 352.
 Cynogloſum 84.
 Cynofūrus 54.
 Cypripedium 241.
Dactylis 49.
 Daphne 162.
 Datūra 90.
 Daucus 117.
 Delphinium 220.
 Dentaria 274.
 Dianthus 176.
 Diapenſia 92.
 Dictamnus 161.
 Digitalis 263.
 Diſſacus 61.
 Draba 268.
 Dracocephāl. 255.
 Droſera 130.
 Dryas 207.
Echium 83.
 Echīnops 373.
 Elatine 188.
 Elŷmus 53.
 Empetrum 73.
 Epilobium 154.
 Equiſetum 383.
 Erica 163.
 Erigeron 366.
 Eriophorum 19.
 Ervum 321.
 Eryngium 115.
 Eryſimum 277.
 Evonŷmus 99.
 Eupatorium 358.
 Euphorbia 217.
 Euphraſia 258.
Fagus 294.
 Feſtūca 46.
 Filāgo 359.
 Fontinalis 409.
 Fragaria 203.
 Fraxinus 296.
 Fritillaria 138.
 Fucus 440.
 Fumaria 314.
Galanthus 133.
 Galeopſis 249.
 Galium 61.
 Geniſta 316.
 Gentiana 105.
 Geranium 156.
 Geum 207.
 Glaux 104.
 Glechōma 246.
 Globularia 60.
 Gnaphalium 358.
 Gratiōla 263.
 Grimmia 394.
 Gymnoſtēm. 394.
 Gyſophyla 178.
Hedera 101.
 Hedysarum 326.
 Helianthus 371.
 Helleborus 231.
 Helvella 454.
 Heraclēum 116.
 Herniaria 113.
 Heſpēris 276.
 Hierācium 341.
 Hippophāe 68.
 Hippūris 3.

Holcus 41.
 Hordëum 52.
 Hottonia 91.
 Humulus 115.
 Hyacinthus 142.
 Hydnum 453.
 Hydrochâris 190.
 Hydrocotyle 115.
 Hyoscyâmus 89.
 Hyosëris 347.
 Hypericum 219.
 Hypnum 404.
 Hypochæris 339.
 Hysfopus 246.

Jasione 98.
 Ibëris 270.
 Impatiens 104.
 Imperatoria 125.
 Inula 361.
 Iris 139.
 Isâtis 270.
 Isoëtes 391.
 Juglans 295.
 Juncus 143.
 Jungermannia 410.
 Juniperus 310.

Lactuca 345.
 Lamium 248.
 Lapsâna 347.
 Laserpitium 116.
 Lathræa 258.
 Lathyrus 322.
 Lavatëra 288.
 Lavandula 246.
 Ledum 162.
 Lemna 4.
 Leontodon 339.
 Leonurus 250.

Lepidium 272.
 Levcojum 134.
 Lichen 415.
 Ligusticum 118.
 Ligustrum 7.
 Lilium 137.
 Limosella 264.
 Linnëa 264.
 Linum 129.
 Lithospermum 83.
 Littorella 65.
 Lobelia 97.
 Lolium 54.
 Lonicëra 96.
 Lotus 328.
 Lunaria 267.
 Lychnis 180.
 Lycoperdon 458.
 Lycopodium 391.
 Lycopus 253.
 Lycopsis 84.
 Lyfimachia 88.
 Lythrum 154.

Malva 287.
 Marchantia 414.
 Marrubium 249.
 Matricaria 367.
 Medicago 332.
 Melampyrum 259.
 Melica 38.
 Melissa 257.
 Mentha 251.
 Menyanthes 90.
 Mercurialis 218.
 Merulius 455.
 Mespilus 197.
 Miliun 35.
 Mnium 400.
 Monotropa 153.

Montia 71.
 Morus 69.
 Mucor 461.
 Myagrum. 269.
 Myosotis 85.
 Myosurus 230.
 Myrica 307.
 Myriophyllum 73.

Najas 5.
 Narcissus 135.
 Nardus 20.
 Nepeta 250.
 Nicotiana 90.
 Nigella 222.
 Nymphæa 216.

Oŷnum 257.
 Oenanthe 117.
 Oenothera 154.
 Onoclea 385.
 Ononis 317.
 Onopordon 352.
 Ophiogloss. 384.
 Ophrys 238.
 Orchis 234.
 Origânum 256.
 Ornithogalum 140.
 Orobanche 257.
 Oröbus 393.
 Orthotrichum 402.
 Osmunda 384.
 Oxalis 190.

Panycum 31.
 Papaver 213.
 Paris 187.
 Parnassia 102.
 Pastinaca 125.
 Pedicularis 262.

- Peplis 146.
 Peziza 457.
 Phaca 326.
 Phalāris 34.
 Phallus 456.
 Phascum 393.
 Phaseolus 324.
 Phellandrium 124.
 Philadelphus 195.
 Phleum 32.
 Picris 346.
 Pilularia 391.
 Pimpinella 127.
 Pingviciula 11.
 Pinus 308.
 Pisum 318.
 Plantago 64.
 Poa 44.
 Pœonia 216.
 Polemonium 92.
 Polygala 315.
 Polygonum 170.
 Polypodium 386.
 Polytrichum 400.
 Populus 307.
 Portulaca 214.
 Potamogeton 71.
 Potentilla 204.
 Poterium 216.
 Prenanthes 346.
 Primula 86.
 Prunella 254.
 Prunus 193.
 Pteris 306.
 Pulmonaria 83.
 Pyrula 160.
 Pyrus 197.
Quercus 293.
Ranunculus 225.
 Raphanus 280.
 Refeda 218.
 Rhamnus 98.
 Rheum 175.
 Rhinanthus 258.
 Rhodiola 190.
 Ribes 99.
 Riccia 414.
 Robinia 327.
 Rosa 199.
 Rubia 63.
 Rubus 201.
 Rumex 173.
 Ruppia 73.
 Ruta 159.
Sagina 187.
 Salicornia 2.
 Sagittaria 225.
 Salix 296.
 Salfola 108.
 Salvia 255.
 Sambucus 128.
 Samolus 96.
 Sanguisorba 63.
 Sanicula 115.
 Saponaria 177.
 Satureja 252.
 Satyrium 237.
 Saxifraga 168.
 Scabiola 60.
 Scandix 122.
 Schevchzeria 147.
 Schoenus 16.
 Scirpus 17.
 Scleranthus 167.
 Scorzonera 338.
 Scrophularia 260.
 Scutellaria 253.
 Secale 51.
 Sedum 188.
 Selinum 121.
 Sempervivum 231.
 Senecio 363.
 Serapias 240.
 Serratula 351.
 Sherardia 61.
 Sibbaldia 206.
 Silene 179.
 Sinapis 281.
 Sison 120.
 Sisymbrium 282.
 Sium 120.
 Solanum 93.
 Solidago 362.
 Sonchus 344.
 Sorbus 196.
 Sparganium 30.
 Spartium 316.
 Spergula 186.
 Sphæria 458.
 Sphagnum 393.
 Spinacia 113.
 Spiræa 198.
 Splachnum 395.
 Stachys 247.
 Statice 131.
 Stellaria 182.
 Stipa 38.
 Stratiotes 222.
 Subularia 269.
 Symphytum 85.
 Syringa 7.
Tagetes 367.
 Tamarix 128.
 Tanacetum 354.
 Taxus 311.
 Tetræphis 395.
 Teucrium 245.
 Tha-

Thaliætrum 222.	Triticum 51.	Verbascum 89.
Thesium 105.	Trollius 230.	Verbena 253.
Thlapsi 273.	Tropæolum 153.	Veronica 8.
Thymus 253.	Tulipa 138.	Viburnum 128.
Tilia 215.	Turritis 277.	Vicia 318.
Tillæa 71.	Tusfilågo 365.	Viola 102.
Tordylium se Cau-
calis.	Typha 30.	Viscum 68.
Tormentilla 205.	Ulmus 114.	Vitis 101.
Tragopogon 338.	Ulva 440.	
Trapa 67.	Urtica 69.	X anthium 114.
Tremella 443.	Utricularia 12.	
Trientalis 160.	V accinium 164.	Z annichellia 5.
Trifolium 328.	Valeriana 59.	Zea 30.
Triglöchin 147.	Vallisneria 13.	Zostera 31.

Anm. ~ betyder at bokstafven læses kårt.

— — at den læses lång.

Desse tecken äro utsatte öfver de i uttalet måst svåra ord.

Svenska Örte-namn.

A ckeleja 221.	Arabis 276.	Bergskålla 258.
Adonis 230.	Arfve 87.	Beta 108.
Afvenbok 293.	Arnika 360.	Betonika 247.
Ag 16.	Arum 232.	Binda 92.
Ahl 289.	Ask 296.	Binka 366.
Allvif 188.	Asp 307.	Bingel 218.
Alm 114.	Askört 362.	<i>Biskopsört</i> 263.
Alster 99.	B aggföta 106.	Bjälla 263.
Altèa 289.	Barmosfa 394.	Bitterört 270.
Amarant 113.	Basilika 257.	Bjugg 57.
Amur 35.	<i>Benved</i> 67.	Björk 289.
Andmat 4.	Berberis 101.	<i>Björnfloka</i> 116.
Andorn 250.	Bergborste se Ring-
borste.	Björnmosfa 403.
Angelika 121.	<i>Bergskrabba</i> 60.	Blodrot 205.
Anis 127.		Blodtopper 63.
Appel 197.		Blom-

- Blomvass 190.
Blåklint 372.
 Blåkunter 83.
 Blåpoll 366.
 Blåsgom 255.
Bockskågg 338.
Bofist se Bovist.
 Bok. 294.
 Bolltistel 373.
 Bolmört 89.
 Bonåssla 223.
 Borst, *Borstax* 20.
 Borstneglika 176.
Bohvete 170, 172.
 Bovist 458.
 Boört 363.
Brakved 98.
 Braxenblad 391.
 Brunell 254.
 Brunkåra 353.
 Bråken 386.
 Bråasma 274.
 Bullemosfa 395.
 Bullerblomst. 230.
 Bunias 284.
 Byll 118.
 Bönor 324.
Cornell 67.
Daggört 130.
 Darr, Darrgrås 44.
 Desmeört 187.
 Dill 125.
 Diptan 161.
 Dodra 269.
 Dofa 256.
 Draba 268.
 Dryas 207.
 Dufkulla 160.
 Dyblad 190.
 Dyplanta 264.
Dån 249.
Ek 203.
 Elfdanse 58.
 Elfving 54.
 Elm 53.
Endivia 348.
 Ene, *Enbuske* 310.
 Enula 361.
 Eryng 115.
 Exing 49.
Fackelros 154.
 Faka 326.
 Fenkol 125.
Fetknopp 188.
 Fet-tistel 272.
Fetört 11.
 Fibler 339.
 Finger-svamp 456.
Fingerört 204.
Finsk Ingefåra 105.
 Fioler 102 se Viol.
 Fjädergrås 38.
 Flen 34.
 Flenört 260.
 Flockel 353.
 Flohår 212.
 Flugblomster 215.
 Flåder 128.
 Fogelört 315.
Fromental 42.
 Fryle 186.
 Fråken 383.
 Fånting 178.
Galant 133.
 Gamander 345.
 Gasfe 323.
 Genzian 105.
 Gellersvamp 461.
Gigalsårter 322.
 Gint 316.
 Gødmat se Gasfe.
Gran 308.
 Grenmosfa 404.
 Grimsmosfa 404.
 Groblad 64.
Gropört 71.
 Grusmosfa 394.
Gråbo 355.
 Gröe 44.
 Gullborste 353.
 Gullfrö 114.
 Gullpudra 167.
 Gullris 362.
Gullspira 88.
Gumring 53.
 Gulltraf 154.
 Gurcka 66.
 Gårdlök 140.
Hafra 42.
Hafshår 5.
Hafslånga 31.
 Haftorn 68.
Hagtorn 195.
 Hallon 201.
 Hampa 114.
 Hanel, Gulhane 328.
 Hasfel 293.
 Hasfelört 211.
 Heder 101.
 Helghö 326.
 Helting 188.
 Herakel 116.
 Hilsko 87.
Hjortron 203.
 Hirs 31.
 Hippuris 3.

Holk 41.
 Humle 115.
Hummelbinda 70.
 Hundtunga 84.
 Hven 35.
 Hvete 51.
 Hvitrik 139.
 Hvitrubik se Stjell-
 borre. 249.
Husfvamp 455.
 Hyacinth 142.
 Hyll 128.
 Hyperik 219.
 Hållrot 147.
Hårört 73.
 Hägg 193.
 Håsthof 365.
Håstkastanier 161.
Håstsvans 3.
 Hönson 68.
 Höskallra 258.
 Höter 91.

Iber, Sandiber 270.
 Iekte, *Iktebår* 212.
 Id, *Idgran* 311.
Serja 344.
 Jernört 253.
Indalsris 129.
Indianfkrasse 152.
Johannisört 219.
Jolster 296.
 Jordgalla 263.
Jordgubbar 204.
 Jordmosfa 393.
Jordpåron 93.
 Jordref 246.
 Jordrök 314.
 Jordstråle 414.
Jord-årtskock 371.

Isop 246.
 Jungfrun i det grö-
 na 222.
 Jämna se Lummer.
Kasle 33.
 Kabbeleka 230.
 Kage 389.
 Kaluus 143.
Kamilblomster 367.
 Kampe 32.
 Kara 5.
 Karborre 348.
Kardbenedikt 373.
 Karder 61.
Kardtistel 61.
 Karlin 348.
Kasedun 30.
Kasjöta 198.
 Kastanietråd 295.
Kastlöser 230.
 Kattfötter 358.
Kattmynta 250.
 Kattoft 287.
 Kax 123.
Kejrant 279.
Kejsarcrona 138.
 Klint 372.
 Kloeter 325.
 Kloting 391.
 Kläcka 94.
 Klätt 181.
Klöfver 328.
 Klubba 90.
 Knafvel 167.
 Knoppar se Allvif.
 Knyler 247.
Knytningsört 104.
 Komar 206.
 Kongsljus 89.

Konvalje 141.
 Koriander 122.
 Korgfvamp 458.
 Korn 52.
 Kosjus 92.
 Krageblom. 368.
 Krapp 63.
 Krasse 272.
 Kronlilja 138.
 Krepe 346.
 Krepling 92.
 Kronill 327.
Kronårtskock 352.
 Kronmosfa 395.
 Kråkört 245.
Krusbår 99.
Krusmynta 251.
 Krypfloka 120.
 Kråkris 73.
 Kråkla se Rosling.
 Kråtla se Jungerin.
 Kullor 369.
 Kummer 206.
 Kummin 125.
 Kyndel 252.
 Kyrfvel 122.
 Kål 279.
Kål-tistel se *Tistel*.
 Kåpört 69.
 Kållerhals 162.
 Kålört 4.
 Kållmosfa 409.
Kåringkruka 245.
 Kårrört se Kara.
 Körs 193.
Körsbårstråd 193.
Laf 415.
 Laktuk 345.
 Laserpel 116.

- Latir 322.
 Lavater 288.
 Lavendel 246.
Lejon/vans se *Len-*
dorn 250.
 Lejontand 339.
 Levkoj 134.
 Leverblad 414.
 — fyl 414.
 Libsticka 118.
 Liguster 7.
 Lilja 137.
 Liljekonvalje 141.
 Lin 129. Lind 215.
 Linnésört 264.
 Lingon 164.
 Lins 321.
 Ljung 163.
 Lomme 273.
 Lonke 389.
 Lofa 49.
 Lucern 332.
 Luck, Luckört 253.
Luddtåtel 41.
 Luddört 359.
 Lummer 391.
 Lungört 83.
 Lysing 88.
 Lyft 180.
 Länke 389.
Läkört 115.
Löfkoj 279.
 Lök 135. Lönn 161.
Madra 61.
 Malört 355.
Mangolt 108.
Mannagräs 48.
Manskraft 115.
 Matram 367.
 Matronört 276.
 Mays 30.
Meiram 256.
 Melisf. 257.
 Mell 109.
Melon 66.
 Merul 455.
 Mespel 197.
Misne 232.
 Mistel 68.
 Mjöling 439.
 Mjölke 154.
Mjölkört 217.
 Mjölon 165.
 Molla 109, III.
 Monke 98.
 Montii-ört 71.
 Morot 117.
Mosferot 121.
 Mullbårstråd 69.
 Murkla 456.
Murgrön 101.
 Musrumpa 230.
 Mynta 250.
 Myske se Madra.
 Månört 267.
 Mära 61.
 Mäster-ört 125.
 Mäfs 232.
 Mögel 461.
Möija 225.
Nafver 162.
 Nackel 341.
 Najas 5.
 Nakling 134.
Nakna Jungfrun
 — — — 134.
 Narfifs 134.
 Narf 183.
 Nate 71.
 Neckros 216.
 Notblomster 97.
Nypon 201.
 Nägrika 176.
Näglike-rot 206.
 Näfra 250.
 Näfva 170.
 Näsfla 69.
Odon 164.
 Odört 119.
 Ofris 238.
 Onokel 385.
 Olvon 128.
 Orbe 323.
 Orkis 234.
Ormbunke 389.
 Ormtunga 384.
 Ormögön 84.
 Osmund 384.
 Oxel 195.
 Oxtunga 85.
 Oxögön se Fibler.
Palsternacka 125.
Patientia 173.
Penningegräs se
 Lomme.
Pepparrot 270.
 Peplis 146.
 Pärfilja 126.
 Pikris 346.
 Pihl 296.
 Pihlört 225.
 Pimpinella 127.
 Pingvikel 11.
 Pion 216.
 Plister 248.
Plommontråd 194.
 Pol-

- Polört 92.
 Poppel 307.
 Pors 107.
 Potér 216.
 Portlaka 214.
Potates 93.
 Potentill 204.
Prästkrage 360.
 Prendling 346.
 Prustrot 231.
 Puke 317.
Puktörne 317.
 Pumpa 65.
 Pupp or se Kummer
 Pyfsling 347.
 Pytter 367.
Påsklija 135.
 Påronträd 197.
Qvesrot 66.
Qvesved se Solan.
Quick-hvete 52.
Radis 281.
 Raggmosfa 402.
 Rams 390.
 Ranke 117.
 Ranunkel 225.
 Renfana 354.
 Repe 54.
 Refeda 218.
 Rhabarber 175.
 Ribs 99.
 Riddarsporre 220.
 Ringblomma 369.
 Ringborste 257.
 Rockentraf 277.
Rofva 280.
 Rofa 199.
 Rosenrot 190.
 Rosling 166.
 Ruppil-ört 73.
 Rylört 258.
 Rym 277.
 Rymosfa 396.
 Råg 51.
 Råfklor 317.
 Råttika 280.
 Rödarsf 87.
 Rödfloka 118.
Rödkulla, 258.
 Rölleka 370.
 Rödmosfa 393.
 Rönn 196.
 Rör 37.
 Salicornia 2.
 Safflor 352.
 Saffran 134.
 Salsofi 338.
 Salsel 108.
 Salvia 255.
 Sammetsros 367.
 Samol 96.
 Sandört 181.
 Sandling 104.
 Sanikel 115.
 Satirört 237.
 Scherardsört 61.
 Schersmin 195.
 Selleri 126.
 Selin 121.
 Semperviv 231.
 Senap 281.
 Serapias 240.
 Seraft 184.
 Sibbaldsört 206.
 Sikorer 347.
 Silèn 179.
 Sileshår 130.
 Sifymbler 282.
 Sirse 12.
 Sift 214.
 Sippa 223.
 Skaller 258.
 Skelfving 443.
 Skedört 270.
 Skepling 259.
 Skerffrö 257.
 Skäfte 384.
 Skorsonér 338.
 Skrabba 60.
 Skåra 351.
 Skölding 153.
 Slok 38.
Slake 440.
 Slotterblister 102.
Slån 194.
 Slånga 31.
 Smultron 203.
 Sminkbår 108.
 Snarrefva 70.
 Snöhviter 133.
Sodaört 2.
 Solan 93.
 Solros 371.
 Sonke 344.
 Sparr 316.
 Sparis 142.
 Spikblad 115.
 Spinat 113.
 Spindling 105.
 Spiral-ört 13.
 Spirer 198.
 Sporreblomma 261.
 Springkorn 104.
 Språngört 124.
 Sqvattram 162.
 Staf 262.
 Starr 20.
 Stenbräcka 168.
 Sten-

- Stenfrö* 83.
Stadd 131.
Stenmurkla 454.
Stenstupa se *Prend-*
ling.
Stickelbår 99.
Stjernört 182.
Stjernmosa 400.
Stjelkborre 249.
Stockroser 289.
Stofferblomma 86.
Stormhatt 221.
Storknäf 156.
Strandklo 253.
Strandkål 283.
Strandling 65.
Strätta 120.
Stäckra 124.
Supp 445.
Sugor 249.
Svaller 126.
Svalört 213.
Svalting 148.
Sverdslilja 139.
Svingel 46.
Sylört 269.
Syra 173.
Syrén 7.
Syrfalta 190.
Säf 17.
Såpört 177.
Säffe, Säfferot 119.
Sälting 147.
Taggsvamp 453.
- Taklök* 231.
Talikter 222.
Tall 308.
Tallört 153.
Tamarisk 128.
Tandört 274.
Tax 311.
Ticka 451.
Tillesört 71.
Timjam 253.
Tistel 349.
Tistron 352.
Tobak 90.
Toffelblomma 241.
Tomtört 347.
Trapa 67.
Träggjan 30.
Try 96. *Tyfa* 30.
Tulkört 105.
Tulpan 138.
Tusenblad 73.
Tåg 143. *Tång* 440.
Täfte 98. *Tätel* 39.
Törel 217.
Törnros 199.
Ull, Ångull 19.
- V**aleriana 59.
Vallisneria 13.
Vallmo 213.
Valnötträd 295.
Vallört 85.
Vass 37.
Vattublådra 12.
- Vatuklöfver* 90.
Vatnsferfva 5.
Vatnsåga 222.
Veide 270.
Veronika 8.
Vicker 319.
Vifva 86.
Viol, Violblir 102.
Vinruta 159.
Vintråd 101.
Vå 218.
Vårbrädd 34.
Vårtsvamp 458.
Vädd 60.
Vågört 113.
Våpling 328.
- Å**kermönja 195.
Åkerrast 84.
Ålandsrot 361.
- Ä**ggling 178.
Älskling 85.
Ärenpris 8.
Ärtkock 352.
Ärter 316.
Äthäfva 122.
Äskel 161.
- Ö**dleris se *Rams*
Ögontröst 258.
Öronsvamp 457.

APOTHEKS - NAMN.

- A**brotanum *se* Artemisia Abrotanum. sid. 357.
 Absinthium — Artemis. Absinthium 356.
 Acacia nostras — Prunus spinosa 194.
 Acetosa — Rumex Acetosa 174.
 Acetocella — Oxalis Acetosella 190.
 Aconitum — Aconitum Napellus 221.
Acorus palustris *) — Iris psevdacorus 139.
 Agrimonia — Agrimonia Eupatoria 195.
 Alliaria — Erysimum Alliaria 277.
 Allium — Allium sativum 135.
 Althæa — Althæa officinalis 289.
 Anethum — Anethum graveolens 125.
 Angelica — Angelica archangelica 121.
 Anisum — Pimpinella Anisum 127.
Anserina — Potentilla anserina 204.
Antirrhinum — Antirrhinum Orontium 261.
 Apium — Apium graveolens 126.
Aristolochia fabacea — Fumaria bulbosa 314.
 Armoracia — Cochlearia Armoracia 271.
 Arnica — Arnica montana 360.
 Artemisia — Artemisia vulgaris 357.
 Arum — Arum maculatum 232.
 Asarum — Asarum Europæum 211.
 Auricula Judæ — Peziza Auricula 457.
Bardana — Arctium Lappa 348.
 Basilicum — Ocymum Basilicum 257.
Beccabunga — Veronica Beccabunga 9.
Bellis minor — Bellis perennis 367.

Bellis

*) De med cursiv styl åro ej uptagne i *Pharmac. Svec.* Ed.
 IV. Deras bruk i medicinsk *Praxis* således aflagd.

- Bellis pratensis* se Crysanthem. Levcanthemum 368.
Berberis — *Berberis vulgaris* 101.
Betonica — *Betonica officinalis* 247.
Betula — *Betula alba* 289.
Bistorta — *Polygonum Bistorta* 170.
Boletus cervinus — *Lycoperd. cervinum* 459.
Bonus Henricus — *Chenopod. B. Henricus* 109.
Bovista — *Lycoperdon Bovista* 459.
Britannica — *Rumex aquaticus* 174.
Bryonia — *Bryonia alba* 66.
Buglosa — *Anchusa officinalis* 85.
Calamintha montana — *Clinopodium vulgare* 257.
Calamus vulgaris — *Acorus Calamus* 143.
Cannabis — *Cannabis sativa* 114.
Caprifolium — *Lonicera Caprifolium* 97.
Cardiaca — *Leonurus Cardiaca* 250.
Carduus benedictus — *Centaurea benedicta* 373.
— *mariae* — *Carduus marianus* 350.
Carvi — *Carum Carvi* 125.
Caryophyllata — *Geum urbanum* 206.
Centaurium minus — *Gentiana Centaurium* 107.
Centumnodia — *Polygonum viviparum* 170.
Cepa — *Allium Cepa* 137.
Cerasus — *Prunus Cerasus* 193.
Cerefolium — *Scandix Cerefolium* 123.
Chamæmorus — *Rubus Chamæmorus* 203.
Chamomilla nostras — *Matricaria Chamomilla* 367.
Chelidonium — *Chelidonium majus* 213.
— *minus* — *Ranunculus Ficaria* 225.
Cichoreum — *Cichorium Intybus* 347.
Cicutaria — *Chærophyllum sylvestre* 123.
Coccognidium — *Daphne Mezerum* 162.

Cochlearia se *Cochlearia Officinalis* 270.
Conium — *Conium maculatum* 119.
Consolida — *Symphytum officinale* 85.
 — *regalis* — *Delphinium Consolida* 220.
 — *media* — *Ajuga pyramidalis* 245.
Coriandrum — *Coriandrum fativum* 122.
Crocus — *Crocus sativus* 134.
Cyanus — *Centaurea Cyanus* 372.
Cydonia — *Pyrus Cydonia* 198.
Cynoglossa — *Cynoglossum officinale* 84.
Cynosbatum — *Rosa canina* 201.

Daucus — *Daucus Carota* 117.
Dictamnus albus — *Dictamnus albus* 161.
Dracunculus — *Artemisia Dracuncul.* 357.
Dulcamara — *Solanum Dulcamara* 94.

Ebulus — *Sambucus Ebulus* 129.
Enula — *Inula Helenium* 361.
Epithymum — *Cuscuta europæa* 70.
Eryngium — *Eryngium maritimum* 115.
Esula — *Euphorbia palustris* 218.
Eupatorium — *Eupatorium cannabinum* 353.
Euphrasia — *Euphrasia officinalis* 258.

Faba — *Vicia Faba* 321.
Farfara — *Tussilago Farfara* 365.
Filix — *Polypodium filix mas* 387.
Fœniculum — *Anethum Fœniculum* 126.
Fragaria — *Fragaria vesca* 203.
Frangula — *Rhamnus Frangula* 98.
Fraxinus — *Fraxinus excelsior* 296.

Fumaria se *Fumaria officinalis* 315.
Fungus quercinus — *Boletus Igniarius* 452.

Gentiana alba — *Laferpitium latifolium* 116.
 — — *rubra* — *Gentiana lutea* 105.
Gentianella — *Gentiana campestris* 107.
Gramen — *Triticum repens* 52.
Gratiola — *Gratiola officinalis* 263.

Hedera — *Hedera Helix* 101.
Hedera terrestris — *Glechoma hederacea* 246.
Helleborus niger — *Helleborus niger* 231.
Hepatica alba — *Parnassia palustris* 102.
 — — *nobilis* — *Anemone Hepatica* 223.
Herniaria — *Herniaria glabra* 113.
Hirundinaria — *Asclepias Vincetoxicum* 105.
Hordeum — *Hordeum distichum* 53.
Hyoscyamus — *Hyoscyamus niger* 89.
Hypericum — *Hypericum perforatum* 219.
Hysopus — *Hysopus officinalis* 246.

Imperatoria — *Imperatoria Ostruthium* 125.
Iris nostras — *Iris Germanica* 139.
Juglans — *Juglans regia* 295.
Juniperus — *Juniperus communis* 310.

Lapathum acutum — *Rumex acutus* 174.
Lavandula — *Lavandula Spica* 246.
Laureola — *Daphne Mezereum* 162.
Levisticum — *Ligusticum Levisticum* 118.
Lilium album — *Lilium candidum* 137.
 — — *convallium* — *Convallaria majalis* 141.
Linaria — *Antirrhinum Linaria* 261.

Linum se Linum usitatisimum 129.
 Lupulus -- Humulus Lupulus 115.
 Lycopodium -- Lycopodium clavatum 392.

Majorana -- Origanum Majorana 256.
 Malva -- Malva rotundifolia 287.
 Marrubium -- Marrubium vulgare 249.
 Matricaria -- Matricaria Parthenium 367.
 Materfylvæ -- Asperula odorata 61.
 Melilotus -- Trifolium melil. officinalis 328.
 Melissa -- Melissa officinalis 257.
 Mentha crispa -- Mentha crispa 251.
 -- -- piperitis -- Mentha piperita, viridis 251.
 Mezereum --- Daphne Mezereum 162.
 Millefolium -- Achillæa Millefolium 370.
Morsus Diaboli -- Scabiosa succisa 60.
 Morus -- Morus alba 69.
 Muscus erectus --- Lycopodium Selago 391.
 -- -- arboreus --- Lichen plicatus 437.
 -- -- caninus --- --- caninus 431.
 -- -- cuneatilis --- --- aphthosus 430.
 -- -- Islandicus --- --- Islandicus 425.
 -- -- pyxidatus --- --- cocciferus 434.
 Myrtillus --- Vaccinium Myrtillus 164.
 Myrtus brabantica -- Myrica Gale 307.

Napus --- Brassica Napus 280.
Nasturtium aquaticum --- Sisymbrium Nasturt. 282.
 Nicotiana --- Nicotiana Tabacum 90.
Nuces aquaticæ --- Trapa natans 67.
Nummularia --- Lyfimachia Nummularia 88.
Nymphæa alba --- Nymphæa alba 216.

- Ononis* se *Ononis spinosa* 317.
Opium --- *Papaver sonniferum*, *Succus*. 214.
Origanum vulgare --- *Origanum vulgare* 256.
Orobus --- *Orobus vernus* 323.
Oxycoccus --- *Vaccinium Oxycoccus* 165.
Pæonia --- *Pæonia officinalis* 216.
Pastinaca --- *Pastinaca sativa* 125.
Patientia --- *Rumex Patientia* 173.
Pentaphyllum --- *Potentilla reptans* 205.
Perficaria --- *Polygonum Hydropiper* 171.
Petroselinum --- *Apium Petroselinum* 126.
Petasites --- *Tusfilago Petasites* 366.
Pimpinella nostras --- *Pimpinella Saxifraga* 127.
Pimpinella Italica --- *Sanguisorba officinalis* 63.
Pinus --- *Pinus sylvestris* 308.
Plantago --- *Plantago major* 64.
Polypodium --- *Polypodium vulgare* 386.
Populus --- *Populus tremula* 307.
Primula --- *Primula veris* 86.
Ptarmica — *Achillæa Ptarmica* 271.
Pulmonaria maculosa --- *Pulmonaria officinalis* 83.
— — *arborea* --- *Lichen pulmonarius* 427.
Pulsatilla --- *Anemone Pulsatilla* 224.
Pyrola --- *Pyrola rotundifolia* 160.

Quercus --- *Quercus robur* 293.

- Ranunculus albus* --- *Anemone nemorosa* 224.
Raphanus --- *Raphanus sativus* 280.
Rababarum --- *Rheum palmatum* 175.
Rhæas --- *Papaver Rhæas* 213.
Ribes nigrum --- *Rib. nigrum* 100.

- Ribes rubrum* se *Ribes rubrum* 99.
Rosa damascena --- *Rosa centifolia* 200.
 --- *rubra* --- --- *gallica* 200.
Rosmarinus sylvestris --- *Ledum palustre* 162.
Ros solis --- *Drosera rotundifolia* 130.
Rubia --- *Rubia tinctorum* 63.
Rubus arcticus --- *Rubus arcticus* 202.
 --- *Idæus* --- --- *Idæus* 201.
Ruta --- *Ruta graveolens* 159.
Ruta muraria --- *Asplenium ruta muraria* 389.
Saleb --- *Orchis mascula*, radix 235.
Salicaria --- *Lythrum Salicaria* 154.
Salix --- *Salix Fragilis* 297.
Salvia --- *Salvia officinalis* 255.
Sambucus --- *Sambucus nigra* 128.
Sanicula --- *Sanicula Europæa* 115.
Saponaria --- *Saponaria officinalis* 177.
Satyrion --- *Orchis morio* 234.
Saxifraga alba --- *Saxifraga granulata* 169.
 --- *rubra* --- *Spiræa filipendula* 199.
Satureja --- *Satureja hortensis* 252.
Scabiosa --- *Scabiosa arvensis* 60.
Scolopendrium --- *Asplenium Scolopendr.* 389.
Scordium --- *Tevcrium Scordium* 245.
Scorzonera --- *Scorzonera hispanica* 339.
Scrophularia --- *Scrophularia nodosa* 260.
Sedum acre --- *Sedum acre* 189.
Serpyllum --- *Thymus Serpillum* 253.
Sigillum Salomonis --- *Convallaria Polygonat.* 141.
Sinapis --- *Sinapis nigra* 281.
Soda --- *Salicornia herbacea* 2.
Solanum --- *Solanum nigrum* 94.

Sophia se *Sisymbrium Sophia* 283.
Sorbus aucuparia --- *Sorbus aucuparia* 196.
Spina cervina --- *Rhamnus catharticus* 98.
Stoechas citrina --- *Gnaphalium arenarium* 358.
Stramonium --- *Datura Stramonium* 90.

Tanacetum --- *Tanacetum vulgare* 354.
Taraxacum --- *Leontodon Taraxacum* 339.
Thymus --- *Thymus vulgaris* 254.
Tilia --- *Tilia Europæa* 215.
Tormentilla --- *Tormentilla officinalis* 205.
Trifolium aquaticum --- *Menyanthes trifoliata* 90.
 --- *album* --- *Trifolium repens* 329.
Tusfilago --- *Tusfilago Farfara* 365.

Ulmaria --- *Spiræa Ulmaria* 198.
Ulmus --- *Ulmus campestris* 114.
Urtica major --- *Urtica dioica* 69.
Uva ursi --- *Arbutus Uva ursi* 165.

Valeriana --- *Valeriana officinalis* 59.
Verbascum --- *Verbascum Thapsus* 89.
Verbena --- *Verbena officinalis* 253.
Veronica --- *Veronica officinalis* 8.
Vincetoxicum --- *Asclepias Vincetoxicum* 105.
Viola --- *Viola odorata* 102.
Viola tricolor --- *Viola tricolor* 104.
Virgaurea --- *Solidago Virgaurea* 362.
Viscum --- *Viscum album* 68.
Vitis Idæa --- *Vaccinium Vitis Idæa* 164.

PROVINCIE - NAMN.

- A**bborgrås 71.
 Abrams - rot 157.
Afvenbök 293.
 Agerfilke 213.
 Agh 16.
 Ahl 291.
 Ahlegrås 198.
 Allmeyer 154.
 Alder 291.
 Allvarlök 137.
 Amurgrås 35.
 Andorn 250.
Andmat 4.
 Arbus 65.
 Arre 292.
 Arun 107.
 Asp 307.
 Asparis 142.
Backbår 203.
 Backsippa 224.
 Backhumla 371.
 Baggpungar 207.
 Baggsföta 106.
 Barrlind 311.
 Batram 354.
 Bekblomster 180.
 Benved 97, 99.
 Bergknoppar 188.
 Bergmynta 257.
 Bergskrabba 60.
 Bergsyra 175.
 Binka 357.
 Bitterblad 171.
 Bittersalso 272.
 Bjälla 95.
 Bjugg 52.
 Björnbår 202.
 Björnflöka 116.
 Björnhallon 202.
 Björneklor 328.
 Björnstut 122.
 Blindnåla 248.
 Bladvass 37.
 Blåbår 164.
 Blåbuk 164.
 Blågubbar 372.
 Blåhallon 202.
 Blåhattar 60.
 Blåklett 372.
 Blåklint 372.
 Blåkorn 372.
 Blåkläckor 94.
 Blåsippa 223.
 Blåstarr 29.
 Blåcken 71, 91.
 Bohvete 170.
 Bonåla 250.
 Bondböna 321.
 Borstar 351.
 Brake 198.
 Braxna 391.
 Brakved 98.
 Bringbår se *Hallon*.
 St. Britælök 135.
 Brombår 202.
 Brunkulla 237.
 Brunsår 353.
 Brågon 98.
 Bråsför 371.
 Bråken 389.
 Brännåla 69.
 Bråsmagrås 275.
 Brödkorgar 458.
 Brudbröd 199.
 Brudborste 351.
 Bullerbl.ster 230.
 Bunkie se *Ulva*.
 Bunarot 124.
 Bunrot 357.
 Burnet 64.
 Buris 357.
 Burmänner 360.
 Buskfioler 102.
 Byttgrås 198.
 Bäckblad 91, 142.
 Bäckrot 127.
 Båtsmän 60.
 Båtsmansmösa
 — — — 372.
 Bäckekrasa 275.
 Böllion 164.
 Böna 357.
 Bönor 324.
Cellerie 126.
 Champignon 445.
 Chantarelle 450.
 Commenteblom-
 ster 367.
Daggört 130.
 Daggsålar 70.
 Darrgrås 44.
 Degbår 99.
 Distron 100.
 Döra 269.
 Drabinda 92.
 Dragon 357.
 Dufvekål 278.
 Dufvestol 372.
 Dunstäckar 30.
 Dynema 30.

- Däsmanskropp
 — — — 239.
 Däsmegräs 354.
 Däsmerofer 288.
 Dåde 269. Dån 249.
 Därlin 269.
E kört 260.
 Eknas 67.
 Eksvamp 451.
 Elfdanse 55.
 Elfexing 55.
 Elggräs 198.
 Entråd 310.
 Eneftabb 389.
 Etternålla 69.
 Etterört 369.
F astlagsris 436.
 Faxe 49.
 Femfingerört 205.
 Fetknoppar 189.
 Fet-Tistel 344.
 Fetörs 11.
 Finnbåt se Haftorn.
 Finnskagg 20.
 Finsk Ingefära 121.
 Fjällbjörk 291.
 Fjällbåt 166.
 Fjällrapa 291.
 Flenört 260.
 Flocks 353.
 Flotagräs 30.
 Flugblomster 240.
 — — — 261.
 Flugosvamp 445.
 Flugtråd 308.
 Fläsgräs 330.
 Fläder 128.
 Fogelbåt 128, 194.
 Fogleört 181, 315.
 Foglafötter 365.
 Fredagsbjörk 291.
 Fromental 42.
 Fruekåhl 340.
 Fuglavicker 320.
 Fulbom 128.
 Fure 309.
 Fråken 384.
 Fråkna 389.
 Fårkummer 207.
 Fårepuppor 207.
 Förgåt mig ej 85.
G alentära 370.
 Gallgräs 314.
 Gallhumble 115.
 Gall-lök 136.
 Gasfe 49, 323.
 Getapel 98.
 Getklofving 91.
 Getkål 91.
 Getpors 162.
 Getstabb 154.
 Gigalsårter 322.
 Gliske 221.
 Gjökbet 383.
 Gjökbomma 87.
 Gjökmåt 190, 324.
 Gjökråg 403.
 Gjöksmör 328.
 Gjöksyra 175.
 Gjopen 201.
 Gjädnate 71.
 Glasbjörk 290.
 Glis 122.
 Glifeblad 141.
 Gotschjådra 372.
 Gohlmåra 62.
 Gortistel 351.
 Gorvålta 164.
 Gotlandsrofva 280.
 Gran 310.
 Grangräs 383.
 Granört 262.
 Gråbo 357.
 Gråböna 357.
 Gråvide 303.
 Gråslök 137.
 Guckulin 403.
 Guckuråg 403.
 Guckuskor 241.
 Gullborste 351.
 Gullhane 328.
 Gullhvisva 86.
 Gullkulla 331.
 Gullris 362.
 Gullskålar 227.
 Gulltuppor se Rid-
 dar - orkis 235.
 Gullört se Åker-
 senap.
 Gårdblomster 367.
 Gårdgräs 172.
 Gåsgräs 49.
 Gåshafre 49.
 Gåsört 204.
H add 19.
 Haffåf se Säf.
 Haffyra se Syra.
 Hagtorn 195.
 Hallon 201.
 Halster 297.
 Hampört 249.
 Hansletsgräs 94.
 Sanct Hans blom-
 ster 360.
 Haredun 19.
 Harkummin 116.
 Har-

- Harmynta 254.
 Harpungar 178.
 Harstarr se Starr.
 Harull se Ull.
 Harvåpling 190.
 Haråple se Åple-
 bovist 458.
 Harfyra 190.
 Hattar 372.
 Hauter 440.
 Hedenbl. ft 358.
 Hedemosfa se He-
 delaf 425.
 Hjerteblad 102.
 Hållter 297.
 Himmelsgräs 154.
 Hinfabår se Hallon.
 Hjortron 203.
 Hirkenpirk 219.
 Hjertbår 142.
 Holteblommor 68.
 Honungsbl:a 239.
 Honungsbl. ft. 329.
 Honungsdagg 462.
 Honungsgräs 62.
 Horletta 84.
 Horfilke 70.
 Horsamynta se
 Mynta.
 Horskonung 105.
 Humleblomst. 207.
 Hummelbinda 70.
 Hummeltupp. 207.
 Hundbår 212.
 Hundfloka 221.
 Hundloka 116, 123.
 Hundkax 123.
 Hundkummil 123.
 Hundkummin 123.
 Hundlök 136.
 Hunnekaxa 123.
 Huslök 188, 231.
 Hvalkullor 230.
 Hvitakläckor 264.
 Hvita pigor 367.
 Hvitgröe se Gröe.
 Hvithufvud 19.
 Hvitkullor 329, 367.
 Hvitmosfa 393.
 Hvitmåra 62.
 Hvitrot se Qvick-
 hvete.
 Hvitfippa 224.
 Hvittikka 452.
 Hvitvifil 102.
 Hvitvåpling se Våp-
 ling.
 Hvitört 367.
 Hyll 128.
 Hålabåcker 369.
 Hållsbår 94, 128,
 — — — 187.
 Hållsgräs 108.
 Hållsrot 361.
 Hårkullar 373.
 Hårnacke 102.
 Hårdved 97.
 Hårvåxter 360.
 Hågg 193.
 Hålleknoppar 189.
 Håflebrodd se A-
 mur 35.
 Håstfibler 360.
 Håstgröning 383.
 Håsthof 365.
 Håttebår 203.
 Hånsbår 68.
 Hånsfon 68.
 Hånstarmar 185.
 Håstkläckor 106.
 Höter 440.
 Jalbår 203.
 Ickornebår 142.
 Id, Idgrån 311.
 Jerja 344.
 Jernrot se Oxtunga
 Jernört 253, 349,
 — — — 373.
 Iktegräs 212, 226.
 Illagräs 140.
 Illenatråd 128.
 Indiansk krasse 153.
 Jockno 165.
 Jogere 320.
 Johannis Nycklar
 — — — 235.
 Joh. bl:r 219, 369.
 Jolster 297.
 Jordbår 203.
 Jordgubbar 204.
 Jordkrypa 8.
 Jordhumle 331, 371.
 Jordpåron 93.
 Jordrefvor 246.
 Jordkronor 264.
 Juglon 201.
 Islandsmosfa se He-
 delaf 425.
 Jungfrubår 202.
 Jungfrun i det grö-
 na 222.
 Jungfruris 360.
 Jungfrutvål 171.
 Juemo 175.
 Jålster 297.
 Jåmna 392.
 Kafveldun 30.
 Kalfbår 99.

- Kalfhjortron 202. Kobär se Stenhal- Kåringetänder 328.
 Kalfleka se Kab- Ion. Kårsbärstråd 193.
 beleka 230. Kodden 202.
 Kalfnos 261. Kohvete 259, 260.
 Kalfrefvor 392. Kummin 125.
 Kallgräs 207, 262. Kongsbär 99.
 Kalmus 143. Kongspira 263.
 Karbas 317. Koning 256.
 Karrborrar 348. Konungagräs 256.
 Karört 198. K. Salomons Ljus-
 Kasedun 30. stake 273.
 Kasfevia 44. Kopatter 164.
 Kasföta 198. Korgpihl 302.
 Kastlöser 230. Korntistel 351.
 Kattfötter 358. Korsbläcker 91.
 Kattklor 328. Korsnäta 248.
 Kattmynta 250. Korsört 259.
 Kattrumpa 89. Kovall 260.
 Kaxstakra 124. Krampfrö 281.
 Kejpelök 136. Kronårtflock 352.
 Kirskåhl 127. Krusbär 100.
 Kivitbast 162. Krutbrännare 235.
 Kjällelunk 71. Krutläskare 30.
 Kjällkrasse 282. Krypvide se Pihl
 Kjällrörelse se Vio- — — — 306.
 ler. Kräkla se Rosling
 Kjällrosor 216. — — — 166.
 Kjällrtistel se Tistel. Kråkesyra 175.
 Kjörne 194. Kråkfötter 91, 207.
 Klasbär 202. Kråkhvete 403.
 Klint 181. Kråklöfver 207.
 Klonger 201. Kråkris 73.
 Klotang se Slake. Kråkarter se Vick.
 Klyntog se Tog. Kråson 165.
 Klåkunter 83. Kämpar se Groblad.
 Klådesborrar 348. Källvass 18.
 Klöter 440. Kåringbär 202.
 Klöfving 91. Kåringkåhl 188.
 Knappar 372. Kåringruka 245.
 Knoppgräs 373. Kåringetand 99.

- L 415, 436.
 Landhafre 43.
 Landknektar 259.
 Lappbär 20.
 Lappskoggräs se Kaf-
 velstarr 29.
 Laxblomster 230.
 Ledgräs 262.
 Lerkeblomster 87.
 Letblomster 369.
 Letmosa se Örn-
 laf 419.
 Lievarg 262.
 LilleKonvallje 141.
 Lille Kovallje 141.
 Linbär 165.
 Lindodra 269.
 Lingon 164.
 Linnæifårgräs 47.
 Ljungpinnar 317.
 Lomnegräs 274.
 Loppegräs 391.
 Luktuppor 367.
 Luktgräs 35, 198.
 Luktörne 199.
 Lummer 162, 391.
 Lumik 391.
 Lungmosa se Laf
 — — — 427.
 Lungrot 109.
 Lungört 83, 153.
 Lusgräs 391.
 Luslummer 391.
 Lyng 163.
 Låsgäs 385.
 Låkeblad 64.
 Låkebläcker 64.

- Låketunga se Orm-
 tunga 384.
 Lärkeblomster 87.
 Löfbinda 173.
 Löfta 49.
Madun 19.
 Majbl. ster 87, 227.
 Majgräs 42.
 Majer 87.
 Maleta 356.
 Mannablod 129.
 Mannagräs 48.
 Mangold 108.
 Mansblod 219.
 Margräs 38.
 Mariæblomma,
 — — hand, räck
 — — — 236.
 Mariæ Lin 315.
 — — nycklar 87,
 — — — 236.
 Mariæfånghalm 62.
 Masurbjörk 290.
 Matledsquistar 94.
 Matledstråd 97.
 Mattara 62.
 Mattegräs 392.
 Mejram 256.
 Melblomster 87.
 Midfommarsblom-
 ster 157, 227.
 Mifsne 91, 232.
 Mjolkgubbar se
 Krukört.
 Mjolkpungar 207.
 Mjolkört 217.
 Mjolkrot 109.
 Mjolkstiftel 344.
 Mjolkvall 260.
 Mjölbbär 165.
 Mjölgräs 110.
 Mjölblomster 340.
 Mjölön, Mjölönris
 — — — 165.
 Mjölontuppor 329.
 Mjöört 198.
 Molter 203.
 Monkhufvud 339.
 Monklöfs 85.
 Morgonstjerner
 — — — 141.
 Morot 117.
 Moris 163.
 Mortog 170.
 Måserot 121.
 Mosippa 223.
 Munkkål 91.
 Murgrön 101.
 Musarter 320.
 Musöron se Örnac-
 kel.
 Myrbär 165.
 Myrgran 310.
 Myrkong 263.
 Myrkulla 19.
 Myrstarr 17.
 Myrstut 122.
 Myfska 61.
 Myska 61.
 Myskegräs 35, 42.
 Måbär 99.
 Måra 62.
 Mårebjälla 95.
 Mårblomster 360.
 Mårmjolk 340.
 Mårmynta 256.
 Måfs 91, 232.
Naver 162.
 Natf 71, 183.
 Narfgräs 184.
 Nervve 184.
 Nate 71, 184.
 Natt och Dag 259.
 Natfviol 276.
 Neglantyr 199.
 Niupon 201.
 Nolanaber 343.
 Notgräs 97.
 Nyckelblomst. 87.
 Nypetörn 201.
 Näldynor 274.
 Näckarot 124.
 Näckblad 216.
 Någlikerot 206.
 Näsgräs 370.
 Nåde 186.
Odon 164.
 Olgon 128.
 Ollonmärke 154.
 Orchardsgräs 49.
 Ormbunke 389.
 Ormbär 94, 187.
 Ormgräs 156.
 Ormkage 389.
 Ormskalle 241.
 Ormräs 389.
 Oxbårsbuske 197.
 Oxelagg se Yx-
 lägg 87.
 Oxöron 224.
 Oxögon 340.
Paddbär 212.
 Penningegräs 258.
 Pepperling 448.
 Pepparrot 271.

- Pestilensört, — rot 366.
 — — — 366.
 Pestilensblommor
 fe Rölleka.
 Piggstarr fe Starr.
 Pihlört 171, 225.
 Pipnäsla 248.
 Pipsör 249.
 Piptå 249.
 Pirken 219.
 Pisenlit 339.
 Plifter 248, 249.
 Plommon 194.
 Poppelpihl 308.
 Poppeltråd 307.
 Potatoes 93.
 Psalmbår 202.
 Puggräcka 383.
 Pukhvet 259.
 Puktörne 317.
 Prustrot 231.
 Prästkrage 368.
 Prästnacke 368.
Qvalkebår 128.
 Qvanrot 121.
 Qvesved 94.
 Qvickkvete 52.
 Quickrot 52.
 Qvittentråd 198.
Rams 135, 390.
 Ramslök 135.
 Randgräs 34.
 Rapfat 280.
 Raygräs 54.
 Reformsgräs 217.
 Renmosa fe Ren-
 laf 435.
 Reps 99.
 Ringormrot 338.
 Rips 99.
 Risika 447.
 Ronnegräs 383.
 Rosling 163, 166.
 Roxne 384.
 Råckenbåll 136.
 Rågblomma 268.
 Råggräs 33.
 Rågsvingel 49.
 Råmjölksgräs 154.
 Råfblomster 317.
 Råfklor 317.
 Råfmjolk 217.
 Råfrumpa 383.
 Råftunga 362.
 Rödbår 203.
 Rödklint 181.
 Rödkulla 258, 329.
 Rödtoppa 329.
 Rödvåpling 329.
 Rödvjar 301.
 Röknefva 171.
 Rölleka 370.
 Rönn 196.
 Rör 37.
Saffabuske 385.
 Saleb 237.
 Saltgräs 147.
 Salsofi 338.
 Sandhafre 53.
 Sandlilja 140.
 Saronsbl.ter 176.
 Sempertin 352.
 Silfverört 204.
 Sjåla 352.
 Sjålegräs 352.
 Sjöblad 216.
 Sjöllon 216.
 Sjonötter 67.
 Sjöplommon 440.
 Sjöfåf fe Såf.
 Skafrör 384.
 Skallergräs 258.
 Skallnacke 339.
 Skogshumble 254.
 — — — 331.
 Skogsvinda 93.
 Skorf 186.
 Skottlufva 202.
 Skrubbor 68.
 Skräp 365.
 Skräppa 173.
 Skurgräs 384.
 Skyfall 444.
 Skåcka 70.
 Skäfte 384.
 Skälle 259.
 Skårvafs 37.
 Skörbjuggsört 189.
 Sligefrö 62.
 Slinner 164.
 Slinnor 164.
 Slinka 442.
 Slåfskåmpar 64.
 Slätterbl.ter 102.
 Slätterkulla 340.
 Slöke 121.
 Sminkrot 84.
 Småtion 178.
 Smörblomster 227,
 — — — 339.
 Smörbållar 230.
 Smörbår 68.
 Smörnjupon 200.
 Smörört 227.
 Småborrar 195.
 Snarbindel 92.
 Snöt-

- Snötter 203.
 Snytterbår 203.
 Snårjegrås 63.
 Snödroppar se Snö-
 hviter.
 Snöbollar 128.
 Snöört 371.
 Solögon 227.
 Solfvicker 369.
 Solvisver 226.
 Somöjor 227.
 Somilla 199.
 Sopmosa 403.
 Spenört 116.
 Spokter 123.
 Sprakved 98.
 Spåmanstiftel 348.
 Sqvallerkåhl 127.
 Sqvåkra 162.
 Sqvåttor 122.
 Stadusflur 340.
 Stagg 20.
 Steckelbår 99.
 Stenbår 202.
 Stenbräcka 169.
 Stenfrö 83.
 Stengrås 371.
 Stenhallon 202.
 Stenmurkla 454.
 Stensöta 386.
 Stenört 189.
 Stickelbla 108.
 Stillfrö 273.
 — — 277, 283.
 Stinknäsla 247.
 Störhufvud 373.
 Strandbl. ster 131.
 Strandkåhl 283.
 Strandråg 53.
 Strättor 122.
 Strufs 67.
 Studentrofor 180.
 Styfmorsviol. 104.
 Stynggrås 108.
 Stålggrås 20.
 Stånds 364.
 Ståndpers 234.
 Ståggan 111.
 Ståmgrås 59.
 Stårkebår 194.
 Surkullor 370.
 Surtuppor 370.
 Svalblomster 87.
 Svalört 213.
 Svamp i hus 455.
 Svartavinbår 100.
 Svarthufvud 19.
 Svemmel 49.
 Svinborst 20.
 Svingrås 170.
 Svinkåhl se Åker-
 senap.
 Svinknyler 247.
 Svinmolla 110.
 Svinrot 173, 338.
 Svålon 164.
 Syrbilla 175.
 Säckerrof 120.
 Säckerrof 119.
 Sål 302.
 Sålta 18.
 Sålting 18, 147.
 Sönnerdönnes 213.
 Sötblomster 367.
 Sötrot 106.
 Söttupper 367.
Taklök 231.
 Tall 308.
 Tandgrås 167.
 Tarald 178.
 Tibastbuske 162.
 Tidlösa 134.
 Tjerprot 175.
 Timothygrås 32.
 Tibast, Tiftbast 162.
 Tjurbast 162.
 Tjuton 122.
 Tivelbast se Ti-
 bast.
 Tjärört, Tjärblom-
 ster 178.
 Togbår 202.
 Tok 204.
 Torrvårksört 223,
 — — — 264.
 Torskblad 91.
 Torskmosa se
 Torsklaß 430.
 Thorsnäsla 260.
 Tofte 98.
 Trampgrås 172.
 Tranbår 165.
 Tranårter 319, 320.
 Trebening 127.
 Trimjölksört se
 Kabbeleka.
 Tripmadame 189.
 Trollbår 94, 187.
 — — — 212.
 Trollsmör 462.
 Tropeoll se In-
 diansk krasse.
 Trullbår 94.
 Trådlök se Pännin-
 ge-lomme 273.
 Tråjon 387.
 Trånjon 165.
 Tröste 92.
 Trygg

Tryg 97.
Tulkegräs 105.
Turkiska bönor
— — — 324.

Tusch-laf 433.
Tufenskön 367.

Tyfling 165.

Tåbengräs 70.

Täckttåtel 39.

Täpperot 116.

Tåtört 11.

Törel 217.

Törne 201.

Uglerönn 128.

Ugleved 439.

Ulfbår 128.

Utterbår 164.

Vahlborg 98.

Vahlbjörk 98.

Vamföt 164.

Vargmjölk se Kärr-

Törel 218.

Vatnarf 184.

Vatnbår 439.

Vatnmelon 66.

Vatngran 3.

Vatntistel 344, 350.

Vatnsilke 442.

Vatnvåpling 90.

Vekar 297.

Velamsrot 59.

Verrentorn 98.

Viar 320.

Vide 296, 303.

Vicker 320.

Vildbår 94.

Vildfläder 129.

Vildhör 130.

Vildpersilja 122.

Vildportlak 181.

Vinbår 99.

Vindgräs 264.

Vintergrön 160.

Vinterkrasfe 278.

Vinterrapunzel 59

Violsten 416.

Vipegräs 189.

Vippårter 324.

Vispmossa 392.

Vivang 291.

Våfferdagslök 140.

Vårhviter 134.

Våtarf 184.

Vågtistel 350.

Våggmossa 405.

Vågvårda 347.

Vårhane 190.

Vånderot, Vånört

59.

Vålök Pimpernel

64.

Yxlägg 87.

Yxne 234.

Yxnor 224.

Zymbel 240.

Åbrodd 357.

Åhlgräs 72.

Åhlrate 72.

Åhm 16.

Åkerbår 202.

Åkerbinda 92.

Åkerklätt 181.

Åkerkål 279, 281.

Åkerkåpa 70.

Åkerrök 314.

Åkerroser 372.

Åkerfenap 281.

Åkanna 216.

Ållonmärke 154.

Ålkenåta 250.

Åmöja 225.

ÄlTEGRÄS 226.

Äggblomster 339.

Ängbullar 230.

Ängknappar 230.

Ängdun 19.

Ängskepling 260.

Ängskåra 352.

Ängsyra 174.

Ängvådd 60.

Äplebovist 458.

Ärenpris 8.

Ärttråd 327.

Öbår 164.

Ögontröst 258.

Ölbår se Öbår 164.

Ölgräs 354.

Örnmosa se Örn-

laf 419.

Öronkläcka 95.

REGISTER

öfver

VÄXTERNAS NYTTA.

- A**lléers plantering 114. 161. 196. 296. 302 307. 308.
Ankors och andra foglars söda 1. 4. 47. 49. 50. 137. 164. 165. 171. 172. 196. 269. 319. 322. 325.
Badgyttja 393.
Band på käril, se Tunnband.
Bast 215. 311.
Beck 309.
Bifsting se *Botemed.* Bifsting.
Blodrenande, se Magstärkan-
de och urindrifvande medel.
Blodstillande se *Botem.* blod-
flöder.
Blåfor at updraga 137. 162.
225. 227. 281.
Bläck at tilreda:
Blått 95. 220. 372.
Grönt 95.
Gult 231.
Svart 139. 212. 294.
Bläckfläckar at uttaga 190.
Botemedel för sjukdomar
hos människor.
För Andtåppa 137. 271. 278.
281. 296. 309. 311.
— Benknölar (Tophi) 163.
— Benröta (Caries) 314.
— Binnikemasken 69. 387.
— Bifsting 128.
Bot. för Bleksot, Blekpus-
sighet 251. 315. 309. 373.
— Blodflöder 64. 451. 453.
459.
— Blodgång, förstark hos
Fruentimmer 371.
— Blodgång förlorad se må-
nadsrening.
— Blodpink se uringångar-
nes färnader.
— Blodspottning 85. 129.
201. 219. 371. 436.
— Blånad se fördelande me-
del.
— Borttagenhet se lamhet.
— Bräck 294.
— Brännsår 232.
— Bröstsjukdomar 52. 117.
122. 127. 137. 246. 247.
255. 278. 289. 365. 386.
409. 425.
— Bölder at mogna 137.
285. 289.
— **C**atarr se Snufva.
— Colik 125. 163. 296.
— Convulsioner eller fal-
landesot 3. 59. 63. 67.
68. 90. 141. 159. 187.
216. 275. 471.
— **D**iarrhé se utfot.
— Dysenterie se rödsot.
— Däning 90. 246.

Bot.

- Bot. för Fallandesot se Convulsioner.
- Febrar se kylande och läskande medel.
- Fiftlar eller pipfår 91.
- Flufsgickt eller Rheumatism 94. 128. 129. 221. 289.
- Frosfor 91. 106. 116. 124. 125. 137. 189. 206. 207. 211. 221. 264. 281. 296. 297. 300. 301. 356. 368. 373.
- Fråknar och solbränna 172. 224.
- Fulslag 94.
- Förgift 105.
- Förstoppning 90. 98. 129.
- **G**alenskap och hufvudsvaghet 67. 90. 231.
- Gallfeber 264. 356.
- Gula hundars bett 88. 431.
- Gickt 91. 100. 106. 107. 127. 137. 177. 203. 227. 264. 271. 272. 281. 289. 307. 348. 357. 373.
- Gulsot 3. 176. 177. 317. 339. 347. 356. 436. 437.
- Gyllenåden (Hæmorrhoider.)
- Den blindas 90. 128. 225. 250. 261.
- — Öpna 371. se Blodflöd.
- **H**alsbränna 102.
- Halssjuka 100. 260.
- Heshet 281. 289.
- Hetfig feber 66.
- Hjertsprång 214. 216.
- Bot för Hosta 89. 117. 137. 139. 246. 289. 309. 311. 353. 361.
- Hosta hos barn 103. 117.
- Hudlöshet 348. 392. 436.
- Hufvudsvagh. se Galenskap.
- Hufvudvärk 59. 65. 190. 200. 254.
- Hvita flusfen (fluor alb.) 329.
- Hypochondre se Mjält-sjuka.
- Hysterie se Moder-sjuka.
- Håll och styng 67. 107. 187. 277. 350.
- Hårdlif se Laxermedel.
- Håftvärk se rovärk.
- **I**nvertes hårdheter, i Lefren, mjältan &c. 250. 339. 347.
- **K**allbrand 245. 278. 357.
- Kikhosta 162. 434. 436.
- Krampaktiga sjukdommar 85. 214. 275.
- Kräftan 117. 119. 163. 352.
- Körtelsvulnader 123. 212. 250. 339. 370.
- **L**amhet 69. 246. 281. 311. 360.
- Ledbrytning 246.
- Liktornar 130. 188. 232.
- Lungfot 69. 117. 123. 203. 204. 219. 386. 425. 436. 471.
- **M**agkrämpor 91. 126. 176. 251. 373.
- Manie se Galenskap.

- Bot. för Martof (Plica Polonica.) 392.
- Maskar 59. 67. 69. 91. 115. 117. 283. 289. 295. 296. 309. 354. 356. 387. 390. 430.
- Melancholie och mjältfjuka 107. 126. 223. 315. 347. 355. 371.
- Mjölksstockning hos Ammor 123. 126.
- Moderfjuka (moderpassion) 63. 111. 118. 126. 127. 250. 283. 355. 367. 370.
- Månadsrening (menstruat.) förlorad 59. 61. 63. 66. Se vidare drifvande medel.
- Månadsrening förstark se blodgång.
- Nerffjuka se styrkande medel.
- Njursten 194. 348.
- Onda hufvudfår 104. 217. 221. 231. 281.
- Ormbett 163. 296. 315.
- Plevresie se Håll och styng.
- Podager 142. 348.
- Podager och gickt upstigen 106. 162. 272. 281. 290.
- Ref hos barn, se Magkrämpor.
- Reformar 91. 114. 137. 173. 213. 217. 232. 281.
- Rhevmatisme, se Flusgickt.
- Bot. för Rosen 114. 128. 129. 178. 290. 348.
- Ro- och höft-verk 68. 160. 221. 227.
- Rödftot 64. 68. 90. 129. 154. 162. 164. 170. 173. 193. 194. 203. 206. 233. 283. 294. 361.
- Rötfeber 101. 190.
- Rötfsår 91. 94. 117. 163. 174. 231. 262. 459.
- Scrophler 67. 91. 119. 162.
- Skabb 91. 94. 114. 119. 128. 162. 173. 174. 198. 307. 315. 348. 357. 436.
- Skjellffot se Froska.
- Skjörbjugg 3. 69. 91. 111. 137. 174. 188. 189. 194. 203. 225. 265. 271. 272. 275. 278. 280. 281. 282. 289. 309. 310. 311. 315. 361. 386.
- Snufva 212. 256.
- Spitalfka 162.
- Sår, se Sårlikande örter.
- Stenplåga 126. 129. 165. 193. 196. 273. 287. 289. 317.
- Stoltvång 287. 289.
- Svarta starren 360.
- Svullnader se fördelande medel.
- Svullna ben 67. 109. 353. 354. 393.
- Sådflytning 119. 383.
- Sömnlöshet 214.
- Tandvärk 90. 163. 167. 223. 371.

- Bot. för Torrvärk 223. 246.
 264. 281. 290. 309. 311.
 — Torsten 69. 176. 430.
 — Tungans lamhet 125. 371.
 — Tungspens, nedfallande
 294.
 — **U**pkaftning 251.
 — Utslag se skabb, Reformar.
 — Utslag i hufvudet hos
 Barn 104. 115. 272. Se
 onda hufvudfår.
 — Utfot 85. 89. 164. 176.
 198. 206. 294. 365.
 — Uringångarnes fårnader
 85. 166. 233. 289. 362.
 — **V**atnståmma 289.
 — Vatsfot 66. 91. 98. 105.
 114. 128. 134. 139. 211.
 217. 218. 271. 311. 316.
 339. 346. 353. 370.
 — Veneriska krämpor 119.
 163. 177. 250.
 — Vårter 130. 217.
 — Värk, se Värklindrande
 medel.
 — **Ä**ltfrosfa 224. 226.
 — Ändtarmens utfall 294.
 — Ängelska sjukan 61. 63.
 385. 388.
 — **Ö**gonfjuka 101. 198.
 259. 457.
 — Ögonflufs 160. 187.
 — Öronflufs 311.
 Botemedel vid Boskaps-
 sjukdomar 11. 91. 98.
117. 118. 125. 129.
 153. 162. 175. 206.
 212. 217. 231. 250.
 260. 291. 296. 317.
 356. 358. 360.
 Braxens leketid 311. 390.
 Brånvin af visfa växter 116.
 117. 193. 196. 311.
 Brånvin at färga och gifva
 god smak se krydder på
 brånvin.
 Brödföda under missväxt, se
 nödbrod.
 Bärwins tilredning 99. 100.
 165. 193. 194. 195. 203.
 Byttelet se Orfeille - färg.
Caffedryck af inhemska väx-
 ter 339. 347. 471.
 Champignoners plantering
 445.
 Cider af Sv. växter 196.
 Citronsyrlig fast 101.
Dricka at brygga af visfa
 växter 116. 196. 289. 311.
 Dets fyra at hindra 206. 373.
 Drifvande medel 74. 134.
 161. 211. 231. 242. 250.
 251. 311. 314. 354. 355.
 357. 360. 366. 391.
EmulSION i sjukdom 114. 233.
Fernisfa 311.
 Fiol-sirup se Violsirup.
 Fiskar at fånga med händer-
 na 89.
 Fiskars tilhåll 71. 72. 216.
 Flugor at döda 261. 445.
 Ii 3 Flyg-

Flygfand at hindra 22. 38. 53. Förvaringsmedel emot smittosam sjukdom 159. 309. 311. 366.

Färgväxter:

- Blå Färg 172. 270.
- Brun 291. 417. 423. 425. 427. 428. 430. 431. 433. 437.
- Grå 166. 415. 420.
- Grön 35. 60. 124. 330. 354. 101. 418. 428.
- Gul 60. 63. 68. 88. 98. 101. 114. 124. 172. 194. 198. 207. 219. 247. 290. 291. 293. 297. 316. 317. 343. 352. 369. 392. 420. 423. 424. 425. 427. 430. 431. 438. 439.
- Brandgul och orangefärg 101. 223. 353.
- Gulbrun 417. 420. 422.
- Purpur 73. 206. 433.
- Röd, högröd 61. 62. 63. 70. 353. 418. 419. 424. 426. 431. 433. 434. 437.
- Rödbrun 291. 310. 416. 422. 425. 432.
- Svart 253. 291. 294. Caffor - svart 166.
- Svartbrun 432.

Färgväxter til målare färg. 85. 98. 290. 316.

Födande, se Grönkål, och Växter tjenlige til föda.

Fördelande växter 67. 74. 115. 128. 159. 200. 242. 246. 251. 253. 254. 255. 256. 257. 329. 354. 355. 363. 367. 368.

Gallåplen 294.

Garfverie-växter, til läderberedning 166. 206. 212. 290. 294. 302. 303. 310.

Giftige och skadelige växter 54. 74. 90. 94. 114. 118. 122. 124. 126. 133. 134. 162. 208. 214. 216. 217. 218. 221. 231. 281. 295.

— för Boskapen 29. 90. 120. 128. 130. 140. 167. 172. 212. 225. 226. 262. 308. 311. 383. 384.

Gräsmask 33.

Grönkåls växter 59. 60. 65. 69. 85. 95. 109. 112. 122. 127. 136. 174. 175. 248. 281. 288. 333. 339. 340. 344. 351.

Gurgelvatn 117.

Halmtak se taktäckning.

Hartz 310.

Hungersnöd, se nödbröds-växter.

Häckar til prydnad 7. 99. 198. 204. 302. 315. 327.

— til stängsel 67. 98. 101. 162. 195. 196. 293. 295. 296. 297. 298. 301. 310.

Hårskhet at borttaga från olja 129.

Håster at skaffa munterhet 135. 212.

Håstar skadas af visfa växter 63. 124. 383.

Hösorter se Ängväxter.

Jernnätternas förebåd 134.
390.

Inkomst, ovanlig 42. 290.
296. 308. 419.

Indigo af Sv. örter 172.

Insyltning 66. 100. 164. 165.
193. 194. 197. 203.

Jämtlands skinns beredning
310.

Klippings beredning 302.

Kor m. m. få blodig urin
af visla växter 163. 224.
262.

Korgars virke 293. 301.
302. 303.

Krutberedning. Växter som
dertil brukas 98. 215. 291.

Krut at stärka 283.

Kryddaktige växters kraft
74. 242.

Krydder på mat 122. 125.
126. 127. 137. 253. 254.
256. 257. 272. 357.

— på vin och brännvin 61.
86. 121. 125. 201. 202.

217. 219. 237. 371.

— på dricka 86. 91. 115.
206. 248. 356. 357. 371.

Kråftors föda i sumpar 291.

Kråkmedel 90. 128. 189.
211. 264. 360.

Kylande och läskande me-
del 52. 66. 69. 86. 99.

101. 164. 165. 194. 195.
201. 203. 289. 301.

Kalkrydder, se Grönkål.

Källädror utvifas 204. 402.

Kärr och sjöväxter at odla
19. 28. 67. 323.

Köttet blir elakt af kreatu-
rens föda 217. 271. 273.

— blir godt och välsmak-
ligt 147.

Landthafrens utrotande 44.

Laxer- och Purger- medel
66. 94. 98. 101. 128.

129. 130. 134. 139. 173.
175. 176. 187. 189. 194.

211. 217. 231. 232. 264.
295. 317. 347. 353. 373.

391. 430. 434.

Lerjord utmärkes af visla
växter 204. 273.

Lifsuppehälle i hungersnöd
se nödbröd.

Loppor at fördrifva 159.
291.

Luder för vargar 163. 221.
438.

Luktvatn 195. 200. 215.

Läskande se kylande medel.

Löffalar grönskande 7. 97.
195.

Lökflågtets kraft 131.

Löfs at fördrifva, se ohyra.

Magdroppars tilredning
356. 371.

Magstärkande med. (k:ls mer-
endels blodrenande och

präserverande) 9. 63. 91.
104. 106. 115. 116. 121.

127. 143. 176. 206. 251.
309. 311. 315. 348. 354.

355. 356. 357. 361. 362.
366. 367. 371. 373. 425.

Mal

- Mal och mott at fördrifva
61. 357. 453.
Malörts salt 356.
Mannagryn 49.
Maskar se Botem. Maskar.
Mattor 37. 143. 311. 392.
Medel til vålmåga 130.
Mifsnebröd se nödbröd.
Mjölken färgas af växter 63.
Mjölakens smak blir elak
af växter, som kor äta
135. 245. 273. 278. 284.
329. 345. 451.
Mjölken at förbättra 130. 199
Mjölk at stilla hos Ammor
126. 159. 251.
Mjölakens ökande hos Am-
mor 127.
— — hos kor 46. 64. 69.
70. 108. 116. 117. 122.
125. 154. 172. 217. 259.
260. 315. 320. 331. 385.
Dets minskande 252.
Mjölksfil 63.
Mullvador at fördrifva 193.
Målare-färg se Färgväxter.
Mos af bårsorter 68 164.
311. Se infyltning.
Möfs och råttor at ur rum
fördrifva 118. 129. 135.
193.
Nerfftyrkande, se styrkan-
de medel.
Nerfföfvande 89. 90. 94.
126. 214.
Nysningsmedel 141. 211.
231. 247. 256 371.
Näsblod at framskaffa 271.
Nödbröds ämnen 19. 44. 52.
53. 65. 66. 67. 91. 113.
114. 115. 116. 138. 139.
140. 142. 171. 174. 186.
195. 196. 199. 204. 216.
225. 232. 294. 295. 309.
318. 321. 323. 324. 330.
338. 425. 426. 432. Se
vidare grönkåls växter och
Sallatsörter.
Nödfoder åt Boskapen 163.
309. 425. 435.
Ogräs, besvärsligt 44. 37.
52. 317.
Ohyra hos människor at för-
drifva 91. 107. 126. 159.
307.
— hos boskap 391.
Olja at präsfa 67. 114. 129.
194. 269. 280. 294.
Opil tilverkning 214.
Ormar at fördrifva 118.
Orseille färg 419.
Plantering i karr och in-
fjöar, se karrväxter at odla.
Præserverande medel, se för-
varings och magstärkande
medel.
Puder af visfa växter 232.
425. 427.
Pumpor 65.
Purger- och afförande medel
se Laxermedel.
Pålar för hus i vattn 291.
Pottaska 294. 308. 351. 390.
Redskapsvirke, se Slögd.
Rening befordrande medel
se drifvande.

- Refolwerande, se fördelande medel.
 Rosenvatn se luktvatn.
 Rosengryn 201.
 Ryfsolja 162. 290.
 Råfvar at döda, se luder.
 Rötter til föda förtr. 93. 108. 117. 120. 125. 280. 339. 347. 372.
 Röta emotstå visfa växter 294. 356. 357. 368.
Saffians beredning 101.
 Saffrans plantering 134.
 Saftgröna 98.
 Sallatsörter 3. 9. 60. 108. 111. 154. 173. 175. 181. 214. 272. 278. 328. 339. 344. 345. 347. 348. 358. 441.
 Saleb 235. 471.
 Sammandragande medel 165. 294. Se stoppande.
 Silkesmaskens föda 69.
 Skurningsgräs 384.
 Slemaktiga örter kraft 74.
 Slemlöfande medel 139. 232. 361.
 Slögdvirke 67. 97. 99. 114. 161. 194. 196. 197. 290. 291. 293. 294. 295. 296. 302. 308. 310. 311. 471.
 Smink 84.
 Smörets gula färg 215. 260.
 Solbränna se Botem. fråknar.
 Soda 3. 108. 111.
 Spinat se Sallatsörter.
 Sprakande växter 86. 310.
 Stoppande kraft hos örter 9. 74. 160. 164. 166. 167. 170. 176. 195. 204. 205. 214. 294. 296.
 Stoppning i dynor m. m. 19. 30. 154. 403.
 — i väggar 405.
 Styrkande växter 59. 63. 201. 202. 203. 233. 242. 246. 253. 255. 257.
 Svampar, dels åtliga 445. 447. 448. 450. 454. 455. 456. 457. 459.
 — dels giftiga 445. 459.
 — i hus at förekomma 455.
 Svettdrifvande medel 105. 114. 128. 137. 187. 206. 211. 251. 260. 289. 311. 360.
 Syrfor och Torackor at fördrifva 216. 308.
 Säckar och sirup at tilreda af inhemiska växter 117. 161. 441. 471.
 Sårlokande örter 64. 74. 89. 116. 147. 159. 189. 219. 246. 308. 309. 310. 360. 371.
 Sådeslag 51. 52. 92. 172. 318. 321. 470.
 Söfvande medel se Nerfsöfvande.
Taktäckning 16. 18. 51. 37. 290. 301.
 Terpentin 309. 310.
 Théörter 8. 9. 97. 194. 195. 200. 246. 256.
 Tobakens nytta och skada 90.
 Tobakskrydda 166.
 Torakor at fördrifva, se Syrfor.

- Tunnband 31. 94. 293. 302. 303. 310.
- Tåtmjolk 11. 130.
- U**llberedning 61.
- Ungersktvatn destilleras af Granbarr 310.
- Upphöfningsmedel se flem-löfande.
- Urindrifvande örter 66. 105. 115. 126. 127. 128. 129. 134. 137. 147. 176. 189. 194. 204. 211. 213. 265. 272. 281. 310. 311. 314. 317. 339. 348. 353. 360. 362.
- V**argars dödande, se luder.
- Vederqvickande medel, se Styrkande.
- Vin at fårga och smakligt göra, se kryddor på vin.
- at göra af inhåmska bår, se Bårvin.
- at få klart, sedan det kommit i gåsning 392.
- Violsirup 103.
- Vådergifvande örter 280. 295. 312. 318.
- Våderdrifvande medel 74. 118. 121. 122. 125. 126. 127. 137. 251.
- Våderlekswisfare af växter 349. 369. 402.
- Vägg-ohyra at fördrifva 159. 212. 273. 307. 445.
- Välluktande örters kraft, se Luktvatn.
- Vårklindrande örter 74. 85. 214. 261. 285. 368.
- Växter at bruka i stället (Succedan.)
- för Blöja 393.
- Bomull 297. 304.
- Caffé se Caffedryck.
- Capris 154. 231.
- Citron 101.
- Hvete til pudr 232. 425. 427.
- Humle 91. 108. 163. 307. 316. 357.
- Indigo 172.
- Ingefära 121.
- Kork 452.
- Kronårtskock 349.
- Kinabark 91. 207. 296. 297. 298.
- Lin och hampa 69. 105. 215.
- Ljusvekar 143. 154.
- Löpe til öfning 63. 350.
- Saffran 369.
- Sarsaparill 177.
- Skarlakans eller Cochenill färg 419. 432.
- Spaniska flugor 162. 227. 271. 281.
- Sparis 109. 115. 142. 154. 338. 350. 352.
- Såpa 178. 390.
- Såd til brånvin och dricka, se Brånvin och dricka af Sv. växter.
- Tobak 166.
- Touche 433.
- Vinsten vid Guldsmeds arbeten 165.
- Utländska Garfverie ämnen, se Garfverie växter.
- Väx-

Växter, nyttiga at vänja vid

Svenska klimatet 31. 32.

39. 43. 52. 53. 69. 295.

320. 323. 327. 471 &c.

Växter som utmagra jorden

163. 246. och förorsaka

vantrefnad hos närståen-

de växter 55. 135. 165.

262. 295. 306. 350. 352.

390.

— som förbättra jorden 292.

293.

— som tjena til föda 13.

312. Se vidare nödbrods

ämnen, grönkål och röt-

ter til föda.

^e Angväxter ber. til Boskaps-

foder 32. 33. 34. 35. 36.

38. 39. 40. 41. 42. 44.

47. 48. 51. 54. 125. 155.

186. 259. 319. 320. 322.

323. 325. 327. 329. 330.

332. 343. 362.

Ättika af Rönnbär och Sur-

åplen 196.

— at förbättra til smaken

358.

^e Öpnande medel, se Laxe-
rande.

Örter samlande och inläggning til *Herbarium*.

Örter samlas för at hafva dem alla årstider för ögonen, och sker på det sättet, at man i torrt väder pläcker örterna med alla de delar, hvaraf kännetekn tagas och utbreder dem emellan papper i någon tjenlig bok, derpå lindrigt präsar dem och dagligen ser til at de icke mögla, hvilket förekommes därigenom at örterna ömsas på torra ställen i boken. Härigenom torka de snart och bibehålla färgen. Saftfulla växters torkning kan påskyndas med ett varmt strykjern. När man under somnaren samlat en mängd sådane, bör man fastfatta dem på hvitt papper och därefter eller på framsidan skriva deras namn, nytta och egenskaper. Fastfättningen sker med svagt Snickare lim, eller Husblås, uplöst och kokat i litet brännvin och vatn, hvartil slås Coloqvint eller Malörts extract för at afhålla mal. Gummi arabicum brukas äfven, men det fäster ej väl alla örter. Härmed bestryker man medelst en pensel örtens afvuga sida var-
samt

samt och lägger dem på hvitt papper, ett halft ark för hvar ört, tilprästar samt slutligen til Örtsamling inrättar. En sådan samling kan på torrt ställe bibehållas i flere hundra år och blifva en angenäm minneshjelp vid förefallande frågor om nyttiga och skadliga växter.

Vid hvart Stift, vid hvar Kyrka borde vara en dylik samling på de innom de samma förekommande gagneligaste Naturs-alster. Härigenom kunde årnås såker kändedom af hvad vi äge eller verkligen sakne. En dår Boende, åfven som en Resande, kunde med lätthet se, hvad sällsynt i orten träffas.

Och hvad vore angenåmare ån at Rikets Ungdom vid Scholor och Gymnasier häruti handleddes och under sina lediga sommar-månader gjorde små samlingar på det de sedan, då de blifva Präster och Allmänhetens Ledare, kunde undervisa sina Åhörare i tillämpningen af Skaparens dråpeliga verk!

20